№ 2136.
P. 49. 7. 17

SOLI
DEO
GLORIA

PHYSICA SACRA

JOHANNIS JACOBI SCHEVCHZERI,

Medicinæ Doctoris, & Math. in Lyceo Tigurino Prof.
Academiæ Imperialis Nat. Curioſor. LEOPOLDINO-
CAROLINÆ Adjuncti, Socc. Regg. Anglicæ
ac Pruſſicæ Membri.

ICONIBVS ÆNEIS

illuſtrata

procurante & ſumtus ſuppeditante

JOHANNE ANDREA PFEFFEL,

Auguſtano, SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS
Chalcographo aulico.

TOMVS I.

Complectens Tabulas CCXXV.

AVGVSTÆ VINDELICORVM & VLMÆ,
M DCC XXXI.

PRÆFATIO
&
INTRODVCTIO
ad
PHYSICAM SACRAM.

PRæfationum, ut Librorum, non eadem eſt ratio, non idem ſcopus: ſunt qui illis, veluti hederis ſuſpenſis vina, commendant labores ſuos: Sunt, qui informant, qui excuſant, præjudicia tollunt; pauci, qui infirmitates atque defectus propalant, plurimi, qui tegunt. Animus mihi eſt, primo ultimoque excepto, ad uſum trahere hæc omnia, & ante omnia exponere inſtituti occaſionem, & modum, quo uſus ſum in eo exequendo.

Accidit, ut ante Luſtra aliquot pro Themate Lectionum Phyſico-Mathematicarum, quas humeris meis impoſuerant Ampliſſimi Gymnaſii noſtri Curatores, Textus Sacræ Scripturæ enodandos ad Philoſophiæ modernæ normam ſuſciperem. Addiderat animum, quòd obſeruauerim Commentatores utplurimùm hærere in Philologiæ Sacræ Cortice, alios fracto putamine nucleos quærere myſticos, multos ea, quæ ſpectant ad Philoſophiam naturalem, vel tractare obiter, vel non ad guſtum, vel peruersè. Ab-

ſterrere equidem debuerat infinitus penè Commentatorum in Libros Sacros numerus, qui vel Pietate ducti, vel ſciendi informandique cupiditate moti, omnia exhauſiſſe videntur, ſed calcar addiderat ſponte currenti innumerus Objectorum numerus, Scripturæ pariter atque Naturæ Abyſſus immenſus, Perſpectiua rerum in infinitum protenſa, imò vel unius rei infinitè varians pro oculi ſitu ratio, ut omninò perſuadere mihi potuerim, ſupereſſe fortè aliquid, ſi non deeſſe, quod explanandis his illisue Textibus aliquam poſſet accendere ſeu lucem ſeu luculam. Tentaui vadum, & per multorum annorum decurſum abſolui penſum, quod mihi propoſueram. Lectionibus aderant ex omni ciuium ordine, docti, indocti, Viri etiam ætate & authoritate graues, pauci, quos vel digitis numeraſſes, Studioſi. Reuelationis ſanctitatem ſociaui pro viribus Naturæ pulchritudini. Ducebat & me, & Auditores admiratio operum diuinorum ad admirationem ipſius Creatoris ut potentiſſimi, ita ſapientiſſimi, & optimi, imo & cultum. Perſuaſus quippe fui dudum, quod vel ex aliis meis Operibus conſtare poteſt abundè, inuenta Phyſica, Mathematica, Medica minimè aſpicienda eſſe oculo vel merè curioſo, vel profano, ſed applicanda eſſe ad Praxin, ad deuotæ Pietatis exercitium, ſanctificandas eſſe ideas, alimentum eſſe dandum non Intellectui ſoli, ſed & Voluntati, & Cordi.

Penſo finito mihi potius laboraſſe, & curioſitati meæ ſatisfeciſſe videbar, quàm Auditoribus. Ut ne cogitauerim quidem de *Phyſica Sacra* edenda unquam, multò adhuc minus de eadem Iconibus illuſtranda. Subnatæ poſtmodùm cogitationes, ut una naſcitur ex alia, de Iconibus jungendis Textui, de eodem reformando, corrigendo, augendo. Audacem juuit Fortuna. Tractaui manibus, luſtraui oculis, Iconum Biblicarum Opera varia, videbam multa & potiora vel merè eſſe Hiſtorica, vel ad Pictorum Sculptorumue genium efficta, malè conformata, ſiniſtrè expreſſa, neque inter tot labores, quibus ſingulis ſuum linquo pretium, offendi, qui Naturam ipſam ſiſteret Creatori decentem, Creaturis ipſis, quarum in Sacro Codice mentio fit, adæquatam. E re itaque fore judicaui, & ad DEI, optimi maximique Creatoris Gloriam, meamque & aliorum Salutem tendere, ſi manum

num admouerem operi, eique nondum tentato hactenus, non Spicilegio, non proin præjudicaturo Operibus hactenus editis. Non immiſi falcem in alienam, ſed agelli proprii meſſem, jure præuentionis gaudens.

Haud abſterruit multorum ex iis, qui ſibi ſolis jus in Scripturam Sacram commentandi arrogant, mos limis oculis aſpiciendi, ſi non atro carbone notandi, quicquid offendunt noui. Non me latebat, Nouitatem circa Articulos Fidei odium parere, ſed & mereri, ſed non circa Speculationes Philoſophicas, niſi tendant ad infirmandos Fidei Articulos, vel peruertendos mores, quo tamen caſu non merentur dici philoſophicæ. Eſſe veritates myſterioſas in Sacro Codice reuelatas ſimiles quodammodo fructui illi vetito Paradiſi, cui inſcriptum: *Noli me tangere;* ſed problematicas alias, nominatim philoſophicas, æquiparandas fructibus aliis, iisque innumeris reliquarum Arborum Paradiſiacarum, quas licuerat & decerpere & guſtare. Reuelationem haud excludere Rationem; ancillæ huic non prohibere Scripturam inquiſitionem veritatis, etiam in Sacris reuelatæ, ſed injungere: dona, quæ nobis conceſſit optimus DEUS, dum φιλαλήθειαν impreſſit cordibus noſtris, haud impendi melius, quàm ſi excolimus Facultates Mentis, ἀναζωπυρῶντες ſcintillas ei reſiduas, admirandorum Creationis & Prouidentiæ operum contemplatores aſſidui: fundari ita Religionem Naturalem, colluſtrari reuelatam. Tendere hujusmodi ſpeculationes ad varios uſus Societatis humanæ, ut bona alia communicatiua. Abuſum, ſi quis forte ab his illisue fuerit tentatus, non tollere legitimum uſum, ut veritati præjudicio haud eſt Mendacium, Pietati Impietas. Stimuli loco, imo præcepti, fuit aureum illud Diui Gentium Apoſtoli Rom. I. 20. τὰ ἀόρατα τοῦ ΘΕΟΥ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥτε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ Θειότης. Reſcire cupio ab iis, qui pro poſſe ſuo Rationis lumen vel ſuffocant, vel extinguunt, oculos in præſentia tot magnificorum DEI operum claudunt, Theologiam Naturalem flocci pendunt, num etiam iis opera Creationis manifeſtent potentiam & gloriam Creatoris?

Fuere, quod fateor lubens, ante me magni Viri, qui in hac ipſa deſudarunt Palæſtra, imô in hac illaue materia mihi ipſi fuere

δάδοῦχοι, ſuppeditantes ſubſidia huic ipſi operi, quod publicæ haud inuideo luci, publicæ ſubmitto Cenſuræ. Conſtabit id ex Scriptorum amplo, quem ſubjungam, Catalogo, quibus ſingulis ſuam haud inuideo laudem, imo largior facilis. Valet apud me illud magni *Lipſii* ad *Cap.* I. *Lib.* I. *Monitor. Politic. Lapides & Ligna ab aliis accipio, ædificii tamen extructio & forma tota noſtra. Architectus ego ſum, ſed materiam variè undique conduxi. Nec Aranearum ſanè textus ideò melior, quia ex ſe fila gignunt. Nec noſter vilior, quia ex alienis libamus ut Apes.* Eum præſtolor à Lectore quouis charitatis affectum, ut non mihi imputet plagii, à quo ſum alieniſſimus, crimen, ſi fortè offendat hanc illamue explanationem conformem huic illiue Authori, ſi fortè eum haud nominauero. Exſcripſiſſe quidem vel integras paginas, vel periodos, non citatis Scriptoribus haud memini, ſuam nemini inuidens laudem. Monitum id volo Lectorem ſpeciatim intuitu *Bochartiani Hierozoici*, in quo Eruditionis profundæ & diffuſiſſimæ pelago frequentes me feciſſe nauigationes fateor lubens.

Arduum, fateor, ſuſcepi opus, ob incredibilem rerum & conceptuum varietatem errori obnoxium haud uni. Si quos commiſi, ut erroneum nihil à me alienum confiteor, condonabit eos facile beneuolus Lector, & condonabo ego cenſuram, dummodo certiora quis proferet, quinimo grates habebo maximas, ſi quis, vel hoc ipſo incitatus meo labore orbi erudito ſiſtat meliorem, magisque exaſciatum. Tentaui, quod potui, & paſſim offendi ſyrtes ferme ineuitabiles, adeò profundum materiæ abyſſum, quem bolide ingenii mei explorare haud potui.

Opus elaboraui eâ circumſpectione, ut id absque ſcrupulo legere poſſent omnes Chriſtianæ Religionis Sectæ, imo & qui extra Chriſtianiſmi pomœria viuunt. A controuerſiis, quæ Chriſticolas in partes diſtinguunt, & tantùm non dilacerant, abſtinui, quia mei non ſunt fori, & ne haberet quisquam conquerendi anſam. Myſteria Fidei linquo Theologis, ſectans ea, quæ Intellectus lumini haud ſunt imperuia.

Diſceſſi, quod haud inficias eo, paſſim à priſcæ Eccleſiæ Patribus, ubi vel ἀγεωμετρήτους vel ἀφιλοσόφους ceſpitare vidi, neque celaui

laui errorum fontem, quòd res naturales Rationi ſubjectas ſecundùm literam non ex ea diſciplina, ad quam jure pertinent, declarauerint. Applico illis, vel & modernis Sacri Codicis Interpretibus, ſed Philoſophiæ ſanioris oſoribus, quod *Verulamius de Augm. Scient. Lib. ult. Iſtiusmodi homines non aſſequuntur, quod volunt. Neque enim honorem, ut putant, Scripturis deferunt, ſed easdem potius deprimunt & polluunt.* Nolo autem quidpiam hac animaduerſione detractum ſit vel Pietati, vel Eruditioni, vel Famæ Virorum, quos tanquam columnas ſuſpexit omnis æui Orbis Chriſtianus. Neque ipſis illis inuitis, ſi viuerent etiamnum, fieret opinionum problematicarum & philoſophicarum ad ſanioris philoſophiæ normam reductio.

A literali ſenſu haud recedo, ſed voces in natiuo ſuo ſignificatu Hiſtoriæ Naturali applico, quem in finem à Philologis mutuò peto genuinam Vocum Hebraicarum, Chaldaicarum, Arabicarum, Græcarum, ideam, ab Itineratoribus, Hiſtoriæ Naturalis Scriptoribus, Geographis, Botanicis, Zoologis, Mineralogis Regionum Orientalium indolem, Incolarum conſtitutionem, Plantas, Animalia, Mineralia. Plurimum autem me debere fateor Prænobilis *Franciſci à Mesgnien Meninzki* SS. Sepulchri Equitis Hieroſolymitani, Sac. Cæſ. Maj. Conſiliarii, ac Linguarum Orientalium Interpretis primarii *Lexico* Orientali polyglotto, ex quo haud absque magno labore, vel hunc in uſum *Phyſicæ Sacræ* excerpſi nomina rerum naturalium hodienum Turcis, Arabibus, Perſis, Gentibus aliis Orientalibus uſitata, & quæ huic ſcopo applicare haud potui, in alios *Lexici* inprimis *Animalium* & *Foſſilium* uſus, quæ paro, reſeruo.

Icones parare juſſi, quas ſuppeditat ipſa Natura, quas quidem haurire poteram ex Libraria ſupellectili, ex Muſeo proprio, Pinacothecis Europæ celebrioribus, Nob. *Joh. Henrici Linkii*, Lipſienſis, Amici conjunctiſſimi, qui Serpentum ſuorum nitidiſſimas picturas mecum beneuolè communicauit. Sicubi errauero ipſe, corriget Tabulas beneuolus Lector, & ſtudium hoc ipſum ad altiorem euehet, me congratulante, gradum. Tabulas autem ipſas delineauit, delineatque adhuc, me dirigente, Amicus optimus *Melchior Füesslinus*, qui propriis ſuis inuentionibus, in Arte

Topiaria Magiſter exercitatus, illas condecorat, nominis ſui inſignes promeritus laudes. Tabulas autem ipſas æreas parant, & nominum ſuorum famam, Artisque ſuæ Gloriam perennitati conſecrant Chalcographi peritiſſimi, quorum ſeriem, patriam, vitam Catalogo Scriptorum inuenies ſubnexam.

Lectorem beneuolum neſcire nec volo, nec poſſum, me quidem Authore exaratum eſſe utrumque Textum, Latinum, atque Germanicum, priorem manſiſſe illibatum, talem, qualis prodiit volante, ut inter negotia alia benè multa fieri ſolet, calamo, ſed, ne quempiam abſterreret Heluetica Dialectus, à qua nos totos liberare vix poſſumus, vernaculum fuiſſe correctum, mutatum, imo transformatum in Romano-Germanici Imperii Idioma, paſſim quoque exegeſin ipſam ampliatam, à Viro plurimùm Reuerendo M. *Joh. Martino Millero*, Ulmenſi, Verbi Diuini Præcone in Oppido Leipheim digniſſimo, pientiſſimo, quod quia effectui dedit feliciſſimo, Nationique Germanicæ gratiſſimo ſucceſſu, Viro, ut de Eccleſia & Re Literaria publica aliàs, ita de hoc Opere ſacro, meritiſſimo, publicum hoc teſtimonium debeo, & exhibeo, publicas gratulor laudes, & mea qualiacunque ſimul officia obſigno, quæ ipſa ea & juſtiſſima Encomia accumulant Carmina, quibus materiam Textumque exornare voluit omnia, quæ vel ſola ab ipſo ſolo confecta, Pietatis & Artis ſucco plena, optimi Viri ebuccinant laudes. Natus Vir hic amiciſſimus Leipheimi ad Danubium d. 11. Sept. 1691. Patre M. *Joh. Petro Miller*, tunc ibidem Diacono, nunc Eccleſiæ Cathedralis Ulmenſis Miniſtro, & Reipublicæ Eleemoſynario, cui Viro plurimùm Reuerendo pro Filii laboribus publicas me debere grates gratus profiteor, Matre *Anna Catharina*, Pronepti D. *Jacobi Heilbrunneri* ex Linea paterna. Receptus in ſupremam Claſſem Gymnaſii Ulmenſis A. 1704. Studioſus Philoſophiæ 1706. Ciuis Academiæ Jenenſis 1708. Magiſterii laureâ decoratus 1712. Diſputatione habitâ Ulmæ, Præſide Clar. *Johanne Frickio*, S. Theol. Prof. *de Fide Conſtantini M.* 1713. ſalutauit Academias, Wittebergenſem 1714. Lipſienſem 1715. redux domum 1716. ad officium ſacrum promotus 1718. ad Eccleſiæ Leipheimenſis Diaconatum 1719. ad ejusdem Paſtoratum, quo nunc ſumma laude defungitur, 1727.

Primo

Primo loco nominanda fuiſſet Auguſta Vindelicorum, Respublica inde à Romanorum temporibus Artium Scientiarumque culturâ celebratiſſima. Fouet hæc alma Literarum Artificumque Nutrix Nob. *Johannem Andream Pfeffelium*, Virum præſtantiſſimum, qui ipſe ob ſingularem Artis ſuæ peritiam Sacræ Cæſareæ Majeſtatis Chalcographi titulum promeruit jam dudum, & maximâ laude gerit. Suſcepit is pro ſua erga Sacras Literas Pietate, erga Literatos, ipſamque, quâ excellit, Artem affectu totius operis curam & ſumtus, digeſſit & diſpenſauit ita inter Chalcographos Tabulas, variâ rerum multitudine ſeſe commendantes, ut ſingulis dederit ea elaboranda, in quibus præcellit, ſua, qui excellunt in Re Topiaria, Hiſtoria, Hominum, Brutorum, Plantarum figuris, ſuum denique illi, qui donum habent addendi Ornamenta, ad plerarumque Tabularum margines conſpiciunda, omnia non uni, ſingulis ſua, ut ſic prodiret opus chalcographicum omnibus ſuis numeris abſolutum.

In Editione Germanica ſtant Parallelæ Verſiones, Magni *Lutheri*, & *Tigurina*, in Latina *Tigurina* iterum & *Vulgata*, ne quid vel in Frontiſpicio compareat, quod cuipiam ex potioribus Chriſtianæ Religionis Sectis offendiculo eſſe queat. In tractatione autem ipſa, ſemoto partium omnium ſtudio, attendi ubique ad Textum originalem, Hebraicum Veteris, & Græcum Noui Teſtamenti, ne Puncto quidem mutato, ut non haberent, quo offenderentur vel rigidiſſimi Formulæ Conſenſus defenſores. De *Tigurina Latina* id unicum præmonendum mihi eſt, elaboratam eſſe à Viris doctrinâ & pietate excellentibus, magnique habitam ab ipſis Romano-Catholicis. Teſtimonium en! & judicium luculentum, exceptione omni majus *Jacobi Auguſti Thuani*, Præſidis Pariſini, Viri omni laude majoris, quod extat *Hiſtor.* L. XXXV. p. 714. *Obiit ex Peſte, ubi profitebatur, Theodorus Bibliander, Vir multijugæ eruditionis, valde ſenex, cui in munere ſuffectus eſt Joh. Guilielmus Stuckius. Nouæ autem Bibliorum Editioni* A. 1543. *Tigurī publicatæ, quam Leo Judæ inchoauerat, & moriens ut opus perſequeretur, collegis in fidem religiosè adactis tranſcripſerat, ultimam manum impoſuit Bibliander, Conradi Pellicani, & Petri Cholini Tugienſis, Græcæ Linguæ peritiſſimi, operâ adjutus, quam translationem biennio poſt in*

ſua Editione ad veterem adjecit Robertus Stephanus, ſuppreſſa eorum, qui in illa laborarunt, mentione: & Hiſpani Theologi diu poſt recognitam, per Guilhelmum Rouillium denuo Lugduni excudendam curauerunt. Quod eò commemorandum duxi, ut Verſionis tanti apud nos & Hiſpanos ipſos factæ origo cognoſceretur, & inſigne documentum extaret, quid utilitatis ex Aduerſariorum Libris & induſtria, ſi ſemotis odiis charitatem & æquitatem induamus, ad DEI Gloriam capi poſſit. Qui plura deſiderat, legat *Johannis Jacobi Huldrici Vindicias pro Bibliorum Translatione Tigurina aduerſus Jacobi Gretſeri, Monachi è Sodalitio Jeſuitico Ingolſtadiani, Admonitionem nouiter ad exteros proteruâ criminatione emiſſam.* Tiguri, Typ. Joh. Rod. Wolphii, 1616. 4.

De ſequenti proximè Scriptorum *Phyſicæ Sacræ* inſeruientium Catalogo id præmemorare neceſſe habeo, me illos quidem inde à ſat longo tempore conquiſiuiſſe, ſed nec legiſſe omnes, nec vidiſſe, & eorum duntaxat adjeciſſe Biographias, quæ ad meam peruenerunt Notitiam, easque non nimiùm diffuſas, ne quis defectum paſſim obuium adſcribat ulli vel Authorum vel Operum deſpectui. Ampla proin naſcetur Lectori cuilibet occaſio addendi inſuper, quæ deficiunt. Addere quoque potuiſſem judicium de his illisue Scriptis proprium, ſed ſuperſedere malui, & liberam cuique linquere ſentiendi benè vel malè ut Conſuetudinem, ita Libertatem.

CATA-

CATALOGUS AUCTORUM

eorumque Scriptorum in hoc Opere commemoratorum.

GUILIELMUS ADER

DE *Ægrotis Evangelicis* Toloſæ 1620. 8. Extat in Tomo IX. Criticorum ſacr.

CHRISTIANUS ADRICHOMIUS, aliàs CHRISTIANUS CRUCIS,

natus Delphis in Belgio 1533. obiit Coloniæ 1585. 19. Jun. ſcripſit præter alia

Theatrum Terræ Sanctæ.

LEO ALLATIUS.

Natione Chius. Juvenis Romam venerat, & ſucceſſu adeò felici ſtudiis humanioribus ſe applicuit, ut gratiam promeruerit ſummorum Pontificum, Gregorii XV. Urbani VIII. Innocentii X. Alexandri VII. quorum primus illum in Germaniam ablegaverat, ut Heidelbergenſem Bibliothecam Romam abduceret, poſtremus Bibliothecæ Vaticanæ præfecit. Obiit, poſtquam in Patria Chio diverſa fundavit Collegia 1667. Anno ætatis 83. Extat eo Authore

De Engaſtrimytho Syntagma. In Tract. Biblicor. ſive Criticor. ſacror. T. VI. p. 331.

PETRUS ALLIX.

Theologus Anglus, Theſaurarius Eccleſiæ Salisburienſis, antehac Præco Divini Verbi Charentonenſis. Revocato Nannetenſi Edicto é Gallia exul 1685. in Angliam transfretavit. Obiit 1717. ſenex.

Diatriba de Anno & Menſe Natali Jeſu Chriſti Lond. 1712. Mem. de Trevoux. 1715. p. 1298.

GEORGIUS ALTMANN, Zoffinganus.

De Gallicinio à Petro in Ædibus Pontificis audito. In Biblioth. Brem. Cl. V. Faſc. III. p. 451.

Ad Locum Act. XVI, 14. *de Lydia Thyatirenſi Obſervationes.* In Bibl. Brem. Cl. V. Faſc. IV. p. 670.

ANASTASIUS, Sinaita.

Presbyter & Monachus Palæſtinus in Monte Sina apud Nicephorum XVII. 29. & in Martyrologio Romano 21. Apr. idem habetur cum Anaſtaſio, qui ab A. 561. Epiſcopus Theopolitanus ſive Antiochenus fuit, A. 570. affectus 23. annorum exilio, reſtitutus A. 593. diem obiit 599. ſed poſterior hic eſt tempore, Μωσῆς νέος à Græcis recentioribus dictus, quia refert narrata ſibi ab Alexandrinis, quæ geſta ſint poſt tempora Eulogii Papæ Alexandrini, qui A. C. 608. obiit, & meminit Johannis Patriarchæ Alexandrini, qui Patriarchatum tenuit ab A. 677. ad 686. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 34. p. 312.

Εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγωγὴν τῆς ἑξαημέρε κτίσεως λόγοι ιβ. *Anagogicarum contemplationum in Hexaemeron Libri XII.* Ex his ſolus ultimus Græcè editus eſt Lond. 1682. 4. cum verſione Andreæ Dacerii. Priores XI. Latinè extant in Bibl. Patrum Appendice Paris 1579. & in aliis Editionibus.

Περὶ τὸ κατ' εἰκόνα, *De Homine ad Imaginem DEI condito.* Græcè & Latinè prodiit cura Joh. Tarini Paris 1618. 4. cum Frontonis Ducæi verſione Ingolſtad. 1596. inter Gregorii Nyſſeni opera.

ANONYMI

H. J. F. T.

Conjectura de שעירים *ad illuſtranda Loca* Es. XIII, 21. & XXXIV, 14. Extat in Bibl. Bremenſ. Claſſ. VIII. p. 305.

L. B. J. M.

Σπεδογελοιὸς *de Coma Dialogus.* Extat in Biblioth. Hiſt. Philol. Faſcic. IX. p. 369.

De שועלי שמשון *ſeu vulpibus Simſonis* Jud. XV, 4. 5. *conjectura.* Extat in Biblioth. Bremenſ. Claſſ. VIII. p. 802.

Der Tempel Salomonis nach allen ſeinen Vorhöfen, Mauren, Thoren, Hallen, heiligen Gefäſſen, Brandopfer-Altar, Ehernen Meer, güldenen Leuchtern, Schaubrodt-Tiſchen, Räuch-Altar, Lade des Bundes, Cherubinen und Stiffts-Hütte Moſis, mit ihrem Zubehör, nebſt allen und jeden in folgender Beſchreibung und beygefügten Kupferſtükken enthaltenen Theilen deſſelben, in einem eigentlichen modell und materiellen Fürſtellung, in dem Wayſenhauſe zu Glaucha an Halle, zu erläuterung ſehr vieler oerter der Heiligen Schrifft A. MDCCXVII. *aufgerichtet.* Halle in verlegung des Wayſenhauſes 1718. 4.

A Deſcription of the Tabernacle, wherein its Form, conſtruction, and all its Parts: Its Curtains, Tapiſtries, coverings, Vails and Hangings: as alſo the Ark of the Covenant, and the chiefeſt Holy Veſſels. viz the Altar of the Incenſe, Golden Candleſtick, Table of the Shew-Bread-Altar, Altar of Burnt-Offering, and the Laver of Braſs, are Shortly and plainly deſcribed. Illuſtrated and adorned with Cuts. London. 1724. 4.

The Temple of Solomon, with all its Porches, walls, Gates, Halls, Chambers, Holy Veſſels, the Altar of Burnt-Offering, the Molten Sea, Golden Candleſticks, ſhew-Bread Tables, Altar of Incenſe, the Ark of the Covenant, with the Mercy-Seat, the Cherubims &c. As alſo the Tabernacle of Moſes, with all its Appartenances according to the ſeveral Parts thereof: contained in the following Deſcription and annexed Copper-Cuts: Erected in a proper Model and material Repreſentation London. 1725. 4.

Meditatio de abuſu Scripturæ Sacræ in aſſignandis Phænomenorum naturalium cauſis. Biblioth. Brem. Cl. V. Faſcic. V. p. 877.

N. F. D.

Epiſtola de Mari Æneo Salomonis, adnexa Eduardi Bernardi de Menſuris & Ponderibus antiquis Libris. Oxon. 1688. 8.

Moſes vindicatus ſive Aſſerta Hiſtoriæ Creationis Mundi aliarumque, quales à Moſe narrantur, Veritas. Adverſus Cl. V. T. Burnetii S. T. D. Archæologias Philoſophicas. Amſtelod. ap. Georg. Gallet 1694. 12.

Three Phyſiological Diſcourſes, concerning 1. *the primitive Chaos and Creation of the world.* 2. *the general Deluge, its cauſes and effects.* 3. *the Diſſolution of the world, and future conflagration.* 1693. 8.

CATALOGUS AUCTORUM.

M. B. M. F. C. J.

Offenbahrung Göttlicher Mayestat, darinnen angezeigt wird, wie GOTT der HERR anfänglich sich allen seinen Geschöpffen mit Worten und Wercken geoffenbahret, und wie er alle seine Werck, derselben Art, Eigenschafft, Krafft und Würckung in kurtze Schrifft artlich verfaßt, und solches alles dem ersten Menschen, den er selbst nach seinem Bildnus geschaffen, überreicht, welches dann biß daher gelangt ist. Bey Joh. Wolff Däschen im Hanawischen Buchladen 1619. 4.

APION

Malè *Appius* apud Rufinum. Scripsit in Hexaemeron, testibus Eusebio atque Hieronymo. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 1. inter Scriptores deperditos.

MICHAEL ARNOLDUS

De Miraculo ad Siloah. Joh. V, 1-9. Præs. D. Joh. Frischmuth. Jen. 1663. 4.

JOH. GUILIELMUS BAIER. S. Theol. D. & Prof. Altorffinus.

De Sapphiro Scripturæ Sacræ occasione Jobi XXVIII, 6. Resp. Sebast. Jac. Jungendres. Norib. Altorff. 1705. 4.

Disp. de Behemoth & Leviathan h. e. de Elephante & Balæna.

Trias Quæstionum ad Diluvii sacram Historiam pertinentium. Pro Inaug. Typ. Magni Dan. Mejer Altorff. 1710. 4.

Fossilia Diluvii universalis Monumenta. Resp. Georg. Christoph. Eichler Norimbergensi. Altorff. 1712. 4. Lit. Magni Dan. Meyer.

Hoc Argumentum prosequi volebat, ni Mors interceßisset.

Diss. Math. ad Exod. XIV. *de Quæstione, an tempore Transitus Israelitarum per Mare Rubrum fuerit ordinarius Refluxus seu detumescentia.* Resp. Joh. Jacobo Bajero, fratre, ibid. 1713. 4.

Leonhardi Christophori Sturmii verständlichen Erklärung der Stellen aus dem Ersten Buch Mosis præfationem scripsit moderato Theologo dignam. 1719.

Diss. de Cæcitate Pauli ad Act. IX. XXII. XXVI. Resp. Joh. Hœfler. Beringersdorffio-Norico Altorff. Typ. Magni Danielis Meyeri 1725. 4.

Diss. de Excidio Sodomæ. Resp. Joh. Jacobo Bajero, Fratre.

JOHANNES JACOBUS BAJER,

Præcedentis Frater. Patria Jenensis. Natus Patre *Joh. Guilielmo Bajero*, Norimbergensi, S. Theol. Prof. Matre *Anna Catharina*, filia *Johannis Musæi* celebris pariter Theologi, & *Annæ Margarethæ Forsteræ* A. 1677. d. 14. Jun. A teneris annis Studio Medico, & quod eò ducit, Naturali Historico operam navavit, Præceptoribus usus celeberrimis Academiæ Jenensis Professoribus, *Treunero, Hambergero, Wolffio, Schelhammero, Wedelio, Slevogtio, Crausio*; Halæ autem *Hoffmanno, Stahlio.* Speciminibus variis Eruditionis planè singularis editis A. 1699. profectus Hamburgum, Lubecam, Kilonium, Slesvicum, Fridrichstadium, Tœningam, Wismariam, Suerinum, Rostochium, Rigam. Hinc trajectis Sinubus, Curonico & Codano, Dantiscum, per Regiomontum; inde per Marchiam Brandenburgicam Berolinum, Wittebergam, Halam. Postquam Gradum Doctoralem Jenæ 1700. assumsit habita Inaugurali *de Capillis*, invisit loca inferioris Saxoniæ, Clausthalium, Zellerfeldam, Goslariam. Brunsuigam, Guelferbytum, Helmestadium, Magdeburgum. In Collegium Medicorum Norimbergensium receptus nupsit filiæ *Joh. Casp. Bachmejeri* Duc. Wirtenberg. Weilting. Consiliarii & Secretarii, & *Barbaræ Sabinæ Herpferiæ*, ex qua octo deinceps suscepit liberos, quorum quatuor infantes decesserant. Ex reliquis Filia *Susanna Maria* in matrimonium collocata M. *Sigismundo Jacobo Apino* Philos. Prof. Altera Filia *Anna Catharina.* Primus filiorum *Ferdinandus Jacobus.* Alter Herois patris noxa. Norimbergæ dum Artem Medicam felici successu profitebatur, nomine Circuli Franconici Ordinum Medicum agens castrensem Pleuritide infectus, Phthisin vel Hecticam febrem metuens Ratisbonam concessit, pedem ibi fixurus; sed mox ad Professionem Medicam vacantem ex obitu D. *Apini* vocabant Illustres Academiæ Altorffinæ Curatores A. 1703. In qua nova Statione A. 1704. primas Lectiones publicas instituerat *de Rebus Medicis, quæ in Sacro Codice Novi Fœderis commemorantur*, qui Labor utilis simul atque curiosus, ad rem meam præsentem plurimum faciens genuit Specimina doctissima infra recensenda. Societati Imperiali Naturæ Curiosorum, cujus nunc Illustris est Præses, dignissimus χαριστάτε *Lucæ Schröckii* successor, adscriptus *Eugeniani* nomine. Post obitum D. *Brunonis* Theoreticæ seu Institutionum Medicinæ cura ipsi fuit demandata, & discedente Onoldum D. *Jo. Maur. Hoffmanno* prima Cathedra, Therapeutica Medicinæ pars, cum Chymia & Botanica. Amissa conjuge prima, quacum in 19. usque annum vixerat, alteram Thori sociam elegit *Sophiam Magdalenam Schœneriam* Norimbergensem. Plura de vita sua & Scriptis ipse Illustris Præses in *Biographia Professorum Medicinæ, qui in Academia Altorffina unquam vixerunt* 1728. edita.

Animadversionum Physico-Medicarum in quædam Loca Novi Fœderis D. N. J. C. Specimen primum. Resp. Ferdin. Jacobo Bajer Altorfino. Altorffi Lit. Magni Danielis Meyer. 1728. 4.

- - - *secundum* Resp. Christoph. Maximil. Cnopff Hersbrucco-Norico. Ibid. 1728. 4.

THOMAS BARTHOLINUS

Fulgens Arctoi, & universi Orbis Literati Sidus. Patre natus *Casparo*, Medico, Philosopho, & S. Theol. Prof. Regio, matre *Anna Finckia* D. *Thomæ Finckii* filia d. 20. Oct. 1616. Hafniæ. Ex Præceptoribus fuit D. *Paulus Moth*, duorum Daniæ Regum Archiater. In Academia Regia Philologiæ, Philosophiæ, & Theologiæ Sacræ solers transegit. In Arte autem Medica jactis fundamentis A. 1637. cum fratre *Bartholo Bartholino* Prof. post Regio Lugdunum Batavorum concessit, ubi Præceptoribus usus in Medicina *Vorstio, Walæo, Falcoburgo*, in Philologia *Salmasio, Heinsio, Vossio, Golio, Boxhornio.* Lugduno relicto Galliam petiit, ibique biennium, inprimis Parisiis & Monspelii consumsit; Hinc in Italiam transiit, ubi eum per triennium retinuerunt Patavinæ Musæ, Anatomiæ, Botanicæ, & Practicæ Medicinæ totum addictum sub *Sylvatico, Sala, Veslingio.* Visis reliquis Italiæ urbibus Romæ innotuit *Puteano, Holstenio, Servio*, Neapoli *Severino, Schipano.* In Sicilia *Castello*, ubi lautam obtulit Cathedram Resp. Messanensis. Viso Ætna, & Syracusanorum reliquiis Melitam accessit. Resalutato Patavio per Helvetios Basileam perrexit, ubi diribitore *Joh. Casparo Bauhino* A. 1645. Laureâ Doctorali fuit insignitus. Hinc per Galliam, Belgium & Germaniam A. 1646. in Patriam properavit, ubi 1647. post *Longomontani* decessum oblata ipsi cathedra, cui accessit, in Aulam evocato *Simone Pauli*, Anatomica Professio, quâ Spartâ per 13. annorum decursum defunctus detexit præter alia Lacteum Thoracis Ductum in Homine, & Lymphatica vasa. A. 1649. uxorem elegit *Elisam* consulis *Christophori Johannis* filiam unigenam, ex qua 5. filiorum & 4. filiarum Pater factus. Filii fuere: *Casparus* Med. & Anat. Prof. Regius; *Christophorus* Math. Prof. Regius, Regique à Secretis; *Thomas* Historiæ Patriæ & Polit. Prof. *Johannes* & *Albertus.* Filiæ, *Anna Margaretha* satis virgo functa, *Margaretha, Christiano Muller* Dn. de Katterup. maritata:

tata, *Anna Margaretha*, & *Elisa Catharina*. A. 1654. *Olao Wormio* in Professione & Magistratu Academico successit, A. 1656. obeunte Avo materno, *Thoma Finckio*, Facultatis Medicæ Senior & Decanus factus. Variis laboribus publicis & literariis fractus A. 1661. onerum Academicorum vacationem impetravit à Rege, Professoris honorarii titulo adjuncto, in otio negotioso, empto prædio *Hagested*, cedro dignissimis operibus operam navavit. A. 1670. à Friderico III. in Aulam translatus Archiater, quam gratiam eodem anno successor Christianus V. stipendii accessione auxit. Quo ipso anno, deflagrante sede sua Tusculana, insignem Bibliothecæ & rarissimorum Manuscriptorum jacturam infracto animo tulit, parique fortitudine A. 1675. mortem Conjugis. Hoc anno supremo Regio Tribunali adoptatus. A. 1678. secundas iniit nuptias cum *Magdalena Rhode*, quacum per biennium vixit. A. 1680. Augusto Mense difficultas quædam urinæ in tantum invaluit, ut post diem 3. Nov. summa accesserit virium imbecillitas, cum Appetitu prostrato. Urina cruenta calculi rodentis indicium dedit. Subsecuta tandem lethalis urinæ suppressio d. 30. Nov. die tandem 4. Dec. vir immortalis vitam piè & placidè exuit. De ejus vita plura lege in *Joh. Baggeri*, Regiæ Academiæ Prorectoris, *Programmate in obitum Th. Bartholini; Wilh. Wormii Oratione funebri* habita A. 1681. *Oligeri Jacobæi* Memoria maximi hujus Daniæ Æsculapii.

De Latere CHRISTI aperto Dissertatio. Accedunt Cl. Salmasii & aliorum de Cruce Epistolæ. Lugd. Bat. Typ. Joh. Maire. 1646. 8.

De Cruce CHRISTI Hypomnemata IV. 1. de Sedili medio. 2. de vino Myrrhato. 3. de Corona Spinea. 4. de Sudore sanguineo. Hafn. apud M. Marzam. 1651. 8. Extant revisa cum Lipsii & aliorum Tractatibus de Cruce. Amst. 1671. 12.

De Morbis Biblicis Miscellanea Medica. Hafn. 1671. 8. Francof. ap. Dan. Pauli. 1692. 8. quæ Editio est tertia. Extant & in Creniii Diss. Hist. Crit. Phil. Fasc. IV. p. 417.

Paralytici N. T. Medico & Philologico Commentario illustrati. Hafn. 1653. 4. Basil. 1662. 8. procurante Georgio Segero. Inserti iidem Fasciculo V. opusculorum, quæ ad Historiam & Philologiam Sacram spectant. Roterod. 1695. Lipsi. ap. Joh. Christian. Wohlfart. 1685. 8. Cren. Diss. Hist. Crit. Philol. Fasc. IV. p. 309.

S. BASILIUS

Magnus, ὁ μέγας τῆς ἀληθείας διδάσκαλος Zachariæ Mytilenæo, κανχημα τῆς ἐκκλησίας Athanasio, ὁ ἔνθεος τῆς οἰκουμένης φωστὴρ Gennadio dictus, natus Neocæsareæ, quæ ante Mazaca, in Pontica Cappadociæ Regione circa A. C. 316. Parentibus Basilio & Emmelia, Avia Macrina: Frater Gregorii Nysseni major natu, Naucratii Monachi, Petri Episcopi Sebasteni, & Macrinæ Sororis. In Ecclesia Cæsareensi Lectoris, Diaconi & Presbyteri muneribus functus Monasticam vitam prætulit; In Ponti igitur solitudines secessit, ibi Gregorii Nazianzeni suavissima consuetudine usus. Defuncto A. C. 370. Episcopo Eusebio successit. Obiit A. C. 379. Cal. Januar. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 19. p. 60.

Εἰς τὴν ἑξαήμερον, in Hexaemerum Homiliæ IX. ex quibus pleraque ad verbum expressit Ambrosius Libris VI. Latinam Eustathii versionem edidit Nic. Faber. Extat ea in Bibliotheca Patrum Paris. 1654. Tomo I. & in Basilii ipsius Editionibus. Versio Latina Johannis Argyropuli extat in Basilii operibus A. 1565. f. Bas. recognita à Godfrido Tilmanno; Jani Cornarii in Editione Basilii. 1552. f. Victorini Strigelii Lipsi. 1566. 8.

Εἰς τὸν Παράδεισον. De Paradiso. Homilia XXIX. ad Gen. II, 8. verterunt Cornarius, & Franc. Combefisius T. 1. p. 525.

JOH. CHRIST. BAUER, Mœlbis - Misnicus.

Formatio Avium è Terra, ad Gen. II, 19. Resp. Salomone Hermanno, Otterwisch-Misnico. Lipsi. Lit. Hæredum Brandenburger. 1706. 4.

THEOPH. SIGEFRIDUS BAYER.

De Eclipsi Sinica Liber singularis, Sinarum de Eclipsi Solis, quæ CHRISTO in crucem acto facta esse creditur, judicium examinans. Regiom. 1718. 4.

JOH. BEAUMONT, junior.

Considerations on a Book, entituled the Theory of the Earth. 1693. 4.

BEDA cognomine VENERABILIS

Sacerdos Anglus, sui ævi eruditissimus. Natus A. 672. Girwici in districtu Durhamensi. Septennis puer prima Scientiarum rudimenta jecit in Cœnobiis D. Petri Weremuthensi & D. Pauli Girwicensi. Anno ætatis 19. factus Diaconus, 30. Sacerdos. A. 701. Romam à Sergio vocatus ad dirimendas in Religione lites, sed in Monasterio manere maluit, & insudare literis. Obiit A. 735. die 26. Maji, ætatis 63. Alii annum emortualem volunt 729. 31. 32. 36. 62. 66. 76. Sepultus in Cœnobio Girwicensi, ossibus Durhamum translatis. Extant

In Hexaemeron Liber.

De Situ Hierusalem & Locorum Sanctorum Liber.

De Templo Salomonis Liber.

Opera impressa 1545. 1563. Basileæ. 1612. Coloniæ

MICHAEL BECK

Ulmensis V. D. M. & Prof. Theol.

Diss. de uva magna Cananæa. Resp. Simone Gross. Jen. 1679. 4.

SIGISMUNDUS BEERMANN

Pastor ad SS. Trinit. Ædem. Wolffenb.

Dissertatio Epistolica, in qua clarissimi viri Dni. Hermanni von der Hardt, Academiæ Juliæ senioris, Præpositi Mariæberg. Programma de rebus Jonæ placidæ disquisitioni subjicitur. Wolffenbüttelæ. ap. Gothofr. Freytag 1719. 8.

EDUARDUS BERNARDUS

Anglus natus 1638. Londini studiorum fundamenta jecit, & Oxonii in Collegio S. Joh. Baptistæ perfecit, ibi A. 1667. Procurator Academiæ creatus. Lugdunum Batavorum adiit, codices orientales MSS. inprimis Apollonii Pergæi Conicarum Sectionum Libros V. VI. & VII. in Arabico codice perlustraturus. Oxonium redux à *Christoph. Wrenno* Cathedræ Mathematicæ admotus, mox præbendam à Collegio S. Johannis obtinuit in Surreja Provincia, factusque Capellanus Episcopi Bathensis. Redux ad Cathedram Mathematicam immortuus Libris edendis 1696. 12. Jan. Anno ætatis 59.

De Mensuris & Ponderibus antiquis Libri tres. Editio altera, purior, & duplo locupletior. Oxon. e Theatro Scheldon. 1688. 8.

JOH. CHRISTIANUS BIEL, Brunsuicensis.

De Purpura Lydia, ad illustrandum Locum Act. XVI, 14. *Dissertatio* in Biblioth. Brem. Class. II. Fascic. III. p. 409.

JANUS BIRCHERODIUS

Birckerödæ in Zeelandia prope Fridricoburgum natus 1623. Patre Synonymo ibidem Ecclesiaste. 1635. ad Herlovicnse Gymnasium missus, 1640. Hafniam, 1646. Lugdunum Batavorum, ubi audivit *Salmasium, Heinsium, Boxhornium*, alios, 1648. per Belgium inferius in Galliam profectus. 1651. promotus ad Rectoratum Slagelicnsem. Novo itinere suscepto in Belgium, Galliam, Germaniam, Helvetiam, domum rediit 1657. Vocatus Hafniam 1658. ad Professionem Philosophiæ. 1660. ad Græcam. 1668. ad Theologicam, in qua facultate Doctor creatus 1675. obiit 1686.

Anti-Burnetius Hafn. 1688.

Sacrarum Antiquitatum de ortu Mundi vestigia in Hesiodo aliisque Poetis Græcis.

CATALOGUS AUCTORUM.

SAMUEL BOCHART

V. D. M. Cadomenſis, patriâ Rothomagenſis, Nobili Stemmate ortus. Pater enim *Renatus Bochart Champigni-Menillet* V. D. M. Rothomagenſis fuit abnepos *Johannis Bocharti*, Conſiliarii Parlamenti Pariſienſis A. 1490. Nepos *Johannis*, qui coram Franciſco I. cauſam Sanctionis Pragmaticæ acriter defendit, filius *Stephani*, & *Eſtheræ du Moulin*, *Petri Molinæi*, Miniſtri pientiſſimi Charentonienſis, filiæ. Quibus Parentibus natus A. 1599. Præcocitas ingenii conſtat ex Carminibus 44. quæ compoſuit in laudem *Thomæ Dempſteri* anno ætatis 13. & publicavit A. 1612. ſub quo ſtudiorum fundamenta jecit. Philoſophiæ operam dedit Sedani, ubi Theſes defendit 1615. & alias Salmurii Præſide *Camerone*. Hunc ſecutus Londinum. A. 1621. fuit Lugduni Batavorum, ubi Arabicæ Linguæ ſeſe applicuit præceptore *Erpenio*. In Gallia ad Miniſterium admiſſus A. 1628. d. 24. Sept. diſputans m. Sept. ejusdem Anni cum Patre Miſſionario in Caſtello Cadomenſi, præſentibus utriusque Religionis viris, lauream reportavit. A Regina Sueciæ vocatus eò profectus eſt comite *Huetio* A. 1652. Obiit Cadomi 16. Maji 1667. Apoplecticus in converſatione erudita: Vir, qui Eruditioni profundiſſimæ junxit modeſtiam ſingularem, animique tranquillitatem. Scripta ejus in manus venerunt Dn. *de Colleville*, Nepotis ex filia unica, nupta Dn. *de Colleville*, ex Familia *de Sueur*.

Phaleg & Canaan ſeu Geographia Sacra. Cadomi 1646. f.

Hierozoicon, ſive bipertitum opus de Animalibus S. Scripturæ, cujus Pars prior Libris IV. de Animalibus in genere, & de Quadrupedibus viviparis & oviparis; Pars poſterior Libris VI. de Avibus, Serpentibus, Inſectis, Aquaticis & fabuloſis Animalibus agit. Cum Indice ſeptuplici 1. Locorum S. Scripturæ. 2. Authorum, qui citantur. 3. Vocum Hebr. Chald. Syriac. Samaritani & Æthiopici Sermonis. 4. Vocum Arabicarum. 5. Græcarum. 6. Romanarum, quæ paſſim explicantur. 7. Rerum. Editio III. *ex recenſione Joh. Leusden*, Lugd. Bat. apud Corn. Bouteſteyn & Jordan. Luchtmans. Traj. ad Rhen. apud Guil. van de Water 1692. fol. Prodiit Editio I. Londini 1663. ap. Joh. Martyri & Jac. Alleſtris, innumeris mendis propter abſentiam Authoris inquinata. II. Francofurti 1675. in qua David Clodius ſe aliquot millia Typorum vitia expunxiſſe teſtatur, præter illa, quæ in numerum Erratorum erant ab ipſo Bocharto relata, & calci Editionis Londinenſis in utroque Tomo annexa. Epitome operis prodiit Franequeræ 1690. Authore Vecſeo, Hungaro.

Collectanea de Paradiſo Terreſtri, Plantis & Lapidibus pretioſis. MSC.

LAURENTIUS DAVID BOLLHAGEN

Stargardienſis S. Theol. Baccal. Eccleſiæ Julinenſis Paſtor, ſynodique Præpoſitus ſubſtitutus.

Diſſ. Inaug. de Templo Judæorum tertio. Præſ. D. Jo. Frid. Mayero, S. Th. P. &c. Gryphiſw. 1707. recuſa 1717. Ibidem.

C. J. BOMBLE Eccleſiaſtes Batavodurenſis.

Analyſis, nec non Chronotaxis Apocalyptica ad mentem Cl. viri C. Vitringa in ſuo Commentario Apocalyptico Editionis ſecundæ, Amſt. 1721. 4.

JOHANNES BRAUNIUS

Palatinus, Lutræ Cæſareæ natus 1628. Patre Conſule orbatus ſeptimo ætatis anno, direptâ à Cæſareis urbe, Metas venit, hinc Lugdunum Batavorum, Mercaturæ dicatus, ſed ſuaſu *Conſtantini L'Empereur* & *Cocceji* ad Studia rediit, & ſeptennio Academica clauſit. In Gallia aliquandiu ſubſtitit Lutetiæ & Salmurii. A. 1650. iter inſtituit per Germaniam & Helvetiam, à Gallica Synodo poſtea vocatus in Seelandiam, & ad Delphos 1661. Gallicus præco Neomagienſis, ubi matrimonium iniit, occupatâ à Gallis urbe, multa paſſus, & magna pecuniæ ſumma mulctatus. Obtinuit 1680. Groningæ Cathedram Profeſſionis Theologicæ, & Linguæ Hebrææ, Univerſitati ſimul à ſacris concionibus. Ibi 1708. m. Dec. obiit.

Veſtitus Sacerdotum Hebræorum, ſive Commentarius ampliſſimus in Exodi XXVIII. ac XXIX. & Levit. XVI. aliaque Loca S. Scripturæ quamplurima. Libri II. Amſtelod. ap. Janſonio-Waesbergios, Dan. Elſevirium, viduam J. à Someren & Henr. & Theod. Boom. 1680. 4.

BUDAS

Scripſit de LXX. *Hebdomadibus Danielis* & χρονογραφίαν perduxit usque ad Annum C. 202. Euſeb. VI. 7. Hieron. c. 52. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 1. inter Scriptores deperditos.

THOMAS BURNET

Theologus Anglus, Carthuſianæ Ædi præpoſitus. Obiit 7. Sept. 1715. ſenex.

Telluris Theoria ſacra, originem & mutationes generales orbis noſtri, quas aut jam ſubiit, aut olim ſubiturus eſt, complectens. Accedunt Archæologiæ Philoſophicæ, ſive Doctrina antiqua de rerum originibus. Amſtelod. ap. Joh. Wolters. 1694. 4.

- - - *Quarta Editio* prodiit Londini 2. voll. in 8. cum triplici Mantiſſa Auctoris 1719.

Reſponſio ad objectiones Erasmi Warren.

CASPARUS BUSSING

V. D. apud Hamburgenſes Min. Math. P.

De ſitu Telluris Paradiſiacæ & Chiliaſticæ Burnetiano ad Eclipticam recto, quem T. Burnetius in ſua Theoria Sacra Telluris propoſuit, Diſſertatio Mathematica, qua ſimul Obliquitas Ecliptice à priori demonſtratur. Hamburg. 1695. 4. Typ. Zieglerianis.

JOHANNES BUTEO de BOTEON

Charpejenſis prope Valentiam Delphinatus, ubi in ordinem Monachorum S. Antonii Viennenſis receptus. Ex nobili Germanorum Stemmate natum Thuanus voluit. Delphinatu in Annis 1561. 1562. 1563. per Bella inteſtina vaſtato Romanſium confugit, ubi 1564. ætatis anno 75. ex mœrore obiiſſe dicitur: vel, ut *Chorierus* vult, 1560. in Cœnobio S. Antonii.

De Arca Noæ, cujus formæ capacitatisque fuerit. Inter opera ejus Geometrica. Lugd. 1554. 4.

ABRAHAMUS CALOVIUS

Theologus ex Lutheranis percelebris, natus 1612. 16. Apr. Morungæ in Pruſſia, Patre *Petro*. Studia inter varios Fortunæ jactus proſecutus Thorunii, Præceptoribus *Graſero*, *Meuſero*, *Schallero*, *Gerhardo*, Morungæ ſub *Paulo Riccio*, Regiomonti ſub *Mauritio*, *Cruſio*, *Hoppio*, aliis, ubi adoptatus à *Joachimo Heſſio*. Roſtochii A. 1637. ad dignitates Doctorales & Regiomonti ad Profeſſionem Theologiæ extraordinariam promotus, Dantiſci 1643. in Rectoratu Gymnaſii *Johanni Botſacco* ſuffectus, & cathedræ Eccleſiaſticæ ſimul admotus. A. 1645. colloquio interfuit Thorunienſi. A. 1650. vocatus Wittembergam Profeſſor Theologiæ, ubi Paſtor primarius & Superintendens generalis obiit 20. Februar. 1686. ætatis anno 74.

Diſcuſſio infallibilitatis novæ Chronologiæ Biblicæ Chr. Ravii Mantiſſæ loco Chronico Biblico ſubjuncta, cum & Auctario ſimilis argumenti de Epocha LXX. Hebdomadum Danielis publicata. Præmiſſa eſt Ejusdem προσφώνησις ad Sacrarum Literarum Cultores de variis Scaligeri & aliorum in Chronologia ſacra ab unico infallibili S. Scripturæ Canone divaricationibus, & in eundem ἀμαρτήμασι, ac Chronici ſacri emendatioris neceſſitate & utilitate, nec non Epiſtola Raviana ad Authorem data. Witteb. 1670. 4.

CANDIDUS

In *Hexaemeron* ſcripſit, teſte Euſebio V. 27. & Hiero-

Hieronymo c. 48. ac primus quidem, ſi Nicephoro credimus. Sed præter Philonem Judæum hoc jam fecerat Juſtinus Martyr. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 1. inter Scriptores deperditos.

JACOBUS CAPELLUS

Epocharum illuſtrium Θεματισμοὶ, cum explicatione ſelectiorum aliquot difficilium Scripturæ Locorum. Extant in Biblioth. Hiſt. Philolog. Faſcic. VIII. p. 377.

De Templo Hieroſolymitano.

JOH. SAMUEL CARL

M. D. Archiater Iſenburgenſis.

Diætetica ſacra, Die Zucht des Leibes, zur Heiligung der Seelen beförderlich: aus richtigen Naturgründen, jedoch aller Göttlichen Ordnung gantz gemäſs, vorgeſtellt - - Diætetica particularis 1. *Diæt-Ordnung aus H. Schrifft.* 2. *der Heiligen.* 3. *der Philoſophen.* 4. *der Höfe.* 5. *der Armen.* Inter Opuſcula Medicinæ moralis, quæ prodierunt Büdingæ bey Joh Fr. Regelein. 1726. 8.

JOH. BENEDICTUS CARPZOVIUS

Celebris Lutheranæ Eccleſiæ Theologus, Patre ὁμονύμῳ καὶ ὁμοψήφῳ natus Lipſiæ 24. Apr. 1639. ubi Præceptores habuit *Müllerum*, *Rivinum*, *Rappoltum*, *Frankenſteinium*, *Thomaſium*, Jenæ 1655. *Chriſtianum Chemnitium*, *Friſchmuthum*, *Boſium*, Argentorati *Bœclerum*, *Dannhauerum*, *Johannem* & *Sebaſtianum Schmidios.* In itinere per Germaniam innotuit Tubingæ *Wagnero*, Ulmæ *Zeilero*, Ratisbonæ *Urſino*, Norimbergæ *Dillherrio*, Altorffi *Hackſpanio*, Heidelbergæ *Hottingero*, Baſileæ *Buxtorffio.* Lipſiam redux ſtudia ſua Theologica perfecit ſub *Hülſemanno*, *Kromajero*, *Gejero*, *Scherzero*, A. 1662. 1668. 1671. concionator in D. Nicolai Templo, 1674. Archidiaconus, 1679. Paſtor Eccleſiæ D. Thomæ. Concredidit Academia 1665. Profeſſionem Moralium, 1668. Linguarum Orientalium, 1684. Profeſſionem Theologicam. Obiit 23. Apr. 1699.

Ad Nummos cornutum Moſen exhibentes ſchediasma. Reſp. Paulo Starckio, Variſco. Lipſ. Typ. Joh. Bauer. 1659. 4.

CHRISTOPH. CELLARIUS.

Natus Smalcaldiæ 1638. Academiam Jenenſem, adiit 1656. ubi ſeptennii ſpatio ita profecit, ut in Gymnaſio Weiſſenfelſenſi ei fuerit oblata Profeſſio Linguæ Sanctæ & Moralium, vocatus hinc Rector Weimariam, hinc Zeizam, & Merſeburgum. Tandem ad Profeſſionem Hiſtoriæ & Eloquentiæ in Academia Hallenſi, ubi Director Collegii politiorum Literarum factus. Obiit 1707.

Diſſ. de Magis ex Oriente ſtella Duce Bethlehemum profectis. Reſp. Georgio Beiche Stasfortenſi Magdeb. Halæ Lit. Chriſtiani Henckel. 1704. 4.

OLAUS CELSIUS.

S. Th. D. Lingg. Or. P. Upſalienſis.

A. 1722. Exercitationes tres *de Palma* edere cœpit, quarum I. de illius præſtantia ac nobilitate agit. II. Locum Gen. X, 27. III. Gen. XIV, 7. explicat. Sequentur quatuordecim alia Capita, in quibus agetur de Palmis Elim. Exod. XV, 27. Tabernaculorum Lev. XXIII. & Terræ ſanctæ, Deboræ Jud. IV, 5. Baal Thamar Jud. XX, 33. Palmarum figuris in Templo, de locis Pſ. XCII, 13. Cant. VII, 7. Jer. X, 5. Cant. VII, 8. Apoc. VII, 9. de oppido Thamar. Ezech. XLVII, 19. de Palmis CHRISTO prælatis, deque iis Locis SS. ubi Interpretes Palmam verterunt, quanquam in Textu nullum ejus veſtigium appareat. Bibl. Brem. Cl. VI. p. 748.

Promittit

Diſſertationes *de Olea*, *Vite*, *Ficu*, *atque Moro*, & *Spinarum ſpeciebus*, quæ in Sacris Scripturis commemorantur. ibid.

ROBERT St. CLAIR.

The Abyſſinian Philoſophy confuted, or Telluris Theoria neither ſacred, nor agreeable to reaſon. Lond. 1697. 12.

GABRIEL CLAUDERUS

D. Medicus Ducalis Saxonicus.

Methodus balſamandi corpora Humana aliaque majora ſine eviſceratione & ſectione huc usque ſolita. Ubi non modò de condituris veterum Ægyptiorum, Arabum, Ebræorum, ac in ſpecie Corporis CHRISTI, ut & Modernorum diverſa proponuntur: ſed etiam modus ſubjungitur, quomodo Cadavera integra ſine exenteratione poſſint condiri. Adnexa item eſt Methodus parandi varias Eſſentias atque Spiritus chymicos extemporaneé, ſine igne aut deſtillatione. Jenæ ap. Joh. Bielke. 1679. 4.

DANIEL CLAUER, Dresdenſis.

Diſſ. Chronologica Prior de Forma Anni Hebræorum *Patriarchali.* Præſ. D. Henr. Klauſing Witemberg. Lit. Gerdeſianis 1716. 4.

- - - *poſterior de Forma Anni Hebræorum Moſaico-Prophetica.* Reſp. Joh. Godofr. Schlegelio. Ib. 1716. 4.

GEORG PHILIPPUS CLEMEN. Smalcalda Haſſus.

Diſſ. Inaug. Med. de Balſamo Evangelico Samaritano. Præſ. D. Joh. Frid. Depre P. Erfordiæ Typ. Groſchianis 1723. 4.

HERMANNUS GIDEON CLEMENS, Groninganus.

De Mari Æneo Salomonis, ejusque Myſterio. ad Loca 1. Reg. VII, 23-26. & 1. Chron. IV, 2-6. Præſ. D. Lampe S. Th. D. Groning. 1723. 4.

JOHANNES CLERICUS

Diſſ. de Statua Salis, Commentariis in Geneſin adnexa.

ADAM CLOSTERBAUR, Auguſtanus.

Hydrographia cum commentatione Nautica, maximè ex Hebræis Græcisque ſacrarum Scripturarum Fontibus deducta. Præſ. D. Balthaſ. Scheidio S. Th. D. Gr. atque Or. LL. P. Argentorati Typ. Joſiæ Stædelii 1664. 4.

JOH. HENRICUS COCCEJUS.

Accuratior inquiſitio Templi Ezechielis. Amſt. 1692. 4.

BERNARDUS CONNOR.

Med. D. & Reg. ſoc. Lond. & Reg. Coll. Med.

Evangelium Medici, ſeu Medicina Myſtica, de ſuſpenſis Naturæ Legibus, ſive de Miraculis, reliquisque ἐν τοῖς βιβλίοις memoratis, quæ Medicæ indagini ſubjici poſſunt. Ubi perpenſis prius Corporis naturâ, ſano & morboſo Corporis humani ſtatu, nec non Motus Legibus, rerum ſtatus ſuper naturam, præcipuè qui Corpus humanum & Animam ſpectant, juxta Medicinæ principia explicantur. Amſtelod. ap. Joh. Wolters. 1699. 8.

HERMANNUS CONRINGIUS

Natus 1606. d. 9. Nov. Nordæ, Friſiorum urbe, Patre *Hermanno*, Eccleſiæ ibidem Antiſtite, avo *Johanne*, ob Religionem ex Tranſiſalania profugo: Matre *Galatea Copina*, cujus noſter fuit proles nona. Quinto ætatis anno Peſte correptus in malignam ſcabiem incidit, quæ ipſum ita vexavit, ut ante ſextum annum Ludum literarium adire haud potuerit. Anno 1620. Academiam Juliam ſalutavit, heic per biennium commoratus. A. 1625. Lugdunum, ubi & Theologiæ & Medicinæ operam dedit. A. 1632. publicam in Academia Julia Spartam obtinuit. A. 1636. Doctor Medicinæ renuntiatus, eodem anno *Johannis Stuckii* J. C. Filiam ſecundò genitam *Annam Mariam* matrimonio ſibi junxit, quo durante per 40. annos & 7. menſes 11. Liberorum pater factus, Libris, Liberis & opibus auctus. Permutavit Naturalis Philoſophiæ Profeſſionem cum Medica. In Patriam accerſitus A. 1649. ab Illma Principe Regente Archiatri & Conſiliarii intimi munere ornatus. A. 1650. à Chriſtina Regina in Sueciam ampliſſimis conditionibus evocatus iter eò ingreſſus eſt, & Holmiæ poſt trimeſtre opulentiſſimis donis & Conſiliarii ac Archiatri Regii dignitate affectus reverſus. Promiſerat ei Regina annuum 1600. Thalerorum ſalarium. Sed Sereniſſimi Duces

Brunſuic. & Luneb. ſalario aucto, & oblata civilis Prudentiæ Profeſſione eum retinuerunt. A. 1652. ad Ducatus Bremenſis Archivum inſpiciendum & ordinandum adhibitus, & in Friſiam de rebus ſummis vocatus. A. 1651. homagium à nonnullis Friſiis nomine Principis viduæ recepit. A Carolo Guſtavo Sueciæ Rege in Holſatiam accerſitus Conſiliarius & Archiater 1500. Joachimicorum annuo ſalario promiſſo creatus, ea conditione, ut ſi in Sueciam cum Familia ſe transferre vellet, alterum tantum quotaſis enumeraretur. A. 1660. à Sereniſſimo Auguſto Duce Brunſuicenſi & Luneburgenſi in Conſiliariorum numerum adoptatus. A. 1664. à Ludovico Galliæ Rege annuum 1000. Librarum ſtipendium recepit, & ad initia belli cum Belgis ſuſcepti ſervavit. A. 1667. ad examinandas Controverſias inter Electorem Colonienſem & urbem Coloniam vocatus inde ampliſſimis muneribus rediit. A. 1669. Regis Daniæ Conſiliarius ſtatus factus. Obiit vir Juris Naturalis, Gentium, Publici, Philoſophiæ Theoreticæ & Practicæ peritiſſimus, Philologus, Orator, Poeta, Hiſtoricus, Medicus, Theologus, A. 1681. d. 12. Dec.

Paradoxa de Nummis Hebræorum. Extant in Crenii Diſſert. Hiſt. Crit. Philol. Faſcic. II. p. 41.

De Initio Anni Sabbathici & tempore Meſſis Ebræorum commentariolus. Ibid. p. 302.

DAVID CONSTANT.

Natus Lauſannæ 15. Mart. 1638. in Miniſtrorum ordinem receptus 1660. vocatus mox ad Eccleſiam Cappetanam à Barone de Dhona. Ad Rectoratum Scholæ Patriæ A. 1674. ad Profeſſionem Linguæ Græcæ & Ethicæ 1684. ad Profeſſionem Theologiæ 1702.

L'Arc en ciel, ou Sermon ſur les paroles de la Geneſe IX, 13. 1713. 8.

Tranſitus per Mare Rubrum. Genev. 1690. 4.

Diſſertationes de uxore Lothi, Rubo Moſis & Serpente æneo. 1693. 4.

Diſcours ſur le Figuier maudit. 1700. 8.

JOHANNES CRAIG.

Theologiæ Chriſtianæ Principia Mathematica. Lond. Typ. Joh. Darby. Imp. Timoth. Child. 1699. 4.

RICHARDUS CUMBERLAND

Epiſcopus Petroburgenſis, natus Londini 1632. Studiis in Schola Paulina & Cantabrigiæ abſolutis, Bridgmanni Capellanus factus. Poſt Paſtor Bramtonenſis, quam ſtationem commutavit cum Stamfordienſi in Provincia Lincolnenſi. Ex mœrore ob res ſub Jacobo II. turbatas in gravem incidit morbum, dignus, qui à Guilielmo ad Regium ſolium evecto admoveretur Epiſcopatui Petroburgenſi. Pro ſua Diœceſi adeò vigilans, ut anno ætatis 80. eam viſitaverit. Triennio poſt omni niſu addiſcendæ Linguæ Copticæ incubuit. Obiit Apoplecticus 1719. ætatis anno 87.

De Menſuris & ponderibus Ebræorum Liber.

Origines antiquiſſimæ MSC.

JOH. ANDREAS DANZIUS.

Diſſ. de curatione CHRISTI ſabbathica. Jen. 1699. 4.

ARNOLDUS BACHIMIUS DENSTONIUS, Cosmoſophus.

Panſophia enchiretica, ſeu Philoſophia univerſalis experimentalis, in Academia Moſis primum per VI. prima Capita Libri primi Geneſeos tradita, demum per Ignem examinata & probata 1682.

ANTONIUS DEUSINGIUS.

Orientalium Linguarum, inprimis Arabicæ, quam in Golii ædibus didicit, callentiſſimus. Natus Meurſæ 1612. Patre *Joh. Ottone Deuſingio* in Militia Belgica vexillifero. Accepto in Academia Lugdunenſi Doctoris Medicinæ titulo Groningæ 1638. Matheſeos Prof. fuit denominatus. Hinc 1639. Hardervicum ſeceſſit ad Profeſſionem Phyſicæ & Matheſeos, ac functionem Poliatri. A. 1647. iterum Groningæ Medicus Provincialis, ſimulque Philoſophiæ & Medicinæ Profeſſor, tandemque 1652. Ill. Comitis Naſſoviæ, *Wilhelmi Friderici*, Friſiæ Gubernatoris, Medicus Aulicus conſtitutus. Obiit Groningæ 1666. ætatis 54.

Diſſ. de Mandragoræ Pomis pro Doudaim vulgò habitis. in Faſcic. Diſſ. ſelect. Groning. Typ. Joh. Colleni. 1660. 12.

HERMANNUS DEUSINGIUS.

Natus 1654. pridie idus Martii Patre *Antonio* Med. Prof. in Academia Groning-Omlandica, *Matre Magdalena Modeſta Scheidmann*, *Hermanni Scheidmanni* J. C. in ſuprema Imperii Romani Camera judiciali Aſſeſſoris filia, matrona pientiſſima. In infantia ex aquis, miraculo fere, à patre forte accurente extractus. Studiorum ſuorum fundamenta jecit ſub *Chriſtophoro Wittichio*, *Joachimo Borgeſio*, *Upmejero*, *Tobia Andrea.* In Jure Lauream Doctoralem anno ætatis 22. accepit brabeuta *Weſſelo Bertlingio.* A. 1677. Ab ordinibus Groningæ A. 1682. electus Profeſſor Juris & Græcæ Linguæ, quam Spartam, ſolis Prælectionibus jam ante conceſſis contentus, non acceptavit. Perluſtravit hinc Belgium & Germaniam. Groningam redux Philoſophiam Juris mirâ μεταμορφώσει convertit in *Demonſtrationem Allegoriæ Hiſtoricæ Veteris & Novi Teſtamenti*, & occaſione *trium Diſſertationum de Myſterio SS. Triados*, quam ut Allegoriæ Hiſtoriarum S. trigeminæ fontem conſiderabat, omnium odium idque acerbiſſimum in ſe contraxit, ut ſacris ei fuerit interdictum, quanquam ſine ulla aut erroris commonſtratione, aut demonſtratione veritatis. Poſtquam Aquisgranenſibus Aquis fuit uſus, ad perpetuam fere Cephalalgiam diſſipandam, ſeceſſit Drentiam tanquam in Pathmum, ubi Ill. Cœvordiæ & Drentiæ ſatrapa, Baro de Pallant, odium Theologicum deteſtatus, Deuſingium iterum ad ſacram σύναξιν invitari ac recipi juſſit, præſente Synodo. Inde Groningam rediens à Miniſtris Eccleſiæ Gallicanæ fraternè receptus eſt. Obiit 3. Jan. 1722. *Bibl. Brem.* Cl. V. p. 925. Ex ipſis Deuſingii Literis haud longè à die emortuali exaratis excerpſit hæc Clariſſ. Collector, ſequens Judicium addens p. 936. *Si cui fortè videbitur in illo ſtudiorum genere* (Allegorico-Biblico) *modum tranſiiſſe, id tamen fatebuntur omnes, tantam in eo fuiſſe ἐν ταῖς γραφαῖς δύναμιν, quanta in ſui ordinis Viris nunquam, in Theologis inventa eſt rariſſimè.*

De numero Nominis Beſtiæ 666. Biblioth. Brem. Cl. 1. Faſcic. I. p. 155.

Exegeſis Pſalmi XIX. in Bibl. Brem. Cl. II. Faſc. V. p. 773.

Commentarius myſticus in Decalogum & explicatio Myſtica tum Hiſtoriæ de Muliere Hæmorrhoiſſa, & filia Jairi, tum Parabolæ de Epulone divite & Lazaro mendico. Leovardiæ 1700.

Myſterium ἑξαημέρου Creationis. MSC.

Commentarius Myſtico Propheticus in omnes CHRISTI *Parabolas, nec non in Parabolam Jothami, cum Allegoria Gideonis & Abimelechi.* II. Vol. MSC.

Commentarius Myſtico-Propheticus in omnia CHRISTI *miracula* MSC.

SALOMON DEYLING.

Paſtor & Superintendens Pegavienſis.

De Die JESU CHRISTI *emortuali.* In Miſcell. Lipſ. Tom. II. Lipſiæ ap. Hæred. Lanckiſianos. 1716. 8.

JOH. DAVID DIETERICUS.

S. Theol. Candid. ordin. Philoſophici in Academia Wittembergenſi Aſſeſſor.

Jobum non eſſe Scepticum adverſus Obſervatorem Halenſem. Reſp. Joh. Lud. Gauſe. Wittemb. Typ. viduæ Gerdeſiæ. 1726. 4.

DIT-

CATALOGUS AUCTORUM.

DITTON.

Discourse concerning the Resurrection of JESUS CHRIST. Lond. 1713.

JOHANNES DOPPERT. Rector Lycei Sneeberg.

De CHRISTO per Serpentem æneum præfigurato. In Misc. Lipſ. T. I. apud Hæredes Lanckiſianos. 1716. 8.

ANTONIUS van DRIESSEN

Eccleſiaſtes Rheno-Trajectinus & Groninganus.

Reſponſiones ad viri Nob. & Eruditiſſimi D. Hermanni Deuſingii J. U. D. *dubium motum circa Chronotaxin Apocalypticam, nec non rationes aliquot Regnum millenarium &c. ſollicitantes.* Traj. ad Rhen. 1717. 4.

Over alle de wonderwerken van JESUS, welker Letterzin kortelyk word geopent, en t' bewys voor JESUS Godheyd *en Meſſias ſcap aangedrongen, zynde voornamentlyk de verborgene zin zedig nageſpoort volgends gewiſſe Uitleg-Regelen, en die aanleyding, die de Heyland zelve geeft, waartoe alle de omſtandigheden, en t' verband met de voorige of volgende geſchiedenis in aamerking komen, en word ook tel kens aangewezen, dat diergelyke verhandelingen op zuivere Godorucht uitlopen. Waar agter bygevoegt zyn de Parabel-Reden der wyze en dwaaze maagden en de intreeds rede in de Academie-kerk von Groningen. &c.* Utrecht 1717. 4.

Bedenkingen over de Openbaaringe des Apoſtel Joannis, waarby gevoegt zyn de twyfelingen en tegenwerpingen door de Heeren Deuſing en Hartman vortgebragt, en de antwoorden op dezelve. Groning. 1718. 4.

Diſſ. 1. de myſterio ſextidui & Sabbathi in Hiſtoria Creationis. 3. De Sabbatho primo. 4. De Juvencæ rufæ litera & myſterio &c. in Faſciculo Exercitationum, qui prodiit Gron. 1720. 4.

Meditationes in Libri Geneſeos IX. *priora Capita & cap.* XI, v. 1-10. *Quibus ſenſus literalis aperitur, Hiſtoriæ Sacræ Divinitas aſſeritur, & ſenſus Myſticos inveſtigatur.* Groningæ 1721. 8.

MELCHIOR DURINGER

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Chronologiæ Prof. Bernenſis, Literatis & piis & infelicibus annumerandus. Natus 1647. m. Apr. promotus ad Sacrum Miniſterium 1667. ad Profeſſiones memoratas 1701. Hypochondriacus, cœlebs, ſolitarius, beneficus, qui quod ex ſuſtentatione habuit reliquum diſtribuit pauperibus. Flagrante incendio ipſis Kal. Jan. 1723. ex tertia contignatione lapſus horâ poſt finiit vitam, poſtquam ſanguinis aliquid ex dextra Aure & ore effluxerat, ætatis Anno 76. Poſuit ei Amicus Epitaphium ſequens:

Mauſoleum hoc, quod aſpicis Viator
Non ex candido Marmore, ſed ex Candore
ipſo ſibi erexit
MELCHIOR DURINGER
V. D. M. & Ling. Sanct. nec non Hiſtor.
Eccleſiaſt.
in Gymnaſio Bernenſi Prof. Extraord.
Si de moribus ejus quæris, quidquid candida Virtus
Mortalibus concedere poteſt,
habuit,
Morum probitate, Pietate, Caſtitate, ubique chariſſimus.
Si de Eruditione, quidquid difficile Artes
habent, quod abſconditum temporum
periodi,
quod arduum Orientis Linguæ continent,
Indefeſſo labore & pertinacia ſibi explanavit.
Infauſto tandem obitu, non ſine
maximo bonorum deſiderio,
Graviſſimo lapſu, violentiores flammas
tertio cœnaculo evitaturus,
concuſſus deceſſit Kal. Jan.
CIↃ DCC XXIII.

Poſtquam per Annos LXXVI. DEO
Patriæ, Muſasque amantioribus
Studioſis feliciter, ſibi autem
ſæpius infeliciter vixiſſet.

Chronologia, in qua recenſetur temporum ſeries inde à condito Mundo usque ad hæc noſtra tempora. Baſil. Typ. Jac. Werenfelſii. 1701. 4.

Reflexiones Hiſtorico-Chronologicæ in Loca S. Scripturæ 1. Petr. I, 10. 11. 12. Joh. II, 20. Act. VII, & XIII. Reſp. Joh. Jac. Erhardo. Bernæ, Typ. Nic. Em. Haller & Societat. 1711. 4.

DAVID EBERSBACH

De Miraculo ad Siloab. Joh. V, 1-9. Præſ. Joh. Oleario. Lipſ. 1714. 4.

JOH. GOTHOFREDUS ECKHARD

Uratislavienſis.

De קבורות חמור יהויקים *vulgo vom Eſelsbegräbniß ad Jerem.* XXII, 19. *aliaque Loca illuſtranda.* Præſ. M. Mauritio Caſtens. Lipſ. Lit. Imman. Titii. 1716. 4.

CHRISTIANUS am ENDE

Lœsnitio-Schönburgicus.

Diſſ. Inaug. Med. de Medicina CHRISTI divina & miraculoſa. Præſ. D. Mich. Alberti Med. P. Halæ. Magdeb. Typ. Joh. Chriſtiani Hendel. 1725. 4.

S. EPIPHANIUS.

Palæſtinus Eleutheropolitanus, Linguarum Hebraicæ, Syriacæ, Ægyptiacæ, Græcæ, & ex parte Latinæ peritus, factus Epiſcopus Conſtantiæ (quæ antea Salamis) in Inſula Cypro ab A. C. 367. ubi tanta Sanctitatis laude vixit, ut ante A. C. 647. Epiphanii nomine Templum jam à Cypriis conſecratum fuiſſe conſtet ex Anaſtaſii Sinaitæ Quæſt. 94. Obiit in Itinere proximus vel etiam major centenario A. C. 403. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 11. p. 414.

Inter ejus opera extant

Περὶ μέτρων καὶ Σταθμῶν, Liber de ponderibus & Menſuris.

De duodecim Gemmis, quæ erant in Veſte Aaronis Liber Græcus & Latinus. Jola Hierotarantino Interprete cum Corollario Conradi Geſsneri. Extat in Ejusdem *De omni rerum foſſilium genere.* Tiguri ap. Jac. Geſsnerum 1568. 8. Extat quoque in *Matthiæ Hilleri Libro de duodecim Gemmis in Pectorali ſummi Pontificis.* Tubing. 1698. 4. & in Syntagmatis ejus Hermeneuticis 1711. 4.

MICHAEL ERNESTUS ETTMÜLLER.

Med. D. Anat. & Chirurg. Prof in Acad. Lipſ.

An Plantæ venenatæ ante Lapſum Protoplaſtorum extiterint? Acad. Nat. Cur. Ephem. Cent. VII. App. p. 209.

EUSEBIUS.

Pamphili Martyris non filius, vel ſororis filius, nec ſervus, ſed amicus, frater vel conſobrinus Euſebii Nicomedienſis, Cæſareæ Palæſtinæ Epiſcopus ab A. C. 315. ad 339. vel 340. quo diem obiit ſeptuagenario major. Vir Conſtantino Imp. charus, quem genere etiam longius contingebat, ſua ætate eruditiſſimus, Baſilii de Spiritu S. c. 29. judicio διὰ πολυπειρίας ἀξιόπιστος, Nicephori Gregoræ L. XIX. Hiſt. p. 592. τῶν τότε λογίων πρῶτος. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 4. p. 30.

Inter inedita extant apud Fabric. p. 104.

Fragmentum de Menſuris & Ponderibus. MSS. Iſaaci Voſſii n. 179.

De Morte Herodis. MS. in Bibl. Baſilienſi.

EUSTATHIUS.

Antiochenus dictus, ex Side Pamphyliæ, Confeſſor, & Fidei Catholicæ adverſus Arianos aſſertor egregius, Epiſcopus Berrhoenſis in Syria Synodo Nicenæ A. C. 325. interfuit, ab eadem Epiſcopus Antiochenus conſtitutus in locum Paulini. Poſtea variis per Arianos petitus calumniis in Synodo Antiochena ab Epiſcopatu depoſitus circa A. 328. in Exilio

Trajanopoli in Thracia diem obiit circa A. 360. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 21. p. 166.

Κατὰ Ὠριγένες διαγνωσικὸς (an διαγωνισικὸς) εἰς τὸ τῆς ἐγγαστριμύθε θεώρημα, de Engaſtrimytho 1. Sam. XXVIII. Diſputatio adverſus Origenem. Vertit & vulgavit Allatius Lugd. 1629. 4. Recuſa in criticis ſacris Anglic. Tomo VIII. & in Tomo XXVII. Bibl. Patr. Lugd. 1677.

EUSTATHIUS

Quidam, non Antiochenus.

Ὑπόμνημα, Commentarius in Hexaemeron, ſive Chronicus Liber potius, incipiens ab Hexaemeri expoſitione, & usque ad tempora Judicum producens Hiſtoriam Sacram. Labbeus in Biblioth. MSS. Librorum p. 77. extendit ad Alexandri M. tempora, ſed hoc Auctarium lucem non vidit, neque Latina verſio Joh. Marianæ. Editus Græcè & Latinè cum Verſione Leonis Allatii Lugd. 1629. 4. Latine in Bibl. Patrum. Lugd. 1677. v. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 21. p. 169.

CONRADUS FRIDERICUS FEUERLIN.

Norib erg.

Diſſ. Inaug. Philoſ. de Miraculis. Præſ. Joh. Henr. Müller Phyſ. & Math. P. Altorff. Typ. Jod. Guil. Kohles. 1714. 4.

SIGISMUNDUS ANDREAS FLACHS.

Tentamen Philologico - Theologicum de Caſu Stellarum in fine Mundi, ad Matth. XXIV, 29. *Marc.* XIII, 25. Præſ. D. Joh. Cypriano S. Th. D. & P. Lipſ. Lit. Schedianis 1718. 4.

WOLFGANGUS FRANZIUS

S. Theol. Prof. Wittenbergenſis, in Arce ibidem Præpoſitus. Natus Plauæ in Voigtlandia 1564. Studiorum ſtamina poſuit Francofurti ad Oderam. Wittenbergæ creatus Profeſſor Hiſtoriarum & Doctor Theologiæ 1598. Superintendens Kembergenſis 1601. Revocatus Wittenbergam ad Theologicam Profeſſionem & Præpoſituram 1605. Apoplexiâ correptus 1620. & iteratâ vice 1628. qua obiit.

Hiſtoria Animalium ſacra, in qua plerorumque Animalium præcipuæ proprietates ad uſum εἰκονολογικὸν breviter accommodantur, cum Commentariis ſeu Supplementis Obſervationum ex recentiori Hiſtoria Naturali Similitudinum, Emblematum, Hieroglyphicorum ad uſum Oratoriæ tum civilis tum Eccleſiaſticæ Operâ *Joh. Cypriani* S. Th. Doct. & Prof. publici ordinarii in Academia Lipſienſi. *Accedunt Indices omnium generum neceſſarii, & inter eos Hodegus Homileticus in gratiam Miniſtrorum verbi & Theol. Studioſorum.* Francof. & Lipſ. ap. Godofr. Leſchium 1712. Anteriores Editiones proſtant Witteb. 1624. 8. 1653. 4. Amſtelod. 1643. 12. ap. Joh. Janſonium.

ALB. FRIDERICUS FREYER

Weiſſenb. Francus.

Diſſ. Philologico - Mathematica de Mari æneo Templi Salomonei; oder von dem ehernen Meer im Tempel Salomonis; *continens* XV. *Obſervationes.* Reſp. Joh. Paulo Haaſio, Wachſtena-Pappenhemio. Jenæ Lit. Wertherianis. 1715. 4.

- - - - II. *Siſtens Maris Æneiſiguram & rationem Diametri ad Perimetrum.* Reſp. eodem 1715. 4.

YVO GAVKES. M. D.

De Diluvio Diſſ. Phyſico - Geometrico - Theologica. In Biblioth. Brem. Claſſ. IV. Faſc. V. p. 798.

Diſſertatio Phyſica de Herode à vermibus exeſo, more Mathematico elaborata ad Act. XII, 23. In Bibl. Brem. Cl. V. Faſc. VI. p. 959.

Diſſertatio Phyſica de Miraculis, more Mathematico elaborata, & Exemplis è Sacra Scriptura depromptis illucidata & confirmata. Biblioth. Brem. Cl. III. p. 581.

DANIEL GERDES.

De tempore Meſſis Hebræorum diſquiſitio, & modeſta ad Celeberrimi D. Joh. Meyeri, Harderovicenſis Academiæ Profeſſoris, animadverſiones Reſponſio Ultraj. 1720. 4.

JUSTUS MARTINUS GLAESENER.

De Euro Palæſtinæ nocivo Exercitatio. In Bibl. Brem. Cl. VII. p. 637.

De Dracone, inſigni Regum Ægyptiacorum ad illuſtrandum Ezech. XXIX. XXX. XXXI. XXXII. capp. Diatribe. Ibid. p. 976.

ANDREAS GOLDMAYER.

Computus Creationis Aſtronomicus, d. i. Aſtronomiſcher Calculus und kurtze Beſchreibung der wahren Zeit der Erſchaffung Adams und Evä, benebſt deroſelben Leben, Wandel und Todes Fellen, mit angehengter Vergleichung des uralten Albaniſchen und Numaniſchen Calenders mit dem Julianiſchen. Nurnb. 1647. 4.

GEORG. LUDOVICUS GOLDNER,

Gerenſis Gymnaſii Rector.

De Agno Paſchali duas inter veſperas mactando. In Miſc. Lipſ. T. II. Lipſ. apud Hæred. Lanckiſianos 1716. 8.

CAESO GRAMMIUS. Ph. & M. D. P. Græc. Ling.

Aquæ ſupra cœleſtes à multis hactenus Doctoribus ſupra cœlum fidereum locatæ legitimæ ſedi reſtitutæ. Reſp. Caſp. Schrodero, Bremenſi. Kiloni Typ. Joach. Reimann. 1666. 4.

Quæſtiones Phyſicæ metamorphoſin, qua uxor Lothi in ſtatuam Salinam eſt converſa, explicantes. Reſp. Corn. Janſenio, Tënninga-Holſato. Kil. Typ. Joach. Reimann 1669. 4. recuſæ.

Le GRAND,

Prieur de Neuville-les-Dames & de Preveſſin.

Diſſertationes nonnullas adjecit au Voyage Hiſtorique d'Abiſſinie du P. Jerome Lobo, de la Compagnie de Jeſus. Sexta p. 257. gerit: De la Mer Rouge, & de la Navigation des Flottes de Salomon. Opus integrum eſt impreſſum Pariſiis & Hagæ Comitum apud P. Goſſe & J. Neaulme 1728. 4.

Septimæ Diſſertationis p. 266. Titulus: *De la Reine de Saba.*

ZACHARIAS GRAPIUS.

Diſſ. quæ examinat placita quædam Scripti recentiſſimi ſub Titulo Geologiæ Quæſt. VIII. §. III. Roſtoch. 1700. 1709.

GREGORIUS NYSSENUS.

Baſilii M. Frater, minor ætate, at ingenio & doctrina propemodum par, unde ob Eruditionem ἑλλογιμώταλος & πάσης παιδείας ἀνάπλεως Suidæ, ob ſtyli amœnitatem perſpicuitatemque γλυκύλατος, λαμπρὸς & ἡδονῆς ὡσὶν ἀποςάζων, Caſaubono, ob auctoritatem, quam in Eccleſia meritis ſuis obtinuit ὁ τῶν πατέρων πατὴρ, & ὁ τῶν Νυσσαέων φωςὴρ, ἀνὴρ μετὰ τὸν ἀδελφὸν δεύτερος ἔντε λόγοις & τρόποις appellatur. Ex Lectore Rhetoris functus munere annos natus circiter 40. à Baſilio fratre ordinatus eſt Nyſoæ in Cappadocia Epiſcopus circa initium A. C. 372. Deinde Arianorum odium expertus ſede ſua motus, neque niſi Imp. Valente A. 378. mortuo reſtitutus eſt a Gratiano. Interfuit Concilio Oecumenico ſecundo Conſtantinopolitano A. 381. atque alteri ibidem celebrato 394. De obitu nihil certi conſtat. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 20. p. 143.

Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς ἑξαημέρε. *Explicatio Apologetica in Hexaemerum*, ad Petrum, Sebaſtenum Epiſcopum fratrem. Interprete Laurentio Sifanio extat in Latina operum Nyſſeni Editione Baſ. 1562. fol. Petri Franciſci Zini Veronenſis verſio Venet. 1553. 1574. 8. ſervata in Græco-Latinis Editionibus.

Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπε, *de opificio Hominis Liber ad* eundem Petrum fratrem. τεῦχος θαυμάσιον appellat Suidas. Verſio Dionyſii Exigui extat in Latina operum Editione Baſ. 1562. f. Prodiit & Coloniæ 1537. 1551. 1573. Pariſ. 1677. 8. in Analectis Joh. Mabillonii. Interprete Leunclavio Baſil. 1567. 8. ex off. Joh. Oporini.

In verba Gen. I, 26. *faciamus Hominem ad imaginem & ſimi-*

& *similitudinem nostram*, *Homiliæ duæ*. Interprete Petro Franciſco Zino; extant in Græco Latinis Editionibus Venet. 1553. & 1574. 8.

Ad Theodoſium Epiſcopum Epiſtola, *de Engaſtrymitho*, extat cum verſione Frontonis Ducæi. Ingolſtad. 1596. 8.

JACOBUS GRONOVIUS.

Daventriæ natus 1645. Patre *Johanne Friderico Gronovio*, quocum Lugdunum conceſſit, in Literis humanioribus & Jure eruditus, hinc in Angliam transfretavit, ubi perluſtratis Bibliothecis Oxonienſi & Cantabrigienſi innotuit *Pocockio*, *Pearſonio*, *Merico Caſaubono*, aliis. Viceſimo ætatis anno oblata ei Profeſſio Daventriæ, quam recuſavit, alias Terras viſitaturus. Sequenti anno cum Legato Fœderatorum Belgii Ordinum *Paats* in Hiſpaniam conceſſit & Italiam. Ubi interventu Cardinalis Medicei & Magliabechii Chimentello ſuffectus Profeſſor Piſanus Noriſii factus collega. Biennio poſt per Venetias, Patavium, in Germaniam profectus. A. 1679. ad Profeſſionem Lugduno-Batavam vocatus, cui acceſſit A. 1702. Geographi munus. Obiit 1716. ex mœrore ob præmaturum filiæ natu minimæ mortem. Filios reliquit binos, Doctores Medicinæ & Juris. Acres habuit controverſias cum *Fellero*, *Perizonio*, *Iſaaco Voſſio*, *Fabretto*, *Clerico*, *Küſtero*, aliis.

Exercitationes Academicæ de pernicie & caſu Judæ τῦ προδότȣ, habitæ Autumno A. 1682. Lugd. Bat. apud Dan. à Gaesbeck. 1683. 4.

STANISLAUS GRSEPSIUS.

De multiplici Siclo & Talento Hebraico, *item de menſuris Hebraicis tam aridorum*, *quam liquidorum. Præmiſſa eſt Epitome de Ponderibus & Menſuris*, *quæ apud profanos leguntur Auctores*, *ex Budæo potiſſimum deſumpta.* Extat in Crenii Diſſ. Hiſt. Crit. Philol. Faſcic. II. p. 302.

NICOLAUS GUIBERTUS.

Lotharingus Med. D.

Aſſertio de Murrhinis, *ſeu de iis*, *quæ murrhino nomine exprimuntur*, *adverſus quosdam de iis minus rectè diſſerentes*, *opuſculum*, *in quo multa memorabilia de Myrrha*, *potionibus*, *unguentis*, & *vaſis myrrhinis*, *potione vini myrrhati*, *nec non & Aceti CHRISTO Salvatori noſtro porrecta*, *ac aliis non paucis reconditis adferuntur*, *plurium errores deteguntur*, *multa Scriptorum loca tum corrupta reſtituuntur*, *tum obſcura declarantur.* Francof. 1597. 8.

GEORG. HENRICUS HAEBERLIN.

S. Th. D. P. & Superintendens.

Faſciculus Myrrhæ ex Cant. I, 13. *repræſentatus.* Reſp. Joh. Wilh. Baumann. Lendſidelio-Franco Tubing. Typ. Mart. Rommeji. 1690. 4.

BENEDICTUS HAHN.

Diſſ. de Spectro Endoreo. Præſ. Jo. Erneſto Gerhardo Jen. 1722.

JOHANNES ab HAMM.

Exercitationes Philologicæ ſacræ de Ara interiore ejusque Myſterio. Herbornæ Typ. Joh. Nic. Andreæ. 1715. 8.

JAC. ALBERTUS HANSELMANN.

Michelbaco-Hohenloicus è Francis.

De Magis ſtella duce Bethlehemum profectis. Præſ. Joh. Hermanno von Elswich Ord. Philoſ. Aſſ. Wittenb. Typ. Sam. Creuſig. 1716. 4.

HERMANNUS van der HARDT.

Philoſ. Prof. in Academia Helmſtadienſi, opuſcula ſua junctim publicæ exponere luci decreverat, titulo *Ænigmatum priſci Orbis.* Sed ob inſertum Tractatum *de Jona in Carcharia*, ab Aulis prohibitum 100. Imperialium mulctâ fuit punitus, & Exemplaria omnia fiſco tradita. Morem non tantum geſſit Author, ſed & collectaneorum ſuorum volumina VIII. in fol. igne abſumſit, & aliquid cineris cum VIII. Thecis ad Aulam miſit. *Bibl. Brem.* Cl. VII. 74.

De Monumento uxoris Lothi in Ephem. Philolog. Diſc. IV.

JOH. CHRIST. HARENBERG.

Miraculum duplex ad Siloah. Joh. V, 1-9. in Biblioth. Brem. Cl. VII. p. 82.

Schediasma pro indaganda Aquæ ex Siloam hauſtæ antiquitate, *ex illuſtrato Loco* Eſ. XXX, 29. ibid. p. 105.

De vento in Meridie noxio ad illuſtrandum Pſ. XCI, 6. *obſervatio.* ibid. p. 630.

De modo eruendi Aurum atque Argentum in Arabia & Æthiopia, *deſcriptio Jobi* XXVIII, 1 - 11. Extat in Bibl. Brem. Claſſ. VIII. p. 93.

De vocibus ארכן, דרכמון, דרכון *ad illuſtranda Loca* 1. Paral. XXIX, 7. Esdr. II, 69. Neh. VII, 70. 71. 72. *Obſervatio.* Extat ibid. p. 623.

Ros Hermonis deſcendens in montes Sionis ex Pſalm. CXXXIII, 3. Extat ibid. p. 970.

JACOBUS HASAEUS

Juris utriusque D. Philoſophiæ moralis in Gymnaſio Bremenſi Prof. obiit Anno vitæ 32. d. 17. Jun. 1721. annuntiante præcocem hanc mortem optimo Fratre in Bibl. Brem. Claſſ. V. p. 386.

De computatione Menſium Paulini Itineris, *quod Hieroſolymis Romam ſuſcepit: Ad illuſtrationem* Act. XXVII. & XXVIII. *Diſſertatio.* In Biblioth. Brem. Cl. I. Faſc. 1. p. 17.

De חוכיים *quas Claſſis Salomonis & Hirami attuliſſe legitur* 1. Reg. X, 22. & 2. Chron. IX, 21. Diſſert. in Bibl. Brem. Cl. II. Faſc. III. p. 468.

De צלצל קנים & צלצל רנפים *ad illuſtrationem* Job. XL, 31. & Eſ. XVIII, 1. *Diſſ.* in Bibl. Brem. Cl. V. Faſc. IV. p. 563.

De Judaicæ Terræ Depopulationibus per Gazam, *Arbe*, *Jelek & Chaſil. ad Vaticinii Joelis I*, 4. *II*, 25. *illuſtrationem*, *Græcaque Alexandrinorum Interpretum verſionis patrocinium Diſſertatio.* In Bibl. Brem. Cl. VII. p. 773.

THEODORUS HASAEUS

De Leviathan Jobi & Ceto Jonæ Diſquiſitio. Bremæ ſumt. Joh. Andreæ Grimm. Typ. Herm. Brauer. 1723. 8.

GOTTHARDUS HEIDEGGER.

Natus Tiguri 1666. 4. Aug. in Alumneto educatus, inde ab A. 1681. S. Miniſterio admotus, 1687. Paſtor fuit S. Margarethæ in Valle Rheguſcæ electus d. 22. Aug. Rorbacenſis 1697. poſt Inſpector Alumnorum, in quo officio demortuus, poſt Hæmorrhoidum fluxum, tandem Hydropicus, A. 1711. vir ob Ingenii ſingularem ſagacitatem & profundam Eruditionem meliori fato, & longiori vita dignus.

Recreationes ſacræ. Tiguri 1711. 8. in quarum Parte Poſteriore comparent *Oratio Publica de Naziræis* V. T. *Prælectiones publicæ* V. *de Raptu & Scolope Pauli. Prælectiones IV. de Creatura Gemente.* Imp. Joh. Finsleri.

JOHANNES HENRICUS HEIDEGGERUS

Theologus Tigurinus, ex Reformatis Celeberrimus, omni meâ ſuſceptori ex Sacro Baptismatis fonte debitâ laude major. Natus 1. Jul. 1633. Patre *Hartmanno Heideggero*, Eccleſiæ Urſivillanæ Paſtore, Matre *Magdalena Wagnera*, orbatus illo 1643. hac 1647. Ad exteros communi Eccleſiæ Præſidum conſilio miſſus adiit A. 1654. Marpurgum, hoſpitio, menſa, & inſtitutione *Johannis Crocii* uſus. Heidelbergam pertractus à *Joh. Henrico Hottingero*, Theol. & Lingg. Orientalium Prof. Celeberrimo, amicitiam nunquam intermortuam contraxit cum *Ludovico Fabricio*, Prof. extraordinarius Linguæ Hebraicæ factus, in conſuetudinem *Johannis Freinsheimii* admiſſus, Hottingero in Collegio Sapientiæ regendo adjunctus, A. 1659. Steinfurtum ad Profeſſionem Theologicam & Hiſt. Eccleſ. vocatus, propterea Gradu Doctorali, Brabeuta Hottingero, ornatus. A. 1660. in Patriam reverſus nuptias celebrat cum *Eliſabetha de Duno*. A. 1661. curſorio Itinere in Belgium ſuſcepto innotuit

Perizonio, Gronovio, Grævio, Coccejo, Comenio. A. 1665. dissipatæ ob Bellum Scholæ Steinfurtensi valedicit, in Patriam redux Professionem Ethicæ Christianæ suscipit. A. 1667. Hottingero in Professione Theologica Tigurina suffectus A. 1676. Lugdunum Batavorum in locum *Joh. Cocceji* ad Professionem Theologicam vocatus, Patriæ Scholæ, intercedente Ampl. Magistratu servire maluit. A. 1671. jacturam filiæ *Magdalenæ* quartum annum agentis patitur. A. 1681. Groningam Frisiorum ad Professionem Theologicam vocatur. A. 1693. gravissimo luctu ob improvisam filiæ unicæ *Elisabethæ* mortem penè oppressus. Animam tandem Creatori suo & servatori reddidit 18. Jan. 1698. varia Fortunæ adversæ ludibria passus. Binos reliquit Filios, *Johannem Jacobum* & - - - *Philippum* Med. D. qui Lutetiæ Parisiorum A. 1730. obiit.

רֵאשִׁי אָבוֹת *sive de Historia Sacra Patriarcharum Exercitationes selectæ.* Tomi II. Amstelod. 1657. 1671. Ultraj. 1683. Tiguri. 1729. ubi ordine XIV. agit *de Longævitate Patriarcharum.* XVII. *de Arca Noæ.*

In Tomo I. *Diss. selectarum* agit IV. *de Paschate emortuali* CHRISTI X. *de Pseudo-Samuele â Pythonissa in Endor evocato.*

In Tomo III. Diss. VII. de *vitulo Aharonis.* VIII. *de Pœna Moscholatriæ & reconciliatione Populi.* XV. *de Ficu à CHRISTO maledicta.*

In Tomo IV. Diss. IV. *de Miraculis in genere*; VI. *de Miraculis Ecclesiæ Evangelicæ Prior & Posterior.*

PH. HEINSIUS.

In Gymnasio Reformatorum Halæ Saxonum P.

De causa adductorum Adamo Animantium. De Ara Mosis exteriori. De Ænei diametro maris. De Azazelis appellatione. Extant, præter alia, quæ extra institutum sunt nostrum, in Collectione variorum scriptorum hujusque tribus Fasciculis. Halæ Magdeb. ex off. Rengerina. 1717. 8.

CHRISTOPHORUS HELVIG

Med. D. Prof. Gryphiswaldensis.

- - - *Specimen Pharmacologiæ sacræ de Antimonio, Cicuta & Pisce Magno Tobiæ seu Siluro, ex tribus Naturæ Regnis desumtum.* Resp. Erich Gottlieb von Seelen, Kedingensi. Gryphiswald. Typ. Dan. Benj. Starckii. 1708. 4.

- - - Promisit *Mineralogiam*, *Phytologiam*, *Zoologiam* } *sacram*

ANDREAS HELVIGIUS.

Prodromus Chronologicus, seu duæ Dissertationes 1. *de vulgaris Æræ Christianæ veritate.* 2. *de Festo Joh.* V. *fueritne Paschа, & quot numeranda sint Ministerii* CHRISTI *Paschata.* Rostoch. 1634. 4.

HERBERT, Episcopus Herefordiensis.

Some Animadversions upon a Book intituled, the Theory of the Earth. 1685. 8.

JOHANNES HERBINIUS, Bicina Silesius.

Dissertationes de admirandis Mundi Cataractis supra- & subterraneis, earumque Principio, Elementorum circulatione, ubi eadem occasione Æstus Maris reflui vera ac genuina causa asseritur, nec non terrestri ac primigenio Paradiso locus situsque verus in Palæstina restituitur, in Tabula Chorographica ostenditur, & contra Vtopios, Indianos, Mesopotamios aliosque asseritur. Amstelod. ap. Jansonio-Waesbergios 1678. 4.

CHRIST. AUG. HEUMANN.

Diss. de Fato Uxoris Lothi. 1706.

MATTHÆUS HILLER

Wirtemberg. Ducis Consiliarius & Abbas Regiofontanus.

Hierophyticon sive Commentarius in Loca Scripturæ Sacræ, quæ Plantarum faciunt mentionem, distinctus in duas Partes, quarum Prior de Arboribus, Posterior de Herbis dicta complectitur. Accedit Præfatio Salomonis Pfisteri, Professoris Bebenhusani, continens B. Auctoris Vitam, merita & Libros tam editos, quam MSStos. Trajecti ad Rhenum Typ. Jac. Brœdelet. 1725. 4.

Tractatus de Gemmis in Pectorali summi Sacerdotis Hebræorum.

Quæstionum Hebraicarum de Plantis in Scriptura S. memoratis Decas I. & II. 1716.

JOH. WILHELM HILLIGER.

Bileamus, ejusque Asina loquens, Ex Num. XXII, 21-33. Resp. Joh. Krücken, Hamburg. Wittemb. Typ. Christiani Schröter 1702. 4.

PAULUS CHRIST. HILSCHER.

SS. Theol. Baccal. & Pastor Palæo Dresdensis.

De τριγώνῳ, τετραγώνῳ, πενταγώνῳ, & ἑξαγώνῳ mystico in Articulo de SS. Trinitate & CHRISTO. In Misc. Lipsi. Tom. II. Lipsi. ap. Hæred. Lanckisianos 1716. 8.

S. HIPPOLYTUS

Doctor Ecclesiæ γλυκύτατος καὶ εὐνέξατος, dulcissimus ac perspicuus maximè Chrysost. Homil. de Pseudoprophet. T. VI. p. 401. discipulus S. Irenæi. Portus Romani, celebris in Arabia Emporii, Episcopatum gessisse Stephani le Moyne conjectura est, qui Arabem natione fuisse contendit, & ultra Alexandri Severi tempus ad Philippi Arabis usque, qui A. C. 244. regnare cœpit, Imperium ætatem produxisse. Martyrium Aquis, ut ajunt, mersi celebrant Martyrologia 22. Aug.

Εἰς τὴν ἐγγαστρίμυθον. *De Saule & Pythonissa.* Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 1. p. 203. 209. Inter Scripta deperdita.

Εἰς τὰ μετὰ τὴν ἑξαήμερον. Euseb. VI. 22. Inter deperdita.

JOH. ESAIAS HOECHSTETTER

Weissenburgo-Noricus.

Disp. Inaug. qua Aquas supra cœlestes Gen. I, 6. 7. nihil aliud quam Aquas Planetarum esse demonstratur. Præs. Geörgio Paulo Rötenbeccio Log. ac Polit. P. Altdorff. Lit. Henr. Meyer. 1707. 4.

SAMUEL CHRISTOPH. HOLLMANN

Ordin. Philos. Assess. & Prof.

Diss. Philosoph. Prior de obligatione Astronomi Christiani erga Scripturam S. Resp. Joh. Phil. Gros Thurma Misn. 1725. 4. Vitenberg. Lit. vid. Gerdesiæ.

Commentatio Philosoph. de Miraculis & genuinis eorundem Criteriis, aliorumque quorundam de iisdem sententiis. 1728.

HOOPER.

Bathonienſium & Wallenſium Episcopus.

An enquiry into the state of the antient Measures, the Attik, the Roman, and especially the Hebrish. with an Appendix concerning our old English Money and Mensures of content. Lond. 1721. 8.

JOANNES HOPKINSON, Anglus.

Synopsis Paradisi, sive Paradisi descriptio, ex variis diversarum tum Linguarum tum Ætatum Scriptoribus desumpta, cum Chorographica ejusdem Tabula. Extat in Crenii Diss. Hist. Crit. Philol. Fascic. II. p. 1.

SAMUEL HORTINUS

Bernensis. Samuelis Hortini Pastoris Oberwilani Filius.

Diss. Philos. Theol. de Miraculis. Præs. D. Samuele Scheurer. S. Th. Prof. Bern. Typ. Ill. Reip. 1728.

HOSIUS

Cordubensis ultra 60. Annos Episcopus, cum pluribus Synodis Catholicis interfuisset, Nicænæ verò A. 323. & Sardicensi A. 347. etiam præfuisset, postea prævalentibus sub Constantio Arianis ad horam cessit. Discessit è vita major centenario A. C. 361.

De interpretatione Vestium Sacerdotalium, quæ sunt in Veteri Testamento, opus egregio sensu & ingenio elaboratum. Isidorus Hisp. de Scriptoribus Eccles. c. 1. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 24. p. 399.

JOHAN-

CATALOGUS AUCTORUM.

JOHANNES JACOBUS HOTTINGERUS.

Natus 1652. ineunte Decembri, Parentibus *Johanne Henrico Hottingero*, Lingg. Orient. Hiſt. Eccleſiaſt. & Logicæ Prof. Publico in Lyceo Tigurino, Matre *Anna Huldrich*, *Henrici Huldrici*, Diaconi ad Spiritum S. Filia unica. Primitias ſtudiorum poſuit Heidelbergæ, quo optimus Pater 1655. ab Electore *Carolo Ludovico* ad Profeſſionem Theologicam & Inſpectoratum Collegii Sapientiæ fuit vocatus. Redeunte Patre Tigurum, declarato Profeſſore Theologiæ 1661. Filius heic quoque ſtudiorum ſuorum curſum fuit proſecutus, 1670. menſe Auguſto, comite *Antonio Klinglero*, inviſit Baſileam, 1671. Cantones Catholico-Romanos, Baſileæ inde à menſe Auguſto 1672. ad 5. Dec. 1673. hoſpitio Antiſtitis *Lucæ Gernleri* uſus & informatione *Rodolphi Wetſtenii* & *Joh. Zuingeri*; 1673. propoſuerat ſibi adire Academiam Marpurgenſem, ſed ob bellicos tumultus Germaniæ tunc fatales conſilium mutare & Baſileam iterum adire conſultius duxit. Hinc 1675. menſe Febr. ſocio *Godofredo Urſino*, Dantiſcano (qui Lutetiam profecturus Genevam inter & Lugdunum aquis fuerat ſuffocatus) Genevam tendit, ubi innotuit *Philippo Meſtrezatio*, *Ludovico Tronchino*, *Franc. Turretino*, *Franc. Burlamachio*, *Benedicto Calandrino*, *Reinbarto Vitriario*. Inde Tigurum redux 12. Jan. 1676. rationem reddidit ſtudiorum, Martio ſequente in Ordinem V. D. Miniſtrorum receptus. 1677. ad Stallikonenſem Eccleſiam vocatus, matrimonium iniit cum *Eliſabetha Lavatera*, *Johannis Lavateri*, Prof. Philoſ. & *Eliſabethæ Oeriæ* filia: hæc ipſi peperit aliquot proles, ex quibus ſuperſunt *Johannes Jacobus*, Eccleſiæ Cathedralis Diaconus, *Anna Eliſabetha*, *Joh. Jacobi Gesneri*, Examinatoris & Prætoris Conjux, & *Joh. Henricus*, Mercatorii Ordinis & Capitaneus. A. 1686. 1. Jun. promotus Stallikonenſis Paſtor ad plebanatum Eccleſiæ Cathedralis Tigurinæ, 1698. ad Profeſſionem Theologicam; d. 1. Mart. 1721. orbatus chariſſima conſorte, & 20. Maji 1701. Filio *Johanne*, d. 14. Aug. 1729. ſiniſtri Oculi affectu paralytico tactus, inde tamen adeo feliciter, quæ DEI eſt gratia, liberatus, ut ineunte A. 1730. Lectionibus Diſputationibusque publicis & ſtudiis privatis vacare potuerit. *Johanni Henrico Heideggero*, Profeſſori Theologiæ, ſuffectus, quâ ſtatione adhuc per DEI gratiam ſumma cum laude defungitur.

Exercit. Theol. de Miraculis JESU CHRISTI Reſp. Henr. Murero, Jac. Dæniker, Jac. Cellario, Caſp. Grimm, Jona Kunzlin Vitod. Petro Glaron & Leonh. Luchſinger. Tig. Typ. Dav. Geſsner. 1713. 4.

Exercitationis Theol. de Miraculis JESU CHRISTI *Pars poſterior, ſeu Sectio* IV. *quæ porismatica eſt, Miraculorum* CHRISTI *veritatem, Antichriſtianorum falſitatem & vanitatem aſtruens.* Reſp. Jac. Hagenbuchio, Henr. Wirzio, Petro Collero, Lud. Breitingero, Joh. Meiſtero, Joſepho Gygero, Caſp. Sulzbergero. Ib. 1716. 4.

Πέντας *Diſſertationum Biblico-Chronologicarum, quatum ex Indicibus temporis adventui Meſſiæ adſignati, præcipue in LXX. Hebdomadibus Danielis, tum ex SS. Evangeliſtarum de Johanne, CHRISTO & Paulo Hiſtoria, JESUM & in plenitudine temporis natum, & CHRISTUM eſſe adverſus Judæos demonſtratur, & Sacri etiam Codicis ſinceritas paſſim defenditur. Accedit Appendix triplex: 1. de Samaritanis primis, eorumque in Syriam deportatione, 2. de novis ex Aſſyria miſſis Samariæ incolis, 3. de XII. Tribuum diſperſione*, Traj. ad Rhen. 1723. 8. *Præfationem de Chronologia Sacra ejusque Scriptoribus* præmiſit Frid. Adolphus Lampe, SS. Th. D. & Acad. Trajectinæ Prof.

SOLOMON HOTTINGERUS

Magni *Johannis Henrici Filius*, in Schola Tigurina Phyſices Profeſſor, & capituli Thuricenſis Canonicus, vir multis nominibus, Pietate, Eruditione, Experientiâ mihi, diſcipulo, colendiſſimus. Med. D. renuntiatus d. 19. Mart. 1672. Baſileæ, Diribitore *Johanne Rodolfo Burcardo*. Obiit 1713.

Βροντολογία *Phyſico-Sacra, ſeu Diſſertatio de Fulmine, hujus Naturam in genere ſecundum ſuas cauſas & affectiones proponens.* Reſp. quatuor Philoſ. candidatis. Tigur. 1698. 4. Typ. Bodomer.

- - - *ſpecialis, potiora Fulminis Adjuncta, Fulgur, Tonitru & Ictum fulmineum ἰδιικῶς ſiſtens.* Reſpp. ſeptem Philoſ. Candidatis, ibid. 1700. 4.

Specimen Phyſiologiæ Sacræ. Reſpp. Huldr. Weker & Henr. Kölliker. Tig. Typ. Bodmer. 1704. 4.

Phyſica Generalis & ſpecialis juxta Creationis Hiſtoriam ex Gen. cap. I. κατ' ἐπιτομὴν *propoſita.* Reſp. Joh. Jac. Grobio. Tig. Typ. Geſsner. 1706. 4.

- - - *Biographia Phyſico-Sacra, ſeu Diſſ. de vita, hujus natura, eſſentia, intervallis ſeu ætatibus, cumprimis etiam de incommodis Senii, juxta illuſtrem Locum Eccleſ.* XII, 3-8. *tandem de oppoſita vitæ Morte.* Reſpp. Felice Wyſſio, Joh. Rod. Eberhardo, Joh. Caſp. Ringglino, Dieth. Meyero, Joh. Jac. à Birch, Caſp. Fueslino, Huldr. Wyſſio, Caſp. Schinzio, Joh. Rod. Secholzer. Tig. Typ. Geſsner. 1706. 4.

Liber Naturæ ex Pſalmo XIX, 1-7. *propoſitus.* Reſpp. Joh. Caſp. Sprynglin, Joh. Henr. Dentzler. ib. Typ. Dav. Geſsner. 1711. 4.

JOHANNES CONRADUS HOTTINGERUS.

Johannis Conradi, Pharmacopœi expertiſſimi, Filius, Magni *Joh. Henrici* Nepos V. D. M. Höngganus, in qua ſtatione obiit.

ברכת בית אשרא *ſeu Diſſertatio Philolog. de Piſcina Bethesda, ad Locum Joh.* V, 2. 3. 4. Præſ. D. Joh. Bapt. Ottio, Paſt. Zolliconenſi & Linguæ S. Prof. Tigur. Typ. Geſsner. 1705. 4.

PETRUS DANIEL HUETIUS.

Commentatio de Navigationibus Salomonis.

Tractatus de ſitu Paradiſi. Paris. 1691.

HENRICUS HULSIUS.

Natus Cronenburgi in Ducatu Montano, Patre *Antonio*, Hilda-Montano, Eccleſiæ Cronenburganæ per annos XI. Elverfeldanæ per annos XXIX. Miniſtro, Matre *Margaretha Steinberg*, *Petri Steinbergii*, Paſtoris Medmanniani, filia, 10. Oct. 1654. Prima ſtudiorum fundamenta poſuit in Ludo literario Elverfeldano. A. 1667. Duisburgum miſſus, heic inprimis profecit ad mentem Carteſii & Cocceji, informatione uſus *Jo. Herm. Hugenpothii*. A. 1673. conceſſit Marpurgum. Hinc abiit Lugdunum Batavorum, Harderovicum, ubi Laureâ Doctorali decoratus d. 6. Jul. 1679. Promotore *Samuele à Dieſt*, S. Th. D. A. 1681. vel 1682. commiſſa ei fuit Cathedra Theologica in Academia Teutoburgenſi ad Rhenum. Cælebs vixit ad diem 10. Aug. 1705. quo nuptus *Annæ Mariæ Webrd*, *Caſpari Webrd*, cauponis Amſtelodamenſis, filiæ, quæ Xantippes perſonam egiſſe dicitur. Ea liberatus d. 12. Sept. 1720. adſcivit ſibi d. 24. Aug. 1721. pro Thori ſocia *Gertruden van Eiken* annorum 16. adoleſcentulam, quam, famulam ſuam prius, omnium bonorum ex aſſe heredem conſtituit. Obiit IV. Kal. Apr. 1723. æt. 69. *Biblioth. Brem. Claſſ.* VII. p. 897.

Commentarius in Iſraelis priſci prærogativas ac bona ſub V. T. Diſſert. XV. incluſus, quem ad illuſtrandum ſequuntur materiæ affines XVII. ſectionibus res V. T. *nobiliores complexæ.* Lugd. Bat. 1713. 4. Inter alias Diſſ. invenias ſequentes; *de Hirco Azazel: de Coma Simſonis; de Immolatione Iſaaci: de Femore Jacobi percuſſo & claudicante: de LXX. ſeptimanis Danielis: de purgatione Lepræ, menſtrui & impiuri ex mortuo.*

JOACHIMUS CHRISTIANUS JEHRING.

Diſſ. de Regione Tarſchiſch. Extat in Biblioth. Brem. Cl. VIII. p. 78.

CATALOGUS AUCTORUM.

CHRISTOPHORUS IMMIG.

Berechnungs vergleichung zweyer in H. Göttlicher Schrifft, nemlich Gen. XLVI, 27. *und Act.* VII, 14. *ſtreitig anſcheinender Oerter, da die, in dem erſten, ehemals mit dem Ertzvatter Jacob nach Ægypten gekommene und ordentlich gezehlte* 70. *Seelen in dem andern mit* 5. *perſonen überſtiegen werden, worüber ſich unterſchiedliche Theologi, Philoſophi und Critici von Zeit zu Zeiten zwar bemühet, deſſen reinen Calculum aber keiner, wie jetzo beſchehen, getroffen und herausgebracht haben.* Dresd. 1722. 4.

JOHANNES

Alexandrinus, Chriſtianus à multitudine Scriptorum, miraque contentione laboris PHILOPONUS dictus, GRAMMATICUS etiam, quoniam fortaſſe Grammaticam Alexandriæ publicè docuit. Auctor Sectæ Tritheitarum, in Concilio Conſtantinopolitano A. 681. condemnatus. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 37. p. 358.

Τῶν εἰς τὴν Μωυσέως κοσμογονίαν ἐξηγητικῶν λόγοι ζ'. *Commentariorum in Moſaicam Mundi creationem Libri VII.* ad Sergium Conſtantinopolitanum Patriarcham. Prodierunt Græcè & Latinè cum Verſione Balthaſ. Corderii, Viennæ 1630. 4.

Diſputatio de Paſchate, ὅτι τῇ τρισκαιδεκάτῃ τῆς Σελήνης πρὸ μιᾶς τὸ νομικὸν πάσχα τὸ μυστικὸν τὸ κυρίε γέγονε δεῖπνον, καὶ ὡς ἐ τὸν ἀμνὸν τότε μετὰ τῶν μαθητῶν ἔφαγεν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, *decima tertia Lunæ, pridie Legalis Paſchæ, myſticam Domini cœnam contigiſſe, neque* CHRISTUM *tunc cum diſcipulis Agnum comediſſe.* Libris in Hexaemeron Græcè & Latinè à Corderio ſubjectum legitur. Sub titulo Joannis Damaſceni de Azymis extat in Cod. MS. Biblioth. Coislinianæ, teſte Montfaucono.

JOHANNES LEMOVICENSIS.

Morale ſomnium Pharaonis. Ex MSC. eruit Joh. Chriſtoph. Wagenſeilius, & Hydraspidi ſuæ adnexuit. Altorff. Imp. Joh. Hofmanni. Lit. Henrici Meyeri. 1690. 4.

CHRISTIANUS JOHRENIUS.

De Morbis Biblicis Novi Teſtamenti. Francof. ad Viadrum. 1704. 4.

JOLA. Hiero-Tarantinus v. Epiphanius.

HIERONYMUS JORDANUS,

Brunſuicenſis, Medicus & Phyſicus Gœttingenſis.

Περὶ τὸ Θεῖε, *ſive de eo, quod Divinum eſt, aut ſupernaturale in Morbis humani corporis ejusque curatione.* Francof. 1651. 4.

JULIUS POLLUX

Chriſtianus Scriptor, diverſus à Julio Polluce, Naucratite Ægyptio, Onomaſtici Authore. Fabric. Bibl. Græc. L. IV. c. 33. p. 491.

Hiſtoria Phyſica in Hexaemeron.

ULRICUS JUNIUS.

Errores Aſtrologorum circa Thema CHRISTI genethliacum. Lipſ. 1701. 4.

S. JUSTINUS MARTYR

Samaritanus, Neapoli Syriæ Palæſtinæ, ſive Sichemo oriundus, Priſci Filius, Bacchi nepos, natus videtur A. C. 89. In omni diſciplina Philoſophorum verſatus, Stoicum primò, mox Peripateticum, deinde Pythagoricum, ac denique Platonicum audivit. Hinc per Senis cujusdam (Polycarpi forte) ſermones accenſus cupiditate CHRISTI doctrinæ pernoſcendæ totum ſe illi dedit, & Chriſtiana Dogmata ore & ſcripto adverſus Judæos Ethnicosque defendit, tandem à Creſcente, Philoſopho Cynico, delatus ſanguine ſuo confirmavit, Martyrium paſſus, Præfecto Urbis Junio Ruſtico, Anno ætatis 74. CHRISTI 163. tertio M. Aurelii Antonini & L. Veri. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 1. p. 51.

Inter deperdita ejus extant

Ὑπομνήματα εἰς ἑξαήμερον. E quibus Loca ſervavit Anaſtaſius L. VII. in Hexaem.

BERNHARDUS PETRUS KARLIUS,

Paſtor Eſenſis.

Conſideratio Reſponſionum Clar. Drieſſenii, Theologi Groningani, ad dubia circa Chronotaxin Apocalypticam & Regnum Chriſti millenarium (Apoc. XX.) *quaſi adhucdum expectandum, ipſi à Nob. doctiſſimoque Viro Hermanno Deuſingio,* U. J. D. *Clar. & Theologiæ Propheticæ cultore pereximio, nuper mota.* In Bibl. Brem. Claſſ. II. Faſcic. VI. p. 961.

Diatribe de Miraculo Solis vel Umbræ decem lineis per gradus, quos jam deſcenderat in Sciaterico Abaſi, retrogreſſi, quo Ezechiæ lethaliter decumbenti promiſſa ſanitatis reſtitutio, vitæque in annos XV. prorogatio confirmata legitur, 2. Reg. XX. 2. Paralip. XXXII. & Eſai. XXXVIII. *cum Mantiſſa de Miraculo Solis & Lunæ à Joſua conſiſtere juſſorum,* Joſ. X. In Bibl. Brem. Cl. IV. Faſc. IV. p. 635.

Nova de Hirco ἀποπομπαίῳ, *emiſſario, conjectura ad Levit.* XVI. coll. Hebr. XIII, 13. In Bibl. Brem. Cl. VI. Faſc. II. p. 225.

JOH. KEILL A. M. Col. Ball. Ox.

An Examination of Dr. Burnets Theory of the Earth, together with ſome Remarks on Mr. Whiſtons new Theory of the Earth. Oxford at the Theater. 1698. 8.

FRID. ERNESTUS KETTNER,

S. Th. D. Diœceſeos Quedlinburgenſis Superintendens, conſiſtorii Aſſeſſor, ad Ædem D. Benedicti Paſtor primarius & Gymnaſii Inſpector.

De Horis Paſſionis JESU. In Miſc. Lipſ. T. IV. Lipſ. ap. Hæredes Lanckiſianos. 1717. 8.

CHRISTFR. KIRCH.

Brevis Diſquiſitio de Eclipſi Solis, quæ à Sinenſibus Anno 7. Quangunti notata eſt. In Miſc. Berolin. contin. I. p. 133.

ATHANASIUS KIRCHER

Soc. Jeſ. Fuldenſis patriâ. Docebat Würzburgi in Franconia, non magni æſtimatus tum propter modicam ſtaturam, tum propter oculorum debilitatem. A. 1631. occaſione irruptionis Suecicæ in Galliam tranſiit, commoratus aliquandiu in Collegio Jeſuitarum Avenionenſi. Hinc Romam tendit, magnamque ſibi ſcriptis ſuis & experimentis laudem comparavit.

Arca Noæ in tres Libros digeſta: quorum 1. *de rebus, quæ ante Diluvium,* 2. *de iis, quæ ipſo Diluvio ejusque duratione,* 3. *de iis, quæ poſt Diluvium à Noemo geſta ſunt. Quæ omnia nova methodo, nec non ſumma argumentorum varietate explicantur & demonſtrantur.* Amſtel. 1675. f.

Turris Babel ſive Archontologia, qua 1. *priſcorum poſt Diluvium hominum vitæ, mores, rerumque geſtarum magnitudo,* 2. *Turris Fabrica, Civitatumque extructio, confuſio Linguarum & inde Gentium transmigrationes cum principalium inde enatorum Idiomatum Hiſtoria multiplici eruditione deſcribuntur & explicantur.* Amſt. 1679. f.

GEORGIUS CASPARUS KIRCHMAIER.

Eloquentiæ Prof. Wittenbergenſis, natus 1635. Uffenheimii in Ducatu Anſpachenſi Franconiæ, Patre *Georgio Abele*, Prætore urbis Ducalis. Wittenbergam miſſus 1655. audivit ibi *Joh. Sperlingium* & *Auguſtum Buchnerum*, factus ibi Oratoriæ Prof. 1661. *Phosphori* nomine claruit Phosphori inventor, in Academia Naturæ Curioſorum. Magnæ laudis vir vel ex commercio familiari cum *Bullialdo, Hevelio, Bœclero, Conringio, Magliabechio*, præcipuis ſuæ ætatis viris. Brevi ante mortem ſuſcepto in Belgium itinere innotuit *Gronovio, Grævio, Witſio.* Obiit autem A. 1700.

De Baſiliſco, Unicornu, Phœnice, Behemoth, Leviathan, Dracone, Araneo, Tarantula, & Ave Paradiſi Diſſertationes aliquot. Editio altera locupletior. Witteb. imp. Hæredum Joh. Berger. Typ. Mich. Meyer. 1669. 8. Anterior Editio adnexa eſt Sperlingii Zoologiæ, Lipſ. Imp. Joh. Bergeri 1661. 8.

SIGIS-

CATALOGUS AUCTORUM.

SIGISMUNDUS KISSLING. Oetinga - Suevus.

Labor Solis laborante Sole Juſtitiæ. Præſ. M. Joh. Andrea Schmidt Fac. Philoſ. Adj. Jen. Lit. Joh. Jac. Bauhofer. 1683. 4.

KNIBBE.

De Wonderwerken van Moſes verklaart en beweert tegens het hedendags ongelove 1718. 4.

HIERONYMUS KROMAYER.

Spicilegia Math. ſacr.

De Miraculis tam veris quàm falſis, ſeu Divinis & Diabolicis probè dijudicandis, Lipſ. 1610. 4.

ELIAS KUCHLER.

Diſſertatio de Problemate, Verene an Autumno Mundus ſit conditus? Gorlicii 1613. 4. ap. Joh. Rhamba.

JOH. GEORGIUS KUENZLIN, Vitoduranus.

Κοσμοφθορία ſive Diſſertatio brevis Philoſophica de Mundi interitu. Præſ. D. Joh. Lavatero Philoſ. P. Tig. Typ. Dav. Geſsner. 1674. 4.

FRIDER. ADOLPHUS LAMPE

S. Th. D. & in Acad. Ultrajectina Prof.

Theologiæ Hieroglyphicæ ſpecimen primum de Cedro. Reſp. Joh. Jac. Wolphio, Tigurino, Traj. ad Rhen. ap. Guil. van de Water. 1724. 4.

Spicilegium ad Pſalmum XIX. In Biblioth. Brem. Cl. II. Faſc. V. p. 827.

PETRUS LANCASTER

Paſtor Bowdonenſis in Cheſter.

A Chronological Eſſay on the ninth Chapter of the Book of Daniel &c. London. ap. Will. & Joh. Innis. 1725. 4.

JOH. MICHAEL LANGIUS.

Diſſ. Botanico - Theolog. de Herba Borith, cujus Jeremias cap. II, 22. & Malachias cap. III, 2. mentionem faciunt. Altdorf. 1705. 4.

JACOBUS LANSBERG. Med. D.

Apologia pro Commentationibus Philippi Lansbergii in Motum Terræ diurnum & annuum, adverſus Libertum Fromondum, Theologum Lovanienſem, & Joh. Baptiſtam Marinum, Doct. Med. & Pariſiis Math. P. Regium. Middelburgi ap. Zach. Romanum 1633. 4.

PHILIPPUS LANSBERG.

Chronologiæ Sacræ Libri III. In quibus Annorum Mundi ſeries ab orbe condito ad everſa per Romanos Hieroſolyma, novâ methodo atque infallibili ἀποδείξι oſtenditur. Middelburgi ap. viduam & Hæredes Simonis Moulertii 1625. 4.

JOH. HENRICUS LAVATERUS

Tigurinus Med. D. Henrici Filius, obiit 1696.

Κοσμοποιία ſive Diſſertatio de origine Mundi. Præſ. D. Joh. Lavatero, Philoſ. P. Tig. Typ. Dav. Geſsneri 1674. 4.

JOHANNES JACOBUS LAVATER

Helvetio - Tigurinus. Natus d. 30. Oct. 1657. Parentibus *Johanne Lavatero*, Philoſophiæ Profeſſore Celeberrimo, Capituli Thuricenſis Canonico, & *Eliſabetha Deria*, abnepos *Ludovici Lavateri*, Eccleſiæ Tigurinæ Paſtoris primarii. A. 1677. d. 30. Maji ad S. Miniſterium ordinatus, 1684. deſignatur Profeſſor Catecheſeos in Collegio Humanitatis, 1695. additur ei Profeſſio Ethices in Collegio Carolino. Biennio poſt 1697. utramque illam Profeſſionem commutavit cum Profeſſione Artium Logico - Rhetoricarum in Collegio Humanitatis, quod munus 13. continuò annos ſuſtinuit, 1710. d. 8. Sept. Profeſſor Theologiæ in Collegio Carolino creatus, clariſſimi Viri *Joh. Caſp. Wolffii* ſucceſſor, 1725. d. 24. Maji, viribus jam ab aliquo tempore paulatim imminutis, placidâ morte obiit. Conjugem inde ab A. 1687. habuit *Annam, Johannis Schaufelbergeri*, Tribuni Plebis, ac bis Ædilis, filiam, ex qua novem Liberos ſuperſtites reliquit.

Diſp. Theolog. de contemplatione operum Naturæ ſecundum S. Scripturæ manuductionem. Reſp. Andrea Zimmermanno. Aſſum. Joh. Jac. Lavatero. Tig. Typ. Dav. Geſsneri. 1713. 4.

Diſp. de Providentia DEI operativa in Creaturis intelligentibus, ante & poſt illarum à Deo deſertionem, ſine ſibi ipſa in Creatione propoſito nunquam excidente. Ib. 1714. 4.

JOHANNES JACOBUS LAVATERUS.

Johanne Jacobo, Theologo præfato, Patre natus 1694. Miniſtrorum V. D. ordini adſcriptus 2. Oct. 1714. Poſt, Annis 1718. 1719. 1720. 1723. Profeſſoris Extraordinarii munere in Schola Patria functus per Ferias æſtivas *Prælectionibus* publicis memorabiliores *Hiſtorias* in Sacro Codice reperiundas præcipuè *de Regibus rebusve Tyriorum, Ægyptiorum, Aſſyriorum, Babyloniorum, Perſarum, Syro - Macedonum, tandemque de Romanis in Syria Præſidibus, Judæaque Procuratoribus*, collatis profanorum Scriptorum de iisdem rebus teſtimoniis partim illuſtravit, partim confirmavit, compluribus Prophetarum vaticiniis huc pertinentibus eadem opera ſubinde enarratis. 1724. Profeſſio vicaria Linguæ Hebrææ in Collegio Humanitatis, eademque ordinaria 1725. d. 24. Maji ipſi decernitur, quam auſpicatus eſt Oratione ſolenni *de Principiis Religionis & Theologiæ Judaicæ.*

LEVINUS LEMNIUS.

Natus in Zirickzee Seelandiæ 1505. Laurea Doctorali in Medicina ornatus, mortuâ uxore, vitam elegit Eccleſiaſticam, obiitque A. 1568. Canonicus. Filius *Wilhelmus* Erici XIV. Sueciæ Regis Archiater, dejecto hoc è ſolio Regio, & bonorum & vitæ fecit jacturam.

Herbarum atque Arborum, quæ in Bibliis paſſim obviæ ſunt, & ex quibus ſacri Vates ſimilitudines deſumunt, ac collationes rebus accommodant, dilucida explicatio: in qua narratione ſingula loca explanantur, quibus Prophetæ obſervata ſtirpium natura conciones ſuas illuſtrant, divinaque oracula fulciunt. Antuerpiæ apud Guil. Simonem 1566. 8.

Similitudinum ac Parabolarum, quæ in Bibliis ex Herbis atque Arboribus deſumuntur, dilucida Explicatio. Antuerp. 1569. 8. ap. Guil. Simonem. Erford. 1581. 8. ap. Eſai. Mechler. 1584. ap. eund.

Similitudinum ac Parabolarum - - Accedunt Franc. Ruei de Gemmis aliquot, iis præſertim, quarum Johannes in Apocalypſi meminit; de aliis quoque, quarum uſus hoc ævo apud omnes percrebuit, Libri II. Levini Lemnii de Aſtrologia Liber I. Francof. 1591. 12. ap. Joh. Wechelum & Petrum Viſcherum.

JOHN LENG

D. D. Rector of Bedington and chapelain in ordinary to his Majeſty.

The natural obligations to believe the principales of Religion and divine Revelation in XVI. Sermons, preached in the Church of S. Mary le Brouw London in the Years 1717. and 1718. at the Lecture founded by the honourable Robert Boyle Esquire. London. 1719.

JACOBUS JEHUDA LEO, vel LEONITIUS.

Genere Hiſpanus, tranſtulit ſe poſt Middelburgum in Seelandia, vir plurimarum Linguarum peritus, qui aliquot annorum ſpatio inſudavit Templo Hieroſolymitano in Typo minori ex vetuſtiſſimis Monumentis extruendo.

De Templo Hieroſolymitano, tam priori, quod ædificavit Salomo Rex, quàm poſteriori, quod devaſtavit Veſpaſianus, Libri IV. Juſſu & auſpiciis Ser. Principis Dn. Auguſti, Ducis Brunſuicenſium ac Lunæburgenſium ex Ebræo Latinè recenſiti à Joh. Sauberto. Acceſſerunt Editioni huic variæ figuræ ex Ebræorum monumentis deſumtæ, Ærique accuratiſſimè inciſæ. Helmæſtadii ap. Jac. Müller 1665. 4. Elaboravit Author hunc Librum primum Hiſpanicè, & Hebræâ Linguâ edidit Amſtelod. 1650. apud Levi Marcum. Hanc Editionem præceſſit Gallica Amſtelod. ap. Joh. Frider. Stam. 1643. ſeq. titulo:

Portrait du Temple de Salomon, dans lequel se descrit brievement la constitution de la fabrique du Temple, & de tous les vases & utensils d'iceluy: dont le modele se trouve apres le mesme Autheur comme chacun peut voir. Composé par Jacob Juda Leon Hebreu, habitant de Middelbourg en la Province de Zelande, l'An de la creation du Monde 5403.

JOHANNES LIGHTFOOT,

In Cantabrigiensi Academia D. Theologiæ, & Aulæ Catharinianæ præfectus, vir Linguarum orientalium peritissimus. Natus Stockæ ad Drentam Fluvium in Comitatu Staffordiensi 1602. Missus 1617. in Collegium CHRISTI, quod Cantabrigiæ est. In Comitatu Darbiensi juventuti informandæ admotus. Prima Rabbinicæ Literaturæ fundamenta jecit apud Equitem Rowlandum. Ab itineribus in exteras Terras avocaverat eum vocatio ad Pastoratum Stonensem in Comitatu Staffordiæ. Tandem Ministris Ecclesiæ Westmonasteriensis admotus. Et sub finem Anni 1643. ad Pastoratum Mundonensem in Comitatu Hertfordiensi vocatus. In qua statione obiit 1675. Canonicus Eliensis. Laurea Doctorali in Theologia decoratus fuit 1652. Vicecancellarius Universitatis Cantabrigiensis. 1655. Commercium fovit cum Celeberrimis suæ ætatis viris *Buxtorfio*, *Briano Waltono*, *Castello*, *Pocockio*, *Samuele Petito*, *Polo*, aliis.

De Templo Salomonis post captivitatem, inprimis quo se habuerit modo in diebus Servatoris nostri, nec non de servitio Templi, ejus vasis, utensilibus, aliisque eadem h. e. CHRISTI tempestate. Anglicè Lond. 1650.

MARTINUS LIPENIUS

Gymnasii Hallensis Conrector.

Navigatio Solomonis Ophiritica illustrata. Witteb. imp. Andr. Hartmanni. 1660. 12.

MICHAEL FRIDERICUS LOCHNER de Hummelstein,

Norimbergensis Sacræ Cæs. Maj. Archiater, ejusque Personæ Imperialis Medicus, S. R. I. Nobilis, Comes Palatinus, Acad. Leop. Carol. Nat. Curios. Director, Collegii Medici Norimbergensis Senior, Amicus, dum viveret, mihi conjunctissimus. Natus Furthi in Agro Noricorum, vel Norico, pridie Kal. Mart. A. 1662. Patre *Carolo Friderico*, Loci Pastore vigilantissimo, matre *Sabina Majera*, *Joh. Jacobi Majeri*, natione Helvetii, Mercatoris Norimbergensis Filia. Puer sexennis Norimbergam missus, materno amore à vidua *Pühleria* educatus, in Egidiano Gymnasio instructus, adeò sub *Johanne Seinsheimero* profecit, ut duodecennis tersam scriberet orationem Latinam, & versus funderet Latinos atque Græcos. Hinc curæ traditus *Jacobi Hieronymi Lochneri*, Patrui, qui Vismarii Consistorii Regii Assessor, in Templo Nicolai præco, dein in Ducatibus Bremensi ac Verdensi Consistorii, quod Stadæ est, Assessor, Bremæ Antistes fuit. Vismarii Præceptores habuit *Urbanum Lehmannum* & *Michaelem Freundium*; Rostochii *Augustum Varenium*, ubi suadente *Jacobo Stockmanno* Medicinæ nomen dedit, quam studio Theologiæ junxit. Hafniam hinc tendens innotuit *Olao Borrichio*, *Casparo Bartholino*, *Oligero Jacobæo*; Kilonii *Morhofio*, *Christiano Kortholdo*, *Joh. Danieli Majori*, *Joh. Nicolao Pechlino*. A. 1679. Iter ad Belgas suscepit, 1680. Domum redux Altorffium adiit, Præceptoribus usus *Mauritio Hoffmanno*, *Jacobo Pancratio Brunone*, *Johanne Mauritio Hoffmanno*, *Joh. Christoph. Sturmio*. Hinc per Helvetiam Galliam petiit. Lutetiæ amicitiâ junctus *Joanni Zellero* Tubingensi postea Professori, frequens cum *du Verneyo*, *Bussierio*, *Petito*, *Baudotio*. A. 1683. per Aurelianum, Blesam, Turonium, Salmurium concessit Richelium Linguæ Gallicæ causa, Salmurii amicitiam contraxit cum *Joh. Casp. Eisenschmidio*, Matheseos postea in Academia Argentoratensi Professore. In Brittanniam transfretaturus per tres quatuorve hebdomadas in mari jactatus tandem appulit, sed mox iter relegit in Belgium. Lugduni innotuit *Theodoro à Craanen*, *Paulo Hermanno*, *Lucæ Schachtio*, *Nuckio*: Amstelodami *Ruyschio*. A. 1684. Trajectum, Coloniam Agrippinæ, alias urbes pertransiens domum remigrabat, & Altorffii pro Gradu disputavit. Hinc Comite *Joh. Georgio Volcamero* Italiam petiit, Patavii quidem innotuit *Carolo Patino*, *Dominico de Marchettis*, *Antonio Molinetto*, *Felici Abbati Viali*. 1685. Altorffii Laurea ornatus brabeuta *Joh. Maur. Hoffmanno*. Norimbergam hinc rediens Praxin Medicam felicissimo exercuit successu, ab egenis benefici Doctoris nomen promeritus, 1712. Collegii Medici Senior Nosodochii curam in se suscepit, quam A. 1719. Genero suo tradidit. Ephemeridum Naturæ curiosorum Director constitutus id inprimis egit, ut nonnisi exasciata comparerent; ut suæ quæque lucubrationes lucernam olebant. Matrimonium contraxit cum *Anna Maria Joannis Vierzigmanni* civis Noribergensis filia 1686. Ex quo nati *Joannes Fridericus*, *Ursula Dorothea*, *Sabina Felicitas*, *Anna Maria*, *Johannes Henricus*, & *Catharina Dorothea*. E quibus tres in infantia Spiritum DEO reddiderunt. *Johannes Henricus* ad Parentum Spem & bonorum solatium lætè surgens anno ætatis 19. 1715. è vivis exemptus. Quo anno *Anna Maria* nupta *Christophoro Ludovico Gœkelio*, Medico Badensi, Wolffsteinensi & Noribergensi. *Sabinam Felicitatem* idem morbus, qui Variolarum titulo venit, & fratrem abstulit, consumsit. Obiit noster febri inflammatoria acutissima die 15. Oct. 1720. anno ætatis 58. Vitam viri χαριεσσάλε fusiùs exposuit *Erhardus Reusch*, insertam *Ephem. Germ. Cent.* IX. & X. *App.* p. 571.

Nerium sive Rhododaphne Veterum & Recentiorum, qua Nerei & Nereidum Mythologia, Amyci Laurus, Saccharum Al-haschar, & Ventus ac Planta Badsamur aliaque explicantur, ac diversis Sacræ Scripturæ locis Lux affunditur. Accedit Dafne Constantiniana. Norimbergæ ap. hæredes Joh. Hoffmanni 1716. 4.

CASPARUS LOESCHER.

De Behemoth. Lipsi. 1664. 4.

JOH. JUSTUS LOSIUS, Hildesiensis.

Philosophia Jobi Arabica. Præs. D. Joh. Henrico Majo, Theol. P. Giess. 1707.

JOHANNES LUNDIUS

V. D. M Tunderanus in Ducatu Sleswicensi.

Die alten Jüdischen Heiligthümer, Gottesdienste und Gewohnheiten, für Augen gestellet in einer ausführlichen Beschreibung des gantzen Levitischen Pristerthums, und fünff unterschiedenen Büchern. Es handelt deren

I. Von der Stiffts-Hütten, dero Verfertigung, Geräthen, Versetzung, so wohl in der Wüsten, als im Lande Canaan: und wo sie endlich geblieben.

II. Von dem Tempel, so wohl dem ersten, als dem andern, von dessen Erbauung, Gestalt, Pracht, Geräthen, &c. und zweymaliger Verstörung.

III. Von den Hohen- und andern Priestern, deren Kleidern, Salbung, Amte, und allen Verrichtungen bey der Stiffts-Hütte und Tempel.

IV. Von den Leviten, deren Ursprung und Aemtern, zur Zeit der Stiffts-Hütte und des Tempels, auch was sie mit den Priestern im Amte gemein gehabt: wie auch von beyder Einkünfften und Verpflegung.

V. Von dem täglichen Gottesdienst der alten Hebräer in und ausser der Stiffts-Hütte und Tempel: Dero Wochen- Monat- und Jahr-Festen. Samt einem Vorbericht Henrici Muhlii SS. Th. D. und PP. Hoch-Fürstl. Hollstein-Gottorffischen General-Superintendenten, Ober-Hof-Predigern, Kirchen-Rath und Probsten. Hamburg bey Gottfried Linberinckel. Rudolstatt bey Heinrich Urban 1704. fol.

THOMAS LYDIAT

Natus Okertoni in Provincia Oxonienſi patre Chri-

Chriſtophoro Mercatore Londinenſi 1572. Studia ſua abſolvit in Gymnaſio Wincheſtrienſi & Academia Oxonienſi. Factus principis Henrici Cosmographus, mortuo hoc innotuit Archiepiſcopo Uſſerio, quo cum in Hiberniam profectus per biennium vixit in Collegio Dublinenſi. Inde redux Paſtoratui Okertonenſi admotus, aliquando in carcerem conjectus pro cognato obſes, & ſolvendo impar, ſed inde auxilio Laudi, Uſſerii, aliorum, Johanne Seldeno excepto, qui quidpiam conferre recuſaverat, liberatus. Durante bello inteſtino Regi fidelis multa corpore bonisque paſſus in extremam paupertatem conjectus obiit Okertoni 3. Apr. 1646. Vir in chronologicis, judice Uſſerio, ſupra Joſephum Scaligerum doctus.

Prælectio Aſtronomica de Natura Cœli & conditionibus Elementorum, tum autem de cauſis præcipuorum motuum cœli & ſtellarum. Item diſquiſitio Phyſiologica de origine Fontium perennium frigidorum & calidorum, eaque occaſione de ortu & cauſis plerorumque omnium ſubterraneorum, atque etiam Æſtus & ſalſedinis Maris, nec non Diluvii univerſalis. Quibus duabus commentatiunculis adumbratur conſtitutio Univerſi, ita ut receptæ à multis hodie Philoſophorum Peripateticorum opiniones de quinta Cœli eſſentia immutabili, & de Elementorum proportionibus ſituque refutentur, naturalis autem Hiſtoria Sacrarum Literarum de Aqua ſupercœleſti atque Igne ſubterraneo juxta genuinam antiquitus receptam earum ſententiam confirmetur. Lond. Typ. Joh. Bill. 1605. 8.

HIERONYMUS MAGIUS, Anglarienſis J. C.

De Gigantibus. Extat in Biblioth. Hiſt. Philolog. Faſcic. VIII. p. 457.

MAILLET. Canonicus Trecenſis.

De Architectura Templi Solomonæi.

Rabbi MOSES MAIMONIDES vel R. MOSCHE BEN MAIMON.

Judæus ex doctiſſimis, vixit ſub initium Seculi XIII. Cordubæ in Hiſpania natus. Ob maturos & felices in Studiis ſub informatione paterna vel R. *Joſeph* progreſſus contraxit ſibi æmulorum invidiam, quam effugiturus in Ægyptum trajecit, inde quoque *Moſes Ægyptiacus* dictus. Docuit Alexandriæ, Damaſci, magni habitus à Soldano Ægypti, quem ille à gravi liberaverat morbo. Vir Linguarum, Hebraicæ, Arabicæ, Chaldaicæ, Turcicæ, Medicæ, Græcæ peritiſſimus, Medicinæ quoque, Philoſophiæ & Matheſeos callentiſſimus, in Theologia & Jurisprudentia Judaica verſatiſſimus, à Talmudicis Fabulis alienus. Philoſophiæ principia hauſerat ex Arabum & Ariſtotelis Scriptis, ſuſpectus propterea Judæis. Occaſione Libri *More Nevochim* à Rabbinorum Triga, *Solomone* Monspelienſi, *Jona* & *Davide*, Hæreticorum numero fuit adſcriptus, qui ipſi tamen ab aliis Rabbinis ἀποσυνάγωγοι facti. Ex Ægypto migraſſe dicitur in Palæſtinam, & heic obiiſſe ſeptuagenarius, in Galilæa ſuperiori ſepultus.

Tractatus de Domo electa, ſeu de figura & forma Ædificii Templi, Interprete Ludovico de Compiegne de Veil. Extat in Biblioth. Hiſt. Philolog. Faſcic. VI. p. 1.

De Apparatu Templi, Inſtrumentis atque miniſtris ejus. Ibid. p. 84.

De ratione adeundi Templi. Ibid. p. 161.

De rebus Altari interdictis. Ibid. p. 228.

De ratione ſacrificiorum faciendorum. Ibid. p. 282.

De ſacrificiis jugibus & extraordinariis. Ib. p. 425.

De ſacris temeratis. Ead. Faſcic. VII. p. 503.

De ratione faciendi rem divinam die ſolenni Expiationum. Ib. p. 651.

De ſacrorum abuſu. Ib. p. 696.

De Jejunio. Interprete Lud. de Compiegne. Ibid. p. 759.

De ſolennitate Expiationum. Ib. p. 819.

De ſolennitate Paſchatis. Ib. p. 837.

JOHANNES DANIEL MAJOR

Uratislaviæ natus 6. Aug. 1634. Patre *Elia Majore*, Gymnaſii Patrii Eliſabethani Rectore, qui à Ferdinando III. Imp. Nobilitatis Inſignibus inveſtitus deceſſit octogenario major, Matre *Maria, Danielis Strofii*, civis Uratislavienſis, Filia. A. 1654. ad Academiam Wittebergenſem miſſus profecit ſub *Joh. Sperlingio, Victore Schneidero, Marco Banzero.* Exacto triennio Magiſterii Gradum adeptus, Decano *Andrea Sennerto.* Lipſiam ſe contulit A. 1658. uſus heic inprimis informatione *Joh. Michaëlis.* Hinc peragratâ Germania Italiam petiit 1659. Patavii Antiquitatem inprimis & bonas Literas excoluit ſub *Carolo Offredi*, Medicinam ſub *Franciſco Bonardo, Proſpero Todeſchio, Hieron. Frigimelica, Petro de Marchettis*, Gradu Doctorali decoratus ibi A. 1660. Promotore *Erningildo Pera.* Hinc luſtratis locis celebrioribus per Auſtriam rediit in Patriam, & d. 21. Maji 1661. nuptias Wittebergæ celebravit cum *Margaretha Dorothea, Andreæ Sennerti* filia, quæ partu difficili filiolæ *Johannæ Dorotheæ* d. 16. Oct. 1662. obiit. Vocatus Serveſtam ad munus Phyſici civitatis, ut & Medici Caſtrenſis Spartam in Exercitu Ser. Electoris Saxonici, recuſavit hæc omnia, & eligere maluit Provinciam Medici in curanda Peſte ordinarii, quam Hamburgenſes offerebant. Apud Moſcos aditus ei ad Fortunam lautiorem patuit oblata apud Czarum Archiatri dignitate, quam declinare ſatius duxit. A. 1665. acceptavit Profeſſionem Medicinæ Theoreticæ in Academia Kilonienſi. Ad vota ſecunda tranſiens nupſit *Margarethæ Eliſabethæ, Hermanni Pincieri* J. C. & Epiſcopalis Capituli Lubecenſis Canonici ſenioris Filiæ, ex qua duæ filiæ cum filio Patri ſupervixere. A. 1667. à Ser. Principe *Auguſto Friderico*, electo Epiſcopo Lubecenſi, in Archiatrum electus. A. 1671. à Ser. Vidua Serveſtæ Anhaltinorum deſideratus pro Archiatro munus hocce recuſavit, ut & aliud ſplendidum Hafniæ oblatum. A. 1683. *Cimbrici operis* gratia iter ſuſcepit in Daniam & Sueciam, totâ fere Cimbrica Cherſoneſo luſtratâ, Hafniæ à Danorum Monarcha, & Holmiæ à Carolo XI. Sueciæ Rege, multis beneficiis affectus. Heic d. 23. Jul. Febre acuta correptus, ſuperveniente Ictero, & pertinaciſſima alvi conſtipatione ita fuit debilitatus, ut d. 23. Aug. obierit, paulò ante mortem Aſſeſſor Tribunalium Pomeraniæ à Rege declaratus.

Summaria Medicinæ Biblicæ, duobus Voluminibus tradendæ, Tabula. Kilon. ap. Joach. Reumann. 1672. f.

De optima temperie, vivacitatis Patriarcharum ante Diluvium cauſa.

JOHANNES HENRICUS MAJUS.

Natus 1653. d. 5. Febr. Pforzhemii in Marchionatu Bada-Durlacenſi, Patre *Johanne Georgio* V. D. M. in urbe Patria, Matre *Margaretha Dorothea Uzinia.* Anno ætatis undecimo Durlacum miſſus cum fratre natu majore *Jo. Burchardo*, poſtea Gymnaſii Durlacenſis Profeſſore, & Hiſt. ac Eloq. Doctore Kilonienſi. Præceptoribus uſus *Joh. Fechtio, Flekhamero, Jo. Gerhardo Arnoldo.* A. 1671. Wittebergam profectus pendebat ab ore *Schurtzfleiſchii, Stolbergii, Abr. Calovii, Jo. Georgii Grenii, Jo. Meisneri.* In Sueciam tendens Hamburgi incidit in *Esdram Edzardum*, & Hafniæ Miniſtri cujusdam aulici liberos erudiendos ſuſcepit. Hamburgum redux ædibus exceptus Edzardianis trium filiorum ſtudia per biennium eſt moderatus. Lipſiæ poſtea Linguas docuit Orientales, & Wittebergæ Calovii unicum filium in Litteratura Orientali perpolivit. Argentoratum profectus audivit *Seb. Schmidium* & *Balth. Bebelium.* Heic à concionibus aulicis fuit Ser. Principi Palatino-Veldentiano *Leopoldo Ludovico*, anno autem exacto à Ser. Marchione Bada-Durlacenſi Præco Sacrorum ad S. Stephani Templum, & Linguæ Sanctæ Prof.

Durlaci est constitutus. Matrimonium contraxit cum *Sabina Helena*, Ill. *Michaelis Praunii* J. C. & Consiliarii Aulici filia, cum qua liberos 4. genuit, è quibus supervixere Patri *Maria Helena*, *Wilhelmo Balthasari Wagnero* V. D. M. Crumstadensi nupta, & *Jo. Henricus Majus*, Prof. Antiq. Literaturæ Græcæ & Lingg. Orient. in Ludoviciana. Vocatus est Giessam A. 1689. ad Professionem Academicam in Sanctioribus Linguis, fuitque ei demandata supremi Aulicorum sacrorum Antistitis dignitas. Muneribus hisce sic acquievit, ut Generalis Superintendentis in Frisia Orientali spartam, consiliarii item Ecclesiastici & Præpositi Berolinensis, nec non Theologi primarii & Procancellarii Academiæ Kilonienſis dignitates oblatas recusaverit. Mortua prima conjuge A. 1702. duxit *Annam Claram Hoffmanniam*, *Antonii Raumburgeri* J. U. Lic. & Grammatei Francofurtensis viduam, ex qua liberos 4. suscepit, qui cum matre A. 1716. extincta omnes ipsum morte præcesserunt. A. 1717. tertiam conjugem elegit *Sophiam Margarethan*, *Joh. Christophori Holzhausii*, Ecclesiastæ Francofurtensis, filiam. Prægressa Inflammatione Renum, ruptaque vomicâ obiit Dom. XIII. post Trinitatis 1719. anno ætatis 66½. *Bibl. Brem.* Cl. V. p. 298.

Animalium in Sacro cumprimis Codice memoratorum Historia. Durlaci 1685. 8.

JOHANNES MARCK.

Dispp. tres de Diluvii universalis modo. Lugd. Bat.

Exercit. de cessatura contentione Spiritus DEI, & de 120. Annis Hominis ante Diluvium statutis à DEO.

BENJAMIN MARSHALL,
M. A. Rector Nauntonensis in Comitatu Glocestrienſi.

A chronological Treatise upon the seventy weeks of Daniel. with Chronological Tables suited to the whole. Lond. by S. and S. Knapton. 1728.

Three Letters in farther vindication of the late Bishop Lloyds Hypothesis of Daniel's Prophecy of the seventy weeks. One to the Rev. M. Lancaster, vicar of Bowdon in Cheshire. In Answer to his Remarks on the said Hypothesis. Another to Mr. Whiston, occasioned by his latter Hypothesis of the said weeks. The third to the Author of the Scheme of literal Prophecy consider'd. Wherein are examined and refuted the said Author's preferences for referring this Prophecy of the weeks to the person and times of Antiochus Epiphanes: And it is proved, that thesaid Prophecy in its literal sense is applicable wholy and only to the Messias of the Christians, and the times of their Messias. Ibid.

JOH. BALTHASAR MATHESIUS.
Siebenlehnensis Misnicus.

Disp. Physica, qua in transitu Israelitarum per Mare Erythræum non fuisse Fluxum & refluxum Maris demonstratur. Resp. Erh. Lindner, Rochlic. Misn. Lipſ. Lit. Joh. Godofr. Richter. 1688. 4.

JOH. FRIDERICUS MAYER
Theol. D. & P. Alumnorum Elect. Ephorus, Templi omnium Sanctorum Præpositus substitutus.

Diss. de Peccatis & Pœnis Brutorum ad Gen. IX, 5. Resp. M. Christiano Andrea Sibero. Witteb. 1686. recusa ibidem Lit. Joh. Godofr. Meyeri 1717. 4.

CONRAD MEL,
SS. Theol. D. Inspector Hersfeldensis.

Der Tabernakel, oder gründliche Beschreibung der Stiffts-Hütte, sampt allen ihren Theilen, und heiligem Geräthe, als Bundes-Lade, Güldenen Altar, Leuchter, Tisch der Schaubrod, kupfernem Wasch-Fas, und Brandopfers-Altar. Wie auch Schrifftmässige Untersuchung der hohen Geheimnisse und herrlichen Fürbilder, wie darinnen CHRISTUS und die Kirche des Neuen Testaments seye abgebildet worden. Und also eine Erklärung über Exod. XXV. XXVI. XXVII. XXX. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. *und* XL. *und viele dunkele Schrifft-Oerter, ausgefertiget mit Kupfern.* Franckfurt und Leipzig bey Joh. Bertram Kramer. 1711. 4.

Dissertatio de Mari Æneo. Resp. Joh. Gordon, Regiom. 1702. recusa in Antiquario sacro, Hersfeldæ 1718. 4.

De Lapide Puch ad Es. LIV, 11. Schediasma. Extat in Bibl. Bremens. Class. VIII. p. 791.

JOHANNES de MEY, Ecclesiastes
Medioburgensis.

Sacra Physiologia sive Expositio Locorum Sacræ Scripturæ, in quibus agitur de Rebus naturalibus. Editio tertia auctior. Medioburgi Zeland. ap. Jac. Fierens. 1661. 4.

JOHANNES MEYER, Harderwic. P.

Oratio de origine hujus Universi, habita Harderwici ad d. XII. Jun. *cum Fasces Academicos deponeret.* Harderw. 1720. 4.

GOTTLOB ANDREAS MEYER.

De Sycomoro, quam Zachæus, Publicanorum Magister ascenderat. Ex Luc. XIX, 1-4. Lipſ. 1694. 4.

JOH. FRIDERICUS MICKELIUS,
Rector Darmstad.

Diss. Inaug. De Manna triplici ex Scripturæ & Naturæ Libro, occasione Apoc. II, 17. Præs. D. Joh. Henr. Majo Th. P. Giess. 1706.

GOTHOFREDUS MIECKISCH,
Sagano-Silesius.

Diss. Inaug. Med. sistens Exercitationem circa Medicinam in S. Scriptura fundatam. Præs. D. Hieron. Ludolff, P. Erford. 1726. 4.

ADAM ERDMANN MIRUS, Gymn.
Zittav. Conrector.

Kurtze Fragen aus der *Arithmetica Sacra*, worinnen denen Liebhabern derer Bibliſchen Historien durch gründliche Erklärung des *Calculi Sacri* und allerhand merckwürdiger *Antiquitæten* ein sonderliches Licht gegeben wird. Görlitz bey Jac. Rohrlachen. 1709. 12.

JOH. LUDOVICUS MOEGLING.

Palingenesia seu Resurrectio Plantarum, ejusque ad Resurrectionem corporum nostrorum applicatio. Tubing. 1683. 4.

DANIEL GUILIELMUS MOLLERUS
Natus Presburgi in Hungaria d. 26. Maji 1642. Patre *Ottone*, Brunsuicensi Aurifabro, Matre *Rebecca Berghammerin*, Linzensi Austria. Peste in Patria grassante transtulit se Trenchinum in Bohemia, & Nagiamagyaram in Hungaria Linguas addiscendi ergo: postea rudimenta bonarum Artium & Philosophiæ jecit in Gymnasio Posonienſi. A. 1661. per Austriam, Moraviam, Bohemiam, & Saxoniam perrexit Lipsiam, mox Wittebergam, *Quenstedii* per aliquot menses convictor. Inde cum Legatione Saxonica venit Hafniam; Wittebergam redux Studia absolvit, Præceptoribus *Kirchmajero*, *Backio*, *Walthero*, aliis. Hinc profectus in Belgium & Angliam, post per Silesiam, Poloniam, Prussiam A. 1666. venit Argentoratum, ubi Præceptores audivit *Schmidium*, *Bebelium*, *Brechtium*, *Scheidium*, ipse etiam Collegia habuit Logica, Metaphysica, Oratoria, Poetica, & Chiromantica. Aliquandiu Colmariæ in Alsatia Ephorus fuit trium filiorum *Moggii*, Prætoris & Protoscholarchæ. Alchymiæ quoque studuit sub manuductione *Petri du Pont* per tres menses. Hinc Helvetiâ totâ fere peragrata rediit Argentoratum, postea per Galliam, Sabaudiam, Italiam appulit Romam, ubi 1667. interfuit coronationi *Clementis* IX. Româ profectus Neapolim. Romam redux ad Pontificem ipsum interventu Ernesti Cardinalis & Landgravii Hassiæ admissus. Inde per Venetias, Tridentum, Augustam, Ulmam, Monacum, Ingolstadium, Ratisbonam rediit Posonium m. Nov. 1670. Peragratâ Hungariâ promotus ad Subconrectoratum in Gymnasio patrio. Ingruente persecutione à civi-

tate

tate Posonienſi ad Aulam Imperatoris deputatus. Viennâ per Moraviam, Bohemiam, Palatinatum ſuperiorem venit Norimbergam. Francofurtum *Speneri* gratiâ exſpatiatus, ejusque commendatione ad concionatoris aulici Birkenfeldenſis munus vocatus, quam ſtationem recuſavit, quia caſtra ſimul ſequi debuiſſet. Norimbergam reduci A. 1674. m. Nov. demandata ipſi Profeſſio Hiſtoriarum & Metaphyſices, quam prætulit vocationi alii ad Conrectoratum Brigenſem in Sileſia, & ſpei ſuccedendi ad Rectoratum. A. 1675. in matrimonium duxit *Annam Sibyllam Brauniam*, quæ obiit 15. Aug. 1691. & m. Oct. 1692. vota ſecunda celebravit cum erudita *Helena Sibylla*, Magni *Joh. Chriſtophori Wagenſeilii* filia. Nuptiali Feſto ipſe interfui. Vir fuit multivariæ Eruditionis, copioſiſſimæ lecturæ, & vivum & Pietatis & Ingenuitatis Exemplum. Ultima fata accerſivit dolorosa valde Stranguria, quam ſecuta humorum colliquatio, æſtus interni, Tabes, poſt Tabem Mors. d. 25. Febr. 1712.

Hiſtoria Magorum CHRISTUM adorantium. Reſp. Joh. Chriſtoph. Mayr. Noriberg. Altorff. Typ. Henr. Meyer. 1688. 4.

Diſſ. de Moſe Philoſopho. Reſp. Georgio Jacobo Schwindel Noribergenſi. Altorff. 1707. 4.

Oratio de confuſione Linguarum Babylonica, habita Wittebergæ.

FRANCISCUS MONCÆJUS. Fridevallianus.

Apparitionum divinarum duarum, Ejus quæ de Rubo, & proximæ, quæ in Ægyptum revertenti in diverſorio Moſi facta, Hiſtoria accuratiſſimè conſiderata & explicata. Operis majoris dudum in lucem enitentis, brevique (1699.) *erupturi ſpecimen, quod de Apparitionibus divinis Inſcriptione & argumento eſt futurum.* Extat in Biblioth. Hiſt. Philolog. Faſcic. IX. p. 257.

STEPHANUS MORINUS

Præco verbi Divini & Prof. Amſtelodamenſis, natus Cadomi in Normandia 1615. ibidem & Sedani ſtudiorum jecit fundamenta. A concionibus fuit Cadomo, & Bocharti vicarius. Propter Religionem exul in Belgium profectus 1685. Amſtelodami Gallicæ Eccleſiæ Paſtor & Orientalium Lingg. Profeſſor factus, obiit 5. Maji 1700.

Diſſ. de Horis ſalvificæ Paſſionis JESU CHRISTI DOMINI *noſtri.* Lugd. Bat. 1686. 4.

Deſcriptio Paradiſi ad mentem Bocharti.

HADRIANUS MORLANDUS.

De Paradiſo. In Parte I. Diſſert. Miſc. Traj. ad Rhen. 1706.

HENRICUS MÜLLERUS

Natus Lubecæ 1631. Roſtochii fundamenta jecit in Orientali Literatura & Philoſophia. Hinc Gryphiswaldiam adiit 1647. heic per triennium commoratus. Lipſiæ *Carpzovii*, *Hülſemanni* & *Gejeri* informatione uſus, Wittenbergæ *Calovii* & *Meisneri.* Roſtochium 1653. redux Archidiaconus ad S. Mariam factus, & ſexennio poſt Græcæ Linguæ Profeſſor. 1660. Helmſtadii Laureâ Doctorali ornatus, vocatus 1662. ad Superintendentis & Paſtoratus S. Mariæ Hamburgi dignitatem, & mox ad Theologiæ Profeſſionem. Recuſatis diverſis aliis vocationibus acceptavit tandem 1671. Superintendentis Lubecenſis dignitatem, ubi quadriennio poſt vitam finiit.

Hiſtoria Paſſionis, crucifixionis & Sepulturæ Domini noſtri JESU CHRISTI, *Notis Theologico-Hiſtorico-Criticis illuſtrata.*

ANDREAS MÜLLERUS

Cognomento Greiffenhagius, celebris Philologus, ubi 1630. natus. Anno ætatis 16. carmina ſcripſit Hebraica, Græca & Latina. Studiis Roſtochii, Gryphiswaldiæ & Wittenbergæ peractis, vocatus ad Rectoratum Regiomontanum: poſt ad Paſtoratum Treptovienſem. Quo derelicto, ſuaſu *Waltoni* & *Caſtelli*, Londinum profectus, ubi viros hoſce in opere Biblico & Lexico Pentaglotto per decennium adjuvit. Applicationis prorſus ſingularis ad labores hoc fuit ſpecimen, quod ſolennem Caroli II. introitum ne adſpexerit quidem ex ſua feneſtra. In Germaniam redux Paſtoratum obtinuit Bernovienſem in Marchia media, tandem Præpoſituram Berolinenſem. A. 1667. Huic ipſi Stationi ſponte reſignans 1685. d. 11. Febr. Stetinum profectus, ut totum quantum ſe Linguis Orientalibus, Sinenſi cumprimis, dicaret. In morbum valde dolorificum conjectus delirans potiſſima ſua MSS. quæ inter forte fuit *Clavis Sinica* Vulcano conſecravit. Obiit 1694. 26. Oct. & Typographiam ſuam Sinenſem Bibliothecæ Berolinenſi in gratam beneficiorum memoriam donavit.

De Eclipſi Paſſionali Diſquiſitio.

JOHANNES MÜLLER, Noribergenſis.

Eliſæus ad Muſices ſonum Propheta 2. Reg. III, 15. Præſ. D. Joh. Andrea Schmidio Abbate Mariævallenſi S. Theol. D. P. Helmſtad. Typ. Georg. Wolfg. Hammii. 1715. 4.

NICOLAUS MÜLLER, Med. ac Math. P.

Judæorum Annus Lunæ ſolaris & Turc-Arabum Annus merè Lunaris. Recens uterque è ſuis fontibus deductus, & cum Anno Romano facili methodo connexus. Groning. Typ. Joh. Saſſii. 1630. f.

ANDREAS HERMANN MÜNTER,
Oſterroda Hannoveranus.

Diſp. de Tranſitu Iſraelitarum per Jordanem. Præſ. D. Joh. Georg. Abicht. P. Lipſ. Lit. Brandenburger. 1712. 4.

JOHANNES MUSAEUS.

De Stupore Dentium ex guſtu Omphacis alieno.

JOH. GEORGIUS NEBELIUS,
Paſtor Palæobuſecanus.

Sciagraphia Philoſophiæ Abrami. Præſ. D. Joh. Henr. Majo Theol. Gieſſenſi. Gieſſ. 1707.

CASPARUS NEVMANN.

Biga difficultatum Phyſico-ſacrarum de Gemmis Urim & Thummim dictis, & de cibo Samariæ obſeſſæ. Uratisl. 1707.

NICEPHORUS GREGORAS,

Byzantinus, Palamitarum ſtrenuus Adverſarius, in Synodo Conſtantinopolitana A. 1351. à Calliſto Patriarcha cum cæteris Acyndini ſectatoribus damnatus, in Monaſterio conſenuit, obiitque poſt A. C. 1359. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 5. p. 300. Inter ejus Scripta extant

De Menſura Arcæ Noæ. Ex Origene. In Cod. Barrocc. 48. 19.

Ad Logothetam de Magno Piſce, & aliis Animantibus. Poſſevin. in Apparatu ſacro.

PAULUS HENRICUS NICOLAI.

De Symmetria Maris Æneï Salomonis ad vindicandum ab ἀγεωμετρίᾳ Locum 1. *Reg.* VII, 23. Reſp. Joh. Henr. Stüntzel. Wittemberg. 1717. 4.

BERNHARDUS NIEUWENTYT,

M. D. Conſul urbis Parmeredenſis in Hollandia Boreali.

Het recht gebruyk der Wereld beſchouwingen, ter overtuyginge van ongoddiſten en Ongeloovigen. Amſt. 1717. 4.

A. NORRELIUS. Suecus.

Schediasma de Avibus Sacris Arbeb, Chagab, Solam & Chargol, Levit. XI, 21. 22. In Biblioth. Brem. Claſſ. III. p. 36.

JOHANNES OLDERMANN.

Diſſert. de Ophir & Tarſis. Helmſtad. 1714. 4.

CONRADUS OLDIUS.

Diſſ. de domicilio, victu & amictu Johannis. Extat in Crenii Faſcic. V. Exercit. Philolog. Hiſtoric.

CATALOGUS AUCTORUM.

ORIGENES

Alexandrinus, Philoſophiæ atque humanioris omnis Literaturæ callentiſſimus. Natus circa A. C. 185. Commodi 6. Patre Leonida, qui Martyrium ſubiit A. C. 202. Cum à duodevigeſimo ætatis anno ſæculares & ſacras Literas in Patria expoſuiſſet, Grammaticæ diſciplinæ Profeſſione ſe abdicavit, atque Clementi Alexandrino Præceptori ſuo in munere Catechetæ, ſive miniſtri κατηχήσεων publici ſucceſſit, donec circa A. C. 231. ætatis 46. per invidiam Epiſcopi Demetrii Alexandria expulſus, aliquo tempore deinde verſatus eſt Cæſareæ, ubi circa A. C. 228. ordinatus Presbyter ab illius Regionis Epiſcopis Alexandro & Theoctiſto fuerat. Antiochiam circa A. C. 218. vocavit eum Julia Mammæa, Alexandri Severi mater, ab eo edoceri cupiens, à quo tempore Philippo etiam Arabi ejusque conjugi Severæ per litteras innotuit. Interim ſub Maximino & maxime ſub Decio urgente perſecutione multis modis vexatus, inque varia loca profugere coactus denique obiit Tyri A. C. 253. ætatis 70. paulò ante Galli & Voluſiani obitum. Vir, Athanaſio judice apud Socrat. VI. 13. Hiſt. Θαυμαζὸς ϗ φιλοπονώτατος, unde & *Adamantius*, *Philoponus*, *Chalcenterus*, συντάκτης, συντακτήριον, cluet. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. I. p. 213.

Inter Origenis opera extant

Homilia in 1. Reg. XXVIII. *de Engaſtrimytho.* Prodiit cum Verſione Leonis Allatii ad calcem Euſtathii in Hexaemeron Lugd. 1629. 4. Recuſa in Criticis ſacris Lond 1660. f. Tomo VIII.

Hebraicorum Nominum S. Scripturæ & Menſurarum interpretatio. Hanc cum Hieronymi & propria ſua Verſione primus Græcè vulgavit Joh. Martianæus T. II. Oper. Hieronymi, Pariſ. 1699. f. vid. Fabric. p. 223.

JOHANNES BAPTISTA OTTIUS.

V. D. M. Archidiaconus Tigurinus, quâ ſtatione adhuc ſummâ laude defungitur.

Epiſtola de Numis quibusdam Samaritanis ad Exc. virum *Adrianum* Relandum, cum hujus Reſponſo: adnexa reperitur Relandi Diſſertationi de Inſcriptione Nummorum quorundam Samaritanorum. Amſtel. ap. Franc. Halma. 1702. 8.

OTTO FRIDERICUS OTTO, Tennſtad. Thuring.

Examen & refutatio ſententiæ cujusdam Anonymi Angli de Sede Inferni in Sole quærenda. Præſ. D. Joh. Caſp. Haferung S. Th. D. P. Vitemberg. Lit. Gerdeſian. 1716. 4.

GERARDUS OUTHOVIUS,

V. D. M. in Eccleſia Embdana.

Diſſertatio in Locum Marc. IV, 39. *coll. Matth. VIII*, 27. *& Luc. VIII*, 24. *in qua Divinitas ſeu potentia* CHRISTI *Soſpitatoris noſtri divina ac mirabilis ex miraculoſa ejus Maris & Ventorum ſedatione demonſtratur.* In Biblioth. Brem. Cl. I. Faſcic. II. p. 60.

JOHANNES D'OUTREIN

V. D. M. in Eccleſia Amſtelodamenſi

De Tabernnakel van Moſes in ſynen oorſpronk, bouwkunde, Vaten, Cieraad, Voorbeelden, gebruyckt, en in geeſtelycke beduidenisſen beſchout. Amſt. 1715. 8.

Clariſſimi hujus viri opera omnia recenſentur in Biblioth. Brem. Claſſ. I. Faſc. II. p. 181.

Diſſ. Hiſtorico-Theol. de Piſcina Bethesdæa. Joh. V, 1-4. In Biblioth. Brem. Cl. I. Faſc. V. p. 597.

PHILIPPUS OUZEEL.

Med. & Theol. D. hujusque Profeſſor Francofurtanus propter Oderam. Natus Dantiſci 1671. 7. Oct. Patre *Michaele Ouſeel*, Matre *Eſthera van Huyſteen.* Volutatus à præcoci Patris, Patruique obitu per varias manus Bremam conceſſit, opera uſus *Alerſii*, *Schwelingii*, *Haſæi*, hinc 1691. Groningam, Franequeram, Leidam, ubique viris eruditis familiariter uſus. A. 1697. in Angliam transfretavit, 1698. domum reverſus, 1706. denuò Belgium petiit, d. 18. Jul 1709. Doctor Medicinæ creatus, 1711. Germanorum Eccleſiæ Leidenſi præfectus Paſtor, 1717. Francofurtum vocatus ad Profeſſoris Theologiæ & Paſtoris Reformati Provinciam. Matrimonium inivit 1719. cum *Anna Chriſtina Ringia.* Obiit absque prole poſt ſudores diutinos Aſthmaticus, Hecticus, mictu quoque cruento vexatus 16. Apr. 1724. Bibl. Brem. Cl. VIII. p. 900.

Diſſ. Inaug. de Lepra Cutis Hebræorum. Franeq. 1709.

JOH. PASCHIUS. Raceburgo-Saxo.

Diſſ. Aſtronomica de Eclipſi, quæ die Paſſionis Dominicæ accidit. Reſp. Joh. Herm. Hoffmeiſter Hannovera-Saxone Wittebergæ. Typ. Joh. Borckardi. 1683. 4.

CHRISTIANUS FRANCISCUS PAULLINI.

De Morbo Jobi difficillimo. Helmſtad. 1685. 4. Extat & in Theſ. Diſſ. Biblic. Amſtelod. T. I.

PELLETIER.

Diſſert. ſur l'Arche de Noe. Rouen 1700. 12. chez J. B. Beſongne.

JOHANNES PELSÖCZI, Hungarus.

Diſſ. Hiſtorico-Philologico-Theologicæ tremendum vindictæ Divinæ monumentum in perennem memoriam Ananiæ & Saphiræ, Act. V, 1-12. *miraculoſe erectum exhibentis Pars I.* Præſ. D. Petro van Maſtricht. Traj. ad Rhen. 1699. 4. *Pars* II. Præſ. D. Melch. Leydecker, Ibid.

GEORG PEMSEL, Henffenfelda-Noricus.

Oleum exhilarans faciem, è Pſalmo CIV, 15. Præſ. Joh. Guiliel. Bajer Philoſ. Nat. & Math. P. Altorff. Typ. Henr. Meyer. 1706. 4.

JACOBUS PERIZONIUS

Proprio & vernaculo Idiomate *Voorbroek*, quæ familia Schutorffii in Comitatu Bentheimenſi natales ſuos habet. Avi frater *Johannes* primus *Perizonii* nomen aſſumſit. Ipſe noſter natus in oppido Damm Groninganæ Provinciæ 26. Oct. 1651. Patre *Antonio*, Rectore primùm Dammenſi, poſt. Theol. Prof. Daventrienſi. Humanioribus literis ſeſe inprimis dicavit Lugduni Batavorum ſub *Rykio*, Daventriæ prius informatione *Gisberti Cuperi*, & Trajecti *Jo. Georgii Grævii* informatione uſus. Delphis, ubi privatim docebat, 1680. Franequeram ad Profeſſionem Eloquentiæ & Hiſtoriæ vocatus, inde 1693. Lugdunum Batavorum ad Profeſſionem Hiſtoriæ, Eloquentiæ & Linguæ Græcæ, ubi obiit 6. Apr. 1715. Per teſtamentum Academiæ legavit ſummam 20000. florenorum, Manuſcriptos item ſuos Codices & Libros.

Diſſertatio de Morte Judæ ex verbo ἀπάγχεσθαι, in qua explicantur & conciliantur Loca Matth. XXVII, 5. *& Lucæ Act. I*, 18. *ac vindicantur, quæ ad Æliani Var. Hiſt. V.* 8. *erant notata.* Lugd. Bat. ap. Joh. du Vivie & Iſaacum Severinum. 1702. 8.

TOBIAS PFANNER.

De charismatibus ſive donis miraculoſis antiquæ Eccleſiæ. Francof. 1680. 12.

PHILO

Judæus, Patria Alexandrinus, ἀνὴρ τὰ πάντα ἔνδοξος Joſeph. Antiq. XVIII. 10. è nobili ac ſacerdotali Familia, Alexandri Lyſimachi Alabarchæ Alexandrini, h. e. Scripturæ ac Vectigalium Magiſtri, frater. Ætate provectus circa A. C. 40. caput Legationis fuit popularium ſuorum nomine ad Cajum Imp. Cum ſecunda vice veniſſet ad Claudium Imp. Romæ locutum fuiſſe cum Petro Apoſtolo ejusque habuiſſe amicitias ſcribit poſt Euſebium Hieron. in Catalogo c. II. Sed Petrum ante Claudii fata Romam veniſſe incredibile videtur Basnagio. Annal. T. I. p. 499. Fabric. Biblioth. Græc. L. IV. c. 4. p. 104.

CATALOGUS AUCTORUM.

Περὶ τῆς Μωϋσέως κοσμοποιίας. *De Mundi opificio, ſive in Hexaemeron* p. 1. Edit. Pariſ. 1552. f.

Περὶ Γιγάντων. *De Gigantibus. ad Gen.* VI, 1. p. 284.

Περὶ γεωργίας Νῶε. *De Agricultura Noe.* Liber I. ad Gen. IX, 20. p. 187.

Περὶ Φυτεργίας Νῶε ſive περὶ γεωργίας *Liber 2. De Plantatione vineæ à Noë facta.* p. 214.

Περὶ συγχύσεως διαλέκτων. *De confuſione Linguarum ad Gen.* XI, 1. p. 319.

Περὶ τῆς σκηνῆς. *De Tabernaculo.* Intercidit.

Περὶ ζώων τῶν εἰς θυσίας, καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη. *De Animalibus idoneis ſacrificio, deque victimarum generibus.* p. 835.

HENRICUS PIPPING.

De Saulo per Muſicam curato.

De potu puniendis ante mortis ſupplicium, & patienti CHRISTO *ante crucifixionem porrecto;* Reſp. Imman. Tögel. Lipſ. 1688.

GEORGIUS PISIDES.

Piſides à Patria dictus, Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Diaconus, Chartophylax atque Referendarius, quem nonnulli malè confundunt cum Georgio, qui ſub ſeculi noni extremum ex Chartophylace Conſtantinopolitano factus eſt Archiepiſcopus Nicomedienſis. Piſides circa A. C. 630. floruit.

Ἑξαήμερον ἢ κοσμουργία. *De Mundi opificio Carmen Jambicum verſibus* 1880. Hoc opus ſub falſo Cyrilli Alexandrini nomine editum Græcè Romæ 1590. 8. hoc titulo: τὸ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλε πατριάρχε Ἀλεξανδρείας περὶ ζώων ἰδιότητος καὶ φυτῶν διὰ στίχων ἰαμβικῶν. Sed vero Georgii Piſidæ nomine jam ante edidit Federicus Morellus Pariſ. 1585. 4. quæ Editio recuſa Heidelbergæ apud Commelinum 1596. 8. Extat etiam in corpore Poetarum Græcorum Genevæ 1614. f. & in Appendice Biblioth. Patrum Bigneana Pariſ. 1624. f. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 16. p. 691.

HIERONYMUS PRADUS

Baeza-Hiſpanus, Societati Jeſu adſcriptus 1572. obiit Romæ 1592. In Patria & Cordubæ Theologiam docuit. Explanationes autem ſuas in Ezechielem abſolvit *Joh. Baptiſta Villalpandus* S. J.

In Ezechielem Explanationes & Apparatus Urbis ac Templi, commentariis & Imaginibus illuſtratus. Opus tribus Tomis diſtinctum.

Tom. I. Romæ Typ. Aloyſii Zannetti. 1596. f.

Tom. II. *de Poſtrema Ezechielis Viſione Joannis Baptiſtæ Villalpandi, in qua Templi ejusque vaſorum forma tum Commentariis, tum æneis quamplurimis deſcriptionibus exprimitur.* Romæ Typis Illefonſi Ciacconii excudit Carolus Vullietus. 1604. f.

Tom. III. *Apparatus Urbis ac Templi Hieroſolymitani* Pars I. & II. Ibid. apud eosd. 1604. f.

OTTO PHILIPPUS PRAUN,

Campidonenſis Rever. Principis & Urbis Archiater.

Phyſico-Anatomica Analyſis Capitis XII. Eccleſiaſtis, quo viva Senii Mortisque imago delineatur, & inventis novis Anatomicis illuſtratur. MSC. communicatum ab Exc. Authore. Quo pro Phyſica Sacra adornanda ſum uſus.

ABRAHAMUS PUNGELER,

Marcoduro-Juliacenſis, Theologus Herbornenſis. Natus 31. Maji 1679. S. Miniſterio admiſſus 31. Mart. 1700. S. Theologiæ D. renuntiatus 31. Maji 1701. vocatus ad Profeſſionem Philoſophicam in Academia Herbornenſi 27. Febr. 1703. ad Extraordinariam Theologiæ Profeſſionem 1705. ad Ordinariam 28. Apr. 1706. ad primariam, quam Cauſſenianam dicunt, ut & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ 1709. *Bibl. Brem.* Cl. V. p. 165.

Diſſertationes tres in Hiſtoriam Creationis. Franeq. 1701. 4.

CASPARUS QUESTEL,

J. C. Ser. Ducis Holſatiæ Aulæ & Conſiſtorii Plœnenſis Conſiliarius.

Hiſtorische Anzeig von dem hohen Alter, &c. Plœn. 1703.

JOHANN NICOLAUS QUISTORP.

Programma, quo ad pias de ſalutari in DOMINUM noſtrum & Regem unicum JESUM CHRISTUM, grumos ſanguinis ſudantem, aſpectu meditationes ſuos cives Academicos excitat.

PAULUS RABE,

Græc. Ling. P. in Acad. Regiomont.

Exercit. Philol. de Amictu Johannis Baptiſtæ ad Matth. III, 4. *Marc.* I, 6. Reſp. Chriſtoph. Conr. Falk. Regiomonti, Typ. Reusner. 4. 1693.

Exercit. Philol. de victu Johannis Baptiſtæ ex Matth. III, 4. *Marc.* I, 6. Reſp. Dan. Dressler. Fiſch. Pruſs. Typ. iisd. 1694. 4.

JO. CHRISTIANUS RABE,

Ph. & Med. D.

De πνεύματι ἀσθενείας, *ſeu Anima Morborum.* Qua ſcholas ſuas Medicas ac Philoſophicas indicat.

JOHANNES RAJUS

Ex præſtantiſſimis, qui in præterito vixere ſeculo, Hiſtoriæ Naturalis, Regni ſpeciatim Vegetabilis & Animalis, Scriptoribus. Natione Anglus. Cantabrigiæ ſtudia ſua perfecit, & Gradus Academicos aſſumſit, Characterem quoque Miniſterii, ſed quod non conformaret ſeſe ritibus Eccleſiæ Epiſcopalis, ab officiis ſacris excluſus. Comitibus *Franciſco Willoughbyo & Philippo Skippon* in Italiam aliasque Regiones Europæ profectus, ubique Hiſtoriæ Naturalis obſervantiſſimus, obiit 1705. vel 1706.

Three Phyſico-Theological Diſcourſes concerning. 1. *The primitive chaos the Creation of the world.* 2. *The general Deluge its cauſes and effects.* 3. *The diſſolution of the world, and future conflagration.* Lond. 1693. 8. 1697. 8. 1713. 8. auctior Germ. Hamburg. 1698. 8.

L'exiſtence & la Sageſſe de DIEU, manifeſtées dans les oeuvres de la Creation. Ultraj. 1714. 8. ex Anglico.

De S. RAMBERT.

Nouveaux Eſſays Explication Phyſique du premier Chapitre de la Geneſe. Utrecht. chez Guill. Brœdelet. 1713. 8.

CHRISTIANUS RAVIUS.

Excuſſio ineptæ diſcuſſionis Abr. Calovii ſuper veriſſima temporum canonica ratione, h. e. infallibilitate Chronologias Biblicæ ſuperiori anno Chilonii editæ nunc Berlini vindicatæ. Colon. Brandenb. 1671. f. ap. Geo. Schultz.

De adventuali plenitudine temporis J. C. in carnem à priori deducta ex Hiſtoria Anni Diluvialis. Francof. ad Oder. 1673. 4.

ADAMUS RECHENBERG.

Exercit. de Adagio CHRISTI Matth. XXIV. 28. Lipſ. 1696. 4.

HADRIANUS RELANDUS.

Natus 1676. 7. Jul. Ripæ in Hollandia ſeptentrionali, Patre *Johanne* ibidem Paſtore, eum Alcmariam & Amſtelodamum ſecutus, heic ſub *Francio, de Bie, Surenhuſio*, ita profecit, ut anno ætatis 14. adierit Academiam Trajectinam, ubi, jactis prius Hebraicis & Rabbinicis fundamentis, ſub *Henrico Sykio* Arabicam didicit Linguam. Lugdunum conceſſit 1696. Lingam inde vocatus ad Profeſſionem Philoſophiæ & Linguarum Orientalium, quam recuſavit. A Comite Portlandiæ pro Ephoro filii aſſumptus. Philoſophiæ Profeſſor Harderwici declaratus 1699. & mox Linguarum Orientalium Profeſſor in Academia Trajectina, promovente Rege Angliæ, ubi recuſatis Vocationibus Franequerana & Lugduno-Batavâ obiit 1718. 5. Febr. variolis, filium poſt ſe relinquens, & binas filias.

Palæſtina ex Monumentis Veteribus illuſtrata Tomi II.

Trajecti Batav. ap. Guil. Brœdelet. 1714. 4. Norimb. 1716.

Palæſtina opgebeldert of de Gelegenheyd van het Joodſche Land uyt de Gedenkſchrifften der Ouden getroken en op vaſter gronden alsvvorheen aengetoont en beweſen door den Heer Adr. Reland &c. Utrecht. 1719. 8.

Diſſertationes quatuor de Nummis quibusdam veterum Hebræorum, qui ab inſcriptarum Literarum forma Samaritani appellantur, cum Tabulis Æri inſcriptis. Traj. ad Rhen. ap. Guil. Brœdelet. 1706. 8.

Diſſertationum Miſcellanearum Pars prima. 1. *De ſitu Paradiſi terreſtris.* 2. *De Mari Rubro.* 3. *De Monte Garizim.* 4. *De Ophir.* 5. *De Diis Cabiris.* 6. *De veteri Lingua Indica.* Ibid. 1706. 8.

SAMUEL REYHER,

Anteceſſor primarius, Codicis ac Math. Prof. in Academia Kilonienſi, Conſiliarius Saxo-Gothanus, natus 19. Apr. 1635. Schleuſingæ in Comitatu Hennebergico, Patre *Andrea*, Rectore Scholarum, Schleuſingenſis, Luneburgenſis & Gothanæ. Lipſiæ 1654. audivit *Jacobum Thomaſium*, *Philippum Müllerum*, *Amadeum Eckholtum*. Studiorum patronus fuit *Andreas Winckler*, Senator & Mercator, qui eum Itineris Belgici fecit ſocium. Lugduni Batavorum audivit *Jacobum Golium*, *Nicolaum Goldmannum*, *Franc. de Schooten*. Redux Gotham informando Principi admotus lubidine iterum tactus proficiſcendi in Belgium, Rintelæ manſit, prohibente ulteriores paſſus Peſte. Inde Kilonium vocatus ad Profeſſionem Matheſeos 1665. ad Profeſſionem Juris extraordinariam 1673. ad Inſtitutionum ordinariam 1683. ad Codicis Profeſſionem 1692. obiit 22. Nov. 1714.

Matheſis Moſaica, ſive Loca Pentateuchi Mathematica Mathematicè explicata, cum Appendice aliorum S. Scripturæ locorum Mathematicorum. Kiliæ Lit. Joach. Reumanni. 1679. 4.

Diſſ. Juridico-Hiſtorica de Crucifixi Jeſu titulis, puniendorum ſuperdictionibus, nec non exaltationis Hora. Lipſ. ap. Joh. Sebaſt. Richel. 1697. 4.

Matheſis Biblica I. Moſaica. II. Hagiographico-Prophetica. III. Evangelico-Apoſtolica. Oder: Bibliſche Weisheit, welche aus den fünff Büchern Moſis, denen übrigen H. und Prophetiſchen Büchern Altes Teſtaments, und denen Evangeliſchen und Apoſtoliſchen Schrifften Neues Teſtaments geſammlet, darinnen vieler in Heil. Schrifft dunckeler Oerter deutliche, und durch Mathematiſche Wiſſenſchafften bewährte Erklärung, nebſt etlicher im Alten Teſtament befindlicher Vorbilder Auslegung, und durch ſelbige des Neuen Teſtaments Befeſtigung, vorgeſtellet wird. Lüneburg bey Joh. Georg. Lipper. 1712. fol. Opus affectum, non effectum.

FRANCISCUS de RIBERA

Soc. Jeſu Hiſpanus, in Academia Salmanticenſi edoctus & Doctor. In ordinem receptus 1570. anno ætatis 33. Obiit in memorata modo Univerſitate 1591. æt. 54.

De Templo Hieroſolymitano, Antuerp. 1602. Quem nihili æſtimat Saubertus Præf. ad Jac. Jehudæ Leonis Tractatum.

AUGUSTUS QUIRINUS RIVINUS

Med. D. Therapeut. & Botan. Prof. Lipſienſis, Collegii Maj. Principum collegiatus & Senior, Vir de Univerſa Re Medica, inprimis Botanica meritiſſimus. Natus Lipſiæ 9. Dec. 1652. Patre *Andrea*, Poeſeos, poſtea Phyſiologiæ Prof. Academiæ Decemviro, Matre *Catharina Eliſabetha*, *Tilemanni Olearii*, Halæ ad D. Ulrici Archidiaconi, filia. Avus paternus fuit *Andreas Bachmann*, Senator Halenſis, in juventute contra Turcam & Hiſpanum in Hungaria atque Belgio Miles fortiſſimus, cujus nomen Pater noſtri pro Seculi more cum *Rivini* nomine commutavit. Avia paterna *Dorothea Krebſia*, *Jeremiæ de Compaſcuis* vidua. Patre erepto d. 4. Apr. 1656. Rivinus noſter ſtudiorum fundamenta jecit ſub *Jac. Thomaſio*, *Chriſt. Frid. Franckenſtein*, *Joach. Feller*, *Valentino Alberti*, *Adamo Rechenberg*, aliis, Philoſophiæ Magiſter Decano *Johanne Ittigio* declaratus 1671. 15. Jan. In Studio Medico dehinc Præceptoribus uſus *Mich. Ettmüllero*, *Gothofredo Welſchio*, *Johanne Bohnio*. In Academia Julia, ſuaſu *Hermanni Conringii* Lauream Doctoralem accepit 1676. 15. Oct. Hinc in Academiam Patriam reverſus 1677. Jura & locum Doctoris Medicinæ Lipſienſis ſibi vindicavit, 1688. d. 9. Jul. in Facultatem Medicam receptus, 1691. d. 31. Mart. Phyſiologiæ docendæ munus publicum, & d. 20. Apr. Inſpectio Horti Medici ipſi fuit demandata, 1701. d. 12. Febr. Pathologiæ Prof. & Senior Facultatis Medicæ conſtitutus. Acceſſit 13. Febr. tum collegiati in Collegio Princ. maj. tum Academiæ Decemviri die 23. Apr. dignitas, & 1719. d. 13. Dec. Therapeutices munus publicum & Ordinis Decanatus. Quadruplex iniit matrimonium, 1. 1677. 22. Oct. cum *Catharina Sophia Langia*, quæ 14. Dec. 1678. mater facta eſt *Johannæ Catharinæ*, quatriduo poſt mortem Matris, quæ in diem 20. Dec. incidebat, iterum denatæ. 2. 1681. 6. Sept. cum *Anna Sophia Pinkeria*, ex qua A. 1682. 12. Maji vidit filiam, *Chriſtinam Sophiam*, præmaturo partu natam, vix triduum ſuperantem, quam d. 11. Jun. puerpura inſecuta eſt. 3. 1685. 15. Sept. cum *Johanna Margaretha Kuhlewein*, quæ d. 19. Jun. 1686. peperit *Johannam Eliſabetham*, ſed vix elapſo anno viduum ipſum reliquit d. 14. Sept. filiola etiam brevi poſt d. 1. Jan. 1687. extincta. 4. 1690. 25. Febr. cum *Catharina Eliſabetha Winkler*, ex qua d. 11. Nov. ſuſcepit *Johannam Catharinam*, 1710. 19. Jul. *Rudolpho Ludovico Langguth*, Ser. Regis Poloniæ & Elect. Sax. Commiſſario Aulico nuptam, ex qua nepotes vidit tres, neptim unam, ſed patre & matre orbos. Poſt Filiam peperit Winkleria duos Filios, *Johannem Auguſtum* 1691. d. 18. Dec. *Auguſtum* 1693. d. 27. Jan. ſed 19. Mart. denatum. Mœſtus poſt tot infauſtos caſus, & viribus attritus, in provecta ſua ætate calculo veſicæ & Renum vexatus, accedente Pleuritide exquiſita, vivere deſiit 1723. 30. Dec. ætatis 72. d. 3. Jan. 1724. ſine pompa funebri, uti mandaverat, Cœmeterio Paulino illatus, ab Academia tamen Programmate publico cohoneſtatus. Secutus eum non diu poſt paternarum virtutum ex aſſe hæres filius ſuperſtes *Johannes Auguſtus* M. D. quippe 1725. d. 10. Maji defunctus, ut non vivat *Auguſtus Quirinus*, niſi in Nepotibus & Ingenii fœtibus.

Vom wahren Alter ſo wohl der Welt, als auch unſers Heylandes, wie ſolches aus genauer übereinſtimmung der Sternkunſt mit der ſo wol geiſt- als weltlichen Hiſtorie deutlich erwieſen. Leipzig bey Philipp Wilhelm Stock. 1721. 4.

DIONYSIUS ANDREAS ROELL,

Franequera-Friſius, in Schola Daventrienſi Prof.

Diſſ. Theolog. Inaug. de Imagine DEI in Homine, 1717. 4.

ROESER.

De morte Judæ proditoris.

MICHAEL ROTHARDUS.

Samuel redivivus. In Tract. Biblicor. ſive Criticorum Sacrorum T. VI. p. 310. Edit. Francof.

OLAUS RUDBECK,

Upſalienſis, *Olai* filius, *Johannis*, Diœceſeos Aroſienſis Epiſcopi, Nepos.

Ichthyologiæ Biblicæ Pars I. de Ave Selau, cujus mentio fit Num. XI, 31. *in qua contra Bochartum & Ludolfum, non Avem aliquam plumatam, nec Locuſtam fuiſſe, ſed potius quoddam Piſcis genus, manifeſtis demonſtratur argumentis, addita brevi Hebræam inter & antiquam Gothicam Linguam Analogia.* Upſal. 1705. 4.

Itchthyo-

Ichthyologiæ Biblicæ Pars altera de Borith Fullonum, quod non herbam aliquam, multo minus ſmegma vel ſaponem fuiſſe, ſed Purpuram ex Jer. II, 22. & Mal. III, 2. perplurimis iisque non levibus evincitur argumentis & rationibus. Upſal. 1722. 4.

JOH. GEORG. RUDIGER
Pædagogii Giſſenſis Præceptor.

Specimen Philoſophiæ Moſaicæ theſibus quibusdam ſubitariis comprehenſum. Præſ. D. Joh. Henr. Majo Theol. P. Giſſ. 1707.

FRANCISCUS RUEUS, Medicus Inſulanus.

De Gemmis aliquot, iis præſertim, quarum D. Joannes in Apocalypſi meminit, & aliis, quarum uſus hodie apud omnes percrebruit, Libri duo: Theologis non minus utiles quam Philoſophis. Extant in Conradi Geſsneri libro de omni Foſſilium genere. Tiguri ap. Jac. Geſsnerum 1568. 8.

CLAUDIUS SALMASIUS,
Philologus & Criticus ex celebratiſſimis 1588. in Burgundia natus, Patre *Benigno*, Domino de Saumaiſe le Duc, qui pagus eſt in Alexienſi Tractu, Conſiliario Parlamenti Diviodunenſis, Matre Reformatâ. Ingenium præcox, quod anno ætatis 10. carmina fudit Latina & Græca. Studiis Lutetiæ & Heidelbergæ perfectis Lugdunum Batavorum vocatus, ut *Scaligero* Profeſſor honorarius ſuccederet. In Galliam profecto obtulerat Cardinalis *Richelius* penſionem, ſi quidem in Regno maneret, & ejus vitam ſcriberet. Vocatus & ad Reginam Sueciæ Holmiæ manſit per integram ætatem. Redux in Belgium Aquis Spadanis uſurus, obiit ibi biduo poſt adventum 3. Sept. 1652. Odium eruditi orbis in ſe contraxerat, quod neminem fere paſſus fuerit ſe ſuperiorem, & maximis in Re Literaria viris, *Lipſio, Scaligero, Heinſio, Sirmondo, Spanhemio, Grotio, Blondello, Amiraldo, Bocharto* haud pepercerit.

De Cruce CHRISTI &c. v. Bartholinus.

JOH. CASPARUS SANTOROCCIUS,
Acad. Marburg. Prof.

Cogitata quædam de ſtupendo Linguarum miraculo, quod Act. II. mirabilem in modum accidit, ubi ſub forma Diſſertationis Academicæ accuratius disquiritur, an & quomodo ſoli Apoſtoli ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς dona diverſarum Linguarum acceperint? Marb. Cattor. 1718. 8.

JOHANNES SAUBERTUS, Helmſtad. Prof.

Gründlicher Bericht über die neulichſt zu Hannover ausgegangene Deutſche Dollmetſchung des Tractats Jacobi Jehudæ Leonis von dem Tempel Salomonis, wie auch wider die in ermeldter Translation begangene Unwahrheiten. Helmſtadt. bey Jacob Müllern 1665. 8. v. Leo.

HENRICUS SCHARBAU,
Eccleſiaſt. Lubecenſis ad Templum Arcis.

De Plantis ab voce πνοῆς comprehenſis, & reſpirantibus. Ad illuſtrationem loci. Act. XVII, 25. In Miſc. Lipſ. T. V. Lipſ. apud Hæredes Lanckiſianos 1717. 8.

SAMUEL SCHELGUIG.

De Miraculo ad Siloah. Joh. V, 1-9. Diſſ. II. Gedani 1681. 4.

Exercit. Philol. Theolog. de Statua Salaria ex Gen. XIX. Reſp. Joh. Laur. Fiſcher. Gedan. 1680.

JOH. GEORGIUS SCHELHORN,
Memmingenſis.

De צלצל רגום Job. XL, 26. *obſervatio.* In Bibl. Brem. Claſſ. IV. Faſcic. III. p. 572.

JOH. JACOBUS SCHEUCHZER
Phyſicæ hujus Sacræ Author, natus IV. Non. Aug. 1672. Patre *Johanne Jacobo*, qui ſecundo ultra quadrageſimum ætatis ſuæ anno oneri Archiatratus ſuccumbens Febre petechiali è vivis ereptus maximum ſui deſiderium apud bonos quosvis, præſertim viduam Matrem, filios filiasque, poſt ſe reliquit, matre *Barbara Feſia*, quæ per DEI Gratiam adhuc ſuperſtes annum agit ſeptuageſimum ſeptimum, *Johannis Feſii* V. D. M. & Scholæ Carolinæ Moderatoris filia. Studiorum fundamenta jeci ſub Præceptoribus optimis *Rodolpho Hoſpitalero, Henrico Nözlino, Rodolpho Hoſpiniano, Jacobo Huldrico*, & Avo materno. Profeſſoribus *Rodolpho Hofmeiſtero* ſeniore, *Jacobo Lavatero, Henrico Hottingero, Henrico Friſio* in Collegio, quod vocamus, Humanitatis; in ſuperiori verò *Johanne Henrico Heideggero, Johanne Caſparo Wolphio, Johanne Lavatero, Joh. Henrico Suicero, Rodolpho Ottio, Henrico Lavatero, Johanne Herrlibergero*, &, quem præ aliis nominare opportuiſſet, *Salomone Hottingero*; quibus addo me ipſum, qui pleraque mea ſtudia αὐτοδίδακτος tractavi. D. 9. Apr. 1692. ad exteros diſceſſurus, comitibus *Jacobo Cramero* poſt Linguarum Orient. & S. Theol. Prof. in Lyceo Herbornenſi, & *Jacobo Reutlingero*, nunc Capituli Thuricenſis Canonico, Altorffium adii, uſus heic Præceptoribus & Fautoribus *Wagenſeilio, Mauritio Hoffmanno* Patre & Filio, *Pancratio Brunone, Jo. Chriſtophoro Sturmio*, Julio menſe 1693. Altorffinæ Academiæ valedicens in Belgium profectus in Ultrajectina Academia informatione uſus *Jacobi Vallan* & *Johannis Munnicks*, Laureâ Doctorali ibi decoratus d. 26. Jan. 1694. Promotore *Vallanio*. Belgio perluſtrato per Friſiam, Hamburgum, Terras Brandenburgicas, Saxoniam ſuperiorem & inferiorem, Bohemiam, Bavariam, Franconiam in Patriam redii, eodemque hoc Anno primum Iter Alpinum Helveticum perfeci. A. 1695. denuò Norimbergam & Altorffium petii, in ſtudiis Mathematicis majores facturus progreſſus ſub *Sturmio* & *Eimmarto*. Inde in Patriam redux, inter Poliatros receptus cum ſpe ſucceſſionis ad Profeſſionem Matheſeos ab Ampliſſimo Magiſtratu facta. Matrimonio autem mihi d. 9. Nov. 1697. junxi conjugem dilectiſſimam *Suſannam Vogel, Caſpari Vogelii*, Ducentumviri, & *Margarethæ Ottiæ* filiam, ex qua ſuperſunt tres filii, *Johannes Jacobus*, ſub Fœderati Belgii ordinibus ſtipendia militaria merens, *Johannes*, V. D. M. Suamendingenſis, & *David*, qui Chalcographicæ Arti nomen dedit. Filii quarti *Johannis Caſpari*, qui A. 1729. Londini obiit, in ædibus Ill. Baronetti *Hans Sloane*, Mecænatis optimi, & quem ipſa Reſp. Literaria luget, non ſine doloris ſenſu recordor. Plura de me ipſo, ne in proprias ire laudes videar, non addo, ea duntaxat recenſurus ſpecimina laborum, quæ ad rem ſpectant præſentem.

Jobi Phyſica ſacra, oder Hiobs Naturwiſſenſchafft, verglichen mit der heutigen. Zürich. 1721. 4.

Herbarium Diluvianum. Editio ſecunda duplo auctior priori. Lugd. Batav. ſumtibus Petri van der Aa. 1723. fol. Prior autem propriis meis ſumtibus prodiit Tiguri. 1709. Typis Geſsner.

Piſcium Querelæ & vindiciæ. Tig. Typ. Geſsner. 1708. 4.

Oratio de Matheſeos uſu in Theologia. Tig. imp. Joh. Finsleri, Typis Hardmejerianis. 1711. 4.

Muſeum Diluvianum. Typ. Bodmer. Tiguri. 1716. 8.

Oratio de Miraculis Paſſionis CHRISTI. MSC.

Phyſicæ ſacræ ſpecimen de Locuſtis. Reſpp. Joh. Henrico Maagio & Joh. Jac. Cellario. Tig. Typ. Heidegg. & Rahn. 1724. 4.

Homo Diluvii teſtis & θεόπνευστος Reſpp. 13. Philoſophiæ Canditatis. Tig. Typ. Henr. Byrgklini. 1726. 4.

Specimen Operis Biblico-Phyſici ad Exod. XX, 1-7. Reſpp. Franc. Kauffmann, & Joh. Caſp. Heſſio. Typ. iisd. 1727. 4.

CATALOGUS AUCTORUM.

PHILIPPUS CASIMIRUS SCHLOSSER,
Weilburgo-Naſſovius.

Exercit. Philolog. de Serpente Seductore non naturali ſed ſolo Diabolo. ad Gen. III, 1-15. Præſ. M. Joh. Reinhardo Rus. Fac. Philoſ. Adj. Jenæ Typ. Pauli Ehrich. 1712. 4.

JOH. ANDREAS SCHMIDT. P.

Sciatericum Achas, & in eo Miraculum. Reſp. Joſepho Heiſſio, Memmingenſi.

Collapſi Hierichuntis Muri. Reſp. Joh. Chriſtoph. Olearío. Extant in variorum Philoſophicorum Decade. Jenæ ſumt. Tobiæ Ohrling. 1691. 4.

Thema CHRISTI natalitium à nonnullis impiè & abſurdè erectum. Jen. 1683. 4.

Diſſ. de curatione Morborum per oleum ſanctum. Jen. 1695.

JOH. HENRICUS SCHULINUS,
Brixenſtadio-Onoldinus, Phil. M.

Diſſ. Philol. de Elia Corvorum Alumno. Reſp. Joh. Frid. Schmidt Linda-Onoldino. Altorffi Noric. Typ. Jod. Guil. Kohleſii. 1718. 4.

CHRIST. GOTTLIEB SCHWARTZ,
Prof. Altorff. Mor. Orator. & Poeſ. Comes Palatin.

Diſp. II. de Morte Abitophelis. ex 2. Sam. XVII, 23. Reſp. Wolf. Caſp. Gerhardo, Rauſſa Sileſio. Wittenb. 1704. 4.

JOH. GEORG. SEIDEL.

Diſſ. de Saulo illuminato per triduum oculorum lumine deſtituto, ex Act. IX. Jen. 1702.

JOH. JACOBUS SEIFERHELD.

Vindiciæ Philologicæ Loci Judic. XV, 15. *de Maxilla Aſini, in quibus iniqua obſervatoris Hallenſis ψευδεπιγνώμια refutatur & B. Lutheri Verſio defenditur.* Tubing. Lit. Jobi Franckii 1716. 4.

JOH. PHILIPPUS SESEMANN. Numburg.

Diſſert. de Cultris Saxeis in circumciſione à Joſua denuo inſtituta uſurpatis. Joſ. V, 2. Præſ. D. Joh. Georg. Abicht. P. Lipſ. Lit. Brandenburger. 1712. 4.

SEVERIANUS

Gabalorum in Syria Epiſcopus, Johannis Chryſoſtomi amicus primùm, mox æmulus & inimicus. Obiit Theodoſii junioris, quem ſacro Baptismo tinxerat, temporibus, poſt A. C. 408. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 34. p. 267.

Ex Homiliis XIV. in Geneſin VI. Græcè edidit εἰς κοσμοποιΐαν *de Mundi Creatione*, Henricus Savilius inter S. Chryſoſtomi Scripta T. VII. p. 587. Græcè & Latinè Franc. Combefis in Auctario Bibl. Patrum T. I. p. 211. Pariſ. 1672. f.

JOHANNES SIMON

Fac. Philoſ. Adj. Scholæ Rector.

Diverſicolor Ovium Fœtus operâ Jacobi Patriarchæ productus in cauſis ſuis naturalibus conſideratus. Reſp. Joh. Erneſto Weber, Dresda-Misnico. Witteb. Lit. Matth. Henckel. 1675. 4.

CHRISTIANUS FRIDERICUS SINNER
Lipſienſis, Paſtor Weisbacenſis.

De Nuditate primorum Parentum, ad Gen. II, 25. Extat in Miſc. Lipſ. T. I. Lipſ. ap. Hæred. Lanckiſ. 1716. 8.

JUSTUS SOEFFING.

Hiſtoria de Creatione Mundi cum Notis Chronol-Theolog. Rudolſt. 1667. 4.

CHRISTOPH SONNTAG
S. Th. D. & Prof. in Acad. Altorffina.

Natus Weidæ in Voigtlandia 1654. Jenæ declaratus Magiſter 1674. Ephorus eodem anno præfectus filiis Comitis de Ronou & Biberſtein: biennio poſt Paſtor Oppurgenſis, 1685. Superintendens Schleüſingenſis, 1690. Profeſſor Theologiæ & Antiſtes in Academia Altorffina, Jenæ prius Doctoris titulo decoratus. Græcè inprimis doctiſſimus, quam Linguam Altorffii quoque docuerat, Græcè quoque perorantem audivi. Obiit 1717,

Diſſ. de Lignis Sittim.

GODOFREDUS SPROTTA.

Diſſ. de Patriarcharum Longævitate. Lipſ. 1668.

JOHANNES STENGEL, Ulma-Suevus.

De Junipero Biblica ad illuſtranda tria Scripturæ Loca. 1. Reg. XIX, 4. 5. Job. XXX, 4. Pſ. CXX, 4. Obſerv. in Bibl. Brem. Cl. VII. p. 856.

CHRISTIANUS von STÖCKEN
Epiſcopi Lubecenſis Eccleſiaſticus aulicus & Superintendens.

Diſp. Inaug. de Virga Aharonis florida. Præſ. Chriſtiano Kortholt. S. Th. D. & P. Witeberg. 1685.

JOH. MAURITIUS STOHR.

Poma Sodomitica ad illuſtr. Sap. X, 7. Lipſ. 1695. 4.

ÆGIDIUS STRAUCHIUS,

SS. Theol. Lic. Math. P. Theologus & Mathematicus, natus Wittenbergæ 21. Febr. 1632. Patre *Johanne*, J. C. quo vix ſeptennis fuit orbatus. Lipſiæ humanioribus, Linguis Orientalibus & Philoſophiæ operam dedit, etiam Theologiæ. Sub finem 1650. Wittebergam redux Artium Magiſter creatus, 28. Apr. 1651. biennio poſt Philoſophicæ Facultatis Adjunctus, & per 16. annos Aſſeſſor, 1656. Prof. Hiſt. extraordinarius, 1657. Theologiæ Licentiatus, 1659. Prof. Mathematum inferiorum, 1662. 13. Oct. Doctor Theologiæ renuntiatus, 1664. Prof. Hiſtoriarum, 1666. Theologicæ Facultatis Aſſeſſor. Vocatus Stetinum ad Rectoratum, Eperias ad Profeſſoratum ſuperiorem. Dantiſcum 1669. ad Rectoratum, Theologiæ Profeſſionem, & Paſtoratum, cui vocationi 1670. votum dedit. Sed moverunt difficultates lites, quas acriter fovebat cum Catholicis & Reformatis, ut Hamburgenſem vocationem ſeligere maluerit, poſtea oblatam Theologicam Profeſſionem in Academia Gryphiswaldenſi; quam dum aggredi in animo habuerat, in itinere ab Electore Brandenburgico arreſtatus Cüſtrini, inde verò liberatus intercedentibus Regibus Sueciæ, Poloniæ, & Hamburgenſibus Dantiſcum petiit, ubi remiſſius egit circa Controverſias, & vitam finiit. 1682.

De Computo ſacro LXX. Hebdomadum Danielis Diſſertatio Hiſtorico-Chronologica. Reſp. Petro Gödtkens, Hamburgenſi. Witteb. 1660. Extat in Diſſ. Hiſt. Crit. Philolog. Faſciculo I. p. 393.

De Natali Mundi. Witteb. 1652. 4.

De Tempore Diluvii. Witteb. 1653. 4.

De Anno Nativitatis Abrahami, vocationis ejusdem, & CCCCXXX. Annis manſionis Iſraelitarum in Ægypto, ex Exod. XII, 40. Witteb. 1653. 4.

De Πάσχα ſalvifico &, quod eidem immediatè ſucceſſit, Paſſionis ac Mortis CHRISTI tempore. Witteb. 1653. 4.

De Natali Immanuelis. 1654. 4.

De ætate Mundi. Witteb. 1662. 4.

LEONH. CHRISTOPH. STURM,
Johannis Chriſtophori Filius.

Sciagraphia Templi Hieroſolymitani ex ipſis SS. Literarum Fontibus, præſertim ex viſione Ezechielis ultima, Architectonice quidem, ita tamen concinnata, ut eam Architecturæ ignari quoque legere poſſint, hinc inde etiam modicis in Villalpandum animadverſionibus & figuris æri inciſis illuſtrata. Lipſ. Typ. Joh. Wilh. Krüger 1694. 4. Huic Scripto opponitur

Epicriſis Epiſtolica ad Amicum in Argentoratenſium Academia degentem Tubingâ transmiſſa de Sciagraphia Templi Hieroſolymitani paucis ante hebdomadis Architectonice ex ipſis SS. Literarum præſertim ex Viſione Ezechielis ultima delineata. Argentorati 4.

Matheſis ad Sacræ Scripturæ Interpretationem applicatæ Specimen, quo Mare Æneum, ſive Fons ſaliens Salomonis Coloſſeus, ope Arithmeticæ, Geometriæ, Stereometriæ, Architecturæ civilis, Mechanicæ, Geographiæ, Artiumque Hydrau-

Hydraulicæ, Sculptoriæ & Fusoriæ ita explicatur, ut non solum in opus denuo perfectè deduci posset, verùm etiam

1. *Dubia vexatissima de eo mota demonstratione genuina enerventur.*

2. *Alia hactenus silentio suppressa prostituantur, solideque solvantur.*

3. *Variæ Auctorum sententiæ methodo elective & modesta Epicrisi partim concilientur, partim removeantur.*

4. *Judaicæ Antiquitatis rudera, alia in luce collocentur, alia detegantur.*

5. *Cum Philologia tum Matheseos novis observationibus augeantur.*

6. *Prærogativæ Salomonicæ præ omni aliorum Regum magnificentia asseratur.*

7. *Denique Typica Maris Æneï significatio certius determinetur.*

Omnia verò figuris Æri affabre incisis illustrentur. Norimb. sumptib. Auctoris ap. Joh. Leonh. Buggel. 1710. 8.

THEODORUS

Mopsvestenus, parentibus illustribus & opulentis natus Antiochiæ, frater Polychronii, Apameensis Episcopi, Johannis Chrysostomi amicus familiaris, hujus exemplo Monasticam vitam amplexus admodum juvenis circa A. 369. in Episcopatu Mopsvestiæ civitatis in Cilicia successit Olympio circa A. 394. defunctus A. 429.

In Hexaemeron sive ἑρμηνείαν τῆς κτίσεως commentarium septem τόμοις distributum memorat Photius Cod. 38. Fabric. Bibl. Græc. L. V. c. 33. p. 153. 159.

THYMUS.

Dissertatio de Labro Æneo.

MICHAEL CHRISTIANUS TIEROFF.

Disp. de Statua Salis. Jen. 1657. 4.

SALOMON van TILL,

Natus 1644. Wesopi, quod oppidum duabus leucis ab Amstelodamo distat. Studiorum fundamenta jecit Alcmariæ & Trajecti, sub *Burmanno, Voëtio*, aliis; Lugduni Batavorum sub *Heydano* & *Coccejo*. Anno ætatis 21. vocatus ad Pastoratum Oppidi in Belgio septentrionali, Ripæ postea, Medemblici, & Dordraci Pastor, & heic Professor Historiarum & Philologiæ Sacræ, 1702. creatus Prof. Theologiæ in Academia Lugduno-Batava, ubi obiit 31. Octob. an. 1713.

Diss. de Situ Paradisi, Malachiæ illustrato subjuncta. Lugd. Bat. 1701.

Commentarius de Tabernaculo Mosis. - - Zoologia sacra.

M. AUGUSTUS TITTELIUS.

De Camelo per foramen acus transeunte, in Matth. XIX, 24. In Misc. Lipsi. T. V. Lipsiæ ap. Hæredes Lanckisianos. 1717. 8.

JOHANNES TOLANDUS,

Filius naturalis Sacerdotis Romano-Catholici, infelici fidere natus 1671. in Hybernia, & in Catholica Religione educatus. Anno ætatis 15. legit Authores Græcos & Latinos, Livium inprimis. An. æt. 16. transiit ad Non-Conformistas. Studiorum fundamenta jecit in Gymnasio Red-Castlensi prope Londondery, inde 1687. adiit Academiam Glascoviensem, postea Edinburgensem, ubi Magisterii titulum 1690. adsumsit. Hinc transiit in Angliam & Belgium, informatione *Friderici Spanhemii* usus. A. 1695. in Angliam redux Christianæ Religionis fundamenta suffodere tentavit, & in publica conversatione, & comessationibus, quibus addictus erat, ludibrio habere, sectæ Tolandisticæ, publicis Parlamentorum Edictis proscriptæ, Author. Rebus circa Religionem sinistrè euntibus, in Republicanorum castra transiit, & Miltoni Scripta edidit, postea etiam Harringtoni. 1702. Hannoveram transiit, Berolinum, & in Belgium. Obiit 21. Mart. 1722.

Hodegus, una ex quatuor Dissertationibus Tetradymi, qua probare vult, columnam Nubis & Ignis fuisse ignem portatilem, nihil miraculosi. Lond. 1720. contra quem prodiit

Hodegus confuted in a plain demonstration, that the Pillar of a Cloud and Fire was not a Fire of human preparation, but the most miraculous presence of God. Lond. 1721. 8.

Titulus Anglicus Tolandianæ Dissertationis est:

Hodegus, or the Pillar of Cloud and Fire, that guided the Israelits in the Wildness, not miracolous, but as faithfutly related in Exodus athin equally practyed by other Nations, and in those places not bnely usefull, but necessary.

LUCAS TOZZI.

Quæstiones Physicæ ex Sacris Literis depromptæ.

ABDIAS TREW,

Physices & Math. Prof. Altorffinus. Natus Onolsbaci 1597. Magisterii Gradum assumsit Wittebergæ 1621. post Diaconus Merckelbacensis, Rector Scholæ Onolsbacensis, qua statione ob numerosam prolem 21. liberorum pater derelictâ, obtinuit 1636. Professionem Matheseos in Academia Altorffina, 1650. Physicæ. Obiit 1669.

Examen Theologico-Philosophicum Hypersophiæ Anti-Biblicæ eorum, qui 1. negant Aquas supercœlestes Mosaicas ut, ante hodiernos quosdam Philosophos, fecit, & propugnare studuit Matthias Flacius. 2. *Diluvium Universale particulare faciunt, ut facit* Isaacus Vossius. 3. *Motum Solis & reliquorum Siderum Terræ tribuunt, ut post* Nic. Copernicum *plerique faciunt hodiernorum Astronomorum.* Norib. 1667. 4. ap. Joh. Phil. Miltenberger.

ADAMUS TRIBBECHOVIUS

Lubecæ natus 11. Aug. 1641. Patre *Justo*, Collega Gymnasii Lubecensis, Matre *Anna*, *Adami Helmsii*, Ministerii Lubecensis Senioris, filia. Academiam Rostochiensem adiit 1659. Hinc Wittenbergensem, Lipsiensem, Helmstadiensem, ubi profecit sub *Calixto, Balth. Cellario, Conringio, Schradero.* Vocationes recusavit ad Conrectoratum Lubecensem, Rectoratum Wormatiensem, A. 1662. comite *Davidis Gloximi* Consulis Lubecensis filio unico Gissam profectus, ubi obtinuit largum stipendium Schabbelianum. 1664. Kilonium vocatus ad Professionem extraordinariam Moralium, & eodem anno ad ordinariam Historiarum, 1672. ad Consiliarii Ecclesiastici Gothani, & 1677. ad Generalis Superintendentis ibidem dignitatem. Malo Hypochondriaco per plures annos vexatus obiit 17. Aug. 1687. Matrimonio junctus 1675. cum *Sophia Elisabetha, Thomæ de Aussen*, Inspectoris Ducalis filia, ex qua aliquot liberorum pater factus.

Veritas Creationis Mundi, prout à Mose descripta est, ostensa in Traditionibus Gentium ac vetustissimis Antiquitatis profanæ monimentis ad convincendos Atheos. Resp. Bartholdo Johanne Brammero. Kilon. 1668. Extat in Diss. Hist. Crit. Philolog. Fascic. I. p. 227.

LAUR. BENEDICTUS TRIBEL, Gothanus.

Disp. Philol. de Magis post Jesum in Templo repræsentatum advenientibus. Resp. Georgio Frid. Schmidt, Gothano. Jenæ Typ. Pauli Ehrich. 1715. 4.

CHRISTIAN GOTTLIEB TROPPANEGER.

Diss. de Diætetica Sacræ Scripturæ Medicina. Præs. D. Frid. Hoffmanno. Halæ 1718.

JOHANNES TSEETSI, Hungarus.

Aphorismi in quibus Antiquitates Veterum Hebræorum brevissimè exhibentur, in usum Scholasticæ Juventutis editi. Bernæ Typ. Ill. Reip. 1726. 8.

EDUARDUS TYSON M. D.

De Pygmæis, Satyris, Cynocephalis & Sphingibus, commentatio ad illustranda loca Jes. XII, 21. XXXIV, 14. Versionem Latinam adornavit *Augustus Tittelius*, Hannoveranus.

JOHANNES FOI VAILLANT. Pater.

Dissertation sur l'Année de JESUS CHRIST decouverte

verte par les Medailles antiques. Memoires de Litterature de l'Acad. Roy. des Inſcriptions. Tom. IV. p. 181.

LUCILIUS, aliàs JULIUS CAESAR VANINI, Taurozeno Neapolitanus, famoſus Atheus.

Apologia pro Moſaica & Chriſtiana Lege adverſus Phyſicos, Aſtronomos & Politicos. Citatur in ejusdem *Amphitheatro.* p. 38.

GEORG. VECHNER,

Natus Freyſtadii in Sileſia 1590. Patre *Georgio*, Loci Eccleſiaſte. Francofurti 1618. Laureâ Doctorali in Theologia ornatus, obtinuit Profeſſionem in Gymnaſio Beuthenſi Sileſiæ inferioris. 1646. Paſtor Eccleſiæ Brigenſis, ut & Superintendens vicinarum, atque Director Gymnaſii. Obiit ſub finem Anni 1647.

Tractatus de Palo Pauli. 1678.

PAULUS VERMEHREN, Lubecenſis.

Diſp. Theolog. De Lapide ſeptem oculorum pro expiandis peccatis ad Zach. III, 9. Præſ. D. Joh. Schmidio S. Th. D. & P. Lipſ. Typ. Imman. Titii. 1716. 4.

PETRUS VERNANTES. V. D. M. Anglus.

Unvorgreiffliche Erweiſung, daſs des Copernici Lehrſätze der Heiligen Schrifft nicht zuwider ſeyn; verteutſchet von J. B. S. Franckfurt. 1684. 4.

RICHARDUS de S. VICTORE.

Vixit circa A. 1140.

De Templo Salomonis.

JOH. BAPTISTA VILLALPANDUS,

Soc. Jeſu, Cordubenſis Hiſpanus, conſcripſit 1596. Commentarium in 22. poſtrema Ezechielis Capita, Pradi, quem vide, in opere magnifico Collega & Succeſſor. Obiit 1608. ætatis anno 56. v. *Pradus.*

CAMPEGIUS VITRINGA Pater.

Natus 16. Maji 1659. Leovardiæ Friſiorum, Patre *Horatio*, Curiæ Friſiorum ſupremæ Secretario ſeu ſecundo Graphiario, poſtea Fratris Martini ſucceſſore in Scabinatu Leovardienſi, Matre *Albertina de Haen.* Juvenis Annorum 16. Textum utriusque Teſtamenti Originalem ad aperturam interpretatus 1675. ad Academiam Franequeranam miſſus, profecit ibi ſub *Joh. Terentio, Nic. Blancardo, Joh. Marckio, Witſio*, Lugduni ſub *Frid. Spanhemio* Filio, *Chriſtoph. Wittichio, Stephano le Moyne, Ant. Hulſio*, ubi Gradu Doctoratus in Theologia decoratus, Promotore *Hulſio* 9. Jul. 1679. Domi inter S. Miniſterii Candidatos adſcriptus 1680. Ad Profeſſionem Linguarum Orientalium. 19. Auguſti 1680. In matrimonium adſcivit Autumno 1681. *Wilhelminam van Hell, Simonis Hellii*, Eccleſiaſtæ Harlemenſis, Filiam, quæ 5. liberorum, *Simonis*, duorum *Horatiorum, Campegii, Joannæ Margarethæ* Mater extitit, ex quibus Filius *Campegius*, SS. Theol. D. vivo Patri in Profeſſione Theologica adjunctus. Ad Groninganam Cathedram Pater d. 18. Jul. 1682. vocatus, ad Hiſtoriæ Sacræ Profeſſionem 6. Maji 1693. 22. Aug. 1698. *Witſii* conſtitutus ſucceſſor, d. 31. Martii 1722. Apoplexia forti correptus obiit anno ætatis 63. *Bibl. Brem.* Cl. VI. p. 735.

De Lucta Jacobi cum Angelo ad Gen. XXXII, 24-32. *Diſſ. Theologica prima* in Bibl. Brem. Cl. I. Faſc. VI. p. 773.

- - - *Diſſ.* II. in Bibl. Brem. Cl. II. Faſ. I. p. 5.

Diſſ. de Serpente veteratore. Franeq.

Introductio ad verum ſenſum Templi Ezechielis. Belg. Franeq. 1687. 8.

Vera interpretatio Templi Ezechielis contra J. H. Coccejum defenſa. Harlem. 1693. 8.

Hypotypoſis Hiſtoriæ & Chronologiæ ſacræ à Mundo condito ad Seculum à nato CHRISTO. *Accedit Typus Doctrinæ Propheticæ.* Franeq. 1708. 8.

JOH. DANIEL UNSELT, Gedanenſis.

Diſp. Philologico - Phyſica ad Illuſtrem Locum Gen. I, 2. *de Chao Mundi.* Præſ. M. Chriſtiano Bernhardo Bücher. Fac. Philoſ. Adj. Vitemberg. Typ. viduæ Gerdeſianæ.

JOHANNES VORSTIUS.

Exercitationes

De Temporibus, quibus Medi ac Babylonii ab Aſſyriis defecerunt.

De LXX. Annis captivitatis Hebræorum, & vaſtitatis Hieroſolymitanæ.

De tempore, quo Templum Hieroſolymitanum inſtauratum fuit.

De LXX. hebdomadibus annorum, de quibus Angelus apud Danielem cap. IX. prædixit.

Extant in Crenii Diſſ. Hiſt. Crit. Philol. Faſc. III. p. 693. ſeqq.

De Paradiſo. Extat in Faſcic. IV. p. 306.

JOH. HENRICUS URSINUS,

Eccleſiæ Ratisbonenſis Superintendens. Natus Spiræ 1608. Patre *Johanne*, Notario publico & Procuratore, Matre *Anna Maria Luzigia.* Miſſus 1626. ad Academiam Argentoratenſem, Patria Urbe A. 1632. ab Hiſpanis occupatâ exul varias perpeſſus calamitates Moguntii primus Gymnaſii Lutherani Rector conſtitutus, 1633. Wingartæ Paſtor. 1634. Spiræ Conrector. 1635. Paſtor Auguſtinianus. 1643. Paſtor ordinarius in S. Georgii Templo, eodem anno vocatus Ratisbonam ad Superintendentis dignitatem, qua ad vitæ usque finalem annum 1666. fuit defunctus.

Arboretum Biblicum, in quo Arbores & Frutices paſſim in S. Literis occurrentes notis Philologicis, Philoſophicis, Theologicis exponuntur & illuſtrantur. Norimberg. ſumt. Joh. Tauber. Typ. Chriſtoph. Gerhardi. 1663. 8.

Continuatio Hiſtoriæ Plantarum Biblicæ, ſive 1. de ſacra Phytologia. 2. Herbarius ſacer. 3. Hortus aromaticus cum ſylva Theologiæ ſymbolicæ, recuſa Ibid. 1665. 8.

ALMONIUS UTINES.

De Æternitate Mundi modeſtiſſima expoſitio. Biblioth. Brem. Claſs. VIII. p. 1028.

CHRISTIANUS WAGNER.

Animadverſiones in Thomæ Burnetii Theoriam Telluris ſacram. Lipſ. 1683. 4.

CHRISTIANUS WARLIZIUS.

De Morbis Biblicis è prava Diæta animique affectu pravo reſultantibus. Witteb. 1714. 8.

WARNECCIUS.

Diſſ. de ſuſpendio Judæ. Præſ. D. Götzio.

ERASMUS WARREN,

Rector Worlingtonenſis in Provincia Suffolk.

Geologia, or a diſcourſe concerning the Earth before the Deluge. 1690. 4.

MATTHIAS WASMUTH,

Natus Kilonii 29. Jun. 1625. Patre *Georgio.* In Academia Wittenbergenſi audivit *Buchnerum, Scharfium, Sperlingium, Sennertum, Calovium, Meiſnerum.* In Belgio *Golium, Coccejum, Gentium.* Baſileæ *Buxtorfium.* In Patriam redux Profeſſor Logices Roſtochii electus, & fundatâ A. 1665. Kilonienſi Academiâ ibi Profeſſor Orientalium Linguarum, & 1675. S. Theologiæ. Operi Aſtronomico in LXX. Hebdomadas Danielis immortuus 18. Nov. 1688.

Epiſtola de Anni Diluvialis, ejusque dierum in S. Scriptura expreſſorum, Mathematica demonſtratione, è novis Tabulis ipſius Cœleſtibus omnium totius Mundi Annorum ſimul demonſtrativis: velut Experimentum & Prodromus operis ipſius Aſtronomico-Chronologici. Inſerta Reyheri Matheſi Moſaicæ. p. 98-124.

GEORGIUS WOLFGANGUS WEDELIUS,

Med. D. & Profeſſor in Academia Jenenſi celeberrimus: ſolitâ ſuâ & ſolidâ Eruditione enucleavit varia Phyſicæ ſacræ Themata, quæ offendes in

Centuria Exercitationum Medico - Philologicarum Sacrarum & profanarum, quæ varias Lectiones, Experimenta & Com-

CATALOGUS AUCTORUM.

Commentarios Curiosos exhibet. Jen. sumt. Joh. Bielkii 1701. 4.

Nimirum in Decade I. & II.

De Morte Judæ proditoris.
De Vulnere sub quinta.
De Saule energumeno.

In Decade III.

De Latere CHRISTI aperto.
De sudore CHRISTI cruento.
De Morbis Senum Salomonæis.

In Decade IV.

De Unguento Nardino.
De Morbo Hiobi.
De Pane quotidiano.

In Decade V.

De Epispasmo Judæorum.
De Paralysi torquente.
De Sinapi Scripturæ.
De Sale insulso.
De Balsamatione corporum in genere.
De Balsamatione corporis CHRISTI.

In Decade VI.

De Contractura Dæmoniaca.
De Physiologia Excidii Sodomorum & statuæ Salis.
De vini dulcis plenis.

In Decade VII.

De Hyssopo in genere.
\- - - *Herba sacra.*
\- - - *Mystica.*
De Morbo Hiskiæ.
De paxillo Carnis.

In Decade VIII.

De אהלים *seu Ligno Aloes.*
De Febri magna.
De decimatione olerum.

In Decade IX.

De Mose Chemico.
De Morbo Nabalis.
De Corona CHRISTI spinea.
De Vino modico.

In Decade X.

De Lilio agri.
De Jaspide Scripturæ.

DAVID WENDELER.

De Miraculo ad Siloah. Joh. V, 1-9. Witteb. 1676. 4.

GUILIELMUS WHISTON,
Antehac Prof. Math. in Acad. Cantabrigiensi.

Astronomical Principles of Religion, natural and revealed. In nine parts &c. Together with a Preface of the Temper of Mind necessary for the discovery of divine Truth: and of the degree of Evidence, that ought to be expected in divine matters. Lond. 1717. 8.

JOHANNES WICHMANN.

Chronologia sacra II. comprehensa Libris cum Auctario II. Decadum illustriorum Quæstionum Chronologicarum. Rostoch. 1662. 4.

JOH. FRID. WICHMANSHAUSEN.

Disp. de Maledictionibus Diei. Vitemb. 1712.

JOH. BERNHARDUS WIDEBURGIUS, Math. P. ordin. & Ducalium Alumnorum Inspector in Academia Jenensi.

Matheseos Biblicæ Specimen primum, exhibens explicationes Locorum Mathematicorum, quæ in Genesi occurrunt. Jen. Imp. Franc. Bortoletti. 1727. 4.

\- - - *secundum, exhibens explicationes Locorum Mathematicorum, quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi Libris occurrunt.* Ib. 1727.

\- - - *tertium, exhibens explicationes Locorum Mathematicorum, quæ in Libris Josuæ, Ruth, Samuelis & Regum occurrunt.* Ib. 1728. 4.

HERMANNUS WITSIUS. S. Theol. Prof. Theologus insignis, doctus & moderatus. Natus 12. Febr. 1636. Enkhusæ in Frisia occidentali, Patre *Nicolao*, Consule. Principia Linguarum, Philosophiæ ac Theologiæ hausit ab Avunculo *Petro Gerhardi*, ulteriores profectus debet Academiis, Trajectinæ, Lugdunensi, Groninganæ; nucleum inprimis Christianismi interioris acceptum referebat *Justo van den Bogaert.* Receptus A. 1656. in Ministrorum ordinem, vocatus ætatis suæ anno 21. ad Pastoratum Westwoudensem, Leowardiensem, assumsit 1675. Theologicam Professionem in Academia Franequerana, Doctor prius renuntiatus. A. 1680. similem vocationem in Trajectina. Comitem se dedit 1685. Legationi Belgicæ ad Regem Jacobum II. quâ occasione Archiepiscopo & aliis viris illustribus innotuit A. 1698. vocatus ad Theologicam Professionem in Academia Lugduno-Batava eò secessit, ubi obiit 22. Oct. 1708. ætatis anno 73.

Miscellaneorum Sacrorum Libri IV. Quibus de Prophetis & Prophetia, de Tabernaculi Levitici Mysteriis, de collatione Sacerdotii Aaronis & Christi, de Synedriis Hebræorum, de IV. Bestiis Danielis, de cultu Molochi, de Seculo hoc & futuro, de sensu Epistolarum Apocalypticarum, de Schismate Donatistarum diligenter & prolixè disseritur. Additæ sunt Tabulæ aliquot, quibus Tabernaculum cum suo apparatu, & Pontifex, & Synedrium, affabrè delineata sunt. Editio secunda aucta. Amstelod. ap. Joh. Wolters. 1695. 4.

Diss. de Seditione & Exitio Coræ. in Meletem. Leidens. p. 249-273.

JOHANNES WITTY.

Essay towards a vindication of the Mosaik History of the Creation of the World, in several Letters. Lond. 1705. 8.

JOHANNES WOODWARD,
Med. D. in Collegio Greshamensi Professor.

An Essay towards a Natural History of the Earth and Terrestrial Bodies, especially Minerals, as also of the Sea, Rivers and Springs, with an Account of the universal Deluge, and of the effects, that it had upon the Earth. The second Edition. London. printed by T. W. for Richard Wilkin. 1702. 8. Prodiit prima Londini. 1695. 8. Tertia Lindon for A. Bettesworth and W. Taylor. &c. 1723. 8.

Latinè, me interprete totius Libri,

Specimen Geographiæ Physicæ, quo agitur de Terra & corporibus terrestribus, speciatim Mineralibus, nec non Mari, Fluminibus & Fontibus. Accedit Diluvii universalis, effectuumque ejus in Terra descriptio. Tiguri Typ. Davidis Gesneri. 1704. 8.

Naturalis Historia Telluris illustrata & aucta. Cum defensione contra Eliam Camerarium M. P. Tubingensem. Lond. 1714. 8.

Promissa.

Collectanea & observationes de Mosaica Mundi conditi relatione. Ex cujus verbis Tohu vabhohu Gen. I, 2. non rectè intellectis nata sunt veterum Græcorum & Romanorum commenta de Chao. Cujus tamen ne minimum quidem apud Mosem extat vestigium. De Abysso quoque, de Tartaro, Erebo & Hade veterum.

Collectanea de primis Gentium post Diluvium Coloniis, migrationibus & sedibus.

Materials and Collections for a Discourse, concerning the state of Mankind in the first Ages after the Deluge with a collation of the Manners, Customs, opinions and Traditions, the Arts and Instruments, of all the most antients Nations: in order to the discovery of the origin of Nations; but more particularly of the Americans, Negroes and Indians.

Of the Wisdum of the antient Egyptians: a Discourse concerning their Arts, their Sciences, their Learning and their Religion, with occasional Reflections upon the state of Learning antiently among the Jecos, and some other Nations.

CATALOGUS ARTIFICUM.

THOMAS WOOLSTON, Collegii Sidunejenſis, quod Cantabrigiæ eſt, Membrum.

A Diſcourſe on the Miracles of our Saviour, in view of the preſent Controverſy between Infidels and Apoſtates. London printed for the Author. 1727. Malæ notæ Liber, veritatem miraculorum ſuffodiens.

JOH. JACOBUS ZIMMERMANN.

Scriptura S. Copernizans ſeu potius Aſtronomia Copernico-Scripturaria bipartita, d. i. *ein gantz neu- und ſehr curieuſer Aſtronomiſcher Beweiſsthum des Coperniſchen Welt-Gebäudes aus Heil. Schrifft*, &c. Hamburg. 1706. 8.

Coronidis loco

proſtet

Catalogus

Peritiſſimorum Artificum,

Quotquot Operi huic Biblico in adornandis Tabulis æneis operam ſuam commodarunt.

Editor & Director

eſt laudatus jam antea

Dn. JOHANNES ANDREAS PFEFFELIUS,

SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS Chalcographus Aulicus.

EDitus ipſe in lucem A. O. R. 1674. 5. Kal. Jun. Biſchoffingæ, in ditione Sereniſſ. Marchionis Badena-Durlacenſis; Pater ipſi extitit Reuerendus admodum loci iſtius Paſtor, Mater Helena Bœklinia, anno proxime ſequenti fatis defuncta; Sedis juxta & muneris extorrem fecerant funeſta Belli diſcrimina optimum Parentem, quo factum ut a. 1676. Johannes Andreas noſter Auguſtam Vindelicorum translatus fuerit, quæ ipſum extollens benigna mater, ſolidis hinc Chalcographiæ fundamentis imbuit adoleſcentem, tanto ſucceſſu, ut a. 1697. idoneus ſatis videretur, qui Viennam adiret, artisque ſuæ ſpecimina in Illuſtriſſimo hoc Summi Imperantis domicilio proderet; Seceſſit equidem aliquandiu in Patriam, eo animo, ut Pariſios inuiſeret; mutauit tamen propoſitum ex rumore, qui de Auguſtiſſimis Rom. Imperatoris JOSEPHI I. Nuptialibus Sacris, Viennæ celebrandis ad aures ipſius peruenerat, quò cum fuiſſet delatus, cepit conſilium perpetuo ibidem commorandi, confirmatus Summa Chriſtianorum Monarchæ gratia, quæ inter Chalcographos Aulicos noſtrum recipere dignabatur. Secus autem contigit res, fato quodam ſuperueniente ſupremo, ut Auguſtam ſuam a. 1711. repeteret, ciuiumque numero in ea adſcriptus in tori ſociam ſibi adſciſceret lectiſſimam Virginem *Magdalenam Leſeriam*, ex qua tres ſuſcipiens propagines, *Johannem Andream*, ſua jam veſtigia acriter prementem, amat adhuc ſuperſtitem. Primo hoc ſuo conſortio a. 1716. ſolutus in conjugalia rediit vota a. 1717. cum Virgine pariter florentiſſima *Maria Catharina Auracheria*, quæ trium filiarum juxta & quinque filiorum reddidit parentem, horum tamen poſtremum teneros inter complexus unicè fouet.

Pictoris Experientiſſimi

Munere ſingulas delineando tabulas feliciter fungitur,

Dn. JOHANNES MELCHIOR FUESLINUS,

Tigurinus.

PRognatus eſt apud nos a. 1677. Perſtrenuo Centurione, *Johanne Caſparo*, & *Magdalena Stuzia*; Artis limina poſuit in patria 1690. ſub auſpiciis Mayerianis, quæ Berolini celeberrimo dirigente Bleſendorſo, effigiatore, ad perfectionem usque perpoliuit. Redux in Patriam factus matrimonio ſibi junxit *Annam Wetſteniam*, quacum felice 12. liberorum genitrice unica tantum filia, *Anna Barbara*, delectatur.

Tabula-

CATALOGUS ARTIFICUM.

Tabularum Ornamenta adpinxit

Magno ingenio & dexteritate, ipſumque Frontiſpicium delineauit

Dn. JOHANNES DANIEL PREISSLERUS,

Noribergæ agens.

Danielis, Artis ejusdem Magiſtri filius poſthumus, ſatus & natus Dresdæ a. 1666. fundamentis rite jactis Romam profectus eſt, per octennium integrum ibidem perſedendo peritiæ culmina pertigit; Inde Noricorum metropolin ſalutans gradum ſtitit, plurima ſcientiæ haud vulgaris monumenta exaſcians inclaruit adeo, ut dignus haberetur, quem Illuſtris Noribergenſium Magiſtratus nobili Pictorum Academiæ præficeret Directorem.

Autoris Effigiem

In

Phyſicæ Sacræ

limine conſpiciendam æri inſcripſit

Dn. TOBIAS LAUBIUS,

Ciuis Auguſtanus,

Quemque Auguſta dedit a. 1685.

Chalcographos arte ſua clariſſimos, Tabulas noſtras mira ſolertia exſculpentes, juxta Alphabeti ordinem diſpoſitos accipe ſequentes:

Dn. JOH. AUGUSTUS CORVINUS, Auguſtæ Vindelicorum, natus Lipſiæ A. 1682.

Dn. JOH. ADAMUS DELSENBACH, Noribergæ, natus Norib. 9. Dec. 1687.

Dn. JAC. ANDREAS FRIDRICH, Auguſtæ, natus Norib. 19. Febr. 1684.

Dn. PHIL. GOTTFR. HARDER, Auguſtæ, natus Auguſt. 2. Febr. 1710.

Dn. GEORG. DANIEL HEUMANN, Noribergæ, natus Norib. 23. Sept. 1691.

Dn. GEORG. DAVID NESSENTHALER, Auguſtæ, natus Auguſtæ - 1695.

Dn. JOH. ANDREAS PFEFFEL, junior, natus Auguſtæ - 1715.

Dn. JOH. GEORG. PINZ, Noribergæ, natus Noribergæ - 1697.

Dn. JOH. BALTHAS. PROBST, Auguſtæ, natus Auguſtæ 30. Nov. 1689.

Dn. CAROLUS REMSHART, Auguſtæ, natus Auguſtæ 17. Jun. 1678.

Dn. DAVID SCHEUCHZER, Autoris filius, natus Tiguri 22. Febr. 1704.

Dn. BALTH. SIGMUND SETLEZKI, Auguſtæ, natus Auguſtæ 28. Jun. 1695.

Dn. HIERONYMUS SPERLING, Auguſtæ, natus Auguſtæ - 1695.

Dn. CATHARINA SPERLINGIN, nata HECKLIN, Conjux, nata Auguſtæ - 1699.

Dn. JOHANNES STRIDBECK, natus Francofurti 31. Maji 1707.

Dn. JACOBUS GOTTLIEB THELOT, Auguſtæ, natus Auguſtæ 24. Jun. 1708.

Dn. MARTINUS TYROFF, Noribergæ, natus Noribergæ - 1705.

Dn. JACOBUS WANGNER, Auguſtæ, natus Auguſtæ 15. Jan. 1705.

Titulos ſubſcripſit Tabulis ab hisce paratis

Dn. JOH. CHRISTOPHORVS STEINBERGER, Auguſtæ, natus Auguſtæ 11. Maji 1709.

Textum denique utrumque magna cura ex inſtructiſſima ſua Typographia ſuppeditat

Dn. CHRISTIANUS ULRICUS WAGNER, Ulmæ Sueuorum, natus ibidem 21. Martii 1686.

In

PHYSICAM SACRAM GABRIELIS SEIGNEUX

Viri Consularis Lausannensis

Epigramma.

DE la Physique augmenter la beauté
Quoy que si fort en beauté elle abonde;
C'est ce que fit l'Autheur de ce Traité
Qui l'eut rendu fameux par tout le Monde
Si cet Autheur dejà ne l'eut eté.

Pour attirer l'Amour aussi bien que la Foy
Aux sublimes beautés de nôtre sainte Loy
SCHEUCHZER leur prete icy la voix de la Nature;
Et son sçavoir guidant un habile pinçeau
Il sçait par une route aussi neuve que sure
Pour les divins Ecrits donner un gout nouveau.

IOANNES IACOBUS SCHEUCHZER, HELVETIO TIGURINUS, MED. D. MATH. IN LYCEO PATRIO PROF. ACADEMIÆ CÆSAREÆ LEOPOLDINO-CAROLINÆ ADIUNCTUS DICTUS ACARNAN, NEC NON SOCIETATUM REGIARUM ANGLICÆ ET PRUSSICÆ MEMBRUM.
ÆTAT. ANN. LIX.

I. H. Heidegger pinx. *T. Laub sculp.*

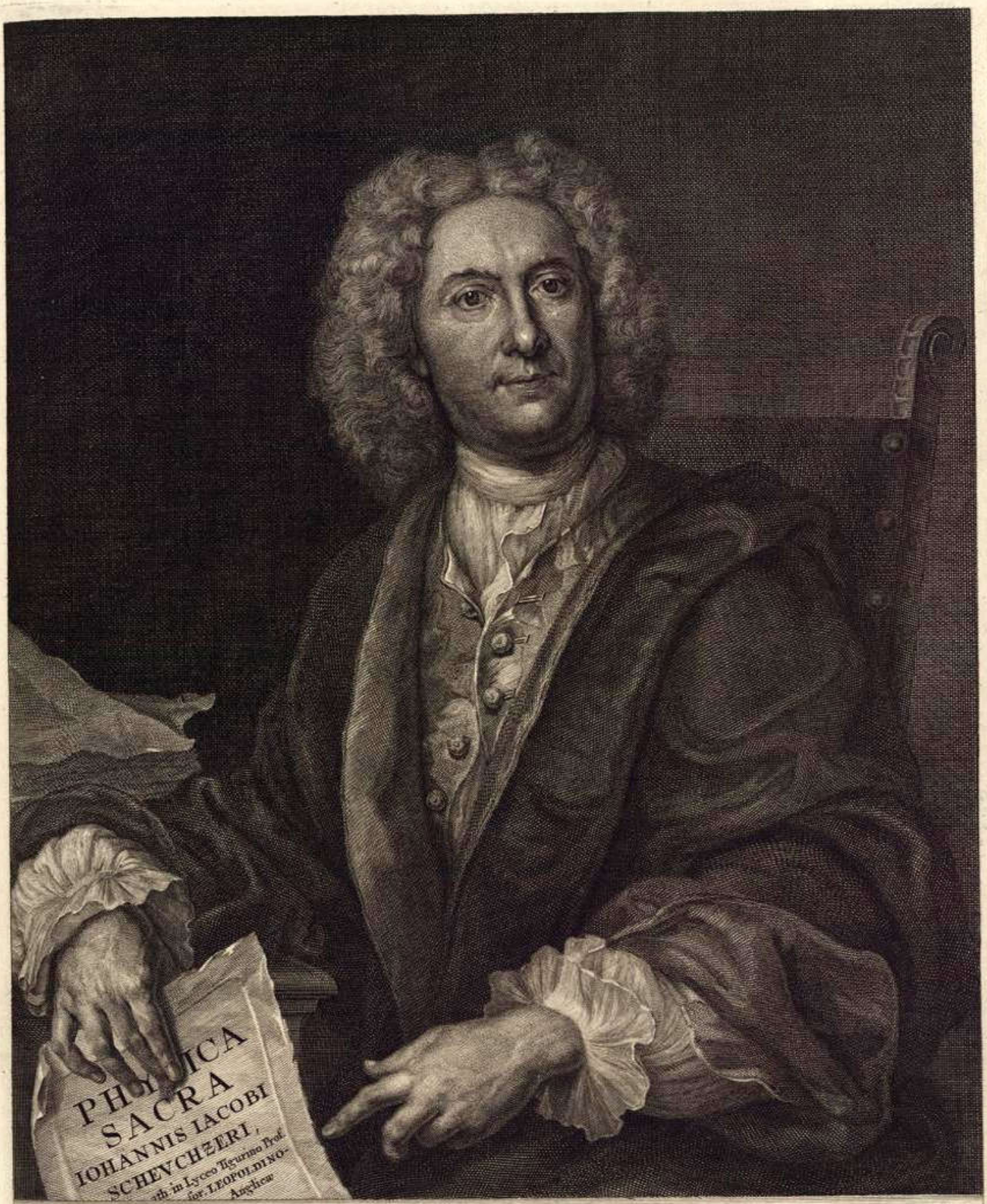

Sculptorum palmare decus, PFEFFELIVS, ista,
Qua vultum sculptus, cernitur effigie.
Quem mentis dotes, manuum monumenta per orbem
Concelebrant, monstrant Biblia Sacra Tibi.
Carius haud orbi, meritis non Filius addit
Dignius, ac fistens vota Patremque simul.
Artifices plaudunt, uno domus accinit ore:
VIVE, PARENS, longos prosperitate dies.

Ioan. Andreas Pfeffel Junior.

Georg. de Marees pinxit. *Ioan. Georg. Pintz sculp.*

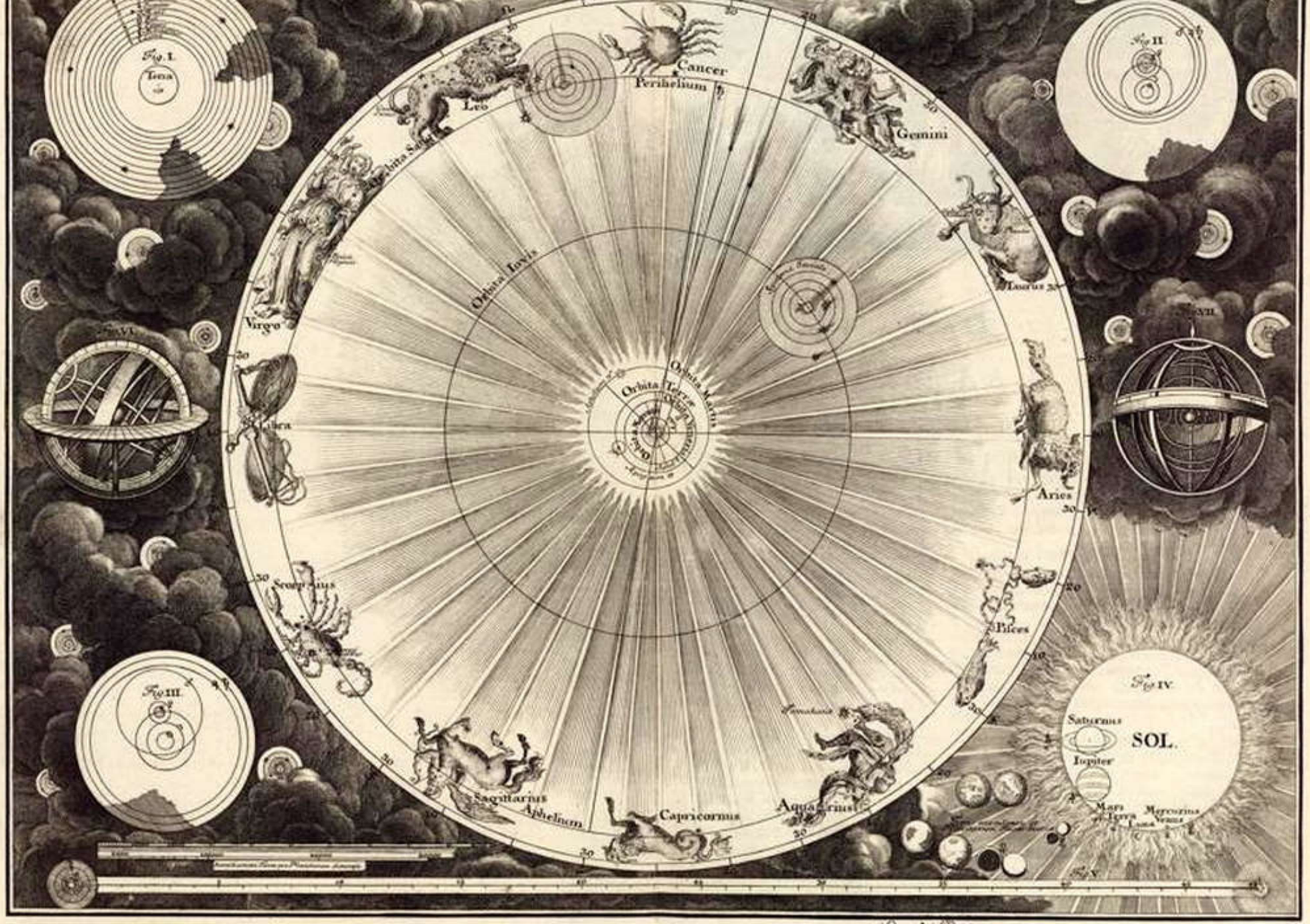

GENESIS Cap. I. v. 1.
Creatio Universi.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 1.
Erschaffung der gantzen Welt.

A καὶ Ω.

TABVLA I.

Geneſ. Cap. I. verſ. 1.

In principio creauit DEVS Cœlum & Terram.

In principio creauit DEVS Cœlum & Terram.

INuitat nos Mundi naſcentis Hiſtoricus ad cognitionem Dei, *Mundi*, & *Noſtri*, qui triplex eſt & palmarius, omnis *Philoſophiæ*, ſpeciatim *Naturalis*, uſus.

DEVS Creator, *Mundus* Creatura, *Homo* μικρόκοσμος, Mundi contemplator, DEI adorator: DOMINI, *qui extendit cœlos, fundat Terram, & Spiritum Hominis in medio ejus fingit*: Vel: *extendentis cœlum, & fundantis terram, fingentis ſpiritum hominis in eo.* Zach. XII, 1.

בְּרֵאשִׁית *Bereſchith, in principio*, fulminis velut ictu proſternit ridicula *Ariſtotelis* & Sectariorum de *Mundi Æternitate* ſomnia, & DEI aſſerit actuoſiſſimam *Æternitatem.* Fuit certe! & ab æterno, qui in Temporis principio Mundum ex immenſis Nihili Abyſſis produxit.

Mundum aliquando, & ex *Nihilo* ortum præter Scripturam Sacram Natura ipſa docet, ſed Annum, Diem, Menſem, Ordinem, ſolus DEI *de proximo Arbiter*, ut *Moſen Tertullianus* vocat. Diuino Vate opus fuit, qui aperiret abſconditos de rerum originibus Theſauros.

Principium aperit Moſes, progreſſum ad noſtra usque tempora monſtrat Aſtrorum immutabili ac perenni motu nixa *Chronologia* omnis, tum *Sacra*, tum *profana.*

Creator eſt DEVS Triunus, אֱלֹהִים Elohim, Dii, Ens æternum, independens, perfectiſſime viuens, liberrime agens, abſolute dominans, ſummum, ſimpliciſſimum, ſpirituale, immutabile, unum & unicum, omniſcium, omnipotens, ſapientiſſimum, optimum, veraciſſimum, ſanctiſſimum, ſibi ipſi ſufficientiſſimum, infinitum, immenſum, incomprehenſibile, feliciſſimum. Quibus verbis ſummas infiniti Entis proprietates complectitur Sturm. Theoſoph. Cap. 3.

בָּרָא *Creauit* Ens hoc omniperfectum ad gloriam ſuam, ſiue, produxit *ex Nihilo* hoc Uniuerſum, quod proin non prodiit ex Eſſentia DEI, neque ſe producere poterat ipſum, utpote Ens materiale, purè putè paſſiuum: neque cauſam productricem agnoſcit Naturam, Gentilium Idolum, niſi cum Barbaris Naturam intelligas Naturantem. Cadit ita *Spinozismus* DEVM Mundo ſtatuens coeſſentialem: cadit *Epicureismus* cum Atomorum ſuarum fortuito concurſu, DEVM ipſum liberrimum Ens, Fato alligans. Æterno quis præſcripſerit tempus? Sapientiſſimo quis ordinem? Omnipotenti quis ſuppeditauit vires? *Quis humeris ſaxa convexit? Quis congeſſit impenſas?*

Quis laboranti DEO ſuam operam miniſtrauit ? Ambroſ. de fide reſurrect.

Eſt idem Deus, qui omnipotenter *creat*, ſapientiſſime *ordinat* ac diſponit, optimeque *conſeruat*. Hæc omnia vult vox בָּרָא, Græcorum κτίζειν, κτίσις, generatim omnem productionem, non duntaxat Creationem ex nihilo. Non ſane *creauit* DEVS *Cete* ex nihilo Gen. I, 21. Non Hominem, non Subſtantias duntaxat, ſed & Accidentia voce κτίσεως comprehendit Diuus Gentium Apoſtolus Rom. VIII, 38. 39. videatur ſubtilis noſter Gotth. Heidegger in Creatura gemente p. 164.

Creatio eſt productio ex Nihilo ; infinitæ potentiæ opus, quia inter Nihil & Aliquid infinita eſt diſtantia : Nihili infinita licet multiplicatio, non dat unitatem, nedum numerum. Heic non opus fuit, niſi unico Voluntatis Diuinæ nutu. Vis ſcire, quam breui ? Dixit & fecit, Ambroſ.

- - Rerumque creans per nomina formas
Cum fierent, VOX ſemen erat.
Arat.

I campi del nulla, fecondi dell'uniuerſo, col ſolo ſeminaruiſi del diuin Verbo. Bartoli Ricreat. del Sauio L. I. c. 3.

Deus ante creationem, & poſt, ſemper idem. Immutabilis :

Ipſe ſibi ante omnia erat Mundus, & Locus, & Omnia. Tertull. contr. Prax. C. I. Intellectui ſuo puro & infinito obverſabantur omnes rerum futurarum Ideæ. Nec τὸ Eſſe & Fieri impediebat, niſi Voluntas. Non minus fuit omnipotens ante Mundum creatum, quam poſt : non ditior, ſi Mundi Dominus : non juſtus magis, ſi punit, nec melior, ſi donat.

Cœli & Terræ nomine veniunt vel Principia generalia Uniuerſi, tam actiua, quam paſſiua : incuba, ut quidam loqui amant, ſeu ſuperiora, & ſuccuba ſeu inferiora, ſubtiliora, ſubtiliſſima, craſſiora, craſſiſſima : Vel potius in genere omne Uniuerſum, Corpora omnia, Lucida, Pellucida, & Opaca : ea in ſpecie, quæ Globum Terr-aqu-aereum attinent. Ita ſane commodiſſimè per πᾶσαν illam κτίσιν Rom. VIII, 22. laudatus ſupra *Heideggerus* intelligit Terræ Syſtema ſeu Vorticem. Quo arctiori ſenſu ſæpe ſumitur Mundus in ſacris Joh. I, 10. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Matth XXVI, 13. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Marc. XVI, 15. πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. Quibus locis clarum eſt, Terræ Globum, eumque habitatum debere intelligi.

Num hæc omnia fuerint producta ex *Chao*, materia vel informi prorſus, vel confuſanea ; vel ex Nihilo in omni ſua perfectione prodierint particulæ ſaltem Elementares : vel in omni ſua, quod mihi potius videtur, pulchritudine, Terrâ excepta, Mundus, dijudicandum iis linquo, qui me acutius cernunt. Habeat ſibi magnus Philoſophiæ Reſtaurator *Carteſius* modum, quo triplex Elementum fuerit fabricatum, Globuli & Vortices tornati, vana potius Imaginatione nixum, quam ſolida demonſtratione. Mihi hæc Myſteria introſpicere non datum.

Pariter definire nolo, quo Anni tempore Mundus fuerit conditus ? incertum hoc admodum eſt, ſi ad Clima reſpicias Paradiſiacum : ſi in Terram totam oculos conjicias, facilius reſolues quæſtionem : dixeris, omni : nam uno eodemque tempore in ſuperficie Terræ reperias Ver, Æſtatem, Autumnum & Hyemem. Probabile utique eſt, ſolem, vel Terram, locata primitus fuiſſe in interſectione Eclipticæ & Æquatoris, quæ Vere contigit & Autumno. Pro Vere militant Ambroſius Hexäem. L. I. C. 4. Theodoret. in Exod. Qu. 27. Wasmuthus apud Reyher. Math. Moſ. p. 98. & 110. qui Æram Mundi inchoat à Feria Solis, velut primo die primi Menſis Niſan, noſtri tunc Maji, ſole exiſtente in principio Arietis : militat & vernans omnium rerum vigor. Pro Autumno ſtat Vegetabilium ἀκμή ; initium Anni à Menſe Septembri apud vetuſtiſſimos Ægyptios : apud Hebræos initium Anni ciuilis à menſe Thisri, & præter σκηνοπηγίαν ſeu Tabernaculorum Feſtum diuerſa alia. Suum cuique in re admodum dubia ſtet arbitrium.

Creauit proin DEVS Triunus, id eſt ex immenſis illis negativè - Nihili campis produxit, & ſapientiſſimè, in *principio* Temporis, ordinauit *Cœlum & Terram*, non Solis duntaxat Vorticem, ſed omnia Sidera, tum Fixa, tum Planetica, cum interjectis Cœlorum ſpatiis immenſis : Hexaemero pro ſpecialiori Terræ elaboratione reſeruato. Digna διακόσμησις, Vorticis imprimis Solaris, cujus Homunciones nos ſumus incolæ, quæ Iconum Biblicarum faciat frontiſpicium : & illa quidem *Copernici*, his quidem temporibus ad certitudinem Mathematicam redacta, in cujus Grauitatis Centro *Sol*, certa ab hoc jubare ſplendidiſſimo diſtantia, quæ conſtanter eſt Radix Cubica ex Quadrato Reuolutionis, Planetæ, nimirum *Mercurius*, *Venus*, *Terra*, cum Satellite ſuo *Luna*, *Mars*, *Jupiter* cum ſuis quatuor Satellitibus, *Saturnus* cum Annulo & Satellitibus quinque. Quem Solis Vorticem ſalutant aliquando *Cometæ*. Unum horum exempli loco ſiſto, qui comparuit A. 1680. Extra eundem Vorticem ſunt *Stellæ fixæ*, tanquam totidem ſoles, in *Conſtellationes* ſuas diuiſæ.

Pro-

Proximior *Vorticis* nostri *Solaris* conspectus ex Obseruationibus modernis.

Soliditates tum *Solis* tum *Planetarum* in Milliaribus Cubicis.

Solis	3645252928246960.
Jouis	26783213673192.
Saturni	8995649140400.
Veneris	6151366863.
Terræ	2662560000.
Martis	355815367.
Mercurii	149300419.

Vnde constat, esse Solem majorem

Joue	131.	vicibus.
Saturno	405.	
Venere	592754.	
Terra	1369078.	
Marte	10244509.	
Mercurio	24415557.	

Distantiæ Planetarum à Sole in Terræ Diametris mediæ, ex de la Hire.

Mercurii	3880.
Veneris	7231.
Terræ	10000.
Martis	15231.
Jovis	52090.
Saturni	951114.

Periodi Planetarum primariorum circa Solem.

	Anni.	Dies.	hor.	min.
Mercurii		87.	23.	13.
Veneris		224.	18.	
Terræ		365.	5.	31.
Martis	1.	321.	23.	31.
Jovis	11.	317.	24.	59.
Saturni	29.	174.	4.	58.

Periodi Satellitum

Lunæ, quæ minor est Terra 47. vicibus, cujusue distantia media 30. diametrorum Terræ:

	D.	h.	′	″
In mense periodico	27.	7.	43.	7.
- Synodico	29.	12.	44.	3.
Mercurii Jouialis	1.	18.	28.	35.
Veneris Jouialis	3.	13.	13.	52.
Jouis Jouialis	7.	3.	59.	40.
Saturni Jouialis	16.	19.	6.	
Saturnalis primi	1.	21.	19.	
- secundi	2.	17.	41.	
- - tertii	4.	13.	47.	
- - quarti	15.	22.	41.	
- - quinti	79.	7.	54.	

Systemata Mundi alia, *Ptolemaicum* FIG. I, & *Tychonicum* FIG. II. vel hiulca sua structura inualiditatem suam monstrant, licet prius simplicitate sua & sensibus, hoc conciliandi intentione se commendent. Illud pro Centro agnoscit Terram, & concentricos ordine sistit Orbes *Lunæ*, *Mercurii*, *Veneris*, *Solis*, *Martis*, *Jouis*, *Saturni*, *Fixarum* denique. Hoc duplex statuit in eodem Vortice Centrum, *Terræ* pro *Luna* & *Sole*, *Solis* pro *Planetis* reliquis. His jungitur FIG. III. Systema inter *Tychonicum* & *Copernicanum* medium, quod circa *Terram* tanquam Centrum locat *Lunam*, *Solem*, *Jouem* & *Saturnum*; circa *Solem* vero ducit *Mercurium*, *Venerem* & *Martem*, proin Monarchiam Vorticis bipartitur, quam Soli soli concedit Copernicus, Terræ Ptolemæus.

FIG. IV. sistit Proportiones *Corporum Planeticorum* respectu *Solis*: ex quo Schemate constat, Punctuli rationem habere Terram nostram vel ad solum Solem, nedum ad hujus Vorticem. Cui Figuræ sunt junctæ Phases & formæ, quibus per Tubos aspiciuntur Planetæ.

FIG. V. proportionem *Systematis Solaris* ad distantiam *Syrii* in 48½. Semi-diametris Vorticis Solaris: quod mire facit ad ampliandam Creatoris Gloriam, si consideremus, ex Hugenii calculo, Globum tormento explosum, si eadem semper pergeret velocitate finitis demum 691600. annis ad Sirium fore peruenturum.

FIG. VI. & VII. exhibent Circulos, Lineas, Puncta, in quæ *Mundi Sphæram* dispescunt Astronomi, tum *Ptolemaici* tum *Copernicani*.

Pro facilitando Schematis Solaris siue Planetici conceptu, notandum, assumsisse me ex Tabulis la Hireanis Distantias à Sole medias supra expositas.

Aphelia pro I^mo Januarii 1730.

	°	′	″	
Saturni	29.	54.	11.	♑.
Jouis	11.	2.	51.	♎.
Martis	1.	7.	33.	♍.
Terræ	8.	37.	13.	♉.
Veneris	7.	37.	50.	♒.
Mercurii	13.	51.	25.	♑.

Eccentricitates.

Saturni	5426.
Jovis	2600.
Martis	1415.
Terræ	179.
Veneris	50.
Mercurii	805.

TAB. II.

Geneſ. Cap. I. verſ. 2.

Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas.

Terra autem inculta erat & vacua, Tenebræque ſuper Abyſſum, & Spiritus DEI motabat ſuper aquas.

COeli immenſis Spatiis vix tactis, propius & protinus tendit Sacer Hiſtoricus ad *Terram*, Humani *Generis* & Animantium habitaculum, Geographis Exemplar ſiſtens, ut Urbis Topographiam daturi generalem duntaxat & Regni & Regionis, in qua ſita ſit, deſcriptionem præmittant. Nemo heic quærat artiſticam totius Mundi in ſuas partes integrales, eſſentiales, proportionatas diuiſionem. *Ea eſt*, verba ſunt *Heideggeri Prælect. IV. de Creat. gemente, hujus diſtributionis in Cœlum & Terram indoles, quæ eſt* Deut. XXVIII, 5. *in Caniſtrum tuum & reliqua tua, (horrea tua & reliquias tuas), aut quæ Socraticæ*, in ea quæ ſciat, & ea quæ neſciat: *aut quæ Liuianæ*, in ea quæ domi forisue aguntur: *aut cujusdam Chorographi Athenienſis, iniquiſſime & ſtultiſſime ſane irriſi*, in agrum Atticum & reliquam Terram. *Nempe, quid cordatius eſſe poſſet, quid ad recte dicendum docendumue accommodatius, quam opponere, aut, ſi quis mauult, juxta ponere minutias immenſitatibus, nihilum ſuum τῷ ὅλῳ, Toti.*

Terra inculta erat ac vacua, Tenebræque ſuper Abyſſum γῆ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, *inviſibilis & impræparata* LXX. תֹהוּ וָבֹהוּ unde forſan Phœnicum Dii *Theuth* & *Bau*, de quibus Selden. in *Diis Syris*, & Ægyptiorum *Theuth* ſeu *Thouth*, Deorum antiquiſſimus, & omnium rerum auctor, de quo *Lactant.* Inſtit. L. I. c. 6. forſan & *Titan*; de quo *Irenæus* L. V. *Horn. Hiſt. Philoſ.* L. II. c. 11. Obtinuit Terra hæc Chaotica, nondum elaborata, nondum in Aquam, Aerem, Montes, Valles, Campos, Maria diuiſa, confuſanea maſſa, *Atmosphæra*, ſi cum *Cluuero Geol.* c. I. & p. 61. loqui ames *Cometica* varia apud varias vetuſtiſſimas Gentes, harumque Scriptores, nomina. Pertinent namque tum Phœnicum Μωτ ſeu תהום. Orphei & Stoicorum *Ouum*, Heſiodi *Tartarus*, Hippocratis *Orcus*, Democriti *Atomi*, Ariſtophanis *Erebus*, *Abyſſus*, Pythagoræ & Platonicorum ὕλη, aliorum ἰλὺς, *Limus*, & vulgatiſſimum *Chaos*, Antiquis Feſto teſte *Cohum*, quod forte ipſum *Tohu* ſeu *Bohu* pro radice agnoſcit. Jungunt Carteſii Aſſeclæ conceptum ſui *Extenſi*, Cœli & Terræ ex. v. I. ſeu materiæ, ex qua cœlum & Terra poſtmodum facta ſint. Qui ipſe conceptus fuit *Auguſtini de Gen. Hæc materies, quæ conſequenti operatione DEI in rerum formas diſtinguitur, appellata eſt Terra inuiſibilis & incompoſita, & profunditas luce carens, quæ appellata eſt ſuperius nomine Cœli & Terræ.* Idem *contra Manich.* L. I. c. 7. *Hæc nomina omnia, ſiue Cœlum & Terra, ſiue Terra inviſibilis & incompoſita, & Abyſſus cum Tenebris, ſiue Aqua, ſuper quam ferebatur Spiritus, nomina ſunt informis materiæ.*

Poteſt commodè hoc תֹהוּ וָבֹהוּ ita concipi, ut fuerit prælta corpuſculorum varii generis, aqueorum, Aereorum, Terreſtrium confuſè volitantium Shpæra Ἀὴρ ζωφώδης καὶ πνευματώδης πνοὴ Ἀέρος ζωφώδας, ut egregriè loqui amant veteres. Hinc *Tenebræ ſuper Abyſſum*, nucleus denſiſſimus ſimul ac grauiſſimus, denſiſſimis tenebris obvolutus; & quî, quæſo, penetrauerint radii Solis, licet pleno fulgore ſplendentis, Atmosphæram 50. vel plura, imo forſan 50000. milliaria altam, quorum aciem retundit vel tenuis Nubes? Vidiſſes forte in Chaotico hoc ſtatu cum *Cluuero* & *Whiſtone* Cometam, vel inconditum Planetam, denſo vaporum agmine cinctum: vel terram primæuam cum renouata poſt diluuianam Inundationem collaturus, nucleum Terræ intimum Aqua undique circumfuſum, & inſuper Atmosphæra denſiſſimâ tecum. Fauet huic ideæ Pſalm. CIV. aliis CV. 5. 6. *Terram fundauit ſuis baſibus, ut ſempiternis temporibus non moueant. Abyſſum occultauit quaſi veſtimento, ut ſupra montes ſtent Aquæ: Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam: non inclinabitur in ſeculum Seculi. Abyſſus ſicut veſtimentum amictus ejus, ſuper montes ſtabunt aquæ.* Arridet Anglorum Chaos, Atmosphæra Cometica, vel quod in rerum natura inveniant adhuc, quod Chaos illud primæuum Terræ præſentet. Videatur imprimis hanc in rem Whiſton. Theor. Tell. L. II.

Ἀφιλόσοφος, imo impius plané eſt conceptus, quem de Chao habet *Dippelius*, *Chriſtiani Democriti* nomine cognitus, DEVM corporeum ac diuiſibilem fingens in ὁδηγῷ ſuo ad Tenebras potius quam Lucem, *im Wegweiſer zum verlornen Licht und Recht*, ubi ſequentia legas. *Die beyderley* Eſſentien, Patris, quem ignem vocat, & Filii, quem Lucem, *nachdeme Sie in der Schöpfung aus dem Weſen GOTTES*

in

GENESIS cap. I. v. 2.

Opus primæ Diei.

I. Buch Moſis Cap. I. v. 2.

Erſtes Tagwerck.

I. G. Pinz sculp.

in die Schiedlichkeit getretten, haben hernach in ihrer Combination, ſo ſubtil und Geiſtlich ſie ſonſt in ihrer Wurzel an ſich ſelbſt ſind, alſobald eine cörperliche coagulation, doch in durchſichtiger und helleuchtender Lichts-klarheit überkommen. Et quæ alia ibidem de Luce ex Tenebris emergente habet tenebroſiſſima, congrua cum iis quæ Platonicus quidam *Pſeudo-Trismegiſtus* profert in *Pimandro*, indigna prorſus, quæ huc afferantur reperiunda in operibus *Marſilii Ficini* p. 1437. Eo releganda quo pertinent ἀφιλοσόφε & ἀθεολόγε Sutoris *Jacobi Böhmi* delira de materiæ ex DEI eſſentia productione ſomnia, qui palmarius eſt & capitalis error ſpinoſiſſimi *Spinozæ*. Saniora ſunt longe & philoſophica mage, quæ de Chao tradit *Ouidius* L. I. Met.

Ante mare & Terras, & quod tegit omnia cœlum,
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis indigeſtaque moles,
Nec quicquam niſi pondus iners congeſtaque eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.

Quæ deſcriptio, ſi Deum præſupponamus, Creatorem & motorem, Moſaicæ noſtræ quam optimè quadrat.

Non enim unquam prodiiſſet terræ habitabilis facies, ſi *Spiritus DEI non motaſſet ſuper aquas*, niſi Diuina virtus omnia & mouiſſet, & ordinâſſet. Cauſa efficiens materiæ, Motus & Legum motûs eadem eſt, ut potentiſſima, ita ſapientiſſima. Leges hasce חקות, ſtatuta, ordinem qui ſcrutatur, in ſacraria DEI intrat, DEVM & cognoſcit & colit.

Per רוח אלהים *Spiritum Dei* non intelligimus ventum vehementem, quem voluere *Onkelos* Chaldæus R. *Maimonides*, *Abenesra*, *Theodoretus*, *Tertullianus*, *Epiſcopius*, *Hobbeſius*, *Simonius*, ex varia intentione alii: non Ignem elementarem, quem F. *Valeſius Sacr. Philoſ.* p. 28. non Solem, Terram & Aquam radiis ſuis exiccantem cum *Jo. Alba* Hiſpano apud *Hackſpan.* Not. bibl. p. 32. non Angelos cum Cardinale *Cajetano*, non Helenam illam, quæ *Animæ mundi* nomine comparet apud *Comenium*, *Crellium*, *Fluddium*, *Democritum Chriſtianum*, alios Chymiæ addictos: non *Magneticam vim*, qua ad commune Centrum grauitatis tendunt corpora mundi totalia & circa proprium axem ſe convertunt, quæ *Leonh. Chriſt. Sturmii* eſt ſententia *in verſtändlicher Erklärung der Stell. H. Schrifft* p. 10. Sed Spiritum ipſius DEI, tertiam Sacro Sanctæ Trinitatis perſonam Chaos infinita virtute fouentem & fœcundantem; *Spiritum, qui renouat Terræ faciem* Pſal. CIV. (CV.) 30. *Unſelt de Chao mundi* p. 39.

Terræ origines & formationem hoc verſiculo deſcribit Moſes, non Vorticis totius Solaris, nedum Vniuerſi. Nemo, opinor, finxerit Chaoticam Terræ maſſam ad Sphæram Jouis, vel Saturni, extenſam, nedum ad Fixas. Horum Siderum non meminit Scriptor ſacer, ſed ſolius Terræ punctuli; Facta deſcribit τῦ κόσμε ἀρχαίε, *priſci Mundi* 2. Pet. II, 5. *qui periit diluuio inducto:* ejus Mundi, qui *ſeruatur igni in diem judicii, & perditionis impiorum Hominum*, 2. Pet. III. 7. Sane de Terræ Chao manifeſte loquitur Moſes, non de Chao Vniverſi.

Affulget hinc lux enodandæ quæſtioni, an propter Terricolas ſolos conditus ſit Mundus? De Mundo terreo res eſt plana: De vniuerſo non item: Totum univerſum quantum quantum noſtrum gratiâ, mortalium homunculorum factum eſſe, eſt inſulſiſſima cogitatio: quippe quæ rerum omnium ordinem peruertit, atque ima ſummis confundit, præſtantiſſimas rerum immortalium ſpecies infirmis ſubjicit, atque maximum univerſum exiguæ ejusdem particulæ. Nonne pudet, aſſerere, ſupremos Cœlos, quos ne aſpexi-mus quidem, & abſentiſſimas Stellas, quas ne cogitatione attingimus, conſtitutos & ordinatos eſſe noſtri causâ? Mundi præterea intellectualis innumeros ordines mentium ſc. & Angelorum, ut nobis inſeruirent, productos fingere idem eſt, ac ſi quis dixerit Leones & Aquilas natos eſſe propter Muſcas & Ranunculos, Burnet. Theor. Tell. p. m. 123. Aliud illuſtre Teſtimonium adduco ex Ill. Sam. Köleſerii de Keres-eer Auraria Romano-Dacica p. 3. Magnifica nimis eſt ambitio, omnia propter hominem, & pro homine condita eſſe & facta, turgida philautiæ opinione ſibi blandiri. Ecquid enim infinita cœleſtium corporum ſyſtemata? quid vorticoſæ Fixarum moles? quid Mundi Planetarii ad Hominem? quid ſilens Terræ cortice tecta ſubterraneorum panſpermia? quid in imis recondita, ornatiſſima, niſi quod lumine deſtituta, Aulæ ſubterraneæ Architectura? Quid, licet in oculos cadat, in ſenſus irrumpat, pedibus manibusque tractari queat, non attendentes obuia, juuant, niſi attentio, ſedula inueſtigatio, ac juſto labore parta, condecens applicatio, uſum evincat, ecquid punctulum eccentricum tantæ peripheriæ radios in ſe termi-nari arrogat? „ Planeticolæ ſi ſunt, ut apud nonnullos conjecturæ locus eſt, quid iis manet reliqui? Speciem uſus omnium creaturarum ad Terram applicatiui habebant Geophili, qui Terram locabant in totius Vniuerſi centro, ſed nunc innumera videre, immenſæ molis, immenſæ diſtantiæ Sidera, demum poſtremis his Seculis maximam partem detecta. Solem vaſtiſſimum corpus in tanta a nobis diſtantia, quum

pro Terra ſuffeciſſet Igneus globus 500000es. minor & minus diſtans a nobis, & tamen Terram noſtram ſcopum creationis unicum ſtatuere, eſt ſane Rationi non adeo congruum. Notatu digna vetuſtiſſimorum & Gentilium Philoſophorum omnium rerum *ortum ex Aqua* deducentium traditio, quæ Moſaicæ narrationi, forte non rite intellectæ, originem ſuam debet. *Cicerone* teſte *de Nat. Deorum* L. I. c. 10. *Thales Mileſius, qui primus de talibus rebus quæſiuit, Aquam dixit eſſe initium rerum, DEVM autem eam Mentem, quæ ex Aqua cuncta fingeret.* Ad quæ verba ita *Minut. Felix* cap. 19. *Ebo, altior & ſublimior Aquæ & Spiritus ratio, quam ut ab Homine potuerit inueniri à DEO tradita. Vides Philoſophi principalis, nobiscum penitus opinionem conſonare.* Latiſſime ſi ullum aliud, hoc certe dogma, quod à Judæis ad Gentes tranſiiſſe videtur, peruagatum eſt orbem. Fouere hanc opinionem maximi Viri, *Anaxagoras, Pythagoras*, imo & *Brachmanes* Indi, ut videre eſt apud Strabonem L. XV. Ἀρχαὶ δὲ τῶν μὲν συμπάντων ἑτέραι τῆς δὲ κοσμοποίας τὸ ὕδωρ. Audiamus & ſua lingua *Ariſtotelem* Metaphyſ. L. I. cap. 3. ubi rationem reddit Stygis Fluuii in Juramenti formulam recepti: Ἀλλὰ Θαλῆς μὲν ὁ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας, ὕδωρ φησὶν εἶναι (τὴν ἀρχὴν πάντων) διὸ καὶ τὴν γῆν ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὑπολαμβάνειν. Hiſ jungi poſſunt *Stoici* quidam, & ex Recentioribus *Helmontiani*: annecti tandem in eorum fauorem Apoſtoli Teſtimonium 2. Petr. III. 5. γῆ ἐξ ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ. Quæ verba ita reddiderunt verſiones, *das Erdreich, welches aus dem Waſſer, und durch das Waſſer beſtanden iſt, durch GOTTES Wort.* Hypotheſi à tam multis receptæ, quæ ex Aqua omnium rerum Origines deducit, fauere imprimis videntur obſeruationes circa vegetabilia inſtitutæ, quæ ex Aqua nutriri videmus & creſcere; ſed & ψεῦδος hic latere, nutrimentum Plantarum deberi non Elemento Aquæ quà tali, ſed materiæ terreſtri in eo latitanti, inuictis argumentis conuincit *Woodwardus* in ſua de *Vegetatione* Diſſertatione doctiſſimâ. Telluris ex Aqua, tanquam materia primæua productionem probare contendit *Swedenborgh Miſc. Obſ. p.* 43. ex rotunditate, quæ præſupponat preſſionem horizontalem; ex originaria mollitie omnium corporum terreſtrium, præſertim materiæ cruſtalis, cujus ſtrata ortum ſub oceano duxerint, & oceani amplitudine, quæ adhuc maximam telluris partem occupat: ex Diluuio: ex primæua materia elementari & fluida.

Scopulos euitare poſſumus, ſi Aquæ Elementum non in abſtracto, ſed in concreto, ſi Aquam Moſis concipimus partibus variis imprægnatam, imò ſi *Aquæ* nomine hîc, latiori adhuc ſignificatu veniat omne *fluidum.* Sic erit ipſa Aer Aqua ſubtilior. Sic non ſoli piſces natant in Aqua, ſed & volant in ea Aues. Ipſe Æther fluidiſſimus ac ſubtiliſſimus, Aquæ & Aeri interſperſus excludi nequit. Ipſi *Cœli* שָׁמַיִם quaſi dicas אֵשׁ & מַיִם *Ignis* ſunt & *Aqua*, licet præ ſubtilitate tantum non aſſimilentur vacuo. Eſt ipſe *Ignis* fluidus. Forſan & in termino Aquæ luſerunt ante memorati ὑδροφίλοι. Hoc ſane ſenſu inueniet *Thales* ſuam *Aquam*, *Heraclitus* ſuum *Ignem*, *Epicurus* & *Democritus* ſuas *Atomos*, imo & *Ariſtoteles* ſuum *ſubjectum commune*, ex quo omnia fiunt: *Carteſiani* ſuum *Extenſum* in minutias diuiſum, modo maneamus intra Vorticem Terræ.

Creatio molis indigeſtæ, qualis fuit Chaos, non repugnat perfectioni operum diuinorum. Placuit τῷ Αὐτοκράτορι καὶ παντοκράτορι ſucceſſiué, non in inſtanti, Terræ Globum formare: Dependebat à liberrimo DEI arbitrio, perfectiſſimè elaboratum ſiſtere in momento. Ex complemento operis æſtimandum ut omne, ita hoc Diuinum Artificium. Voluit DEVS monſtrarier Autor non molis duntaxat, ſed & ordinis, qui in omni generatione ſucceſſiua adhuc in dies Creatorem oſtendit. *DEVS molem indigeſtam condidit, quia placuit ipſi nobis ſpecimen dare methodi à nobis obſeruandæ, ut ab imperfectioribus ad perfectiora laudabili niſu progrederemur. Ut omnia feramus ſoli DEO accepta, initium, progreſſum, & ultimum etiam apicem tam* κτίσεως *quam* γενέσεως *corporalis & ſpiritualis. Ut agnoſcamus nihil tam eſſe deforme, cui ſapientiſſimus Opifex aliam, quando & ubi voluerit non poſſit induere faciem, ut reuerentia Numinis illius excitetur, cujus potentia omnia redire poſſunt* לתהו ובהו *in vaſtitatem & ſolitudinem.* *Verba ſunt* τοῦ πάνυ *Hottingeri Hiſt. Creat. p.* 37.

Sibi tandem & deliriis ſuis relinquimus, qui *Tenebras ſupra Abyſſum* pro mala abſolute ſubſtantia habent, & omnium in Mundo malorum cauſa, & duo principia coæterna ſtatuunt, Bonum unum, alterum Malum. *Zoroaſtrem*, qui aliqui eundem cum *Chamo* Noachi filio dicunt, alii cum *Epiphanio, Nimrodo* coæuum, qui duas a primordio cauſas ſtatuit, Patrem lucem, Matrem caliginem. *Perſas* cum ſuo *Oromasde* & *Arimanio*, quorum ille Deus ex puriſſima luce natus, omnis boni fons, hic è caligine ortus naturæ degenerantis autor. *Ægyptios*, qui præter tres deos, *Iſidem, Oſiridem* & *Orum*, bonos, Samaelem coluerunt tenebrarum Principem. *Pythagoram*, quem tenebras inſtar mali genii coluiſſe teſtatur. *Porphyr. Vit. Pyth. Baſilidianos*, qui Sec. II. duplicem Subſtantiam æternam ſtatuunt *Lucem* & *Tenebras*. *Manichæos*, quorum hic ipſe fuit palmarius error. Imò nec Tenebras abſolutè malas dici poſſe pertendimus ſiue priuatiuè ſumantur pro abſentia lucis exiſtentis, ſiuè negatiuè, ubi lucis præexiſtentia non ſupponitur. conf. *Unſelt.* Diſſ. cit. p. 33.

TAB.

GENESIS cap. I. v. 3. 4. 5.
Opus primæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 3. 4. 5.
Erstes Tagwerck.

I. G. Biz sculp.

TAB. III.

Geneſ. I. verſ. 3. 4. 5.

Dixitque DEVS: Fiat lux. Et facta eſt lux.

Et vidit DEVS lucem quod eſſet bona: & diuiſit lucem â tenebris.

Appellavitque lucem diem, & tenebras noctem: factumque eſt veſpere & mane dies unus.

Dixitque DEVS, fiat Lux, & facta eſt Lux.

Viditque DEVS Lucem, quod bona eſſet, & diuiſit DEVS inter Lucem & Tenebras.

Appellauitque DEVS lucem Diem, & Tenebras appellauit Noctem, fuitque veſpera & mane Dies unus.

VIta Creaturarum absque *Luce* Mors, pulchritudo inconſpicua. Ἀρχὴ τῆς ποιήσεως φῶς ἐστιν, ἐπειδὴ τὰ κοσμούμενα τὸ φῶς φανερόι. Theophil. ad Autol. L. II. DEVS Lux inacceſſa, per Lucem ſe ſuaque manifeſtat.

Ipſe DEVS omnium rerum ex Nihilo Creator, cujus *Spiritus motabat ſuper Aquas* v. 2. Chaoticum Terræ ſtatum in habitaculum commodum mutaturus, ſummâ eadem & potentia & libertate *dixit* per CHRISTVM λόγον Joh. I. 1. vocans ea, quæ non ſunt, *Fiat Lux & facta eſt Lux.*

Conjectare omnino licet, ante fuiſſe in Mundo Lucem, Solis & Fixarum, quam opus hoc primi Diei fuit effectui datum, ſed penetrare non poterant fluidum denſum Chaoticum radii. Nunc ab aereis & aqueis partibus, harumque complexu liberantur terreæ vi Legum â DEO Mundo illatarum præcipitatæ verſus Centrum. Nunc *fit Lux*, quando operari, fluida pellucida tranſire incipit.

Non proin neceſſe eſt, ſtatuere Lucem à Solari diuerſam, Terræ circumfuſam, vel per totum Mundum ex æquo diffuſam ſequentibus demum diebus in globos coactam; vel pro luce generalem cum *Ramberto* in I. Cap. Gen. p. 69. &c. formare ordinis, motus & affrictionis in materiam introductæ conceptum, vel cum *Leonh. Chriſtoph. Sturmio in verſtändlicher Erklärung H. Schrifft* p. 1. 2. inductum vortici Solari magnetismum & motum.

Τὸ μετέωρον *Longino* aliisque haud diſputo. Eſt hæc quidem Moſis relatio ſimplex & hiſtorica, ſed ſimul ſublimis: ſublimis, ſi rem ſpectemus, ſublimis, ſi exprimendi modum, μετεωρίζουσι cuncta, quæ DEI ſunt, reſpectu noſtri.

Luce creata DEVS: *Lux* ipſe æterna, non indiget. Sed Planeticolis a Luce calor & illuminatio. Hi à Luce promanantes effectus Mundo dant & vitam & ornatum. Hinc Lucis increatæ, Lucem creantis erga Terricolas, & ſumma quidem *Bonitas.*

Imo vero conſiderari meretur æqua & proportionata *Lucis* in ſingulos planetas diſpartitio, cujus ipſa Terra noſtra luculentiſſimus eſt teſtis. Chaos, de quo hactenus, ſeu Cometicum, ſeu planeticum, ſi propius fuiſſet admotum vel Soli, vel ſideri alii fulgenti, liquata fuiſſent ſolida, diſſipata fluida, induiſſetque Terra noſtra eminus conſpecta prunæ vel ferri candentis faciem, non globi duntaxat illuminati: longius ſi fuiſſet remota à ſtella quapiam fixa, qualis eſt Sol, conglaciatas vidiſſes Aquas omnes, tam ſuperas, quam inferas, rigore indurata cuncta, nullum ver usquam, nullos Æſtatis honores: fuiſſent Animata non-animata, ſtatuæ rigentes.

Vidit proin *DEVS Lucem, quod bona eſſet*, imo ante præuidit, quam fuit bona: & quia bonitatem atque utilitatem Lucis fouentis & calefacientis prævidit, dedit effectui. *His verbis non oſtenditur, eluxiſſe DEO inſolitum bonum, ſed placuiſſe perfectum. Auguſtin. de Gen. contr. Manichæos.* c. 48. Videmus & nos, ſi oculos aperimus, bonam eſſe lucem, & ſi rationis dictamen ſequimur, ſapientiam pariter ac potentiam & bonitatem Creatoris agnoſcimus ſimul, & pie veneramur.

Sic omnia, quæ DEVS fecit, facit & facturus eſt, bona, bona κατ' ἐξοχὴν, ut ipſe bonus eſt, optima ſunt; Bonus motus & Leges motus quas *ſtabiliuit, ut æternum perſtent, ac Legem præſcripſit, quam transgredi nequeunt*, Pſ. CXLVIII. 6. *Omnia menſura, numero, pondereque temperata*, Sap. XI. 22. *Omnia in menſura & numero, & pondere diſpoſuiſti.*

Sed nec Terræ noſtræ Globo, nec Planeticis aliis, profuiſſet non interrupta Lucis & caloris præſentia. Agitati nimium viventium Creaturarum ſucci exhalaſſent, flacciditate exaruiſſent Plantæ, & ægrius longe tuliſſent homines Lucem perpetuam, quam ferre poſſunt torridæ incolæ, Dies plurium quam 12. horarum, Dies menſium vel annorum.

Sua proin merentur encomia *Tenebræ*, Lucis abſentia. Oppoſita juxta ſe poſita elucescunt magis. Dant tenebræ morituris vegetabilibus & Animalibus vitam, defatigatis

quietem. Hinc eſt quod *diviſerit DEVS inter Lucem & Tenebras.*

Sed & hæc Lucis ac Tenebrarum variatio, Lucis in Tenebras immerſio, ſi bona, utilis, proficua, pulchra ſuos habet certos limites, gradus, menſuram, proportionem, ordinem.

Tenebris ſi careremus Noctis, nulla foret contemplatio ſiderum, noctu fulgentium: nullus extra vorticem Solis proſpectus. *Univerſa Aſtronomia*, verba ſunt maximi trium Imperatorum Aſtronomi *Kepleri, luminum obſcurationibus innititur, adeo, ut hæ tenebræ ſint Aſtronomorum oculi, hi defectus doctrinæ ſint abundantia, hi nævi mentes mortalium pretioſiſſimis picturis illuſtrent.* O eximium & omnibus gentibus commendabile argumentum, de Umbræ laudibus!

Viciſſitudo ſiſtitur Lucis ac Tenebrarum v. 5. ſiue juxta propriam Scriptoris ſacri interpretationem, *Diei ac Noctis; Appellauit DEVS lucem Diem, & Tenebras appellauit Noctem.* Inſigne Bonitatis ac Sapientiæ diuinæ argumentum.

Decreuerat Creator Ter Optimus Maximus Diem & Noctem in Terricolarum, & forte etiam planeticolarum commodum: *Diem* quidem & *Noctem* in certa menſura, ac juſto ordine, convenienti nempe iis, qui gratiſſima hac viciſſitudine eſſent fruituri. Diem plenum non immergendum ſubito in ſpiſſiſſimas Tenebras, nec *Tenebras* mutandas unico momento in Diem. Mutationem hanc longè magis ſuſtuliſſet Terra quam lucem fert, qui è tenebroſo carcere protrahitur in dias luminis auras. Gradatim oriri debuit *Dies*, ſenſim & veluti ſine ſenſu ingruere *Nox*. Hinc *Crepuſculorum* inſtitutum, & uſus refractione radiorum fundatus.

Non Aſia ſolum, Protoplaſtorum patria, gaudere debebat beneficio *Diei* ac *Noctis*, ſed incaleſcere per Diei decurſum, & Tenebris refici tota Terra. Proſpexit ſapientiſſima DEI bonitas Creaturis viuentibus creatis in Hexaemero & naſcituris poſthac per univerſum Terræ orbem.

Hinc ſcopo non ſatisfeciſſet Solis motus, vel Terræ potius per Æquatorem. Ita vix Provinciæ ſub-Tropicales habitari potuiſſent, ſub-Æquatorentibus ardore perpetuo deuſtis, ſub-Polaribus gelidiſſima & conſtanti Hieme preſſis. Approximare debebat Sol nunc Arctico Polo, nunc Ant-arctico, ut vita frui poſſent totius Terræ viuentia. Dedit id effectui ſapientiſſimus Conditor motu per Eclipticam ordinato: Unde *Dierum* & *Noctium* diſtinctio tum in unoquoque Terræ loco, tum in una Provincia reſpectiuè ad aliam.

Provinciis ſub-æquatorealibus ſi Dies foret plurium quam 12. horarum, æſtu marceſcerent omnia, ſub-polaribus, ſi pauciorum, imo, ſi non plurium hebdomadarum ac Menſium, frigore perirent cuncta.

Mutatio hæc ſucceſſiua *Lucis* & *Tenebrarum*, *Dierum* ac *Noctium* præſupponit vel motum Terræ diurnum ſeu centralem, ut una Terræ Provincia poſt aliam Soli obuerti poſſit, vel motum Solis circa Terram immotam. Aſſatur caro igne circa veru lato, vel hoc gyrato. Eò duntaxat redit vexatiſſima Quæſtio, quid Rationi ſit magis conſonum?

Problematica valde eſt ἑξαετία, quam ἑξαημέρῳ ſubſtituit *Cluverus* in *Geologia.* Improportionata ipſi videtur Diei ordinarii ſive νυχθημέρε longitudini productio Animalium. Combinatio ſeparationis Aquarum à Terra cum productione omnium vegetabilium. Terræ gyratio centralis, ſi, quod probandum eſt, ante Lapſum nulla fuit Lucis cum Tenebris alternatio omnino confecit Annum, non Diem ordinarium. Negari nequit in ſacris Literis Annos pro Diebus, Dies pro Annis uſurpari indiſcriminatim. Exempla proſtant Gen. IV. 3. Num. XIV. 34. Ezech. IV. 5. 6. Dan. XII. 11. Apoc. XI. 3. XII. 6. Præterea Creationis Ἀνάμνησιν celebratam nouimus non duntaxat die ſed quoque Anno ſeptimo, imò & ſepties ſeptimo, Sabbathicis Leuit. XXV. 3. 8. Inficiabitur nemo, incongruam eſſe ordinariam explicationem τῶ ἑξαημέρε qua punctulo Terræ, Planetæ uni ex minimis aſſignari ſolent quatuor Dies integri, & unicus Soli, Lunæ ac Stellis. Fuerunt ſane & olim, qui, quales fuerint Dies in Hexaemero determinare vix voluere. *Qui Dies cujusmodi ſint, aut perdifficile nobis, aut etiam impoſſibile, cogitare, quanto magis dicere. Auguſtin. L. II. de Civ. Dei.* c. 6. Certiſſimum interim hoc eſt, potuiſſe τὸν παντοκράτορα, ſi voluiſſet, unico momento ſiſtere univerſi mundi διακόσμησιν: Certiſſimum pariter, dependiſſe a Creatoris nutu & arbitrio vel ἑξαήμερον, vel ἑξαετίαν. Tutiſſimum, receptæ inſiſtere Dierum Hypotheſi.

Veſpera & *mane* proponuntur ut integrantes naturalis Diei partes, quæ totam conficiunt. Hinc totum νυχθήμερον Dan. VIII. 14. vocatur Ebræis עֶרֶב בֹּקֶר *veſpera-mane* Bochart. Hieroz. P. I. L. II. c. 3. p. 84. Nos diceremus *Abend und Morgen*, το *Morgen* ſumentes pro integro Die craſtino, quamdiu Sol illuceſcit Horizonti, diſtinctiue à *Morgen*, quod matutinum duntaxat tempus Heluetiis ſignificat.

Fundantur hoc verſiculo *Dies* tum antiqui *Judæorum*, tum moderni Italorum, qui ab una veſpera ſeſe protendunt ad alteram: *Romanis*, *Ægyptiis*, *Aſtronomis* & nobis ipſis, progredientibus à μεσονυκτίῳ ad alterum: *Babyloniis* & *Græcis* ab ortu Solis ad ortum. Non pendebat à Judæorum arbitrio Feſta aliter celebrare, quam juxta primi Diei inſtitutionem. En mandatum Legislatoris ſummi expreſſum! Leuit. XXIII. 32. *Sabbathum quietis ſit vobis, adfligetisque animas veſtras in*

nono

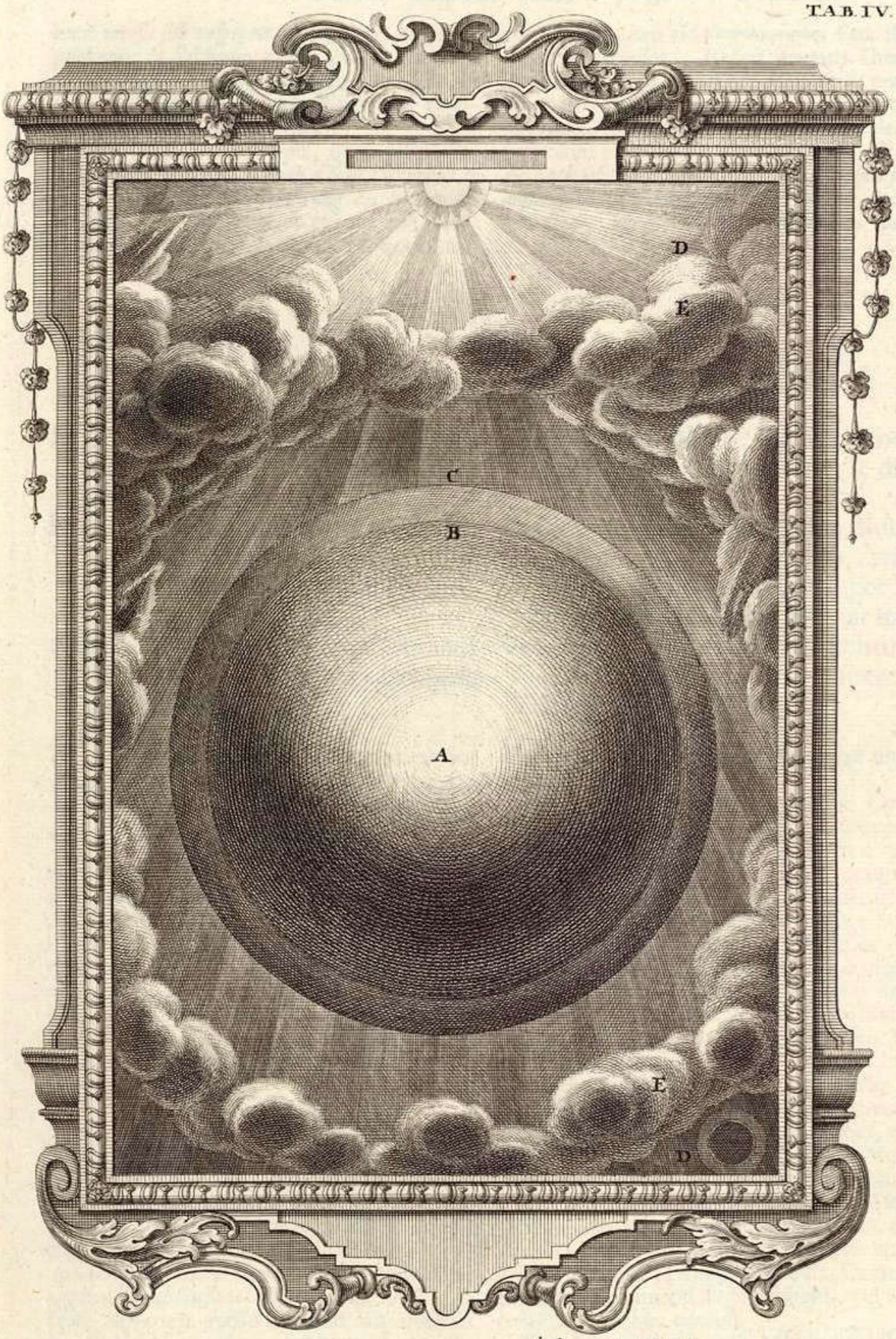

GENESIS Cap. I. v. 6. 7. 8.
Opus secundæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 6. 7. 8.
Zweytes Tagwerck.

I. G. Pinz sculp.

nono menſis ſub veſperam, a veſpera in veſperam quieſcentis in Sabbatho veſtro, vel: *Sabbatum requietionis eſt, & affligetis animas veſtras die nono menſis ſeptimi, à veſpera usque ad veſperam celebrabitis Sabbata veſtra.*

Myſticismum nimis ſapit, quod extra controuerſiam ponit Cl. *Leonh. Chriſt. Sturmius in ſeiner verſtändlichen Erklärung der Stellen H. Schrifft* p. 2. Hexaemeron typum eſſe Hexachiliasmi, ſeu durationis Mundi per 6000. Annos, Creationem τῆς ἀποκαταστάσεως, Fata illius Fatorum Eccleſiæ. Rejicit magnus Theologus Altorffinus D. *Jo. Guil. Bajerus* in præfatione ad præmemoratum Librum, hanc conjecturam, ſed tamen, quæ ejus eſt modeſtia, Sturmium propterea non hæretificat. *Er hält die Sach ſelbſten für eine bloſſe, doch an ſich ſelbſt unſträffliche Muthmaſſung und Myſtiſche Accommodation, auf welche nicht ſicher zu bauen iſt.*

TAB. IV.

Geneſ. I. verſ. 6. 7. 8.

Et dixit DEVS, fiat expanſio in medio Aquarum, & diuidat inter Aquas & Aquas.

Et fecit DEVS expanſionem iſtam & diuiſit inter Aquas ſub expanſione, & inter Aquas ſupra Expanſionem, & fiebat ita.

Appellauitque DEVS expanſionem Cœlum, & fuit Veſpera & Mane Dies ſecundus.

Dixit quoque DEVS: Fiat firmamentum in medio Aquarum, & diuidat aquas ab aquis.

Et fecit DEVS firmamentum, diuiſitque aquas, quæ erant ſub firmamento, ab his quæ erant ſuper firmamentum. Et factum eſt ita.

Vocauitque DEVS firmamentum, cœlum & factum eſt veſpere & mane dies ſecundus.

HEſternæ Diei opus erat prima Solis circa Terram reuolutio, vel potius Terræ prima gyratio centralis, & ſecuta inde diuiſio Diei ac Noctis, per conſequens & aliqualis Vorticis Terrei, vel Globi Terr-aqu-aerei colluſtratio. Hodie purificari magis pergit Atmosphæra, demittunt ſe magna copiâ partes aqueæ verſus & in ipſam Terræ ſuperficiem, & annulum formant aqueum toti Terræ circumfuſum: Hinc quæ ſuſpenſæ manſerunt, formabant Nubes: Sic ſereneſcebat *Aer*, & opus hujus Diei nuncupari poteſt Atmosphæræ, Terram circumdantis depuratio, ſiuè ſereneſcentia.

Hoc modo ſi rem, ut poſuimus, concipiamus erit τὸ רָקִיעַ ςερέωμα, *Firmamentum*, *Expanſio* CD. Aer diuidens aquas inferiores Terræ Globo circumfluas, ab Aquis ſuperioribus, *Nubibus* E. opus Divinæ potentiæ & utiliſſimum, & pulcherrimum, & productioni vitæque mox ſecuturæ Plantarum & Animalium apprime neceſſarium: Opus unius Diei, quo certa Aquarum portio deſtinata fuit alueis in ſuperficie Terræ exaratis, vel potius exarandis, certa Nubibus, quæ ſi colligantur, Aer medius inter eam & Terram dici poteſt veluti interuallum, inter-ſepimentum, ſi ex æquo per Atmoſphæram ſerenaſcente cœlo diſpergantur, expanſum continens, imo continens ſimul & diuidens innumeras Aquæ bullulas, ut ſingulæ natare poſſint.

Non prorſus diſplicet *Ramberti in Cap. I. Gen.* p. 99. &c. quem fuſe explicat, conceptus, quo רָקִיעַ accipit pro Vorticum extrema peripheria, ſiue circumuallationis linea, unum diſtingue ab alio Terræ, Jouis, Saturni, ſingulos hosce, & ab invicem & â vortice Solis, Vorticem Solis â Vorticibus ſtellarum fixarum, Vortices tandem Fixarum ab inuicem, modo pro Geologiæ noſtræ applicatiua explicatione maneamus intra vorticis terrei limites. Sic erit רָקִיעַ Moſaicum extrema Vorticis Terræ linea, Aquæ ſupra-cœleſtes fluidum hunc Vorticem ambiens, Aquæ infra-cœleſtes Atmoſphæra integra, Terræ ad Lunam usque expanſæ, & ſpecialius adhuc tum Nubes, tum Maria, Lacus, Flumina cum Aquis Abyſſi. Vitellum hoc Terra, AB, quamdiu circumfuſum ei manet albumen Aqua BC. Atmoſphæra, clauſum inſuper membrana ſiue cortice CD. linea Vorticis extima, manebit ouum Terra, integrum, errabundum inſtar Cometæ, ſi limites firmamenti fierint ſublati, vel cum cœlis ambientibus confuſi.

Transformatur ita facili niſu inepta illa & rudis Orbium Glacialium vel cryſtallinorum Hypotheſis veteribus recepta in Vorticum extremæ fluiditatis ſubtiliſſimas peripherias, Aquæ tum ſupra, tum infra cœlos craſſiores in fluida tenuiora.

TAB. V.

Nil fere nunc ſub Sole noui. Suas habent ut perſonæ, res, actiones, ita & opiniones, viciſſitudines, itus & reditus, fata, applauſus, ſiniſtras approbationes. Et ſæpe, quod præ vetuſtate hiulcum eſt atque lacerum, nouo indumento ſeſe commendat. Per antiquam *de orbibus ſolidis, cryſtallinis, aquas cœleſtes* præſentantibus opinionem noua veluti veſte donat Cl. *Leonh. Chr. Sturmius verſtændl. Erkl. H. Schrifft* p. 14. Sed ex ſiderio cœlo, ſupra quod fuerant euectæ, nobis adducit propius, nouum, ſiquidem orbi Literato placeat, cudens Syſtema, dignum quod hacce ſiſtatur Tabula, dignum aliorum judicio & attentione. Quo Terræ primæuæ nouam prorſus dat faciem, radios Solis diſpergendo, eosque verſus polares regiones refringendo, mitigat zonæ torridæ æſtum, toti Terræ æqualem fermè & moderatum inducit calorem, imò perpetuum ver, longæuitatis primorum hominum cauſam. Sit A. Terra, B. Aer, C. cortex aquarum Superiorum, Terræ in certa diſtantia circumfuſorum, fornicis ad inſtar, vel corticis, quod cingit ouum S 1. S a. S 3. &c. radii Solis directè incidentes, ex quibus ſoli S 1. ſine refractione Terram vibrant, reliqui omnes juxta Leges opticas, quia tranſeunt per medium denſius C. ad perpendiculum a b. refringuntur ad c. à c. autem tranſeuntes in medium rarius B. à perpendiculo refracti c d. od. deflectunt magis & magis verſus polos D. E. Unde conſtat, aqueo illo orbe in Diluuio fracto, atque in Terram effuſo, ſolam reſtare Refractionem ad perpendiculum, radiorum nempe tranſeuntium ex fluido aereo tenuiori in denſius, majorem ſic induci terris ſub-Æquatorealibus æſtum, majus circumpolaribus frigus, & tamen Nubes, maria illa volitantia, in aere ſuſpenſas aquarum illarum primitiuarum ſuperiorum vices gerere.

Ad faciliorem Syſtematis, non mei, intellectum ſiſtit

Fig. I. Radium A B. tranſeuntem ex medio tenuiori, Aere, in denſius, Aquam, quæ refractio ad perpendiculum D. E. dat radium B. C.

Fig. II. Radium A. B. tranſeuntem ex medio denſiori, Aqua, in Aerem, medium tenuius, refracte tendentem ad C.

F. F. Siſtit orbem cryſtallinum, qualem prima antiquitas euexit ſupra ſydera.

Indicat expanſi aerei, vel etiam totius Vorticis terrei intra limites certos concluſi reiterata v. 7. deſcriptio, & fluidi aquei ab aqueo, Aquarum inferiorum a ſuperioribus, Marium, Lacuum à Nubibus, vel Vorticis Terrei à fluido æthereo ſuperiori diſtinctio, ſummam & utilitatem, & neceſſitatem operis hujus ſecundæ diei, abs quo Globus Terr-aqueus ſubſiſtere non potuiſſet.

In ſenſu generaliori ſi fluidum Vorticis Terrei non foret certis ſuis limitibus clauſum, erraret, quod ſupra innui, Terra Cometæ adinſtar vagabunda, vel juxta tangentem curuæ ejiceretur, qua datâ Porta, extra Vorticem Solis. Æquilibrio opus fuit inter Vortices, & preſſione mutua vel attractione adæquata, quæ corpora ſingula ex totalibus retinent in ſuo ſitu.

In ſenſu ſpecialiori ad Aerem reſtricto, ſi hic vel non ambiret Terram, vel non depuratus, viuere non poſſent Plantæ, Animalia, Homines: Altior ſi foret Atmosphæra, quam reuera eſt, vel demiſſior, premeretur ibi Terra nimis, hic minus quam par eſt: eadem, quæ altitudinis, ratio eſt aliarum Elementi aerei proprietatum: Grauitatis, Elaſticitatis, Denſitatis, Raritatis: Opus fuit exquiſito pondere & menſura: opus non caſus fortuiti, ſed Creatoris ſapientiſſimi, ad certos fines omnia dirigentis, & potentiſſimo nutu exequentis. Cujus perfectio pateſceret adhuc magis, ſi deſcenderemus ad ſingularum particellarum aerearum, ſeu ſpirulæ ſint, ſeu plumulæ, figuram, magnitudinem, pondus aliasque proprietates, Ideæ Creatoris & uſui reſpondentes.

Par ratio eſt proportionis inter Aquas ſupra-cœleſtes & infra-cœleſtes, quarum præciſa quantitas & pondus â diuina Sapientia ſunt definita.

De hac veritate certiſſimi ſumus, & a priori & à poſteriori. Eſt fluidum Vorticis Terræ integri proportionatum, fluido circumfuſo Solaris & Planeticorum, ſed quoque in Vortice ipſo Terræ Fluidum Aqueum in Aere natans, tum Aeri ipſi, tum Mari, & Lacubus, Nubes, Aquæ Supra-cœleſtes, ſi & denſiores forent, & majores, & numeroſiores careret globus, quem inhabitamus, ſufficienti & luce Solis & calore: caderent nimii imbres, copioſior Nix, denſior majorque grando, intumeſcerent nimis, quam par eſt Fontes, Riui; exundarent Lacus & Flumina, inundaretur orbis: quod ſi è contrario forent & rariores, tenuiores, & quantitate numeroque minores, deficeret neceſſaria pluuia, Nix, frequentiores Plantas perderent Pruinæ, increſceret nunc frigus, nunc calor, exiccarentur Fontes ac Riui, decreſcerent Flumina: Si ſuſpenſi immobili loco, priuarentur loca perpendiculariter eis non ſubjecta multifariis uſibus, aliis interea multa patientibus incommoda, tum â continua umbra, tum ab effuſis procellis, tum à continuo Solis æſtu.

Con-

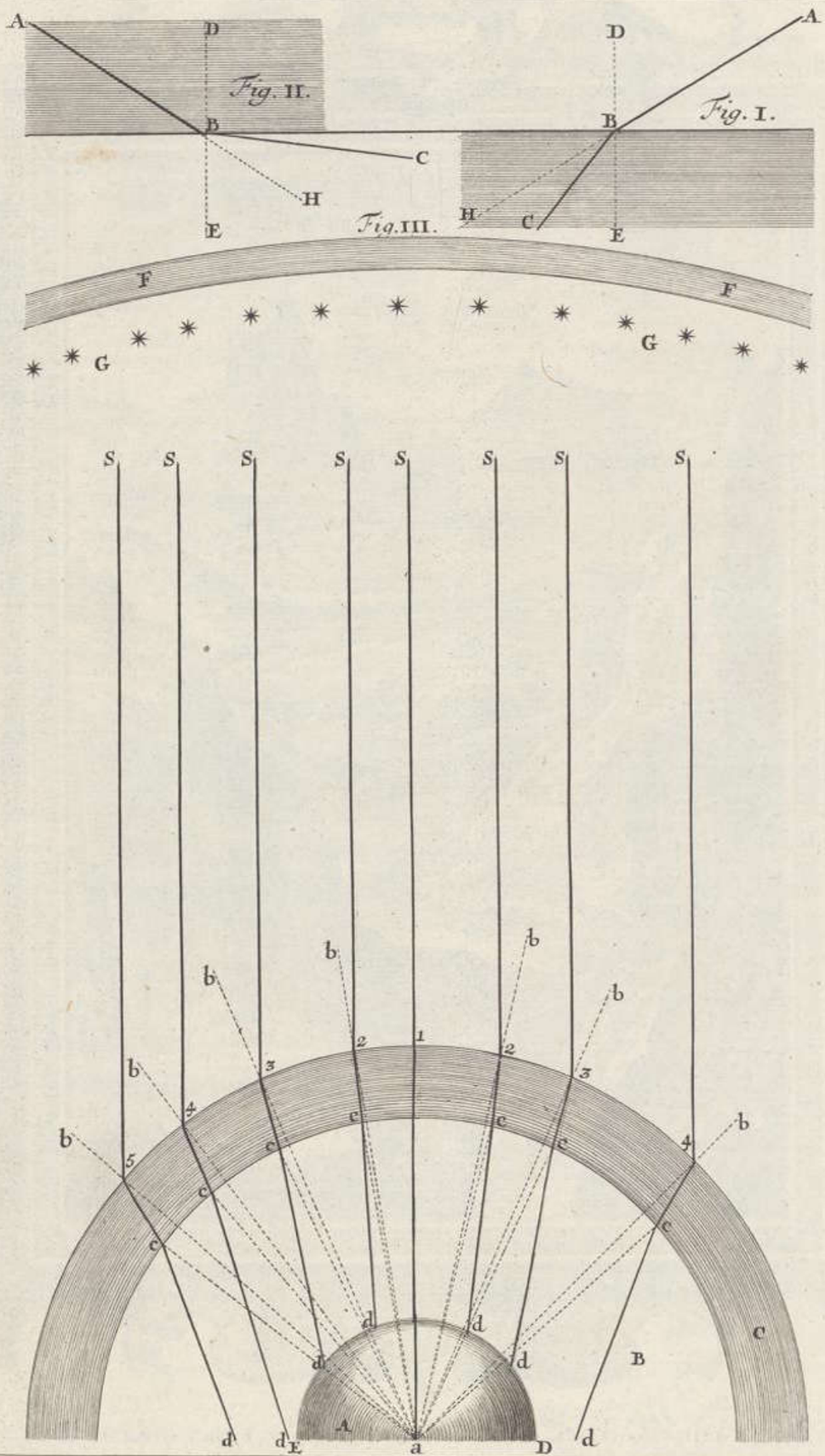

GENESIS Cap. I. v. 6. 7. 8.
Opus secundæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 6. 7. 8.
Zweytes Tagwerck.

I. A. Friderich sculp.

GENESIS cap. I. v. 9. 10.
Opus tertiæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 9. 10.
Drittes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

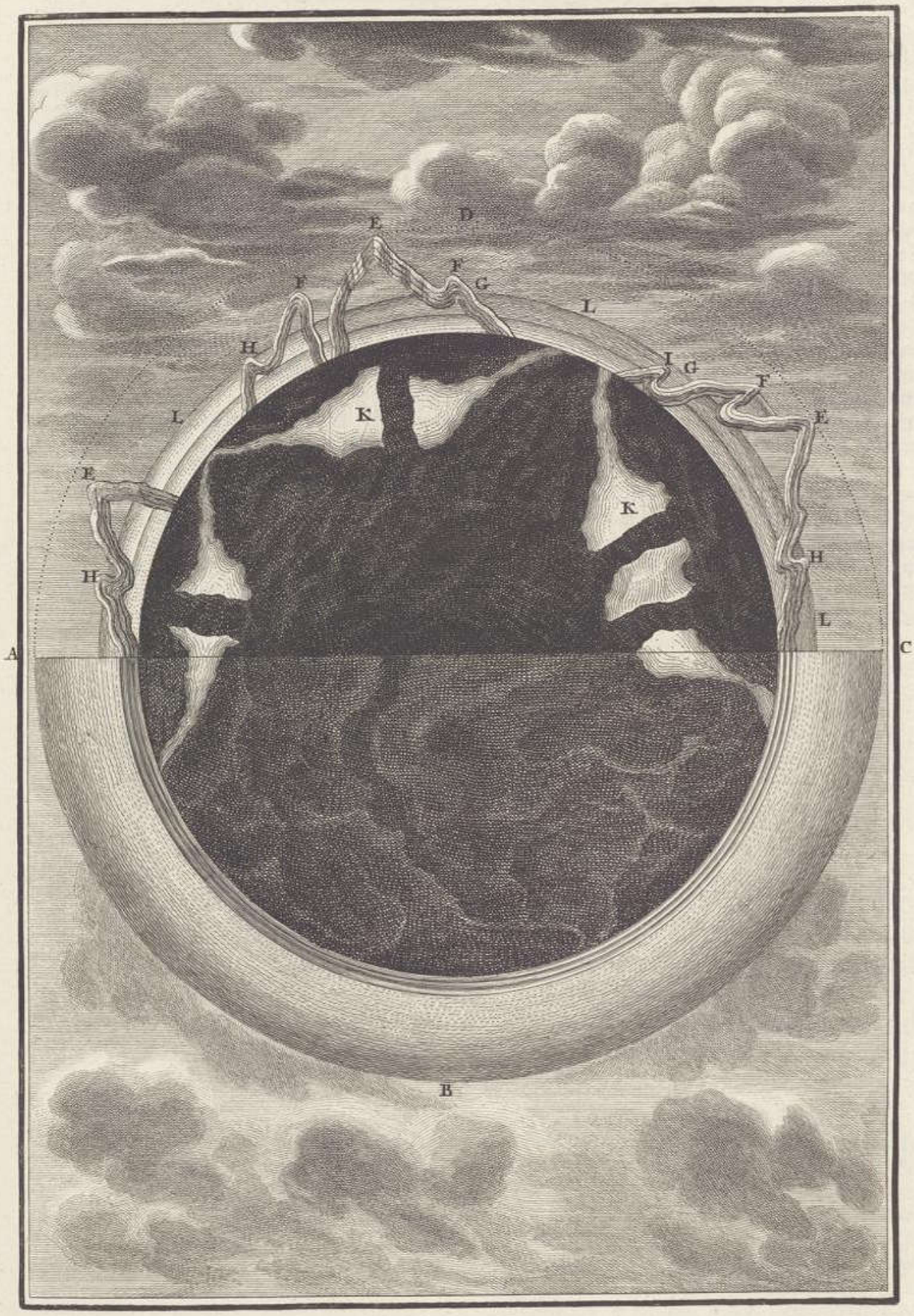

GENESIS Cap. I. v. 9. 10.
Opus tertiæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 9. 10.
Drittes Tagwerck.

I. G. Binz sculp.

Conueniebat Terræ, ut mobiles eſſent Nubes, hinc *Ventorum* inſignis uſus, quorum vehiculo â Mari & Montibus deuehuntur ad omnes Terræ habitatæ provincias, Pagos, Campos, Syluas. Qui Venti hic quoque in conſiderationem veniunt, quia ſunt Aer fluctuans, & excellentiſſimum pro vita Creaturarum, commercio Hominum, Nauigationis medium.

A ſupremis & medioxumis Aquis ſupra-cœleſtibus deſcendentibus ad imas noua occurrit & ſufficiens DEI ſapientiſſimam bonitatem plenis buccis decantandi ratio: Nonne enim, ſi extenſi magis forent, vel contracti limites maris, ſi ſapor magis minusue ſalſus, ſi fluidum hoc quietum magis, vel turbulentum multa & varia naſcerentur Terricolis incommoda? de quibus alibi. Par ratio eſt æquilibrii Fontium ac Fluminum.

Bonitatem DEI tandem deprædicant eæ ex Aquis infra-cœleſtibus quæ particulis mineralibus ſunt fœtæ, Thermæ, Balnea, Acidulæ, Aquæ ſalſæ, Sulphureæ, vitæ Hominum tum conſeruandæ, tum reſtituendæ multis modis proficuæ

Eſt v. 8. Obvia vox Cœli שָׁמַיִם πολύσημος. v. I. ſumitur communiter pro expanſo omnium fluidiſſimo, Fixis & Planetis interjecto: Heic, & innumeris aliis S. Scripturæ locis pro Atmoſphæra imprimis inferiori, Nubium & Meterorum Theatro magnifico; *Appellauit* ipſe DEVS *Expanſionem Cœlum.* Exclamant Pyrgopolynices illi magno promiſſores oris hiatu, Babelis primi fundatores Gen. XI. 4. *Agite, ædificemus nobis ciuitatem & Turrim, cujus caput (pertingat) ad Cœlos usque, faciamusque nobis nomen.* Aliis: *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim cujus culmen pertingat ad cœlum, & celebremus nomen noſtrum.* Deut. IX. mentio fit *ciuitatum magnarum & munitarum in cœlum usque.* Matth. XXIV. 30. νεφελῶν τῦ ἀέρανῦ, *Nubium cœli,* Cap. VIII. 20. πετεινῶν τῦ ἀέρανῦ, *Auium cœli.* Extendit autem ſe hoc Cœlum Nubium, Auium, Urbium muris cinctarum vix aliquot milliaribus ſupra Terram, nedum ultra Lunam ad Planetas, nedum ad Fixas. Eſt &, quod communi loquendi uſu Cœlum audit, Cyaneo colore oculis gratum, aliud nihil quam Aer. Decipiuntur, qui ſpatium hoc volunt Fixis & Planetis interjectum. Et tamen cum Scriptura loquimur, quoties Aerem Cœlum vocamus.

TAB. VI. VII.

Geneſ. I. verſ. 9. 10.

Et dixit DEVS, Congregentur Aquæ ſub Cœlis in unum locum, ut appareat Continens, fiebatque ſic.

Et appellauit DEVS Continentem Terram, collectionem vero Aquarum appellauit Maria.

Dixit vero DEVS: Congregentur Aquæ, quæ ſub cœlo ſunt, in locum unum, & appareat arida. Et factum eſt ita.

Et vocauit DEVS aridam, terram, congregationesque aquarum appellauit maria.

SIc deſcenditur ad Globum Terr-aqueum, à diuiſione Aquarum ſuperiorum, & inferiorum, ad ſeparationem harum à Terra arida; Tectus quippe à circumfluis Aquis Globus habitabilis reddi debebat hoc *Tertiæ Diei* opere: ab Aquarum complexu liberari, & tamen earundem irrigatione frui. Hæc ratio congregationis Aquarum in *Maria*, *Flumina*, *Lacus*, *Fontes.* Ut id daretur effectui, debebat Globus in ſtrata quidem diviſus, ſed undique æqualis, Aquis circumfluus, qualem ſiſtit inferius Hemiſphærium Tab. VII. quæ ſectionem Terræ exhibet Orthographicam, reddi inæqualis, ſtrata heic eleuari, alibi depreſſa manere, ut exhibet Hemiſphærium ſuperius Tab. VII.

Mechanicæ Leges omnes heic minimè ſuffenæ. Opus fuerat vi Diuinâ, imo unico DEI nutu. In penetralia hujus Myſterii, omni Philoſophia ſuperioris, ducit nos Θεόπνευςος Pſaltes Pſal. CIV. 5-9. *Terram fundauit ſuis baſibus, ut ſempiternis temporibus non moueant. Qui fundaſti Terram ſuper ſtabilitatem ſuam: non inclinabitur in ſeculum ſeculi.* Subſidentia partium grauiſſimarum verſus Centrum, locatione Terræ in Centrum ſui Vorticis circumductione ejusdem in Ecliptica preſſione Corporum totalium reciproca, & grauatione partialium. *Abyſſum* Aquarum Terræ circumfluarum, *occultauit quaſi veſtimento, ut ſupra montes ſtent Aquæ. Quæ fugiunt ab increpatione Tua, & à ſono Tonitrui tui præcipites feruntur.*

Aſcenduntque Montes & in Valles deſcendunt ad eum locum, quem eis fundaſti. Terminumque præſtituiſti, quem transgredi nequeunt, ne iterum Terram operiant. Vel: *Abyſſus ſicut veſtimentum amictus ejus: ſuper montes ſtabunt aquæ. Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui Tui formidabunt. Aſcendunt montes & deſcendunt campi in locum, quem fundaſti eis. Terminum poſuiſti quem non transgredientur, neque conuertentur operire terram.*

Num aſcenſus hic Montium, vallium deſcenſus, ſiue Stratorum eleuatio & ruptura contigerint Terræ motu, vel Ignis vi? meum non eſt anquirere. Sufficiebat Voluntatis Diuinæ nutus. Stratis autem ita eleuatis non potuerunt non Aquæ ab eleuatioribus locis defluere ad depreſſiora, imo & in caua ſubterranea influere.

Sta heic, Θεόφιλε, & adora DEI ἀεὶ γεωμετρέντος veſtigia, exquiſitiſſimam eleuationis ad depreſſionem, prominentium partium ad cauas, aridorum ad aqueas proportionem: mirare ſummam in confuſione συμμέλειαν, in ruinis Ordinem, Architecturæ Diuinæ, quem Decompoſitum dixeris: Conſidera Aquarum marinarum inexhauſtum promtuarium, ſed Terræ conditioni præciſe adaptatum: immenſos Aquarum cumulos quouis momento per innumera maximorum etiam Fluminum oſtia in Mare influos, ſed hoc non reciproco talionis jure Terram inundans; attende, tantundem præciſe tum à Ventis auferri, tum in Terræ meatibus abſcondi, quantum influit. Limites conſtitutos & Fluido & Arido. Conſtantem Aquarum per Viſcera & ſuperficiem, imo & Aera circulationem. Maria ante Diluuium in primo orbe extitiſſe, & ſacer hic textus docet, & innumeræ primæ Terræ, priſtinorum Marium Reliquiæ, Piſcium Marinorum, ipſarum quoque Balænarum Dentes, Spinæ, Spondyli, Cruſtacea, Teſtacea.

Subminiſtrat Vox DEI ut v. 6. omnipotenter creans, ita v. 10. ſapientiſſimè informans, Phyſico *Terram & Aquam, Solidum & Fluidum*, bina principia generalia; Geographo diuiſionem in *Geographiam* ſtrictè ſic dictam, & *Hydrographiam.*

In Orthographica Terræ ſectione Tab. VII. videre licet

ABC. Statum Globi Terraquei ante diem tertium.

ADC. Statum ejusdem die tertio & poſt, ſtrata nempe hinc inde eleuata, alibi depreſſa.

EEE. Apices altiſſimorum Montium.

FFF. Summitates minorum.

EG. Terræ decliuitatem â ſummis Montibus ad Littora Maris.

LLL. Maria.

HHH. Inſulas.

K. Caua ſubterranea.

TAB. VIII.

Geneſ. I. verſ. 11. 12. 13.

Et dixit DEVS, Progerminet Terra germen herbam ſeminificantem ſemen; lignum frugiferum ferens fructum juxta ſpeciem ſuam, cujus ſemen ſit in ſemetipſo ſuper Terram, & fiebat ita.

Et protulit Terra germen herbam ſeminificantem ſemen, lignum frugiferum ferens fructum juxta ſpeciem ſuam, cujus ſemen ſit in ſemet ipſo ſecundum ſpeciem ſuam. Et vidit DEVS, quod eſſet bonum.

Facta eſt veſpera & mane Dies tertius.

Et ait: Germinet Terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum, juxta genus ſuum, cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper Terram. Et factum eſt ita.

Et protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen juxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens unum quodque ſementem ſecundum ſpeciem ſuam, & vidit DEVS, quod eſſet bonum.

Et factum eſt veſpere & mane dies tertius.

GENESIS Cap. I. v. 11. 12. 13.
Opus tertiæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 11. 12. 13.
Drittes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

HOc *die tertio*, quod vidimus, fuere ſtrata Terræ eleuata, defluxere per plana inclinata Aquæ, Aluei Marium, Lacuum, Fluminum, fuere repleti, ſed nuda ſe offert Tellus, Tabula raſa, nullis exornata picturis, imò vero ſqualido colore horrorem incutiens, ſed ὑλὴς, ſeminarium diues, aqua limoſa nutritia prægnans, pingue ſolum, ex quo ſurgunt vegetabilia omnis generis, quæ momento amœnum virorem, imò omnes colores Terræ inducunt, non certe vi quadam propriâ.

Mandat DEVS Terræ, materiæ inhabili, immotæ, paſſiuæ, ut progerminet דֶּשֶׁא עֵשֶׂב, βοτανὴν χόρτε, herbas teneras, adoleſcentes imo & adultas, perfectas, quæ habeant מַזְרִיעַ זֶרַע *ſeminificandi ſemen* potentiam, id eſt ſeſe propagandi & multiplicandi per ſemina radices, taleas, Prolones. Ubique eſt זֶרַע in omni ferè Arboris puncto.

Eſt infinitum, infinities varians in Plantis, Arboribus, Fruticibus, Foliis, Floribus, Seminibus, artificium, quod infinitam poſcebat Potentiam & Sapientiam. Sunt proin Opera hæc non Naturæ, qualiscunque ducat Plaſtica, non Motus, ſed immediata DEI. Conſule Anatomen Plantarum, qualem moderna Philoſophia tibi, Microſcopiorum inprimis ſubſidio, offert. Quid judicabis, obſecro, de tot in eadem Planta millionibus ductuum nutritiorum advehentium, reuehentium, aerivehorum, fibrarum? quid de omnibus his, imò Foliis, Floribus, Fructibus, concentratis & jam figuratis in exiguo Seminis puncto, & puncti infiniteſimo punctulo? Quid de uno eodemque ſucco nutritio, infinitis modis diuerſificato? de modo, quo corpuscula minima ordinantur & coeunt? quid de propagatione ſpeciei, excedente prorſus omnem finiti intellectus captum? de 1584000000. fructibus ex unico Ulmi ſemine pronatis, quorum ſinguli eandem ſeminificandi potentiam habent? Quid de progreſſione Geometrica in infinitum pergente, cujus primus terminus 1. ſecundus 1584000000. tertius hujus numeri quadratum, quartus cubus, & ſic porro? Quid de iisdem ſemper naſcendi, creſcendi, operandi, pereundi viciſſitudinibus? de eadem indole in natis natorum, & quæ nascuntur ex illis? quid de Generationibus hodiernis, quæ veroſimiliter aliud nihil ſunt, quam rudimentorum infinite paruorum primitus creatorum evolutiones? Quid proin de omnis generis vegetabilibus nychthemeri, imò fortè paucarum horarum, forte momentorum ſpatio in ſua perfectione productis, terreſtribus, montanis, ſylveſtribus, aquaticis, lacuſtribus, marinis, perennibus, annuis? de Miraculo, quod illo Virgæ Aharonicæ 16000es. eſt majus, quot ſcilicet numerantur hodie diuerſitates? Non deride, quisquis es, aphiloſophe, numeros ſupra in medium prolatos, non, quæ modernis arridet, *evolutionem*. Fundatur hoc Syſtema non duntaxat Ratione, Experientia, infiniti artificii ſtructurâ, ſed ipſa Codicis Sacri authoritate. Quid enim aliud eſt *Herba ſeminificans ſemen* מַזְרִיעַ זֶרַע *arbor fructus faciens ſpeciei ſuæ, cujus ſemen ejus IN EA ſuper Terram* אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ עַל־הָאָרֶץ Ita nos dicimus, latere rudimenta ſingularum Plantarum, ſingulorum indiuiduorum in Seminibus, Oculis, Gemmis, Fructibus, imo latuiſſe in primis plantis, Arboribus à DEO creatis, & nunc ſubinde explicari, EVOLVI.

Illuſtrandæ huic doctrinæ inſeruiunt Obſeruationes imprimis Microſcopiales. En *Triticum* ex Leeuwenhoek Exper. & Contempl. p. 158.

Fig. I. eſt Tritici granum octauæ diei germinans: & A B D. quidem recens ſpica. BCD. folium interius ſpicam cingens.

Fig. II. aliud Tritici granum duodecimo die.

Fig. III. Hordei Granum germinans nono die; A A A. recens ſpica. N O P Q R. quatuor folia ſpicam cingentia.

Fig. IV. totum hordei germen nono circiter die ad radices inter S. & V.

Fig. V. Triticum in genicula jam excreſcens.

Fig. VI. Spica inibi latens, quam armato licet oculo videre.

Fig. VII. aliam exhibet Spicam adultioris ætatis.

Fig. VIII. aliam magis adultam, locatam in X. Fig. V.

Fig. IX. Tritici Spica perfecta, prout etiam nudis conſpicitur oculis.

TAB. IX.

Geneſ. Cap. I. verſ. II. 12. 13.

JUcundum ſimul erit & utile *Florum* pulcherrimam varietatem ſiſtere, ſcitu tantò neceſſariam magis, quia unica hæc Tabula characteres exhibet, ad quos omnes prope, quotquot in rerum natura occurrunt, Plantæ reduci & poſſunt & debent, *Tournefortium* ſequor ejusque Claſſes.

I. Herbæ & ſuffrutices flore monopetalo campaniformi.

Eoque vel ſimpliciter campaniformi A. vel campaniformi tubulato B. vel campaniformi patenti C. vel globoſo D. Ad hanc Claſſem pertinent Malua, Cucurbita, Campanula.

II. Plantæ flore monopetalo infundibuliformi E. Hypocrateriformi F. rotato G. Huc pertinent Nicotiana, Auricula Urſi, Borrago.

III. Plantæ floribus monopetalis anomalis, auritis vel cucullatis H. tubulatis in lingulam deſinentibus. I. tubulatis perſonatis K. Arum, Digitalis, Euphraſia.

IV. Plantæ flore monopetalo labiato L. Saluia, Mentha, Meliſſa, Rosmarinus.

V. Plantæ floribus Polypetalis cruciformibus M. cochlearia, Burſa Paſtoris, Braſſica.

VI. Plantæ floribus polypetalis roſaceis N. Papauer, Flos Paſſionis, Pæonia.

VII. Plantæ floribus roſaceis umbellatis. O. Fœniculum, Angelica, Caminum.

VIII. Plantæ floribus polypetalis caryophyllæis. P. Caryophyllus.

IX. Plantæ floribus Liliaceis. Q. Tulipa, Hyacinthus, Corona Imperialis.

X. Plantæ floribus Polypetalis papilionaceis R. Faba, Piſum, Vicia.

XI. Plantæ floribus polypetalis anomalis. S. Napellus, Balſamina, Viola, Conſolida, Regalis.

XII. Plantæ floribus floſculoſis T. Carduus, Cyanus, Scabioſa.

XIII. Plantæ floribus ſemi-floſculoſis U. Cichorium, Scorzonera.

XIV. Plantæ floribus radiatis W. Jacobæa, Doronicum, Bellis.

XV. Plantæ floribus apetalis ſeu ſtamineis X. frumentum, Secale Hordeum, Auena, Gramen, Arundo.

XVI. Plantæ, quæ Floribus carent, & ſemine donantur, epiphylloſpermæ dictæ Y. Filix, Polypodium, Ruta muraria.

XVII. Plantæ, quarum Flores & Fructus conſpicui deſiderantur. Spongiæ, Muſci, Corallina Z.

XVIII. Arbores & Frutices floribus apetalis; Buxus, Fraxinus, cujus ſiſtitur Flos. lit. a.

XIX. Arbores & Frutices floribus apetalis amentaceis. Nux Juglans, Fagus, Caſtanea; cujus ſiſtitur Julus & fructus b.

XX. Arbores & Frutices floribus monopetalis. Jasminus, Ulmus, Sambucus, cujus exhibetur Flos & Fructus c.

XXI. Arbores & Frutices floribus roſaceis Tilia, Berberis, Amygdalus, Roſa, cujus præſentatur Flos lit. d.

XXII. Arbores & Frutices floribus papilionaceis. Geniſta, Anagyris, cujus oſtenditur flos & fructus lit. e.

TAB. X.

Geneſ. I. verſ. 14. 15.

Dixitque DEVS, fiant Luminaria in expanſione cœlorum, ut diſtinguant inter Diem & Noctem, ſintque in Signa, & ſtata Tempora, in Dies & Annos.

Et ſint in Luminaria in expanſione Cœlorum, ut Lumen præbeant ſuper Terram, fiebatque ita.

Dixit autem DEVS: Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem ac noctem: & ſint in ſigna ac tempora, & dies & annos.

Ut luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factum eſt ita.

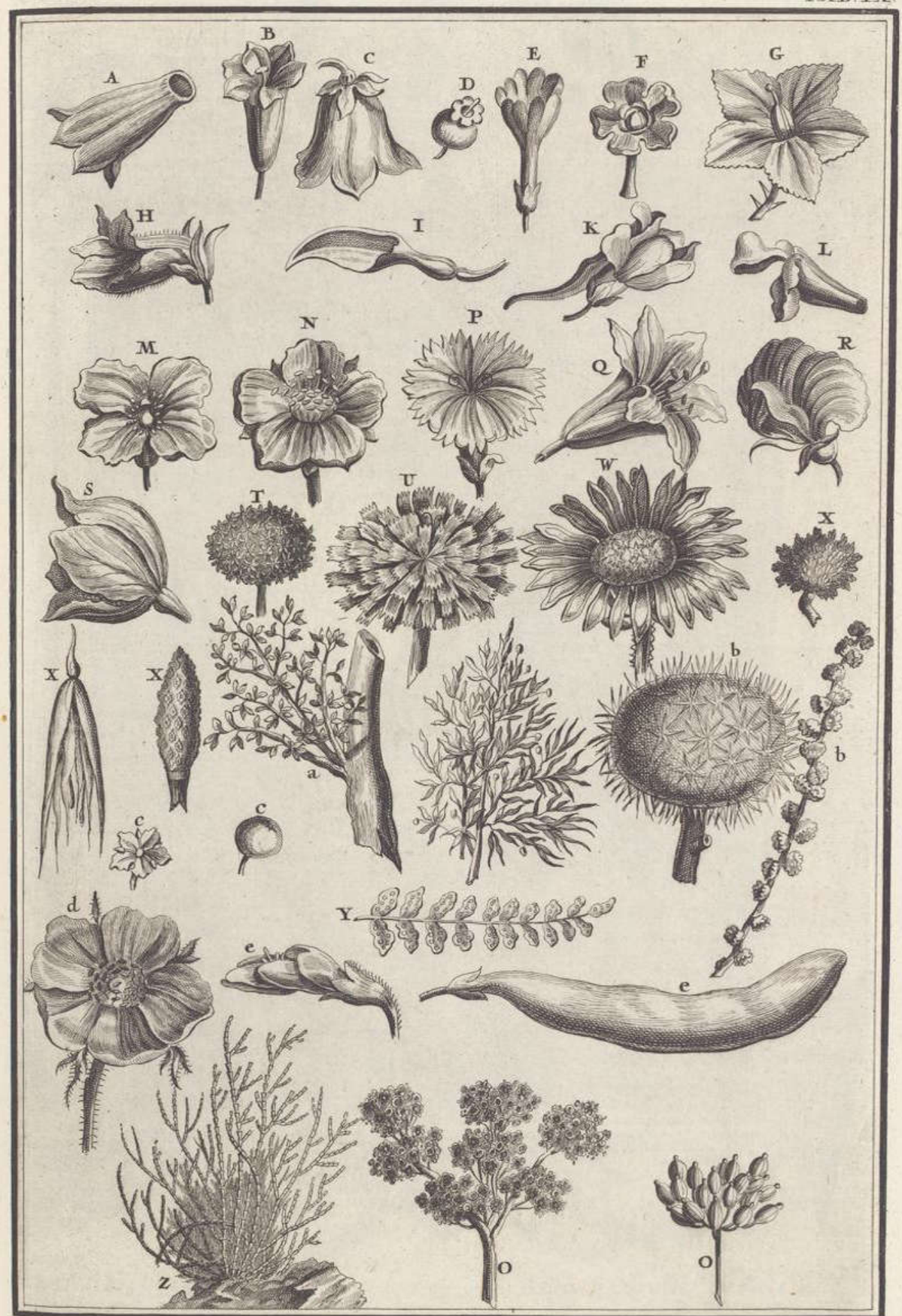

GENESIS cap. I. v. 11. 12. 13.

Opus tertiæ Diei.

I. Buch Mosis cap. I. v. 11. 12. 13.

Drittes Tagwerck.

I. A. Corvinus scul.

GENESIS Cap. I. v. 14. 15.
Opus quartæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 14. 15.
Viertes Tagwerck.

I. A. Endrich sculp.

NUnc aperitur magnificum Mundi Theatrum. Fulgentiſſima Sidera, tum Fixa, tum Erratica, initio jam creata, Aere magis depurato, reddunturque conſpicua. Nunc Sol incipit eſſe Terræ Sol, nunc lux ejus & calor in uſum cedit Terræ. Seruit immenſi Vorticis Monarcha pulviſculo. Quarto Die comparet Sol materialis, Millennio quarto Sol Juſtitiæ. Notum, Sidera una eſſe aliis, immenſis quidem ſpatiis altiora, Parallaxi fidiſſimo teſte. Quomodo igitur, inquies, *facta ſunt in expanſione cœlorum?* Aere? Quid ſi narrationi Moſaicæ parallelum ſiſtamus ſyſtema *Empedoclis* de *duplici Sole*, *Igne primigenio* in Centro Vorticis magni, & hujus Ignis *reſplendeſcentia*, quæ repræſentatur in noſtra Atmoſphæra? Extitit ſane *in principio* v. 1. Hic Terræ fuit præſentatus, & veluti in expanſo aereo effigiatus finito die tertio. Renouauit ſane antiquiſſimam hanc de ſole ideam inſignis Aſtronomus & Sculptor *Joh. Chriſtoph. Eimmartus* in *Ichnographia noua Contemplat. de Sole.* Fuerit Atmoſphæra רָקִיעַ hactenus in Chaotico magis ſtatu, ſimilis vitro crudo, nondum polituram nacto, nunc erit conferenda cum lente polita. Sit Fig. I. H D G. Terra, E B C F. Atmoſphæra. A B C. Conus radiorum à Sole incidentium in Atmoſphæram. B C. baſis Coni inuerſi B D C. cujus apex eſt D. ſpectatoris oculus. Hoc ſi ita ſit, tot erunt, uti in Iride & Halone, Soles, quot oculi, Nubem amplectimur pro Junone, Solis imaginem pro Sole. Et ſumus, vel natamus cum Terra noſtra in parte ipſius Solis. Lucem fœneratur huic ſententiæ Sol Septentrionalibus inocciduus, infra Horizontem demerſus, illis tamen conſpicuus, nempe ſubſidio refracti radii A C. ex C. in F. juxta Fig. II. Judicent de hoc Syſtemate me peritiores alii.

Quicquid ſit, ſiſtuntur heic מְאֹרוֹת *Luminaria*, luce vel propria vel aliena gaudentia, Sol, Luna, Planetæ, Fixæ, quatenus inſeruiunt Terricolis, imo &, ſi qui ſunt, Planeticolis, quorum *Dies*, *Noctes*, *Signa*, *Tempora*, videſis in *Hugenii Cosmotheoro.* Siſtuntur Corpora non αὐτοϵσια, in eſſe, fieri, lucere, moueri, ſignare, dependentia à DEO, Judæis primùm, ſed & aliis mortalibus, ne turpi Apoſtaſia deflecterent à Creatore ad Creaturas, à vero DEI cultu ad Heliolatriam, vel Selenolatriam, ad exemplum Cainitarum, quos Aſtra adoraſſe probat Cel. *Heidegger. Hiſt. Patr. Exerc. VIII. Th. 4* ex *Maimonide.* Alios poſterioris æui ἀϵργολάτϵας ſilentio prætereo.

Diem & *Noctem*, ingentia DEI beneficia, alterat gyratio centralis Terræ, quæ ſi nulla foret, gauderet Solis luce & calore unicum duntaxat Terræ Hemiſphærium, imò nimio æſtu torrerentur hujusdem pleræque Prouinciæ, altero profundis & perpetuis tenebris immerſo, continuo rigente gelu: ſi tardior, velociorue, foret rurſum incongrua, νυχθήμϵρον, ibi plurium hicpauciorum, quam 24. horarum.

Sunt & *Anni*, ad annuam Terræ in fluidiſſima orbita circumvolutionem, imo ad exquiſitiſſimam Diuinæ Sapientiæ normam emenſurati. Pone, inſulſe Mome, circulum hunc abſolui ſex Menſium ſpatio! Sic forent Anni tempora duplo breuiora, corriperet nos ante gelida Hyems, quam fruges poſſent maturari. Pone motum tardiorem, tempora habebis Anni productiora, longiorem Æſtatem, quæ exiccaret omnia, unicam intra biennium meſſem, integri Anni Hyemem, qua conſtringerentur omnia.

Fundantur מוֹעֲדִים *Tempora* ſcil. *Anni*, Axi Terræ non perpendiculariter inſiſtente Eclipticæ plano, ſed inclinato ad 23½. grad. Tolle hanc inclinationem, miſerrimam habebis Terræ conditionem, non, quam ſomniabant alii, Paradiſiacam felicitatem. Actum erit de omnibus Septentrionis populis, quibus Sol nunquam accedet propius, quam nunc fit Vere & Autumno, dum aliæ Prouinciæ, conſtanti Æquinoctio torrerentur nimio æſtu; Pone axem in inclinatione ſua continuo variantem, obtinebis ſtatum infeliciſſimum omnium, ſaltus ex diriſſima Januarii Hyeme, quam experiuntur Grœnlandi, ad æſtum Æthiopibus vix tolerabilem. Exhibet hunc ſitum & motum annuum Terræ, ſimulque quatuor Anni Tempora Fig. III. ubi Terra exiſtente in ♎ Sol conſpicitur in ♈. & vernum tempus deſcribit motu ſuo per ♈. ♉. & ♊. Sequitur Æſtas motu Solis per ♋. ♌. ♍. Autumnus per ♎. ♏. ♐. Hyems denique per ♑. ♒. ♓.

Aliud Diuinæ Bonitatis κριτήριον dant *Dies* iterato nominati יָמִים nempe *Dierum Longitudines*, qui paribus cum temporibus Anni paſſibus ambulant.

Ex his omnibus clarè patet, data eſſe Luminaria cœli in Signa לְאֹתוֹת in τϵκμήρια Potentiæ Sapientiæ, Bonitatis Diuinæ; Tempeſtatum, Anni, Dierum, Noctium, Menſium, variorum Naturæ Phænomένων, Eclipſium Solarium, Lunarium, Jovialium, Tempeſtatum, Ventorum, Æſtus Maris, Plagarum Mundi, Nauigationum, Longitudinum. Ut non opus habeamus huc accerſere Signa ex Aſpectibus Aſtrorum petita, prognoſticari, quod ἀϵρομάνται faciunt, mutationes Regnorum, Principatuum, Rerumpublicarum vices, mortem & vitam Principum, fata priuatorum, Pacem, Bella.

Non ſunt Luminaria data duntaxat in Signa, ſed & in *Luminaria* לִמְאֹרֹת Emphatice vocat, Ezech. XXXII. 8. מְאוֹרֵי אוֹר *Luminaria Lucis.* Quæ ſibi luxerunt hactenus, illucent nunc Terræ. Dominus, Sol, ſit Seruus, & tamen Monarcha manet.

Senſu magis proprio *Luna* dici poteſt eſſe in *expanſione cœlorum*, *quam Sol.*

TAB. XI.

Geneſ. I. verſ. 16. 17. 18. 19.

Et fecit DEVS duo magna Luminaria, Luminare (videlicet) majus, quod dominaretur interdiu, & Luminare minus, quod dominaretur noctu, tum etiam ſtellas.

Fecitque DEVS duo luminaria magna, luminare majus, ut præeſſet diei: & luminare minus, ut præeſſet nocti: & ſtellas.

Poſuitque DEVS in expanſione Cœlorum, ut lucem præberent ſuper Terram.

Et poſuit eas in firmamento cœli, ut lucerent ſuper terram.

Et ut dominarentur die ac nocte, diſtinguerentque inter Lucem ac Tenebras, viditque DEVS, quod eſſet bonum.

Et præeſſent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras. Et vidit DEVS, quod eſſet bonum.

Et fuit veſpera & mane dies quartus.

Et factum eſt veſpere ac mane dies quartus.

FEcit DEVS, id eſt perfecit, quod *fecerat* jam ante. Perfectum mutatur in plusquamperfectum, quo Lingua Ebræa caret. Partitur Lucis Monarchiam, propriam & *Diei* dominium tradit *Soli*, mutuatitiam & dominium *Noctis Lunæ*. Imo vero *Sol* Monarcha manet, Lunâ Vice-Rege.

Eſt *Solis* ad *Terram* proportio ut 1369078. ad 1. Lunæ ad Terram ut 1. ad 47. *Lunæ* proin ad *Solem* ut 1. ad 64346676. Et tamen *Lunæ* hic puluisculus in parallelismo locatur cum Oceano illo igneo. *Luminare* cluet *magnum*, licet *minus*. Uſus nempe reſpectu eſt Sol magnus, & Luna magna, magna quoque in apparentia, nobis Terricolis. Sic magni erunt Jouicolis quatuor, Saturnicolis quinque Satellites, nobis vix niſi per Telleſcopia conſpicui. Sic, vides, Textum ſalvum, Aſtronomiam ſaluam. Ut non opus ſit heic illo, ad captum vulgi, effugio, quod tantopere reformidant multi Theologi, defenſum à *Joh. Wilkins*, Ceſtrienſi Epiſcopo & aliis.

Inſinuat quartæ diei operum iterata præſentatio inſignem, qui ad Terricolas redundat, ex luminaribus uſum. Carere poſſemus Auibus, Piſcibus, Inſectis, aliis forte Animantibus, ſed non Luce, non calore, non Dierum ac Noctium, Lucis ac Tenebrarum viciſſitudine.

Fig. I. repræſentat *Solem* & in eo *maculam*, uti conſpici hæ ſolent per Tubos.

Fig. II. *Lunam*, uti ejus facies ſeſe obuertit Terræ, diſtincta in partes lucidiores & maculas.

Fig. III. *Phaſes Lunæ* reſpectu Terræ T. nempe in a. *Pleniluniun*; in b. Lunam decreſcentem; in c. *Quadraturam*, in d. *Nouiluniun*, in e. Lunam creſcentem; in f. *Quadraturam*.

Fig. IV. ſiſtit Syſtema *Eclipſeos Solaris*, ejusque totalis, reſpectu nempe incolarum jacentium in climate inter a. & b. Eclipſatur autem Sol, ſi Luna L. media tranſit inter Solem & Terram T. adeoque Terricolis Lucis uſuram intercipit.

Fig. V. Schema exhibet *Eclipſeos Lunaris*, ejusque etiam totalis, quæ oritur, ſi Luna L. tranſit per umbram Terræ conicam T a. eique plane immergitur, in b. eſt penumbra.

TAB. XII.

Geneſ. I. verſ. 20.

Et dixit DEVS, ſcaturiant Aquæ reptile animæ viuentis, & volatile, quod volitet ſuper Terram, ante expanſionem cœlorum.

Dixit etiam DEVS, Producant Aquæ reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cœli.

Eſt

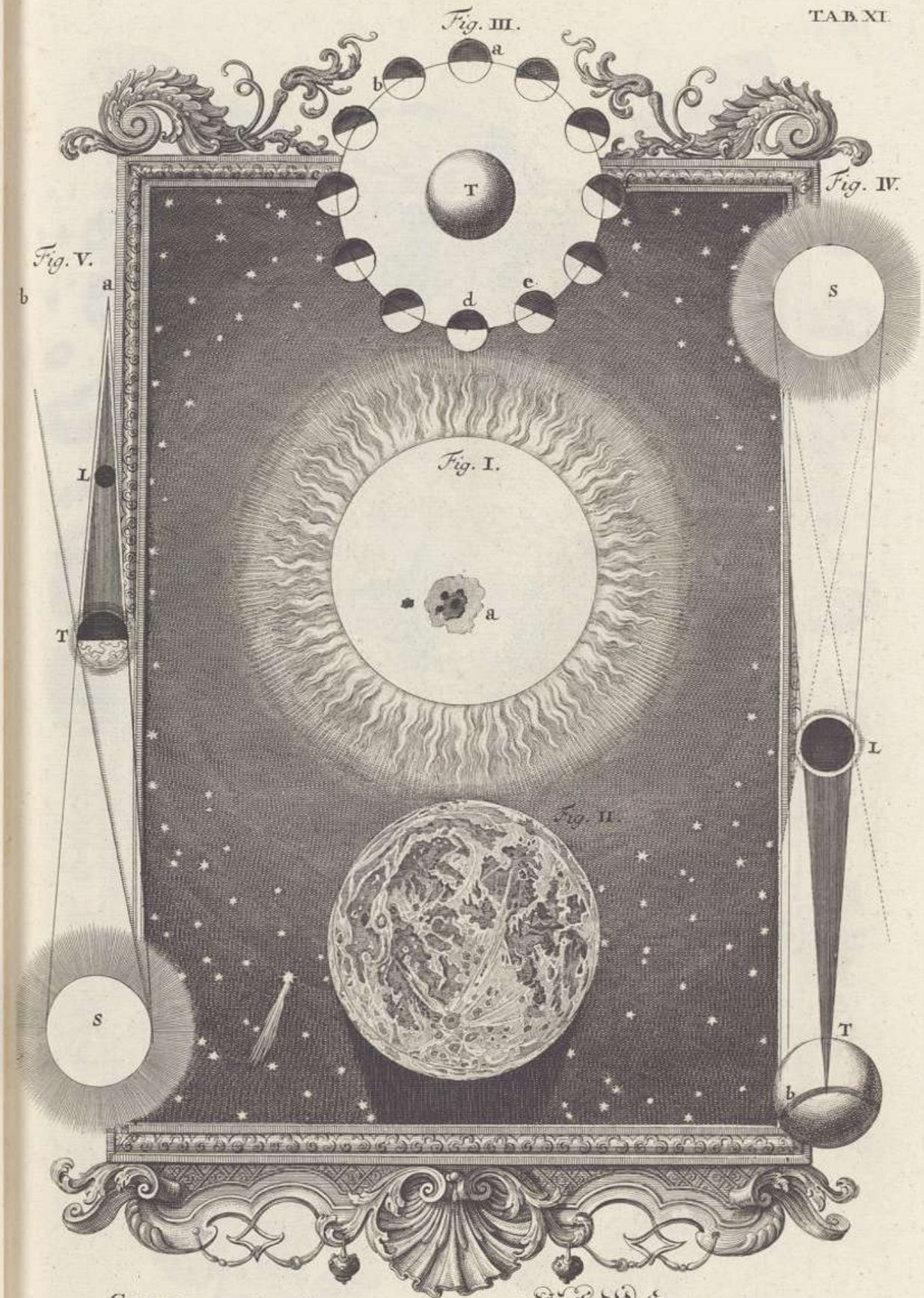

GENESIS cap. I. v. 16. 17. 18. 19.

Opus quartæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 16. 17. 18. 19.

Viertes Tagwerck.

I.A. Fridrich sculp.

GENESIS cap. I. v. 20.

Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 20.

Fünffes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS cap. I. v. 20.
Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 20.
Fünfftes Tagwerck.

I. A. Fridrich sculp.

EST ordo Creationis naturæ rerum congruus. Atmosphæra nunc depurata. Terra à Calore Solari fota. Adſunt Vegetabilia omnis generis. Nunc comparent, quibus Plantæ in cibum veniunt, Animantia. Et primo quidem prodiit ex Aqua שֶׁרֶץ *reptile, Inſectorum*, ut vocamus omne genus: non ſane ex neceſſitate Naturæ, non ex putri limo, ſed juſſu Omnipotentis. *Dixit DEVS*, & dum dixit, produxit, Aquas impræegnauit ſeminio vel ouis, imo Animalcula ipſa in omni ſua perfectione fiſtit. Minime dubitabis, ſi Philoſophiam modernam, ad DEVM ductricem, conſulas. Perpende immenſam varietatem, miras metamorphoſes, providentiſſimam conſeruationem, imperſcrutabilis artificii ſtructuram. Conſidera, minimis etiam illis Animalculis, quorum ad 30000. viuunt in unica Aquæ guttula, ſua eſſe viſcera, venas, neruos, muſculos, articulos, Spiritus animales, vel quod iis eſt ἀνάλογον: deponere ouula ſua iis in locis, ut plurimum Foliis, Floribus, Fructibus, Plantis, Arboribus, Muris, ubi ad maturitatem euecta, ſiue plene euoluta, nutrimentum ſuum inuenire poſſint: Perpende gluten illud, & artificium, quo ouula ſua affigunt ita, ut à Ventorum, Aquæ, Aeris æſtuantis injuriis poſſint eſſe ſecura: quàm dextré alia obuoluant ouula ſua foliis conglobatis: quantâ induſtria deponant in tenellis ramis, terebra prius perforatis, vel morſu ſaltem læſis: quam prouidè occultent vel intra corticum rugas, filis ſericiformibus colligent, vel crudeli philautia alia aliorum Animalium terga ad hunc finem perforent: vel etiam cauos Animalium Nares, Aures, Os, Terræ viſcera, Aquas quærant; vel etiam intra calices Florum, ſemina, fructus, carnem ſiccam, Radices, Ligna, recondant; ibi ſemper, ubi commodiſſime ſunt locata.

Debebant & *Volatilia*, Aues, *volitare* ſuper Terram; habebis hic rurſus, cur plenis deprædices buccis DEI perfectiones. Conſidera Auium ſtructuram, varietatem, Roſtra varia, pedum ad roſtra & colla præciſa proportionem, prouti vel in Aquis nutrimentum quærunt, vel in Terra, veſtimenta, quibus conteguntur, Plumas, Pennas, infinitæ, etiam in coloribus, pulchritudinis: Ungues, quibus armantur: caudæ gubernaculum: Muſculos: Oſſa tenuiſſime excauata, Cerebrum, Pulmones, Ventriculos, Ova, Ovula in Ouis; Nidos artificioſiſſimos, pullorum & ouorum conſeruationem, innumera alia.

Exhibet hæc Tab. XII. varii generis Inſecta, *Papiliones*, *Erucas*, *Scarabæos*, *monocerotem* & *bicornem*, *Libellam*, *Cantharos*, *Locuſtam*, *Araneas*: Sed attentionem ſimul & deſcriptionem merentur Icones, quæ latera tabulæ ornant, & Inſectorum miras ſiſtunt Metamorphoſes, & quidem exempli loco è pluribus *Formicæ* atque *Papilionis*.

Eſt nempe ex Swammerdamio

Fig. 1. *Formicæ* ouum, tum nudo oculo, tum ſub armato conſpicuum.

2. Vermiculus Formicæ primum ouo excluſus.

3. Vermiculus Formicæ, cujus membra jam ſub pellicula ſuccreuerunt, & circa Thoracem nonnihil protuberant.

4. Vermiculus Formicæ nudatus, rejectis exuuiis Nympha dictus duplici conſpectu.

5. Formica ipſa operaria, Fœtum in ore gerens.

6. Formica mas.

7. Formica fœmina.

Fig. a. Papilionis Ouum.

b. Idem ruptum, & ab incola vermiculo relictum.

c. Vermiculus ſeu Eruca, è qua Papilio hic isque nocturnus mutatur.

d. Idem vermiculus tela obuolutus, cujus membra recondita protuberare incipiunt circa ſecundam & tertiam inciſuram.

e. Nympha Chryſalis, ſiue Aurelia mas.

f. Eadem fœmina.

g. Papilio ipſe nocturnus mas alatus.

h. Fœmella impennis.

i. Eadem corpore ouis repleto.

TAB. XIII.

Geneſ. I. verſ. 20.

IN Scenam heîc prodeunt *Aues*, quæ, quia locum cedere debebant Inſectis, peculiarem merentur. Tanta equidem earum eſt varietas, ut volumine integro *Willoughbyano* vix comprehendi queat: ſufficiat inpræſentiarum ex claſſe quauis ſiſtere vel unam, vel paucas: ex Terreſtribus & uncunguibus Regem *Aquilam* A. & *Pſittacum* B. ex iis, quæ roſtro & unguibus rectioribus minusque hamatis, adſunt *Coruus* C. *Upupa* D. Ex Terreſtribus maxima Struthio E. Ex iis quæ breuiora & rectiora habent roſtra, *Gallina* F. cum *Gallo* G.

Ut Generationis mirandæ juſta formetur idea, inter Tabulæ hujus ornamenta exhibeo, ex *Malpighio* mutuo ſumtos, diuerſos *Oui Gallinacei* incubati ſtatus: ubi

N. 1. Conspicitur, oculo nempe armato, cicatricula oui nondum incubati, sed quidem fœcundi.
N. 2. Oui incubati post horas 6.
N. 3. post horas 12.
N. 4. post horas 18.
N. 5. post horas 24.
N. 6. post horas 30.
N. 7. post horas 36.
N. 8. post horas 40.
N. 9. post duos dies.
N. 10. post triduum.
N. 11. post quartam diem.
N. 12. post quintam.
N. 13. post sextam.
N. 14. post septimam.
N. 15. post nonam.

TAB. XIV.

Sistit secunda hæc Ornithologica Tabula ex Auibus Aquaticis, quæ digitos habent diuisos, *Gruem* H. *Ciconiam* I. ex Palmipedibus & latirostris *Cygnum* K. *Anserem*. L. *Anatem* M.

Inter ornamenta videre licet Oui incubati statum.

N. 16. post diem decimam.
N. 17. post duodecimam.
N. 18. post decimam quartam.
N. 19. transacta die decima nona.
N. 20. completa die vigesima.
N. 21. tandem pullus pipiens.

Ubi obseruandum, me, ut parcerem spatio, omisisse delineationem Colliquamenti exterioris, quod Embryoni pro nutrimento inseruit.

TAB. XV.

Genes. I. vers. 21.

Et creauit DEVS Cetos magnos, & omnem animam viuentem reptantem, quam Aquæ scaturierant juxta species suas, & omne volatile pennatum, (quodque) secundum speciem suam, & vidit DEVS, quod esset bonum.

Creauitque DEVS Cete grandia, & omnem animam viuentem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vi dit DEVS, quod esset bonum.

CReavit *DEVS*, non produxere Aquæ propria vi, *Pisces*. Omne quod dabant Aquæ, erat locus, structura est DEI opus. Vix persuaderier de asserti hujus Veritate? Considera ex una parte Aquæ simplicitatem, ex altera Piscium mirandam & multivariam structuram. Dentes nunc in Ore, nunc in Faucibus, nunc in Ventriculo positos, in Unica serie, vel pluribus: Oculos, Pinnas, quibus tanquam remis incredibili velocitate mouentur. Caudam, quæ illis gubernaculi loco inseruit. Squamas: Cerebrum respectu totius corporis exiguum; Tactum tenerrimi sensus, qui simul Auditus officio fungitur: Branchias, quæ pulmonum loco adsunt: Ventriculos & numerosa Intestinula: Vesicam natatoriam, cujus ope nunc sursum feruntur, nunc deorsum, & ubique in æquilibrio sunt cum Aqua: Musculos innumeros: Generationem numerosissimam: varietatem in Generibus & Speciebus miram.

Valet idem argumentum circa רֶמֶשׂ *reptile* omne, siue ἔναιμον id sit, uti Serpentes, siue ἄναιμον, exsangue, Vermes & Insecta omnia; Inprimis autem hîc per *Animam viuentem reptantem* (motabilem) intelligi volo *Exanguia* speciatim ita dicta, inprimis marina, tum mollia, Polypum, Sepiam, tum Crustacea, Gammaros, Echinos, Stellas: tum Testacea, Conchas, Cochleas, omne genus.

Stitit se DEVS ut maximum in minimis; ita & maximum in maximis Animantibus, ex quibus per quandam veluti præcellentiam nominat Moses *Cetos magnos*, Natatilium veluti Reges, per quos intelligi probabile *Cetaceos* ita dictos *Pisces* (distinctiuè à *Cartilagineis* & *Spinosis*) qui quadrupedum viviparorum more pulmone respirant, coeunt, concipiunt, viuos fœtus pariunt, & Lacte alunt: Pisces-

que

GENESIS cap. I. v. 20.
Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 20.
Fünffes Tagwerck.

I. A. Fridrich sculp.

GENESIS Cap. I. v. 21.
Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 21.
Fünfftes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

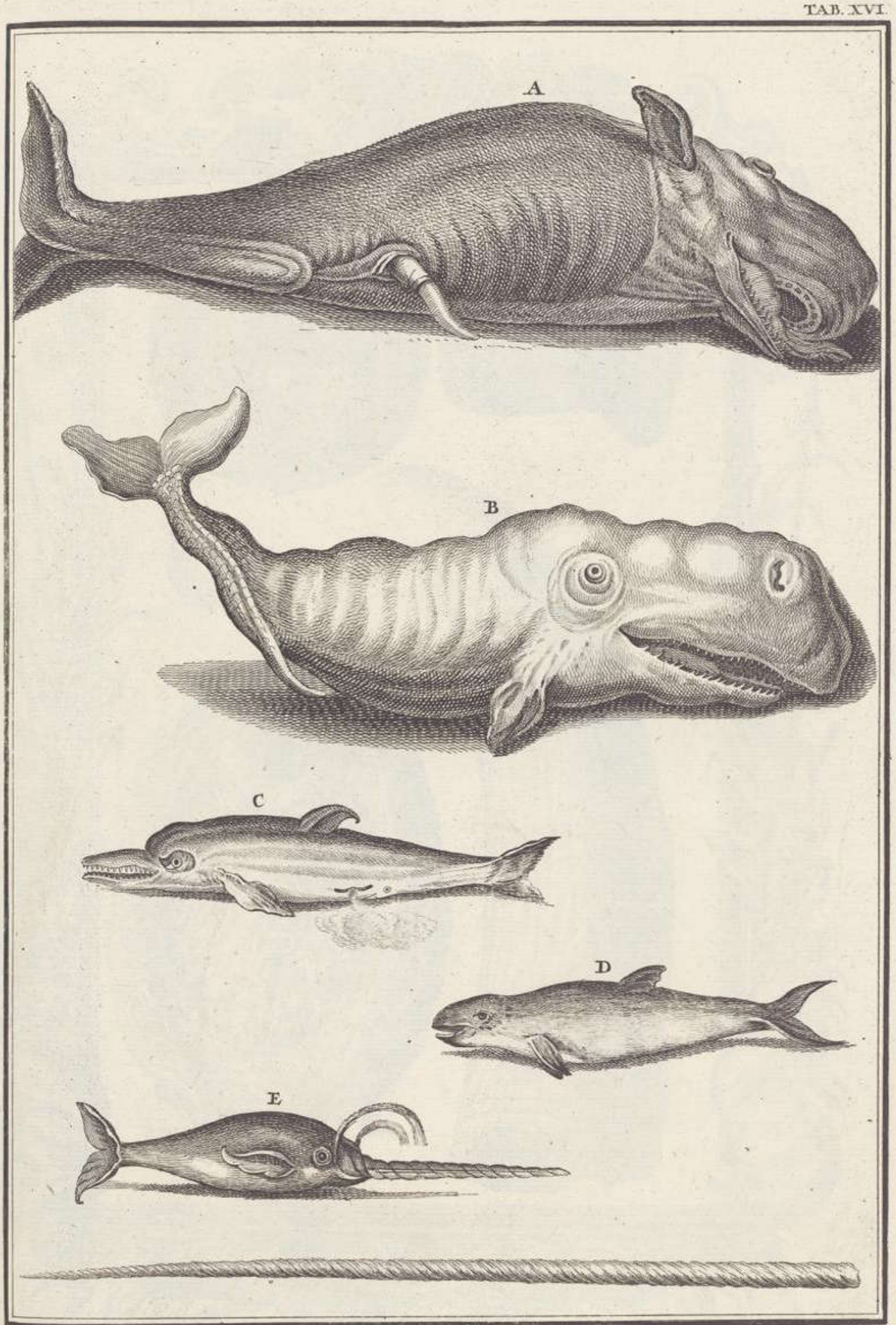

GENESIS cap. I. v. 21.
Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 21.
Fünfftes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

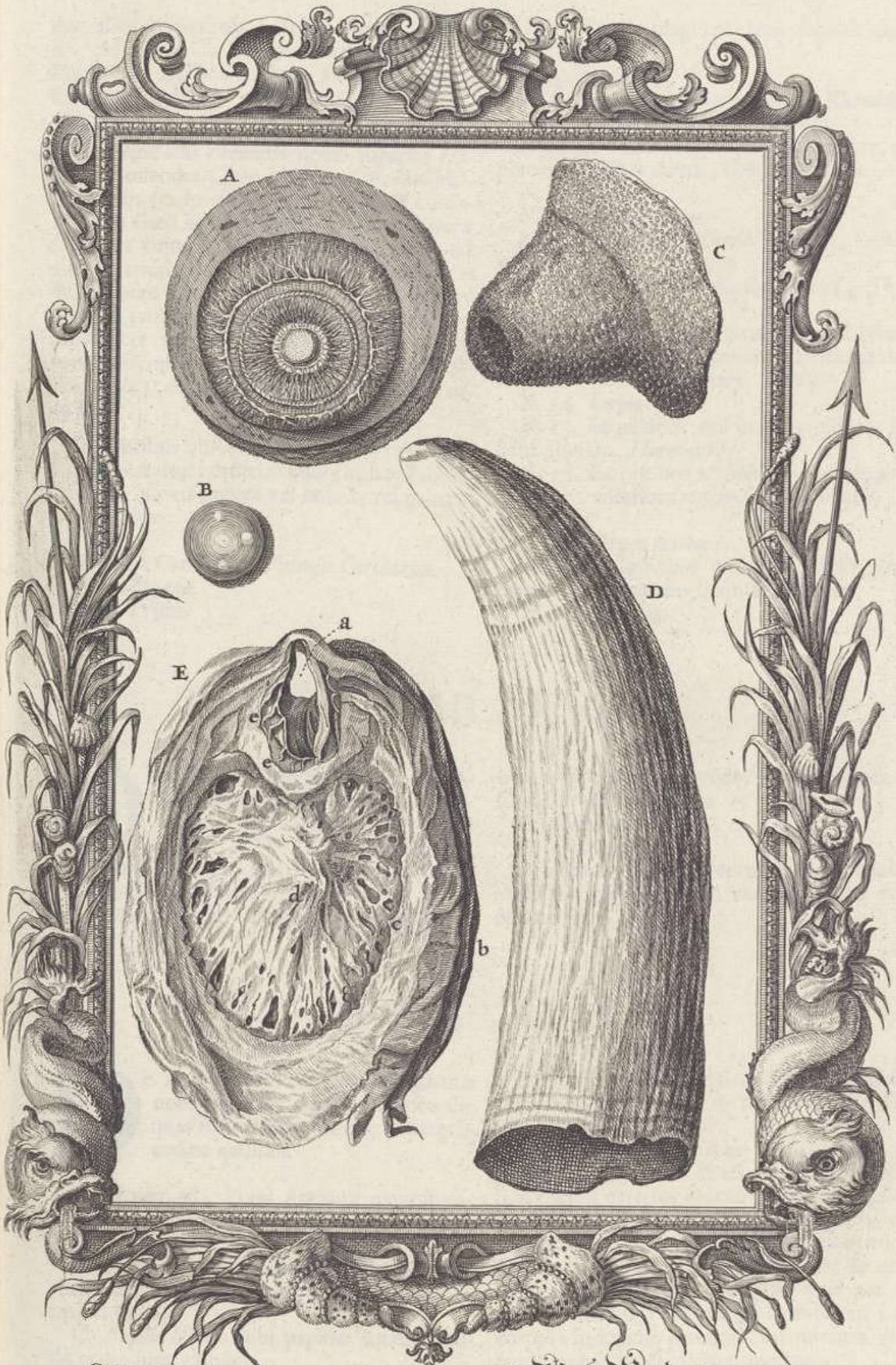

GENESIS Cap. I. v. 21.
Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 21.
Fünffes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

que alios è maximis, *Belluæ marinæ* dictos. Ad priorem Claſſem pertinent Delphinus, Phocæna, Balæna, Orca, Phyſeter, Cete, Clus.

De *Balænis* multi multa, ſed & multa falſa; aſt in mendaciis cudendis nemo ſuperior Hebræis: offendas Cetos 500. Stadia, ſiue Milliaria plus 60. longos. Sed hi nihil, ſi conferas cum Ceto illo monſtroſo in *Baua Bathra* f. 73. in cujus dorſo nauis ab una pinna ad alteram triduanum confecit iter. Quid dicas de Arabum commentis, qui totum Terræ globum unici piſcis dorſo, ut paſſim Scyphos, incumbere nugantur. Contractiores ſunt menſuræ, quas modernæ ſuggerunt obſeruationes, & 100. pedes raro pro longitudine excedunt.

De Piſcibus abſolutiſſimum opus extat Illuſtris *Willoughbyi*: ſufficiat nobis in hac Tabula, ſiſtere ex quovis genere vel unum, vel paucos. Adſint igitur:

N. 1. Ex Cartilagineis longis *Carcharias.*
N. 2. *Zygæna.*
N. 3. *Priſtis.*
N. 4. Ex Cartilagineis latis *Raja* & *Squatina.*
N. 5. *Torpedo.*
N. 6. Ex planis ouiparis ſpinoſis *Rhombus.*
N. 7. *Anguilla* ex Anguilliformibus.
N. 8. Ex piſcibus corpore contractiore, qui pinnis fibralibus carent, *Orbis muricatus.*
N. 9. *Xiphias.*
N. 10. *Hippocampus.*
N. 11. Ex piſcibus dorſo tripinni, *Aſellus major.*
N. 12. Ex piſcibus dorſo bipinni, *Thynnus.*
N. 13. Ex Truttaceo genere, quod pinnulam habet paruam adipoſam in extremo dorſo, nullis radiis inſtructam, *Trutta.*
N. 14. *Carpio.*
N. 15. Ex piſcibus, qui unicam in dorſo habent pinnam, *Harengus.*
N. 16. Ex piſcibus aculeatis duabus in dorſo pinnis, anteriore autem ſpinis radiata, *Lupus.*
N. 17. *Draco marinus.*
N. 18. Ex piſcibus unica in dorſo pinna partim molli, partim ſpinoſa, *Acarnan.*
N. 19. *Scorpius.*

TAB. XVI.

QUos ſingulari elogio dignos, ad gloriam ſcilicet Creatoris, judicat Hagiographus, *Cetaceos Piſces* תַּנִּינִים eosque הַתַּרְשִׁישִׁים, dignos judicamus & nos peculiari Tabulâ, in qua

A. exhibet *Balænam.*

B. *Orcam*, quam doctiſſimo *Leuiathanis* libro orbi erudito expoſuit, Joboque reſtituit Clar. *Theodorus Haſæus.*

C. *Delphinus.*

D. *Phocæna.*

E. *Monoceros*, cujus cornu paſſim inter Cimelia reconditur, & pro vero Unicornu venditatur. F.

TAB. XVII.

DE Anatome Piſcis maximi parum nobis conſtat. Speciminis loco aliquas ſiſto partes, easque in magnitudine naturali.

A. *Oculus* eſt, Pomi Aurantii magnitudinem vix excedens, ex Ruyſch. Theſ. Anat. IV. Tab. I.

B. *Humor* ejus *Cryſtallinus*, ſane reſpectu vaſtæ molis corporeæ exiguus vitulino paulo major.

C. *Papilla Uberis*, ubi papillæ cutaneæ nudo oculo ſunt viſibiles.

D. *Dens orcæ* ſeu Leuiathanis, quod donarium Muſeum acceptum refert laudato *Haſæo.*

E. Cylindrus reſectus ex *pene* Balænæ, ex proprio Muſeo, ubi a. eſt meatus urinarius. b. c. corpus exterius nerveo-ſpongioſum, heîc ſuccinei vel melliti coloris translucidum. c d. corpus interius nerueo-ſpongioſum, ejusdem ſtructuræ, qualis eſt in ipſo homine & quadrupedibus. ee. Membranulæ, quæ per interualla meatum urinarium connectunt cum corpore ſpongioſo exteriori, inſeruientes dilatando vel arctando dictum meatum.

TAB. XVIII.

EX *Reptilibus* v. 21. indigitatis, præcipue marinis, occurrunt Animantia tardiſſimo Motu prædita, eaque *Mollia Exſanguia*, imo & aſpectu & tactu horridula.

A. *Polypus.*
B. *Sepia.*
C. *Lepus Marinus.*
Ex Cruſtaceorum genere.
D. *Aſtacus.*
E. *Cancer marinus.*
F. *Stella marina.*

TAB. XIX. XX.

MIre oculos mentemque recreant *Reptilium*, præſertim *marinorum* illa Animalia, quæ *Teſtaceorum* nomine vulgò inſigniuntur, & integris voluminibus deſcripta depictaue extant. Manebimus, propter chartæ anguſtiam, & materiæ nimiam molem in Claſſibus genericis.

Ex Cochleis in ſe retortis intus Margaritarum inſtar ſplendentibus adſint

A. *Nautilus.*
B. *Cornu Hammonis.*
C. *Cochlea Lunaris* cum operculo.
D. *Umbilicus marinus* dicto.
Ex Cochleis valuatis lævibus.
E. *Valuata, Vitellus* dicta.
F. Alia lactei candoris, maculis Caſtanei coloris faſciata.
Ex Cochleis valuatis ſtriatis.
G. *Valuata ſtriata* alpina.
Ex Caſſidibus Tuberoſis.
H. *Tuberoſa* prima.
Ex Caſſidibus verrucoſis.
I. *Verrucoſa* Ceramica.
Ex Caſſidibus læuibus ſiue cinereis.
K. *Caſſis* cinerea læuis.
Ex Caſſidibus muricatis.
L. *Murex* ramoſus } in Tab. XX.
M. *Tribulus.* }
Ex Cochleis globoſis.
N. *Cochlea pennata.*
O. *Umbilicata.*
Ex Turbinatis, Buccina dictis.
P. *Buccinum Tritonis.* Tab. XX.
Q. *Turris Babylonica.*
Ex Strombis.
R. *Strombus Tympanorum.*
Ex Volutis.
S. *Voluta Tigerina.*
T. *Harpa.*
Ex Alatis.
U. *Harpago.*
Ex Porcellanis ſeu Conchis Veneris
W. *Argus.*
Ex Cylindris.
X. *Cylinder Porphyreticus.*
Ex Uniualuiis non retortis.
Y. *Patella.*
Z. *Auris marina.*
a. *Balani.* Tab. XX. quæ ſequuntur.
b. *Tubuli vermiculares.*
c. *Dentales.* Tab. XIX.
Ex Teſtaceis biualuibus primum locum tenent *Chamæ aſperæ.*
c. *Chama ſubrotunda.*
d. *Chama ſquamata.*
Chamæ læues.
e. *Chama literata.*
Pectines & Pectunculi.
f. *Pecten vulgaris.*
g. *Fragum.*
Tellinæ.
h. *Tellina virgata.*
Solenes.
i. *Unguis.*
k. *Roſtrum Anatis.*
Muſculi.
l. *Muſculus* vulgaris.
Pinnæ.
m. *Pinna* oblonga.
Oſtrea.
n. *Oſtreum* Echinatum.
o. *Concha margaritifera.*

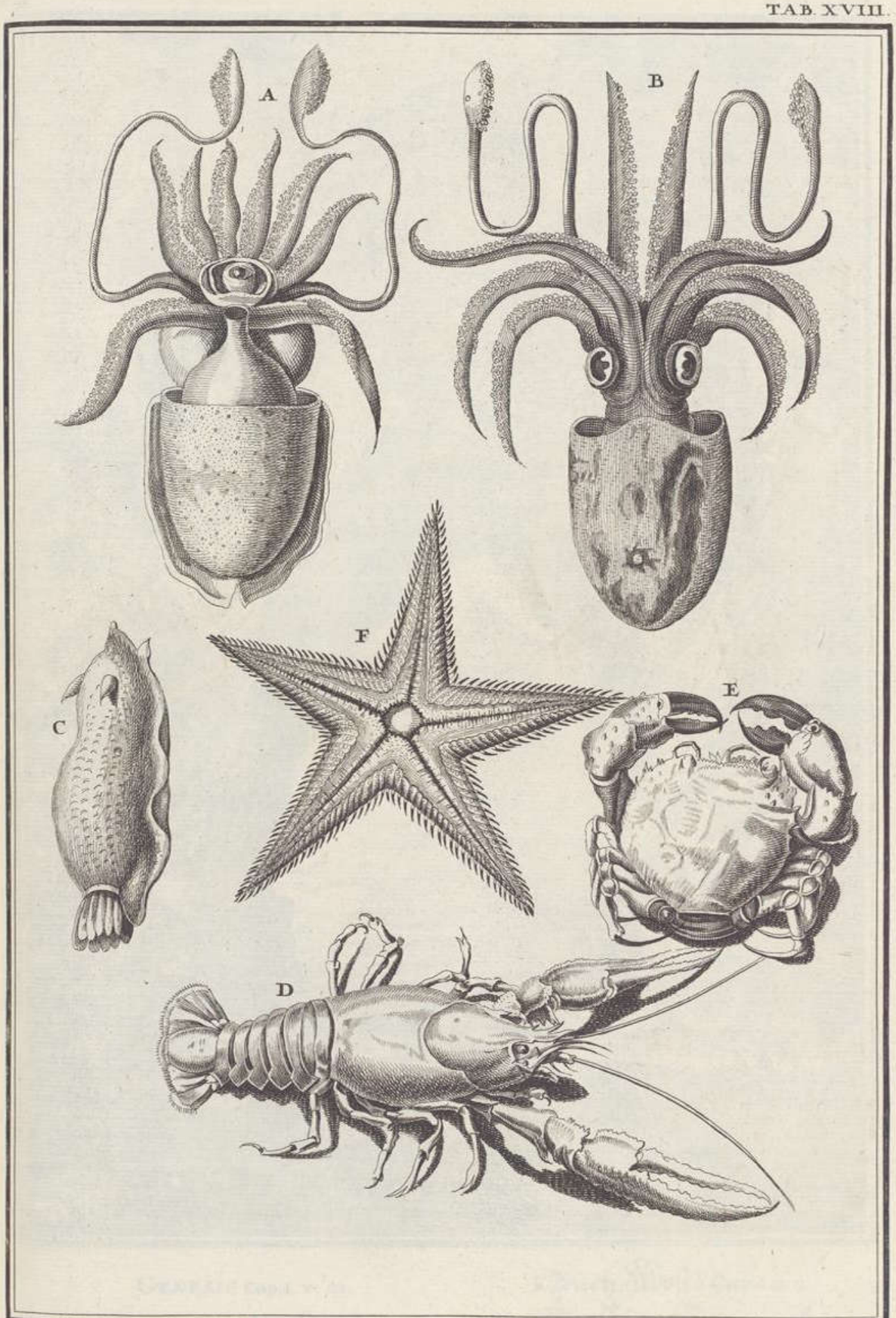

GENESIS cap. I. v. 21.
Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 21.
Fünffties Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS Cap. I. v. 21.
Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 21.
Fünfftes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS Cap. I. v. 21.

Opus quintæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 21.

Fünffes Tagwerck.

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS Cap. I. v. 24. 25.
Opus sextæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 24. 25.
Sechstes Tagwerck.

I. A. Friderich sculp.

GENESIS Cap. I. v. 24. 25.
Opus sextæ Diei.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 24. 25.
Sechstes Tagwerck.

I. A. Friderich excud.

TAB. XXI. XXII.

Geneſ. I. verſ. 24. 25.

Et dixit DEVS, producat Terra Animans viuens ſecundum ſpeciem ſuam, jumentum & reptile, & beſtiam Terræ ſecundum ſpeciem ſuam, & fiebat ita :

Fecitque DEVS beſtiam Terræ ſecundum ſpeciem ſuam, & omne quod reptat ſuper Terram ſecundum ſpeciem ſuam. Et vidit DEVS, quod eſſet bonum.

Dixit quoque DEVS : producat Terra animam viuentem in genere ſuo, jumenta & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.

Et fecit DEVS beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit DEVS, quod eſſet bonum.

HOmini propius accedunt *Aues*, *Piſces* & *Inſecta*, quam *Vegetabilia* ; propius jam *Quadrupeda*, & *Reptilia* ex *Serpentino* Genere, quam Piſces & Aues. Sic ſcala graduationis ratione ſtructuræ ducet nos tandem ad *Hominem*.

DEI exiſtentiam rurſum demonſtrant *Quadrupedum* (tum *domeſticorum* בְּהֵמָה tum ferorum חַיָּה) machinæ Hydraulico-Pneumaticæ, qualis & eſt Hominis. Nempe Sanguinis inimitabile artificium. Pulmonum reſpiratorii folles, Sanguinis attenuationi inprimis ſeruientes; vitalis laticis circulus, & motus inteſtinus ; extrema fibrillarum ſubtilitas, qua vis $\frac{1}{792000}$ pollicis adæquant. Cor artificioſiſſimum & validiſſimum Hydracontiſterium ; Arteriæ, Cor ſecundarium, Venæ & Vaſa lymphatica cum ſuis valvulis : Ciborum inciſio, maſticatio, deglutitio, digeſtio, in chylum lactei coloris mutatio, chyli tranſitus ad Sanguinem : Sanguinis ab heterogeneis ſecretio : inſenſilis cumprimis ſeu cutanea Tranſpiratio : Seminis in Teſtibus confectio : Spirituum animalium, ſi qui ſunt, in Cerebro elaboratio : Externorum Senſuum, Viſus, Auditus, Guſtus, Olfactus, Tactus organa. Senſus interni, ſenſus communis, Phantaſia, Memoria, Muſculorum Vectes, quibus peraguntur motus ; Somnus & Vigiliæ ; miranda Generatio, & tum Indiuiduorum tum Specierum conſeruatio : Species & Genera miré variantia, & quæ ſunt alia.

Quadrupedibus jungitur רֶמֶשׂ *reptile*, nempe hic ἔναιμον, ſanguine præditum, ſpeciatim *Serpentinum genus*, quod pulmone reſpirat, ut Quadrupedia, ſed pedibus caret.

Juuabit inprimis θηριοφίλῳ Lectori ob oculos ponere ex ſingulis Claſſibus unam duntaxat alteramue ſpeciem : Præſto igitur ſint

Ex Quadrupedibus ungulatis iisque μονοχήλοις ſeu ſolipedis.

A. *Equus.*
B. *Aſinus.*

Ex Διχήλοις ſeu biſulcis, iisque Ruminantibus.

C. *Vacca.*
D. *Ouis.*
E. *Ceruus.*

Ex biſulcis non-ruminantibus.

F. *Porcus.*

Ex Τετραχήλοις ſeu quadriſulcis.

G. *Rhinoceros.*

Ex unguiculatis, digitis communi cute tectis.

H. *Elephas.*

Ex unguiculatis pede bifido.

I. *Camelus.*

Ex unguiculatis pede multifido πλατυωνύχοις.

K. *Simia.*

Ex unguiculatis unguibus anguſtioribus.

L. *Leo.*
M. *Tigris.*
N. *Urſus.*
O. *Canis.*

Ex iisdem Herbiuoris.

P. *Lepus.*
Q. *Cuniculus.*
R. *Mus.*

Ex iisdem dentatis & longi-roſtris.

S. *Echinus.*
T. *Sorex.*

Roſtro breuiori.

U. *Veſpertilio.*

Ex Quadrupedibus Ouiparis.

W. *Rana.*
X. *Teſtudo.*
Y. *Lacerta.*
Z. *Crocodilus.*

Ex Reptilibus longo flexili corpore præditis.

a. *Serpens.*

TAB. XXIII.

Genes. I. vers. 26. 27.

Et dixit DEVS, faciamus Hominem in Imagine nostra, secundum similachrum nostrum, & dominentur in Piscem Maris, & in volucrem Cœli, & in jumentum, & in omnem Terram, & in omne reptile, quod reptat super Terram.

Et ait: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, universæque Terræ, omnique reptili, quod movetur in terra.

Creavit itaque DEVS Hominem in imagine sua, in imagine DEI creavit eum, marem & fœminam creavit eos.

Et creavit DEVS hominem ad imaginem & similitudinem suam, ad imaginem DEI creavit illum, masculum & fœminam creauit illos.

IN Theatro Mundi nunc comparet nobilissima ex Creaturis, Macrocosmi compendium Microcosmus: mensa parata accumbit hospes. Debebant prius lucere Sol ac Sidera, depurari Atmosphæra, & respirationi vegetabilium ac Animalium apta reddi: Aquæ diuidi in superiores ac inferiores: Humidum separari à sicco: Terra vestiri Arboribus, Fruticibus, ornari Floribus ac Fructibus: sisti omne Animantium genus, tandem comparere *Homo*, *Dominus constitui operum, quæ manus DEI parauerunt, cuncta ejus pedibus subdi; Greges & armenta uniuersa, etiam jumenta campestria*: *Volucres quæ in Aere, & Pisces, qui in Mari (versantur) & quicquid per Maris itinera transit*, Psal. VIII. 7. 8. 9. Neque dubium, quin nouus hic Hospes ex primo διακοσμήσεως mundanæ conspectu, ex imo cordis sinu, purissimo intellectu, liberrima voluntate, plenis buccis, Ter Optimi, Ter Maximi Creatoris sui deprædicarit laudes. *Equidem suspiciam cœlos tuos, opus digitorum tuorum, Lunam & Stellas, quas tu præparasti — Paululum siquidem est, quo DEO inferiorem illum fecisti, tanta cum gloria & decore illum cinxisti: DOMINE DOMINVS noster, quam magnificum est nomen tuum in uniuersa Terra*: Als: *Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum, lunam & stellas, quæ tu fundasti. Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra!*

Sufficiat & hèic ad Hominis productionem, vnicum, quo DEVS hactenus usus, *Fiat*. Sed adhibitum veluti Sacro Sancti Trinunius Consilium, ut singularis & ab aliis Creaturis distincta Creatio nos admoneret, & Nobilitatis nostræ & Nullitatis, Dominii & Subjectionis. Prolucere debebat Patriarchis ex τῷ *faciamus hominem*, sacrosanctæ Trinitatis Mysterium, ut sermo hìc non fuerit προβέλιον, consilium, sed ἐγκελεύσιος καὶ παρακαλέντος Heidegg. Hist. Patr. Exerc. IV. Th. 8.

Fuit hæc nobilissima, post lapsum miserrima, Creatura, condita in imagine DEI, proin υἱὸς τῦ ΘΕΟΥ, Luc. III. 38. τῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν, Act. XVII. 28. quæ verba gentium Doctor mutuò petiit ex *Arato*, ut pateret, etiam Rationis Lumen dictare hanc Originem, hoc *à Joue principium.*

Qui hanc DEI imaginem distinctius considerat, dignitatem Hominis miratur, sed &, in statu quo, vilitatem, communionem cum DEO, sed & infinitam ab eo elongationem, Diuinam originem, & turpissimam apostasiam. Videamus!

Est Anima nostra, ut DEVS perfectissimè, ita hæc finitè cogitans, infinitarum idearum promtuarium: sed quam sunt hæ cogitationes confusæ, interruptæ, hæsitantes, arctissimis clausæ limitibus, durationis breuissimæ!

Est Anima nostra Immortalis, sed non carens initio fine caritura, postquam cœpit, quæ immortalitas dependet à liberrimo Creatoris arbitrio, ab eo, qui solus ἀθανασίαν habet, 1. Tim. VI. 16. *Mortalis homo conditione corporis animalis, sed immortalis beneficio Conditoris.* August. L. VI. de Gen. c. 25. Mori non debebat, sed poterat.

Libere cogitat & operatur Mens ut DEVS, liberrimè & actuosissimé: Sed est hæc Libertas distans haud procul à seruitute. Quoties, quæso, quò se vertat? nescit: quoties in eligendo hæsitat, volendo fluctuat? quoties pellitur hac illac, gubernaculo, remis, imò &

Rectore

GENESIS cap. I. v. 26. 27.

Homo ex Humo.

I. Buch Moſis Cap. I. v. 26. 27.

Erſchaffung und Zeugung deß Menſchen.

I. A. Friderich sculp.

Rectore deſtituta, ab objectorum externorum fluctibus? quam libera hæc volitio, quæ extra corpus ne hilum quidem, in ipſo corpore noſtro ne pilum mouere valet? Impotentior tantò, quia ipſi Motus voluntarii non ſunt noſtri, ſed DEI! Et quam quæſo hæc Monarchia noſtri in nos arcta & labilis? quam ſucceſſiua & mutabilis, ut breui elapſo temporis ſpatio unus alteri ſceptrum tradere cogatur & coronam?

Eſt alius Imaginis Diuinæ character Dominium: *Subjicite Terram, & dominamini in Piſcem maris, & in Volucrem Cœli, & in omnem beſtiam, quæ reptat ſuper Terram, Gen. I. 28. Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & uniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper Terram.* Propterea, veluti in Homagii fidem, *adduxerat DEVS ad hominem omnem beſtiam agri, & omnem volucrem cœli, ut videret, quo modo appellaret ea.* Gen. II. 19. Propterea & *venerunt ad Noah* omnia animantia, Gen. VII. 14. ut ſub ejus tutela conſeruarentur in Arca. Sed ô quam reſtrictum eſt hoc Dominium, & feudale, ut contra DEI abſolutum, ſemper idem, haud interruptum, in Creaturas omnes! Imò vero eſt hæc noſtra prærogatiua *Uſus* potius quam *Dominium.* Debebat Homo naturas Animalium noſſe, ex iis Creatorem DEVM laudare, ea ad varios uſus, cibarios ſpeciatim applicare. Patet id ex litera feudali, quam dedit DEVS Noacho poſt Diluuium, Gen. IX. 2. 3. 4. *Pauor & Tremor veſter erit ſuper omne Animans Terræ, & ſuper omne volatile Cœli, quidquid mouetur aut repit in terra, quidquid eſt in Piſcibus maris, traditum eſt in manus veſtras. Quidquid mouet, quidquid viuit, ſit vobis in eſcam, quaſi herbam virentem dedi vobis.* Als: *Terror veſter ac tremor ſit ſuper omnes volucres cœli, cum uniuerſis quæ mouentur ſuper Terram, omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt. Et omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum: quaſi olera virentia tradidi vobis omnia.*

Eſt alius character Mentis *ſimplicitas*, ſed infinitis paraſangis inferior ſuo originali. Sunt cogitationes DEI & infinitæ, & perfectiſſimæ & omnipræſentes; noſtræ quodammodo diuiſibiles, excludunt unæ alias, ſequitur una aliam.

Alius *Intelligentia* & ſapiens operatio, ſed quam & hæc umbratilis, imò nulla, ſapientiæ Diuinæ comparata! inprimis in Statu hoc noſtro corruptionis & μωρίας. DEVS ſcit omnia & perfectiſſimo modo, imperfectè multa Homo. Multa ſciendi eum tenet cupido. Maxima pars eorum, quæ ſcit, eſt minima eorum, quæ ignorat. Et quot, quæſo, conſtat laboribus, quot ſudoribus, minuta ſcientia noſtra! quam γινώσκομεν ἐκ μέρες!

Interim tamen promicat ex Imagine ectypa infiniti quid. Cognoſcit Homo DEVM, infinitum, infinitas ejus perfectiones; attamen ne ſeipſum quidem cognoſcit plenè, imo fortè plura alia melius. Et Diuina dum contemplatur, in profundiſſimam veluti Aquæ cryſtallinæ introſpicit Abyſſum.

Sed longiſſimè omnium ab Archetypo diſtat Ectypon, intuitu *Bonitatis, Veracitatis, Sanctitatis, Juſtitiæ*, inde nempè à lapſu. Sed non hærere debebat in corruptionis cœno mens noſtra: emerſuræ prælucet Diuini Verbi lucidiſſima Fax, quæ morituras in nobis ſcintillas ἀναζωπυρεῖ. Docet beatitudinem quærere cum DEO & per DEVM, ſubmittere omnia Diuinæ voluntati, quærere, quæ bona, honeſta; agere quæ juſta, Diuinæ Legi congrua; euitare quæ noxia; viuere DEO non voluntati noſtræ, non Paſſionibus noſtris, non nobis, non mundo: uti bonis Mundi, non abuti; vincere patienter obſtacula in inuia fere virtutis via obvia, usque ad ultimam illam & perfectam ἀποκατάςασιν.

Remanſere proin gratia DEI λείψανα Intellectus ac Voluntatis, juſti & injuſti idea, jus quoddam in Creaturas, κοιναὶ ἔννοιαι, veritates axiomaticæ: ſed informitas reformatione indiget. Vitâ Sanctâ oportet ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ ΘΕΟΝ κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. Eph. IV. 25.

Vidimus hactenus Imaginem DEI in *Anima* Hominis cogitante, intelligente, volente, judicante, immortali. Sed â tam nobili dignitate haud excludendum *Corpus*. Eſt id opus infiniti Artificis, Animæ junctum, Animae adducens ſenſibilium objectorum impreſſiones, Animæ voluntati in quibusdam motibus parens. Sane Anima & Corpus unita faciunt καινὸν ἄνθρωπον, Eph. IV. 24. καινὴν κτίσιν 2. Cor. V. 17. Conſeruari debet ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως. ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, 1. Theſſ. V. 23.

Differt autem longe *Anima* hæc *noſtra* & eſſentialiter ab *Anima* Bruti. Hæc eſt נֶפֶשׁ חַיָּה *anima viuentis, anima viuens* v. 21. Illa imago DEI: materialis una, immaterialis altera. Hæc omni cognitione deſtituta, cogitans illa. De brutorum Anima Sacer Codex, Deut. XII. 23. *Sanguis ipſe Anima*, ſubtiliſſima nempe Sanguinis portio. Producta hæc ex *Terra* & *Aqua*, Gen. I. 21. 24. Hominis autem Cœleſtis eſt Originis.

Exhibent Ornamenta in Tabulæ hujus ambitu locata Hominis ab ouo ſurgentis varia ex Anatomia moderna, nominatim oculatiſſimi *Ruyſchii Theſauris* incrementa.

Fig. I. Embryo humanus Aniſi ſeminis magnitudine.

Fig. II. Alius Grani Hordei magnitudine cum funiculi umbilicalis rudimento.

Fig. III. Alius præcedente paulo major, cujus Caput jam â corpore diſtinctum, artuumque rudera adſunt inſtar tuberculorum minimorum.

Fig. IV. Alius digiti transuerſi magnitudine.

Fig. V. Alius, cujus artus magis ſunt expanſi, ſed nondum in digitos.

Fig. VI. Alius in quo digiti videri poſſunt.

Fig. VII. Alius paulò major.

Fig. VIII. Sceleton magnitudine digiti minimi, utraque manu tenens ouula.

Fig. IX. Aliud aliquanto majus, à cujus dextra pendet ouum muliebre fœcundatum.

Fig. X. Aliud Indicis digiti magnitudine, à cujus ſiniſtra pendet ouum fœcundatum apertum.

Fig. XI. Aliud fœtus humani quatuor præter propter menſium, qui oculis veluti lachrymabundus admouet, ſtrophioli loco, membranulam tenuiſſimam, myriadibus vaſorum ſanguiferorum præditam.

TAB. XXIV.

Geneſ. Cap. II. verſ. 10. 11. 12. 13. 14.

Et fluuius egrediebatur de deliciis, ut irrigaret Hortos, ut inde dilapſus fieret in quatuor Capita.

Nomen unius Piſon, is circuit totam Terram Hauilah, ubi eſt Aurum.

Nomen vero Fluuii ſecundi Gihon, is circuit totam Terram Kuſch.

Porro nomen tertii Fluuii eſt Hidekel, is curſum ſuum agit ad orientalem partem Aſſyriæ. Et fluuius quartus eſt Euphrates.

Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde dividitur in quatuor capita.

Nomen uni Phiſon, ipſe eſt qui circuit omnem terram Heuilath, ubi naſcitur Aurum.

Et Nomen fluuii ſecundi Gehon, ipſe eſt qui circuit omnem terram Æthiopiæ.

Nomen vero fluuii tertii, Tigris: ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluuius autem quartus, ipſe autem Euphrates.

EST hæc de Paradiſo diſquiſitio diſputabilis admodum, ſi quæ Sacri Codicis alia. Immiſcent ſe huic liti, & ferram totis operibus reciprocant Interpretes, Geographi. Et quot non perluſtrarunt Aſiam, beatam hanc Protoplaſtorum ſedem quæſituri, qui fortean non aliam reportarunt laboris mercedem, quam corpus laſſum, & crumenam Auro, Intellectum Scientiâ vacuum? Fuere, qui Hortum hunc non in Terra quærunt, ſed penſilem fingunt in Aere. Fuere, qui ex tota Terra primæva faciunt Paradiſum, ut tantò minus errare poſſint. His placet *Meſopotamia*, illis *Babylonis* περίχωρος, aliis omnis *Syria*, *Arabia* & *Meſopotamia*: *Palæſtina* aliis: Aliis *Armenia*, *Aſſyria* & *Ægyptus*. Omnes, quantum quidem mihi videtur, de τῷ διότι ſolliciti prius, quam de τῷ ὅτι certi; Alchymiſtis haud abſimiles, qui Lapidem ſuum Philoſophicum quærunt in Aere, Saliua, Urina, Mercurio, Rore, & ubi non? non prius deciſa quæſtione, an detur hujusmodi Lapis, vel ſit poſſibilis?

Conſtat ſane ex modernis noſtris obſeruationibus, mutatam prorſus eſſe Diluuio Terram ab illa. Quis ergo, & ubi quis quæret Paradiſum? Quid ergo fiet cum Moſaica deſcriptione? Eſt ne forſan hæc Romantica Terræ incognitæ, nec dum reperibilis? Neutiquam; Deſtructus quidem orbis primæuus, fatali illa inundatione, ſed & ſibi & Terricolis reſtitutus, in eundem prope ſitum, eadem Flumina, eosdem Montes, Valles. Idem in reformatione Globi adhibitus proceſſus, qui in Creatione, idem ſcopus, idem partium ad inuicem æquilibrium, Terræ facies eadem. Ita conciliatur Scriptura cum Philoſophia, Moſes cum Ratione.

Videamus, nam plurima erunt in Paradiſo videnda, unam hypotheſin poſt aliam, imò ὡς ἐν περιτομῇ plerasque in unica hac Tabula, quam nobis ſuggeret Clar. *Sturmius*.

In diuerſa ab aliis abit Burnetius, & pene Phaethonteo raptu aliam fabricatur Terram à poſtdiluuiana, integram Paradiſiacam, in qua obtinet perpetuum & blandiſſimum Ver, eadem & moderatiſſima Aeris temperies, longæuitas ad 8. & 9. Secula, fœcunditas ſtatui primo

GENESIS Cap. I. v. 10. 11. 13. 14.

Paradisus.

I. Buch Mosis Cap. I. v. 10. 11. 13. 14.

Das Paradies.

I. A. Fridrich sculp.

primo Protoplaſtorum accommoda, vitæ genus ſimpliciſſimum, Fructuum omnis generis, omni Tempore maturitas, Terra altior noſtra Abyſſo Aquarum inædificata, plana, ſine montibus & Vallibus, ſine grandine, niue, Tonitru, Tempeſtatibus, Axis idem cum Axi Eclipticæ, fluminum Paradiſiacorum ortus ex vaporibus ab Æquatore ſurgentibus, verſus Polos pulſis, indeque placido ductu refluis: Zona media retorrida inhabitabilis, quæ *lamina Gladii micans* ſive *flammeus gladius atque verſatilis*. Gen. III. 24. Mundum ſeparat à Mundo, ſeptentrionalem ab Auſtrali: Gentilium *Campi Elyſii, Inſulæ Fortunatæ, Heſperidum Horti*, qui parum abſunt ab *Hortis* illis *penſilibus Alcinoi* apud *Homerum*, *Terra* illa *cœleſti apud Platonem* in *Phædone*. Criſin vel ἐπίκρισιν Hypotheſeos multis ſuſpectæ, quæ Sacrum codicem ſibi potius, quam ſe Scripturæ accommodet, anguſtia loci non permittit.

Sunt alii omnes nobiſcum, & inter ſe facilius conciliandi, quia vel in noſtra hac vel in reformata ad prioris modulum manent. *Jo. Herbinii de admirandis mundi cataractis* Diſſ. V. *de Cataractis Paradiſiacis*, Hortus Edenis ampla eſt Regio magnam Tabulæ noſtræ partem explens, verſus Ortum & Caſpium mare affinis Aſſyriæ, verſus Boream Armeniæ & Cappadociæ, verſus occaſum & Mare Mediterraneum Palæſtinæ, verſus Meridiem Arabiæ, ad Mare usque Rubrum, & ſinum Perſicum. Tranſit Geometrica hujus Paradiſi linea verſus occaſum per Phœniciam, Philiſtæam, Ægyptum ad usque Nili Oſtium: verſus Auſtrum per Arabiam Petræam & Deſertam; Verſus ortum per Chaldæam, Babyloniam, Aſſyriam: Verſus Septentrionem per Armeniam, Ciliciam, Syriam ad usque Regionem Damaſci.

Dethleuo Cluuero Geol. p. 156. & *Whiſtono* Paradiſus locatur in Auſtralioribus partibus Meſopotamiæ, inter Arabiam & Perſiam, fluxeruntque Tigris & Euphrates juncti per Vallem amœniſſimam, nunc aquis ſinus Perſici obtectam, qui olim fuerit ipſe Hortus Edenis: oſtium trans Ormum quadruplex in Mare Perſicum, quorum duo ſeruarint nomina primitiua Tigridis & Euphratis, duo alia aſſumſerint nomina Piſonis & Gihonis.

Neque *Jo. von der Mark Diſp. de vero Paradiſi ſitu* Paradiſum quærit in Paradiſo, propter mutationes præprimis in Diluuio inductas, ſupereſſe ex Fluuiis quatuor tres ſaltem uel duos. Probabiliſſimum Horti Edenici ſitum eſſe in Chaldæa, vel Babylonia, vel Meſopotamia.

Palmam forte præripit aliis Cl. *Hadr. Relandus Diſſ. Paradiſo* quem locat in Armenia B. & interjicit quatuor fluminibus, *Phaſide*, *Araxe*, *Tigride*, & *Euphrate*, quæ ipſa ſint Paradiſiaca illa *Phiſon*, *Gihon*, *Chiddekel* & *Phrath* orta olim in eodem & uno fonte, qui nunc non amplius extet, ut nec ipſe Paradiſus, forte ſub terra reconditum nunc pro illis quatuor Hydrophylacium. Pondus addit huic Sententiæ *Tournefort Voyage du Leuant*. T. II. p. 324. qui Paradiſum inuenit in fertiliſſimis *Georgiæ* vallibus, via inter *Erzeron* & *Teflis*, nominatim ubi ſunt *tres* ita dictæ *Eccleſiæ*, quæ 20. circiter Leucis Gallicis diſtant à fontibus Euphratis, Araxis & Phaſidis. Ut proin fuerit Paradiſus in *Iberia* & *Armenia*.

Celeb. *Huetius* pro Paradiſiaco Flumine agnoſcit *Euphratem Tigridi* junctum in Arabia, & quatuor oſtiis ſe exonerantem in Sinum Perſicum. Extendit ſe proin hic Paradiſus à c. ad C. & eſt C E. *Gihon*, C e. *Piſon*. Suſiana eſt *Chus* & *Chauilah* ad Occidentem Fluuii C e.

Cl. *Clericus* Hortum Edenis collocat in *Syria* D. *Piſonis* veſtigia monſtrans in *Chryſorrhoa*, ubi & *Chauilah* occupata â poſteris Semi. *Chus* ipſi eſt ad *Orontem*. *Euphratem* & *Tigridem* ſeruat juxta cum aliis.

Van Till Paradiſum locat in A. altiori *Meſopotamiæ* loco: ex Edene profluxit unicus Fluuius A c. cujus reliquiæ ſuperſint in brachio *Odeine* hodie dicto, in *Tigridem* influo; *Cobbaris* & *Gihon*, *Delas Piſon*. *Chus* Euphrati adſita, Arabia.

A Clerici Paradiſo haud longè diſtat Cl. *Sturmii*, ſitus in *Arom. Naharim* ſeu Aſſyria citeriore. *Chryſorrhoas* olim largus perluit veterem auriferam Regionem *Chauilah* (Semitarum nempe, nam alia fuerit Chamitarum) *Orontes* eſt *Chiddekel*. De *Euphrate* conjectat, ſcaturiiſſe olim in campis Damaſci: *Gihonis* rudera conſpici ad fluuios *Jaboc*, *Arnon* & *Zared*, qui in Mare ſalſum ſe exonerant.

Meum non eſt, adferre omnia pro ſingulis, omnia contra ſingulas hypotheſes argumenta. Voluminis adeſt materia, à ſcopo præſenti aliena. Seligat, per me licet, quilibet quod volet. Sua quemque trahat voluptas. Nemini inuideo gloriam inuenti Terreſtris Paradiſi, omnibus apprecor beatam poſſeſſionem cœleſtis.

TAB. XXV.

Geneſ. II. verſ. 12.

Et Aurum Terræ illius bonum eſt, eſt quoque illic Bdellium, & Lapis Schoham.

Et aurum Terræ illius optimum eſt. Ibique inuenitur Bdellium & Lapis Onychius.

EST haud dubiè זָהָב טוֹב *Aurum* Paradiſi *bonum* id, quod vocamus purum putum, χρυσίον ἄπυρον q. d. ignem non expertum, ἄπεφθον *Arriano* in *Indicis*, *Obryzum*, ὄβρυζον, *Obridium*, Obruſſa; ſiue id foſſile tale fuerit in maſſulis, ſiue quod mihi videtur potius, fluuiatile, purum nempe arenis copioſe intermixtum, quod χρύσαμμος, *auroſa arena*, *Spartiano*, Germanis *Goldſand* dicitur, ut taceam alia nomina, quæ *Lexico* meo *Foſſilium* reſeruo. Commodum ſane venit Aurum Fluuiatile hocce Cl. Relando pro ſuo aurifero Flumine *Phaſide*. In laudem id cedit *Colchidi*, quam pro *Chauilah* ille habet, quod fuerit olim una ex Aſiæ opulentiſſimis, cujus incolæ *Agathia* teſte *Hiſt.* L. III. p. 72. excelluerint πλάτει τε ὑπερβολῇ καὶ πλήθει; Nunc una ex pauperrimis. Et lucem forſan fœneratur Colchico huic vel Scythico Auro Elihu, Job. XXXVII. 22. *Venit à Septentrione Aurum*, ubi nos, *Serenitas auro ſimilis*, *helles Wetter*, præprimis ſi Moſes, quod nonnulli volunt, fuit Autor Libri Jobi.

Crucem magis figit בְּדֹלַח *Bedolach* de quo integra diſputant Regna. Pro Minerali ſtant perplures. LXX. vertunt per Ἄνθρακα, *Carbunculum*. *Relando* præeuntibus Scriptoribus Rabbinicis placet *Chryſtallus* Fig. I. Accedunt ipſi LXX. Num. XI. 7. Cryſtallum in Scythia inueniri teſtis eſt *Solinus* c. 15. *Iſtic & Cryſtallus, quam licet pars major Europæ & particula Aſiæ ſubminiſtret, pretioſiſſimum tamen Scythia edit.* Et *Dionyſ. Perieget* v. 781. in copia reperiri ſcribit ad fluuium Thermodontem, qui Phaſidi eſt vicinus

Κεῖνα δ' ἂν ποτάμοιο περὶ κρημνώδεας ὄχθας
Τέμνοις κρυσάλλα καθαρὸν λιθὸν ὁιά τε πάχνην
Χειμερίην.

Illius autem fluuii circa frigidas ripas
Secabis Cryſtalli purum lapidem, veluti glaciem
Hibernam.

Hinc & ipſe Thermodon fluuius κρυσάλλα cognomen eſt nactus. Parum diſcrepant, qui ex *Bedolach Beryllum* faciunt. Nam & apud *Abenbitarem* prima *Cryſtalli* ſpecies eſt *Belur*, *Beryllus*. Videntur hi pro בְּדֹלַח *Bedolach* legiſſe בְּרֹלַח *Berolah* facili ד in ר mutatione.

Tranſit Eruditionis illud Copiæ Cornu *Bochartus Hieroz.* P. II. L. V. c. 5. ad Regnum Animale. Huic בְּרֹלַח eſt *Margarita* in *Conchis Margaritiferis* Fig. II. obuia. Verificatur illi ſuum *Chauilah*, quod in Arabia collocat ad *Calipham* & *Babaren*, ubi Magaritarum eſt piſcatio: collatio Mannæ cum Bedolach Num. XI. 7. nempe ratione coloris albi, & figuræ rotundæ: deriuatio nominis à בָּדַל *badal*, ſeparare, ſegregare, ut Bedolach fuerit Margarita eximia, à reliquis ob præſtantiam ſegregata. *Unio*, quod *nomen impoſitum maximè grandibus Margaritis*, Plin. L. IX. c. 35. ut taceam authoritates, quæ pro Margarita militant.

Placet Vegetabile Regnum iis, qui vertunt βδέλλιον, *Bdellium*. Ita duplex noſtra *Tigurina*, authoritate nixa *Aquilæ*, *Symmachi*, *Theodotionis*, *Joſephi*, *Hieronymi*, aliorum: ſiſtit hanc Plantam gummiferam, nam & βδέλλιον vulgo Gummi ipſum Fig. III. Deſcribit eam *Dioſcor.* L. I. c. 81. *Plin.* L. XII. c. 9. Sed & moderni Botanici Arborem Bdelliferam dicunt aculeatam, foliis Quercui haud abſimilem, ſed longioribus & anguſtioribus. Unde *Plukenetio Phytogr.* T. 145. fig. 2. *Arbor lacteſcens acutis foliis quernis bdellifera.*

Seligat, per me licet, quisque, quod volet. Dubius ego hærerem inter *Cryſtallum* & *Margaritas*, fauentior tamen illi quam his, uti *Relandi* illa hypotheſis de Paradiſo placet præ altera *Bocharti*, quam tamen *tot aſſeruiſſe ſibi videtur argumentis, ut vix quidquam deeſſe patet ad perfectam probationem.*

Habet & ſua fata Lapis שֹׁהַם *Schoham*, dignus ille, qui ornaret pectus Aharonis, Exod. XXVIII. 20. XXXIX. 6. Placet *Onyx Aquilæ*, Symmacho, Theodotioni, noſtris quoque verſionibus 11. cc. ſed Σμάραγδος *Smaragdus* LXX. np. 11. cc. & heic λίθος πράσινος, quo nomine digni optimi & viridiſſimi Smaragdi, quales ſunt inprimis Scythici; nouum *Relando* ſuppeditantes argumentum pro ſua de Paradiſo hypotheſi: *Nobiliſſimi Scythici ab ea gente, in qua reperiuntur, appellati: nullis major auſteritas, nec minus vitii: & quantum Smaragdi à cæteris gemmis diſtant, tantum Scythici à cæteris Smaragdis Plin.* L. XXXVII. c. 5. conf. *Solin.* c. 15. Hinc Smaragdus præſtantiſſimus Σκυθὶς *Martiano*. *Succinum* & *Ambram* pro Schoham lapide aſpicit *Sturm. Erkl. H. Schrifft.* p. 45.

TAB.

GENESIS cap. II. v. 12.
Bedolach, Bdellion, Crystall, Margarita.

I. Buch Mosis cap. II. v. 12.
Bedolach, Bdellion, Crystall, Perlen, Schohan.

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS Cap. II. v. 16. 17.
Arbor Scientiæ boni et mali.

I. Buch Mosis Cap. II. v. 16. 17.
Baum der Erkantnus des gutẽ u. bösen.

H. Sperling sculp.

TAB. XXVI.

Geneſ. II. verſ. 16. 17.

Præcepitque DOMINVS DEVS Homini, dicens: De omni Ligno Hortorum comede.

De Arbore vero Scientiæ Boni & Mali, de ea inquam haudquaquam comedas, nam quacunque die ex ea comedis, morte morieris.

Præcepitque ei, dicens: Ex omni ligno Paradiſi comede.

De ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. In quocunque enim die comederis de eo, morieris.

QUid juvat aſpectus, ſi non conceditur uſus? quid ſi oculi duntaxat legant, non manus? Ad quod tot ſapidiſſimi Paradiſi fructus, ſi non & famem ſedaſſent? Bonitas eſt hæc DEI, quæ in abſumtarum partium vicem ſubſtituit alia & ἔυχυμα & ἔυπεπτα, eaque mechanicæ corporis ſtructuræ perfectiſſimè congrua. Quapropter, ne periret tam nobilis Creatura *præcipit* DOMINVS DEVS, cui ſoli jure Creationis dominium competit in Creaturas, ut de omni *Ligno Hortorum* de omni Arbore, imò de omnibus Plantis *comederet Homo.*

Una & ſola excipiebatur *Arbor Scientiæ boni & mali*, adjunctâ comminatione ſeuera, *ut quacunque die de ea comederet* Protoplaſta, *morte* vel ut alii interpretantur, certiſſimè *moreretur*, moreretur omnis, moreretur totus Homo. Et en quomodo!

Erat Adamus creatus ad perfectiſſimi Entis, ſui Creatoris, imaginem, puriſſimo Intellectu, qui absque labore & errore de omnibus judicare, Mundum cognoſcere, Creatorem glorificare poterat, & perfectiſſimo modo: machinâ inſtructus corporea Mechanico-hydraulico-pneumatica, collocatus in Horto omnium rerum affluentiſſimo, non ullarum rerum indigus, quæ vel animam recreare, vel corpus ſatiare poterant; jure dominii gaudens in triplex Regnum, Animale, vegetabile & Minerale: cinctus eâ Elementorum diſpoſitione, unde nil patiebatur moleſtiæ, cedebant omnia in ejus deſiderium & delicias: annos protrahere poterat vel in omne ævum, vel in millenaria, absque ullo ſanitatis diſpendio, tranſponendus ex hac vita in cœleſtem, admittendus ad intimam cum DEO unionem, ſed annexum unicum ſine quo non, abſtinentia fructuum unius arboris, ſub comminatione ſeuera, fore præuaricatorem DEO, Mundo, & ſibi ipſi inimicum: Obſcuratum iri lucidiſſimum Intellectum; diſpoſitam ad malum Voluntatem, morti futurum obnoxium Corpus, perversè motum iri fluida: tenſum nunc fortius ad acutos dolores fibras; nunc iri relaxatum ad usque ἀκινησίαν: conflictandum ſibi fore cum innumeris ægritudinibus, contrariantibus paſſionibus: vinculum ſolutum iri Animam inter & Corpus, & ſeparatum intimæ Unionis amicos: ſtatim â transgreſſione irruituram, ſi non mortem repentinam, mortalitatem ſaltem, calamitates ſine numero & menſura; imo præſtolandam mortem æternam, exilium à Facie Diuina; rebellaturas contra indignum feudatarium omnes Creaturas, Cœlum, Elementa, Tempora, Anni, Cibos: Verbo, Feliciſſimam Creaturam fore miſerrimam, Dominum mancipium.

Occurrunt hîc, & ab Eruditis mouentur variæ Quæſtiones, quas ſoluere nec lubet, nec licet. Unica mei videtur fori, ex quanam *Arborum* Claſſe fuerit tentatrix hæc? Sed & heic, tacente Scriptura, nil promitto, niſi leues aliorum conjecturas. Sunt qui pro *Ficu* ſtant, propterea quoque à CHRISTO maledicta, cujus ſoliis nuditatem texerit, imo aſperis his corpus fricarit, primus ex pœnitentiariorum ordine; primus futurus ex Flagellantium familia, ſi Rubum ſumſiſſet, vel Oxyacantham. Placet aliis *Malus*, ejusue fructus *Pomum* gratiſſimo rubore flauedine mixto ſeſe commendans, imo in horizontali ſui ſectione exhibens decem lineolas ad pentagonum centrale tendentes, decem, ſi Diis placet, Diuinorum Præceptorum indices, contra quæ inſurrexit peccatum. Hæc â ſignatura petita, ſi non ſuffecerint, adde *Pomum* ita dictum *Adami*, in quo morſus lethalis venenatum remanet veſtigium, imò ſi placet adde *Pomum Adami*, Cartilaginem Thyroideam in collo anteriori prominulam.

Sunt tandem, qui vota dant *Viti*, cui plura, quam omni alii arbori in ſacris adſcribuntur & bona & mala, cujusue fructu, vino, interdixerit DEVS Tabernaculum ingreſſuris Sacerdotibus ſub Mortis pœna, Leu. X. 9.

TAB. XXVII.

Geneſ. II. verſ. 21. 22.

Immiſit igitur DOMINVS DEVS ſoporem in Adam, & obdormiuit, tulitque unam ex coſtis ejus, carnem illius loco claudens.

Et ædificauit DOMINVS DEVS coſtam, quam tulerat de Homine in mulierem, & adduxit eam ad Hominem.

Immiſit ergo DOMINVS DEVS ſoporem in Adam, cumque adormiſſet, tulit unam de coſtis ejus, & repleuit carnem pro ea.

Et ædificauit DOMINVS DEVS coſtam, quam tulerat de Adam, in Mulierem, & adduxit eam ad Adam.

CAue facias ex *ſopore Adami* Carum vel Lethargum. Integer fuit & ante & poſt quam obdormierat Protoplaſta, ab omni morborum inſultu remotus. Ne exiſtimes dolorem fuiſſe hoc ſopore mitigatum, quem ſenſiſſet vigilans. Poterat idem DEVS, qui Adamum creavit, eundem & præſeruare à dolore, operationis inauditæ pediſſequo. Eſt תַּרְדֵּמָה *Thardemah ſopor* ſui generis, & ſine exemplo, ex quo reſurgens Adam fuit idem, qui ante, haud mutatus ab illo & mente & corpore. Et ἔκςασις ſi fuit, quam LXX. habent, diſtingue eam ab Ecſtaſi Hominis lapſi, ut & Rabbini diſtinguunt inter *ſoporem Somni*, qualis fuerit Adami, *ſoporem Prophetiæ*, qui irruit ſuper Abram, Gen. XV. 12. & ſoporem *marmita* מַרְמִיתָה qui obruit Prætorianos Saulis, I. Sam. XXVI. 12.

Mirabilis, imo miraculoſa eſt *Euæ* productio è *Coſta Adami*, mirabilior tanto, ſi, quod Homini ordinarium, utrinque habuit 12. Coſtas tam ante, quam poſt conjugis creationem, ſecundam nempe, ut Theologi loqui amant. Incongruum fere quicquid dixeris, fuiſſe in uno latere 13. in altero 12. vel in uno 12. in altero 11. Notat forſan heîc צֶלַע vel צֵלָע non *Coſtam* ſed in genere *Latus*, quemadmodum alibi Architectonico ſignificatu *ſubſtructionem*, ſtructuram quandam lateralem, ad latus templi extructam, Ezech. XLI. 6. ut ex latere corporis Adamici, Hypochondrii vel lumbis muſculoſis formata prodierit Eua, quæ interpretatio tanto magis mihi arrideret, quia DEVS *carnem illius loco clauſit*. Monſtroſa eſt eorum Fabula, qui volunt, mulierem junctim cum Adamo creatam, imo ſcapulis dorſoque agglutinatam, ut â fronte fuerit Adamus, à tergo Eua, Monſtrum Jani ἀνδρόγυνον.

TAB. XXVIII.

Geneſ. III. verſ. 1.

Serpens vero callidior erat omni beſtia, agri, quam fecerat DOMINVS DEVS, qui dixit ad mulierem. Ita ne dixit DEVS, non comedetis de omni Ligno Hortorum?

Sed & Serpens erat callidior cunctis animantibus Terræ, quæ fecerat DOMINVS DEVS, qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis DEVS, ut non comederetis ex omni ligno Paradiſi.

OCcurrunt in triſtiſſima Lapſus Generis Humani Hiſtoria varia, eaque perdifficilia, in quorum recenſione ero tantò contractior, quia benè multa cadunt extra fori phyſici limites.

Diſplicet allegorica *Philonis* interpretatio, quâ ὄφις eſt ἡδυπῆς σύμβολον, voluptates ipſæ ineſcantes. Sed magis impia *Cornel. Agrippæ* & *Hadr. Beuerlandi* opinio, quam vel proferre pudet, & defenſor ipſe carcere luit, & mentis alienatione. Neque placent, qui Hiſtoriam hanc

GENESIS Cap. II. v. 21. 22.
Evæ ex Costa Adami productio.

I. Buch Mosis Cap. II. v. 21. 22.
Eva Erschaffung aus der Ribbe Adams.

M. Tyroff sculp.

GENESIS cap. III. v. 1.
Serpens seductor.

I. Buch Mosis cap. III. v. 1.
Die Schlang ein Verführer.

G. D. Heuman sculp.

hanc, imo totam de Creatione, Hexaemero, Paradiſo intelligi volunt parabolice κατὰ δογματικῶς. Sternit allegoriſandi libertas planam ad audendum quiduis viam, ad quæuis otioſi cerebri figmenta, Libertinismum. Deſtruit cerebrinas ejusmodi ideas expreſſa Serpentis, imò loquentis, mentio, & grauis ſeductori illata pœna.

Neque ſubſcribo *Joſepho*, *Judæis* & *Sociniani* multis, ſerpentem fuiſſe merè naturalem, ſermone, affectibus humanis præditum, callidum, pedibus erectum, qui & quæſtionem formarit, dubitationem cordibus inſtillarit, & contrariam concluſionem elicuerit : Id quod certe Bruto ἀλόγῳ καὶ ἀφώνῳ non competit. Subtilius paulò *Iſaac Abarbanel*, qui ſerpentem naturalem vult ſeduxiſſe Euam non tam ſermone, quam Exemplo, crebriore in Arborem vetitam aſcenſu & deſcenſu, fructuum de ea eſu innoxio. Conſiſteret adeo tota deceptio in propria, peccaminoſa Euæ cogitatione, contra textum, qui alloquio primam matrem perſuaſam dicit, & diſtinctam tum Quæſtionis tum Reſponſionis facit mentionem.

Extra Chriſtianorum caſtra ſunt relegandi *Ophitæ* illi, vel *Ophiani* apud Patres, quorum alii Serpentem volunt fuiſſe CHRISTVM ipſum, alii Ens CHRISTO majus, ſcientiarum auctorem. Quæ abſurda dogmata emanarunt vel à Nicolaitis, vel ab Ægyptiis, apud quos Ibes, Crocodili, Serpentes cuiti. Aſſumſit Seruator μορφὴν δέλε non ὄφεως, & Serpens ille æneus typus quidem fuit CHRISTI, non ipſe CHRISTVS, nedum præſtantior Archetypo.

Sed nec pollicem premo *Cajetano* & *Bekkero*, qui nullum prorſus adfuiſſe Serpentem naturalem, imo nec ſpecietenus talem, ſed Diabolum, Serpentem metaphoricum. Deſerunt hi literam absque neceſſitate, quæ Serpentem adfuiſſe memorat.

Vult Celeb. *Bochartus* Serpenti Seductori infuſum fuiſſe aliquid à Diabolo ſupernaturale, ut Balaami Aſinæ : Sed ſic Diabolo tribuitur potentia Spiritui creato haud competens. Solius DEI opus eſt, ſi Animal, ut quoque Aſina illa, organis ad ſermonem efformandum, haud inſtructum, loquatur. Hinc & JEHOVA Aſinæ os aperuiſſe dicitur Num. XXII. 28. non Angelus.

Conjungunt Commentatores plerique Chriſtiani *Satanam* & *Serpentem naturalem*, huncque volunt ἐνεργέμενον, obſeſſum. Sed & hi circa applicationem mirè diſſentiunt. Id ſane â me obtinere non poſſum, ut credam, Satanam Serpentis organa, formandæ voci inepta, flexiſſe, ut diſtincta prodierint verba. Quapropter cum aliorum venia, irem potius in eam ſententiam, quæ (haud excluſa Serpentis naturalis, ejusque pulcherrimi, præſentia) laruatum accuſat Ἀνθρωποκτόνον Diabolum, qui & ſub Samuelis latitauit larua, I. Sam. XXVIII. Utique callidus præ Animalibus Agri, callidus ita, ut ſermocinatione ſua perſuaſerit Euæ primùm, marito dehinc ἀποθέωσιν. Formarit ille diſputator aſtutiſſimus prius ſtatum controuerſiæ, rem in dubium vocando elicuit concluſionem contrariam, & per inverſionem vim argumenti eluſit, quæ in ſerpentem naturalem prorſus non quadrant, ut nec vocatio in judicium, exprobratio delicti, ſententiæ executio, depreſſio infra omnes beſtias agri, ad ipſa Tartara depreſſio intellectus & voluntatis relegatio ad pulverem terrena. Sane non ſerpentis naturalis, ſed Diaboli Caput à CHRISTO conquaſſatum. Non inter ſerpentis naturalis ſed Diaboli ſemen, & ſemen Mulieris poſita fuit inimicitia. Fuit proinde hic idem ὁ Δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος Διάβολος, καὶ ὁ Σατανᾶς ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην Apocal. XII. 9. XX. 2. qui Εὔαν ἐξήπατησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ 2. Cor. XI. 3. Quæ omnia penitius examinanda Theologis lubens linquo.

In ornamentis eſt

N. 1. Serpens Indicus coronatus, Cobras de Capello dictus, diademate ſeu conſpicillo inſignitus. Raj. Quadrup. p. 330. Vipera Indica vittata geſticularia Catal. Mus. Ind.

N. 2. Vipera.

N. 3. Ceraſtes, ſeu Serpens coronatus Greuini Aldrov.

N. 4. Ceraſtes Libycus Aldrov.

N. 5. Acontias.

N. 6. Cenchris veterum Bellon.

N. 7. Ibiboboca.

TAB. XXIX.

Geneſ. III. verſ. 7.

Et aperti ſunt oculi amborum, cognitoque quod nudi eſſent, conſuerunt folia Ficus, feceruntque ſibi cinctoria,

Et aperti ſunt oculi amborum, cumque cognouiſſent, ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.

FUit quæ nunc probro eſt, Nuditas in Innocentiæ ſtatu innocua. Quod ante Lapſum Innocentiæ fuit ſignum, ut eſt adhuc Infantum, nunc indicium eſt ipſius Lapſus & Corruptionis. Sed cur? cur αἰδοῖα, pudenda ſunt pudenda? Partes non minus ac omnes aliæ neceſſariæ? cur non idem fatum ſubiere Lingua, Manus, Pedes, Facies, Corporis membra alia? non minus ac illa in turpiſſimos abuſus verti ſolita. Dicunt namque pudorem tanquam maculam adhærere rebus per ſe innocuis, ſed turpi abuſu in anomalias verſis. Sed hoc mihi, pace ipſorum dixerim, non facit ſatis. Et ex natura rerum nihil video, quod quidem poſſit facere ſatis. Id certum, cupiditates pro Generis Humani propagatione fuiſſe ante lapſum ad Naturæ neceſſitatem, & Rationis normam, ordinatas, vitii expertes, à culpa pœnaque immunes. Veſtigia hujus Juris Naturæ primæui cernere etiam nunc licet in Brutis.

Eſt *Ficus* prima Plantarum in Sacris memorata, ex cujus fructibus remedium forte quæſiuit Adamus fami, ſicuti foliis texit nuditatem; Arbor, ſi Poëtarum figmentis fides, diuinæ originis. *Syceam* quendam è *Titanibus* inſectabatur Jupiter, Terra autem Mater prolis miſerta eam occuluit, & in *Syceam* arborem, id eſt, Ficum commutauit. Inde *Syceæ* Urbis in Sicilia nomen. Quid ſi ipſe hic *Sycea* fuerit *Adamus*, à DEI facie fugiens, ſub ficu nuditatem ſuam occulens? Non habent, cur glorientur *Athenienſes de ficu Sacra Hegetoria* à Cerere ſibi donata. Fuit Ficus in Paradiſo, primum Adami ſolamen, nuditatis tegmen.

Siſtunt ornamenta Fructus Ficus tum integros, tum diſſectos, cum incluſis floribus & ſeminibus.

TAB. XXX.

Geneſ. III. verſ. 14.

Et dixit DOMINVS DEVS ad Serpentem. Quoniam hoc feciſti, execratus es præ omni jumento, & præ omni beſtia agri, ſuper ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ.

Et ait DOMINVS DEVS ad Serpentem: quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ. Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.

REptatio ſerpenti data in pœnam. Ita Sacer Codex. Aſt haud levia occurrunt heîc dubia. Certum, in bruta mortalitatem non cadere, ea legibus non eſſe ſubjecta, in judicium non poſſe vocari, ſententias non intelligere. Hinc qui pro ſerpente naturali ſtant, punitum volunt ut Satanicæ ſeductionis organum, ſicuti in ſceleris deteſtationem alia Bruta in Lege lata Exod. XXI. 28. 29. de Boue cornupeta Leu. XX. 15. de Beſtiis in turpiſſimos libidinis uſus tractis Deut. XIII. 15. ut calamus ſuſpenditur cum falſario, & adulterinis ſigillis, magici Libri exuruntur cum veneficis. Certum, non omnes Serpentis ſpecies, mirè variantes, ab una matre eſſe ortas, ſicuti nos à Protoplaſtis, quotquot ſumus homines naſcimur, cur ergo non illa ſola progenies, quæ Euam ſeduxit, fuit punita? Cur omnes aliæ, alienæ criminis reæ? imo cur non ſolus ille ſerpens, qui ſeduxit, individuus? cur leuior ſeductori totius generis humani indicta pœna, quam beſtiæ Sodomiæ participi, quam Boui cornupetæ, qui uni duntaxat homini vitam eripit?

Videamus pœnam per partes? Prima, *ſuper ventrem tuum gradieris* anſam dat perbellis recu-

GENESIS Cap. III. v. 7.
Ficus Folium Nuditatis Tegmen.

I. Buch Mosis Cap. III. v. 7.
Das Feigenblatt ein Decke vor die Blöße.

H. Sperling sculp.

GENESIS cap. III. v. 14.
Serpentis Poena.

I. Buch Mosis Cap. III. v. 14.
Straff der Schlange.

I. A. Corvinus sculp.

recutitorum Doctorum fabulis. Sunt qui Serpentem ante lapſum erectum inceſſiſſe volunt inſtar Cameli, eique inequitaſſe Samaelem, qui Euam ſeduxit. Alii, binis ad minimum, forſan quatuor pedibus inceſſiſſe primitus, ſed bipedum vel quadrupedum nequiſſimum pedibus poſtea mutilatum. Cur non & loquelam Serpenti ante lapſum datam, ademtam dixeris? Imò cur, ſi ſerpens fuit naturalis, organum Satanæ reſiſtere ineptum, non potius homo, qui ſui erat juris, pedibus, manibus, auribus, loquelâ fuit priuatus, utpote qui pedibus ad arborem vetitam acceſſit, manibus fructus decerpſit, auribus auſcultauit, & colloquium cum ſeductore miſcuit? cur ab hac pœna immunes ſunt, ſi qui dantur, ut pinguntur dracones pedati? Quid opus, nouam finito Creationis opere, ſtatuere Creaturæ ſpeciem, partibus integralibus mutatam prorſus, euulſis pedibus reptilem? Imò ſtructuram attende ſerpentum, videbis corpori longo & flexuoſo non quadrare pedes, imo non ſufficere binos, vel quatuor, nec illis τριακοντάπηχύσσι apud Philoſtratum viginti. Serpenti nil deeſt quoad vitæ commoditatem, licet pedibus careat, ſicuti Quadrupedi nihil, licet alis non ſit inſtructum: repit ille quaquauerſum celeri ſatis motu reptando victum quærit, rependo muros, arbores, conſcendit, rependo ad latibula ſua redit. Si quæras, qualisnam fuerit Serpens ille ſeductor? videbis placere *Viperam Bonfrerio* & *Delrio*, *Scytalen Pererio*, *Baſiliscum Eugubino*, *Draconem Majo*.

Singularis eſt *Didymi* Sententia *Caten. Lipom. Serpentem* ἄποδα creatum, ſed pedes ſuperaddidiſſe Satanam, poſt, ſententia Judicis, rurſum ablatos. Singularis, inquam. Ad quid enim pedes, quibus carere poterat, & tamen ſeducere? cur auferendi DEI juſſu, qui euanuiſſent ſponte? & ubi pœna, Serpente redeunte in priſtinum & commodum ſtatum? Unde Satanæ poteſtas, pedes formare, & pectori aptare?

Notat בטן *Ventrem*, ſed & *Pectus*, unde LXX. ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ. Utrumque benè, nam ſerpentum pectus eſt etiam Venter & venter Pectus. Quia diaphragmate carent; concauitas a capite ad caudam protenſa Venter dici poteſt & Pectus.

Alterum Pœnæ Serpenti inflictæ Lemma eſt: *Pulveris comeſtio*. Sed prope euaneſcit & hæc pœna, ſi ad Naturam attendamus. Sunt Serpentes Animalia πάμφαγα, omniuora, veſcuntur fructibus, pane, furfure, carne, licet cum his ſæpe & puluerem lingant, id quod aliis quoque competit Animantibus. Imò Terra ſiue puluis in ſe & abſtracte licet conſideratus alimenti ſit expers, tamen cum contentis particulis ſpectatus eſt omnis alimenti mater, fœcunda Plantarum altrix. Terram proin ſi lingat ſerpens, ingerit ſimul mucum, qui Plantis cedit in alimentum, abligurit ſemina in Terra latentia, radiculas, fibrillas, animalcula. Quinimo non ſolus Serpens eſt κωνεόφαγος, ſed & alia Animalia, Lumbrici, Scorpiones, Talpæ &c. ubinam Ergo pœna?

Ex jam & ſupra dictis, ex calliditate, ſermone, quem Serpens miſcuit cum Eua, vocatione in judicium, maledictionis grauitate conſtat, ſerpenti naturali vix applicari poſſe, ſed quidem myſtico, ὄφει τῷ ἀρχαίῳ, *qui execratus præ omni jumento, & præ omni beſtia agri ſuper ventrem graditurus* depreſſus quoad ſtatum, prius cœleſtem, nunc Tartaro dignum, quoad Intellectum & Voluntatem, olim diuina, nunc Terrena cogitans, & abjecta; veritate, ſapientia, Sanctitate amiſſis, cœno vitioſitatis immerſus, digniſſimus, qui deprimeretur etiam quoad actiones, ademta potentia Apoc. XII. 9. Parallelus eſt, qui hanc Sententiam explicat locus Pſal. XLIV. 26. *Dejecta eſt ad pulverem anima noſtra, terræ adhæret venter noſter.* conf. Thren. III. 29. ubi & piis puluveris linctus adſcribitur. Sed & impiis metaphora deſumtâ ab antiquo hoſtes deuictos conculcandi more, in Numis Imperatorum Romanorum paſſim obvio, cujus exempla proſtant in Sacris Joſ. X. 24. Pſal. LXXII. 9. Quadrat huc imprimis Jeſ. XLIX. 23. *Erunt Reges nutritii Tui, & Reginæ eorum nutrices tuæ, vultu ad Terram demiſſo adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent.*

Exhibet hæc Tabula

N. 1. Satanam ſerpenti, quod Judæi fingunt, inequitantem.
N. 2. Draconem δίποδα.
N. 3. Anguem Æſculapii nigrum Aldrov.
N. 4. Serpentem marinum ex mari Norwegico.
N. 5. Cherſydrum.
N. 6. Anguem Æſculapii vulgarem.
N. 7. Sepem Aetii ex Mathiolo.
N. 8. Ammodyten.

Alios prætereo.

TAB. XXXI.

Genes. III. vers. 18.

Spinam atque Tribulum progerminabit tibi, & manducabis Herbam agri.

Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ.

קוֹץ וְדַרְדַּר. LXX. ἀκάνθας καὶ τριβόλους. Ita & Paulus Hebr. VI. 8. Occurrunt eædem voces, quas nos per *ſpinam* atque *tribulum* vertimus junctim Hos. X. 8.

קוֹץ pro *Spina* legitur & alibi Ezech. II. 6. XXVIII. 24. Exod. XXII. 6. Jud. VIII. 7. ſed quæritur, an hac voce indigitentur omnis generis *plantæ ſpinoſæ* dictæ, id eſt, ſpinis ſeu aculeis pungentibus armatæ, Arbores, Frutices, Herbæ? vel certa quædam ab aliis diſtincta genera & ſpecies? vel ſpinæ ſeu aculei ipſi, ex trunco, caulibus, ramis, floribus, fructibus prodeuntes? ſeligerem, ſi daretur optio, ut heic datur, pro *ſpina*, illas inprimis *Plantas ſpinoſas*, quæ agricolis ſunt exoſæ, agris infeſtæ, & vix alii veniunt uſui: quam combuſtionis.

Tribuli τριβόλοι, quod דַּרְדַּר Hebræorum reſpondet, nomen fuit olim certis quibusdam Plantis muricatis proprium. Et apud Dioſc. L. IV. c. 15. duplex eſt, unus *terreſtris* χερσαῖος *foliis ad effigiem Portulacæ tenuioribus, viticulis in Terra ſtratis, ſpinis ſecundum folia rigidis, præduris.* Perhibetur hic *Tribulus Terreſtris Ciceris folio aculeato* C B. *Tribulus Terreſtris* - - Hanc Plantam cum ſuo fructu ſeu capſula ſeminis aculeata exhibet Fig. I. *Tribulus Dioſcoridis alter aquaticus*, ἔνυδρος, *in fluminibus natus, comam exerit, aculeos condens: foliis latis, & pediculo longo, caule parte ſumma quam ima craſſiori, adſunt ei & capillamenta quædam ſpicacea: ſemen durum ab altero non abhorrens.* Eſt autem hic *Tribulus aquaticus ſeu Tribuloides vulgare aliquid aquis innaſcens* Tournef. Fig. 2. Τριβόλοι nomen præ priori merens ob triplicem cuſpidem. Hunc intendiſſe Scripturam vix vero eſt ſimile, quandoquidem is in uſum cedit Medicis, in victum hominibus & brutis, utpote ex quo Thraces ad Strymona amnem habitantes, equos ſaginant, & panem conficiunt. Sed *Tribuli* nomine veniunt apud Botanicos aliæ Plantæ. *Tribulus Sylveſtris* Lonic. eſt *Caucalis aruenſis echinata magno flore* C B. Fig. A. *Tribulus marinus quorundam* Lugd. eſt *Crithmum maritimum ſpinoſum.* C B. Fig. B. *Tribulus terreſtris minor repens* Lugd. eſt *Trifolium echinatum aruenſe* C. B. qui *Tribuli* omnes huc non quadrant.

Sed cur nos *Tribulum* דרדר vertimus *Diſtel*, qua voce *Carduarum* genus indigitamus? Nullus, quod conſtat, Carduorum Tribuli nomen fert. Attamen in fauorem noſtræ Verſionis Germanicæ produci poteſt *Cnici*, qui Carduiformis planta eſt, Synonymum Arabicum *Alzardach, Dardagi*, quod cum Ebræo דַּרְדַּר apprimè conuenit, & non minori jure ac Plantæ ſupra recenſitæ huc trahi *Cnicus Sylveſtris ſpinoſior polycephalos* C B. perſæpe κεφαλὸς τριβόλου nomen tunc merens Fig. 3. Omnia hæc incerta. Seruarem ego vocem *Dardar*, ut ſeruata fuit illa *Schoham*, & aliæ, vel ita קוֹץ וְדַרְדַּר reddidiſſem *Dörner und* (andere) *ſtechende Gewächſe*, vel ad exprimendam magis Terræ ſterilitatem, *Dörner und Unkraut.*

Pergo ad *Spinas* ſeu aculeos ex Plantis ſpinoſis prodeuntes, quarum aliquot genera ſiſto, ſub oculo armato depicta ex *Malpigh. Anat. Plant.* p. 136. Fig. 4. nempe ſiſtit ſpinas in *Borraginis* caule & ſuperiore foliorum parte diaphano humore turgidas. a. autem ſpinas priori haſtæ circumlocatas, quæ curuatæ paulum attolluntur, Fig. 5. ſpinas in *Cucurbitæ* caule, floribus & foliis, ſuis internodiis diſtinctas, quibus interſeruntur aliæ minimæ b. ſæpe diaphano coronatæ capitulo Fig. 6. Spinas in *Urticis mortuis*, Lamia dictis, foliis nempe, caule & floribus nodoſas, & veluti articulatas Fig. 7. Spinam *Urticæ urentis*, cauam pariter & ſucco refertam, qui inducta cicatrice uriginem & tumorem, veluti infuſa Aqua Regia, excitat, Fig. 8. Spinas in *Veneris Labro* & *Bardana* apice recuruo, quo veſtibus hærent, Fig. 9. Spinas in *Hieracio* flore & facie Taraxaci circa caulem & folia copioſas geminis ſinubus recuruis munitas Fig. 10. Spinas ſeu aculeos *Ononidis Fig.* 11. *Roſarum* Fig. 12. *Oxyacanthæ.* Harum omnium ſpinarum uſus eſt idem qui Pilorum & Spinarum in Conchyliis, ſiue, Plantas ipſas tueri, ſiue diuerticulo eſſe, ut turgens alimenti incongrua portio erumpat, ac digeratur, id quod probatu haud difficile ex modernis Botanicæ fundamentis. Patet hinc non eſſe ſpinoſas Plantas, ſpinis rigentes ſæpe & horrentes, Excrementa Terræ inutilia, ſed æque nobiles, utiles atque ſunt aliæ. Exemplo ſint Roſæ, Berberes, Ononis, Geniſta, aliæ. Sunt Spinæ partes totius integrales, ad compoſitionem totius abſolutè neceſſariæ, ſi hoc, Plantis & Mundo concreatæ, nec demum poſt lapſum productæ, quod multi

GENESIS cap. III. v. 18.
Spinæ et Tribuli.

I. Buch Moses cap. III. v. 18.
Dörne und Disteln.

I. A. Corvinus sculp.

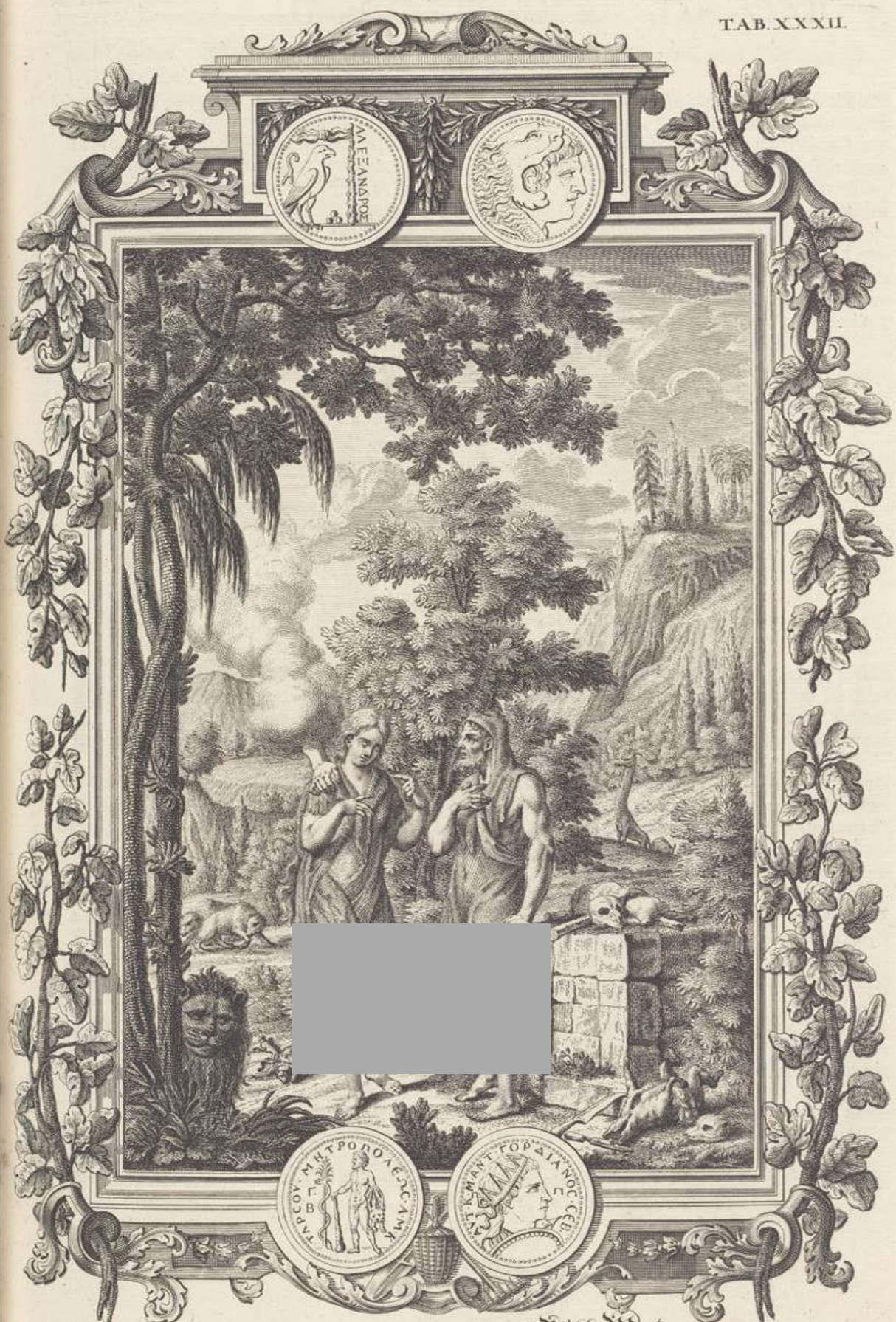

GENESIS Cap. III. v. 21.

Vestis Corporis Clypeus.

I. Buch Mosis Cap. III. v. 21.

Die Kleider ein Schirm des Leibes.

M. Tyroff sculp.

multi putant. Nil interim decedit ſententiæ à DEO latæ, *Spinam atque Tribulum progerminet Terra*, ſpinoſas plantas Homini moleſtas, majori forte quam ante numero, quæ impedimento ſunt aliis mage neceſſariis, & ſæpe magno labore extirpandæ, quemadmodum videmus Zizania, quæ forte קוֹץ וְדַרְדַּר *Spinæ ac Tribuli* nomine venire poſſunt, ſæpe felicius ſuccreſcere Frumento, & agricolis multa faceſſere incommoda.

Sed non in Diluuio demum, execratione Terræ completa, aſſurrexerunt ſpinoſæ Plantæ. Aſſeruo inter meas Diluvianæ Stragis reliquias folium *Meſpili Apii folio ſilueſtris ſpinoſæ ſiue Oxyacanthæ* C. B. cujus Iconem heîc Fig. 13. adjungo ex Herbarii mei Diluuiani Tab. III.

Manducabis herbam agri alterum Verſiculi Lemma, ita, ne contradicere videatur uſui Plantarum in ipſo Innocentiæ ſtatu Gen. I. 29. explicari debet, ut cedat Homini in commodum. Vixit hactenus Adamus in Paradiſo, Horto fructibus delicatiſſimis a DEO ipſo creatis, affluentiſſimo: nunc, facie rerum mutata, relegandus eſt peccator in exilium ad *herbas agri*, in cibum adſignantur herbæ extra Paradiſum naſcentes, magno labore, in ſudore vultus colendæ, plantandæ, colligendæ; Ita quoque *Calvinus* in h. l.

TAB. XXXII.

Geneſ. III. verſ. 21.

Fecit quoque DOMINVS DEVS ipſi, Adam & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.

Idem.

EST *Veſtis* pudori remedium, nuditati tegumentum, clypeus contra injurias Aeri â lapſu inductas. Pudori ſuffecerant ficus folia, ſed plus poſcebat nuditas, plus Elementorum injuriæ. Sed & heic naturæ facit ſatis *Pellis* Animalis cujusvis, præſertim lanigera, & piloſa. Primas inde & à DEO, factas Veſtes docet textus. Indutos videas priſcos Græcorum Heroas, Apri, Tigridis, Leonis exuuiis, Germanos veteres Rhenonibus, etiamnum Tartaros, Hungaros, Polonos, Lappones, Finnos, Ruſſos, pellibus. Et ſane pelliceis veſtibus nihil commodius. Seruant arctati pellium pori exhalantem corpore calorem; Abigit hæc armatura frigus pariter ac æſtum: Durationem ſi intendas, eliges pelles, quæ ad ſeros ſæpe nepotes transmitti poſſunt.

Veſtigia ſimpliciſſimæ hujus Veſtis legimus in Natura. Eſt ipſa *cutis* corporis noſtri veſtis, pellis Animalium, ut teſta Cochleis & conchis, cruſtaceum integumentum Cancris, Echinis, Stellis, Folia Plantis, earum Fructibus ac floribus, Arboribus cortices. Neceſſitas non poſcit ornatum, non oſtentationem. Ita ſi rem conſideremus, cuiuis Regioni naturæ ſuæ ſufficient Veſtes, imo cuiuis Familiæ ſui ſuppetent Sartores, pelliones ſui. *Veſtitus inſignis ac mollis ſuperbiæ Vexillum eſt, nidusque luxuriæ Auguſti* dictum apud *Sueton.* Vit. c. 33.

Ex quo corporis imbecillitas tranſiit in tenerrimam ſenſilitatem, & ingenium deflexit ad Experimenta varia, tranſiit quoque uſus in abuſum, qui pulcherrimo *Modi* nomine venit, verſa ſimplicitas in incommodum, tranquillitas in oſtentationem & Luxum. Tributa exacta injuſta à variis Naturæ corporibus, viſcera à Plantis, Lana à pecude, Sericum à Bombycibus, imò & Araneis. De luxu certant veluti populi integri, eo usque, ut una natio fiat veluti alterius ſimia, una alteri reddatur ſubjecta. Certant ſtatus, Perſonæ, Sexus. Ita à priſtina ſimplicitate deflectebant, deflectuntque magis ac magis Adamigenæ. Proh pudor!

Adamum ſacrificaſſe hariolari licet. Nam unde pelliceæ tunicæ non mactatis pecudibus? Imo & carnem comediſſe antediluvianos. Nam perpetuus obtinuit mos, ut qui ſacrificant, de altari viuerent.

TAB. XXXIII.

Geneſ. IV. verſ. 4. 5.

Sed & Habel adduxit de primogenitis ouium ſuarum, & de adipe illarum; & reſpexit DOMINVS ad Habel, & ad munus ejus.

Ad Cain vero & munus ejus non reſpexit: Iratus itaque Cain vehementer, & concidit vultus ejus.

Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit DOMINVS ad Abel, & ad munera ejus.

Ad Cain autem & ad munera ejus non reſpexit: iratusque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus.

APeritur Tragœdia: Vidimus ſupra nobiliſſimam Creaturarum victam â *ſuperbia* & Voluptate, nunc in proſcenio ſe ſiſtunt duo alii affectus Animi grauiſſimi, intimæ admiſſionis amici, ſed & hoſtes acerrimi, *Ira* & *Livor*.

Obſeruat Adamigenarum primus, non placere DEO, quod ex fructibus agri offerebat ſacrificium, gratius eſſe Abelis, & excandeſcit *Irâ*.

Laxantur habenæ, panduntur vela, exponitur nauigiolum ſpumoſo mari, tollitur æquilibrium inter fluidum nerueum & ſanguinem; Torrentis adinſtar devoluuntur Spiritus, Animales dicti ad Cor ex Cerebello, contrahitur ſolito fortius princeps hæc Corporis Machina, expellit hydracontiſterium hocce ſanguinem extraordinario prorſus impetu in extremos corporis tubulos: hinc rubore ſuffunditur vultus, oculi micant, os ſpumat, labra tremunt, omnia corporis membra in motus anomalos rapta ſeſe ad pugnam parant. Latiniori ſtylo ſi inſanum hunc Affectum deſcriptum velis, adi *Senecam* de *Ira*.

Sed amant alterna non Camœnæ duntaxat, verum & Furiæ. Eſt Abel pietate erga DEVM conſpicuus, tranquillo animo, floridi vultus. Sed æſtuans ira Cain mox pallet invidiâ, quæ furor non minori jure dici poteſt, quam Ebrietas animæ. Inundauit miſerum corpus æſtuans ſanguis, prædominante motu Cordis: nunc ſtat victoria penes neruoſum Syſtema, contrahitur cutis, tardius procedit per extrema latex ſanguineus, opprimitur Cor, & maſſam fluidi vitalis ægre, ac cum ſuſpiriis pellit; torquet Hominem diu noctuque Liuor, interrumpitur ſomnus, abſcedit appetitus, contabeſcit corpus, pallet vultus

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto.

Exprimit Scriptor Sacer hunc diræ paſſionis affectum his verbis? וַיִּפְּלוּ פָנָיו & *concidit*, vel conciderunt *vultus ejus*. Accidit nempe inuidis, ut ſeipſos conſumant: ſicut Ferrum conſumit Rubigo, ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἰδίας ὁ σίδηρος, ἕτω οἱ φθονεροὶ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ κατεσθίονται *Antiſthenes*. Idem vult Hiſpanorum Veriverbium. *Al hierro el orin, y la embidia al ruin.* Et quî quæſo reſiſteret tenerrima corporis ſtructura tot armatis? quî debilitatæ jam ab ira fibræ torrenti ſpirituum? extenſi antea nimis tubuli nunc contrahuntur nimis, impeditur in extremis ſecretio, partium nutritiarum adhæſio, ad acrimoniam diſponitur ſanguis, & obſtructiones, unde tandem Tabes. Ita fit fratricida αὐτόχειρ.

In ornamentis ſeſe offerunt

N. 1. Triſtitia.
N. 2. Deuotio, Pietas.
N. 3. Gaudium.
N. 4. Deſperatio.
N. 5. Odium, Ira.
N. 6. Inuidia.

GENESIS cap. IV. v. 4. 5.

Cain Irâ fervens, Invidia pallens.

I. Buch Mosis cap. IV. v. 4. 5.

Der Zornig- und neidige Cain.

H. Sperling sculp.

GENESIS Cap. VI. v. 14.
Arca ex Gopher.

I. Buch Mosis Cap. VI. v. 14.
Arch Noä gebauet aus dem Holtz Gopher.

I. A. Fridrich sculp.

GENESIS Cap. VI. v. 14.
Arca ex Gopher.

I. Buch Mosis Cap. VI. v. 14.
Die Arch gebauet aus dem holtz Gopher.

I. A. Friderich sculp.

TAB. XXXIV. XXXV.

Genes. VI. vers. 14.

Fac Tibi Arcam de Lignis [1] Gopher, in [2] mansiones interstingues Arcam, & bituminabis eam intus & extus.

Fac tibi arcam de lignis lævigatis : mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus.

1. *Gopher quidam Pinum, quidam Cedrum, quidam Cupressum exponunt.*
2. *Hebr. nidos facies ipsam Arcam.*

ANsam dederat *Terra violentia repleta* comminationi terrificæ, *ego perdam eos* (*universam carnem*) *cum ipsa Terra.* Nunc prostratum timore Noachum erigit optimus παντοκράτωρ. Cui æque facile fuisset, Noachidas seruare per miraculum in mediis Diluuialibus undis, ac Danielis tres socios in mediis flammis. Sed placuit medium ex ingenti Naturæ Thesauro petitum, magna cura tum à Noachigenis, tum ab aliis elaborandum. Erat id תֵּבָה κιβωτὸς, *Hesychio* λάρναξ ξυλίνη, ἢ σορὸς, *arca lignea vel capulus*, quia λάρναξ siue κίστη Cistæ adinstar undique fuit clausa. Hinc & *Thebæ*, θήβη πόλις βοιωτίας καὶ κιβώτιον, *Ciuitas Bœotiæ & arcula*, à rate vel nauigio, qua Cadmus transfretauit in Europam. Vsum si spectes, conueniet *Nauigii* Vox qua usus Autor L. Sapientiæ C. XIV. 6.

Materia ex qua Nauigium hocce, seu Arca construi debebat, est *lignum Gopher* גֹּפֶר, Vox ex ἅπαξ λεγομένοις, variis interpretationibus exposita, ut optimè fortean agant, qui cum Latina nostra Hebraicam *Gopher* seruant. Scopulos euasisse sibi videbantur LXX. Si non tam ad Arboris genus vel speciem attenderent, quam ad artificialem, qua Architectus uti debebat, formam, dum nempe עֲצֵי גֹפֶר vertebant per ξύλα τετραγώνια, *ligna quadrangula*, ubi non tam intelligendæ sunt Arbores, quarum rami ex uno loco in quatuor angulos vel plagas se explicant, uti id faciunt coniferæ, quam Ligna à lignicidis in quatuor hedras prismatis in modum secta. *Ligna quadrata Augustin. Ciu. DEI* L. XV. c. *ult.* *Ligna lævigata* vulgatæ. Vossius τὸ גֹּפֶר explicat vel Puem vel Resinam, manet adeo generatim in Arboribus resiniferis, *fac tibi Arcam ex Arboribus Resinæ vel resiniferis.*

Quodsi à genere descendere lubet ad species, placere videbis Chaldæo Paraphrastæ & plerisque Rabbinis *Cedrum.* Quia autem hæc quoque Genus constituit, seligi posset *Cedrus magna* siue *Libani conifera* I B. *Cedrus conifera foliis Laricis* C. B. multoties in Scripturis memorata. Junius & Tremellius *Cedrelaten* habent, quæ tamen non est diversa inter Cedrum & Abietem, κέδρον καὶ ἐλάτην, species, sed ipsa illa Cedrus magna. Ita Plinius L. XXIV. c. 5. *Cedrus magna quam Cedrelaten vocant dat Picem, quæ Cedria vocatur.* Seligunt *Munsterus* & *Avenarius Lex.* *Pinum*, quæ tamen à rerum naturalium perito excludetur facile, utpote tortuosa nimis & nodosa, construendo tanto navigio minus apta, imo minus *Abiete* Fig. C. quæ, quod miror, Commentatoribus non venit in censum, si vernaculam nostram excipias. *Castalionis Terebinthus* huc prorsus non quadrat, ad frutices potius pertinens, quam Arbores. Palmam forte omnibus præripit *Cupressus* Fig. D. κυπάρισσος, vel in prima Syllaba κύπαρ condens Ebr. גֹּפֶר, Arbor longe durationis :

> Quæ nec Secula centies peracta
> Nec longæ cariem timet senectæ.

Martial. L. VI. *Epigr.* 49. Orientalibus regionibus familiaris, nauibus construendis perapta, Classi quoque illi adhibita, quam Alexander M. in Babele parari jussit *Arrian.* in *Alex. Strab.* L. XV. Et mansit forsan Cupressi memoria inde à Diluuiana strage apud Gentiles, apud quos fuit *Diti sacra, & ideo funebri signo ad fores posita* Plin. L. XVI. c. 33. imò verò fuere Athenis funera eorum, qui occubuere pro patria, recondita in *Cupressinis feretris*, ἐν λάρναξι κυπαρίσσαις *Thuc.* L. II. Quicquid sit horum omnium, siue palmam tradamus Cedro, siue Cupresso, certum id saltem, fuisse hoc generis humani Asylum constructum ex classe Arborum coniferarum, utpote è quibus ab omni æuo, & adhuc parari solent nauigia. Et quid si & Cedro atque Cupresso concedatur locus, quum ex sacro codice haud constet, adfuisse unam duntaxat speciem Arborum ?

Per multum interest eorum, qui Maria sulcant, ut nauigia ab omni putredine & vermibus præseruentur, & Aquarum omnis ingres-

ſus arceatur. Hunc utrumque in finem *bituminata* fuit Arca *intus & extus*; & ſic quoque *bitumine ac pice oblita arcula arundinea*, qua Moſes infans Nilo fuerat expoſitus. Exod. II. 3. Utrobique vox כֹּפֶר *Copher*, non notat *Camphoram*, reſinam illam Indicam pretioſam, picandis nauibus prorſus ineptam, neque etiam compoſitionem ex calce & arena, vel luto, Ædificiis adhiberi ſolitam. Accederet potius ad ſcopum noſtrum *Asphaltum* ſeu *Bitumen foſſile*, quale cæmentandis inſeruiit Turris Babylonicæ muris. Sed intelligenda venit *Pix Pini* vel *Reſina Cupreſſi*. Ut pice adhuc oblini ſolent omnis generis nauigia, quibus trajicimus Maria. Vires & uſum deſcripta videſis in Vitruv. L. II. c. 9.

Ut hodieque Naues Mari exponi ſolitæ ſuas habent pro mercibus, victu, Hominibus manſiones, Cubicula: ita & Arca habuit ſuos nidos קִנִּים juxta Vulgatam, *manſiunculas*, noſtram Tigurinam, *manſiones*. Debebat non ſola Noachi Familia commode locari, ſed omnia Animantium genera, imò ſufficienti victu & pabulo illis pro integri Anni itinere ſeu decurſu proſpici. De numero & præciſo tum ſitu, tum magnitudine harum manſionum nil conſtat ex S. codice. Liberum proin eſt Architecto, Pictori, Sculptori, Arcæ frabricam diuidere juxta regulas Artis, dummodo maneant ſtructuræ tres contignationes. Vero autem eſt ſimile non fuiſſe omnes manſiones ejusdem præciſe dimenſionis in longum, latum, & profundum, & ἀπροσδώνυσον, Canibus, Leporibus, Felibus ſpatioſam æque dare manſionem ac Elephantibus & Rhinocerotibus, Lacertis ac Crocodilis: licet æqualitas manſionum architecturæ regulis quadraret magis. Attamen ad Symmetriam reducitur ſtructura, ſi, quod mox patebit, Tabulata faciamus ejusdem altitudinis, & in eodem plano, imò & pro minoris generis animantibus ſtabula, una aliis in eadem contignatione ſuperimpoſita. Neque dubito accepiſſe Noachum à ſupremo Architecto DEO tum Arcæ totius, tum in manſiones diuiſæ perfectiſſimam Ideam ſeu Exemplar, quale habuit pro Arca Moſes Ex. XXV. ult. Dauid pro Templo I. Paral. XXVIII. 19.

Ad marginem videre licet fructus

E. Cedri ſeu Laricis.
F. Ejusdem Folia.
G. Pini Conum.
H. Ejusdem Flores.
I. Folium.
K. Abietis Conum.
L. Cupreſſi, ut & alios ejusdem Arboris characteres.

TAB. XXXVI.

Geneſ. VI. verſ. 15.

Et hoc modo facies eam, Trecentorum Cubitorum erit longitudo Arcæ, quinquaginta Cubitorum latitudo ejus & triginta Cubitorum altitudo ejus.

Idem.

DIgnum eſt perfectiſſimum ſtructuræ Naualis Exemplar, quod aſpiciamus, imo introſpiciamus propius, & ad normam Arithmeticæ, Geometriæ & Architecturæ naualis examinemus, tanto quidem magis, quia Fabricam hancce in ludibrium trahunt ἐμπαίκται ἄθεοι, utpote ἀλλόκοτον ἅπαντα ἔνδον ἔχεσαν, quæ verba ſunt *Celſi* apud Origenem L. IV. ut taceam *Marcionis*, *Valentini*, *Gnoſticorum* cauillationes. Id quoque dolendum, hujusmodi cauillatoribus non, ut decebat, reſtitiſſe pientiſſimos Eccleſiæ priſcæ Patres, quorum ἀγεωμετρία ineptas prorſus & gentilibus ridiculas peperit opiniones, ut adhuc committi ſolent ejusmodi παροράματα à Theologis Matheſeos ignaris, qui, ne quem apicem Sacri Codicis ignorare videantur, aliquando abſurda proponunt, καὶ πῦξ καὶ λᾶξ defendunt, ſic autem ἀυθεντία Scripturæ & orthodoxiæ plus nocent, quam proſunt.

Non ſatis ſane fecit Gentilibus *Origenes Hom.* II. in *Gen.* & *Lib.* IV. contra *Celſum* Cubitum fingens Geometricum ſiue Ægyptiacum vulgari ſextuplo majorem, quod inuentum haud diſplicuit ipſi *Auguſtino* Civ. DEI L. XV. c. 27. Sextuplicis hujusmodi ſeu Geometrici Cubiti nulla extat apud Scriptores veteres mentio. Et monſtroſa ſic naſceretur ex monſtroſo errore magnitudo Arcæ, nempe longitudo 1800. Latitudo 300. Altitudo 180. cubitorum; ſoliditas 97200000. cubitorum cubicorum. Conuerte Cubitos in pedes, & videbis, nimia ſuâ mole corruere fabricam, quæ

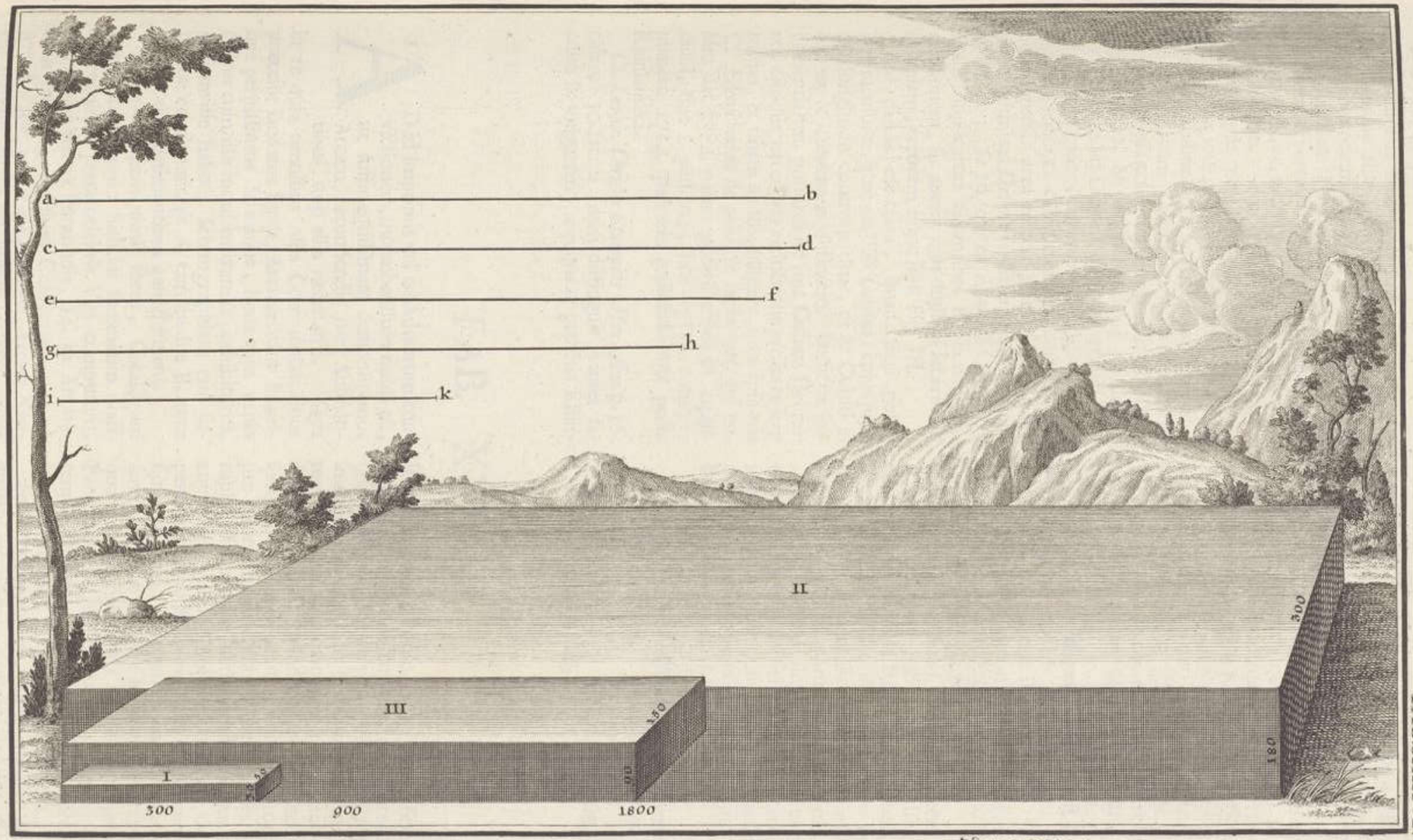

TAB. XXXVI.

GENESIS cap. VI. v. 15.
Arcæ Architectura. Cubitus.

I. Buch Mosis cap. VI. v. 15.
Die Arch ein Meisterstück der Baukunst. Die Ehle.

P. G. Harder sculp.

328. milliones ſuperat pedum. Conſequentias abſurdas alias ſilentio prætereo. Hunc Origenis errorem ſiſtit Fig. II. Arcam vero talem, qualem Textus habet Fig. I.

Alium errorem errat Div. *Auguſtinus Civ. DEI* L. XV. c. 25. triplicando omnem arcæ dimenſionem. Prodeunt, ſi ſtereometrice procedas pro vera arcæ ſoliditate 450000. cubiti, quæ ipſa prodiret, tripla latitudine 150. cum longitudine 300. multiplicata, & producto 45000. cum $\frac{1}{3}$ altitudinis 10. vel etiam latitudine ſimpla 50. multiplicata cum tripla longitudine 900, & producto cum $\frac{1}{3}$ altitudinis. Ita ſi triplicaſſet Diuus Pater non erraſſet. Sed triplicando omnes dimenſiones errorem commiſit 11700000. cubitorum cubicorum, quibus Auguſtini arca excedit illam Noachi. Errorem ſimilem *Deliorum* illi apud *Vitruuium* L. III. c. 3. §. 19. qui ex Apollinis conſilio, Aram duplicaturi quamlibet duplicarunt dimenſionem, ſic autem non duplam fecere ſed octuplam, errorem hunc ſiſtit Fig. III.

Sed danda eſt clara, quam fieri poteſt idea menſuræ, quæ eſt אַמָּה *Cubitus*, cujus præciſa longitudo controuertitur, ut & Cubiti in *Sacrum* & *communem* diſtinctio. Sufficiat impræſentiarum potiores de hoc Cubito Hebraico, ejusque neceſſaria reductione proferre ſententias, & unam ex illis ſeligere, quæ ipſa erit Cl. *Eiſenſchmidii* de *pond.* & *mens. vet.* qui cubito dat 2384. partes pedis Pariſini in 1440. diuiſi, ſiue 1. ped. 944. ſiue 1713½. rotundo numero 1714. partium milleſimarum pedis Rhinlandici.

Cl. *Leonh. Chriſto. Sturmius Mar. Æn.* p. 16. cubitos 10. ſacros (nam diſtinguit is inter ſacrum & vulgarem) æquiparat pedibus Rhinlandicis 20. pollicibus 3. ſcrupulis 4. $\frac{18}{25}$. unde colligo, ex hac hypotheſi cubitum ſacrum ipſi fore 2. ped. 0. poll. 3. $\frac{19}{125}$ ſcrup. Sed idem p. 107. 10. pedes Rhenolandicos 1. pollicem $\frac{736}{1000}$ in 5. partes æquales diuidit, unamque pro Cubito aſſumit, qui proin erit 2. ped. 0. poll. 1. $\frac{217}{625}$ ſcrup. ſacer nempe, qui palmo excedit vulgarem, id eſt $\frac{1}{2}$. ſcil. 3. poll. 3. $\frac{684}{750}$. ſcrup. ex una 3. poll. 3. $\frac{2092}{3750}$. ſcrup. ex altera, ut proin Cubitus Hebræorum vulgaris laudato Viro foret 1. ped. poll. 9. $\frac{6450}{9375}$. ſiue $\frac{2}{3}$. ſcrup. quam proximè. Ad Pariſinas menſuras redactus cubitus ſacer dabit 2810. $\frac{426}{1000}$. ſumtis 202. ſcrup. pro Cubito.

Quod ſi ex Cl. *Bernardi* Hypotheſi Cubiti ſacri ratio ad pedem Rhinlandicum ſit ut 13500. ad 6198. erit ille æqualis 2. ped. 1. poll. 7. $\frac{5034}{6198}$. ſiue rotundo numero 8. ſcrup. Si reductionem tentes ad menſuras Pariſinas, inuenies 2807. $\frac{247}{500}$. partes.

Celebris *Villalpandus* apud *Eiſenſchmidium* p. 116. pro Cubito Babylonico, cui Iſraelitæ fuerint in Captiuitate Babylonica adſueti, ponit 2328½. pro Cubito autem Hebraico ſacro, qui Cubitum habeat Babylonicum cum additione Palmi 2716½. partes Pedis Pariſini.

Quartam horum ſingulorum partem ob oculos pono in præſenti Tabula, ut tantò diſtinctior fieri poſſit notio menſuræ ſacræ, & cum pede Pariſino, qui etiam adeſt, imo quibusuis aliis, comparari.

ab $\frac{1}{4}$. Cubiti Ebraici ſacri juxta Bernardum.
cd. - - - Leonh. Chr. Sturmium.
ef. - - - Villalpandum.
gh. - - - Eiſenſchmidium.
ik. $\frac{1}{4}$. Pedis Pariſini.

TAB. XXXVII.

AD id imprimis vel ad Atheorum convictionem, incumbendum nobis eſt, ut ſufficientiſſimam demonſtremus Arcam, recondendis tum Animantibus, tum aliis neceſſariis. Qua in re quia omnibus aliis Commentatoribus præcellit laudatus ſupra, Architecturæ imprimis peritiſſimus Sturmius, bona ejus venia eodem cum illo incedam tramite, exhibiturus, qualem ille habet, Ichnographiam tam ſupremæ contignationis A. tam mediæ B. cum ſpatiis cuiuis Animantium generi ſuffenis.

Longum autem nimis foret, Catalogum texere ſingulorum: ſufficiat ſummatim dixiſſe, requirere juxta celebris Viri computum, quo 4. admittit ex immundis, 14. ex Animalibus mundis, ſpatium Cubicorum pedum 47028. Aſt, pergit ille, conſtat, Arcam Noachi longam fuiſſe ad minimum 600. pedes Rhenolandicos, latam 100, altam 60. pro quibus, abſtrahendo circumcirca parietes 596. 96. 54. pro capacitate proin integra 2819664. inuenit pedes cubicos. Hujus quartam partem ſi ſtabulis Animantium adſignemus prodeunt 704916. quindecuplum circiter ejus ſpatii, quod deſideramus. Subtrahatur porro pro parietibus inteſtinis & intergerinis quintuplum ſtabulorum, reſtabit nihilominus noncuplum ejus, quod nobis eſt neceſſe. De ſerpentino genere & ἑρπετοῖς non eſt cur multum ſimus ſolliciti, ablegantur hæc commodè in ſentinam, alias pondere ſufficienti onerandam, qua etiam in habitacula ſua diſtingui poterat. Patet adeo ex hactenus dictis, quod ſi haberemus duplum quadrupedum, inuenirent & hæc commodam in Arca habitationem.

Sed proſpiciendum nobis quoque de penuario, recondendis pro anni decurſu alimen-

tis & pabulis neceſſario. Ad hunc finem oſtenditur in Arca ſpatium 26. pedes altum, 90. latum, 598. longum, 1399320. pedum cubicorum, capiendis 1160298. modiis frumenti aptum. Sed & adſunt in binis ſuperioribus contignationibus conclauia, quibus alimenta varii generis, indi, æquilibrium ædificii in aqua fluitantis conſeruari, & Noachidæ commodiſſimè locari poterant. Penu ouium aliorumue Animantium, quæ Hominibus & Carniuoris beſtiis pabulo ſint, haud opus habet Autor noſter, exiſtimans, Patriarchas ante Diluuium eſu carnium abſtinuiſſe, & ipſos Leones, Tigrides, aliasque hujus generis rapaces beſtias non fuiſſe carniuoras, id quod precarium mihi videtur, & ipſi ſtructuræ Animantium in congruum. Quodſi hæc valeret opinio, pro victu tum hominum tum Animalium haud opus fuiſſet niſi frumenti, fœni, ſtraminis, foliorum exiccatorum ſufficienti copia.

De potu quoque ſingularem fouet opinionem Cl. *Sturmius*. Conſtat ex hodiernis nauigationibus, aquas dulces non conſeruari poſſe abſque fœtoris & putredinis diſcrimine ultra tres menſes. Placet proin illi, adimere Mari antediluuiano ſalſedinem, vel, ſi hoc non arriſerit, (uti ſane Mare dulce haud admittunt Animantia in ſalſo natantia, ſerpentia, viuentia, quorum adhuc ſuperſunt reliquiæ) confugere ad ſecretum, quod anxie quæritur, Noæ à DEO reuelatum, quo potuerit is aquam marinam dulcificando reddere potabilem (vel, addo, aquam dulcem à putredine præſeruare.) Poſita ſic Maris dulcedine, haud Noacho difficile fuit per Antlias Aquam fugere, & Canalium ductu per totam Arcam diſtribuere, putreſcentem una cum aliis impuritatibus extra Ædificium deriuare, Dolia vacua reficere, Aquam ſic puram ſemper conſeruare.

Arcæ Noachicæ præciſa Figura, contignationum ſingularum altitudines, contalationum in cameras, ſtabula, conclauia, diviſiones, quia in Sacris non ſunt expreſſæ, liberum eſt utique cuique, fingere, pingere, ſculpere, modo id fiat juxta Architecturæ tum Ciuilis tum Naualis regulas. Hinc alii formant ſimpliciter κάϐωτον, Arcam, Ciſtam, Ædificium forma Parallelopipedi Tecto ſuo coopertum cum fundo plano, Nauigium alii. Placet mihi iterum præ aliis *Sturmius*, qui ædificium ſtruit nauigii-forme, fundi ventricoſi, ut fluctibus & ventis tanto facilius reſiſtere poſſet, & quidem ventris admodum ampli, quia juxta Hydroſtaticæ Regulas media fere Arcæ pars Aquis fuit immerſa. Proræ dat arcum conuexiorem, puppi minus conuexum, id quod videre licet in Ichnographiæ lineis punctatis, ſed clarius in ipſa Orthographia & Scenographia, quam formare juſſi ex Orthographia. Contignationes autem binæ ſuperiores junctim ſumtæ infimæ, quoad altitudinem æquales formam habent Parallelogrammi in ſuis baſibus, 300. cubitos longæ, 50. latæ, prominentes aliquantum ultra imam contignationem, quo ipſo obtinentur circumcirca foramina & tubi, quibus veluti latrinis excrementa mediæ contignationis, hîc copioſa ſatis, poterant foras eliminari. Id videre licet in Sectione, quæ mox ſequetur orthographica. Contignationi ſupremæ X altitudinem dat $7\frac{1}{2}$ cubitorum ſiue 15. pedum, latitudinem 46. cubitorum, longitudinem 296. A. ſiſtit cœnaculum Noæ 22. cubitos longum, $12\frac{1}{2}$. latum, in quo & regi poterat gubernaculum, concipitur id 4. feneſtellis illuminatum, & adſtat huic utrinque Conclaue Noæ & Conjugi dicatum, utrumque 13. cubitos longum, 8. latum. B B. duo conclauia pro Semo & conjuge, utrumque 13. cubitos longum, unum $9\frac{1}{2}$. alterum $8\frac{1}{2}$. latum. E regione ejusdem ſunt amplitudinis bina alia CC. pro Japheto. Inhabitat Chamus conclauia D D. in oppoſito Arcæ angulo, quibus adſtat culina E. $12\frac{1}{2}$. cubitos longa, 11. lata, huicque rurſus alia camera F. pro mobilibus pretioſioribus adſeruandis. In repoſitoriis G H I. jaceant ſuppellectilia uaria, quibus in Nouo orbe opus habebant Noachidæ, Inſtrumenta varia, Adminicula pro Carpentis, Linteamina, Panni. K K. ampla Penuaria, ſingula 40. cubitos lata, 24. longa, pro annua ſuſtentatione. Pro auibus aquaticis in eadem contignatione adſunt 4. conclauia L. L. L. L. ſingula 16. cubitos longa, 13. lata, quibus & inſunt viuaria. Præterea Auibus ſunt deſtinatæ cellæ 52. ab M. ad N. ſingulæ 13. cubitos longæ, $5\frac{1}{2}$. latæ omnes $7\frac{1}{2}$. altæ, 26. maſculis quidem earum deſtinatæ fœmellis, 26. maſculis, quod vero ſit ſimile, fuiſſe ſeparatos ſexus ne in Arca commiſcerentur, ut & Noachidas ipſos abſtinuiſſe à coitu. Aues ſingulas recenſere hujus non eſt nec loci nec ſpatii. Sufficiat monuiſſe, etiam pro duplo Auium numero ſufficiens adfore ſpatium. Excrementa Auium commode per emunctoria exterioris parietis ejici, & ſic caueæ expurgari poterant, imo & Aquæ ex Aqualibus mediæ contignationis ſurſum trahi, & huic per Aquæ ductus quaquaverſum deriuari. Ad O. ſunt penuaria ſeu Granaria 6. pro Auuium Alimento annuo plusquam ſufficientia. Noctiuagæ quædam, ut Ululæ, Veſpertiliones locari percommodè poterant in contignatione ima.

Quadrupedum in ſecunda ſeu media contignatione Y. ſtabula ſunt omnia $7\frac{1}{2}$. cubitos alta, quam quidem altitudinem vix 6. genera poſcunt, ut proin poſſint reliqua omnia commode in ſua altitudine biſecari adeoque una aliis ſuper imponi. Et ſuperſunt in quouis latere ſtabula tria mediocria, $5\frac{1}{2}$. cubitos longa & lata; & 4. minora $5\frac{1}{2}$. cubitos longa ac $2\frac{1}{2}$. lata, in quibus commode plura omnis generis Animalia locari poterant. Immundi porci ſeparati ſunt, & ad angulos X relegati, &

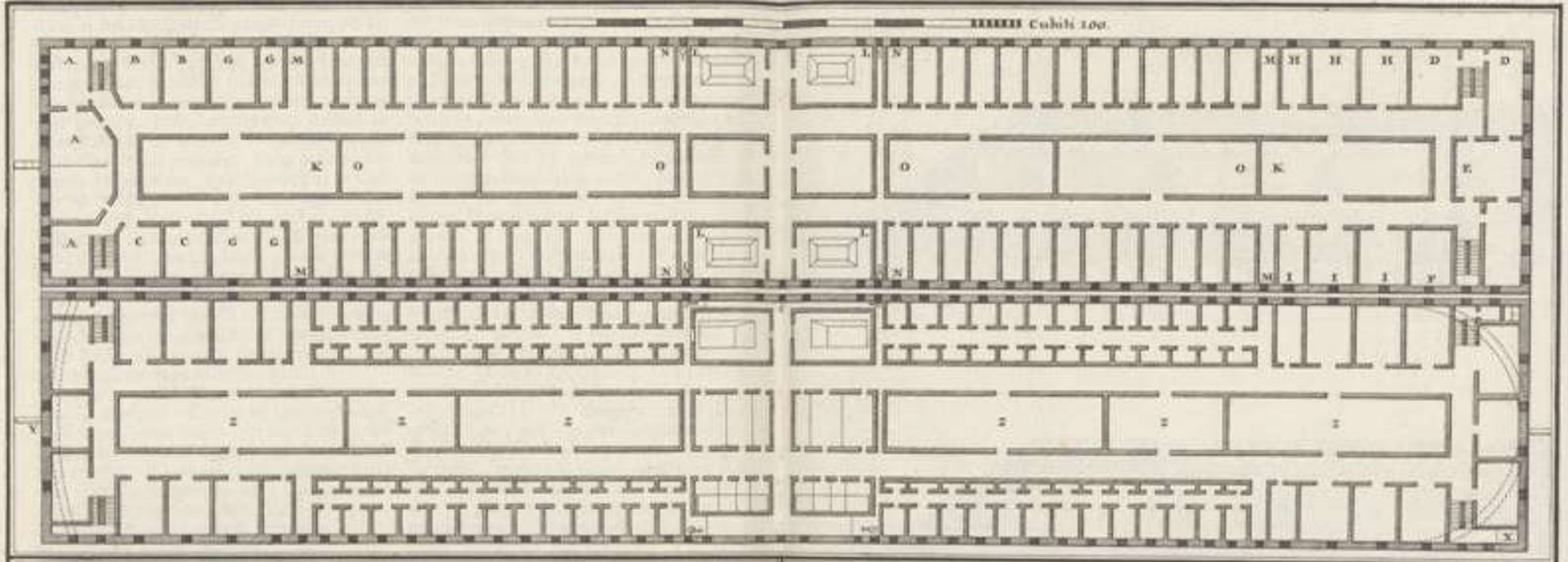

TAB. XXXVIII

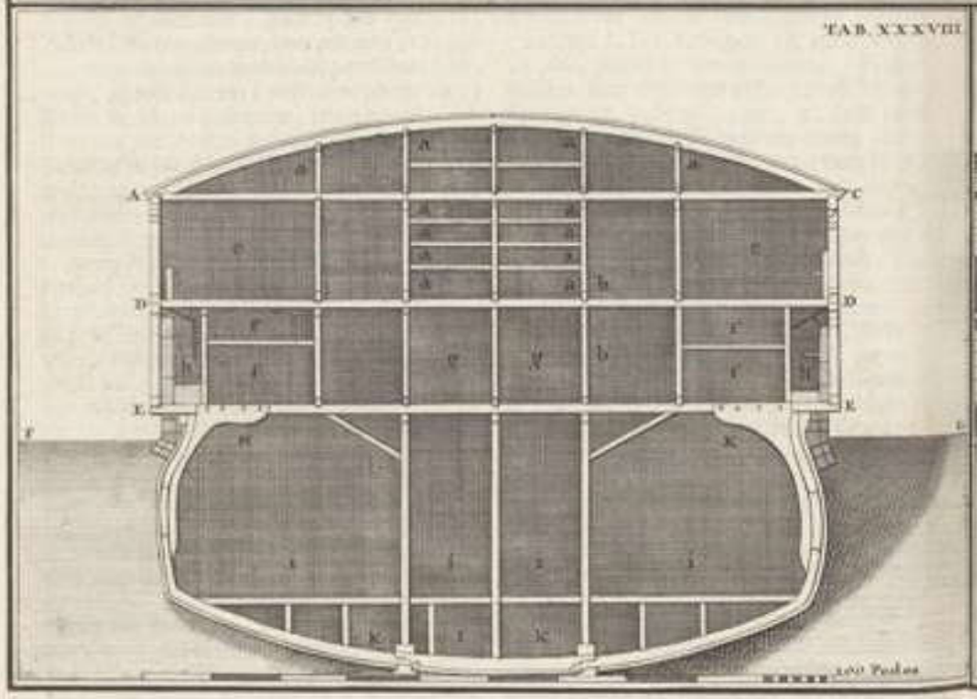

GENESIS Cap. VI. v. 15.

Arcæ Ichnographia, Orthographia, Scenographia.

TAB. XXXIX

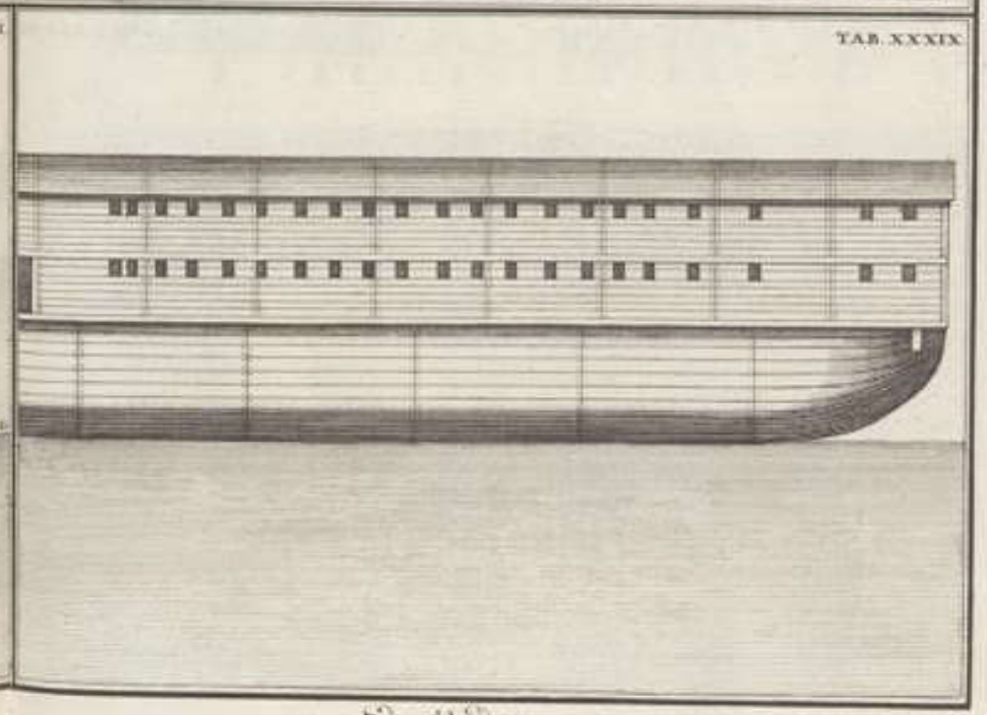

I. Buch Mosis Cap. VI. v. 15.

Grundriß Profil und Aufriß der Arch.

Fig. I.

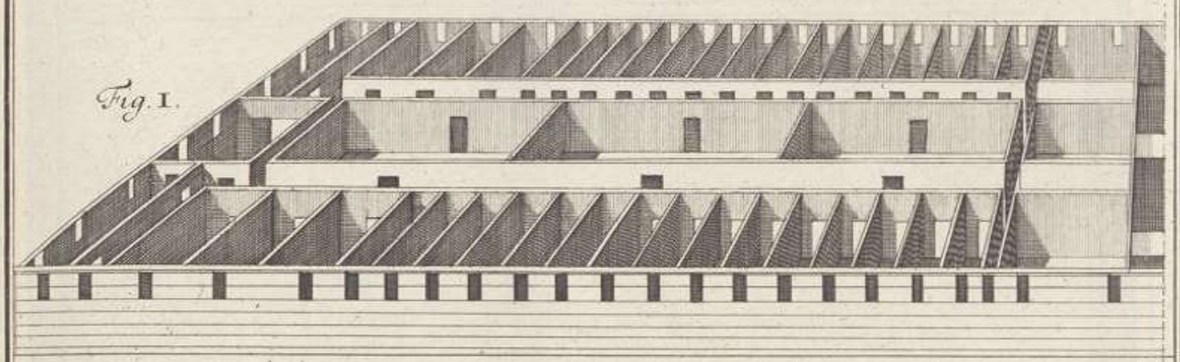

Fig. II.

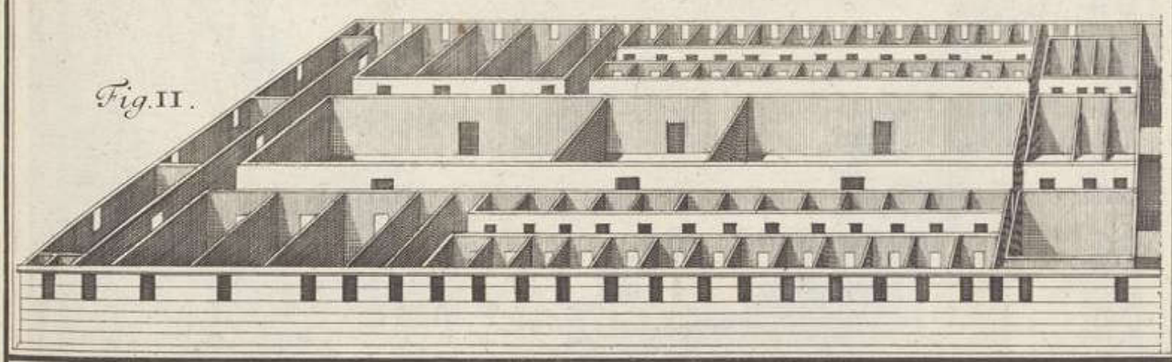

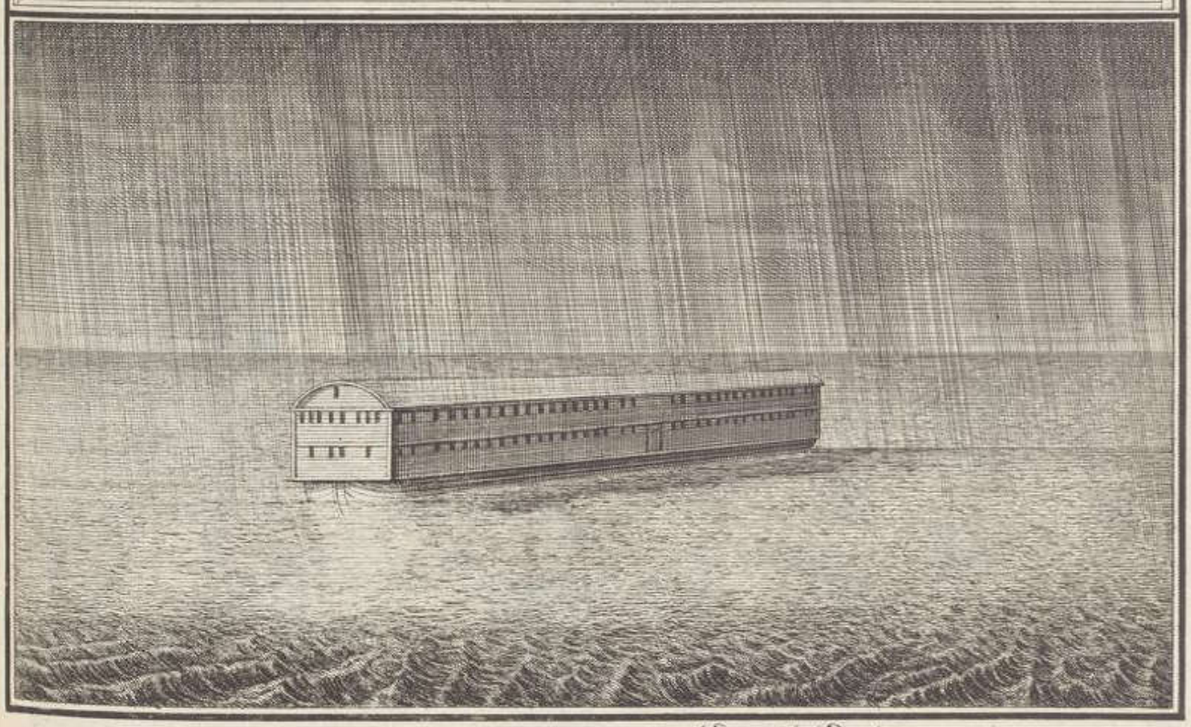

GENESIS cap. VI. v. 15.
Arcæ Scenographia.

I. Buch Mosis Cap. VI. v. 15.
Perspectivische Vorstellung der Arch.

I. A. Corvinus sculp.

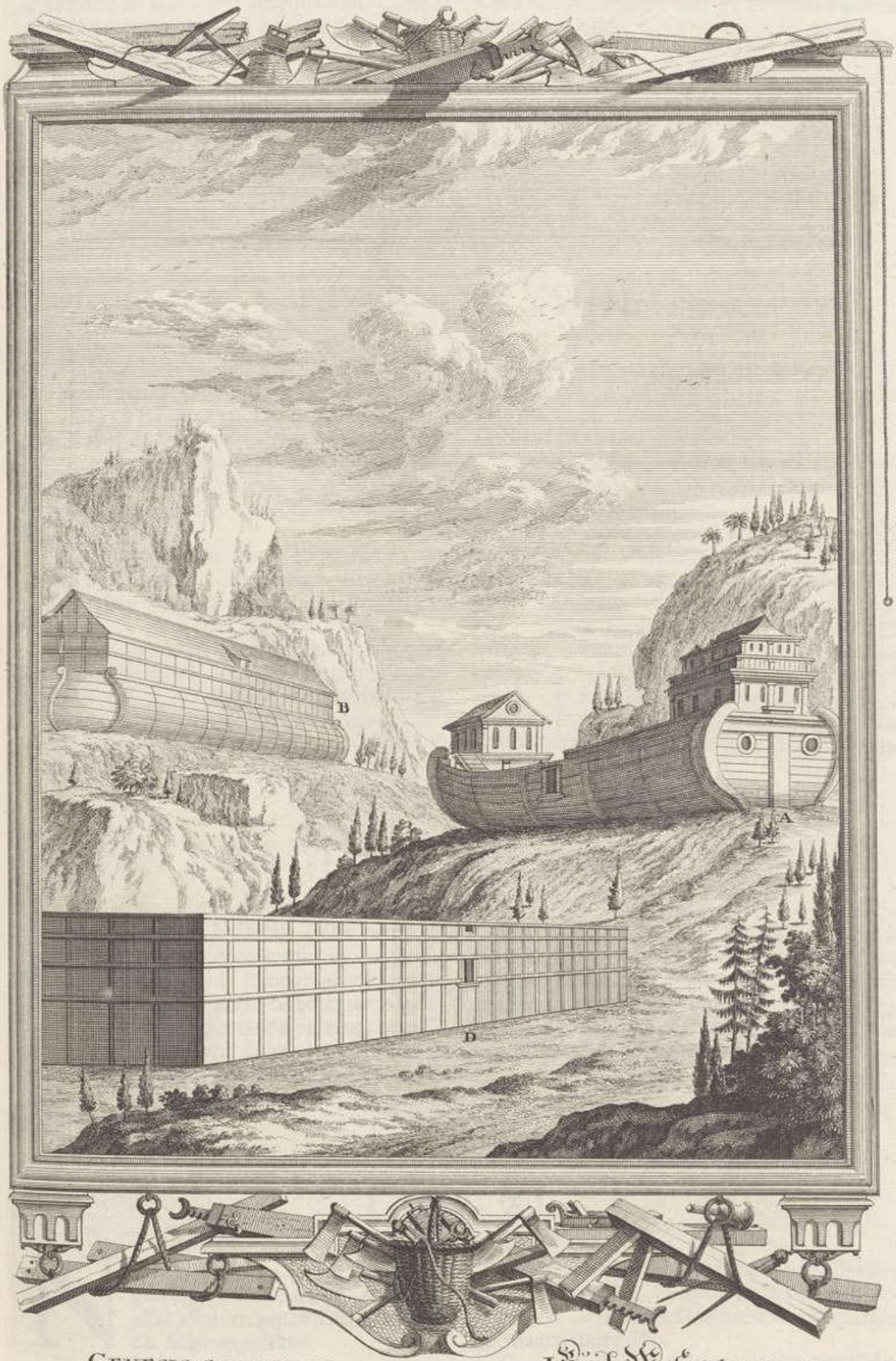

GENESIS Cap. VI. V. 15. I. Buch Mosis Cap. VI. v. 15.

Arcæ præsentationes variæ. Unterschiedl. Vorstellungen der Arch.

D.G. Heumen sculp.

é regione in binis aliis ſingulis ſunt Latrinæ duæ pro hominibus, ſed potiora Alimenta reconduntur pro Quadrupedibus in Z.

Poſſem equidem ex Amplioribus meis in S. Biblia Commentariis, quorum heic non ſiſto niſi nucleum, exhibere omnem Arcæ dimenſionem juxta varias de Cubito Hebraico Hypotheſes, in menſuris variis hodiè uſitatis, ſed ſufficiat Computus factus ex Hypotheſi, quam ſupra ſelegi, *Eiſenſchmidii* in Pedibus Pariſinis per orbem notis.

Arcæ longitudo in Pedibus.	Digitis.	Lineis.
496.	8.	0.
Latitudo - - 82.	9.	4.
Altitudo - - 49.	8.	0.
Baſis - 41112.	138.	96.
Capacitas 2041950.	8353.	576.

TAB. XXXVIII.

CLariorem dabit Arcæ Noachicæ Ideam Orthographica Sectio, in qua ABCA. denotat ſupremam, quæ ſub Tecto eſt, contignationem, in qua commode nidi quarundam Auium a. a. a. locari poterant, ambulacris duobus b b. intermediis. Alta hæc 5. Cubitos.

ACDD. tertia eſt Arcæ contignatio, deſtinata auibus a. a. a. ambulacris b b. habitaculis tandem & granariis c. c. c. alta 7½. Cubitos.

DDEE. Secunda eſt contignatio, ubi præter Ambulacra b b. ſunt ſtabula pro quadrupedibus f. f. & in medio pro maximis g g. utrinque in angulis videre licet machinam Aquæ ſuctoriam ſeu tractoriam h. Alta hæc 8. Cubitos.

HIKH. Eſt contignatio prima ſeu ima & capaciſſima, & in ea i. i. i. penuaria ampla. Altitudo 14½. Cubitorum, tandemque k. k. ſentina ſiue Carina 5. Cubit.

Patebit, ablatis Tecto & Carina remanere pro altitudine trium contignationum 30. cubitos, in Sacris expreſſos.

Illuſtrant hæc ea, quæ leguntur Gen. VI. 16. obſcura in verſionibus. Ita enim LXX. κατάγεια διώροφα καὶ τριώροφα ποιήσεις αὐτήν. Vulgata: *Deorſum cœnacula & triſtega facies in ea.* Noſtra Tigurina: *infimis, ſecundariis & tertiariis* (interſtitiis) *facies eam.* Clarius vernacula. Ubi videntur LXX. per διώροφα καὶ τριώροφα, & *Leo Judæ* per *Cœnacula & triſtega* non tam intellexiſſe contignationes, quam harum ſubdiviſiones, ſtabula una aliis ſuperimpoſita.

TAB. XXXIX.

FUndamentis hactenus jactis nixus dimidiam exhibeo arcam in hac & ſequenti Tabula ſcenographice, prouti quidem ea mihi ex Sturmianis principiis repræſentanda videtur, quæ Cl. Autori ex parte ſaltem ſatisfaciet, ſi non ex toto. Inde ſaltem qui redundat, applauſum non mihi tribuo, ſed ipſi.

Tab. XXXIX. A. En Arcam Aquis innatantem, Diluuialibus Pluuiis complutam; ſed quoque ſcenographicam repræſentationem mediæ contignationis Fig. I. & ſummæ Fig. II. ubi datur in ipſa conclauia, ſtabula, Pennaria, proſpectus. Conf. etiam Tab. ſeq.

TAB. XL.

NEque erit abs re, neque Lectori ingratum, ſi ſiſtam ὡς ἐν ἀποτομῇ alias aliorum repræſentationes Arcæ Scenographicas.

A Sturmiana Hypotheſi B. haud abſcedit multum A. Icon, quæ eſt conciuis mei *Chriſtoph. Mureri*, qui fuit *Joſiæ Mureri* filius, Hiſtoriæ, Poeſeos, Matheſeos amantiſſimus, Pictor percelebris. Floruit is circa finem Seculi XVI. Hanc ex Originalibus, quæ mihi ad manus ſunt, ſiſto.

Communiſſimam λάρνακος, Arcæ ſeu Ciſtæ Fig. D. quæ fundo inſiſtit plano parallelogrammo rectangulo.

In Scenographica nostra Icone Tab. XXXIX. observanda sunt nonnulla, quæ cum sacro codice necessario sunt conferenda.

Aperturas poscebat intromissio Luminis necessaria, & in omni quidem contignatione, ventilationi halituum, rebus agendis. Qui cum Tigurinis nobis Gen. VI. 16. unicam sibi fingunt aperturam, *fenestram facies Arcæ*, non tam commodum Noachidis & Animantibus struunt habitaculum, quam squalidum & obscurum carcerem. Sed admittunt versiones ipsæ nostræ sanam interpretationem, forte & correctionem, si per צֹהַר in textu intelligamus, ut quidem S. Linguæ genius poscit, non tam *fenestram* quam *Lucem*, eamque meridianam. Ut juxta hanc Hypothesin tot possis admittere fenestras, quot sunt cellæ, vel quot lubueritcunque, proinde rejicere *Rabbinorum* quorundam *fenestellam* unicam, palmum latam, imò pro fenestella hac Lapidem pretiosum, haud dubii Carbunculum, qui lucem suam vividissimam in omnes arcæ trajecerit angulos. Tolerabilis foret *Furtembachii*, *Buteonis* aliorum unica fenestra, si unica fuisset Hyems transigenda Ursis, muribus alpinis, Serpentibus, quæ hiemem transigunt dormiendo; Vespertilionibus item & Noctuis noctu duntaxat viuentibus, sed incompatibilis prorsus oculorum structuræ, qua alia gaudent Animantis incommodum; præsertim Noachidis, quorum vita simillima fuisset damnatorum ad cuniculos & metalla. Imò periculum incidissent cœcitatis Animantia pleraque, exacto Anni curriculo in dias luminis auras ex obscuro carcere protracta. Concedi posset, qualem habet *Pelleterius* clathratam, unica sub Tecti prominentia fenestra cubitum alta, sed 300. cubitos longa. Sed conuenientius Architecturæ regulis, Arcæ Fenestras dare in plurali, lucemque admittere in omnia stabula & conclauia, vel, uno verbo, *Lucem*, sicuti nos Germani hac voce utimur pro fenestra, διαφανὲς *Symmacho*. Fuere in tantæ molis ædificio necessrria spiracula, cur non & fenestræ? Sed altum de materia, an lapidis fuerit specularis, vitrum, vel charto oleo tincta, in sacris silentium, uti quoque de Valuis, quod nec nos rumpemus.

Dimensionem equidem *Fenestrarum* exprimit S. Codex, si verba וְאֶל אַמָּה תְכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה *& ad cubitum eam consummabis supernè* ad Fenestram referri debet, quæ quadrata & cubitalis fuisset *supernè*, id est in superioribus contignationibus. Hinc ita vertit *Sturmius: Licht solt du an der Arche machen, und nach der Elle vollkommen machen.* Ita & ad literam intelligi posset nostra Tigurina. *Fenestram facies Arcæ, & ad cubitum eam superne consummabis.* Sed sunt, qui citata verba referunt potius ad Arcam ejusque tectum, quam ad Fenestram, considerantes fœmininum תְכַלֶּנָּה referri debere non ad masculinum צֹהַר sed ad fœmininum לְתֵבָה Arcam. Hi proin Tectum consummant vel fastigiant in altitudinem unius Cubiti, idoneum sic defluuio per Plana duo inclinata. Ita rem concipiunt *Buteo*, *Heideggerus*, *Reyherus* autem *Math. Mos.* p. 54. cubitum illum intelligit de *Lorica*, qualem & hodie habent Naues *Boorte*, ne quis ambulando in suprema naue vitæ incurreret periculum. Id quod illustrat Præcepto Deut. XXII. 8. Alius is huic Loricæ adsignat usum, quod colligi potuerint Aquæ dulces pro potu Animalium, quæ fistulis ad Aqualiculos deriuatæ fuerint. Fuerit ita Arcæ Tectum vel mobile, vel tale, ut aperiri potuerit, & in eo Noachus cum Uxore & liberis deambulare, Astrorum motus obseruare, & ex iis Diarium suum instituere, vestes aliaue siccare. A qua sententia ego sane non abhorreo.

Sequitur פֶּתַח *Ostium* Arcæ, quod ex mandato summi Architecti debebat locari, non in angulo quodam Arcæ, verum בְּצִדָּהּ *in latere ejus*, in medio lateris, imo in contignatione media, vi. C. in Ichnographia & Scenographia. De amplitudine nil extat, dictant regulæ Architectonicæ conformem magnitudini ædificii & usui. Vult ratio saltem 10. cubitos altum, 8. latum, per quod Elephantibus patuerit ingressus. Amplum certe fuisse, & ita, ut id Noa cum suis claudere non potuerit, colligere licet ex Gen. VII. 16. ubi DEVS dicitur *clausisse post eum*; Targum addit: *per Verbum suum.*

TAB. XLI.

PRoportionibus Arcæ tum illustrandis tum verificandis inseruit, quod dentur hodienum Naues, quæ illas seruant. Taceo onerariam illam, quam ad imitationem Arcæ Noachiæ strui jussit 1647. *Petrus Jansen* Mennonista, ciuis Hornanus, longam 120. latam 20. profundam 12. pedum. Naues *Fluiten* Belgis dictæ Fig. E. imam longitudinem habent 80. pedum, Superiorem 95. mediam proin ferè 90. altitudinem 9. latitudinem 16. vel ex *Nic. Witsen Scheepsbow* p. 159. longitud. 130. latitud. 26½. profundit. 13. ped. 5. pollic.

Jungo Nauigiola, quibus in extrema Thule unicus Groenlandus fluctibus sæuientis Maris se impunè exponit Fig. G. longitudo est 10. altitudo 1. latitudo 1⅓.

Hæc

GENESIS cap. VI. v. 15.
Arca collata cum Navibus hodiernis

I. Buch Mosis Cap. VI. v. 15.
Die Arch verglichen mit heutigen Schiffe.

I. A. Fridrich sculp.

GENESIS cap. VII. v. 7. 8. 9.
Animantium in Arcam introitus.

I. Buch Mosis cap. VII. v. 7. 8. 9.
Eintgang der Thiere in die Arch.

G. D. Heuman sculp.

Hæc non eum in finem adfero, ut prætendam, esse Arcam cum suis, quas habet, dimensionibus hodie imitabile Nauigium. Sane neque bellicæ Naues, neque onerariæ juxta hunc modulum elaboratæ in Oceano subsistere, ejusque fluctibus resistere possent, utpote, qui vel proram vel puppim inæquali suo ad ædificium allisu facile frangerent. Ut hinc præsumere ὡς ἐν παρόδῳ liceat, non fuisse mare Diluuii tempore adeò turbulentum, in fluctus spumosos eleuatum, sed, iis saltem locis, ubi Arca natabat, tranquillum. Et concipi potest haud difficulter, densissimos primos imbres lapsos fuisse absque insigni commotione Aeris, quemadmodum nunc præuii omnino sunt ut plurimum, non socii, Procellarum vehementes Venti. Aquas etiam ex Abysso prorumpentes, tantò minores fluctus excitasse, quo Aqua fuerit profundior, uti est in Maribus; Subsidio venire possunt huic ratiocinio ipsæ Diluuii reliquiæ testaceæ, crustaceæ, quarum equidem innumeras inuenimus passim confractas in minutias, sed & plurimas, etiam delicatissimæ texturæ, integras prorsus. Pondus addit consideratio Plantarum, quarum semina & Radices resuccrescere debebant iis in locis, Prouinciis, Climatibus, ubi creuerant ante. Non sane conueniebat Indico solo natas transportari in Europam, vel deferri ad ultimum Septentrionem, sicuti Plantæ nostrates non germinassent in Zona Torrida. Hoc si ita sit non opus habuit Nauarcha gubernaculo, nisi forte primis septimanis ad scopulos euitandos. Sed forte nec hos euitare erat necesse, gubernante ac dirigente machinam optimo & prouidentissimo Numine, ne vel allideretur scopulis, vel à fluctibus absorberetur, vel à ventis disjiceretur.

Sed quidem ex allatis hactenus inferre licet, fundo arcæ figuram competere potius arcuatam, conuexam, quam Parallelipedorum planam: non debebat illa insistere Terræ, ut ædificia solent, sed innatare Aquis, in quibus facilius longe mouentur corpora conuexa, quia minus inveniunt resistentiæ, & obvium fluidum vincunt facilius, quam plana, angularia, quæ in angulis suis, seu rectis, licet fortioribus, seu acutis, debilioribus facile à fluctibus Aquæ, imo quouis allabente fluido patiuntur, ac destruuntur; unde olim, ac in mediis seculis, in Architectura Militari Turres rotundæ, cylindricæ, præferri solebant quadratis. Vitruv. L. I. c. 5. §. 16. Quæ quidem structuræ rotundæ nunc, sed ex alio principio mutatæ sunt in Propugnacula angulata. Imò vero periculum fuisset, ut Arca susque deque versa à ventorum leui occursu periisset.

TAB. XLII.

Genes. VII. vers. 7.8.9.

Venit itaque Noah, & filii ejus, uxor ejus & Uxores filiorum suorum cum eo ad arcam, propter Aquas Diluuii.

Et ingressus est Noe & filii ejus, uxor ejus, & uxores filiorum ejus cum eo in arcam propter aquas diluuii.

De jumento mundo, & de jumento immundo, & de volucre, deque omni eo, quod reptat super Terram.

De animantibus quoque mundis & immundis, & de volucribus, & ex omni quod mouetur super terram.

Bina venerunt ad Noah in Arcam, mas & fœmina, quemadmodum DEVS mandauerat ipsi Noah.

Duo & duo ingressa sunt ad Noë in arcam masculus & fœmina, sicut præceperat DOMINVS Noe.

SEntentia erat à DEO lata de perdenda Terra: *Ecce ego perdam eos cum ipsa Terra* Gen. VI. 13. *Ecce ego, ego inquam adduco defluxum Aquarum super Terram ad perdendam omnem carnem, in qua est Spiritus vitalis sub cœlis, quicquid est in Terra expirabit* v. 17. Sed & constitutum, reædificare nouam. Terræ destructio subsequum habuit interitum omnium viuentium, renouatio poscebat nouos incolas. Æque facile fuisset DEO, creare de nouo omnis generis Animantia, atque in prima Κοσμοποίᾳ. Sed voluit, uti ex Hominum, ita ex Brutorum omnigenere viuas seruare reliquias. Quapropter injunxit Noacho, *ut ex omni Animante, omnique carne bina, de singulis ducerat in arcam, ut viua seruarentur secum, mas & femina erunt. De volucri quoque juxta speciem suam, & de omni reptili Terræ juxta speciem suam v. 19. 20.* Potuisset & hæc Animantia, hos Homines

mines in ipſa Arca conſeruare per miraculum; Sed voluit nutriri juxta ordinem ab ipſo in Naturam introductum. *Tu tolle tecum ex omni cibo, qui comeditur, & colliges ad te ut ſit tibi & illis in eſcam.* v. 21. Debuit Arca eſſe ζωοτροφεῖον, & tale quod orbis non ante vidit, nec poſt: Hominibus & Brutis Aſylo.

Arcam non intrabant, quæ vitam in Aquis conſeruare poterant Animalia, Piſces, Teſtacea, Cruſtacea, marina, lacuſtria, fluuiatilia. Concedi inſuper poteſt, haud in Arca fuiſſe, quæ ex diuerſa naſcuntur Animalium ſpecie, ut ſunt Muli. Sed inſectis, quibus aditum denegant Theologi, præeunte *Auguſtino* Civ. DEI L. XV. c. 27. ἐρθοδοξώτατοι Dogmate illo æquivocæ Generationis ineſcati, aditum ego æque conceſſerim ac Elephantibus vel Aquilis. Haud quippe dubium eundem illum DEVM. qui hodie tot variis & miris modis per metamorphoſes plane ſtupendas etiam minimi puncti Animalcula conſeruat, & eodem ſemper modo propagat, ſollicitum quoque fuiſſe de eorum conſeruatione in Diluuio, licet non habeamus cur ſolliciti ſimus de loco, qui ſufficit abunde.

Neque dubium Noachum Arcæ intuliſſe Eſcam variam, cuique Brutorum Generi adæquatam, ne carnivoris daret promus condus grana, granivoris carnes, κυνὶ ἄχειρα, ὄνῳ δὲ ὀξέα. De ſpatio non eſt cur ſimus, uti Patres fuere, ſolliciti. Vidimus id ſupra plusquam ſuffenum. Id equidem verum facilius adſueſcere poſſe carnivora Vegetabilibus, quam fœnivora carnibus, ut videmus Stomachum Hominis ἀδιάφορον ad carnes & fruges. Non proin heic confugiendum ad miraculum, non ad famis torturam, quæ etiam inaſſueta admittit. Debebant Animantia, Diluuio finito, ſibi & juri ſuo reddi.

Speciale admiſſionis mandatum extat Gen. VII. 2. 3. *Ex omni jumento mundo accipies Tibi ſeptena, marem & fœminam ejus, de jumento vero immundo bina, marem & fœmellam ejus. De volucre quoque cœli ſeptena, marem & fœminam ad ſeruandum Semen ſuper omnem Terram.* Ubi occurrit diſcrimen inter *munda* & *immunda* 800. penè annis poſt in Legem datum non *incerta Numinis voluntate*, quod celebres prætendunt viri, ſed & Naturâ fundatum Munda Sethitis in cibum venere & victimam. Immunda, *fœda & profana Tacito*, quæ carne vel rapto veſcuntur, neque hominum menſæ inferuntur. Discrimen proin Noacho cognitum. Et cur non? DEVS, *quæ præceperat, idem & ſcire ea manifeſtè fecit* Chryſoſt. Hom. XXIV. in Gen.

Ex mundis admittere debebat Noachus שִׁבְעָה שִׁבְעָה *Septena* & *Septena*, vel *ſeptem* & *ſeptem* ἑπτὰ ἑπτὰ LXX. Bis ſeptem, id eſt quatuordecim volunt *Juſtinus, Origenes* alii, loquendi more adhuc Gallis uſitato, qui pro *ſeptuaginta* dicunt *ſoixante* & *dix*. Sed ſeptem duntaxat admittunt *Joſephus, Auguſtinus, Ambroſius, Hieronymus*. Ita & noſtra latina *ſeptena*.

Ita venerunt ad Arcam & Noachum inſtante fatali totius Terræ inundatione, Animantia omnia, pedibus, alis, ventre. Venerunt diuino & imperſcrutabili prorſus, miraculo. Qui adhuc quæuis animantia ducit ad ſuum pabulum, qui automata hæc viua regit, ab injuriis conſeruat, maris ad fœminam adjunctione propagat, juſſu prorſus extraordinario Brutorum inauditum propagavit concilium, ſeruaturus ea ab inſtanti exitio. Juſſit, qui creauit. Obediunt creaturæ ratione carentes, & vel hoc ipſo rebelles Homines de ſua & Impietate, & impœnitentia, & vix concipiendo ſtupore conuincunt. Neque dubium eſt, feras omnis generis belluas tunc fuiſſe manſuefactas, quales fuere in Statu Innocentiæ Adamo adductæ Gen. II. 19. Duplex proin patratum miraculum, unum in conuocatione, in manſuefactione alterum. Quæ poſt lapſum rebellia, homini inimica, per orbem diſperſa, ex ſyluis, montibus, cryptis, Aquarum profundis ſeſe cœco quodam ducta impetu colligunt, Amicitias & fœdera veluti ineunt, Noachum quærunt futuri orbis Patrem, vitam ſuam emendicant, & neſciunt cur? prudentia ſuperiore illa impiorum illorum mortalium, qui per 120. annorum decurſum præſcire poterant internecinam cataſtrophen. Digito DEI τῶν ἀλόγων ductore.

TAB. XLIII.

Geneſ. VII. verſ. 11.

In anno ſexcenteſimo vitæ Noah, menſe ſecundo, decimo ſeptimo die menſis, eadem ſcil. die, rupti ſunt omnes fontes Abyſſi magnæ, & feneſtræ cœli apertæ ſunt.

Anno ſexcenteſimo vitæ Noe, menſe ſecundo, ſeptimo decimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cœli apertæ ſunt.

Adeſt

GENESIS cap. VII. v. II.
Diluvii initium.

I. Buch Mosis Cap. VII. v. II.
Anfang der Sündfluth.

M. Tyroff. sculp.

ADeſt tempus, quo liberari debebat Noachi familia à ſcelerata reliquorum hominum ſocietate, & internecioni tradi totum genus humanum. Intrauit Noachus Arcam hinc à ſeptiduo, tum ſua familia & Animantibus, quo demum finito, & forſan ἐμπαίκταις Noam cum Arca ſua naſo adunco irridentibus. *Et factum eſt* (poſt) *ſeptem dies venerunt Aquæ Diluuii ſuper Terram* Gen. VII. 10. conformiter Prophetiæ Noacho factæ v. 4.

Diſtingui commode poteſt omne tempus ab orbe condito ad CHRISTVM natum in IX. Epochas. Prima harum eſt ab Adamo ad Diluuium Annorum 1656. En calculum

Adam genuit Seth anno ætatis	-	130.
Seth genuit Enoſch A. Æ.	-	105.
Enoſch genuit Cainan A. Æ.	-	90.
Cainan genuit Mahaleel A. Æ.	-	70.
Mahaleel genuit Jared. A. Æ.	- -	65.
Jared genuit Enoch A. Æ.	- -	162.
Enoch genuit Methuſalah A. Æ.	-	65.
Methuſalah genuit Lamech A. Æ.		187.
Lamech genuit Noah A. Æ.	-	182.
A Noachi geneſi ad Diluuium	-	600.
		1656.

Sunt *Anni*, qui in Textu memorantur, haud dubiè *Solares*, conſtantes ex menſibus Solaribus, quorum ſinguli dierum 30. tales quippe menſes crediti ante Diluuium, quorum 5. puta à 17. ſecundi menſis ad 17. ſeptimi menſis confecerunt dies 150. Patet id ex collatione loci præſentis cum Gen. VIII. 3. 4. *Immutæque ſunt Aquæ poſt 150. dies ſeptimo vero menſe, decima ſeptima menſis reſedit Arca ſuper montes Ararat.* Sic prodit Annus dierum 360. quibus additi finem dies 5. ut Annus eſſet dierum 365. ſex horis minor Juliano.

Duplex autem Anno Hebraico fuit initium. *Sacro* menſis *Niſan* ſeu *Abib*, incipiens cum Nouilunio, quod proximum Æquinoctio verno. *Ciuilis* principium fuit menſis *Tisri*, incipiens à Nouilunio, quod proximum Æquinoctio Autumnali. Ab illo in rebus Eccleſiaſticis initium ſumtum, inde ab exitu ex Ægypto. Ab hoc in politicis ex obſeruantia antiqua & Patriarchali. Mouit hocce Anni diſcrimen ingentem difficultatem Interpretibus in computo Diluuiali. Pro *Autumno* quippe ſiue *Anno ciuili* ſtant & rationes & magnorum virorum Autoritates: Annorum nempe Patriarchalium conſtitutio ſolaris: mundi ortus in Autumno: Chaldæorum, Perſarum, Ægyptiorum, Hetruscorum mos Annum inchoandi ab Autumno. Aſt pro *Vere* id imprimis militat, quod Anni forma fuerit mutata occaſione Exodi, ciuilis nempe in ſacrum: Moſen autem ſcripſiſſe poſt hanc mutationem; proin nemo Judæorum non menſem *primum*, *ſecundum* aliter explicare potuerit, quam juxta anni ſacri nouiter recepti formam. Juxta quam *ſecundus* in Textu noſtro memoratus menſis eſt אייר Jiar, ז״ Ziv. 1. Reg. VI. 1. qui reſpondet Aprili, præcipue Maio. Autoritatibus ſi pugnare velis, adi *Scaligerum*, *Alſtedium*, *Langium*, *Caluiſium*, *Wasmuthum*, alios. Cui ſententiæ pondus inſuper addo ex *Ratione* & *Natura*. Certum Diluuium duraſſe per Annum, vel, integro Anno commoratum fuiſſe Noachum in Arca. Finis proin ſi cadit in Autumnum, cadet & initium. Prius non vult deductio ad abſurdum. Adſcribi debuiſſet pené miraculo Vegetabilium regerminatio. Quî, quæſo Noachi familia inveniſſet vergente anno, quo ſe nutrire potuiſſet. Quî Animantia Bruta ſeſe diſpergere per Terrarum orbem, ſingula ad ſua Climata? Quî plantæ radices ſuas agere, germinare, & ad fructificandum ſe diſponere? nonne repreſſiſſet omnia frigus, enecaſſet Animantia calidiori climati adſueta, Plantas in prima germinatione ſuffocaſſet Algor, Pruinæ, Niues? Triſtis fuiſſet Naturæ non renaſcentis ſed emorientis facies! Opus habebat Terræ cortex limoſus, cœnoſus non algore, ſed calore, qui humiditatem nimiam expelleret, fibras Vegetabilium nimio humore laxatas firmaret, ſemina foueret, germina protruderet, ſuccis nutritiis motum daret, circulationem promoueret, viuentia omnia ſqualore ſemimortua reſuscitaret. Negatiuæ huic argumentationi ſubjungo poſitiuam, quæ ex æquo quadrat initio & fini. Ex innumeris, quas hodie magno ſtudio colligimus & recondimus, Reliquiis Diluuianis, ſunt bene multa, ex quibus manifeſtè colligere licet Diluuii initium cecidiſſe in Vernum Tempus, nominatim menſem Majum. Et ex proprio Muſeo produxi alias, & produco nunc Fig. I. *Spicam Hordei* non plene maturam, deſcriptam amplius in *Herbario Diluuiano* Fig. II. Auellanas tenerorum corticum. Ex Animali Regno Fig. III. *Libellam*, eà figura, qua Majo ſuam acquirit perfectionem. Et in uniuerſum quas habemus cunque Plantas, quæ Inſecta, (horum autem Metamorphoſes inprimis largiri poſſunt characteres chronologicos) huic, quod urgeo, reſpondet tempori. Viden' teſtimonium, quod his ipſis Illuſtris Actorum Societatis Regiæ Gallicæ collector dat *Hiſtor. de l'Acad. Roy.* A. 1710. p. 28. Edit. Belg. *Voila de nouuelles éſpeces de medailles, dont les Dates ſont, & ſans comparaiſon plus anciennes, & plus importantes, & plus Sûres, que celles de toutes les medailles Grecques & Romaines.*

TAB. XLIV.

Diluuii cauſas duas memorat Sacer codex. *Rupti ſunt omnes fontes Abyſſi magnæ, & feneſtræ cœli apertæ ſunt.* תְּהוֹם Abyſſus ἄβυσσος Gennadio Ἄβυδος, ὕδωρ πολὺ, ἔ τὸ βάθος ἀκατάληπτον ἀνθρώποις, ἢ σφόδρα δυσκατάληπτον, non idem quoad formam concipitur ab omnibus, ſed quidem idem ferme quoad locum, quem inferiorem ſtatuunt, vel imum in viſceribus Terræ. Philoſophamur hîc ſicubi in obſcuro. Iis ego accedo, qui ramis ſaltem ſuis ſeu Aquæductibus diffuſam volunt per omnia penetralia Terræ, & hic ibi congeſtam in Hydrophylacia. Quæ de *Erebo* & *Tartaro*, Abyſſi Synonymis, ſcripſere veteres, heic omitto.

De modò ruptionis, tacente Scriptura, philoſophari licet, ſed ita ut ratiocinia phænomenis Terræ congruant. Ab hac qui diſcedunt regula, in auia deflectunt Th. *Burnetio Theor. Tell.* L. I. c. 6. Terra primæua fuit Æolipila à ſole calefacta, ſenſim hiulca reddita, Abyſſo ſive annulo aqueo Terram inter habitabilem & interiorem nucleum medio, inædificata, Diluuii Tempore rupta, fracta, inæquali ſitu in Abyſſum delapſa. Aquis interea ex Abyſſo ſurſum preſſis, & Terræ Globum hac occaſione in præſentem hanc, quam videmus inæqualitatem redactum, inundantibus.

Attentionem excitat hodie Syſtema, quod fouet *Whiſton. Theor. Tell.* p. 444. *Cluuer. Geol.* c. 12. p. 171. Hi quia in Terræ globo non inveniunt cauſas ſuffenas aſcenſui Aquæ ex Abyſſo, tum & pluuiæ quadrageſimali, eas ex cœlo accerſunt, & nominatim à *Cometa* terram prætereunte, quemadmodum & conflagrationem Terræ ultimam Cometæ venturo adſcribunt. Et hunc quidem Cometam adeo deſcribunt graphice, ejusque Trajectoriam determinant, ac ſi ipſi fuiſſent præſto, & omnia diſtinctè obſeruaſſent, vel ipſe Noachus Aſtronomus Schedas ipſis reliquiſſet. Ecce enim Fig. I. Cometæ integrum curſum 150. dierum. In a. ſecundi menſis die primo, in b. decimo, in l. die 17. tranſeuntem prope Terram, exiſtentem tunc in orbita ſua annua q h. in 12. gradu Tauri, in c. vigeſimo, in d. trigeſimo, in e. tertii menſis die decimo, in t. in perihelio, ſiue proximum Soli H. in f. die tertii menſis trigeſimo, in g. die quarti menſis decimo, in h. die ejusdem menſis vigeſimo, altera vice tranſeuntem juxta terram exiſtentem tunc in Cancro, in l. die trigeſimo, in k. die quinti menſis decimo. Ut proin a t k. ſit ipſa Cometæ Trajectoria, t n. axis trajectoria. H. Focus, q h. Ecliptica.

Quomodo rupti fuerint Fontes Abyſſi magnæ oſtendit clarius Fig. II. ubi Terra a b d c. mota in Ecliptica G H. à G. verſus H. ante adventum Cometæ ſphærica. Cometa b i D h. ad Perihelium ſuum deſcendens in Trajectoria E F. ab E. verſus F. Æſtum approximando cauſans ſeu Fluxum & refluxum tum in Oceano ſuperiori, tum in Abyſſo, eumque tanto majorem, quo acceſſit propius: quo ipſo Terræ orbis ſphæricus mutatus fuerit in ſphæroidem, qualem Ellipſeos circa Axim longiorem a b. circumvolutio producit, in rimas paſſim fiſſus, mole inſuper Aquarum preſſus. Per haſce autem fiſſuras ſurrxere Aquæ è fontibus Abyſſi & proſiliere eâ & continuata celeritate, ut inundatus fuerit orbis, & Atmoſphæra vaporibus repleta, nec terra preſſa duntaxat, ſed juxta Leges hydroſtaticæ depreſſa. Illuſtrandæ huic rei inſeruit Experimentum ſequens. Fig. III. ſit A B C D. vas ligneum, cujus concauæ ſuperficiei preſſè ſed tamen mobilis adaptatur cylindrus A E F B G H. marmoreus, juxta Axeos longitudinem foraminibus E H M L. pertuſus, & ad I K. usque oleo repletus. Depreſſo hoc cylindro in vas O. clarum eſt, aquam magis magisque aſcenſuram ſupra I H. Et oleum per foramina E L. N P. extruſum iri, quæ extruſio inundationem in ſuperficie A B. repræſentabit. Fuit itaque Cometa vel Tractor, vel Preſſor, Terra ſubjectum patiens, quod haud caruit ſuis fiſſuris à prima creatione, & forte ſtrata habuit minus ſolida, veluti ſponte ſubſidentia. Ruptos fuiſſe fontes confirmatur Job. XXXVIII. 8. *Et quis cohibuit mare valuis, quum erumperet, ut egrederetur ex Utero?*

Liberum eſto cuilibet, alias proruptioni aquarum adſignare cauſas, qualis eſſe poterat ſubitanea motus centralis Terræ cohibitio, qua juxta Leges Motus non potuerunt non Aquæ abyſſi irruptione ſua fiſſuras, forte à prima gyratione Terræ inductas magis dilatare, nouas paſſim formare, in altum aſſurgere. Aquæ primum Oceani, & poſt Abyſſi, imo Terram inundare & ſolvere. Quam hypotheſin illuſtrare poteſt vas quoduis cylindricum in gyrum motum, in quo, ſi ſubito ſiſtatur, Aqua motum ſemel impreſſum continuatura, quia ſeſe diffundere nequit in latum, aſſurget in altum ad margines vaſis.

Non ſunt hæc omnia, & alia, quæ excogitari potuerunt, inundationis maximæ media ita aſpicienda, ac ſi fuiſſent Naturæ opera & motus. Qui hæc ipſa, multis ſine ratione ſuſpecta, attentis introſpicit oculis, is claré videt motus extraordinarios prorſus, imo miracula.

Miracula

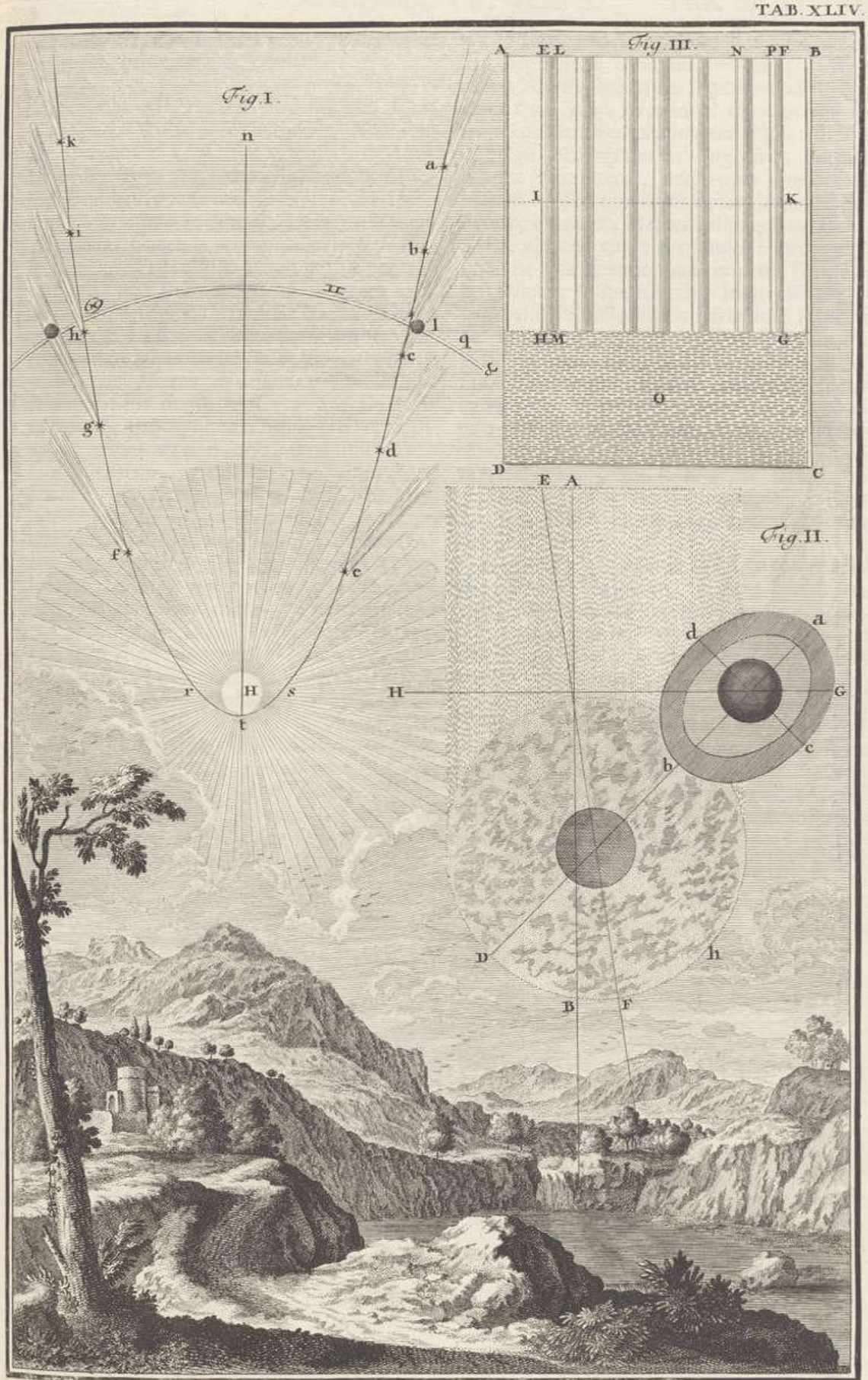

GENESIS Cap. VII. v. 11.
Fenestræ Cœli apertæ.

I. Buch Mosis Cap. VII. v. 11.
Eröffnung der Fenster des Himels.

G. D. Heaman sculp.

Miracula vidimus in Terra creata, videmus in deſtructa, renouanda & renouata.

Pergimus ad *Feneſtras Cœli* אֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם quas apertas ſcribit Sacer Scriptor. Non ſunt hæ καταρράκται τῦ ἐρανῦ, vel Symmachi & Aquilæ Θυρίδες ἐρανῦ, Aſtra certa Aquifera, ut Aſtrologi ſomniant, qualia ſunt Cancer, piſces, Pleiades, Orion, Mars, Venus, Luna. Ita vult *Mechlinius Comm. in magnas Albumaſaris conjunctiones.* Præceſſiſſe Diluuium Noeticum conjunctionem Iouis & Saturni magnam in fine cancri, è regione Argolicæ Nauis. Quam opinionem à *Tiberio Calabro* defenſam atro hæreſeos ſtigmate notauit, & peculiari volumine refutauit *Hieron. Armellinus* Dominicanus. Nos miſſis his nugis per Cataractas Cœli intelligimus Atmosphæram Aquis prægnantiſſimam, cœlum aereum, non, quod quidam volunt aſtriferum. Lucem fœnerantur loca Luc. IV. 25. II. Reg. VII. 2. Et ſane haud incommode aſſimilatur *Aer feneſtris* transmittens radios lucis, pluuiales guttas, niueos floccos, omnis generis meteora. Quis eſt, qui ignoret, pluente ningenteue cœlo feneſtras cœli, Aeris poros aperiri, dilatari? ſereno contra ſtringi ac claudi? Preſſiorem ſignificatum dant ſupra nominati *Whiſtonus* & *Cluuerus*, quorum Cometa cum ſua cauda Terram undique inuoluens profuſiſſimas dederit pluuias.

Graphicè Cataſtrophen Diluuianam deſcribit *Philo* p. 335. & futuram quandam Inundationem *Seneca Nat. Quæſt.* III. 27. 30. qui videantur omnino. Sed quæ habent hi de turbulentiſſimo rerum ſtatu abſunt longè à meteoro ſimplici Moſaicæ deſcriptionis. Et ecquis mortalium, niſi Θεόπνευςος triſtiſſimam Globi Terr-aqu-aerei illius temporis deſcribet, depingetue conditionem? Quis tenebras nouas Abyſſo inſidentes, quales non fuit experta terra inde à Creatione? Quis occultationem Solis intra Tentorium ſuum? Quis tenebroſiſſimam Atmoſphæram fulguribus fulminibusque interfuſam, tonitruum tremore vibratam Globos igneos cadentes, lampades volantes, innumera Meteora alia ignita? Hiatus Terræ apertos atque profundos? proruentes undique, & ſummo cum impetu Torrentes ac flumina? ſpumantes, initio ſaltem ac progreſſu Diluuii, fluctus? fremitus ſaxorum & montibus devolutorum? Animalium fugam? gemitus clamoroſos & ejulatus Hominum? Terram ſub pedibus nutantem? corruentes ædes, inundatos campos, natantes confuſo ordine creaturas tum viuas, tum mortuas? conjurata in exitium mortalium Elementa? Habet heîc, quo ſe exerceat Animus cogitando potius, quam os loquendo, vel manus ſcribendo. Eloquentia ſumma devotum ſilentium.

Gen. VII. 16. legitur DOMINVS *clauſiſſe poſt eum*, Noachum, in Arca jam degentem, Aquis undique cinctum. Et explicantur communiter hæc verba de Oſtio Arcæ, cui claudendo Noachus cum ſuis fuerit inſufficiens. Sed malim ego cum Cl. *Sturmio* ſtatuere, Aquas in vicinia Arcæ maximo impetu eructantes, & alias eleuatas, abſtuliſſe Pontem penſilem, quo Animalium ingreſſui fuerat neceſſarius, nec tamen cum Arca unitus, ſicque ἐμπαίκται omnem ad arcam aditum præcluſiſſe, chachinnis in lamentationes verſis & ejulatus, clauſiſſe proin DOMINVM non tam oſtium Arcæ, quam viam ad eam Sap. V. 1. 2. 3. 4.

TAB. XLV.

Geneſ. VII. verſ. 17.18.19.20.

Stagnauitque Diluuium quadraginta dies ſuper Terram, & auctæ ſunt aquæ, ſuſtuleruntque Arcam, ut eleuaretur ſuper Terram.

Invaluerunt autem Aquæ, auctæque ſunt vehementer ſuper Terram, inceſſitque Arca ſuper Aquas.

Inualuerunt itaque Aquæ ſupra modum in Terra, opertique ſunt omnes Montes excelſi, qui fuerunt ſub uniuerſo cœlo.

Quindecim cubitis inualuerunt Aquæ ſuperné, ut operirentur Montes.

Factumque eſt Diluuium quadraginta diebus ſuper Terram, & multiplicatæ ſunt aquæ, & elevauerunt arcam in ſublime à Terra.

Vehementer enim inundauerunt, & omnia repleuerunt in ſuperficie Terræ, porro Arca ferebatur ſuper aquas.

Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper Terram, opertique ſunt omnes Montes excelſi ſub univerſo cœlo.

Quindecim cubitis altior fuit Aqua ſuper montes, quos operuerat.

HYdrometram agit accuratum Moſes incrementa Aquarum ſucceſſiua præciſe denotans, ad cubitos usque tandem. Primum id fuit, quo Arca Terræ inſidens fuit *ſublata* & *ſuper Terram eleuata* v. 17. ſecundum, quo *auctis ſuper Terram vehementer Aquis inceſſit Arca ſuper Aquas* v. 18. Quæ incrementa debebantur *tum ruptis Abyſſi magnæ fontibus, tum feneſtris cœli apertis*, pluuiæ quadrageſimali: qua finita perrexerat, ſed tardius, prorumpere Aqua ex viſceribus Terræ, & ſuperne effundi per pluuias, licet interruptas, ad usque finem 150. dierum. Gen. VIII. 3. memoratoram, qui locus inſeruit explicandis verſibus 19. & 20. præſentis capitis.

Sed ubi quæſo, inueniemus in toto Globo Terraquaerio tantam Aquæ copiam, quæ inducendo Diluuio & cooperiendo Terram ad montium usque cacumina, & ultra par eſſe poterat? Hic Rhodus, hic ſaltant ἐμπαίκται & hoſtes αὐθεντίας Codicis ſacri; ut fuerint, qui exhauſtis omnibus Terræ, Marium, Aeris Theſauris ſeptem inſuper, calculo ſubducto requirant Oceanos, pro Diluuii quale deſcribitur inductione, & noua prorſus hi illiue finxerint Syſtemata. Pugnandum heic iisdem, quibus Adverſarii utuntur, armis, ineundus computus, oſtendendum, ſatis adeſſe aquarum tum in viſceribus Terræ, tum in promtuariis Aeris ad Globum inundandum. Effectui dedi id *Diſſ. de Diluuio*, & nunc, ne actum agere videar, hoc opere ſuperſedeo. Omni calculo ſi addatur depreſſio ſtratorum, diminuetur valde diameter ſolidæ Terræ, urgebuntur ſurſum majori impetu Fontes Abyſſi, nec ullum remanebit dubium de poſſibilitate Cataclysmi. Imo ex ipſo ſtratorum, qualia nunc ſunt ſitu, grauitati ſpecificæ plerumque reſpondenti, colligere neceſſe eſt, ingentem fuiſſe fluidi altitudinem, per quam corpuſcula terreſtria ſoluta deſcenderent. Ut proin nos non prorſus morentur *Voſſius*, *Clericus*, *Stillingfleet*, *Peyrerius* Præ-Adamitarum ille Patriarcha, qui tædioſum forte effugituri calculum confugere maluerunt ad *diluuium particulare*, quos omnes vel ſolæ reliquiæ Diluuii in Summis Alpium Helueticarum jugis obviæ abunde refellunt & ſolidé, λείψανα taceo innumera in omni parte orbis reperiunda. Sed nec opus confugere ad Aquarum Diluuialium creationem & cataclysmò finito reannihilationem. Qui hanc fouent opinionem eos ablego ad D. *Auguſtinum* Lib. II. de Gen. ad lit. *Nunc quemadmodum DEVS inſtituerit naturas rerum, ſecundum ſcripturas ejus nos quærere conuenit. Non autem, quod ipſe in iis vel ex iis miraculum omnipotentiæ ſuæ velit operari.*

Cui proin condere lubet Syſtemata, ut licitum eſt cuiuis, ei ſuadeo, ut pro baſi ponat non intellectus præcipites raptus, & vaga μεθόδους, ſed Scripturam Sacram, Experientiam, Terræ imprimis præſentem ſtructuram, & ipſa inundationis fatalis monumenta: Phænomena ſoluat ita, ut nec Scripturæ inferatur vis, neque cogitata cum natura rerum diſſentiunt: ſegreget certum ab incerto, hocque ſuſpendat, donec diſſipatis obſcuritatis tenebris lucem inducat Veritatis. Ad miracula tandem non confugiat

Fig. I.

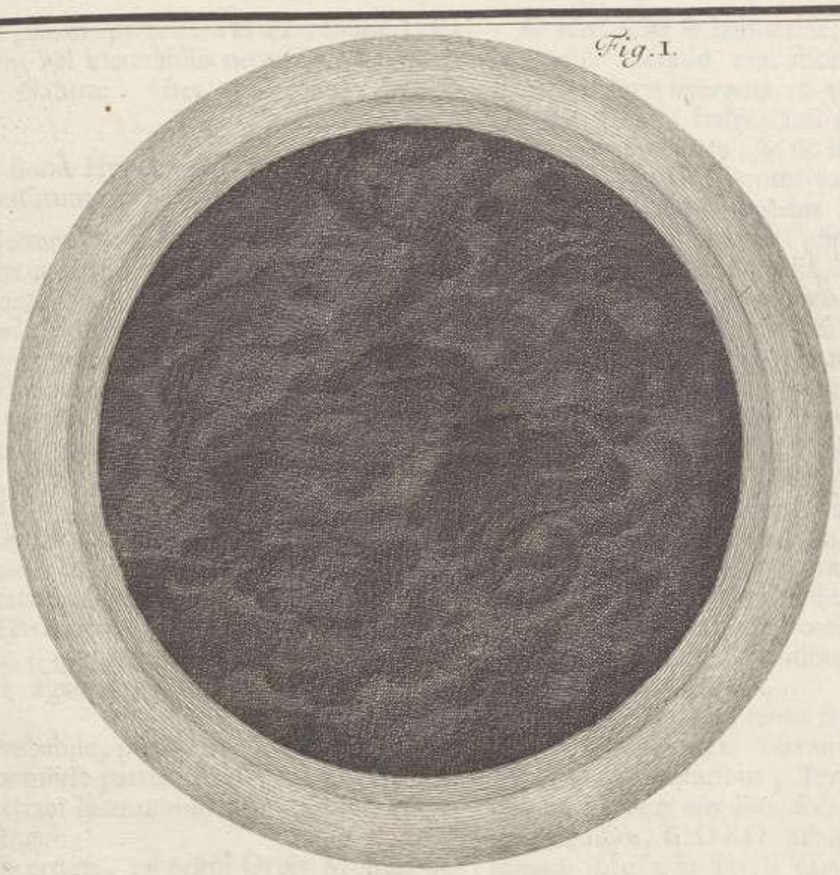

Fig. II.

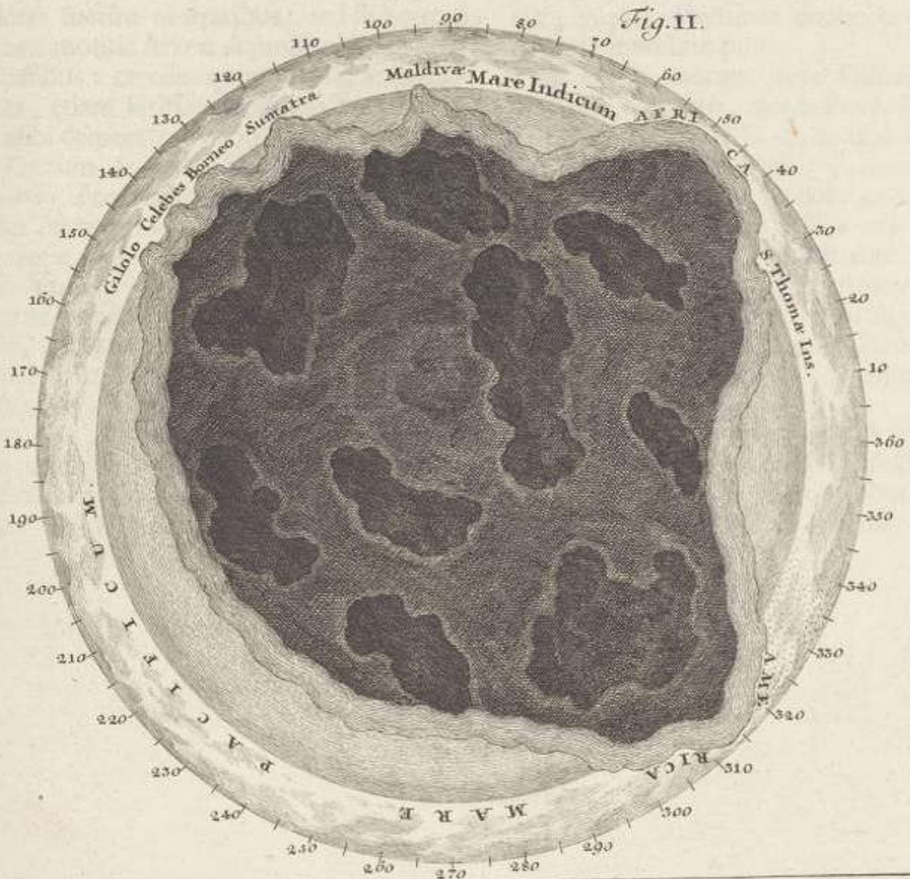

GENESIS cap. VII. v. 17-20.
Diluvii fatalis Progressus.

1. Buch Mosis Cap. VII. v. 17-20.
Fortgang der Sündfluth.

I. G. Pinz sculp.

fugiat, niſi id poſtulet vel expreſſum DEI Verbum, vel ineuitabilis neceſſitas, & operis omnes Naturæ vires excedentis magnitudo.

Ab his bonæ Hypotheſeos regulis haud abſceſſurum me confido, ſi ſtatuero:

1. Terram, quæ quidem punctulum eſt, collatam cum aliis Corporibus totalibus plus ſatis continere Aquarum, quibus inundari poſſit ad altitudinem milliaris, non Aquam irrigatam tantum, ſed totam perfuſam. Hydrophylaciorum ingentium, quorum quidem locus præciſus haud conſtat, promum condum quæ inter & Oceanos, aliasque Aquas, Aerem, terram, conſtans eſt circulatio & Æquilibrium.

2. Certum, prorupiſſe aquas ex his Abyſſi Fontibus, incertum autem modum, an id fuerit factum Ignis ope? an ſubitaneo gyrationis Terræ arreſto? Cometa mediante? mediis aliis? quorum infinita ſunt in DEI immediatè agentis arbitraria & potentiſſima manu.

3. Probabile, potiorem ad hanc inundationem contuliſſe partem Aquas Abyſſinas, quæ primo etiam loco nominantur, minorem cœli feneſtras.

4. Incertum, an primi Orbis Montes depreſſiores fuerint noſtratibus, ſed id certum, cacumen montis Ararat depreſſius fuiſſe Aquis Diluuialibus: certum quoque eſſe, & noſtros montes, etiam altiſſimos productum Diluuii & ex alibi demonſtratis conſtare.

5. Certum, & vel ex Stratorum ordinatiſſima διαθέσει demonſtrabile, diſſolutam fuiſſe prorſus Terræ primæuæ ſaltem corticem, partim nempe à Violentia Aquarum è fontibus Abyſſi undique proſilientium, partim à vi Aquarum pluuialium, Pluuiæ tum quadrageſimalis, tum nonageſimalis: diſſolutas terreſtres particulas in Aquis aliquandiu ſuſtentas, poſt juxta grauitatis Leges præcipitatas. Unde ſequitur, fuiſſe in hoc ſtatu Terræ nucleum undique Aquis circumfluum, qualis fuerat olim in Creatione, & nunc iterum exhibetur Fig. I. attamen in ſua ſtrata diuiſum.

6. Hæc ſi ita ſe habuerint, pronâ fluit conſequentia Diluuio executioni dato Terram hancce nouam *informem* ac *vacuam*, ut redderetur arida, habitationi apta, fuiſſe fractam, ſtrata eleuata, & ſic ſtructuram prodiiſſe inæqualem in montes vallesque diuiſam, quæ primo intuitu ſpeciem habet ædificii in proprias collapſi ruinas. Sed abſit, ut cogitemus, facta hæc fuiſſe caſu fortuito. Eſt eleuatio hæc ſtratorum ſapientiſſimè ordinata, Ædificii extructio, non caſus productum. Heic autem minimè ſuffecerant Leges Naturæ Mechanicæ, applicata vis divina, uti in prima Terræ Creatione. Hunc novæ Terræ ſtatum, quomodocunque exprimit Fig. II. Sectione facta per circulum maximum Æquatorem.

7. Hac ipſa Stratorum Terræ eleuatione, Montium erectione, Vallium depreſſione, eaque graduali ad littora usque, imo fundum, Maris, ortæ fuere in viſceribus Terræ cauitates, in quas ſeſe recipere poterant Aquæ Diluuianæ, Fluminibus, Fontibus, Nubibus ſcaturigines ſuas daturæ.

8. Clarum ex his, rebus ſtantibus, columnis interaneis hanc Terram ſuſtinentibus, Montes ſuffulcientibus, Terram ex naturalibus cauſis non amplius inundatum iri, ſed tunc demum, ſi DEO jubente, ruinoſæ columnæ ſubeſæ in Terræ cauitates delaberentur, Aquas Abyſſinas denuo proſilire, Terramque inundare poſſe.

9. Fuiſſe montes ante Diluuium conſtat non tam ex Textu, quam Prov. VIII. 24. 25. Joh. XV. 7. Pſal. XC. 1. 2. quo veluti triſulco fulmine proſternitur, quicquid contra Montium Antediluuianorum exiſtentiam produci poſſet. Poſcebat illos vel ſolus Aquarum per Plana inclinata defluxus.

10. Poſcebat Aquarum ſupra montes eleuationem ad 15. cubitos ſiue 24½. Pedes Pariſinos πανοπλεσθείᾳ viuentibus deſtinata, Arcæ in monte Ararat ſubſidentia, partium terrearum præaltam Aquæ columnam præcipitatio. An vero ea fuerit Aquarum altitudo, quæ non ſolum montes Aſiæ, ſed & altiſſimas Europæ Alpes in eo, quo nunc ſunt ſtatu obtegere potuiſſet, certo affirmare non auſim.

TAB. XLVI.

Geneſ. VII. verſ. 21. 22. 23.

Et expirauit omnis caro, quæ reptabat ſuper Terram, volucrium, jumentorum, beſtiarum, omniumque reptilium, quæ repunt ſuper Terram, Uniuerſi denique Homines.

Et quicquid erat, in cujus naribus ſpirabat flatus vitæ, de omnibus, quæ in ſicco (degunt) mortua ſunt.

Deletumque eſt omne, quod ſubſiſtebat, quodque erat in ſuperficie humi, tam Homines quam jumenta, reptilia, volucres denique cœli, deleti inquam ſunt de Terra, ut ſolus Noah ſuperſtes maneret, & quæ cum eo erant in Arca.

Conſumtaque eſt omnis caro, quæ mouebatur ſuper Terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniumque reptilium, quæ reptant ſuper Terram.

Uniuerſi Homines & cuncta in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terra mortua ſunt.

Et deleuit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper Terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres cœli, & deleta ſunt de Terra: remanſit autem ſolus Noe, & qui cum eo erant in Arca.

PRoſternunt hi tres verſiculi omnes Particulariſtas, quos & refutat muta ſimul ac eloquentiſſima natura, ubique terrarum hanc gerens inſcriptionem

ET HEIC CATACLYSMVS ADEST.

Adſunt nempe ubique veſtigia diluuianæ illius Cataſtrophes: ſed & ubique præjudiciis excœcati, qui apertis oculis nihil vident, imo videre nolunt ante oculos pedesque jacentes Diluuii reliquias, quas referre malunt ad caſum fortuitum, Naturæ, neſciunt quem, luſum, Ideas Plaſticas, alia ejusmodi ignorantiæ Aſyla, quam ad genuinos fontes Infeliciores ipſis tum Gentilibus, tum Judæis, qui ſolo Naturæ filo ducti, hanc, quam aſſeremus & diuerſis conſecutiue Tabulis exhibebimus Veritatem agnouerunt. Teſtimonia lege apud *Strabonem* Geogr. L. I. p. m. 45. Edit. Baſ. *Philonem de Mundo* p. 1168. Edit. Pariſ. Patres ſi velis teſtes, adi *Tertullianum* de *Pallio* p. 530. Ed. Baſil. Si Reformatores, *Lutherum* Com. in Gen. f. 22. Taceo longam modernorum & perſpicaciſſimorum virorum phalangem, qui Hypotheſin hanc ad Veritatis demonſtratæ redegerunt certitudinem, Felicius longe philoſophari videas ſimpliciſſimos ex ruſtica progenie, qui de foſſilibus Lignis profunde ſub Terra demerſis, Piſcibus, Plantis, Conchyliis in Saxis reperiundis ex tempore & bene judicant, Diluuii eſſe reliquias. Felicius, inquam, illis Pſeudophiloſophis, qui Sophismatum ſubtilitate veritates etiam clariſſimas obſcurare, & difficultatum tricis omnia irretire tentant.

Inſcriptum Diluuii teſtimonium quibusuis, etiam Marpeſiis, cautibus. Conſidera *Montium* ſtructuram, in ordinatiſſima ſtrata diſpoſitam, imo ex iis extructam, videbis, indices eſſe ſedimenti in altiſſima Aquæ columna facti, ut & rupturæ ex poſt introductæ, certiſſimos. Judicabis ex horum ſtratorum parallelismo, fracturis, curuaturis, mire variantibus, τὴν μὲν γῆν ὑπόςασιν εἶναι, καὶ τεύγατε ὕδατος, quam veritatem ex natura rerum elicuit *Metrodorus* apud *Plutarch.* de *Placit. Philoſ.* L. III. c. 9. pluribus hanc veritatem demonſtratam dedi in *Oreographia* mea *Helvet.* Interim heic ſpeciminis loco Lectori exhibeo miræ configurationis Strata prouti ea viſuntur in circuitu Lacus Urii, verſus ortum imprimis & occaſum.

TAB.

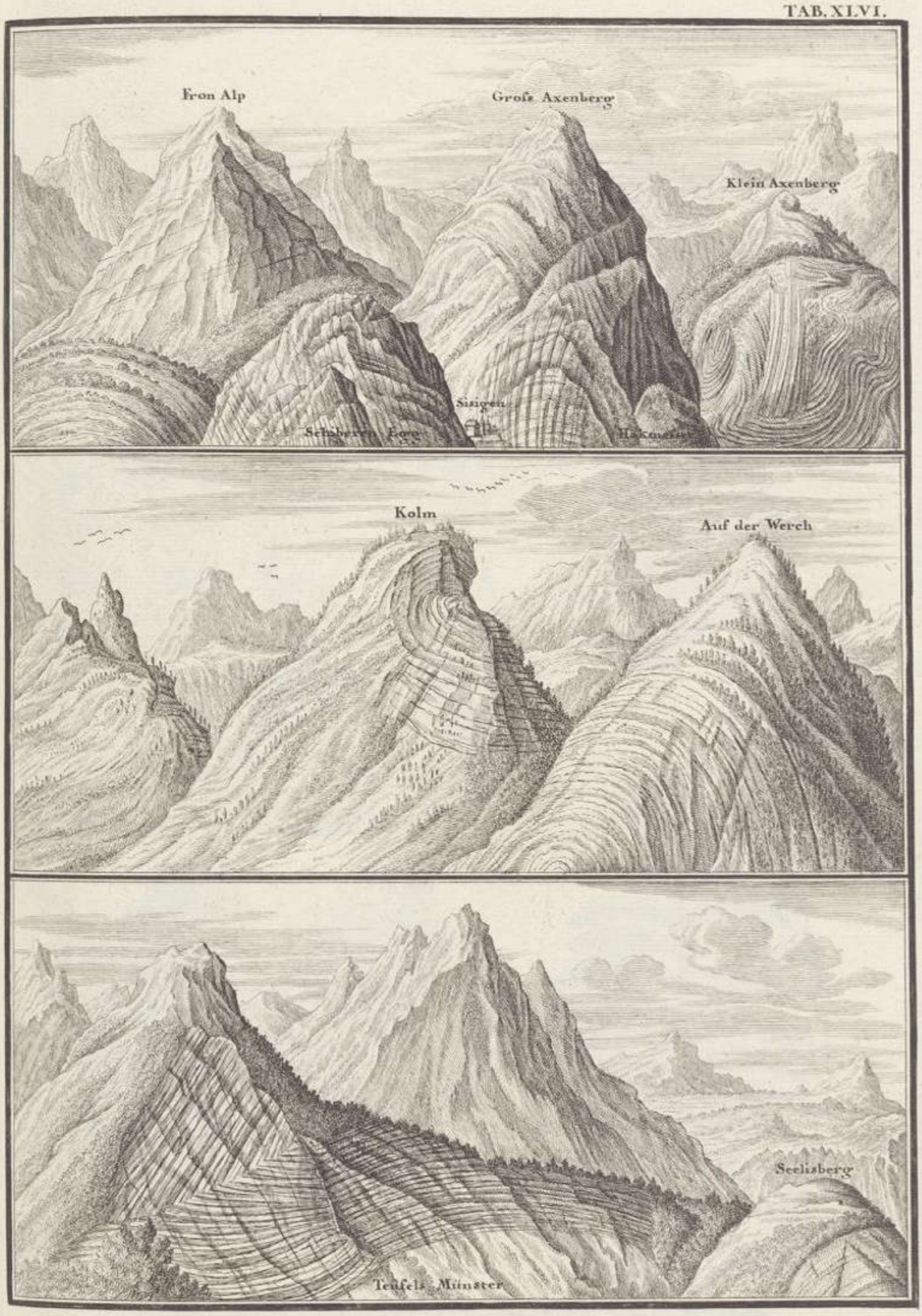

GENESIS Cap. VII. v. 21. 22. 23.
Cataclysmi Reliquiæ.

I. Buch Mosis Cap. VII. v. 21. 22. 23.
Überbleibselen der Sündfluth.

I. A. Corvinus sculp.

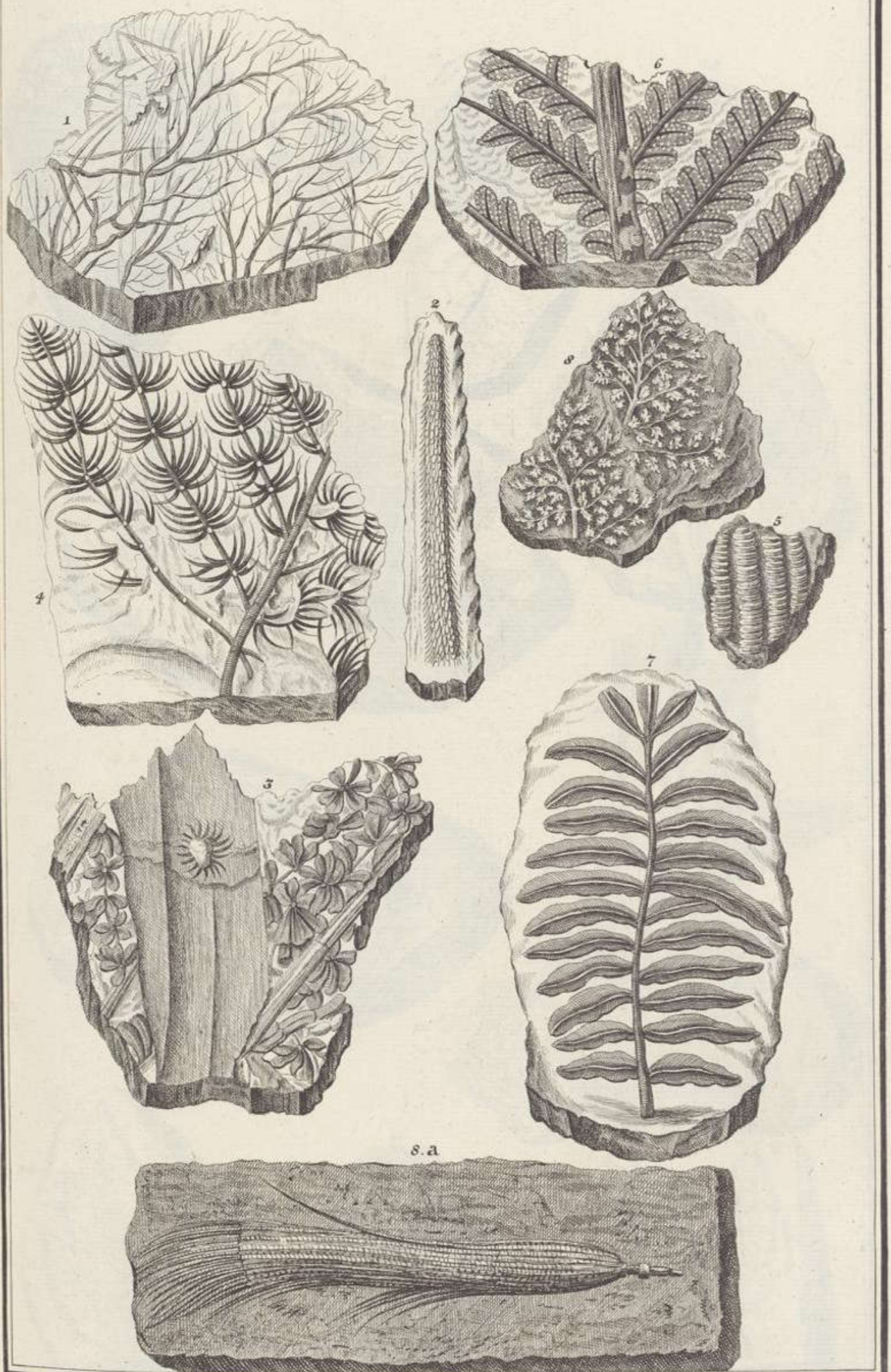

I. A. Corvinus sculp.

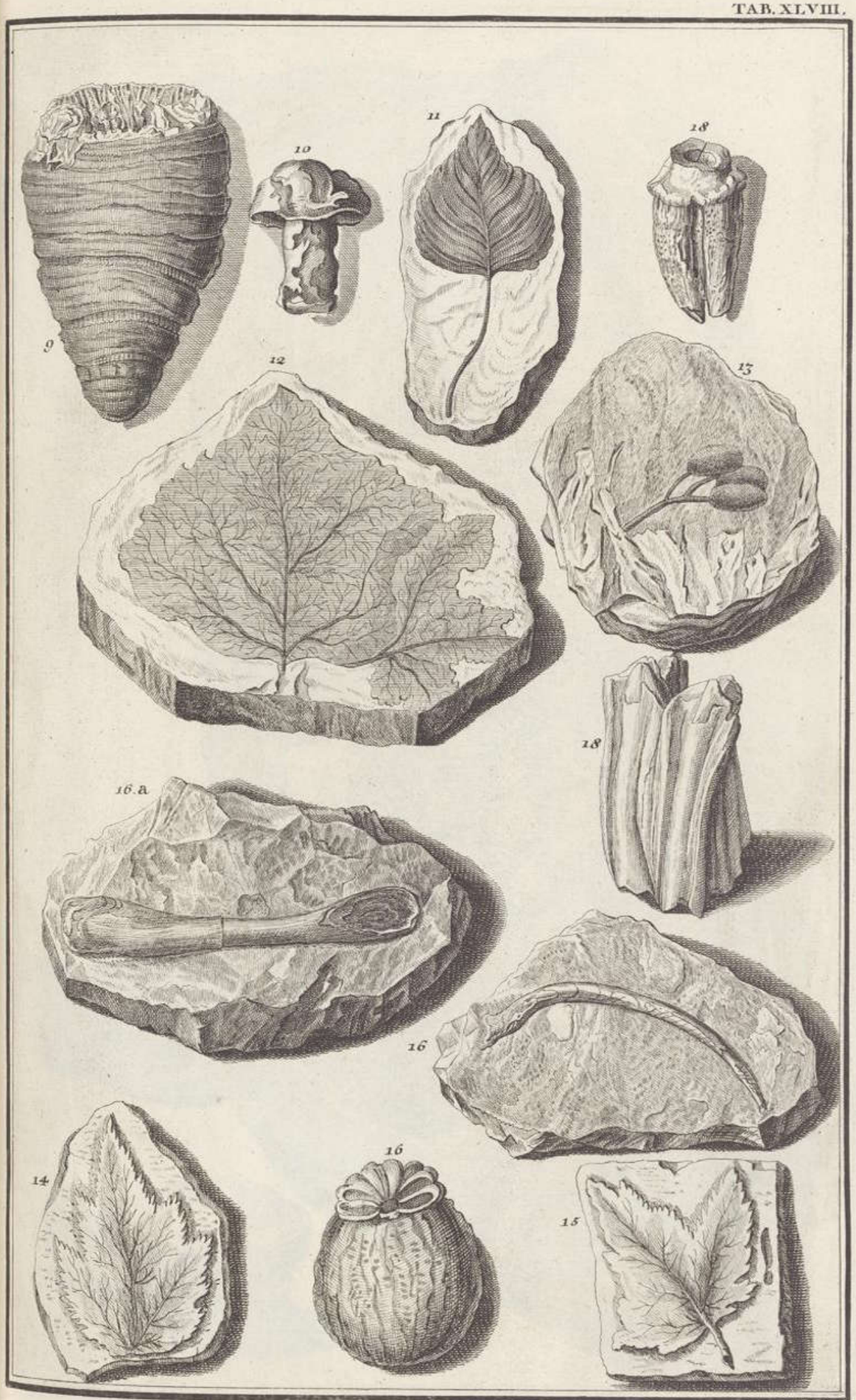

I. A. Corvinus sculp.

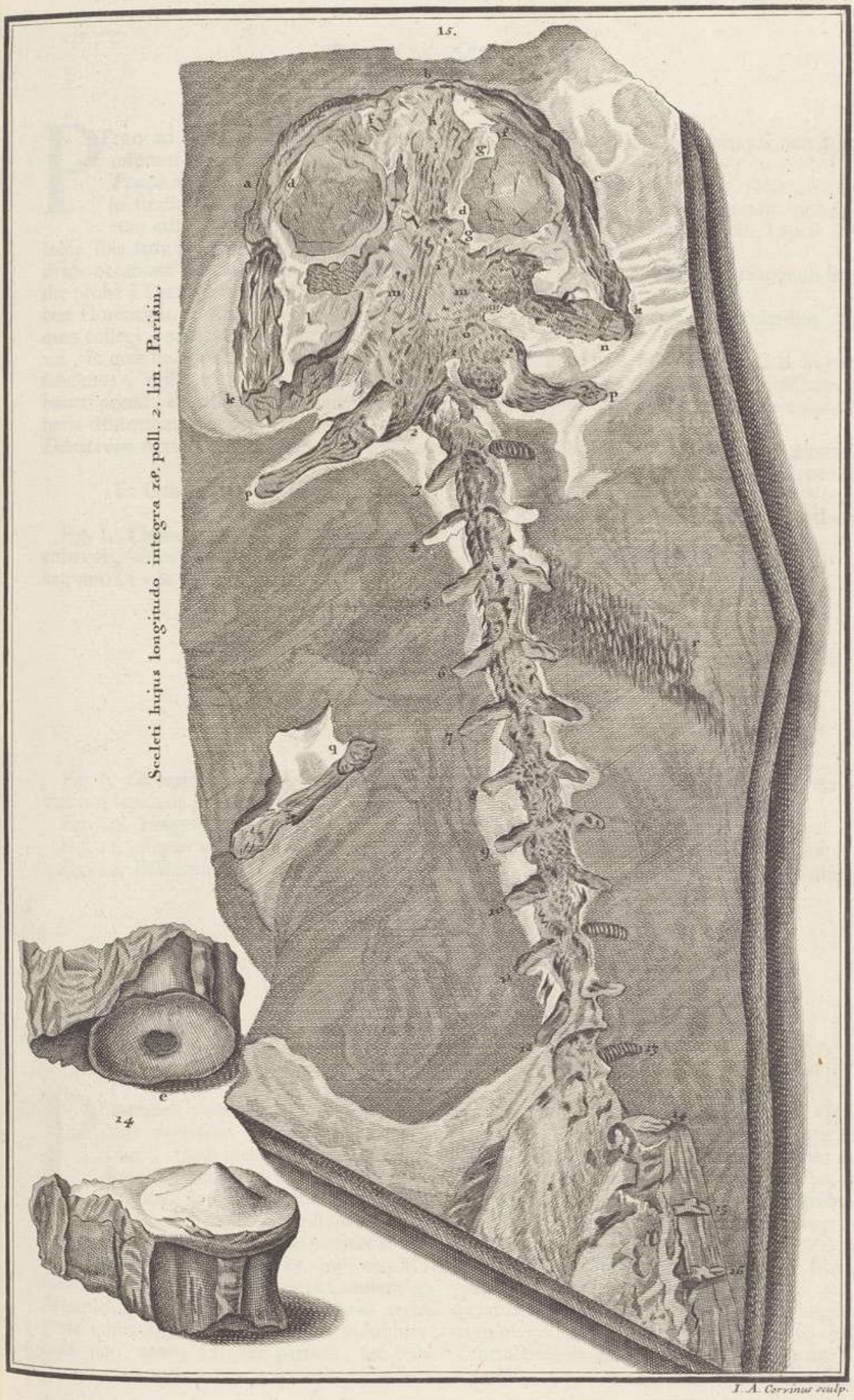

I. A. Corvinus sculp.

TAB. XLVII.

PErgo ad reliquias ex *Regno Vegetabili*, offerunt ſe heic *Ligna, Folia, Fructus, Plantæ integræ*, Lapidibus impreſſæ, in ſtratis ſubterraneis obviæ, fibrillarum etiam minimarum ſtructurâ analogis ſuis æmulæ, imo originales ipſæ in ſtrata occaſione diluuii demerſæ, diſtinguendæ probè â Dendritis, Jaſpidibus, Marmoribus Florentinis. Animus non eſt ſiſtere, quas collegi, omnes, ſed ſelectiores duntaxat, & quæ imprimis pro veritate, quam defendimus, militant. Qui integram, quam haberi poteſt, deſiderat Plantarum hujus generis Hiſtoriam, adeat *Herbarium* meum *Diluuianum* ſecundæ Edit. Lugd. Bat. 1725.

Ex Graminum Familia adſit

Fig. I. *Gramen* quoddam frequenter geniculatum, foliis è geniculis prodeuntibus in extremo bi- & trifurcatis.

Fig. 2. *Graminis panicei* ſpica, ſi non Julus eſt *populi nigræ*.

Fig. 3. *Arundinis* cujusdam folia, quæ *Neurophylli*, *Striatulæ* aliis veniunt nominibus, una cum *Gallio albo* eidem Lapidi impreſſo.

Fig. 4. *Equiſetum* Paluſtre polyſpermon breuioribus ſetis C. B.

Fig. 5. *Filicis* ſpecies, breuioribus foliis.

Fig. 6. *Filix* mas folio dentato C B. in qua inprimis notatu digna puncto aterrimi coloris in foliis conſpicua, irrefragilia Plantæ epiphyllo-ſpermæ indicia.

Fig. 7. *Filix* foliis longis duodecies pinnatis ſeu conjugatis, impari claudente extremum ſcapum.

Fig. 8. *Filicula* Fontana major ſeu Adianthum album Filicis Folia. C B.

Fig. 8. a. Hordei ſpica immatura.

TAB. XLVIII.

Fig. 9. *Caryophyllus marinus* ſiue Fungus marinus lapideus pyxidatus.

Fig. 10. *Fungus* terreſtris lapideus.

Fig. 11. *Populi nigræ* folium.

Fig. 12. Folium *Tiliæ*.

Fig. 13. *Hyacinthus botyroides* ſeu racemoſus & ramoſus flore arbuteo cœruleo.

Fig. 14. 15. Populi albæ folia.

Moris. Planta una ex rariſſimis Foſſilibus; item os aliud ſaxo immerſum Muſei Eſcheriani Fig. 16.

TAB. XLIX.

PPomoueo pedem à Plantis ad *Hominem* παντοδαπείας illius cauſam primariam, cujus peccata luere debebant innocentes aliæ victimæ. Hujus quod mirum, ſuperſunt pauciſſima monumenta. Non poſſedi hactenus niſi *Vertebras* binas *dorſales* Fig. 14. lapidefactas prorſus & atro ſplendore nitentes. Sed A. 1725. ἀγαθῇ τύχῃ Muſeo meo ex Oeningenſi dioeceſeos Conſtantienſis Lapicidina illatum inter alia μνημόσυνον attentione tanto dignum magis, quia indubium, quia non unam exhibet partem, ſed bene multas, imo pene dimidium Sceleton. Quia non duntaxat impreſſa figura, ex qua vaga & ſuperba imaginatio fingere poſſit quidlibet ex quolibet, ſed ipſa lapidi immerſa ſubſtantia Oſſium, imo carnium, & partium carnibus molliorum, præciſa in magnitudine proportio: verbo, λείψανον maledictæ illius & Aquis ſepultæ Gentis, unum ex rariſſimis. Idque duplex ex parte ante, & ex parte poſt. Sufficiat heic poſterius inſeruiſſe, utpote completum magis, neque id tamen naturali, ſed concontractiori magnitudine. Viden' igitur in

Fig. 15. a. b. c. peripheriam Oſſis frontalis. d d. orbitas oculorum e. foramen infra orbitale deſtinatum tranſitui neruorum quinti paris. f. reliquias vel ipſius Cerebri, vel tegentis id Duræ Matris. g. orbitarum ocularium fragmina lacera. h. Oſſa cribroſa & ſpongioſa. i. Os vomeris Naſum diſterminans. k k. Os jugale. l. Oſſis quarti maxillaris latam, quæ genas conſtituit portionem. m. Naſi reliquias. n. Maſſeteris portionem ſat amplam. o p. o p. Orthographicam ſectionem, quæ tranſit per apophyſin condyloden, maxillæ inferioris ad angulum usque hujusdem maxillæ. Vertebras porro numero 16. ſuis ordine numeris 1. 2. 3. &c. notatas, quarum pleræque ſuos habent proceſſus transverſos, nunc denudatos, nunc tectos. q. Proceſſum ſcapulæ Coracoidem. r. Coſtam primam cute lapidea tectam. s. Hepatis haud obſcura ex ſitu conjicienda λείψανα.

TAB. L.

EX *quadrupedum* Familia multo plures oſtendimus reliquias quam ex Hominum; Oſſa integra in Stratis depoſita, imo & Saxis immerſa, quorum ſubſtantia, præciſa magnitudo, Figura Apophyſes, Epiphyſes, Cauitates, Foramina, δοκιμασία inſuper chymica nos dubitare non ſinunt, de prima ex Animalibus, imo ex hoc illoue. Quadrupedum genere, origine. Habemus λείψανα é genere Equino, Bouino, Ouillo, Ceruino, Elephantino, Lacertarum, ipſorum denique, quæ Quadrupedibus annectuntur, Serpentum: Sufficiant in præſentiarum nonnulla ſpecimina.

Fig. 17. Dens *Elephantinus* molaris, Muſei Kiſneriani.

Fig. 18. Tab. XLVIII. Dentes aliorum Quadrupedum Foſſiles.

17.

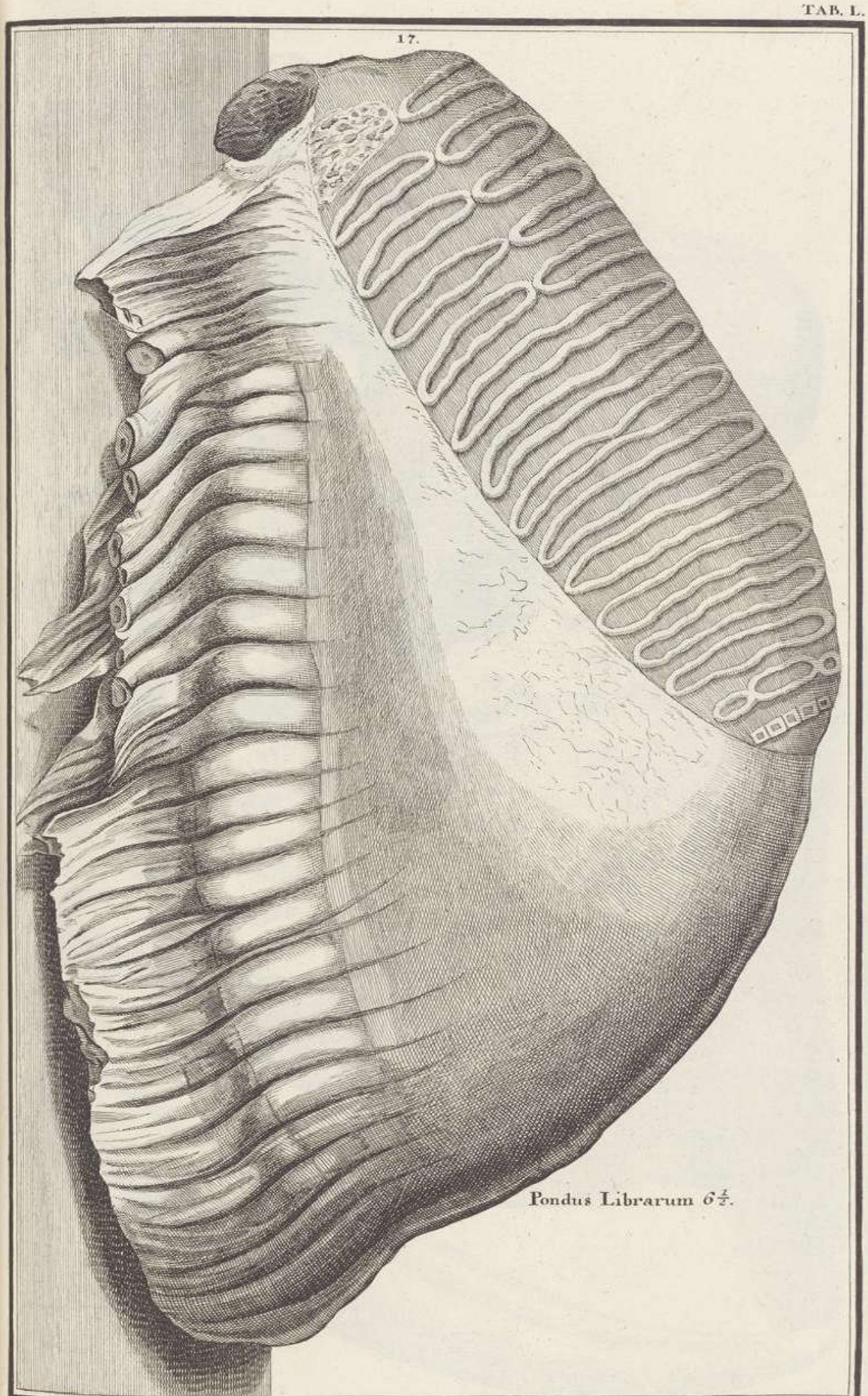

Pondus Librarum $6\frac{1}{2}$.

I. A. Corvinus sculp.

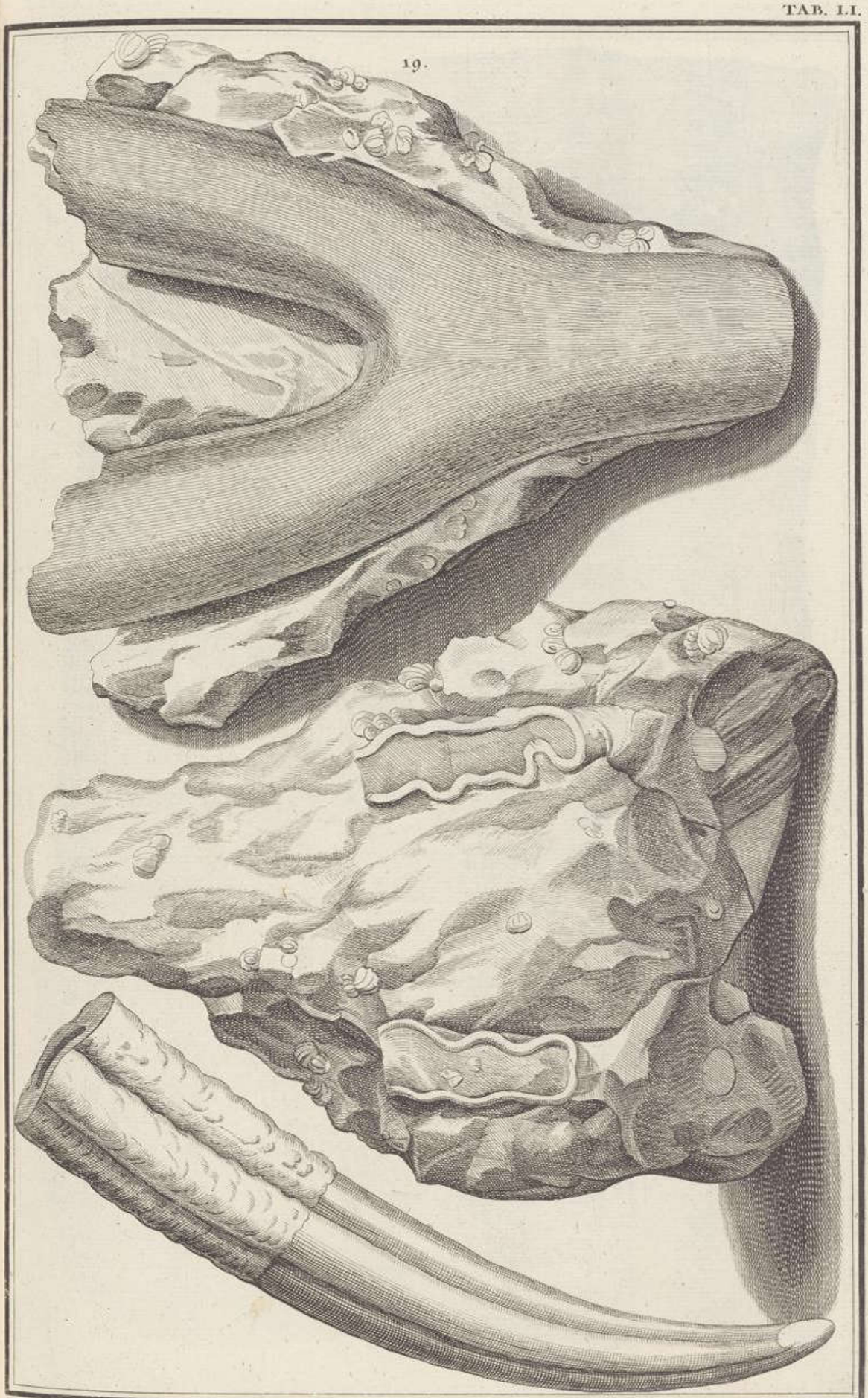

I. A. Corvinus sculp.

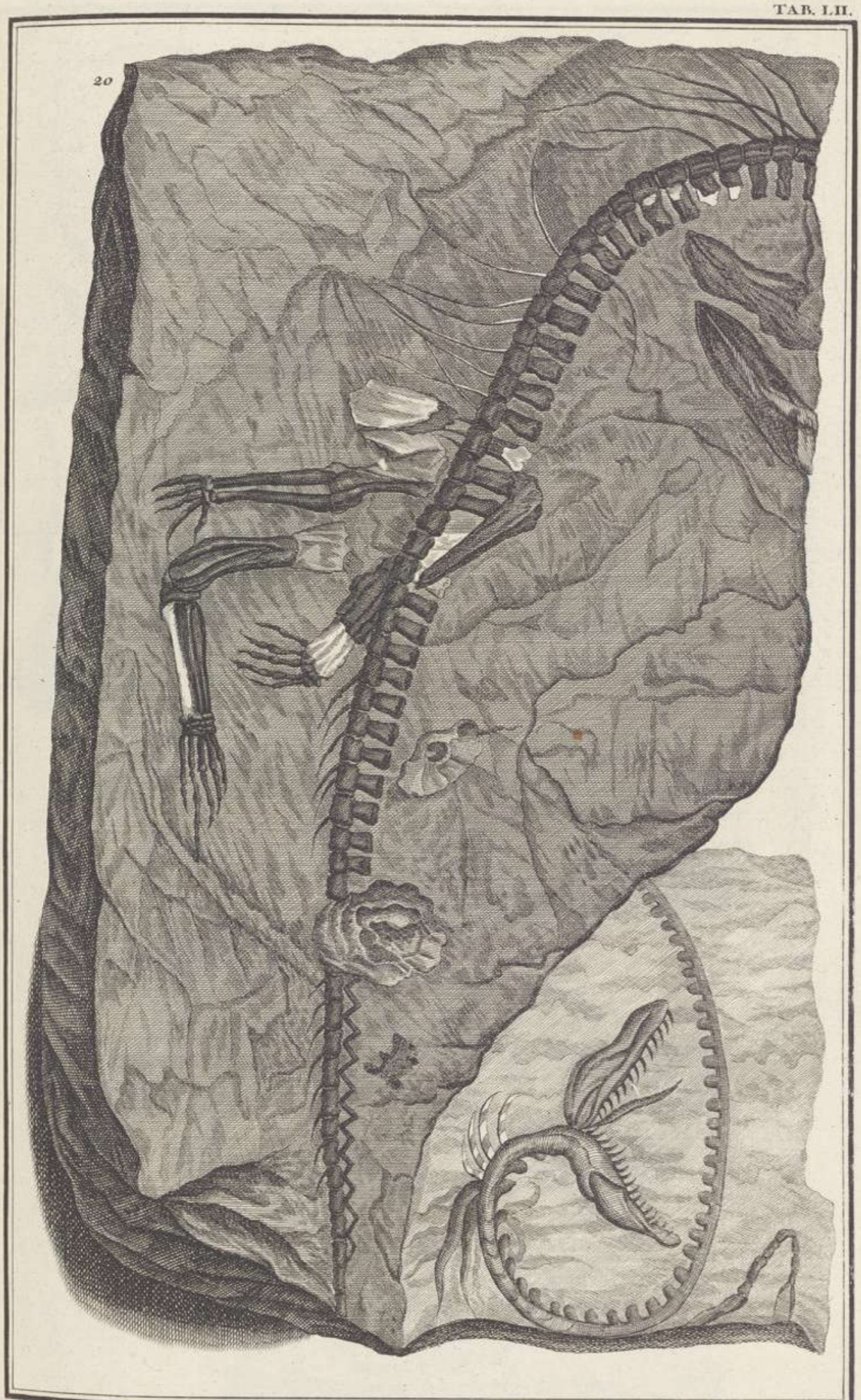

I. A. Corvinus sculp.

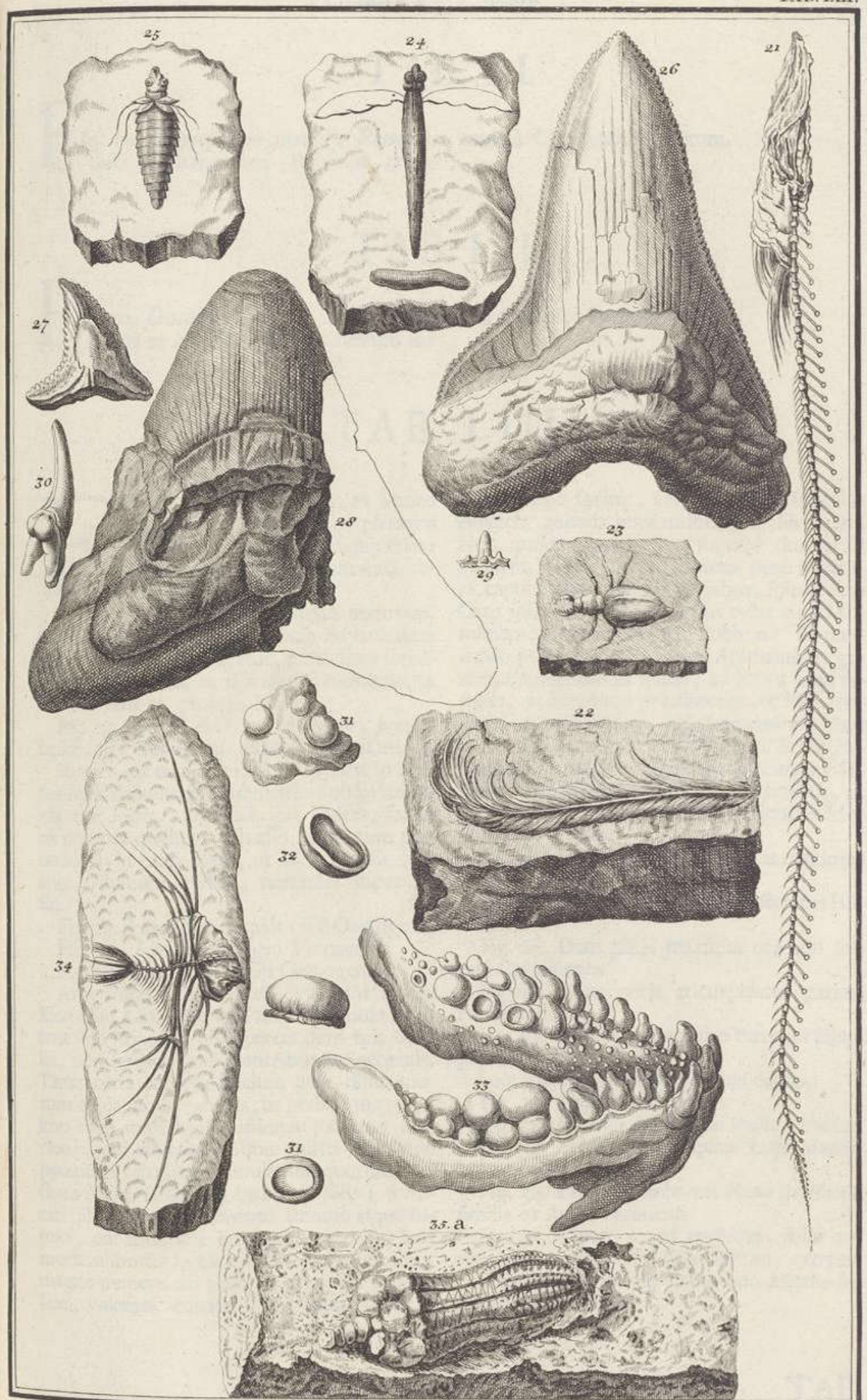

I. A. Corvinus sculp.

TAB. LI.

Fig. 19. *Hippopotami* marini, *Rosmarus* dicti Monumentum Bononiæ repertum, à Cl. *Monti* descriptum.

TAB. LII.

Fig. 20. *Crocodili* duò Monumenta, unum majus ex Musco Linkiano, alterum minus ex Museo Speneriano.

TAB. LIII.

Fig. 21. *Viperæ* Sceleton ex Museo proprio, cujusdem sunt pleraque hactenus recensita, pleraque etiam ex iis, quæ porro delineanda veniunt.

Qui *Auium* considerat texturam, Ossa, plumas, pennas, omnia ad levitatem dispositа, is non mirabitur, pauciſſima supereſſe & pene nulla ex illis diluvii monumenta. Interim ſiſtit ex proprio Museo

Fig. 22. *Caudæ Auis*, vel remigem, *pennam* lapidi fiſſili Oeningensi affabré impreſſam.

Sunt &, ex causa jam allegata, rara in Museis *Inſecta* diluuiana. Submersioni ob levitatem vix erat locus. Sed hæc ipsa leuitas, facilis ad corpora grauiora adhæsio, multorum glutinositas, in causa fuere, ut adhuc ex iis, quæ ante Diluuium vixere, nonnulla supersint. En

Fig. 23. *Scarabeum* in lapide fiſſili Oeningensi.

Fig. 24. *Libellam* ex Agro Veronensi.

Fig. 25. *Libellam* in fiſſili Oeningensi.

Arca *Piſces* erant excluſi, viuebant in suo Elemento Aqua, sed ne Piscibus triſtiora subirent fata Animalia alia, pereundum fuit & illis, non seruatis, nisi Generibus & Speciebus. Tanta certe occurrit Piscium ante-diluuianorum copia atque varietas, ut periiſſe magnam, imo forte maximam existimem partem; marinos, qui miscelam Aquæ dulcis ferre non poterant: lacuſtres & fluuiatiles, quorum ſtructura Aquæ salsæ fuit incompatibilis: suffocati plurimi in craſſamento cœnoso atque lutoso, cui forte sese immergebant, effugituri mortem mortis factæ victimæ. Sequebantur magno numero alii alios, & gregatim in scyllam, volentes euitare Charybdim, unde in eadem sæpe fodina, vel Lapicidina inuenias ejusdem generis bene multos, in aliis nullos. Nec, quod notari velim, supereſt umbratilis quædam Piscium figura, sed tota penè ſtructura, caput, cauda, pinnæ, vertebræ, spinæ, imo Caro ipsa. Ut nullum prorsus reſtet circa Monumentorum certitudinem dubium. Et quomodo poterat, quæso, hoc Animantium genus, marinorum in specie, ad loca à Mari remota, ad Montium prælatorum, ut sunt Heluetici, viscera deferri, nisi Inundationis illius uniuersalis occasione? Preſſius hæc & alia Argumenta ſtringo in *Piſcium Querelis atque Vindiciis*. Monent me & locus, & tempus, ut oculis exhibeam nonnulla hujus generis Monumenta.

Fig. 26. Dens eſt *Carchariæ* Piscis maximus ſerratus Melitensis.

Fig. 27. Dens piscis falcatus & ſerratus Hildesiensis:

Fig. 28. Dens piscis maximus orâ non ſerratâ Carolinensis.

Fig. 29. Dens piscis tricuspidatus paruus Faringdonensis.

Fig. 30. Dens piscis recuruus terretior Sheppejanus.

Sunt *Bufonitæ* ipsius *Piſcis lupi* dentes.

Fig. 31. *Bufonites* rotundus.

Fig. 32. *Bufonites* oblongus seu scaphoides.

Fig. 33. exhibet Piscis ipsius Lupi Mandibulam cum Dentibus.

Fig. 34. Piscis *Rhombo* vel *Ranæ* Brasilienſi similis ex Agro Veronensi.

Fig. 35. a. pertinet ad cruſtacea, *ſtellæ marinæ* caput cylindrico-coenoideum, extremitatibus contractis cum pedunculo Asteriis seu Trochitis conſtante.

TAB. LIV.

FIg. 35. *Rhombus* minor ex Haſſia. Sunt Rhombi ex Piſcibus cartilagineis, ouiparis ſpinoſis, qui in latus projecti natant.

Ex claſſe Piſcium anguilli-formium, læuium, lubricorum, plerumque oblongorum adeſt.

Fig. 36. *Anguilla* in lapide fiſſili Glaronenſi, figura contractiori, quam eſt in Archetypo.

Fig. 37. *Muſtela* fluuiatilis ex Comitatu Mansfeldenſi.

Ex Piſcibus non-aculeatis, quibus duæ in dorſo pinnæ eriguntur, adſint

Fig. 38. *Albula* ex Landgrauiatu Haſſiæ.

TAB. LV.

FIg. 39. *Carpio* in fiſſili Oeningenſi.

Fig. 40. *Trochus* transuerſim reticulatus.

Fig. 41. Ex *Valuatis* albida plana ſeu leuiter ſtriata.

Fig. 42. *Valuata* reticulatis ſtriis.

Fig. 43. *Cornu Ammonis* ſpinatum, ſpina articulata, ſtriis alternatim ſingularibus & ab initio ſpiræ bifurcatis, ad marginem ſpiræ excurrentibus, ac ibi verſus caput lapidis reflexis, triplici quadrupliciue tuberculorum ordine exaſperatum.

Fig. 44. *Bulla* transuerſim & in longum ſtriata, hinc veluti reticulata.

Fig. 45. *Cochlea* ſpiris teretibus læuis.

Fig. 46. *Pectunculus* ſtriatus amplo in ora media ſinu donatus, inter marina vix obuius, inter foſſilia frequentiſſimus.

Fig. 47. *Buccinum* ſtriatum ſtriis crebris transverſim euntibus.

Fig. 48. *Dentalia* foſſilia.

Fig. 49. *Pectunculus* Pentagonus, ſtriis rarioribus, ſed profundius exſculptis, paruus, transuerſim quoque ſubtiliter ſtriatus.

Fig. 50. *Porcellana* ſeu *Concha Veneris* lapidea.

Fig. 51. *Tubulus* lineis annularibus Aſteriam fere referens craſſior.

Fig. 52. *Tubulus marinus* foſſilis paruus inſtar cornu Ammonis in ſeipſum reuolutus.

Fig. 53. a. *Tubuli* vermiculares contorti minimi.

Fig. 54. *Strombus* ſtriatus ſimul & tuberculoſus.

Fig. 55. *Buccinum* exiguum, transuerſim ſtriatum.

Fig. 56. *Strombus* transuerſim & in longum denſe ſtriatus, granulatus.

Fig. 57. *Buccinum* ſtriatum ſtriis tenuiſſimis transuerſim undulatis.

Fig. 58. *Buccinum* ſtriis transuerſis ſubtiliſſimis & coſtis à ſummo ore ad apicem elatioribus præditum, ſpiris in medio acuminatis, & velut tuberculoſis.

Fig. 59. *Tubulus marinus* foſſilis craſſior & productior.

Fig. 60. Concha curuiroſtra à cardine ad oram productior, dorſo elatiori.

TAB. LVI.

FIg. 61. Piſcis ſingularis prorſus, roſtro acu-formi prælongo inſtructus, ad *Acum* forte referendus, ſi non eſt *Xiphias*, in fiſſilibus Glaronenſibus obuius.

Fig. 62. *Piſciculus* ex minimis, vix niſi armato oculo conſpicuus, ſed cum ſpinis ſuis in fiſſili Oeningenſi.

Sunt Animalia cruſtacea, cortices imprimis ſiue cruſtæ, quibus pro ſui defenſione obteguntur, miræ leuitatis, ut non mirum, ſupereſſe ex *forcipatis* pauca, in proportione ad Teſtacea, ex *punctulatis* plura, quoniam hæc facilius impleri poterant materia vel arenoſa vel cretacea. Neque eſt dubium, primis à Diluuiana Inundatione annis Cruſtaceorum reliquiis Terræ ſuperficiem fuiſſe paſſim obtectam.

Fig. 63. Tab. 56. *Pagurus* lapideus.

Fig. 64. *Aſtacus* fluuiatilis.

Fig. 65. *Echinus* Ouarius.

Fig. 66. *Echinus* Vertice planiore, ſtriis & Tuberibus quibusdam grandioribus conflatus.

Fig. 67. *Echinus* galeatus.

Fig. 68.

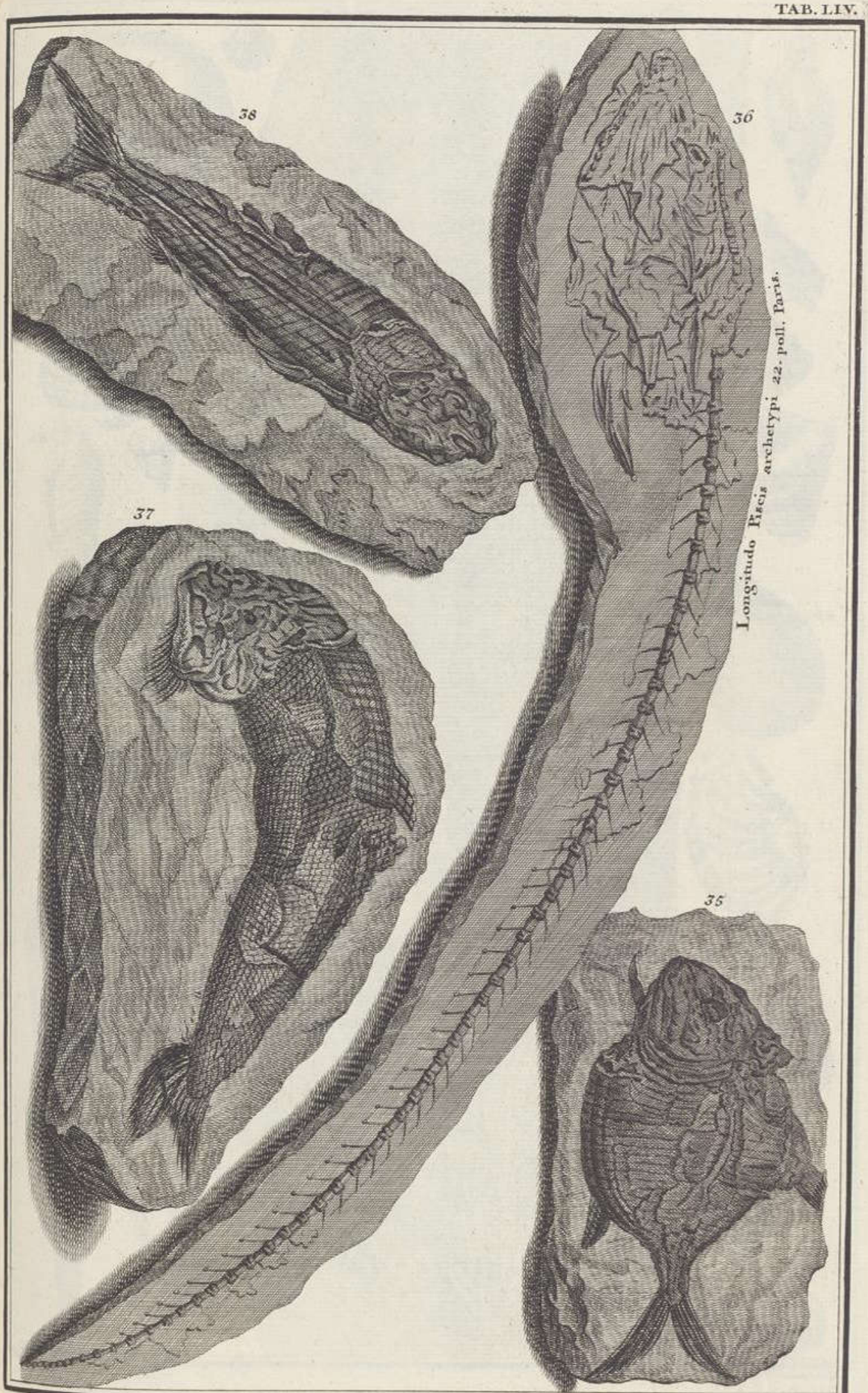

I. A. Corvinus sculp.

I. A. Corvinus sculp.

I. A. Corvinus sculp.

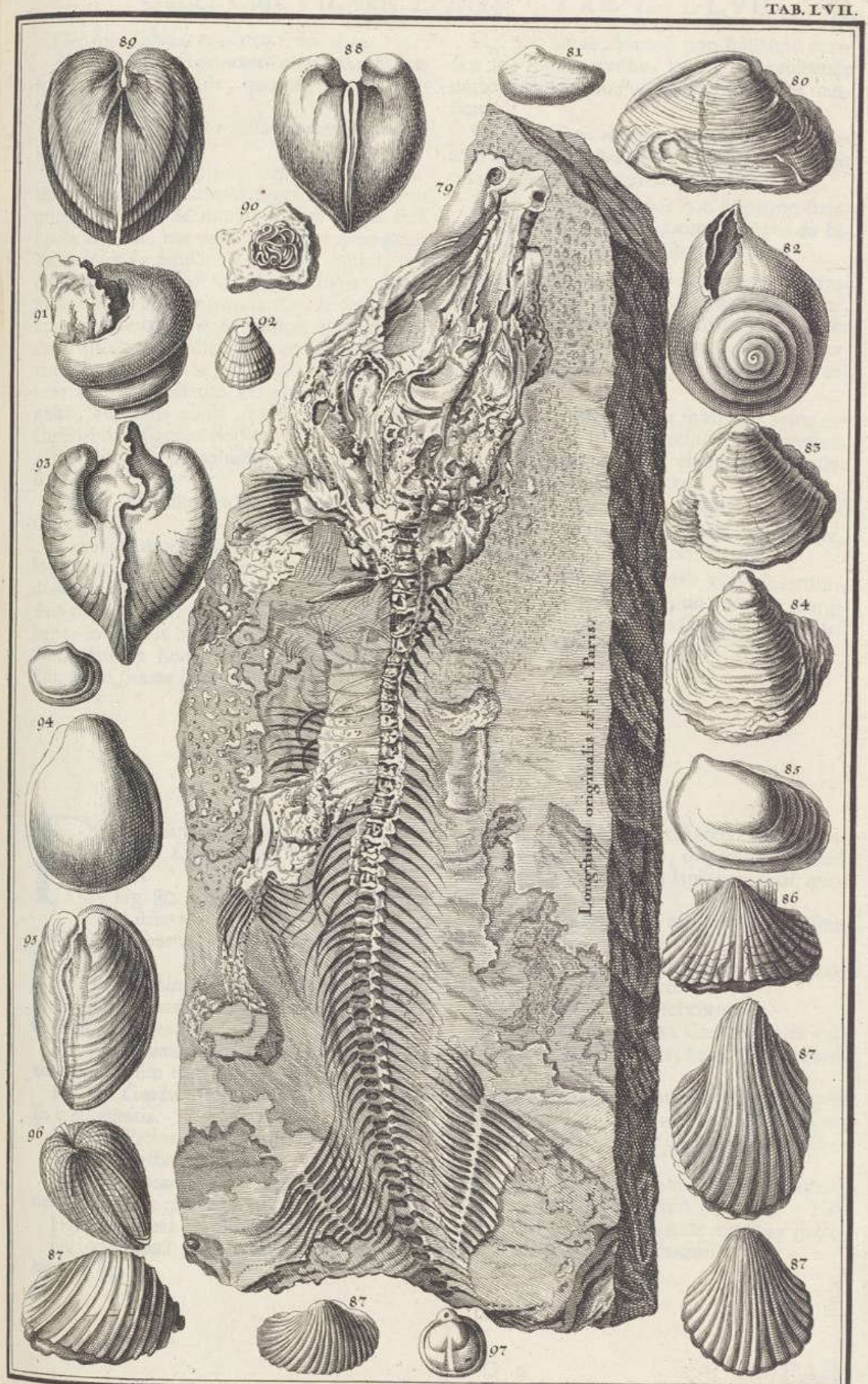

I.A. Corvinus sculp.

Fig. 68. *Echinus* cordatus ſ. ſulcatus.

Fig. 69. Siſtit *Echinorum* varias *ſpinas* & Sceleti interioris oſſicula, quorum ſpeciali enumeratione ſuperſedeo.

Fig. 70. Sequuntur *ſtellarum marinarum* obuii ſparſim articuli.

Numeroſa eſt imprimis *Teſtaceorum* à Diluuiana ſtrage reſiduorum ſeges, de quarum prima ex Mari & fluuiis origine nemo ferè hodie dubitat, nec dubitare ſinunt quenquam Teſtæ ipſæ in ſubſtantia reſiduæ, figura, circumuolutiones, muſculorum veſtigia, ſtrata ſuperſtrata, aliæ circumſtantiæ eædem prorſus cum fluuiatilibus & marinis analogis, locatio quoque in ordine ad ſpecificam grauitatem; Ex plurimis ea præprimis ſeligam, quorum analoga hactenus vel nondum ſunt cognita, vel rarò obuia, proin Hiſtoriæ conchyliorum inſignem poſſunt affundere lucem.

Ex Cochleis uniualuibus in ſe retortis ſiſtat ſe

Fig. 71. Nautilus in ſuas concamerationes diſtinctus.

Cornua Ammonis ſunt ex iis, quorum analoga pauca ſunt cognita ex Hiſtoria maris, ut dubium haud ſit, eſſe, quæ reſpondent noſtris mirè variantibus foſſilibus ἐμβύθια ſiue pelagia, imi Maris incolas, qui etiam grauiſſimis tempeſtatibus non ejiciuntur ad littora, diſtinguo in *ſpinata* & non *ſpinata*.

Fig. 72. *Cornu Ammonis* non ſpinatum craſſius ſeu ſpiris teretibus læue, tuberculorum unico ordine utrinque in ſummo orbe cinctum.

Fig. 73. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſtriatum ſtriis nunc ſimplicibus, nunc bifurcatim totam ſpiram extimam trajicientibus.

Fig. 74. *Cornu Ammonis* non ſpinatum ſtriatum ſtriis infaſtigium acutum eleuatis & bifurcatim orbem extimum trajicientibus.

Fig. 75. *Cornu Ammonis* ſpinatum ſpina prominula craſſiori & nodoſâ ſtriis ſimplicibus, recta ad marginem excurrentibus, initio & fine craſſioribus, & in ipſo margine in tubercula eleuatis, ibique verſus caput lapidis reflexis.

Fig. 76. *Cornu Ammonis* ſpinatum, ſpina extima ſenſim ad ſpinam decliui, ſtriis plerumque bifurcatis, in ſpina elatiori ad angulos valde acutos concurrentibus.

Fig. 77. *Cornu Ammonis* ſpinatum ſpinæ loco in ambitu crenatum, valde compreſſum, læue, ſpira latiori unica terminatum.

Fig. 78. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſtriis ſimplicibus undatis, ad ambitus marginem in tubercula eleuatis, indeque bi- & trifurcatim atque arcuatim trajicientibus.

TAB. LVII.

Fig. 79. Singulari attentione Tabulaque dignus *Lucius* meus in fiſſili Oeningenſi.

Fig. 80. *Chama* transuerſim rugoſa ſeu ſtriata.

Fig. 81. *Concha* foſſilis *Tellinoides* poroſa læuis.

Fig. 82. *Cochlea* Cylindroides maxima.

Fig 83. *Chama* rotunda transuerſim rugata & ſtriata compreſſa.

Fig. 84. *Chama* valde conuexa roſtro aduncо, transuerſim rugata & ſtriata, alata.

Fig. 85. *Concha* rhomboidalis ſiue inæqualis rotunditatis.

Fig. 86. *Pecten* latioribus ſtriis.

Fig. 87. *Pectunculi* ſtriati.

Fig. 88. *Bucardites* ex utraque parte conuexus, & ſpina eminente donatus.

Fig. 89. *Chama* cordiformis valde conuexa.

Fig. 90. *Tubuli* vermiculares contorti minimi vid. fig. 53.

Fig. 91. Ex *Turbinatis* teſtaceis corpore breuiori, orbe primo amplo, ore rotundo, adeſt heic Cochlea ſeu *Trochus* lapideus, conf. quoque Fig. 40.

Fig. 92. *Pectunculus* exiguus capillaribus ſtriis præditus.

Fig. 93. *Chama* læuis utrinque valde conuexa, roſtro valde adunco.

Fig. 94. *Chama* læuis ſubrotunda.

Fig. 95. *Chama* ex altera Cardinis parte valde producta & acuminata, ex breuiori rotundata.

Fig. 96. *Chama* cordiformis ſtriis transuerſis & longis quaſi reticulata, roſtro minus recuruo, parte altera planiore, quam in aliis Cartiſſis.

Fig. 97. *Muſculus* anomius ſubrotundus, valua inferiore unica lacuna præditus. Notandum de his anomiis, inter marinas hactenus, quod ſciam haud inueniri.

TAB. LVIII.

FOssilibus detegendis facem præferre potest

Fig. 98. *Caput Medusæ*, Diluuii unum ex maxime egregiis Monumentis, ex Agro Ducatus Wirtembergici, quod publicæ luci expoſuit Exc. *Eberh. Frider. Hiemer* Sereniſſimo Duci à Conſiliis Sacris & Aulicis. Sed ſunt monendi imo rogandi Hiſtoriæ naturalis Cultores, ut ex ſpeciali variarum ſtellarum Anatome, penitius inquirant in analoga his aliisque foſſilibus marina.

Fig. 99. *Pecten* valde compreſſus denſe ſtriatus.

Fig. 100. *Muſculus* anomius a cardine ad extremam oram longior.

Fig. 101. *Muſculus* anomius a cardine ad oram breuior rotundatus.

Fig. 102. *Concha* ab uno latere breuiſſima, ab altero longiſſime excurrens ſtriata.

Fig. 103. *Strombi* majoris ſecundum longitudinem ſtriati ſpira, impreſſionibus foliaceis inſignita.

Fig. 104. *Muſculus* longus & anguſtus.

Fig. 105. *Muſculus* ventricoſus transuerſim ſtriatus, vel rugoſus, figura muſculorum ex fluuiatilibus.

Fig. 106. *Muſculus* maximus è fluuiatilibus.

Fig. 107. *Conchæ* cordiformis ſeu *Cartiſſæ* ſpecies roſtro recuruo.

Fig. 108. *Pectunculus* ſubſphæricus.

Fig. 109. *Muſculus* anomius duabus in longiore, tribus in breuiore valua lacunis excauatus.

TAB. LIX.

SEquuntur reliqua *Ammonis Cornua.*

Fig. 110. *Cornu Ammonis* non ſpinatum læue, valde compreſſum ſpirâ latiori unica horizontaliter excurrente terminatum.

Fig. 111. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, in extimo ambitu ſulcatum ſtriis ſimplicibus ad ſulcum uſque excurrentibus.

Fig. 112. *Cornu Ammonis* non ſpinatum ſtriis rectà ad marginem uſque excurrentibus, & plerumque in binos tuberculorum ordines eleuatis, ſuturis vero ſerpentino ductu ſpiram & ambitum extimum trajicientibus.

Fig. 113. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſtriis ab initio ſpiræ bifurcatis.

Fig. 114. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, denſè ſtriatum, craſſius & teretius ſtriis à media ſpira extima bifurcatis.

Fig. 115. *Cornu Ammonis* non ſpinatum dorſo planiori, ſtriis in tubercula eleuatis, indeque bifurcatim orbem extimum trajicientibus.

Fig. 116. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, in extremo ambitu ſulcatum, ſtriis aliis ſimplicibus, aliis bifidis, rectà ad ſulcum uſque excurrentibus ibique in capitula paulo tumidiora terminatis.

Fig. 117. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, denſè ſtriatum, craſſius & teretius, ſtriis bifurcatim & trifurcatim ſpiram extimam trajicientibus.

Fig. 118. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſtriis ab initio in tubercula eleuatis, indeque bi- & trifurcatim orbem extimum latiorem & planiorem trajicientibus.

Fig. 119. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſed ſpinæ loco in planitiem conuexam eleuatum, tribus tuberculorum ordinibus exornatum, ſtriis arcuatis & bifurcatis vel trifurcatis.

Fig. 120. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſtriis ab initio ferè in tubercula eleuatis, indeque trifurcatim & quadrifurcatim orbem extimum veluti ſulcatum trajicientibus.

Fig. 121. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſtriis ab initio elatioribus, & in media ſpira, bi-tri-quadri-quinque- & ſexti-partitis, ambitum trajicientibus.

Fig. 122. a. *Cornu Ammonis* non ſpinatum, ſtriatum ſtriis quadri-partitis quinque-partitis, in 6. vel 7. etiam ramulos diuiſis, & ſic ſpiram & ambitum extimum trajicientibus.

Fig. 122. b. *Cornu Ammonis* ſpinatum, tæniola ſpinæ loco ſpiram extimam ambiente, valde compreſſum, læue vel undatis ſtriis partim eleuatis donatum, unica circumvolutione terminatum.

Fig. 123. *Cornu Ammonis* ſpinatum læue, teres, corona tuberculorum in extremo margine cinctum, ſpina acuta parum prominulâ.

Fig. 124. *Cornu Ammonis* ſpinatum, ſpinæ loco in ambitu extremo acutâ prominulâ, plurium circumvolutionum, ſingulis ſpiris depreſſione quadam veluti per totam longitudinem diuiſis, ſtriis ſimplicibus undatim in forma literæ S ad oram extimam excurrentibus, parum ultra ſuperficiem planam eleuatis.

Fig. 125. *Cornu Ammonis* ſpinatum, ſpina in ambitu extremo acutâ prominula plurium circumuolutionum ſtriis ſimplicibus arcuatim

ad

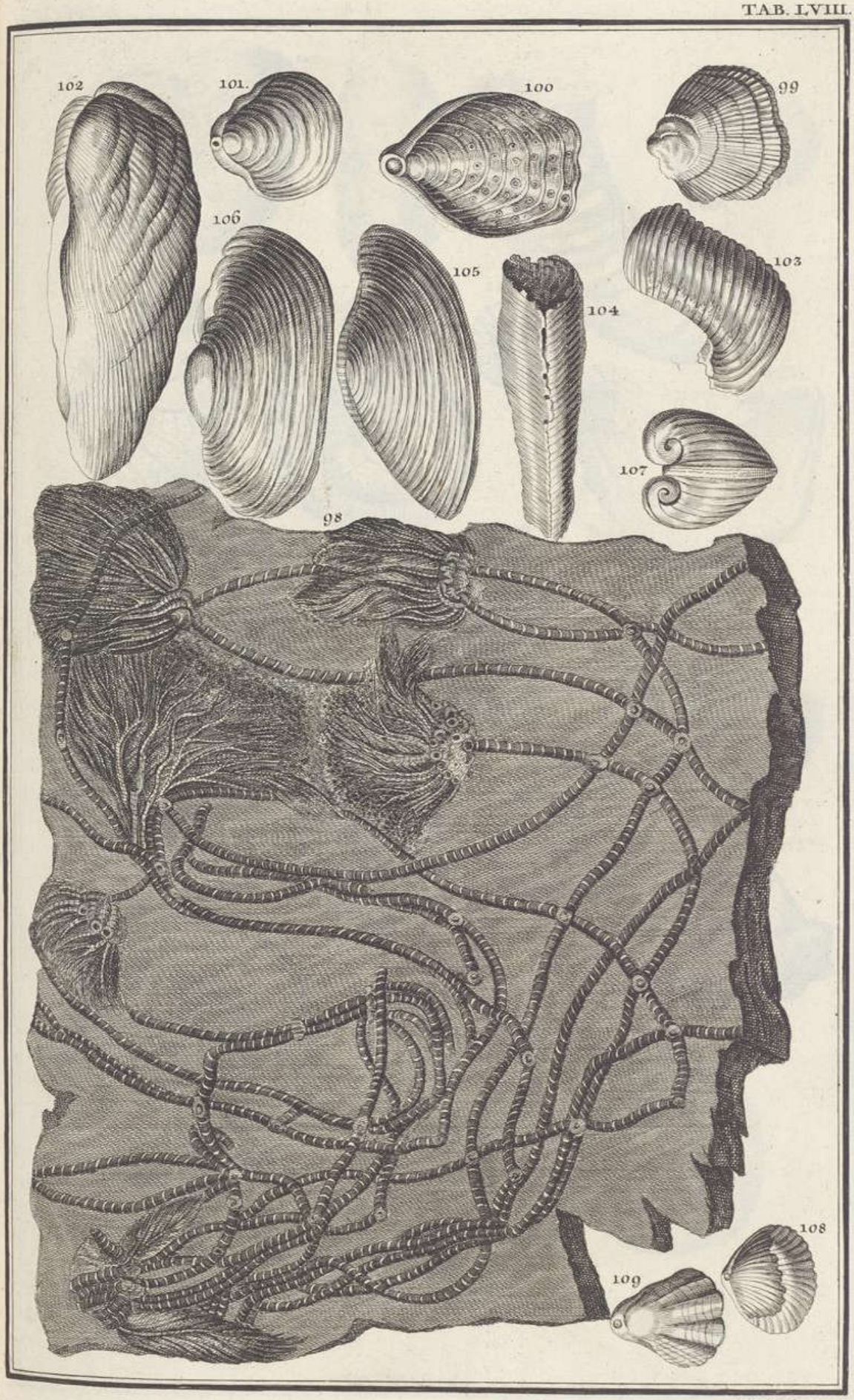

I. A. Corvinus sculp.

TAB. LIX.

J. A. Corvinus sculp.

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS cap. VIII. v. 6. 7.
Corvus evolans.

I. Buch Mosis Cap VIII. v. 6. 7.
Der ausfliegende Rabe.

I.G. Pinz sculp.

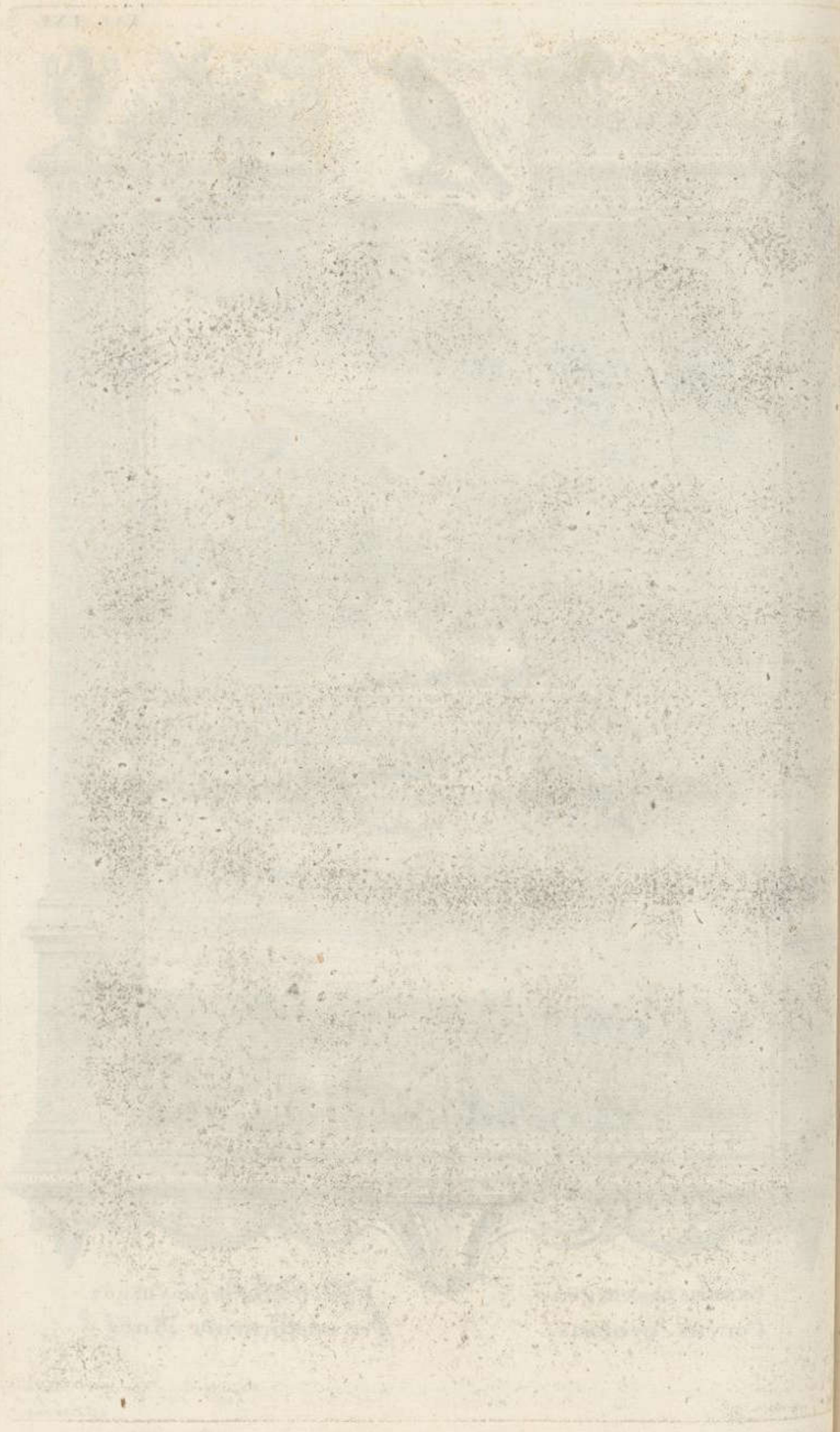

ad oram excurrentibus, craſſioribus & elatioribus.

Fig. 126. *Cornu Ammonis* ſpinatum, ſpinæ loco tæniola cinctum, ſtriis ultra planam ſuperficiem parum eleuatis, verſus marginem ſpiræ euaneſcentibus.

Fig. 127. *Cornu Ammonis* ſpinatum, ſpina binos inter ſulcos eminente, ſtriis ſimplicibus recta ad marginem excurrentibus, ibique paulo incraſſeſcentibus, & ad caput lapidis reflexis.

Fig. 128. *Cornu Ammonis* ſpinatum craſſius, ſtriis undatim & bifurcatim ſpiram trajicientibus, & in tænia veluti articulata concurrentibus, angulosque varios, acutos, obtuſoſue formantibus.

TAB. LX.

Fig. 129. *Pinna* lapidea.

Fig. 130. *Oſtreum* lapideum ad oram extremam profunde plicatum.

Fig. 131. *Oſtreum* plicatum majus.

Fig. 132. *Oſtrenm* rugoſum dorſo eleuato, cauitate magna præditum.

Fig. 133. *Oſtreum* rugoſum valde & inæquale, roſtro longo intus lacunato.

Fig. 134. *Oſtreum* rugoſum valde & aſperum recuruiroſtrum, cum ſuo operculo.

135. *Oſtreum* dorſo in acutum faſtigium eleuato, eodemque muricato; recuruiroſtrum, ſinu laterali juxta ductum dorſi profundo donatum.

Fig. 136. *Oſtreum* anomium rugoſum, roſtro ſubtereti & inſigniter adunco donatum, inter marina rariſſimum, inter foſſilia frequentiſſimum.

Fig. 137. *Oſtreum* biualue paruum, rugoſum, valde compreſſum & echinatum.

Fig. 138. *Oſtreum* prorſus ſingulare transuerſim plicatum, ſeu rugoſum, anguſti roſtrum, quod adſpexi hactenus pro caudæ cujusdam Animalis fragmento; non enim vidi niſi fragmina, e quibus ſolidiſſimæ petræ in ſummis Alpium Helueticarum jugis compactæ conſtant. Integrum poſtea vidi, idque unicum inter Nob. *Heſſii*, amici optimi, rariora.

Vidimus innocentium imprimis πανοπλείας victimarum ingentem numerum ſed ſelectum, majorem longe producturi σὺν ΘΕΩ, in *Theatro Reliquiarum Diluuii*, indubios, mutos licet, Diluuianæ illius inundationis teſtes, qui & Antiquitate, & nobilitate & ſinceritate Numismata, Obeliſcos, Pyramides, Inſcriptiones, aliaque priſci ævi monumenta ſuperant, quantum lenta viburna Cupreſſi. Horreat iterum animo, qui juſtiſſimam à juſtiſſimo DEO Terræ & Terricolis inflictam pœnam ſibi repræſentat, imprimis ſi Mathematico calculo ſubducat Hominum, qui tunc temporis viuere poterant, & Aquis ſuffocari numerum, qui ad 11000. Milliones facile adſcendit, ad 80000. Milliones juxta *Grauens*. Calculum ipſum, ne prolixior ſim juſto, aliis linquo.

TAB. LXI.

Geneſ. Cap. VIII. verſ. 6. 7.

Factum eſt autem poſt quadraginta dies, ut Noah aperta feneſtra Arcæ, quam fecerat, coruum emitteret.

Qui egreſſus (a) ultro citroque volitabat, donec ſiccarentnr Aquæ ſuper terram.

Cumque tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noë feneſtram arcæ, quam fecerat. Dimiſit coruum.

Qui egrediebatur & non reuertebatur donec ſiccarentur Aquæ ſuper terram.

(a) Exibat & redibat Ebr.

POſtquam *Aquæ magis magisque decreſcebant — & decimo menſe prima* (die) *menſis viſa ſunt cacumina montium* v. 5. nunc, elapſis 40. diebus, nimirum undecimo die undecimi menſis, vel 27. Febr. *Coruus* emittitur, ut ſpecularetur, an forte cadaueribus in terra alicubi nudata relictis, inſidere, vel à fœtore carnium allici poſſet, ſaltem ab oſſium nudatorum ſceletis, Teſtaceis, Piſcibus, imo & a frugibus, quibus quoque veſcitur.

Litem meam non facio, an, quod Hebræus vult Textus, redierit emiſſarius, vel non redierit, aſſerente hoc Græca Verſione, & ſubſcribentibus omnibus, præter *Procopium*, Patribus, & ipſo acri alias Hebræi Textus Vindice *Bocharto*, conſpirantibus & Ethnicorum fabulis de Coruo, qui ab Apòlline Aquatum miſſus non rediit, niſi poſt ficus maturas. *Ovid. Faſt. L. II.*

Immemor Imperii ſediſſe ſub Arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.

Imò & Judæis, qui volunt, Coruum emiſſum, quod Arcam intempeſtiua libidine polluiſſet. Mitto alias, quas recutiti habent, nugas, Coruum non deſiiſſe Arcam circumvolitare, nec iuiſſe, quo miſſus fuerat, de conjuge ſua ſollicitus, ne ab alio, ſe abſente, iniretur, id eſt, ne fieret Hanreus: colloquium Noæ cum coruo in *Bereſith Rabba* Sect. 33. Mihi non tanti videntur vel Autoritates vel rationes, ut ab originali textu deflectere opus habeamus.

Poterat & heic & in proximé ſequentibus Tabulis, Arca repræſentari fluido adhuc innatans.

TAB. LXII.

Geneſ. Cap. VIII. verſ. 8. 9.

Emiſit quoque Columbam à ſe, ut videret, ſi imminutæ eſſent aquæ ſuper Terram.

At Columba non inveniens, quo pedem reponeret, reuerſa eſt ad eum in Arcam, erant enim aquæ in ſuperficie univerſæ Terræ. Ille vero exerta manu recepit eam, introduxitque eam ad ſe in Arcam.

Emiſit quoque columbam poſt eum, ut videret, ſi jam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem Terræ.

Quæ cum non inveniſſet, ubi requieſceret pes ejus, reuerſa eſt ad eum in arcam, (aquæ enim erant ſuper uniuerſam terram) extenditque manum ſuam, & apprehenſam intulit in arcam.

SPeculatorem nuper egit, ſed infidum, *Coruus*, carniuora Auis, immund a rapax, nec eſui, nec ſacrificio apta: agit nunc *Columba*, auis graniuora, munda, mitis, & eſui & ſacrificio adhibita, quæ id ſingulare habet, ut ex locis etiam remotis ad nidum ſuum reuolet. Cadauerum reliquias anquirere debebat ille, & forſan oſſa vel carnes reportare, grana hæc σπερμολόγος Auis. De Coruo dubia mouimus, an redierit? Columbam rediiſſe, & mox, ut videtur, certum; addita à Moſe ratio. In Terra λιμναζομένη, ut *Joſephus* loquitur, ſtagnante, lacunoſa, ſaltem & uliginoſa, *non inuenerat, quo pedem reponeret. Erant enim Aquæ in ſuperficie Univerſæ Terræ.* Cacumina ſi excipias montium Aquis exerta.

De Tempore, quo emiſſa fuerit hæc Columba, filet Scriptor ſacer. *Joſeph. Scaliger* 40. dies ponit inter emiſſionem Corui & Columbæ. Probabilius emiſſam hanc fuiſſe vel ſimul cum Coruo, vel ſtatim poſt eum: & probabilius adhuc, ſeptiduo poſt Coruum emiſſam fuiſſe Columbam. Colligi id poteſt ex v. 10. *Quum expectaſſet alios adhuc ſeptem dies, rurſus emiſit Columbam ex Arca.* Eſt ſane heic ἔφεσις ad dies ſeptem præcedentes. Incidit proin hæc emiſſio in diem 4. Martii juxta receptam ſupra Hypotheſin.

GENESIS Cap. VIII. v. 8. 9.
Columbæ emiſsio.

I. Buch Moſis Cap. VIII. v. 8. 9.
Die ausgelaſſene Taube.

I. G. Ponz. sculp.

GENESIS Cap. VIII. v. 10. 11.
Folium Olivarum .

I. Buch Moſis Cap. VIII. v. 10. 11.
Das mitgebrachte Oelblatt.

C. D. Heiman sculp.

TAB. LXIII.

Geneſ. Cap. VIII. verſ. 10. 11.

Porro quum expectaſſet alios adhuc ſeptem dies, rurſus emiſit Columbam ex Arca, quæ veniens ad eum ſub veſperam.

Folium oleæ decerptum in ore ſuo (geſtabat) cognovit ergo Noah, quod Aquæ diminutæ eſſent ſuper Terram.

Expectatis autem ultra ſeptem diebus aliis, rurſum dimiſit columbam ex arca.

At illa venit ad eum ad veſperam, portans ramum oliuæ virentibus foliis in ore ſuo; intellexit ergo Noë quod ceſſaſſent aquæ ſuper terram.

SEptiduo à primæ *columbæ* emiſſione elapſo evolat nunc ſecunda, nempe d. 11. Martii, & lætum noui Orbis parenti adfert nuntium. *Rediens ſub ejusdem diei veſperam folium oleæ decerptum in ore ſuo geſtabat*, non certe ex arbuſtetis Terræ Israelis, aut monte Oliueti, aut campis Aſiæ ſuperioris, quod voluere *R. Abba* Fil. *Cahana* & R. *Leui* in *Breſith. Rabba* c. 33. item *Peyrerius Syſt. Theol.* L. IV. c. 8. Falſa Diluuii particularis hypotheſi nixi, & ſiniſtra explicatione loci Ezech. XXII. 24. Clarum ex Textu, fuiſſe allatum Oleæ ramum, Aquarum ſuper terram imminutarum, indicium, & quî fuiſſet, ſi in Terra non Aquis tecta fuiſſet decertus? Aliis rationibus recenſendis ſuperſedeo, ut & refutandæ ridiculæ illi opinioni, quam legere licet ex dictamine recutitorum Doctorum in *Vajekra Raba* c. 31. qui volunt, decerptum fuiſſe ramum in Paradiſo terreſtri, quem finxerant Ebræi ſupra montium vertices, ab omni diluuio & tempeſtatibus immunem, & poſt illos nonnulli quoque Patrum.

Sed ubi felix illa ἐλαιόφορος Regio, quæ primum renati Orbis indicium Noacho dedit? Placet *Aſſyria Bocharto Hieroz.* P. II. L. I. c. 5. quod habeat oleas & oleum 2. Reg. XVIII. 32. & ne deſit ὁδηγὸς viatori, Columbæ is aſſociat Aquilonem, qui Auem ſponte quidem Regionem magis Auſtrinam quærentem illuc pulerit. Abſterreret me longa nimis via, ſi ibi Mons Ararat fuit, ubi volunt Armeni & Perſæ, & teſtibus peregrinatoribus nullæ creſcunt oleæ. Mihi dubium hocce nullam figit crucem. In Regiones illas, ubi alias non creſcunt, Aquarum ductu deferri poterat Olea, ut haud adeo longé ab Arca decerpi potuerit ramus. Sint Diluuianæ reliquiæ tranſportationis hujusmodi teſtes, Pinus in Anglia, Piſces, teſtacea marina in montibus Helvetiæ, Elephanti, Crocodili in Germania. Et probabile eſt admodum oleam hanc in Terra Aquis ex parte tecta recubuiſſe, ramis interim extra ſuperficiem extantibus, é quibus fuit folium decerptum, & judicaſſe inde Noachum, in tantum eſſe Aquas diminutas, ut Arbores ſeu ſtantes, ſeu jacentes apparere, extraue Aquas prominere cœperint.

Quod Columba Noacho attulit non fuit *ramus* Oleæ ſed *folium* עֲלֵה זַיִת טָרָף φύλλον ἐλαίας κλῆρος, *folium oleæ decerptum* vel *carptum*, quod decerpi poterat ex Arbore ſtante vel cubante, imo & ex ramuſculis forté in Terra jacentibus, imo folium in terra jacens á columba ſuſtolli. Obſeruandum heic, eſſe hujus Arboris folia texturæ tenacioris, ut diu etiam ſub Aquis perdurent, Aquæ veluti & Solis radiis inuicta: ut communiter ſunt Arborum in Climatibus Orientalioribus folia: hinc uti hodie Indi tuguria ſua obtegunt foliis Palmæ, Ichthyophagi olim texerunt foliis Oleæ. Strabo Lib. XVI. vocat Μάνδρας, στεγαζὰς ἀπὸ φυλλάδος ἐλάιης, *Caſas Oleæ folio tectas.* Potuit quoque progerminare hoc folium ex Arbore foliis ante nudata, conſtat quippe, hanc Arborem facillimé protrudere noua & germina & folia, *Virgil.*

Traditur é ficco radix oleagina ligno.

Et facilius tanto, ſi fuit hæc Arbor limo Diluuiano ex parte immerſa, partibus nutritiis admodum fœcundo.

Agnoſcimus folium Noacho allatum pro vero *Oleæ*, & quidem *ſativæ* Fig. O. folio, non *Oleæ* illius *ſubmarinæ*, de qua *Theophr. Hiſt. Plant.* L. IV. c. 8. *Plm.* L. XIII. c. 25. neque *Potamogeti anguſto ſalicis folio* C. B. quod ab Oleæ foliis haud multum abludit. Sane ex hujusmodi Plantæ vel ſubmarinæ vel Aquaticæ

ticæ ἀποσπασματίῳ non potuiſſet conjicere Noachus, quod quidem conjecerat.

Cognovit nempe Noachus ex allato ſibi Oleæ folio, quod *Aquæ diminutæ eſſent ſuper Terram*, non ſuſidiſſe duntaxat infra montium vertices, ſed & Aquis eſſe leuata τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, loca inferiora; prominere colles mitiores; memor loci natalis olearum, quæ non amant altiorum montium culmina, nec loca ima prorſus campeſtria, τὰ τῆς γῆς ὑχήματα προσκλινῆ καὶ ὑψιλά, ut Florentinus loquitur L. IX. Cap. περὶ ἀέρος ἐπιτηδείε ἐλαίας καὶ γῆς χωμάτων vi. Columell. L. VI. c. 6. Pallad. L. III. c. 18. Talis fuit ſitus montis illius Oliuarum in Hiſtoria Paſſionis CHRISTI celebris. Paterentur nempe Oleæ in editioribus jugis à frigore & pruinis, in campis planis ab æſtu & nimio humore. Spem porro faciebat lætus Columba nuntius Noacho nunc per Anni feré integri decurſum incarcerato, non periiſſe Terram cum omni Vegetabilium, unde viueret, apparatu, ſupereſſe Arborum frugiferarum, germinaturarum reliquias. Inferre poterat inſuper, inueniſſe Columbam loca, ubi requieſceret, & non volâſſe auem tota die, nam ſub veſperam, quæ mane forte fuerat emiſſa, redierat. Debebat tentari optimi Viri judicium & patientia, ſed & dejectus animus erigi.

Et hæc forſan *Columbæ* adeo auſpicata legatio occaſionem dedit Orientalibus populis, quos dehinc ſecuti alii, Columbis utendi tanquam Legatis ſeu nuntiis, qui noua ab uno loco in alium portarent Plin. L. X. c. 37.

Ad marginem exhibet

Fig. A. Oleæ ramum oliuis onuſtum.
B. Florem Arboris hujus monopetalum veluti infundibili-formen quadripartitum cum calyce.
C. Eundem ſine calyce.
D. Fructum ouatum mollem.
E. Eundem oſſiculo fœtum.

TAB. LXIV.

Geneſ. Cap. VIII. verſ. 13. 14.

Factumque eſt ſexcenteſimo primo anno (menſe) primo, ejusdemque primo (die) exiccatæ ſunt Aquæ de Terra, amouitque Noah operculum Arcæ, & proſpexit, & ecce ſuperficies terræ erat ſiccata.

Porro in menſe ſecundo, vigeſimo ſeptimo die menſis, arefacta eſt Terra.

Igitur ſexcenteſimo primo anno, primo menſe, prima die menſis, imminutæ ſunt aquæ ſuper Terram: & aperiens Noe tectum Arcæ aſpexit, viditque, quod exiccata eſſet ſuperficies terræ.

Menſe ſecundo, ſeptimo & viceſimo die menſis, arefacta eſt Terra.

LEgatorum eſt, Principibus ſuis fidelem narrare rerum, quas in commiſſis habebant, ſtatum, aſt noſter, *Columba ſecundo emiſſa non ultra eſt reuerſa ad Noachum* v. 12. ſed ipſa abſentia, ſilentium ipſum Patriarchæ fuit reſponſi loco. Inferre poterat inueniſſe Auem locum, ubi commode poterat & quieſcere & viuere. Noluit tamen præceps exire foras & carceres, ut ita loquar effringere, nec ſibi fidens, nec Terræ. Sana dictabat ratio temporis ſat magni decurſu opus eſſe ad exiccandam, quam forte præ oculis habebat, Terram πηλώδη, lutoſam & partim euaporatione, partim refluxu Aquarum in priſtinos & imos alueos. Proceſſerat illa lente, hæc lentius, quo defluebat magis Aqua ad Regiones campeſtres, inundatas haud dubie aliquandiu poſt egreſſum ipſius Noachi ex Arca, propter Stratorum ſoliditatem. Non plus vaporum ſurgere poterat in Atmoſphæram, quam par erat capiendis, hinc euaporatio tarda, & magis quidem ac magis. Sed nec voluit ſibi fidere Noachus, *ingreſſus fuit cum domo ſua in Arcam* vi mandati Diuini expreſſi Gen. VII. 1. Nunc præſtolatur ab eodem ſummo Legislatore mandatum, rogat & obtinet Gen. VIII. 15. 16. *Egredere ex Arca, tu & uxor tua, filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum.* Expertus hactenus optimam & providentiſſimam DEI manum per totum Diluuianæ Inundationis decurſum, Eidem DEO ſuo & Creatori & Conſeruatori in ſacrificium offert patientiam, Fidem, Spem, ſubmiſſionem pientiſſimam.

Eſt

GENESIS Cap. VIII. v. 13.
Tecti remotio.

I. Buch Mosis Cap. VIII. v. 13.
Das abgenommene Archen Dach.

G. D. Heüman. sculp.

GENESIS Cap. IX. v. 12.–17.
Signum Iridis.

I. Buch Mosis Cap. IX. v. 12.–17.
Der Regen-bogen ein Gnaden-Zeichen.

B. S. Sadler jun. sculp.

Est DEVS ordinis DEVS. Noluit ut aresceret Terra miraculo, sed juxta Naturæ restabilitæ Leges, sensim sine sensu. Testimonium gradualis hujus exiccationis dat Textus. Τὸ חָרְבוּ vers. 13. vertimus per *siccum*, τὸ יָבֵשָׁה *per arefacta est terra.* vers. 14. scilicet magis ac magis euaporabat Aqua ex Terræ lutosæ & humidæ poris, sed & magis ac magis per plana inclinata defluebat.

Claudenda venit heîc Chronologia Diluuii. Constat ex Gen. VII, 11. initium Inundationis cadere in diem 17. mensis secundi, qui respondet 3. vel 4. Junii 1657. *Nunc amouet Noa operculum Arcæ* die 1. mensis primi, proin in ipso Æquinoctio verno. Et arefacta est Terra die 27. mensis secundi, qui incidit in 13. Jun. 1658. Juxta hunc calculum latuit Noachus in Arca per Annum integrum & 9. insuper dies: si addideris insuper 7. dies, quos ante intrauit Arcam Noachus, quam irruit Diluuium, erit mora integra Patriarchæ 16. dierum supra Annum. Habent *Josephus* & LXX. Annum.

TAB. LXV.

Genes. Cap. IX. vers. 12. – 17.

Et dixit DEVS: hoc erit signum Fœderis, quod ego do inter me & inter vos, & inter omnem animam viuentem, quæ vobiscum est, in generationes perpetuas.

Arcum meum posui in Nube, eritque signum Fœderis mei inter me & Terram.

Eritque, quum obnubam Nubem super Terram, tum conspicietur Arcus in ipsa Nube.

Tum recordabor Fœderis mei, quod est inter me & inter vos, deinde etiam inter omnem animam viuentem in omni carne, nec erunt ultra aquæ in Diluuium, ut dissipent uniuersam carnem.

Quin Arcus in Nube erit, quem cum videro, recordabor Fœderis perpetui (quod est) inter DEVM & inter omnem animam viuentem, in omni carne, quæ est super Terram.

Dixitque DEVS ad Noah: Hoc est signum Fœderis, quod constitui inter me & omnem carnem, quæ est super Terram.

Dixitque DEVS ad Noë: Hoc est signum fœderis, quod do inter me & vos & ad omnem animam viuentem, quæ est vobiscum in generationes sempiternas.

Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram.

Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus.

Et recordabor fœderis mei vobiscum & cum omni anima viuente, quæ carnem vegetat, & non erunt ultra aquæ diluuii ad delendam uniuersam terram.

Eritque arcus meus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni, quod pactum est inter DEVM & omnem animam viuentem uniuersæ carnis, quæ est super Terram.

Dixitque DEVS ad Noë: Hoc est signum fœderis, quod constitui inter me & omnem carnem super terram.

SUnt, qui heîc, & alibi, naturalem Verborum sensum excludunt prorsus & aquilinis velut alis super Æthera lati mysticè omnia explicant: sunt & qui Naturæ omnia tribuunt eamque invitam sæpe, quocunque libet trahunt, trudunt-ue, sunt tandem, qui medio tutissime eunt, Naturam conciliantes cum Scriptura, mysticam exegesin cum sensu literali.

Ex prima Interpretum Classe est *Ambrosius*, qui per קֶשֶׁת *Arcum* non intelligit *Iridem*, sed virtutem inuisibilis DEI, quæ arcum

Justitiæ Diuinæ nunc tendit, nunc, ne rumpatur relaxat. *Lib. de Arca & Noe* c. 27. Ad secundam Classem relegandi sunt *R. Leui Ben Gerson, Thomas Aquinas, Cajetanus, Cardanus, Gerh. Joh. Vossius, Valesius*, qui Iridem signum esse volunt signati, non amplius venturi Diluuii, naturale. Statuimus in tertia eorum phalange, qui Iridem visam dicunt Noacho, sed non fuisse signum naturale Diluuii in posterum non venturi, sed arbitrariam, ut fuit signum Circumcisionis, Paschatis, Sanguinis Fœderis, Aquæ in Baptismo, Panis & Vini in Eucharistia. Heidegg. Exerc. de Paling. mundi Th. 29.

Hoc si ita sit, si Iris hæc signum fuit non amplius venturi Diluuii, κατὰ συνθήκην ex instituto, conspecta quoque fuit ante Diluuium, contra quod volunt post *Aben Ezram* multi Doctores Christiani, & hos inter ipse noster, sæpe hactenus laudatus *Sturmius Ausleg. Heil. Schrifft* p. 115. *Burnet Theor. Tell.* L. II. c. 5. utpote cujus Terra prima alia longe fuit ab hodierna. Sane si, quod euicimus, primus orbis idem prope fuit cum eo, quem nunc incolimus, si fuere montes, valles, pluuia, nubes, non video, quid impediat, quo minus comparuerit Iris, nam adfuit & Sol & oculus spectatoris. Neque ex Textu elici potest Arcus nouus, antea non visus, sed nouus duntaxat usus, nouus ex instituto diuino significatus.

Accedamus propius, visuri hoc prorsus sui generis Fœderale Diploma, & monadicum, non Æri, non Marmori, non Pergameno, ut Principum sunt & Populorum, sed Aeri fluidissimo inscriptum, durabilius tantò, quia in momenta delebile, producibile in momenta. Ærugini illa, Blattis, Tineis, interitui obnoxia, hoc ejusdem cum mundo durationis. Sunt Viæ DEI aliæ a viis hominum. Heic inscribit T. O. M. Instrumentum Fœderis cum Noacho & Genere Humano pacti, Nubi tenui, roridæ, stylus sunt vel penna radii solares, & ipsi πολύμορφοι, variè colorati, atramentum guttulæ pluuiales, & ordinatissimi in iis colores, lineæ, ornamenta varia, radiorum refractio atque reflexio, Cancellarius potentissimus ipse DEVS : *Arcum meum posui in Nube.*

Fuit hoc μετέωρον, μέγα λίαν Θαυματέργημα, admirationi ipsis Gentilibus, θαύμαντος ἔκγονος, *Thaumantis filia* inter Diuas relata, apud *Platonem in Theæteto, Plutarch. Placit. Philos.* III. 5. *Apollodor. Biblioth.* L. I.

> Παῦρα δὲ Θαύμαντος θυγατὴρ πόδας ὠκέα Ἶρις
> Ἀγγελίη πωλεῖται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης.
> Ὅπποτ' Ἶρις καὶ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρηται.
>
> *Raro vero Thaumantis filia, pedibus velox, Iris*
> *Nuntia versatur super lata dorsa Maris,*
> *Quando lis & contentio inter Deos exorta fuerit.*

Neque mirum in admirationem fuisse abreptos ex conspectu Meteori multis nominibus admirandi, quod cito fit, cito perit; picturæ, quæ coloribus elegantissimis & ordinatissima serie, in secundariâ inversâ inimitabili prorsus artificio elaborata superbit : ubi penicilla sunt Radii solares, ipsi, ut dixi πολύχροοι, Tabula Aeris Elementum fluidissimum ; ubi admirandum, nec unquam satis, comparere forma exactè circulari, comparere simul & semel ejusdem picturæ multas milliones, imo tot diuersas Irides, quot sunt in eodem Horizonte spectatores, horumue oculi ; tot nouas, quot passus facit spectator, imo quot capitis nictus mutat ; admirandum quod ὠκὺς sit πόδας, celeripes, quod citius quis cursu delassetur, quam picturam assequi possit, nisi quis in ipsa congerie guttularum consistat, & complui se patiatur, quo situ Iridis ipsius circulari peripheriæ insistit spectator.

TAB. LXVI.

ALius est loci, alius temporis, integram sistere Iridis Historiam; Voluminis id foret, non concentratæ, ad quam alligati sumus, exegeseos, opus. Theoriam reducere cœpit *Cartesius* ad Mathematicam certitudinem, & ad summum tandem demonstrationis culmen euexit Philosophorum omnium, quotquot fuere unquam, subtilissimus & accuratissimus *Isaacus Newton.* Viden' totius Theoriæ Epitomen !

Fig. I. Oculus est in O. OP linea radiis SE. SF. parallela POE. POF. POG. POH. anguli à 40°. 17'. 42". 2'. 50°. 57'. ad 54°. 7'. qui anguli circa lineas OE. OF. OG. OH. ducti margines constituunt duarum Iridum AFBE. CHDG. Guttis igitur E. F. G. H. positis in circulo conicarum superficierum formatarum a lineis OE. OF. OG. OH. & illustratis à Sole per radios SE. SF. SG. SH. erit angulus SEO. æqualis angulo POE. 40°. 17'. maximus eorum, in quibus radii maximam sustinent Refractionem, & post unicam Reflexionem tendunt ad oculum, per consequens omnes guttæ in linea OE. radios sistent maximè

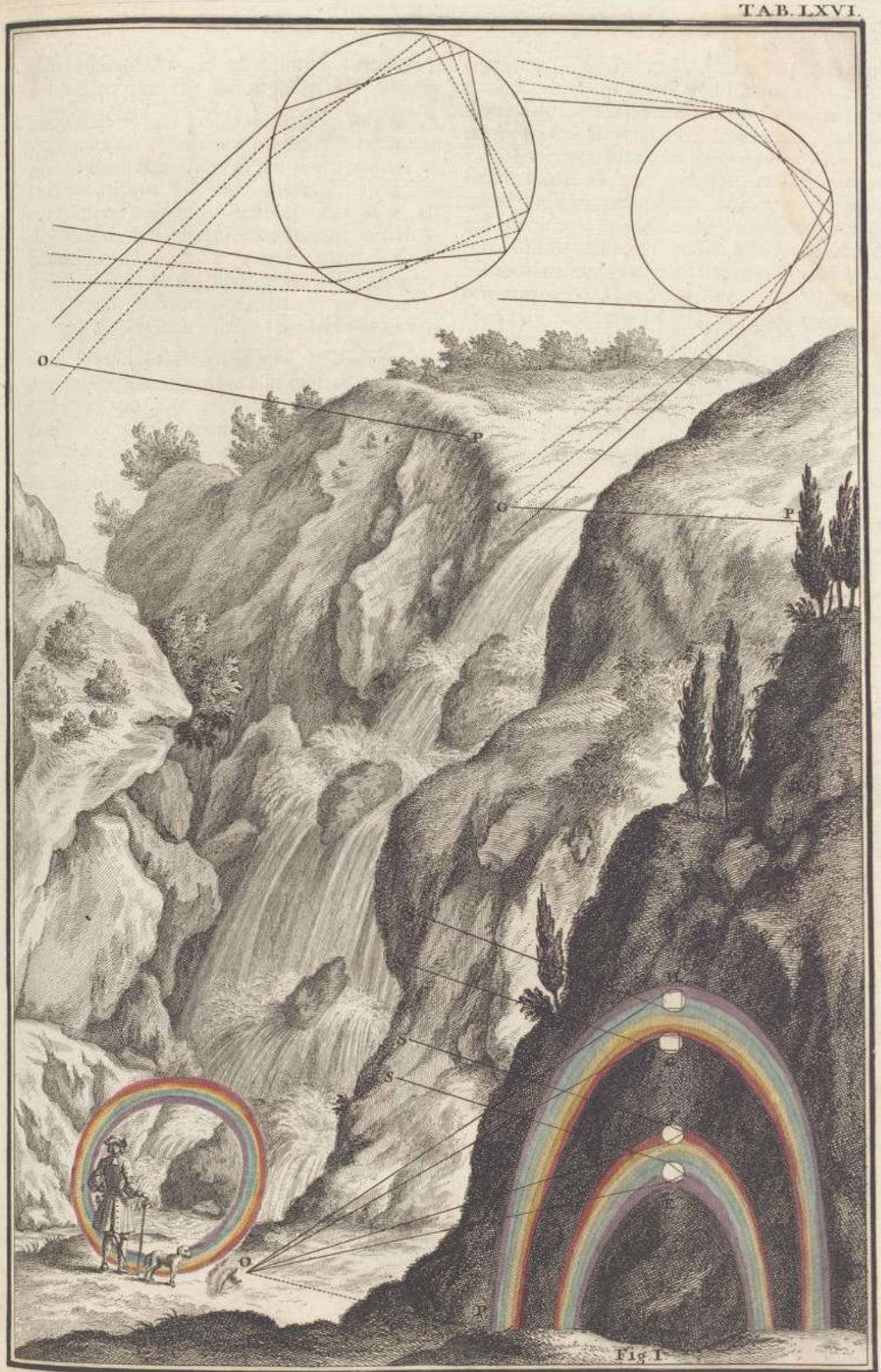

Fig. I.

GENESIS Cap. IX. v. 12. 17.
Iridis demonstratio.

I. Buch Moſis Cap. IX. v. 12. 17.
Unterſuchung des Regenbogen.

I. G. Puntz sculp.

mè refrangibiles, id eſt colorem cœruleum, vel violaceum. Et ſic angulus SFO æqualis angulo POF. 42° 2′. maximus erit, in quo radii minimam refractionem ſuſtinent ex iis, qui poſt unicam Reflexionem perueniri poſſunt ad oculum, ſicque guttulæ omnes in linea OF. rubedinem immittent oculis. Par ratio eſt Radiorum, qui intermedios habent refrangibilitatis gradus, & in guttulis inter E. & F. mediis ſiſtunt ab E. aſcendendo ad F. colores, violaceum, Indicum, cœruleum, viridem, flauum, aureum, rubrum. Sic in Iride ſecundaria angulus SGO. æqualis τῷ POG. 50° 57′. minimus erit angulorum, in quibus radii minimè refrangibiles poſt binas reflexiones ex guttulis ad oculum perueniunt. Proin omnes guttulæ in linea OG. ſiſtent colorem rubrum. Et angulus SHO æqualis POH. 54° 7′. minimus eorum in quibus radii maximè refrangibiles poſt duas Refractiones refracti ad oculum pertingunt, & proin omnes guttulæ in linea OH. oculo immittunt colorem violaceo-cœruleum, & Guttæ mediæ inter G. & H. aſcendendo à G. ad H. ordine rubrum, aureum flauum, viridem, cœruleum, Indicum, violaceum. Sic obtinebimus binos arcus coloratos, interiorem & ſplendidiorem, formatum unica reflexione, exteriorem duabus. Eritque latitudo interioris. EOF. 1° 45′. exterioris GOH. 3° 10′. interuallum FOF. 8° 45′. Sic nempe ſeſe res haberet, ſi foret Sol unicum punctum. Auget autem latitudo Solis latitudinem Arcuum, minuitque latitudinem interualli. Eſt enim latitudo arcus interioris 2° 15′. exterioris 3° 40′. interualli 8° 25′. Angulus interioris Arcus maximus POF. 42° 17′. minimus exterioris POG. 50° 42′.

Meum non eſt ἀλλοτριοεπίζειν, neque officii mei ratio, neque inſtituti id poſcit. Id tamen non poſſum non monere, Allegorias, ſi quæ populo prædicanda ſint, non niti debere falſis, ſed genuinis, quos Hiſtoria dat Naturalis, conceptibus. Et habet ſane heic Verbi Diuini Præco, quod ex admirandi Phœnomeni conſideratione plenis buccis decantet infinitas DEI perfectiones, Sapientiam, Potentiam, Juſtitiam, Miſericordiam, τὴν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν ΘΕΟΥ· Rom. XI, 22. Habet, cur ſerio moneat Homines, ne unquam adſpiciant Iridem, niſi memores, & pia deuotione memores, tremendi illius Diluuiani judicii, quo finito DEVS Symbolum hoc gratiæ & Fœderis in Nubibus, ceu magnifico Theatro poſuit. Si cui placet Iris, tanquam typus CHRISTI, inſeruient ei, quæ legimus Apoc. X, 1. IV, 3. Sic quidem oſtendet Auditoribus, locum Iridis Nubem eſſe roridam, Nubibus CHRISTVM uti pro vehiculo; Viſum in V. T. formâ columnæ Nubis: Nubis forma ſeſe demiſſiſſe haud ſemel ſuper Arcam propitiaonis, Nube adſcendiſſe in Cœlum: deſcenſum Arcus Cœleſtis ad Terram uſque comparabit cum CHRISTI deſcenſu ex altiſſimo Cœli ſolio in hanc Terram: Sublimem Meteori ſitum cum conditione eminenti Saluatoris, dati in ſignum omnibus gentibus, eleuati ſuper omnia, eleuati etiam in infimo humiliationis ſuæ ſtatu in Cruce, in Serpentis ænei antitypum; communem eſſe omnibus, proprium fidelibus ſingulis, at ſinguli ſpectatores vident propriam ſuam Iridem. Colores Iridis elegantiſſimos conferet cum CHRISTO Hominum pulcherrimo & gratioſiſſimo, Refractiones quas patiuntur Radii, cum Paſſione CHRISTI, Reflexiones cum gratia ſua corda Hominum irradiante. Eccleſiaſtic. XLIII, 12. *Contemplare Arcum ſplendore ſuo perquam elegantem, & authori ejus gratulare. Glorioſa curuatura ſua cœlum ſuccingit circulo, manibus Altiſſimi eum extendentibus.* Guttulis ex Aere deciduis, in quibus formatur Iris, Prophetia illa Jeſ. XLV, 8. *Rorate Cœli è ſupernis, & Nubes ſtillent Juſtitiam, aperiatur Terra & fructum edant ſalutem & juſtitiam, quas progerminare ſimul faciet.* Item antiphonia illa Angelica Luc. II, 14. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ ταῦτα.

TAB. LXVII.

Geneſ. Cap. IX. verſ. 20. 21.

Cœpit autem Noah vir agricola plantare vineam.
Quumque de Vino biberet, inebriatusque eſſet, nudauit ſe (a) in tentorio.

(a) *Ebr. in medio tentorii ſui.*

Cœpitque Noë vir agricola exercere terram & plantauit. vineas.
Bibensque vinum inebriatus eſt & nudatus in tabernaculo ſuo.

TErræ redditus Homo, Homini reddita Terra, ſed ea non ſponte fruges proferens. Non ſublata maledictio Homini peccatori indicta, & Terræ ipſi Geneſ. III, 17. 18. 19. Imo vero licet in Diluuiana ſtrage imprimis fuerit execrationi data, magis aucta, fœcundiſſima nempe, quæ fuerat, nunc ſterilis reddita. Labore nunc opus, qui impedimenta remoueat, id eſt, Agriculturâ, quæ non demum cum Noacho cœpit, ſed primos mortales habet inuentores. *Cain fuit agricola.* Gen. IV, 2. Memor Noachus & Maledictionis illius juſtiſſimæ, ſed & Promiſſionis recentiſſimæ Gen. VIII, 22. *Adhuc erunt omnes dies Terræ ſementis & meſſis*, cœpit colere agrum, non emulgere agricolas, horum labores alto ſupercilio deſpicere, ſed ipſe operi manum admouere, eſſe *agricola.*

Sed & *Vinitor. Cœpit plantare Vineam.* Vini uſum primo Orbi ignotum à Noacho primùm, & quidem per incuriam & accidens inuentum pertendunt ex Hebræis *Maimonides, Kimchi*; ex Patribus: *Cyrillus, Theodoretus, Hieronymus, Chryſoſtomus*, qui hinc Janus οἰνότριος cluet. Aſt ignoraſſe Vini confectionem & uſum primi orbis incolas vix eſt credibile. Erant vites, eæque præcellentes ubique: allicuit fructuum dulciſſimorum atque gratiſſimorum conſpectus, nec erat opus niſi expreſſione ſucci, ut proin ſit Vinum juxta Pomacea, Pyracea, Turcarum Sorbet, Chinenſium potum ex Oryzo, Indorum Vinum Palmites, potus unus ex ſimpliciſſimis. Et inebriaſſe ſe τὰς πρὸ τᾶ κατακλυσμᾶ conſtat ex Matth. XXIV, 38. ut וַיָּחֶל & *cœpit*, non tam innuat primam, ut Agriculturæ, ita Viticulturæ inuentionem, ſed harum Artium βιωτικῶν nouam ad uſum reuocationem.

Nolo Lectorem morari fuſa *Ampelographia*, quam dedit *Sachſius*. Sed quidem contemplandus propius Noachus, non ebrioſus, ſed ebrius. *Is, quum de Vino biberet, inebriatusque eſſet, nudauit ſe in tentorio.* En corpus viribus ſuis ſolutum! Animam veluti cardinibus ſuis motam! Æquilibrium corpus inter & Mentem labefactatum! triſtes Aeris compreſſi, qui potibus inebriantibus ineſt, in ſanguinem & Arteriolas, in primis cerebri effectus! in motu Sanguinis & Spirituum, progreſſiuo & circulatorio anomaliam! dolorem capitis grauatiuum ac ſomnolentiam! vacillantes corporis vires! nutantes pedes! incertus greſſus! Intellectum à nimio potu obrutum! ſui ipſius oblitum! inordinatos geſtus! incompoſitas actiones! inarticulata verba, ut quid dicat, vel agat neſciat ebrius! fatalem corporis ſtatum, cujus vires dejiciuntur, Animæ, cujus facultates prænobili uſu priuantur; Hominis totius, qui è throno nobilitatis ſuæ dejicitur turpi donorum, ipſi conceſſorum abuſu! Graphicam magis ſi deſideres vitii hujus & triſtium effectuum deſcriptionem, adi *Swalue Ventriculi Querelas & opprobria.* p. m. 179.

GENESIS Cap. IX. v. 20. 21.
Noa Agricola et Vinitor.

I. Buch Mosis Cap. IX. v. 20. 21.
Noe Wein und Ackerbau.

M. Tyroff sculp.

GENESIS Cap. I. v. 3.
Laterum et Mortarii coctio.

I. Buch Mosis Cap. XI. v. 3.
Gebakene Steine u. Mörtel bereitet.

M. Tyroff. sculp.

TAB. LXVIII.

Geneſ. Cap. XI. verſ. 3.

Dixeruntque (a) alter ad alterum, Agite ducamus lateres, & incendamus incendium, fuitque illis later pro lapide, & argilla pro cæmento.

Dixitque alter ad proximum ſuum: Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro ſaxis, & bitumen pro cæmento.

(a) Dixerunt unusquisque ad proximum ſuum.

EX nihilo produxit Omnipotens DEVS vaſtiſſimum hoc Mundi ædificium, imo mundos in tenuiſſimo Æthere natantes. Terram ipſam ex nihilo pependit. Hominibus materiâ opus eſt ad extruendas ædes, eaque durabili, firmâ, ut prodeat ſtructura firma. Regulam hanc Architecturæ ciuilis fundamentalem obſeruant Pyrgopolynices noſtri, magno promiſſores oris hiatu. *Colligunt ſeſe, quum proficiſcerentur ab Oriente, in campo plano, in Terra Sinear.* v. 2. Ubi nec ſaxorum copia fuit, nec ſilicum. Lignum non quadrabat æuiternæ, quam meditabantur, ſtructuræ, & id forte, quod habebant, deſtinabant culinario uſui, vel laterum cocturæ.

Fuit illis לִלְבֵנָה לְאָבֶן *Later pro lapide.* Intelligi namque debent Lateres parallelepipediformes, quales & hodie uſui veniunt in extruendis Caminis, Ædibus, ſternendis conclauibus. Percommodi in Architectura ciuili, tum propter durationem, tum propter formam, quoniam apte inuicem ſuperimponi & muri cito extrui poſſunt; Sed quoque in Militari, quia non, uti ſaxa in fruſta diſſiliunt, ſed Tormentis horumque globis diu reſiſtunt. Placuit hoc lapidum genus Magiſtris illis Architecturæ Græcis atque Romanis, quod conſtat ex *Plinio* L. XXXV. c. 14. *Vitruuio*, aliis.

Parallelepipeda magnæ molis probe læuigata, inprimis marmorea, inuicem ſuperimponere, & ſtructuras etiam duraturas inde erigere licet, quæ etiam absque glutine intermedio firmiter cohærent. Exempli loco eſt Templum Salomoneum, perfectiſſimum illud Architecturæ ciuilis Exemplar, ut taceam ſtructuras Romanas paſſim obuias. Sed lateribus coctis id non quadrat. Sunt hi inuicem colligandi, inprimis pro tantæ molis, qualis hæc fuit, de qua ſermo, Turris. Adhibebant noſtri Architecti הַחֹמָר לַחֹמֶר *argillam pro cæmento.* Ita nos vertimus autoritate Arabis, Syri, Chaldæi, & Hebræorum nixi, qui חֹמֶר interpretantur טִין *Lutum*, excepto forte Kimchio, qui habet *cæmentum* mixturam ex calce & arena. Sed præualet longe verſio LXX. *Vulgata, Junio-Tremelliana*, quæ habet *bitumen*, ſed diſtingue inter *bitumen liquidum & ſolidum*: eſt illud εἰς σιμοδομὴν ἄσφαλτον teſte *Diodoro Tarſenſi* in *Catena Patrum*, hoc ædificationi aptiſſimum, quia glutinis ad inſtar ſaxa colligat, ſpatia intermedia ac fiſſuras omnes replet. Hujusmodi autem bitumen ſive Aſphaltum foſſile in *Babylonia* extare Scriptores autoritate ſimul & Antiquitate graues, imo ipſi Babelis muri, teſtantur. Adi *Herodotum*, *Strabonem* L. XVI. *Juſtinum Epit.* L. I. c. 2. *Vitruuium* L. VIII. 3. *Curtium* L. V. 1. Conſtat hinc pro *Argilla* ſeu *luto* poni debere *bitumen* ſ. *Aſphaltum*, Lutum ſiue *Argilla* vix idonea eſt caſulæ ruſticæ ædificandæ materia, nedum tanti æui ſtructuræ, qualis fuit illa Babelis.

Sed & חֹמֶר *Chomær* expreſſeris potius per *Mortarium* quam per *cæmentum*. *Cæmenta* ſunt ſaxa ipſa, è quibus muri compaginantur, calce ſiue mortario interlita: imo lapides rudes & informes, contradiſtincta ſic Saxis quadratis; Vid. Iuuium L. XXI. c. 11. *Mortarium* vero arenatum eſt cum calce. Niſi velis חֹמֶר exprimere per *lutum* & חֹמֶר per *cæmentum*, ut ſenſus ſit: inſeruiiſſe illis lutum, Argillam, ſed igne durandam, pro cæmento. Sed placet prior interpretatio.

TAB. LXIX.

Geneſ. Cap. XI. verſ. 4.

Dixeruntque: Agite, ædificemus nobis ciuitatem & Turrim, cujus caput (pertingat) ad cœlos usque, faciamusque nobis nomen, ne forte diſpergamur in univerſam Terram.

Et dixerunt: Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad cœlum: & celebremus nomen noſtrum, antequam diuidamur in uniuerſas terras.

COnſultum ducunt Noachidæ, inprimis Chamitæ, vitâ in tuguriis hactenus diſperſâ relictâ, coire propius, formare Societatem, ex ruſticis fieri Ciues, imò verò ſub auſpiciis forte Nimrodi, condere Monarchiam, aliarum Gentium dominatricem. Dixerunt proin, Semitis licet, Noacho ipſo, Semo, Arphaxado, Sala & Ebero non conſentientibus, *Agite*, nos qui majora damus vota, nos Domini futuri Vniverſi, Senatus & Conſules, Pyrgopolynices nos, *ædificemus nobis ciuitatem & Turrim, cujus caput (culmen) pertingat ad cœlos usque.* Potiſſima videtur hæc, ſi non eſt ſola & unica conſilii & auſi cauſa. Facile præuidere poterat Nimrodus, ſtructuræ magnificæ ἀφχηγέτης, uti *Joſepho* cluet, & cum ipſo Miniſtri ſtatus, vel ex rationis lumine, non poſſe tantam, qua quidem opus habebat, Hominum turbam collectam manere in unâ eademque Societate, absque quod coiret in *Ciuitatem*, neque hæc ſeipſam contra vicinos quosuis defendere extra locum munitum, neque alias gentes ſibi ſubjugare, absque plauſibili prætextu, talique fabrica. Poterat ſane *ciuitas* muris cincta terrere quosuis exteros, & *Turris* tanquam Caſtellum coercere ipſos Ciues; imo debebant *ſibi facere* conditores hi *nomen*, celebrem nempe Senatum ſiue Parlamentum, quod reſideat in Ciuitate Babele, *ne forte diſpergerentur in uniuerſam terram*, & ut ſeruarent Sacra Majorum depoſita, doctrinam πατροπαράδοτον. Patet id ex pœna à DEO indictâ v. 6. 7. 8. *Dixitque DOMINVS, en populus unus eſt, idemque labium iſtis omnibus, & hoc cum cœperunt facere, poſthac nihil prohibebit eos, quin ſic pergant conſummare omnia, quæcunque temere apud ſe ſtatuerunt. Agite dum, deſcendamus & confundamus ibi labium ipſorum, ne alter alterius labium percipiat:— — Et dixit: Ecce unus eſt populus, & unum eſt labium omnibus, cœperuntque hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant. Venite igitur, deſcendamus & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi ſui.* Volebat nempe Monarchici, imo Tyrannici Regiminis Conditor in Babele ſua concentrare omnia jura, Naturæ, Gentium & Ciuilia, imo forte Diuina, ut ſolus ipſe regnare poſſet. Aſt ſummi DEI ſcopus erat fundatio diuerſarum, quæ hinc inde eſſent diſperſæ, Rerumpublicarum, & huic fini exequendo conueni-entiſſimum adhibebat remedium, Linguarum confuſionem, qua nemo alterum intelligere poterat, & omnes in ſententiarum abirent diuortia.

Allegant alii, vel fingunt auſi ſtolidi alias cauſas, quas ſuis Autoribus linquo. *Joſepho*, *Glycæ*, *Manaſſi*, *Patricidi*, quod debuerit eſſe hæc ſtructura Aſylum in futuro quopiam Diluuio, aliis, quod memorialis eſſet Inundationis illius fatalis. *Diodoro Siculo* L. XXI. quod eſſet obſeruatorium Aſtronomicum, ut ſané conſtat fuiſſe Chaldæos in ſpecie Babylonios, ab omni æuo ſideribus obſeruandis intentiſſimos: aliis, quod reuera ſibi propoſuerint extruere *Turrim, cujus Caput pertingat ad Cœlos usque.* Id quod placet *Abydeno* apud *Cyrillum* & *Euſebium.* Tale quid legitur de Imperatore Sinenſium *Hiaouo* apud *Martinum Martinium Hiſt. Sinic.* Dec. I. p. 365. acceſſum ſibi paraturo ad Lunam ad *Changoæ* ſuæ complexus, quam ibi uiuere impoſtor Magus ipſi perſuaſerat. Placeret magis, ſi qui vellent ex *Ciuitate & Turri Ciuitatem* formare *turritam*, turribus pro ſui defenſione munitam, in cujus centro forte fuerit turris quædam prælta, aliis & fortior & eminentior, quæ Caſtelli vice eſſet. Babelem ſane magno turrium numero cinctam fuiſſe vel ex *Diodoro* patet, qui

Semi-

GENESIS Cap. XI. v. 3.
Uranomachi.

I. Buch Mosis Cap. XI. v. 3.
Riesen Fabeln.

I. B. Probst sculp.

Semiramidem ſolam turres 250. extruxiſſe teſtatur.

De ſtructura Turris Babylonicæ, & ſic de ſenſu verborum Textus atque ἐριθομάχων intentione varii varia. Seligemus quæ noſtri ſunt fori. Abſurdiſſima eſt eorum opinio, qui Literæ nimis pertinaciter inhærentes cœlos intelligunt ſtelliferos. Abſurditatem detegunt vel prima Matheſeos rudimenta, turrim ἐριθομήκην ſubuertunt, & cœlo præcipitant. Pone, ſtolidos illos auſum ſuum extendiſſe duntaxat ut ille Hiaouus usque ad lunam, quæ diſtat à nobis 50. ſemi-diametris terræ ex minima, Perigæi, hypotheſi. Si vel modica fuiſſet in imo, enormis in ſumma prodiiſſet craſſities; ſtructura, quæ Terram ipſam orbita ſua extruxiſſet, materia quinquageſies forte Terra ipſa major. Vim argumenti ſuo jam tempore cepit *Philo Judæus* in Libr. Moſ. de confus. Lingg. Clarum nempe ſtructuram tanto fore majorem & craſſiorem, quo latior eſt baſis. Monſtroſitatem ſimul & impoſſibilitatem ſtructuræ exhibent Fig. I. Conus Fig. 2. Pyramis inuerſa. Si quis pro altitudine ſeligeret vel unam ſemidiametrum, & pro ædificii baſi integrum Terræ ambitum, obtineret is Fig. 3. circulum Annulo illi Saturnino feré ſimilem, Terram undique circumdantem, quæ ſtructura æquiponderaſſet toti Globo terreno.

De præciſa Altitudine & Forma hujus Turris nil ex Sacris conſtat. Licet proin profanos ſalutare fontes, Architectis ſua exercere ingenia, imo pene dicam fabulari. Ut ſane fabulantur Judæi in libro *Jalkut* aſſignantes altitudinem 27. milliarium, in *Pirke* milliarium 70. Hieron. L. V. Comm. in Eſajam ex teſtimonio αὐτόπτων 4000. numerat paſſus. *Ado* in *Chronico* habet 5174. Antiquiſſimum, quod poſt Scripturam S. habemus, Monumentum *Herodotum* in *Clio* L. I. c. 32. ex octo Turribus inuicem ſuperimpoſitis conſtans, quarum ima ſtadii habebat longitudinem & latitudinem, ςαδίε τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος, quod ſi per εὖρος intelligas, præeunte *Stephano*, altitudinem, fuerit ea 574. pedum Pariſinorum, non major proin Turri Argentinenſi. Sed de hac ipſa Herodoti Turri incertum, an fuerit Babylonica noſtra, an alia Belo ſacra? Ad duplam, nempe 900. pedum altitudinem ſurgit *Benjamin* in *Bochart. Phaleg.* c. 13.

Meum non eſt, integrum de Turri Babelis conſcribere tractatum, non quæ in magni molimis opere congeſſit *Kircherus* exſcribere, ſed quidem pro honore Architecturæ Ciuilis, quid hæc Scientia Practica præſtare potuiſſet ex Cl. Viri *Leonh. Chriſt. Sturmii Unterſuch.* p. 142. etc. indicare, ſupponit is*, præliminarium vice 1. pro infantili illa Architecturæ ætate habendam eſſe Turrim hancce ad Pyramidum Ægyptiarum exemplum, pro ſtructura regulari quidem, ſed rudi, ornamentis & ſubtili proportionum ἀκριβείᾳ deſtituta. 2. Attendiſſe nihilominus, vel Natura dictante, Architectos ad murorum gradualem contractionem, & imis quidem craſſitiem potius majorem conceſſiſſe, quam minorem nimis. 3. Aream ſupremam deſtinatam fuiſſe non duntaxat Monumento aliquo inſigni, aut Templo, forte per peregrinationes religioſas, & diuitiarum affluxum frequentando, ſed & Ædificiis aliis pro Sacerdotibus, Theſaurariis locandis, imo & condendis ipſis Theſauris. 4. Altiori forte loco attolli debuiſſe hoc Monumentum, quam Arca natauit in Diluuio, tum in facti ſingularis memoriam, ſtructuræ majorem celebritatem, tum Templi & Theſauri ſecuritatem majorem, ſi forte rurſum terra obrueretur aquis; tum denique ut hæc ipſa ſtructura Caſtelli inuincibilis loco eſſet contra aggreſſores quosuis. Proinde ad obturandum os quibusuis Scripturæ ἐμπαίκταις Turri huic Altitudinem dat ad minimum 25000. pedum, qui ultra $\frac{3}{4}$. milliaris germanici exurgunt.

Tendit autem eò Sturmii labor triplex, ut oſtendat 1. Structuram ipſam poſſibilem & durabilem, in juſta partium proportione. 2. Numerum hominum extruendo ædificio, & agro ſimul colendo neceſſarium. 3. Poſſibilem eorum per annos 175. quot inde à Diluuio ad Turris extructionem effluxere, generationem.

TAB. LXX. LXXI.

PRimo poſtulato, ut ſatisfaciat, exhibet Fig. I. Ichnographiam Areæ Turris ſupremæ circularem 198. Pedum in diametro, cui & Templum A. in ejus centro & circa id 4. ædificia, locandis etiam familiis idonea inædificari poterant C.C.C.C. Templum inter & Ædes eſt Area ſubdialis B. ſeu platea circularis 32. pedes lata, aliaque inſuper D. extra Ædes, ſeu Sacerdotum ſeu Theſaurariorum 25. pedum, prior 1632. poſterior 7400. tranſitus 4. ab interiori platea ad exteriorem 780. omnes proin 9812. perſonis commode diſponendis idoneæ, aſſignatis ſemper pedibus 4. quadratis pro uno homine, ut proin in Area hac integra 4000. Hominum potuerint colligi, liberrime hac illac moueri, ſuasque res peragere. Inſiſtit Area hæc Turri 283. pedes altæ, ad cujus Pedes præciſe deſcendit Scala Turri circumducta E. eaque quadruplex 8. pedes lata, per quam continuo 16. homines ſimul verſus 4. mundi plagas adſcendere potuerint. Siſtit & harum Scalarum atque Areæ, Turri huic ſupremæ immediatè ſubjectæ Fig. II. & ſunt in uniuerſum 17. hujusmodi Trunci turriti, uni aliis ſuperimpoſiti, quorum dimenſiones ſequens exhibet Tabula.

Trunci turriti ſeu Turres inuicem ſuperimpoſitæ.	Craſſities murorum. Pedes.	Diameter Turris à medio ſcalæ ad medium oppoſitæ.	Peripheria earundem diametrorum.	Altitudines ſingularum Turrium,
17.	10.	206.	647. 1/3	283.
16.	11. 1/2	289.	908. 2/7	414.
15.	13.	378.	1188.	554.
14.	14. 1/2	473.	1486. 4/7	703.
13.	16.	574.	1804.	862.
12.	17. 1/2	681.	2140. 2/7	1030.
11.	19.	794.	2495. 2/7	1270.
10.	20. 1/2	913.	2869. 3/7	1394.
9.	22.	1038.	3262. 2/7	1591.
8.	23. 1/2	1169.	3675. 3/7	1797.
7.	25.	1306.	4104. 5/7	2012.
6.	26. 1/2	1449.	4554.	2237.
5.	28.	1598.	5022. 2/7	2471.
4.	29. 1/2	1753.	5509. 5/7	2714.
3.	31.	1914.	6015. 3/7	2967.
2.	32. 1/2	2081.	6540. 2/7	3230.
1.	33.	2254.	7084.	3503.
			Summa omnium peripheriarum 52223. ſubtractis areis quieti idonei reſtant gradus 51934.	Summa altitudinis totius Turris. 28968.

Conjicere licet vel ex Ægyptiarum Pyramidum Architectura, ſtructuram adeo enormem non integram fuiſſe in conclauia diuiſam, quapropter Architectus noſter in centro cujusuis Trunci cylindrum extruit ſolidum A.B.C.D. Fig. II. Terra, arena, cæmentis expletum, cui ſemper Trunci ſequentes inædificari poterant. Circa hunc Cylindrum locat ſcalas & fornices concameratos cujusque Trunci, in quod videre licet in Trunco ſeu Turri ſuprema Fig. II. in Ichnographia, & Fig. III. in Orthographia.

Proportio Altitudinis totius Turris ad craſſitiem eſt in circa ut 12. ad 1. non certe nimia pro cylindrica Turri, nedum pro pyramidali.

TAB.

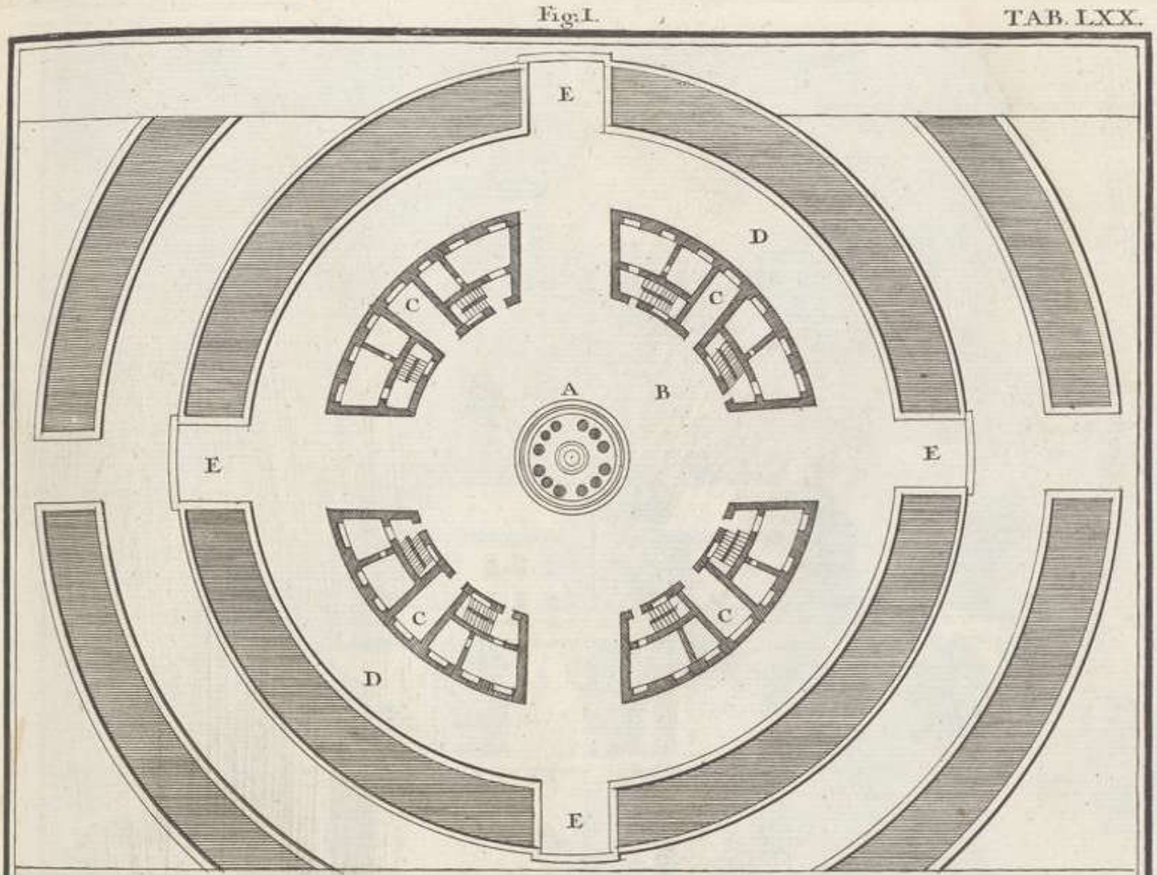

Fig: II.

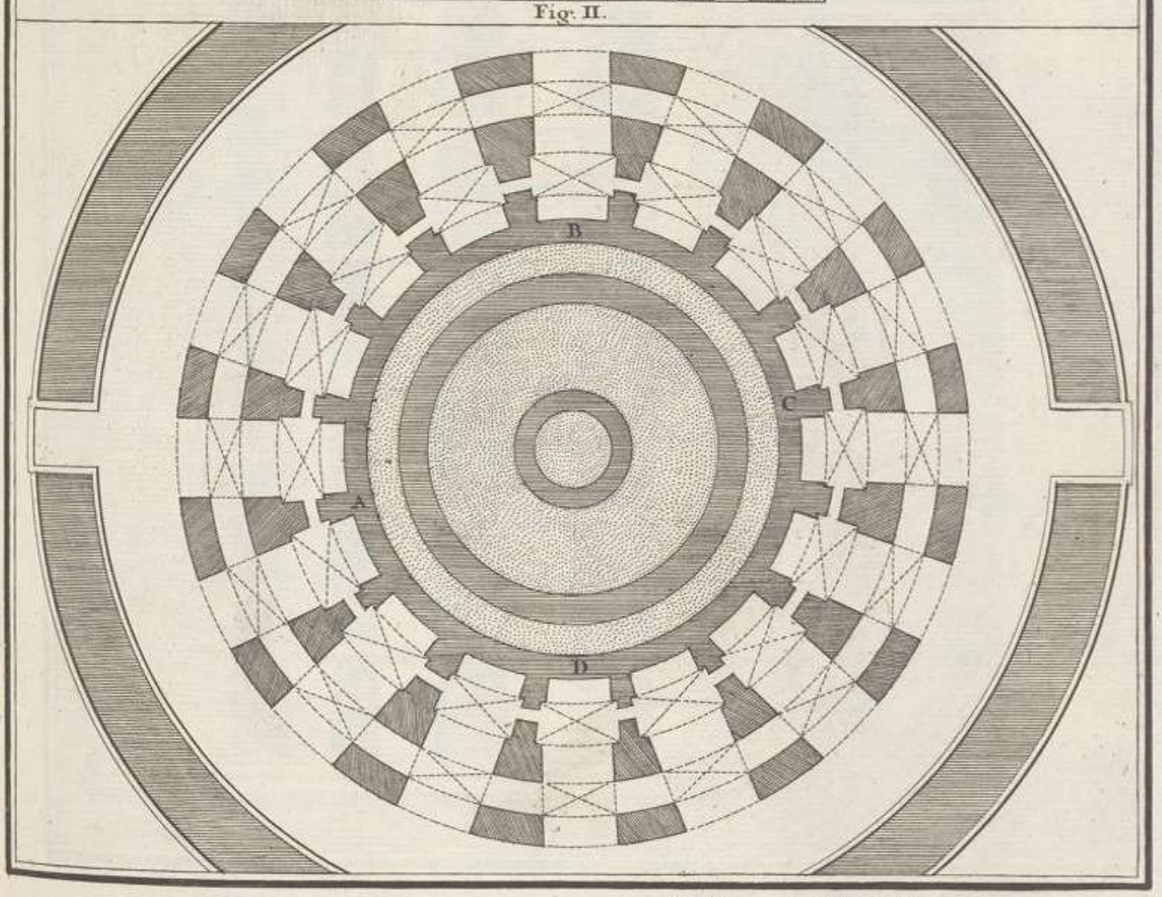

GENESIS Cap. XI. v. 4.
Turris Ichnographia generalis.

I. Buch Mosis Cap. XI. v. 4.
Erster gründriß des Babel-Thurns.

I. A. Corvinus sculps.

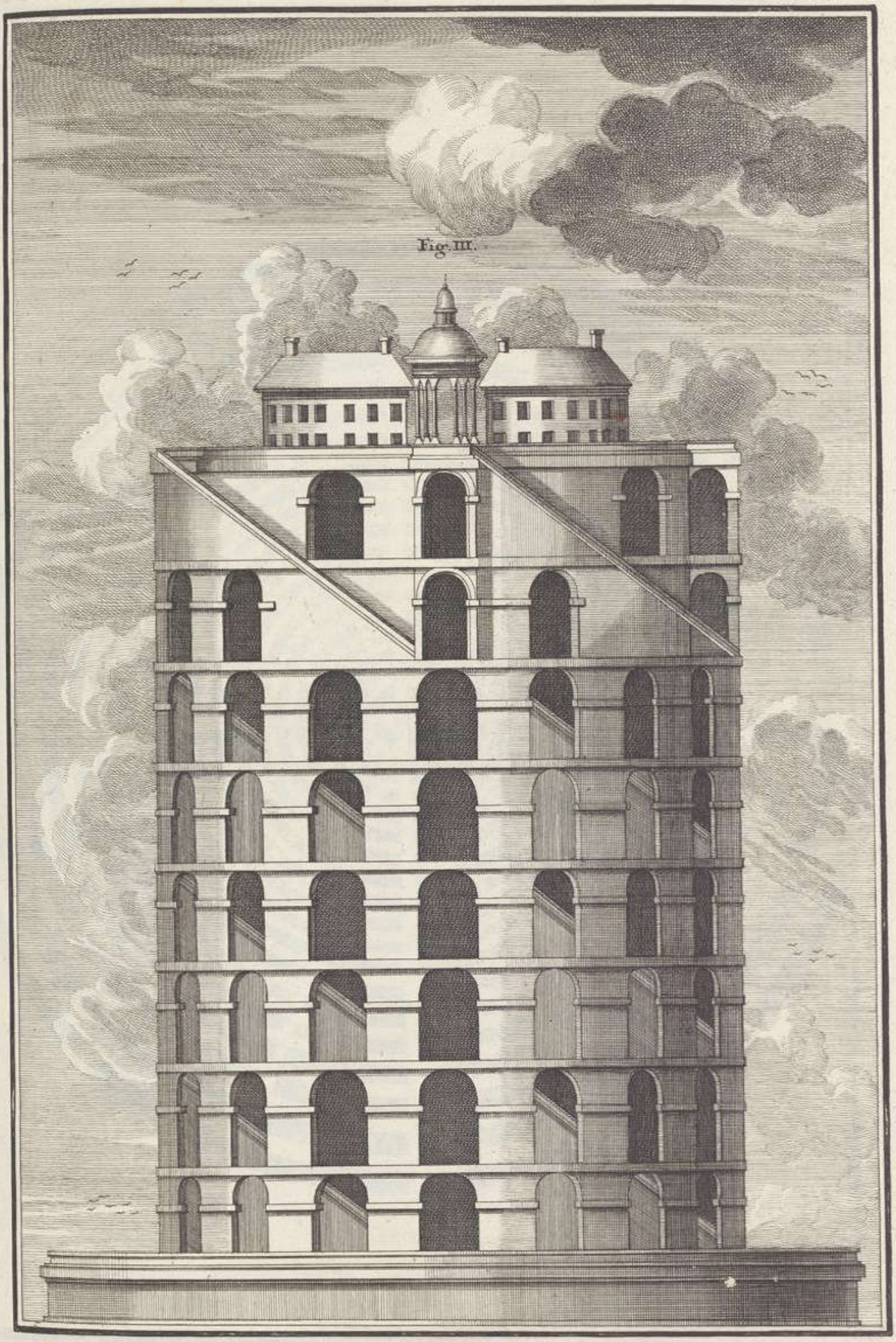

GENESIS Cap. XI. v. 4.
Orthographia Turris.

I. Buch Mosis Cap. XI. v. 4.
Aufriß des Thurns.

I. A. Corvinus sculpsit.

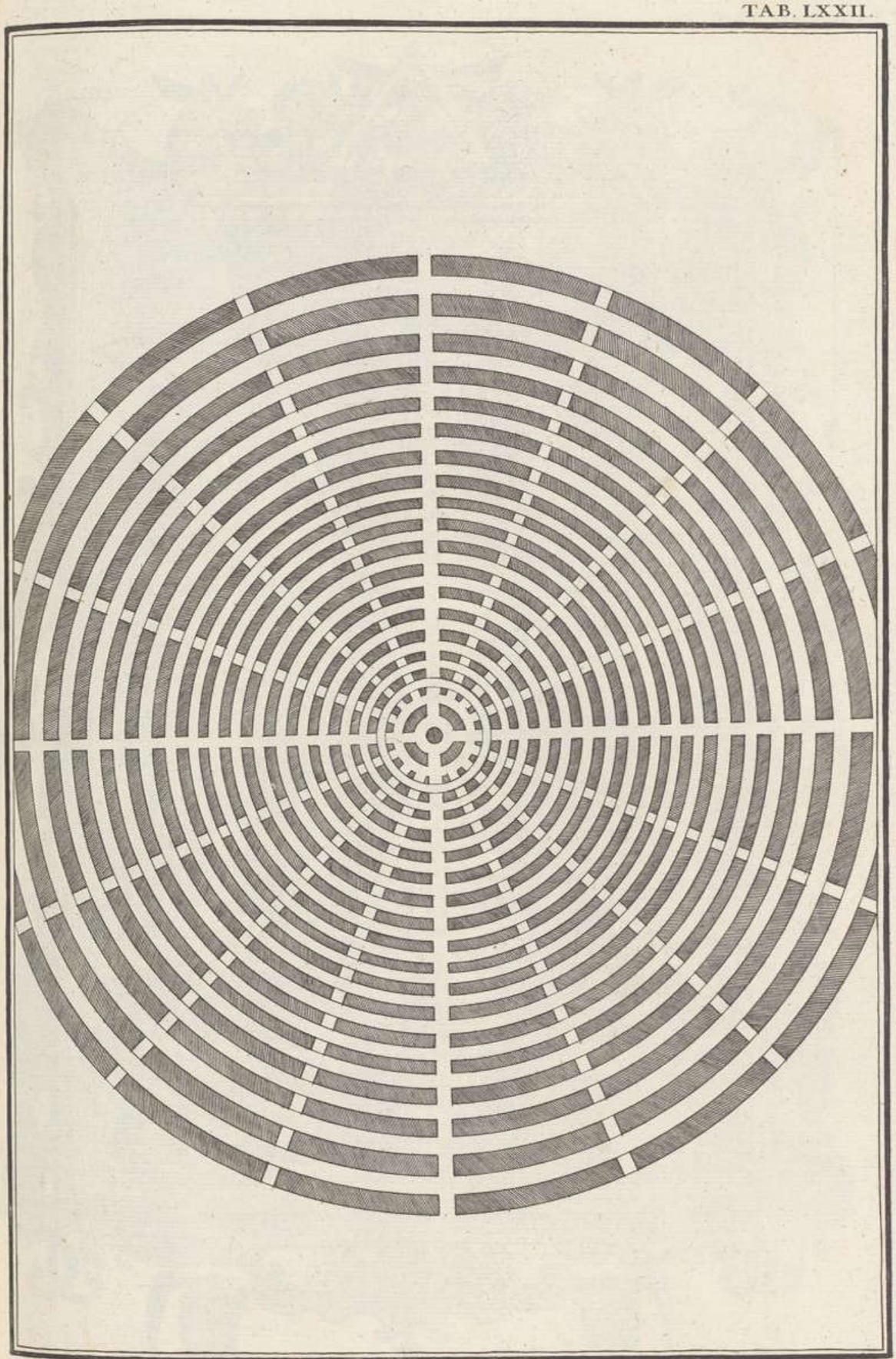

GENESIS Cap. XI. v. 4.
Ichnographia totius Turris.

I. Buch Mosis Cap. XI. v. 4.
Grundriß des gantzen Thurms.

L.A. Cervinus sculpt.

GENESIS Cap. XI. v. 4.
Scenographia Turris.

I. Buch Mosis Cap. XI. v. 4.
Der Perspectivische Riß des Thurns.

I. A. Friderich sculp.

GENESIS Cap. XII. v. 16.
Opes Abræ pecuariæ.

I. Buch Mosis Cap. XII. v. 16.
Abrams Reichthum.

P. G. Harder sculp.

TAB. LXXII. LXXIII.

Sistit Tab. LXXII. Ichnographiam totius Turris, denique Tab. LXXIII. scenographiam.

Longum nimis foret, & forte Lectori tædiosum, si ad calculum redigere vellem operariorum, huic structuræ necessariorum numerum; hominum item, qui tunc temporis viuere poterant. Tempus quoque tantæ molis structuræ insumendum. Sufficiat summatim innuisse, omnes operarios, etiam eos, qui aliis per octidua alternatim successissent, officiales, agricolas, & qui res ad victum necessarias adduxissent, surgere ad 1763128. Hominum tunc viuentium 9094468. ex minima hypothesi, quorum proin vel $\frac{1}{5}$. sufficiisset operi. Tempus tandem 12. annorum, quibus stupendæ molis turris poterat erigi. Qui plura desiderat, adeat ipsum Cl. *Sturmium*.

Sufficiant autem haec ad obturandum os iis, qui omnem hanc de Babelica Turri Historiam tractant tanquam meram fabulam, id quod & olim tum Christianis, tum Judæis objecerant Gentiles, conferentes propositum hocce cum ausu illo *Aloadiorum*, qui cœlum aggressuri teste Homero

Ter sunt conati imponere Pelio Ossam
Scilicet atque Ossæ frondosum inuoluere Olympum.

Haud tamen inficias iuero, Fabulas illas Gentilium natas fuisse ex Turris Babylonicae vera Historia, multis additamentis, ut mos erat, fundata, quod exhibuit Tab. LXIX. huc-que referenda, quae habet *Ouidius* Fast. L. V.

Terra feros partus immania monstra Gigantes
Edidit, ausuros in Jouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues,
Atque, ait, in magnos bella mouete Deos.
Extruere hi montes ad sidera summa parabant
Et magnum bello sollicitare Jouem.
Fulmina de coelo jaculatus Jupiter arce
Vertit in authores pondera vasta suos.

TAB. LXXIV.

Genes. Cap. XII. vers. 16.

Et is quidem benigné fecit ipsi Abram propter illam, fueruntque ei oues, Boues, & Asini, Serui & Ancillæ asinæ (a) & Cameli.

Abram vero bene usi sunt propter illam. Fueruntque ei oues & boues, & asini, & serui & famulæ & asinæ & cameli.

(a) Quidam Mulas intelligunt.

Consistebant Patriarcharum diuitiæ, quod & Jobi exemplo patet, non in millionibus Tonnisue Auri & Argenti, Gemmis ex utraque India pretiosissimis, Aulæis artificiosissime contextis, purpura rebusque purpuratis, pannis ex serico & pretiosiori adhuc materia confectis vasorum aureorum & argenteorum longis phalangibus, pondere ingenti. Omnis Thesaurus fuit res pecuaria, *fuerunt* Abrahamo *Oues*, *Boues* & *Asini*, *Asinæ* & *Cameli*, & quibus necessario opus habuit, vel ad pascendum greges, educendum & reducendum, *serui* & *ancillæ*. Vita qualis Galactophagis multis ex Gente nostra Heluetica.

Notat שׂה *Ison*, *ouem*, & *Capram*, ut Græcorum μῆλον. Et sunt sane multa ouibus & capris communia, magnitudo, forcipes pro ungulis, plures in maribus dentes quam feminis, victus, coeundi tempus, imprægnatio, partus, ruminatio, tonsura, vita simultanea, morbi consimiles, herbæ eædem utrisque noxiæ, remedia

media in morbis eadem. Sed eſt צאן collectiuum ſeu plurale, denotans *oues*, *gregem ouium*, diſtinctiuum à שֶׂה ſingulari. Clarum id ex Ezech. XLV. 15. Huic vocabulo affine Arbum *Zain*, Pl. *Zæen*, fæmella *Zainet*. Pl. *Zævaim* quæ vocabula ouem denotant Meninzk. Lex. p. 3025.

Nec caret latitudine בָּקָר *Bakar* nomen *Boui* tam mari, quam fœminæ commune, *Genus Bouinum* dixeris. Imo ſumitur & pro *armento Boum*, & à Syris κατ᾽ἐξοχὴν pro *grege* quouis. Alias *Bakar*, unde Latini videntur deriuaſſe *Vaccam*, notat Bouem plenæ ætatis, hinc paſſim vitulus & juuencus appellantur בְּנֵי בָקָר *filii bakar* 1. Sam. XIV. 32. Huc pertinent Arabum *Bækere*, *Bykar*, *Bewakyr*, pro Vacca *Bæker* pro boue, *Bakuret* pro boue & Vacca Meninzk. Lex. p. 857. 2959. 5907..

Sequitur חֲמוֹר *Chamor*, *Aſinus* isque domeſticus, ita dictus à חָמַר *Chamar*, vel Arabico *Chamara*, rubere. Nam qui in Europa ſunt λευκόφαιοι & σποδιαῖοι, in Oriente plerumque rubent. Unde Aſinum execrabantur Ægyptii tanquam Typhoni rubro concolorem, ὀνώδη τὴν χρόαν Plut. in Iſide. Hinc Hiſpanis *burro*, *burrico*, Gallis *bourrique* à Græco πυῤῥὸς, πυῤῥικὸς, πύῤῥιχος, rufus; pro quo inferior latinitas *burrum* dixit & *burricum*, recens Græcia βέῤῥιχον. Huic *Chamor* affine eſt Turcarum *Hymar*, Plur. *Hæmir*, *Humür* & *Æhmire*, item *Humr*, *Humer*, Pl. *Hymar* & *Æhmer*. Meninzk. Lex. p. 1802. 1805.

Aſinos comitantur poſt Seruos & ancillas אֲתֹנוֹת *athonoth*, *aſinæ*, non ἡμιόνοι, muli, ut habent Græci Seniores. Congruit Arabum *Etan*, plur. irreg. *meetune*: *Etaneb*, Pl. *meetuna* & *atiün*, quibus aſinam indigitant, Meninzk. Lex. p. 4226. 5661. 5659. Forte & Græci inde ſuum hauſerunt ὄνος, Latini *Aſinus*, Germani *Eſel*.

Agmen rei pecuariæ Abrahamicæ claudit גָּמָל *Gamal*, *Camelus*, quod ſeu Ebræorum ſeu Chaldæorum Vocabulum plerisque aliis Linguis nomina dedit. Habent Arabes aliique Orientales diuerſiſſima, & pene innumera pro ratione ætatis, magnitudinis, coloris, bonitatis. Noſtro *gamal* affine eſt *gemel*, *geml*, Camelus adultus robore & ætate, pl. *gimal*, *egmal*, *gimalet*, *gimalat* Pl. *gemail* Meninzk. Lex. 1652.

Patet vel ex his Abrahami recenſitis opibus, qualem egerit Patriarcha vitam, paſtoralem nempe & migratoriam. Cibum ex lacte, carnibus, veſtitum ex pellibus dabat ouillum genus & Bouinum; vecturam Aſininum & Camelinum: gregibus paſcendis & ſeruitiis præſtandis inſeruiebant Serui & Ancillæ.

TAB. LXXV.

Geneſ. Cap. XV. verſ. 5.

Eduxitque eum foras, & dixit: ſuſpice quæſo Cœlum, & numera (ſi potes) ſtellas, & dixit illi: Sic erit Semen tuum.

Eduxitque eum foras, & ait illi: Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum.

NOtat Promiſſio hæc reiterata Gen. XXII, 17. propagationem admodum numeroſam, & anſam dat illuſtrandi Textum ex moderna Aſtronomia. Patrum æuo notitia ſtellarum fuit admodum reſtricta: neſciebant illi, quod nudis oculis non videbant. Vide egregiam D. *Auguſtini* confeſſionem de *Civit. DEI* L. XVI. c. 23. Quas ille non vidit, ſed quidem Scriptura & Ratione δαδέχοις præuidit, eas detexerunt, & indies detegunt itinera ad Polum utrumque directa, & Teleſcopia; ſed ubi neque hæc pertingunt, penetrauit forſan oculis à DEO, qui apparatum Cœlorum ei oſtenderat, illuminatis Abrahamus. Et quo penetrare non poterant Patriarchæ oculi, Diuina luce colluſtrati, eo pertingit DEI ipſius infinita Sapientia atque Potentia. *Ipſe*, & ſolus, *ſtellas in numerato habet, ac uniuerſas vocat nominibus* Pſal. CXLVII. 4.

In ſex, octoue Claſſes diſpescuere Veteres omnes Fixas, & dipeſcunt adhuc, globisue inſcribunt moderni, de quibus tamen ſciendum, depingi, prout oculis noſtris ſeſe præſentant: ſunt enim forſan ex ipſis obſcuris ac nebuloſis, quæ Sirium ipſum, ſplendidiſſimum ſidus, magnitudine æquant, vel & ſuperant. In uniuerſum autem numerant Ptolemæus 1022.

Tycho

GENESIS Cap. XV. v. 5.
Stellæ innumerabiles.

I. Buch Mosis Cap. XV. v. 5.
Die unzehlbare Sternen Zahl.

I. A. Fridrich sculp.

GENESIS Cap. XV. v. 9. 11.
Sacrificium foederale.

I. Buch Mosis Cap. XV. v. 9. 11.
Abrams Bunds Opfer.

B. S. Sedlezky sculp.

Tycho 1225. moderni, ſed remotis Tubis, aſcendunt altius, *Keplerus* & *Bullialdus* ad 1292. *Bajerus* ad 1709. celebris *Jo. Gabr. Doppelmajer Globo cœleſti in tabulas VI. planas redacto* ad 1949. Sed & hæ nihil, ſi conferantur cum numeroſiſſimis Exercitibus nupero Seculo per Tubos detectis, Galaxiæ in ſpecie, quæ eſt innumerarum ſtellarum congeries; Theatrum noui hujus Mundi aperuit Lynceus ille *Galileus in Nuntio Sidereo* p. 311. *Syſt. Coſm. Dial.* IV. p. 509. quæ loca præ aliis videantur. Diuagarer, ſi recenſere vellem ſtellas tum ab ipſo *Galileo*, tum & *Heuelio*, *Hugenio*, *Hookio*, *Caſſinis* detectas. Exempli loco ſint in Tabula præſenti 78. ſtellæ ab Hookio Micrograph. Obſ. 50. p. 241. numeratæ, ex quibus non cognitæ erant veteribus niſi 6. vel 7.

Conſtat ex hactenus dictis ſatis ſuperque *Exercitus Cœlorum numerari non poſſe, neque arenam maris metiri*, Jer. XXIII. 22. Conſtat, quanti ſit æſtimanda Aſtronomia moderna præ veteri illa tum ad ampliandam DEI Gloriam, tum ad explicandam Scripturam; Vel, quis, quæſo, conferet apte ſtellas 1022. cum 600000. Viris Iſraelitis, qui Ægyptum ſunt egreſſi? qui non adſcenderet ultra 480000. ſi vel uni Aſterismo adſignarent 10000. Et confugere multi, ad explicandum Textum, neceſſe habebant ad confuſum quendam ſtellarum ordinem, easque conferre cum turba Hominum in foro circumcurſitantium, contra literalem textus ſenſum, & fixarum fixum ſitum.

TAB. LXXVI.

Geneſ. Cap. XV. verſ. 9.

Reſpondit ei: tolle mihi buculam triennem, & capram (a) triennem, atque Arietem triennem, turturem quoque, & pullum columbarum.

Et reſpondens DOMINVS, ſume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.

(a) Alii legunt Meschulescheth, non triennem, ſed ſectam in tres partes, ut ternarius numerus non ad tempus, ſed ad partes Animalium referatur.

IN Hiſtoria hâc Foederis, quod DEVS cum Abrahamo pepigit, occurrit Ritus plane ſingularis, ſelecta Animalia.

עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת *vitula trima, triennis*, non quod *Kimchius*, *Onkelos*, alii volunt, triplex vitula, tres vitulæ, non vitula tertio partu edita, quæ robuſtior. Multa minus intelligi debent tria ſacrificiorum genera, Holocauſtum, Sacrificium pro peccato, & pacificum. Noſtram utramque, verſionem approbant *Jonathan*, LXX. qui δάμαλιν habent τρισετίζουσαν, *Hieronymus*, qui *vitulam triennem*, alii. Eſt hæc jam docta, inſtituta, מְלַמְּדָה *triturare amans* אֹהֲבָתִי לָדוּשׁ Hos. X, 11. Virgil. Eclog. 3.

— — — ego hanc vitulam, ne forte recuſes,
(Bis venit ad mulctram, binos alit ubere fœtus)

Depono.

Sequitur עֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת *Capra triennis.* Tranſiit hoc nomen עֵז in multas alias Linguas; Hinc Phœnicum *aza* apud *Stephanum* ubi de Azoto. Syrorum & Chaldæorum עִזָּא *izza* Pl. עִזַּן *izzan* unde Græcum ἰζάνη, *caprina pellis*, apud *Jul. Pollucem* L. IV. c. 18. Arabum *maz mayz*, *ænz*, Turcarum *Kecy*, Meninz. Lex. 806. 2367. 3885. 4241. Græcorum αἶξ, ἀιγὸς, Germanorum *Geiſs*, propius adhuc Heluetiorum, ſpeciatim Glaronenſium, *Giz*, *Gizlin.*

אַיִל מְשֻׁלָּשׁ *Aries triennis* τὸ אַיִל nomen a robore. Hinc & אֵל DEVS fortis. Hinc & Ethnici Jouem finxere Κριοπρόσωπον. Hinc Joui Hammoni afficta Cornua arietina, â quo eadem mutuò petiere Jouis filii, Alexander, Lyſimachus. Arabibus Aries ille cauda ampliori & pinguiori Aſiaticus vocatur *elejat* Meninzk. Lex 5817. de quo alibi.

Sequitur תּוֹר *Thor, Turtur*, τρυγὼν. Ab Hebræo Thor originem arceſſunt Itali ſuum

Tortora, *Tortorella*, Galli *Tourterelle*, Germani Turteltaube.

גּוֹזָל *Gozal* significat pullum omnium columbini generis Avium etiam Turturis. Synonymum affine Arabicum est *gauzal*, *gewzel*, Meninzk. Lex. 1677. Syri per methathesin *zogal* dicunt pro *gozal*. Pœni olim *gozol*.

Offerre DEO Abrahamus jussus *buculam*, *capram*, *Arietem*, *triennes* forté quia sunt Animalia hæcce in vigore ætatis pleno robore. Sic apud *Lucianum* in *Deorum Dialogis* Ganymedes à Joue raptus, & dimitti petens pro λύτρῳ suo promittit se Joui immolaturum τὸν τριετῆ τὸν μέγαν, ὃς ἡγεῖται πρὸς τὴν νομὴν, *triennem*, *magnum*, *qui Gregi in pascua præit.* Qualis Aries ἀρνειὸς & μοχίας Græcé dicitur. *Hesychius* ἀρνειὸς, ὁ τριετὴς κριός. Poëtis τρίκαρος i. e. ter tonsus.

Genes. Cap. XV. vers. 11.

Descenderuntque volatilia super cadavera illa, Abram vero ea proturbabat.

Descenderuntque volucres super cadauera, & abigebat eas Abram.

CUi nota distinctio Auium inter graniuoras & carniuoras, non duntaxat cibo diverso, sed & structurâ corporis, inprimis rostri & ventriculi, firmata, is non ibit inficias per עַיִט non intelligi heic debere auem simpliciter & generatim ita dictam, sed carniuoram, rapacem, qualis nempe odore cadauerum allecta super ea ruit. Occurrit eadem Vox Job. XXVIII, 7. & ab Ebræo forte est Græcorum ἀετὸς, ἀιετὸς, Aquila, Auium rapacium præcipua. Sed quoque latior τὸ עַיִט significatus sese extendit ad feras alias rapaces quadrupedes.

TAB. LXXVII. LXXVIII.

Genes. Cap. XVIII. vers. 6. 7. 8.

Festinauit itaque Abraham in Tabernaculum ad Saram, & dixit: accelera, commisce tres (a) modios farinæ purgatissimæ, & fac placentas.

Festinauit Abraham in Tabernaculum ad Saram, dixitque ei: accelera tria sata similiæ commisce, & fac subcinericios panes.

Abraham vero currens ad armenta, & accepto juuenco pingui ac bono, dedit eum puero, qui festinauit & parauit illum.

Ipse vero ad armentum cucurrit & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum; deditque puero, qui festinauit & coxit illum.

Butyrum quoque tulit, & Lac, & juuencum, & appositit eis, ipse vero juxta eos sub arbore ipsis comedentibus stabat.

Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum, quem coxerat, & posuit coram eis, ipse vero stabat juxta eos sub arbore.

(a) Seim mensuræ genus fuit, forte quadrant alia.

OCcurrunt heic duo, attentione nostra digna, *Panis* seu *Placentæ* genus, & *mensura*.

Placentarum, quas Abrahami lectissima conjunx Sara sacratissimis Hospitibus parare debebat, nomina sunt עֻגָה vel עוּגָה Chaldaice *Chararah*, Arabicè *malil*. Est & hodie Arabibus *uggia*, *Ugga*, panis aut Lagani genus, sed quod in sartagine, ouis admixtis coquitur. Græce ἐγκρυφίας q. d. *additius*, *occultatitius*, quia dum coquitur latet in cinere sepultus, *Hesychius* ἐγκρυφίας ἄρτε εἶδος ὃ ἐν σποδῷ γενομενὸς, τῷ μὴ εἶναι κλίβανον. Item ἔγκρυπτος, ἐσχαρίτης, ab ἐσχάρα foco, in quo coquitur. Hujus panis mentio fit Exod. XII, 39. Num. XI, 8. 1. Reg. XVII, 12. XIX, 6.

Hos.

GENESIS Cap. XVIII. v. 6. 7. 8.
Convivium Abrahamiticum.

I. Buch Moſis Cap. XVIII. v. 6. 7. 8.
Abrahams bewirthete Gäſte.

I. G. Ranz sculp.

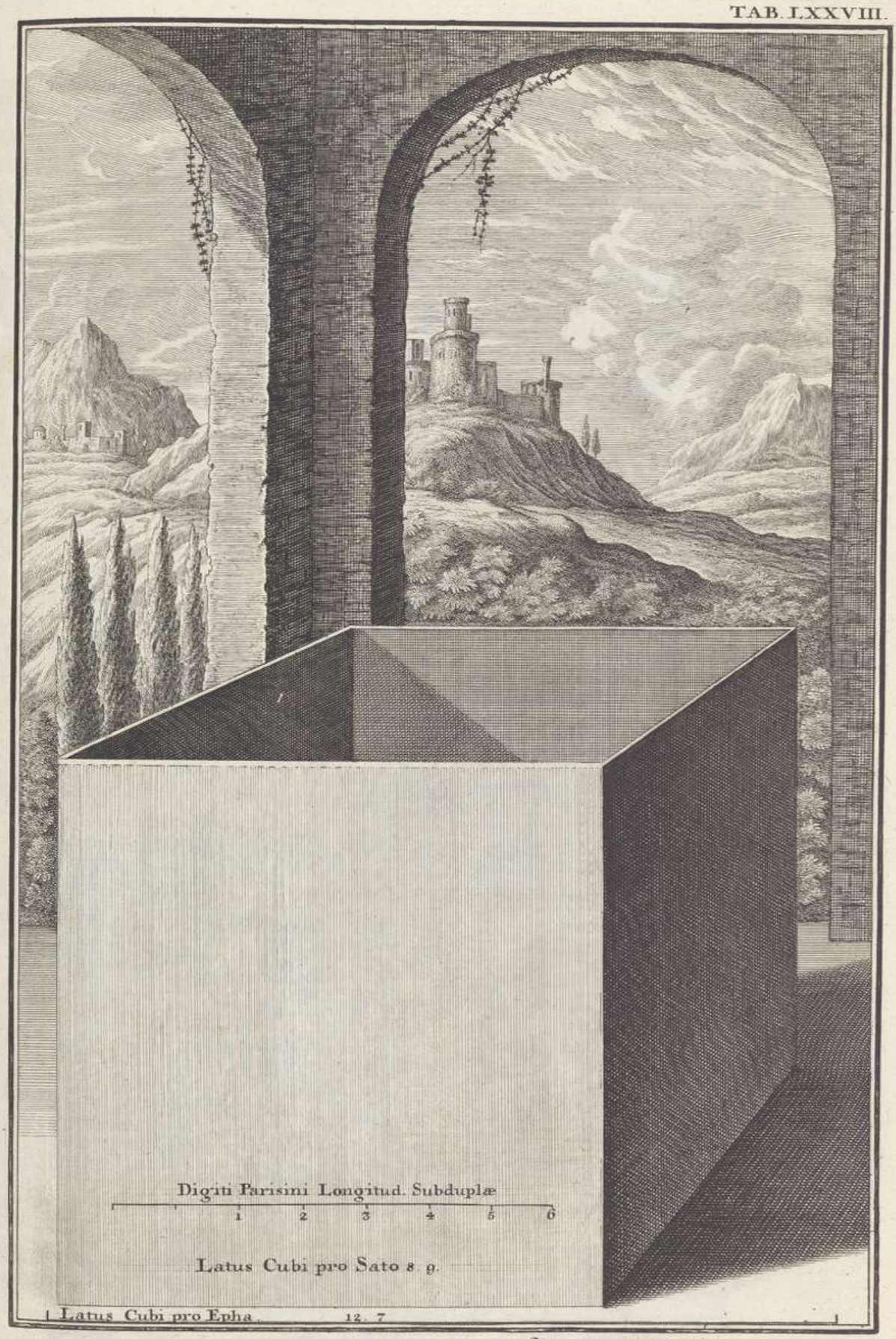

GENESIS Cap. XVIII. v. 6.
ΠΝΟ · SΕΑΗ · ΣΑΤΟΝ. SATUM ⅓ Ephah.

I. Buch Mosis Cap. XVIII. v. 6.
Eine Mas.

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS Cap. XIX. v. 24. 25.
Imber Sulphureus.

I. Buch Mosis Cap. XIX. v. 24. 25.
Sodoms Schwefelregen.

I.G. Pintz sculp.

Hoſ. VII, 8. Ezech. IV, 12. En igitur, Patriarcharum cupedias! Hoſpitum forte aduenientium delicias. Maſſa panis non fermentata Aquâ, vel lacte ſubacta, in cumulo cineris calidi recondita, ibi cocta, cineribus, ubi exempta fuit, undique conſperſa, quocum cibo conferri quodammodo poſſunt varii generis Lagana, quæ hodie coquuntur in ſartagine, vel ex farina & ouis cum Lacte, vel ex Pane ipſo cum ouis, Pfannenkuchen, vel ex maſſa farinacea cum Amygdalis.

סְאָה *Seah*, *Satum*, quarta ordine fuit menſura pro aridis, tertia pars τῆ Epha, ἰσχύει μόδιον καὶ ἥμισυ ἰταλικὸν *valens modium unum & dimidium Italicum* Joſeph. L. IX. c. 2. Fuere proin *tria Sata* in textu noſtro *Epha*. Sati capacitas ab *Eiſenſchmidio* Pond. & menſ. p. 172. ponitur 674. pollic. cubic. Pariſin. ad menſuras noſtras Tigurinas redacta dat 6. $\frac{22}{250}$ modiolos, *mässlein*. In formam cubi redactum heic delineare jubeo, latere inuento 8. pollicum, 9. linearum Pariſinarum.

Sed quoque Paſtor Abrahamus paſtorale parat prandium ſacroſanctis Hoſpitibus. Hos tractat, ut Principem exciperet in caſula ſua alpina Sennus. Dat quod habet; Adſunt Greges & opera lactaria. Currit gaudio plenus ad בָּקָר *armenta*, *affert filium bonis tenerum & bonum*, i. e. vitulum: qui Hebræis fuit non in cibis ſolum, ſed & in deliciis. Et eſt ſané. ſi quæ, Caro vitulina εὔχυμος καὶ εὔπεπτος, tenera, in optimum chylum facile reſolubilis, abundans partibus adhæſioni aptis.

Adeſt quoque *Lac*, nobiliſſimus in Mammis ſiue uberibus ſecretus ex ſanguine liquor, flos Sanguinis, cujus pars τυρώδης dat caſeum, λιπαρὰ Butyrum, ὀρώδης Serum, partes utiliſſimas, corpori nutriendo aptiſſimas, imò, quod γαλακτοφάγων patet ſuffenas. Lacti jungitur *butyrum*. Ita quoque Deut. XXXII. 14. Jud. V. 25. חֶמְאָה *Chæmea* & Job. XXIX. 6. חֵמָה *Chemah*, cui voci lucem forte dat & originem Arabum *Chamah*, ſpiſſum, concretum eſſe.

TAB. LXXIX.

Geneſ. Cap. XIX. verſ. 24. 25.

Pluit igitur DOMINVS ſuper Sodomam & Gomorram ſulphure & igni à DOMINO de cœlis.

Et ſubuertit Ciuitates illas, & totam illam Planiciem, omnes quoque habitationes illarum urbium ſimulque germen Terræ.

Igitur DOMINVS pluit ſuper Sodomam & Gomorram ſulphur & ignem à DOMINO de cœlo.

Et ſubuertit Ciuitates has & omnem circa regionem, uniuerſos habitatores urbium & cuncta terræ virentia.

OBuiæ paſſim in Hiſtoriis *Pluuiæ*, quæ plus habent admirationis, quam Prodigii, vel Miraculi, *Lapidum*, *Cinerum*, *Sanguinis*, *Tritici*, *Sulphuris*, Pluuia, qualem Annales noſtri memorant ad Annos 1653. $\frac{2}{19}$. Maji 1679. $\frac{12}{29}$. Aprilis, proſapiæ eſt vegetabilis, deriuanda ab Anthera illa, quam Abietes ac Pinus ſpargunt ex conis ſuis rubicundis.

Alia longe eſt pluuiæ, de qua nunc, Ratio. Præcipitatur é Cœlo ſulphur minerale, non ſpargitur per inſenſiles leuiſſimas atomos, ſed effunditur per amphoras, non inflammabilis materia, ſed accenſa, nempe iræ Diuinæ flatu גָּפְרִית וְאֵשׁ *Sulphur* & *Ignis* Pyrotechniæ ſeriæ exemplum, quo obuiæ quæque Ædes, Arbores, Homines, Animantia pereunt. *Sulphur pice* miſtum & *Sale*, quod conſtat ex Deut. XXIX. 22. 23. *Viſuri ſunt verbera hujus Terræ & languores, quibus DOMINVS illam languere facit, ſulphure & Sale exurentibus uniuerſam Terram ejus, ut ſeminari non poſſit, non germinante, neque exoriente in ea ulla herba, ſicut in loco ſubuerſionis Sodomæ & Gomorræ, Adamæ & Zeboim, quas ſubuertit DOMINVS in ira ſua, atque in furore ſuo.* Debebant perire non ſolum ſcelerati illi Sodomæi, ſed & vaſtari Regio ipſa, quæ homines tulit bipedum impiiſſimos, *ciuitates & tota illa planities (circa regio) ſimulque germen Terræ (viventia quæque) Hortus* ille DOMINI Geneſ. XIII. 10. commutare in Regionem deſertam, imo in *Mare ſalſum* Gen. XIV. 3.

Eſt namque triſtiſſimum hujus ſubverſionis Monumentum *Mare Mortuum*, *Lacus Aſphaltites* dictum, ab Aſphalto vel Bitumine, quod

Aquæ huic copiose innatat, יָם הַמֶּלַח *Mare salsum*, tum propter Aquæ ipsius excessivam salsedinem, tum propter sterilitatem. Vid. *Justin.* L. XXXVI. 3. 6. *Diod. Sicul.* L. XIX. 98. Tacit. Hist. L. V. c. 6. Et veteres judicasse vel ex reliquiis flammæ susceptibilibus, fuisse olim ibi ignem deuastatorem, constat ex *Strabone* L. XVI. Et quis non judicaret inde conuersionem *terræ frugiferæ* in *sterile solum?* Psal. CVII. 34. uti ex Monumentis Diluuianis Inundationem? Debebant, ut primi orbis incolæ Aquâ, ita Sodomæi igne perire, qui fœtore carnis suæ delectabantur, fœtore sulphuris & Picis consumi.

Tam dirum fuit supplicium illud τῦ πυρὸς καὶ Θείε de Sodomæis sumtum, ut veluti in Tabula repræsentare queat conflagrationem illam Terræ finalem. Luc. XVII. 29. 30. Jud. v. 7. de modo, quo supplicium hoc fuerit executioni datum, nil præcise statui potest, & debet; non duntaxat cadens guttarum adinstar ardens sulphur sale commixtum, sed Tempestate horrenda coorta, Tonitrubus Aera frangentibus & tremefacientibus, fulguribus, hac illac jactis, fulmina copiosissime excussa, quibus euersæ fuerint juxta Scripturam Urbes quatuor, *Strabonem* 13. Sed est vero quoque simile, contulisse & Terram suam symbolam, hiatibus ruptis profluxisse Ignem, imo Torrentes veluti Picis accensæ, antea in visceribus Terræ absconditæ. Confirmare possunt hocce ratiocinium reliquiæ bituminis, mutatio vallis fertilissimæ in lacum putidissimum, Jordanis, qui illam vallem perluebat, absorptio, de qua perhibet Testimonium *Strabo* antiqua traditione fundatum.

Hominibus maledictarum Vrbium totalis πανολεθρία illata *omnes habitatores subuersi*, adde testimonium Jes. I. 9. Οἱ δυνάμενοι φυγεῖν apud *Strabonem* non erant ex Sodomæis ulli, sed Lothus cum filiabus per Angelos eductos.

TAB. LXXX.

Genes. Cap. XIX. vers. 26.

Uxor vero Loth retrospectauit post illum, & facta est statua Salis.

Respiciensque Uxor ejus post se, versa est in statuam Salis.

Retro spectauit Uxor Lothi εἰς τὰ ὀπίσω, *retrorsum* in eodem existens cum Lotho & filiabus itinere, in eadem, ut communiter pingi solet, societate. *Post illum*, ut Ebræum מֵאַחֲרָיו, nostra Latina, nempe Lothum, nempe in ciuitatem Zoar jam ingressum. Sic non conuenit latina cum vernacula nostra, dum hæc habet simpliciter *retrorsum, hinter sich, post se, illa post illum*, Lothum. Sed potuit accidisse utrumque, & respectasse curiosula *post se* & *post illum* imo vel retrocessisse, vel reditum cogitasse, id quod conjicere licet ex monito Saluatoris Luc. XVII. 32. μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

Majoris Momenti & difficultatis est Controuersia de *Statua Salis*, inquam conuersa Uxor Lothi, nempe combusta à Sulphure, ut vult *AbenEzra*; Aliis τὸ מֶלַח Sal accipientibus metaphorice pro perpetuitatis Symbolo ut נְצִיב מֶלַח sit *statua incorruptibilis*, permansura in Secula, ut Num. XVIII. 19. *Pactum Salis* sumitur pro perpetuo, nunquam desituro. Hinc orta fabula de perpetuitate hujus Monumenti, quam sua Αὐτοψία fulcit *Josephus*, & eo extendunt usque *Tertullianus Carm. de Sodoma*, & *Irenæus* L. IV. 51. creduli nimis, Patres, quod retinuerit ad sua usque tempora non solum formam externam, sed & Sexus differentiam, imo patiatur muliebria. Habet Antiquitas omnis ἑλκυστικὸν τι. Ante credimus, quam videmus. Accedimus sacris veluti præjudiciis imbuti, & fascinantur veluti oculi, ut examine supersedeat Animus. Et quid si attraxerint exteros, quæstumque forte non contemnendum inuenerint accolæ? Peregrinationis Religiosæ, saltem curiosæ species. Fuerunt utique fœdera sale sancita, ut Sacrificia sale condita; Sed perennitatis Symbolum non est sal, corpus aqua solubile, sed potius ferrum vel Saxum.

Explet *Heinsio Exerc.* N. T. sensum Ellipsis. Στήλη ἁλὸς idem est quod ὡς στήλη ἁλὸς; ut in Cantico: *Oculi tui sunt columbæ*, i. e. sicut columbæ, diriguit nempe ὀπισθότονον affectum potius passa quam μεταμόρφωσιν, instar Statuæ Salis. Arguta expositio, dummodo vera.

Placet Commentatoribus aliis non tam annihilatio substantiæ, quam heterogenei appositio, qui illam intus forisque sale oppletam diriguisse pertendunt. Et ne quis putet, Monumentum hoc non magis æternum fore, quam pacificationes sunt hodiernæ, sæpe vix

ultra

GENESIS Cap. XIX. v. 26.
Statua Salis.

I. Buch Mosis Cap. XIX. v. 26.
Loths Weib eine Salz-Saüle.

B. S. Sedlezky sculp.

ultra menſes annoſue paucos duraturæ, in exempla trahunt rupes æternas ſalis in Africa, Tartaria, India, Arabia, Polonia, Transſyluania, Hiſpania foſſilis, de quo *Plinius* L. XXI. c. 7. Sal idem ferro inuictum. *Gerrhæorum* ἁλίνας οἰκίας, *ſalinas domos* apud *Strabonem* L. XVI. Ruſticos illos Bauaros cum vaccis ſuis Terræ motu & peſtilenti aura correptos in ſtatuas ſalarias concretos apud *Auentin. Annal. Bojor.* Quæ narrationes ſuſpicione laborant; Reformationem ſuggerit naturalis Hiſtoria.

Vexata eſt quæſtio, an miraculis accenſenda ſit τῆς עדית *Adith* (ita Uxorem Lothi vocant Hebræi) in ſtatuam Salis commutatio? Affirmatiuam tenent alii, alii negatiuam. Neutri forte rectè, quia modus, quo id factum, non conſtat. Rariſſimum certè eſt Diuinæ ſeueritatis teſtimonium, imo unicum.

Haud defuit DEO in ipſa natura materia, qua & Sodomææ urbes ſubverti, & Uxor Lothi obrigeſcere poterat. In promtu erant Theſauri. Et liberum Philoſopho eſt modos excogitare, quibus hæc ἀλομόρφωσις effici poterat. Liberum, in Theatrum producere Petrificationes, Involutiones, Balſamationes, Vitrificationes. Poterat ſane corpus miſeræ à Particulis ſalino-terreis ita in omnibus poris, intus & extus repleri, ut quod antea molle fuerat, tactuique cedebat, ſaxi ad inſtar indureſceret? quod antea corruptioni & diſſolutioni obnoxium, poſt incorruptibile fieret, tactuique reſiſteret. Exempla hujusmodi petrificationis proſtant innumera, Lignorum, Fructuum, Conchyliorum, Oſſium, Animantium, Vegetabilium; poterat cruſta ſeu tofaceâ ſeu lapidea ſeu bituminoſo-ſalina obduci, & ab Aeris actione corrumpente præſeruari, ſicque Adith viua balſamari. Exempla dant Fructus & Animalcula Succino inuoluta, alia Aquis petrificantibus, & obuia quæuis incruſtantibus, injecta. Poterat, quod *Wedelio de Excidio Sodomorum & ſtatua Salis* placet, ab igne fulmineo vitrificari: id quod contingit corporibus quibusuis lentibus Tſchirnhuſianis expoſitis: poterat miſera, quod vult *Sturm, Unterſuch. H. Schrifft* p. 167. à Torrente bituminoſo corripi, Bitumine liquido inuolui, alia materia arenoſa, terrea contumulari, & in tali tumulo, finita Cataſtrophe reperiri.

Extenuat rem pro more ſuo *Clericus Diſſ. de ſtatua Salis* נצב ipſi non eſt *ſtatua*, ſed in genere *durum* quid, *rigidum*, *immotum*. *Philoni* ſane *Lib.* de *Profugis* dicuntur ἀψύχε καὶ κωφῆς λίθε τρόπον σκληθεύεσθαι, *lapidis muti vel inanimati inſtar obrigeſcere*. Colludit & Germanica loquendi ratio: *Er ſtehet wie ein Stock*, *Er ſtarret oder raget wie ein Scheit*. *Vox* מֶלַח non duntaxat ſignificat *Sal*, ſed & *Terram* ſterilem, *ſalſuginoſam*, ut eſt illa ad Mare Mortuum Deut. XXIX. 23. Pſal. CVII. 34. ubi LXX. ἁλμυρὶς & ἅλμη. Perierit ita Uxor Lothi in Terra ſalſuginoſa, metu dirigens, exanimata concidens, vel & vapore ſulphuris & bituminis ſuffocata. Periret hocce obrigeſcentiæ, & proprio magis ſenſu, qui curioſulus nimis, vel præceps Labinæ ventoſæ accideret propius. Hujusmodi locutione metaphorica *emortuum* dicitur *Cor Nabalis in ipſo*, *ut fieret tanquam Lapis* I. Sam. XXV. 37. *Ariadne* apud Ouidium, nominetenus τῇ *Adith* cognata:

Aut mare proſpiciens in ſaxo frigida ſedi
Quamque lapis ſedes, tam lapis ipſa fui.

Hinc metamorphoſis illa *Niobes* Tantali filiæ in ſaxum apud *Ciceron. Tuſcul.* III. ſignificat mœrorem perpetuum ex jactura liberorum. Locat autem hanc Niobes Hiſtoriam in parallelo cum hac noſtra Uxoris Lothi *Clemens Alex. Protrept.* p. 65. Qui hæc *Clerici* cogitata in extenſo refutata videre cupit, adeat *Witſii Diſſ. de Uxore Lothi*, qui id in Clerico tolerare nequit, quod Scripturam tentet cogere in gyrum ſuæ Rationis, oſtenditque נצב nullibi in S. Codice notare attonitum, ſtatuæ inſtar immotum, ſed quidem ſtatuam, præſidium: *Philonem* ipſum expreſſis verbis ſtatuiſſe mutationem Uxoris in ſtatuam: מֶלַח ſignificare *Sal* ſed מְלֵחָה terram infructuoſam, & poſito harum vocularum ſignificatu, quem Clericus iis dat, vertendum fore textum, & *facta eſt Uxor Lothi ſtupens*, *ſterile ſolum*, ſenſu prorſus ἀπροσδιονύσῳ.

In eodem cum *Clerico* ſcamno locari meretur *Hermannus von der Hardt de Monumento Uxoris Lothi*, qui vult, periiſſe uxorem Lothi plane ut Sodomæ ciues igne, ſed erexiſſe poſt vel Lothum ipſum, vel ejus poſteros, Ammonitas & Moabitas in facti memoriam Monumentum ſiue Statuam ſepulcralem.

Inuenit hoc ipſum miſeræ Monumentum *Heumannus* Diſſ. *de Fato Uxoris Lothi* in Europa in Agro Bononienſi, in Inſcriptione illa, quæ hactenus Eruditorum torſit ingenia, quodue Epitaphium Uxori Lothi dextre applicat. En illud!

D. M.
ÆLIA LÆLIA CRISPIS
NEC VIR NEC MVLIER
NEC ANDROGYNA
NEC PVELLA NEC JVVENIS
NEC ANVS
NEC CASTA NEC MERETRIX
NEC PVDICA
SED OMNIA
SVBLATA
NEQVE FAME NEQVE FERRO
NEQVE VENENO
SED OMNIBVS
NEC COELO NEC TERRIS
NEC AQVIS
SED VBIQVE JACET
LVCIVS AGATHO PRISCVS
NEC MARITVS NEC AMATOR
NEC NECESSARIVS
NEQVE MOERENS NEQVE GAVDENS
NEQVE FLENS
HANC
NEC MOLEM NEC PYRAMIDEM
NEC SEPVLCHRVM
SED OMNIA
SCIT ET NESCIT CVI POSVERIT.

GENESIS Cap. XX. v. 16.
Siclorum diversitas.

I. Buch Mosis Cap. XX. v. 16.
Unterschiedliche Sikel.

H. Sperling fec.

TAB. LXXXI.

Geneſ. Cap. XX. verſ. 16.

Ad Saram autem dixit: (Abimelechus) En dedi fratri tuo mille Argenteos.

Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo.

EStVox כֶּסֶף πολύσημος, notans 1. Argentum, Metallum, 2. Pecuniam ex Argento, ut Gallorum Argent commune eſt utrique, imo pecuniæ ex omni metallo: & Græcorum Ἀργύριον. *Varinus*: Ἀργύριον πᾶν νόμισμα, εἴτ' ἐν καλκῷ, εἴτ' ἀργύρῳ, εἴτ' ἐν χρυσῷ. 3. Omne bonorum atque Divitiarum genus. Ita accipienda eſt lamentatio Rahelis & Leæ Gen. XXXI. 15. 16. Triplex hic Vocis ſignificatus heic locum non inuenit, propter adjectum numerum *mille*, niſi quis ſtatuat, voluiſſe Abimelechum certo numero exprimere ingentem ſed incertum, ut nos Germani ſæpe: *ich wolte nicht tauſend Gulden nehmen, und diſs oder jenes thun.* Hinc eſt, quod potius 4. intelligamus per כֶּסֶף monetam apud Hebræos uſitatam ex Argento, *Siclus* dictam.

Ex hoc Textu neutiquam patet, an ſiclus fuerit ad bilancem vel ſtateram ponderatus, an vero Moneta ſignata? Sed quidem ex locis aliis, & univerſa Siclorum Hiſtoria, conſtat fuiſſe Siclos ponderatos, Gen. XXIII. 16. *Expendebat Abrahamus Ephroni argentum, quadringentos, nempe Siclos argenti, publicæ & priuatæ monetæ.* Imo vero ſtatuunt hodie eruditiſſimi quique, non fuiſſe Judæis in Veteri Teſtamento, niſi Maccabæorum temporibus, monetam ſignatam. Si cui ſuſpecta videbatur quantitas ſeu continua ſeu diſcreta, is in ſubſidium poterat adhibere pondus, bonitatem autem Metalli examinare vel ad Lydium Lapidem, vel alia δοκιμασία. Ponderationis quoque mentio fit diu poſt hæc noſtra tempora, 1. Chron. XXI. 25. Jer. XXXII. 9.

Sed expendendus venit τὸ שֶׁקֶל *Sicli* valor tum in pondere, tum in moneta. Δαδέχος erit locus, Matth. XVII. 24. ex quo conſtat, Στατῆρα, Staterem, æqualem eſſe Tetradrachmo, quia ſufficiebat ſoluendis Didrachmis pro Saluatore & Petro. Et aliunde, ſoluendum fuiſſe ſingulis annis omni Judæo ſemiſiclum pro Templo, qui fuit hoc ipſum Δίδραχμον. Siclus proinde Τετράδραχμον. *Joſephus* autem rerum Judaicarum callentiſſimus, docet nos Ant. L. III. c. 9. Siclum conſtare Drachmis Atticis quatuor. Inquirendum proin pondus Tetradrachmi Attici. Heic præ aliis placet *Eiſenſchmid. Pond. & Menſ.* p. 53. Inuenit is, & ante eum *Montanus*, *Merſennus*, *Villalpandus*, pondus Sicli Hebraici granorum Pariſienſium 268. granis 8. majus ſemuncia Romana vetere, ſed 64. granis leuius Tetradrachmo Attico, quod idem pondus congruit cum 320. granis hordeaceis, quot quidem Siclo dant veteres Rabbini. Commutata hæc grana 268. in pondus Medicinale dant drachmas 3. ſcrupulos 2. 8.; 90. grana. Aliter *Bernardus*, qui Tetradrachmo Argenteo Hebræorum dat grana monetaria 288. quæ reſpondent Pariſienſibus 351. In valore autem monetali æquialet Siclus 45. crucigeris Germanorum. Proin 1000. Sicli Abrahamo dati ab Abimelecho, vel expenſi dabunt uncias 475. Grana 9. ſiue 950. lothones, & 9. grana, ſiue 750. florenos; Sic reduci poſſunt & debent alia S. Scripturæ loca paſſim obuia, quæ de Siclis agunt.

Vtut autem conſtans ſit Eruditorum noſtri temporis aſſertum, in Veteri Teſtamento ad ſecundum usque Templum non fuiſſe à Judæis cuſas certa aliqua effigie monetas, ſed duntaxat pondere appenſas, Lamellas Argenti, & omnes illos Siclos Samaritano charactere ſignatos non adſcendere ultra Maccabæorum ætatem, & qui Hebræas geſtant literas, ne ad eam quidem; haud tamen erit, quod ſpero Lectori hujus operis ingratum, ſi in Tabula integra ſiſtam ſeriem hujusmodi numorum, quos tum ex Autoribus variis, tum ex Numophylaciis congeſſit Vir ob Literaturam & inſignia merita celeberrimus *Joh. Baptiſta Ottius*, Eccleſiæ Tigurinæ Archidiaconus meritiſſimus.

N. 1. Exhibet ab una parte *Simonis* nomen, & *Palmam*, ab altera *Balſami*, vel potius *Vitis* folium, cum Inſcriptione *Liberatio Hieroſolymæ.*

N. 2. Inſcriptiones habet easdem, ſed ab una parte Palmam cum duobus vaſis ſeu urceis: ab altera duo alia vaſa, ex quibus planta ſuccreſcit.

N. 3. Ab una parte Simonis nomen in Corona siue Corolla, ab altera urceum seu urnam ansatam cum ramo & liberatione Hierosolymæ.

N. 4. 5. 6. Ex parte prona sistunt Templi structuram cum Simonis nomine, ex aversa, Liberationem Hierosolymæ, & fasciculum, ut videtur, frumenti.

N. 7. Simonis Nomen à prona cum botro, Liberationem Hierosolymæ ab altera cum Lyra.

N. 8. Sub iisdem inscriptionibus ab una parte Lyram sistit, ab altera ramum arboris, vel frumenti spicam in corona.

N. 9. Secundum annum liberationis Zionis indicare dicitur, qui cadit in Annum 139. ante Christum natum.

N. 10. 11. Quartum annum a liberata Zione, quod tempus respondet anno 137. ante Saluatorem natum.

N. 12. 13. Mutuo sumti ex Relando, & ex uno latere habent duplex cornucopiæ.

N. 14. Prodit ex proprio meo Museo donum Ill. *Guilielmi Sherardi* Nationis Anglicæ Ex-Consulis Smyrnensis, coincidit cum n. 11. sed quibusdam in partibus integer magis, ut lucem affundat sententiæ Eruditorum Virorum. Exhibet is in prima facie palmam, Phœniciæ Symbolum, cum dependentibus utrinque Dactylis, & sub illa duos calyces seu Scyphos, asseruandæ Mannæ, vel forsan hauriendæ in Tabernaculorum Festo Aquæ & Vini libationi destinatos. Ex altera parte sese offerunt duo לוּלָבִים Judæis in eodem Tabernaculorum Festo manibus gestari soliti, in quorum medio malum Punicum seu Citreum. Inscriptio ab una parte habet *Redemptio Sionis* nempe à Syro-Macedonibus; ab altera: *anno quarto* scil. Simonis; habuit hic Numus valorem dimidiæ Geræ siue $1\frac{1}{8}$. cruciati. Ita hunc Numum pro suo ergo me affectu illustrat Celeb. Theol. Prof. *Joh. Rodolfus Cramerus* Amicus multis nominibus mihi honorandus.

TAB. LXXXII. LXXXIII.

Genes. Cap. XXII. vers. 13.

Sublatis itaque oculis suis respexit Abraham, & Aries retro implicitus erat vepreto cornibus suis. Et abiit Abraham, tulitque Arietem illum, & immolauit eum Holocaustum pro filio suo.

Leuauit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.

ACcidit heic Abrahamo seu Θαῦμα, seu Θαυμαθῶδες τὶ in emergenti, quod fidem Hominum, si patrem fidelium excipias, superat. Intentat gladium optimus Pater in unici filii Isaaci jugulum, eum immolaturus in Holocaustum; & ecce ἐκ μηχανῆς apparet Angelus, qui Hominem in Sacerdotum genere unicum cohibet. Videt oculis sublatis *Abrahamus Arietem, implicitum vepreto cornibus suis*; arripit hunc, & pro filio offert in Holocaustum DEO suo. De hoc Ariete nugantur, pro more, Hebræi, creatum fuisse ante annos 2000. & amplius, sub vesperam diei sextæ creationis, & per tot Secula in hunc singularem usum reseruatum. Ita *Jonathan* in Paraphrasi, R. *Selomo Tanchuma*. Suffecit infinitæ sapientiæ Providentia, cui confisus Abrahamus ad filium ita v. 8. *DEVS prouidebit sibi pecus in Holocaustum.* Dedit & hæc Prouidentia nomen loco v. 14. DOMINVS VIDEBITVR vel, DOMINVS PROVIDEBIT. Non anxie quærimus, unde venerit hic Aries, qui à grege quopiam aberrare facile poterat, & dirigente ita DEO in Abrahami manus incidere.

Simile quid legitur in Mythologia Græcorum de *Iphigenia* à Patre *Agamemnone Dianæ* oblata, quæ eum *Calchantis* ministerio jam esset immolanda, liberata fuit à Cerua, quæ ante aram intrepida sese sistebat. Habebis ipsissimam nostram historiam, si *filium* mutaueris in *filiam*, *u* in *a*. *Isaacum* in *Iphigeniam*, *Abrahamum* in *Agamemnonem*, *Arietem* in *Ceruam*. Ita quoque substitui potest fabula, de *Helena*, & substituta ei *Bucula* apud *Aristodemum*, ubi Helenâ aris admotâ, ut grassante Peste pro salute populi immolaretur, Aquila devolans arripuit gladium, & in armentum deuolans buculæ imposuit; vel similis prorsus huic ex Aristidis *Italicis* de *Valeria Luperca*.

Impli-

GENESIS Cap. XXII. v. 13.
Abrahamus ſacrificans.

I. Buch Moſis Cap. XXII. v. 13.
Der opfernde Abraham.

M. Tyroff. sculp.

Ad illustr. GEN. Cap. XXII. v. 10-13.
Aquila liberat Helenam sacrificio.

Vergleichung mit I. B. M. Cap. XXII. 10-13.
Helena Aufopferung v. Adler verhindert

G.D. Heiman. sculp.

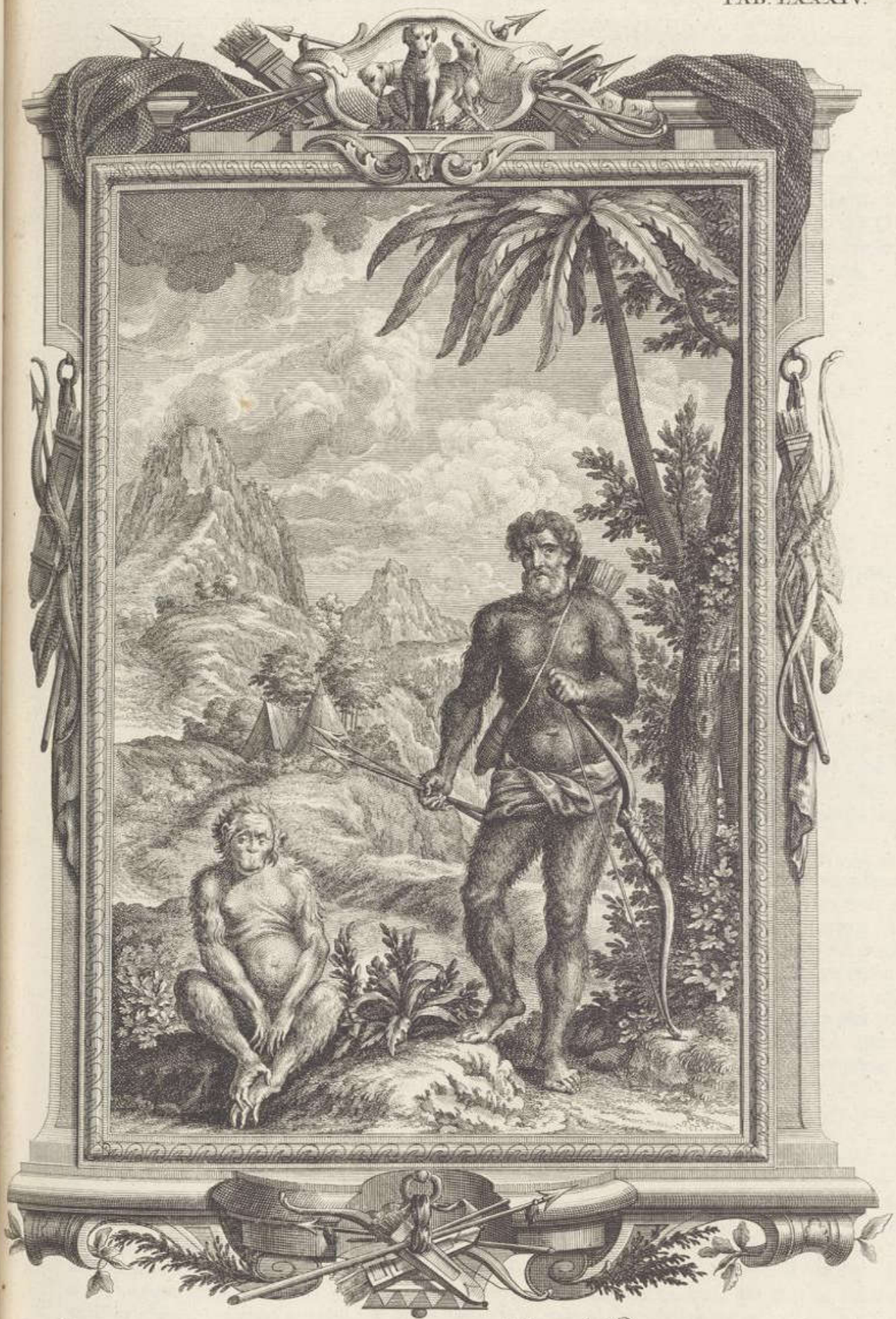

GENESIS Cap. XXV. v. 25.
Esauus Villosus.

I. Buch Mosis Cap. XXV. v. 25.
Der rauch-haarichte Esau.

G.D. Hausman sculp.

Implicat Interpretum animos *Aries implicitus vepreto cornibus ſuis*, nempe denſo ſiue perplexo. *Jonathan* detentum fuiſſe ait ἐν ὑλήματι, *Onkelos* in *Arbore*, *Syrus in ramis*, Arabs Pariſiis editus in *ramis Arborum*, Arabs Erpenianus in *ſpinis*, *Aquila* in συχνῷ in condenſo ſc. arborum. *Symmachus* in δικτύῳ, in reti, LXX. & *Theodotion* ἐν φυτῷ σαβὲκ, quod *Sabec Heſychius* explicat per βάθος, ubi legendum haud dubie βάτος, *rubus*. *Cyrillus* & *Phauorinus* χρυσολάχανον, potius, ut legit *Bochartus* χρυσόγονον, apud Dioſcoridem θάμνος πυκνὸς frutex denſus, cui folia ſunt quernis ſimilia ; Permiſerim ego heic Pictoribus & Sculptoribus eam, quâ alias uti ſolent licentiam.

Linquo Philologis Obſeruationes Criticas, Judæis Arietem 2000. annorum, arboribus implicitum à Satana, Jurisperitis quæſtionem, an potuerit Abrahamus ſacrificium DEO offerre ex alieno ? Theologis denique myſticam Arietis ad CHRISTVM applicationem.

TAB. LXXXIV.

Geneſ. Cap. XXV. verſ. 25.

Egreſſusque prior rufus veluti gauſapina villoſa totus hiſpidus, vocauerunt ergo nomen ejus Eſau.

Qui primus egreſſus eſt, rufus erat, & totus in morem pellis hiſpidus: vocatumque eſt nomen ejus Eſau.

EX Gemellis, quos Rebecca geſtauerat, primus *Eſauus* alias quoque *Seir* & *Edom*, prodiit *prior rufus veluti gauſapina villoſa totus hiſpidus*, ἐξῆλθε ὁ πρωτότοκος πυρράκις ὅλος ὡσεὶ δορὰ, δασὺς, verbo, *rufus* & *piloſus* quemadmodum *Satyros* Poetæ deſcribunt. Unde, qui Satyrorum in Theatris perſonas ſuſtinebant, hinnulorum aut Hircorum pellibus induebantur. Satyrorum in confinio Æthiopiæ degentium meminit *Plinius* L. V. c. 8. VI. c. 30. Hodie de hujusmodi gentibus nihil conſtat. Ut dubium haud ſit, veteres pro *Satyris* aſpexiſſe Animalia ἀνθρωπόμορφα, qualia ſunt *Simiæ*, *Cercopitheci*, *Cynocephali*, humanam figuram & mores imitantes. Huc ſpectat inprimis ille *Orang-Outang* ex Angola delatus *Frederico Henrico* Arauſionenſium Celſiſſimo Principi dono datus, quem *Tulpius* Obſ. L. III. c. 56. *Hominem Sylveſtrem* vocat, & *Satyri Indici* titulo deſcribit. Hunc quia in præſenti Tabula ſiſto, haud abs re erit Iconi jungere ipſam deſcriptionem. *Exprimit longitudine puerum trimum, ut craſſitie ſexennem. Corpore erat nec obeſo, nec gracili, ſed quadrato, habiliſſimo tamen ac perniciſſimo. Artubus tam ſtrictis, & muſculis adeo vaſtis, ut quiduis & auderet & poſſet. Anterius undique glaber, at pone hirſutus, ac nigris crinibus obſitus. Facies mentiebatur Hominem, ſed nares ſimæ & aduncæ, rugoſam & edentulam anum. Aures nihil diſcrepabant ab humana forma, uti neque pectus, ornatum utrinque mamma prætumida (erat enim ſexus feminini:) Venter habebat umbilicum profundiorem, & artus cum ſuperiores, tum inferiores tam exactam cum Homine ſimilitudinem, ut vix ouum, ouo videris ſimilius. Nec Cubito defuit requiſita commiſſura, nec manibus digitorum ordo; nedum pollici figura humana, vel cruribus ſuræ, vel pedi calcis fulcrum. Quæ concinna ac decens membrorum forma in cauſa fuit, quod multoties incederet erectus: neque attolleret minus grauate, quam transferret facile qualecunque grauiſſimi oneris pondus. Bibiturus prehendebat canthari anſam manu altera: altera vero vaſis fundo ſupponens, abſtergebat deinde madorem labiis relictum non minus appoſite, ac ſi delicatiſſimum vidiſſes aulicum. Quam eandem dexteritarem obſeruabat utique cubitum iturus. Inclinans quippe caput in puluinar, & corpus ſtragulis conuenienter operiens, velabat ſe haud aliter, ac ſi vel molliſſimus illic decubuiſſet Homo.* Hac interim collatione haud prætendo *Eſauum* fuiſſe *Satyrum* vel θηρία illa ἀνθρωπόμορφα eſſe progeniem Eſauiticam. Eſauum conſidero ut monſtroſum: vel quaſi; partum, quem forte imaginatio matris hiſpidum formauerat, ſiue piloſum, forte & rufum, licet plurimi dentur infantes, qui rubro colore in dias luminis prodeunt auras.

TAB. LXXXV.

Geneſ. Cap. XXV. verſ. 34.

Jacob ergo dedit Eſau panem, & quod ex Lentibus coxerat: ille vero comedit & bibit, ſurgensque abiit, vilipenditque Eſau jus primogenituræ.

- - Et ſic accepto pane & lentis edulio comedit, & bibit, & abiit, paruipendens, quod primogenita vendidiſſet.

EN heic ſimplicitatem in victu, & rei pretioſiſſimæ, Juris primogenituræ vilipendium! Filios en! Patris opulentiſſimi frugales, parſimoniæ ſtudioſos! Eſauum ex venatione victitantem, domui fercula ex feris agri inferentem, Jacobum panem comedentem, & *Lentes* עֲדָשִׁים ſiue cocturam, pulmentum ex lentibus! victus quo ſimplicior, eo melior, quo antiquior, eo ſimplicior: Veteres ſimplicitatem docuit Natura & Neceſſitas, *Arcades glandibus veſci, Argiuos pomis, quæ Appia dicuntur, Athenienſes ficubus, Tyrinthios ſylveſtribus pyris: Indos Arundinibus: Carmanos palmis, Milio Sauromatas & Mæotas, Terebintho & Naſturtio Perſas Ælian. Var. Hiſt.* L. III. Nunc Terricolas perdit luxuria, & varius cibus; chylus ibi laudabilis & ſimplex, hic multiplex, heterogeneis variis particulis fœtus. Ibi ſtomachus ſubigit facile ſueta, licet alias non optimæ notæ, qualia ſunt leguminoſa, & inter hæc ipſa *Lens*.

Lens עָדָשׁ φακὴ, φακὸς Græcis magno fuit in pretio, Philoſophis inprimis chara. Apud *Athenæum* legitur *Zeno* coxiſſe *lentes*. Imo apud eundem L. IV. Stoicorum erat præceptum, *Sapientem omnia recte agere, & lentem diligenter condire.* Et inuenit *Plinius* L. XVIII. c. 12. *apud Auctores æquanimitatem fieri veſcentibus ea.* Hinc forte, ſeu Ratione ſeu Experientia duce, ſeu ex præjudicio, *Lens* Stoicorum cibus, qui â *lentium* victu *lenti* facti & *lenes*. *Lenticulam inuenimus cibum eſſe Ægyptiorum, nam ibi abundat in Ægypto, unde magnificatur lenticula Alexandrina, & venit usque in Terras noſtras, quaſi hîc non naſcatur Lenticula. Ergo deſiderando Eſau cibum Ægyptiacum perdidit primatum Auguſtin.* in Pſal. 46. Ipſa tamen Ægyptiaca Lens pauperum fuit cibus, non magni olim apud Romanos habitus. Teſtem habemus Martialem:

Accipe Niliacam Peluſia munera Lentem
Vilior eſt Alica, carior illa Faba.

Imo Medicis hic cibus malé audit, κακόχυμος καὶ δύσπεπτος, aluum ſiſtens, flatus concitans, licet in Re Medica pro ſpecifico habeatur ad expellendas Variolas. Qualisnam præciſe fuerit hæc Lens Eſauo appoſita, an *Lens vulgaris* C. B. an *Lens major* C. B. non conſtat. Illam in hac Tabula ſiſtit Fig. I. hanc Fig. II. Utriusque, imo omnis Lentis characterem Fig. III. Dubium mouet color ruber pulmenti ἕψήματος πυῤῥοῦ v. 30. de quo an lentibus ipſis adſcribi debeat, vel condimento, ex Textu nil conſtat. Silentibus ipſis, competet potius *Lens vulgaris*, quæ aliquando habet grana ſubruſa; major enim & Italica eſt candidior. Κοφεφίλῳ legenti hancce Hiſtoriam in mentem facile venire poſſet, ſaliuamque moueret Caffé potus, cujus arboris fructus eſt fabaceus, Lentibus haud adeo abſimilis, Decoctum rubrum.

GENESIS Cap. XXV. v. 34.
Esauus φακοφαγος.

I. Buch Moſis Cap. XXV. v. 34.
Eſaü Linſen Speiſe.

H. Sperling sculp.

GENESIS Cap. XXVIII. v. 12.
Iacobus somnians.

I. Buch Mosis Cap. XXVIII. v. 12.
Der träumende Jacob.

M. Tyroff. sculp.

GENESIS Cap. XXVIII. v. 18. 19.

Lapis Bethelis.

I. Buch Mosis Cap. XXVIII. v. 18. 19.

Der Stein zu Bethel.

M. Tyroff sculp.

TAB. LXXXVI.

Geneſ. Cap. XXVIII. verſ. 12.

Et habuit ſomnium, & en ſcala erat poſita in Terram, cujus culmen pertingebat usque in Cœlum, Angelique DEI aſcendebant, & deſcendebant per eam.

Viditque in Somnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens Cœlum, Angelos quoque DEI aſcendentes & deſcendentes per eam.

ASt in omni *Somnio* aliquid, quod captum noſtrum tranſcendit, imo in omni perceptione ſenſuali, quod nos immediate ducit ad DEVM. Nam quæ quæſo convenientia inter rem viſam & ideam Mentis? quis nexus inter rem dudum vel viſam, vel auditam, guſtatam vel tactam, & cogitationes, quas mente dormiens refrico? Et tamen diſcrimen eſt ingens, hiatus immenſus, inter *Somnia naturalia* & *divina*. Ibi repræſentatur res juxta Naturæ ductum, juxta Leges à DEO latas: Hîc operatur DEVS independenter à ſuis legibus ordinariis immediaté in mentem Hominis, eidemque reuelat, quæ vult: plané ut aliis ſe reuelauit per *Viſionem*, aliis *de Ore ad os*: ita heîc Jacobo ſeſe manifeſtauit per *ſomnium*. Ita latentes euentus in ſomniis DEVS aperuit *Abrahæ*, *Abimelecho*, *Labani*, *Joſepho*, *Pharaoni*, *Salomoni*, *Nebucadnezari*, *Danieli*, *Judæ Maccabæo*, *Joſepho*, *Magis*, *Pilati uxori*, *Paulo*. Sed Onirocritica in Viris DEI eſt diuina, aliorum vana & ridicula. Scala, quam vidit Patriarcha alius eſt fori non mei.

TAB. LXXXVII.

Geneſ. Cap. XXVIII. verſ. 18. 19.

Conſurgens autem Jacob diluculo tulit Lapidem, quem ſibi ceruical capitis ſui poſuerat, & erexit illum in ſtatuam, fuditque oleum ſuper ſummitatem ejus.

Et vocauit nomen loci illius BethEl (etenim nomen illius ciuitatis antea Lus erat.)

Surgens ergo mane tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper.

Appellauitque nomen urbis BethEl, quæ prius Luza vocabatur.

ECquis crederet, Textum hunc pertinere ad Mineralogiam ſpeciatim Lithologiam, imo Lapidum Fulminarium hiſtoriam, lucem ſaltem affundere vetuſtiſſimorum ſcriptorum tenebris? Prætereo lubens Hebræorum de hoc lapide, quo Jacobus pro ceruicali uſus, quemue in σήλην erexit, nugamenta: defixa eſſe veluti umbilicum in centro Terræ, imo baſin eſſe uniuerſæ Terræ, inprimis Templi Domini, indeque vocari *Lapidem fundationis*. DEVM eo obſignaſſe os Abyſſi magnæ: à Salomone collocatum eſſe in Sanctuario: ei inſculptum eſſe nomen tetragrammaton, quo furtim ablato JESVS miracula ſua patrauerit *Pirke R. Elieſer* 235. *Jonathan in Thargum* Exod. XXVIII.

XXVIII. *Joma* f. 53. 54. Transiit seu Lapis ipse, seu ejus memoria Judæis adeo sacra, seu nomen ipsum ad Gentiles. Qui nomen dedit *Betheli*, dedit & *Bætylo seu Betulo.* En quomodo! coluere hunc Lapidem Phœnices, sed & alios, quos consecrarunt, Bætylorum nomine insignes. Ita *Sanchoniaton*, interprete *Philone Biblio*, ἐπενόησε θεὸς οὐρανὸς βαιτύλια, λίθους ἐμψύχους μηχανησάμενος. *Excogitauit DEVS Uranus Betulia, cum fabricasset lapides animatos.* Ad quem locum videatur *Bochart Geogr. Sacr.* L. II. c. 2. qui lapides *unctos* mutatos vult in *animatos.* *Asclepiades* juxta Heliopolin Syriæ Libanum montem ascendens inuenisse legitur βαιτούλια vel βαιτύλους, teste Photio ex Damascio. Idem Lapidi inditum nomen Saturno pro Joue dicato apud *Hesychium.* Vocatur idem *Abdir*, *Abadir*, *Abaddir*, tanquam אב אדיר *Pater magnificus*, vel אבן דיר *Lapis Sphæricus*, quia hæc fuit forma *Bætuli.* Audi *Plinium* L. XXXVII. c. 9. ubi de Cerauniis. *Sotacus & alia duo genera facit Cerauniæ, nigras rubentesque, ac similes eas esse securibus: per illas, quæ nigræ sunt & rotundæ, urbes expugnari, & Classes, easque* Betulos *vocari, quæ vero longæ sunt*, Ceraunias. Est igitur *Bætylus* veterum ipse modernorum *Ceraunius* seu cunciformis, seu rotundus & niger, sæpe perforatus, qualismodi Lapides persæpe inueniuntur juxta Urnas in Sepulchris veterum Gentilium Germanorum, inprimis Septentrionalium, & ex probatissimorum Scriptorum judicio victimis cædendis fuere adhibiti. Plura vid. in *Büttner* Rud. Diluv. p. 92. *Nov, Lit. Mar. Balt.* 1699. p. 96. 1700. p. 341. 21. 23. *Wolfart* hist. nat. Hass. 46. Tab. XXII. & XXIII. *Dan. Major. bevölckert Cimbrien* c. 39. *Arnkiel* Cimbr. L. II. p. 166. Quid si Bætuli hi, quorum figuras varias præsens sistit Tabula, sepulchris fuerint inditi, ut tanto tranquillius quiescerent defuncti, quemadmodum Bætulo suo securus incubauit Patriarcha? Conjecturam hanc, quam nemini obtrusam volo, ampliore nunc non vacat. Addere possem figuram Bætulorum sæpe cauam, ut est ceruicalis, cui caput incubuit.

TAB. LXXXVIII.

Genes. Cap. XXX. vers. 14.

Egressus Ruben in diebus messis triticeæ inuenit Mandragoras in agro, attulitque eas ad matrem suam, & dixit Rahel ad Leam, da mihi quæso de Mandragoris filii.

Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras, quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: da mihi partem de mandragoris filii tui.

VIx aliam de דוּדָאִים *Dudaim* disserens promitto satisfactionem, quam eam, quæ dependet ex recensione variarum sententiarum, vel potius opinionum, & Iconum aspectu. Suscipienda nihil ominus est Herborisatio, peragrandi agri & syluæ, Horti & Prata, num obuii veniant forte tam diu & anxie desiderati fructus; Exercuere se integris seu Dissertationibus seu Tractatibus *Heidegg. Exerc. de Dudaim Rubenis*, quæ est XIX. Tom. II. *Hist. Patriarch. Drusius de Mandragora. Anth. Deusing. Dissert. de Mandragora, ac primo de Mandragoræ pomis vulgo habitis pro Doudaim. Jac. Thomasius Disp. de Mandragora. Christ. Rauius P. Vpsal. Diss. de Dudaim. Mich. Liebentanz Diss. de Rachelis deliciis Dudaim.* Taceo alios Commentatotes, Philologos, Criticos. Quâ autem alii usi sunt in seligendo libertate, eam sumam & mihi.

Latina nostra pro *Dudaim* habet *Mandragoras*, & recte, si per majoritatem votorum Quæstio decidenda. Habemus quippe, qui pollicem nobis premunt, LXX. *Thargum Onkelosi*, qui יברוחין *Jabrochin* habet, porro *Josephum*, *Aquilam Syrum*, *Arabem*, *Hebræos* plurimos, *Fullerum*, *Drusium*, alios. Nec destituimur argumentorum pondere. Videamus ea, adjuncta singulis ἐπικρίσει, sed ea modesta. Mandragoram filtris aptam describunt Veteres. Hinc διρκαία & κιρκαία dicta, ἐπειδὴ δοκεῖ ἡ ῥίζα φίλτρων εἶναι ποιητική. Diosc. L. IV. c. 76. Ipsum דוּדָאִים a דוד *dilectus*, *amicus*, deriuant Lexicographi. Propterea dicunt Rachelem Mandragoras cupidissimé expetiisse, & ægerrimé Leam concessisse, ut quælibet mariti

GENESIS Cap. XXX. v. 14.

Dudaim in Mandragor. Liliis Violis Terræ tube

I. Buch Mosis Cap. XXX. v. 14.

Judaim in Alraun Lilgen Viole u. Trüffel

M. Tyroff

riti amorem ad ſe transferret. Allegant hi ipſi vim Mandragoræ ὑπνωτικὴν, ob id ipſum Veneri gratam. Imo purgando conceptui prodeſſe pertendunt; Unde forte *Venus* apud *Heſychium* Μανδραγορίτης appellata. Paſtoribus, qualis & fuit Jacobus cum ſua Familia paſtoritia in uſu fuiſſe Mandragoræ genus candidum teſtis eſt *Dioscorides* ἃ καὶ ἐσθίοντες οἱ ποιμένες ποσῶν ὑποκαρδίων, *quorum pomorum cibo aliquantum opiliones ſaturari.* Arriſiſſe tandem vel ſolo aſpectu poma Rubeni, Leæ & Racheli, quia blanda, odorata, amabilia, pulchra, colorisaurei, κροκίζοντα τῇ χροιᾷ, εὐώδη μετὰ βάρους τινὸς, *colore in crocum inclinante, jucundé cum grauitate quadam olentia.* Sed ſubſcribunt Sententiæ huic ex Modernis pauci. Non conſtant ſane ſibi ipſis vetutiſſimi ſupra citati Interpretes. Helleniſtæ in Jer. XXIV. 1. 2. דודאי non vertunt *Mandragoras*, ſed *calathos* ſeu *caniſtra* & *Thargum* in Cant. VII. 13. בָּלְסָמִין *Balſamum*, unde ſaltem conſtat, Dudaim fundere odorem gratum potius, non ſomniferum, *non grauem*, vel *grauedinem afferentem*, qualem Mandragoræ tribuit Plin. L. XXV. c. 13. *Philtri* vires ineſſe Mandragoræ, imo φίλτρα dari, qualia vulgo venditantur, dubium eſt valde, & magis adhuc, piarum feminarum eam fuiſſe intentionem, ut philtrorum uſu vel amorem concitarent, vel promouerent conceptum. Philtrum optimum & naturaliſſimum fuit ipſa Rachelis eximia pulchritudo. Et ad quid juuiſſet Philtrum? Ut faſcino veluti quodam ligaretur maritus, & veluti furibundus in conjugis rueret amplexus? hoc ſane remedio non habebat opus, ſed tali, quo curaret ſterilitatem; hujusmodi autem medicamina ejus ſunt naturæ, ut Venerem potius cohibeant immodicam. Imo libidinoſam non fuiſſe vel inde conſtat, quia Dudaim prætulit commercio mariti, hoc ſorori indulgens. De Mandragoræ tandem, opii, aliorumque Narcoticorum vi fœtificante difficile eſt quid determinare, ut potius effectus inde deduci queat contrarius. Amabilitas tandem ſeu pulcher aſpectus Mandragoræ non plus dat quam pluribus aliis floribus, fructibus, iisque ſæpe deleteriis. Omitterem Hebræorum commentum, quod extat apud *AbenEzram* in Num. XI. 2. de figura Hominis in Rubenis vexillo, de Mandragora pariter ἀνθρωπομόρφῳ, Pythagoræ jam olim & veteribus Romanis nota, niſi commentum, illud ab Ebræis, Arabibus & Perſis tranſiiſſet in Chriſtianorum caſtra; Sane de radicis hujus vi fortunam procurante; ſterilitatem abigente, Theſauros abſconditos detegente, modo ſingulari eam ſub patibulo effodiendi, mira narrant ſuperſtitioſuli, & narrarunt jam olim *Joſeph.* B. *Jud.* L. VII. c. 25. *Plin.* L. XXV. c. 13. irriſione digna potius, quam ſeria confutatione. Mandragoram interim ſiſtit Fig. I.

Dudaim pro *Liliis albis* interpretatur *Franc. Georgius*, Venetus Minorita. Fauet Lilii Bulbus mammæ דד ſimilis. Menſis Majus, quo Meſſis triticea fuit apud Hebræos: gratus odor commendatus Cant. VII. 13. vis tandem fœcundans. Quæ omnia tamen ſunt ficulnea, aliis quoque Plantis communia, Fig. II.

Jarchio hæc Planta eſt *Viola* שינלי Arabibus יסמין Jeſmin dicta per λευκοίον *Violam albam* interpretatur *Matthæus Siluaticus.* Hunc & Judæos alios in hanc pertraxit Sententiam pulchritudo Floris & odor gratus, quapropter eum *Theophraſtus* apud *Athenæum Dipnos.* LXV. inter præcipuos numerat ἐ ςεφανωματικοῖς ſeu coronariis. Sed quam infirmo ſtent & hæc talo, nemo non videt. Fig. III.

Sunt qui Guſtu δαδέχῳ quærunt potius, quam viſu, & ſubter Terram fodere malunt, quam ſuper eam legere. Inveniunt hi *Tubera ſubterranea*, Gallis *Truſes*, *Truffles*, cibum etiam ad opulentiores menſas admiſſum, delicati ſaporis, inprimis ſi acceſſerit condimentum. Arguunt hi ex Textu noſtro & Cant. VII. legi in agro, formam habere τῶν דַּדִּים uberum, mammarum, non rotundam tantum, ſed & excreſentias papillares, ſpongioſam item internam & mammillarem ſubſtantiam, eſſe quoque Aphrodiſiaca. Subſcribunt huic Sententiæ. *Dan. Ludovici Eph. Germ. Dec.* I. *Ann.* IV. *Kanold. Bresl. Samml.* X. *Verſ.* p. 602. vid. Fig. IV.

TAB. LXXXIX.

REdimus ad pulchrum, qui plerisque placet aſpectum. *Deuſingius* ſiſtit pro Dudaim *Melonis* ſeu *Peponis* ſpeciem quandam in Syria & Ægypto frequentem, colocynthidis inſtar & rubro & flauo variegatam, grati odoris. In ſubſidium is vocat Arabes, qui Dudaim reddunt *Luffahh*, & hac voce deſignant præter Mandragoræ poma *Peponis* ſeu *Melonis* ſpeciem, teſte *Ibn Beitare*: Perſas, qui eundem fructum vocant *Deſtanbouic*, i. e. manus adoramentum, qui grati odoris cauſa manu contineri & contrectari ſolet. Syros tandem & Ægyptios, qui eundem nuncupant *Schemmaim*, ſeu *Schemmamah* teſte *Golio* in *Lexico*; *Mathiolum* tandem, qui appellari dicit *Pomi d'Oro, mala aurea.* In Fig. V. exhibetur *Cucumis Ægyptiacus reticulatus ſeu Luffa Arabum, Veſling. in Alpin. Plant. Ægypt. ex Moriſon Hiſt. Plant. p. 34.* Et videtur Lochnero de Nerio p. 67. hic fructus eſſe Americanorum ille notiſſimus *Bananas* ſiue *Bala* Malabarenſium, & *Kely* Bramanum, qui extat *Hort. Malab.* T. I. f. 12. 13. 14. vid. Fig. VI.

TAB. XC. XCI.

CHriſtiano *Rauio* Dudaim ſunt *ramusculi* ſpeciatim *ficuum.* Pugnat is imprimis argumentis petitis ex Etymologia, radicem vocis faciens duodecuplam ex Cant. VII. 14. Jerem. XXIV. 1. 2. Locorum παραλλαγὴ, Rabbinorum & Verſionum præcipuarum conſenſu. Sane LXX. in Jeremia pro דוּדָאֵי תְאֵנִים habent καλάθες συκῶν. Conueniunt *vulgata*, *Onkelos*; Cel. *Heideggerus* noſter potius intelligi vult *ramos florum vel fructuum amabilium & odoratorum*, accedens ita ad *Junii* & *Tremellii* Verſionem, qui Dudaim reddunt *amabiles Flores* Fig. VII. VIII. ubi compactas in unum Faſciculum videas diuerſas de Dudaim ſententias, & forte ita conciliatas.

Dudaim ſeu fructus ſeu Flores quærendi nemo inficiens iuerit, in regionibus Orientalibus, ubi citius forte obuiam venerint peregrinanti etiam Idiotæ, quam vel eruditiſſimo Philologo, qui pedem raro Muſeo, nunquam Europa effert: meliora heic nobis officia præſtant rerum Naturalium, Plantarum imprimis ſtudioſi, qui trans mare fretant, quam Commentatores doctiſſimi, qui Dudaim quærunt in noſtris vel Pratis vel Campis. Hanc viam iniuit Ill. *Ludolffus. Hiſt. Æth.* L. I. c. IX. *Comm.* p. 139. Agnoſcit autem is *ficus Indicæ* fructum, *Muz*, vel *Mauz* Arabibus dictæ præcellentiſſimum, in eodem Trunco copioſiſſimum, 50. enim Ficus cucumeris forma & magnitudine de uno caule dependent, ſuaviſſimi odoris & ſaporis, qui Junio matureſcunt. Conſpirant locus in Meſopotamia circa Damaſcum, ubi eos vidit Princeps *Radziuilius*: Tempus Meſſis triticeæ, quæ circa medium Junii ibi contingit; præſtantia & raritas fructus egregius, odor & ſapor: Arbor ipſa, quod ex *Rauwolffii* Itinerario diſcimus, 9. vel 12. pedum eſt Altitudine; foliis pulchre viridantibus arundinis ſpecie, tam longis atque latis, ut hominis totum corpus æquent. Herbam dixeris potius, quam vel Fruticem vel Arborem. Deſcribunt hanc Plantam *Garc. ab Hort. Plant. Ind.* L. II. c. 10. *Leo Africanus* L. IX. *Plin.* L. XII. c. 6. ubi ita: *Major alia*, Ficus, *pomo & ſuauitate præcellentior, quo Sapientes Indorum viuunt, folium alas auium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duum. Fructuum cortice* (*Caudice* legit *Cluſius*) *emittit admirabilem ſucci dulcedine, ut uno* (faſciculo nempe) *quaternos ſatiet. Arbori nomen* Pala *pomo arienæ, plurima eſt in Sidracis, Expeditionum Alexandri termino. Eſt & alia ſimilis huic dulcior pomo, ſed interaneorum valetudini infeſta. Edixerat Alexander, ne quis agminis ſui id pomum attingeret.* Quinque ſpecies habet *Geographus Nubienſis Clim.* 1. *Part.* 7. multo plures Ill. *Henr. von Rheede* in *Horto Malabarico* C. *Bauhino* vocatur hæc Planta *Palma humilis longis latisque foliis Muſa multis Auctoribus dicta. Ludolfus* in ſui fauorem trahit ipſam radicem vocis Dudaim ſimpliciter accipiens pro Dudaim דודים *patruelibus* ſiue *cognitione propinquis*, applicans etymon ad tot fructus ex uno caule pendulos. De fructibus autem ille locum Geneſeos intelligit, de Floribus locum Cantici. Quæ Sententia mihi præ aliis arridet, ad quam pertinet Tab. LXXXIX.

TAB.

TAB. XCII.

Geneſ. Cap. XXX. verſ. 32. 33.

Transibo hodie per omnes greges tuos, ſepara tu hinc omne pecus punctis reſperſum, & maculis variegatum, & quicquid fuluum erit in agnis, punctis reſperſum, & maculis variegatum in Capris, merces mea fuerit.

Et reſpondebit pro me juſtitia mea (a) poſtero tempore; veniet enim ad mercedem meam coram te. Quicquid autem in capris aut punctis reſperſum, aut maculis variegatum, in agnis vero fuluum non fuerit, hoc eſto apud me furtum.

Gyra omnes greges tuos, & ſepara cunctas oves varias & ſparſo vellere: & quodcunque furuum, & maculoſum, variumque fuerit, tam in ouibus, quam in capris, erit merces mea.

Reſpondebitque mihi cras juſticia mea, quando placiti tempus aduenerit, coram te: & omnia, quæ non fuerint varia, & maculoſa, & furua, tam in ouibus, quam in capris, furti me argues.

(a) Ebr. craſtino die.

PActum hoc eſt Generi optimi cum Socero auaro, *Jacobi* cum *Labano* idque conditionatum, & tale cujus eventus non pendet à fixo quodam Salario, ſed â DEI benedictione.

Eſt ut Animantium ſtructura integra, ita & pilorum forma & color opus Creatoris, οὐ δύναται μίαν τρίχα λευκὴν, ἢ μέλαινα ποιῆσαι, Matth. V. 36. Eadem Pilorum in Hominibus, Brutisque ſtructura, cylindrica, caua, per quam deſcendit venula ſuccum nutritium ad extremum deducens, uſus idem. Suntque pili canales excretorii, per quod expirat, quod eſt ſuperfluum: taceo uſus alios, eos etiam, qui ex Brutorum pilis redundant in Hominum ſocietatem.

Conſideranda heic veniunt tum Bruta ipſa, tum colores, quibus tinguntur. צוֹן *Tſon* notat pecus minutum, & commune eſt *ouibus* & *capris*. Gen. XXVII. 9. Ita quoque שֶׂה *Seh*, notat *Hoedum* & *agnum*. Conſtat id ex v. 32. nec non *Exod. XII.* 5. Num. XV. 11. Deut. XIV. 4. Conſentiunt Lexicographi & Hebræi, Arabibus *Sat*, Pl. *Sa*, *Saün*, *Sahet*, *Sijah*, *Siwah* eſt ouis Meninzk. Lex. 2741. 2742. כֶּשֶׂב pro כֶּבֶשׂ eſt mediæ ætatis *agnus* inter טָלֶה Agniculum, & אַיִל *Arietem* ab anno primo ad tertium עִזִּים ſunt *capræ*.

A genere deſcendimus ad ſpecies, imo potius Indiuidua, differentias pecudum in coloribus נָקוֹד *nakod* proprie eſt ϛικτὸν, minus recte apud LXX. ϕαντὸν vel ποικίλον. Rectius noſtra Latina *punctis reſperſa*. Sunt autem ϛικτὰ, *compuncta* Animalia maculoſa, ſiue maculis varia. ϛικτὸς κεράϛης ἔλαφος in *Electra Sophoclis* v. 569. Vim vocabuli mire illuſtrat Achates κατάϛικτος ϛιλάδεσσι πύρσαισιν λευκαῖς τε μελαινομέναις χλυερῇσι, *diſtinctus punctis rutilis albisque nigreſcentibus viridibusque apud Orpheum Lapid.* p. 230. v. 10. 11. qui forte eſt *Pardalios Plinii* Lib. XXXVII. c. 11. & *Porphyrites rubens candidis interuenientibus punctis leucoſtrictus* dictus Plin. L. XXXVI. c. 7. *Hieronymus* vertit noſtrum נָקוֹד *varius*: *Jonathan*, *Onkelos* & Samaritanus נְמוֹר qualis dicas παρδάλειον *pantheræ in modum varium & maculoſum*. Græcorum Seniorum ϕαντὸν notat *aſperſum*, *inſperſum*, ſupple maculis, vel ἀπὸ τῶν ϕανίδων, *guttatum* in modum guttarum diſtinctum Fig. I.

Deſignat, quod modo vidimus נָקוֹד *punctа*, ſiue *paruas maculas*, ſed טָלוּא *talu*, *magnas*, tanquam aſſutas, טָלָא nempe proprie eſt conſuere ex multis pannis ſeu coloribus. Hinc recte noſtra verſio *maculis variegatæ*. Plerique Veterum maculas intelligunt albas. Ita & onkelos habet רקוע *rakoa* & Turci ræk - à *Ouis eſt albedine in latere notata* Meninzk. Lex. 2348. LXX. διάλευκος, *maculis albis inſignis*. Eſt namque δυάλευκον idem quod μεσόλευκον, *album in medio*, cum extrema ſint diuerſi coloris. Ita

Regum Perſidis *purpureæ tunicæ medium album intextum erat* apud *Curtium*. Ouis igitur διάλευκος eſt, quæ in nigro aut ruffo vellere medias habet maculas largiores albas Figura II.

Nam חום (*Chum*) eſt fuſcus. LXX. φαιὸς à חָמַם *calere, calefacere*, idem, *denigrare*, χημία pro nigro, quod eſt in oculo ſeu pupilla *Plutarch.* in *Iſide*, Nos vertimus *fuluum*.

תַּיִשׁ non eſt *Aries*, ut reddidit *Hieronymus* Prov. XXX. 31. nec *Taxus*, ſed *Hircus*. Planum id facit conſenſus Interpretum, Lingua Chaldæa, cui *Thajeſa*, & Arabica, cui *Thais* Hircum denotat, Meninzk. Lex. 1505. *teis* Pl. *tujus, etias, tijaſe*. Denique Loca Scripturæ alia, præter hunc Gen. XXXII. 14. 2. Paral. XVII. 11. Ezech. XXVII. 21.

תְּיָשִׁים הָעֲקֻדִּים nos vertimus *Hircos circulatos*. עָקוּד eſt à verbo עָקַר *ligare* nempe ouem tondendam aut mactandam. Gen. XXII. 9. 2. Reg. X. 12. Quia hujusmodi pecus pedibus vincire moris erat: explicat R. *Selomo* עקודים *varios in loco ligationis*, id eſt, *in malleolis anteriorum* & poſteriorum pedum; ita & Hebræi, alii. Symmachus vocat λευκόποδας, pedibus albos Fig. III.

Supereſt לָבָן *color albus* (quem ſibi ſelegit Laban, ipſe nominetenus albus) Lanæ veluti proprius, quod conſtat ex Jeſ. I. 18. Dan. VII. 9. Apoc. I. 14. unde & Lanæ comparari ſolet Nix Pſal. CXLVII. 16.

TAB. XCIII.

Geneſ. Cap. XXX. verſ. 37. - 43.

Porro Jacob accepit virgas virides de populo, Auellana & Caſtanea, & deglubit eas, ut albedo appareret, denudans ſcilicet quod album erat in virgis.

Et poſuit virgas, quas degluberat in canales aquarios, in quos decurrebant aquæ, illuc enim conueniebant oues ad bibendum. (Poſuit autem virgas) e regione ouium, ut potum venientes inardeſcerent, conciperentque.

In ardore ergo oues concipiebant ad virgas, & pariebant circulatas, punctis reſperſas & maculis variegatas.

Jacob autem ſeparauit agnos, & direxit faciem gregis aduerſus circulatas, & cunctas fuluas, quæ erant in grege Laban. Poſuit enim ſibi greges ſeorſim, non ad oues Laban.

In omni igitur admiſſura ouium † robuſtiorum poſuit Jacob virgas

† al. primitiuorum.

Tollens ergo Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas & explatanis, ex parte decorticauit eas: detractisque corticibus in his, quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit - - -

Poſuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua: ut cum veniſſent greges ad bibendum ante oculos haberent virgas & in aſpectu earum conciperent.

Factumque eſt ut in calore coitus oues intuerentur uirgas, & parerent maculoſa, & varia, & diuerſo colore reſperſa.

Diuiſitque gregem Jacob, & poſuit virgas in canalibus ante oculos arietum; erant autem alba & nigra quæque Laban: cætera vero Jacob, ſeparatis inter ſe gregibus.

Igitur quando primo tempore aſcendebantur oues, ponebat Jacob uir-

GENESIS Cap. XXX. v. 32. 33.

Virgæ Iacobææ.

I. Buch Mosis Cap. XXX. v. 32. 33.

Jacobs Träuck-Stäbe.

M. Tyroff sculps.

GENESIS Cap. XXX. v. 37.
Artificium Pastorale.

I. Buch Mosis Cap. XXX. v. 37.
Der wohlerfahrne Hirte.

H. Sperling sculp.

gas in canales, ante oculos ouium, hoc ſcilicet agens, ut in admiſſura conſpectis virgis conciperent.

In admiſſura autem †† debilium ouium non ponebat. Erant ergo debiliores Laban, robuſtiores vero ipſius Jacob.

†† Al. ſerotinorum.

Auctus eſt ergo vir in immenſum, ut eſſet ei magnus grex, ancillæ, ſerui, Cameli, & Aſini.

uirgas in canalibus aquarum ante oculos arietum & ouium, ut in earum contemplatione conciperent.

Quando vero ſerotina admiſſura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque ſunt ea, quæ erant ſerotina, Laban: & quæ primi temporis, Jacob.

Ditatusque eſt homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas & ſervos, camelos & aſinos.

PAſtoris expertiſſimi ſimul, & ad ſuas res attentiſſimi, perſonam agit *Jacobus* ſingulari prorſus Divina benedictione adjutus, pacto ſuo cum Labane inito pondus in ſui commodum addit innocenti ſimul & ingenioſiſſimo artificio, eoque triplici. Genero nempe accedere debebat omne diſcolor, Socero concolor omne.

Videamus primum, quo uſus Jacobus, artificium. *Accepit virgas virides de populo*, Græci, ῥαβδὸν ςυρακίνην χλωρὰν. Hæc verſio ſi juſta, conſiderationi noſtræ ſubjicienda venit *Styrax* arbor Syriæ familiaris *Plinio* teſte L. XII. c. 25. Fig. A. cujus in Europam aduehi ſolet Reſina ſeu Lacryma, eaque triplex, *rubra*, *calamita* & *liquida*. Sed nos non morabitur ſtyrax, quia nec nobis placet, nec aliis; nobis quod vidimus, *populus*, ſic & *Vulgato* & *Onkeloſo*. Syrus habet *virgas candidas humidas*, Arabs *baculos Libani humidæ*. Vi vocis notat לִבְנָה Arborem albi corticis. Hoc nomine igitur venire poteſt non tam peculiaris quædam arborum ſpecies, quam omnis Arbor corticis albi. Si cortex exterior fuit albus, medius ſecto priori conſpicuus, concipiendus eſt viridis, ſi ille viridis, hic albus. Si corticem quæras album ſatisfaciet *Populus alba* Fig. B. Sed hanc non intellexiſſe videntur noſtræ verſiones, Latina habet ſimpliciter *Populum*, nec ſeſe determinat, an *album* velit vel *nigram*. Vernacula *ſalicem* (Weide) potius intendiſſe videtur Fig. C. eſt *Populus nigra*, alias poſuiſſet Sarbachen, Aſpen Fig. D.

Ad marginem videre licet characteres *Styracis* 1.1.1. *Populi* 2.2.2. *Salicis* 3.3.3.

TAB. XCIV.

SEquitur לוּז *Luz*, nobis *Corylus*, Græcis Καρύϊνη, *nucina*. Eſt autem Κάρυα *Theophraſto*, item Κάρυα Ἡρακλεωτικὴ, *Corylus*, fructus *Auellana* Fig. E. Sed placet aliis coryli loco *Amygdalus* Fig. F. quæ Arabibus dicitur לוּזָה *Luzah*. Et ipſos Amygdali fructus vocat *Hippocrates* L. III. *de Ulcere* κάρυα θάσσια λεπιθέντα, nuces *Thaſſiæ decorticatas*: & *Amygdalas amaras* κάρυα πικρὰ Archigenes apud Galenum. Et videtur ſane Corylo præferenda Amygdalus, cujus fructus *nuces græcas Cato* vocat c. 8. interprete *Varrone* Lib. I. c. 6. L. II. c. 9. L. III. c. 16. quibus locis male *Dalechampius Juglandes* intelligit. Sunt & *Columellæ* & *Plinio* Nuces Græcæ Amygdali. Καπυεστρώγονα κάρυα *Epicharmo* Nuces, quæ pro Bellariis toſtæ menſis apponuntur. Arabes *Jauz* vocant Amygdalas, quod conſtat ex *Serapione* & *Auicenna*, quidam *Lauzi* ſcribunt, quod noſtro *Luz* propius congruit. *Amygdalinam* quoque *virgam* habet *Vulgatus*, *Onkelos*, *Syrus* vid. *Heidegg. Exerc. de Jacobi Peregr. Meſop.* Th. 19.

Tertia, quam Jacobus adhibuit, virga eſt עַרְמוֹן *armon*, quam nos vertimus *Caſtaneam* Fig. G. quo fundamento, non conſtat. Vulgato placet *Platanus* Fig. H. ita & Græcus πλάτανος. *Onkelos* reddit דִּלּוּב Arabibus autem Plantanus vocatur דולב *Dulb*, quæ vox occurrit apud *Stephanum* & in *Pandectis Medicinæ*. Suffragium quoque Platano dat *Heideggerus* noſter l. c.

Hæc hactenus de Arboribus, quarum *virgas virides* accepit Jacobus, easque *deglubit, ut albedo appareret, denudans ſcilicet, quod album* erat in virgis. Quod Paſtores noſtri ſæpe agunt nihil agendo, ad fallendum tempus, id ad certum finem applicauit Patriarcha maxi-

mo ſibi uſui & lucro. Degluberat autem ingenioſiſſimus Paſtor non totum corticem, ut eo omni abraſo comparuerint baculi toti albi, ſed vel ſpirali linea Fig. I. vel multis ordine parallelis Fig. K. viridem corticem incidit, inciſum per interualla ademit, ut alternatim viſa fuerint faſcia una alba, altera viridis. In hoc quippe conſiſtebat primum Jacobi artificium, ut color mixtus, albo-viridis, impreſſionem faceret in oues concipientes. *Poſuit virgas, quas degluberat, in canales aquarios, in quos decurrebant aquæ, illuc enim conueniebant oues ad bibendum (poſuit autem virgas) é regione ouium, ut potum venientes inardeſcerent, conciperentque.*

Alterum Jacobi artificium conſiſtit in eo, quod prognatis jam agnis maculoſis aliquam multis hos à reliquo grege ſejunctos, & in unum collectos, Labanis ouibus ſemper objecerit, ut fœtas matres feriret hoc objectum, & ad agnos ſimiles progenerandos induceret. *Jacob autem ſeparauit agnos, & direxit faciem gregis aduerſus circulatas, & cunctas fuluas, quæ erant in grege laban; poſuit enim ſibi greges ſeorſim, non ad oues Laban.*

Tertium artificium conſtitit in eo, quod artes non adhibuerat Jacobus erga agnos Labanis quosuis indiſcriminatim, ſed erga vegetiores & robuſtiores, ignobilioribus, infirmioribus reſeruatis pro Socero. *In omni admiſſura ouium robuſtiorum poſuit Jacob virgas in canales ante oculos ouium, hoc ſcilicet agens, ut in admiſſura conſpectis virgis conciperent. In admiſſura autem debilium, ouium non ponebat. Erant ergo debiliores Laban, robuſtiores ipſius Jacob.* Prioribus binis artificiis reſpexerat Jacobus ad quantitatem, poſteriori hoc ad qualitatem.

Haud nos moretur Verſionum noſtrarum diſcrepantia, dum Latina habet *pecudes robuſtiores*, in gloſſis marginalibus *primitiuas*, vernaculâ *die Früblinger Heerde*, Onkelos נכוריא *primitiuas*, *primigenias*, Arabs, *vernales*, Aquila πρώιμας, Symmachus πρωτογόνας. Quibus opponuntur הָעֻטְּפִים, nobis *debiles*, in margine *ſerotinæ*, *ſpäthlinge*, Aquilæ ὀψίμους, Symmacho δευτερογόνους. Conciliatio haud eſt difficilis. Sunt oues quandoque, inprimis in regionibus orientalibus biferæ, *Homero* Odyſſ. δ'. ſed poëtica licentia triferæ. Prior fœtura juxta Hebræos referenda ad menſem Niſan, qui Martio, altera ad menſem Tisri, qui Septembri fere reſpondet, & illa quidem præferenda huic. Sed contrarium atteſtantur *Plinius* L. VIII. c. 47. *Columella* L. VIII. c. 3. Conſentientes equidem habemus alios ouilis fœturæ peritos, & ipſam Rationem adſtipulantem. Hyeme quippe conſtringuntur magis, & veluti ligantur corpora a frigore, & hinc fiunt texturæ compactioris, unde prioris generis fœturæ dicuntur קְשָׁרִים, quaſi *vinctæ*, *ligatæ*. Sed attendendum potius mihi videtur ad differentiam ipſarum vernarum, quas inter robuſtiores ſunt citius ſeu primò-editæ vere, infirmiores poſt genitæ. Sané in Saxonia ubi innumeræ occurrunt greges, minus æſtimantur ouium illi fœtus, qui circa Paſchatis feſtum excluduntur, quia in paſcua deducti ob muſcarum continuam vellicationem non creſcunt vegete, propterea ante mactari ſolent pro menſa, quam ablactari, imo dimidio duntaxat veniunt pretio reſpectu primigeniorum v. *Rediche Schæffer* p. 13. 67. Sane difficultatibus his commotus ὁ πάνυ *Bochartus* ſubſcribere mauult Latinæ noſtræ Verſioni, quæ habet *robuſtiores* & *debiles:* ſed excuſationem quoque admittit vernacula noſtra, quæ per *Früblinge*, *Früblinger Herde* intelligit, non tam vernales, ad diſcrimen autumnalium, quam ex ipſis vernalibus primogenitas, ut per *Späthlinge* ex iisdem vernalibus poſt genitas *Horat.* L. IV. od. 4.

Fortes creantur fortibus & bonis.

Hinc robuſtas matres ſelegit Jacobus, ut ex iis naſcerentur robuſti agni, debilioribus ſeruatis pro ſocero.

Excutienda reſtat palmaria quæſtio, an quod pro gregis multiplicatione adhibuit artificium Patriarcha, operatum fuerit naturæ viribus, vel eas transſcenderit? Græci ſane Patres confugiunt ad Miraculum. Chryſoſt. Hom. 57. in Gen. cui παράδοξον cluet hoc phænomenon καὶ ὑπερβαίνων τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν *Cyrillo* Glaphyr. in Gen. L. V. p. 547. ἄῤῥητον καὶ ταῖς ἡμετέραις ἐννοίαις ἀχώρητον. In diuerſa abeuntibus Latinis *Hieronymo Quæſt. Hebr. Aug. Qu.* 93. de *Ciu. DEI* L. XVIII. c. 5. *Iſidor. Orig.* L. XII. c. 1. qui Naturæ vires accerſunt, attamen Benedictionem diuinam haud excludunt. His adſtipulamur & nos. Exemplis, quæ rem præſentem illuſtrant, haud caret hiſtoria, Phyſica, Medicina, imo quotidiana experientia cum tot Monſtris & Næuis. Teſtimonia exſcribere ex Hominum familiis Brutorumque Claſſibus anguſtia loci non permittit. In Celeb. *Kanoldi Actis Vratislau.* p. 326. Capra memoratur monſtroſa, quæ ex terrore matris ab Vrſis viſis nata cum binis anterioribus ungulis Urſinis; & ante aliquot annos allata mihi, quæ huc inprimis quadrat Æthiops *Columba* tota cute aterrima, quæ veluti pice aut vernice illita reſplenduit. In hanc quadrant, quæ *Oppianus* habet *Cyneget.* L. I. v. 353. ubi de Columbis.

Δητότε μῆτιν ὕφαινε κλυτὴν τιθασοτρόφος ἀνὴρ,
Ἄγχι δὲ θηλυτρόποισιν ἐθήκατο δαίδαλα πολλά.
Εἵματα πορφύρεα. Ταὶ δὲ κλιδὸν ὅσσε βαλοῦσαι,
Θυμὸν ἰαινόμεναι, τικτοῦ ἁλιπορφύρα τέκνα.

Tunc

I. A. Corvinus sculp.

GENESIS Cap. XXX. v. 14.

Dudaim fasciculo compacta.

I. Buch Mosis Cap. XXX. v. 14.

Alle Dudaim zusamen gebunden.

I. A. Fridrich sculp.

GENESIS Cap. XXX. v. 14.
Dudaim Mautz ficus Indica.

I. Buch Mosis Cap. XXX. v. 14.
Dudaim Maitz Indianische Feigen.

I. A. Friderich sculp.

GENESIS Cap. XXX. v. 32. 33.
Ovium Varietas.

I. Buch Mosis Cap. XXX. v. 32. 33.
Unterscheid der Schafen.

G. D. Heuman. sculp.

Tunc equidem ſolers conſilium texit, qui cicures aues nutrit :
Prope fœminas ſcilicet dædala multa veſtimenta
Purpurea collocat, illæ vero limis oculis conjectis
Animoque oblectatæ, purpureos pullos pariunt.

Sed quid ad hæc omnia Philoſophus? quæ cauſæ naturales Phænomeni mirandi ? num ὄψις διαπεμπέσῃ τῇ φύσει τὲ γεγραμμένε τὲς τύπες viſus picti imaginem ad Naturam transmittens, juxta *Galenum ?* vel σπᾶσίς τις εἰδώλων καὶ φαντασία ὁμοιοτήτων, attractio quædam ſimulachrorum & phantaſia ſimilitudinum, juxta *Heliodorum ?* vel fortis imaginatio rei ſpeciem ſpiritibus inſculpens, ſanguinique eandem figuram imprimens ? craſſa nimis hæc : difficilis conceptu, imo impoſſibilis Imaginum, ſimulacrorum, Icuncularum, picturarum ab objecto ad phantaſiam, & ab hac ad fœtum transmiſſio. Multi quoque ex Recentioribus multa de phantaſia Hominum Brutorumque, ſed ſapientibus pauca. Suffundimus ſæpe oculis mentibusque nebulas, & anſam damus millenis dubiis. Quid enim eſt, quæſo, Brutorum phantaſia ? an corpus vel Spiritus ? Quomodo tranſit idea rei conceptæ ex Cerebro ad uterum, & hinc ad fœtum ? Per neruos ſané, qui meri ſunt fibrarum Cerebri medulloſi faſciculi. Quomodo fit hæc pictura ? ubinam ſunt penicilla ? ubi colores? ubi manus penicillum coloribus tinctum ducens ? Quanam ratione deformabitur corpus in ipſo ouulo dudum, imo forté in prima Creatione formatum? Fateor ego, uti in multis aliis, ita & heic, me hæc cum ignorantiſſimis neſcire. Eſt hic incultus ager, Terra incognita, ad quam quidem penetrarunt obſeruationes, ſed nulla pené ratiocinia ſolida. Naufragium in ipſo portu patiuntur Facultates formatrices, Archei, Vires Plaſticæ, quæ mera ſunt Vocabula, prætereaque nihil : Plantæ radicibus carentes, nubeculæ tenues, quæ à modernæ Philoſophiæ radiis mox diſſipantur. Quis nobis vitio vertet, ſi malimus nihil dicere, quam aliquid, quod æquale eſt nihilo ? Docta mihi placet in rebus adeo abſtruſis Ignorantia, & ſincera ejusdem confeſſio. Digitus hic eſt DEI in Natura per vias nobis incognitas operantis, πολυδαίδαλος Ars. Acceſſiſſe ſane heic imprimis Benedictionem Diuinam patet ex adlocutione Angeli Jacobo benedicentis Gen. XXXI. 12. 13. *Attolle quæſo oculos tuos & obſerua omnes Hircos obuinctos circulis, punctis reſperſos, & albis maculis notatos, qui ineunt Gregem: Vidi enim quæcunque in te commiſit Laban. Ego ſum DEVS Bethel.* Audi confeſſionem ipſam Jacobi, qui non ſibi, induſtriæ ſuæ, & artificio adhibito, ſed DEO adſcribit felicem Euentum Gen. XXXI. 7. 8. 9. *Quum diceret, quæ punctis reſperſæ ſunt, ſint merces tua, naſcebantur omnes oues punctis reſperſæ: ſi vero diceret, circulis obvinctæ erunt merces tua, naſcebantur omnes oues circulatæ. Eripuit igitur DEVS peculium patri veſtro, & mihi dedit.*

Theologis atque Juriſconſultis dijudicandam linquo Quæſtionem, an licuerit Jacobo Socerum & Auunculum ſpoliare, expoſitis artibus, gregis ſui, id eſt bonorum parte maxima, & præſtantiſſima, contra Jacobum militare videtur ſenſus pacti genuinus, fore ei oues adjudicandas oues multi colores quidem, ſed quæ ex Labanis mente non naſcerentur artificio ſed caſu: ingenuitatis defectus: æquiuocationis ſuſpicio : dolus adhibitus : Lex ipſa Diuina; qua malum à Socero illatum non debebat repellere malo, ſed νικᾶν ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακὸν Rom. XII. 21. Vindicem & ultorem DEVM expectare. Pro Jacobo ſtat fides erga Labanem conſtans inter tot allatas injurias, inprimis vero DEI voluntas, quæ partem opum quas Laban ex Generi labore & ſudore comparauerat in Jacobum juſte tranſtulit.

Ad marginem Tab. XCIV. conſpiciuntur characteres *Coryli* 1.1.1. *Amygdali* 2.2.2. *Caſtaneæ* 3.3.3. *Platani* 4.4.4.

TAB. XCV.

Geneſ. Cap. XXXI. verſ. 39. 40.

A feris laceratum tibi non attuli: ego, ſi quid peccatum, pœnas dedi. E manu mea requirebas, ſi quid vel interdiu vel noctu furto ſurreptum fuerat.

Interdiu conſumpſit me æſtus, nocturno vero tempore gelu, fugitque ſomnus ab oculis meis.

Nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam: quicquid furto peribat, à me exigebas.

Die noctuque æſtu urgebar & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.

MIris hodie technis Dominos ſuos circumueniunt Ouium Paſtores, ut artis ſummæ ſit, ſeſe præſeruare ab horum injuriis: Heic vero optimus & opum Soceri obſeruantiſſimus Jacobus Labanem pingit ſordide auarum, ac erga Generum ac nepotem iniquiſſimum. *Quod à feris laceratum fuerat, vel furto ſurreptum*, Paſtor reſtituit: *requirebat* id auariſſimus Laban *à manu Jacobi*, & injuſte, quia Paſtore inuito, & quantum poterat inuigilante, id fuerat ablatum. Expreſſam habemus Legem, Exod. XXII. 10. 11. *Si quis dederit proximo ſuo Aſinum, vel Bovem, vel pecudem, aut quodcunque jumentum ad cuſtodiendum, & illud fuerit mortuum, aut confractum, aut vi abactum nemine vidente, jusjurandum DOMINI inter utrosque interueniat, quod non extenderit manum ſuam in rem proximi ſui: quod recipiet Dominus ejus, & (alter) non reſtituet:* Et v. 13. *Si (à feris) laceratum eſt, adducat eum teſtem & laceratum, non reſpondet.* Dictat hanc & Natura, quia omnis culpa in hoc caſu, omnisque dolus à paſtore abeſt. Grauius tanto peccatum a Labane, quod oues diſcerptas vel ablatas omnes ſine diſcrimine requiſiuerit, etiamſi noctu contigerit infortunium. Extant quippe in Talmudicorum ſcriptis exceptiones circa Legem citatam. Si e. g. Lupus fuerit unicus: Si Paſtor pecora ultro deduxit in locum feris aut latronibus infeſtum: ſi neglexit implorare vicinorum opem: quæ omnes exceptiones etiamſi juſte forent, Jacobo nil præjudicant, qui procul dubio omni ſuo officio diligentiſſimé fuit defunctus, ſeſe ipſum muniens armis ad feras furesue abigendos neceſſariis, & gregem canibus fortioribus, de quibus boni Paſtoris notis vid. *der redliche Schäffer* c. 8.

Quid, quæſo, poterat Laban à Jacobo deſiderare amplius, quam quod porrò is de ſeipſo teſtatur? *interdiu conſumſit me æſtus, nocturno vero tempore gelu.* In græca Verſione occurrit Vox συγκαιόμενος *aduſtus*, quæ pertinet tam ad nocturnum gelu, quam ad diurnum æſtum, Ita Pſal. CXXI. 6. συγκαύσει & de Luna & de Sole dicitur. Ex binis his locis colliget facile quis, Lunam calefacere, imo adurere, συγκαίειν æque ac Solem. *Suidas* voce Σελήνη. Φασὶ τὴν Σελήνην μὴ μόνον ὑγρὰν εἶναι, ἀλλὰ καὶ θερμαίνειν ὁμοίως τῷ Ἡλίῳ. Sed de hac vi Lunæ calefaciente nil prorſus nouit Philoſophia moderna, concentratis licet Satellitis hujus noſtri radiis per Lentes maximas & Specula cauſtica. Danda igitur his locis alia explicatio, & ſupplendum eſt in Pſalmo *gelu* pro *nocte*. Imo & absque hoc ſupplemento intelligi poteſt Jacobum *interdiu conſumpſiſſe æſtum, nocturno vero tempore gelu.* Paſſus συγκαυσιν proprié ſic dictam interdiu ab ardentibus Solis radiis corpus ferientibus, fluida diſſipantibus, maſſam Sanguinis exæſtuantibus: noctu συγκαυσιν ex accidenti, occluſis cutis poris, unde rurſus in anomalos motus, ſæpeque febriles exæſtuauit Sanguis motu inteſtino adaucto, circulari ſufflaminato. Quis eſt qui neſciat, gradu frigoris adaucto, & circulatione impedita per extrema, συγκαίεσθαι, aduri reuera membra, & gangræna affici, gradu minori ſentiri in apicibus digitorum dolorem urentem? Tale quid ſæpe ſentire debebat Paſtor ἀγραυλῶν, in agris pernoctans, ut moris erat, ouibus inter crates incluſis, ne noctu vagarentur. Hanc in rem extat Locus *Nicandri Ther.* v. 403.

— — ὅτ' ἀμφ' ἐλάτῃσι μακεδνῇς
Ἄγραυλοι ψύχωσι, λελοιπότες ἔργα νομήων.

— — Cum circa proceras Abietes
In agris degentes (Paſtores) frigus captant, relicto paſcendi opere.

Quid

GENESIS Cap. XXXI. v. 39. 40.

Iacob Pastor Fidus.

I. Buch Mosis Cap. XXXI. v. 39. 40.

Jacobs treüe Hirten Sorge.

M. Tyroff sculp.

GENESIS Cap. XXXII. v. 14. 15.

Dona Fraterna.

I. Buch Moſis Cap. XXXII. v. 14. 15.

Der beſchenckte Eſau.

M. Terreff sculps.

Quid mirum denique Jacobum incommoda esse passum à vigiliis nocturnis ? *fugit*, inquit, *somnus meus ab oculis meis*. Ita qui concentrabantur spiritus, dissipati fuere à vigiliis, & consumptus vigilantissimus Pastor, nisi conseruâsset eum Diuina & optima Providentia.

TAB. XCVI.

Genes. Cap. XXXII. vers. 14. 15.

Capras ducentas, Hircos viginti, oues ducentas, & Arietes viginti.

Camelos lactantes cum pullis earum triginta, Vaccas quadraginta, & Tauros decem, Asinas viginti, & pullos decem.

Capras ducentas, hircos viginti oues, ducentas, & arietes viginti.

Camelos fœtas cum pullis suis triginta, Vaccas quadraginta, & tauros viginti, asinas viginti, & pullos earum decem.

DOnarium hoc est, quod Esauo Jacobus, fratri, ex bonis suis acquisitis offert, iram olim conceptam placaturus: circa id obserua proportionem in Capris & ouibus ad Hircos & Arietes decuplam, qualem ipsam & commendat *Varro Re Rustica* L. II. c. 3. *De maribus & feminis idem fere discrimen, ut alii ad denas Capras singulos parent Hircos, ut ego.* Vaccarum ad Tauros quadruplam.

פַּר *Par* Hebræis est, *Bos*, פָּרָה *Parah Vacca, Juuencum & Juuencam* exponunt Lexicographi; *Maimonides* bouem bimum. Sane פר plus esse quam Vitulum constat ex Ps. LXIX. 32. ubi *cornutus* cluet, & פָּרָה jam partu fœcunda. Job. XXI. 10. & vitulos suos lactans. Attamen juniorem esse ex eo apparet, quod פַּר Scripturæ locis minimum 30. בן בקר appellatur seu *filius bovis*, & פָּרָה Num. XIX. 2. Vacca adhuc integra, quæ nondum subiit jugum. Proinde bouem פר & Vaccam פרה circa bimatum aut trimatum dici concludunt Hebræorum Magistri. Origo vocis quærenda in Arabica Lingua, in qua *firar*, *fürar*, *ferir*, *ferur*, *fürarir*, *fürfür*, significat pullum ouis, capræ, & vaccæ sylvestris. Meninzk. p. 3482. 3503. *Bochart. Hieroz.* P. I. L II. c. 27. habet *phurar*, *phirar*, *pharir*, *phuraphir*, *purphur*, *phurphur* à *pharra*, detexit jumenti aut pecoris dentes, ut videret, quot annos agat. Unde vero est simile, vitulum dici פַּר tum, cum emittit dentes primigenios, ut illis alii succedant. Dentes autem ejicit biennis *Arist. Hist.* L. VI. c. 21. Ab Hebraico vel Arabico est Germanorum *Farren*.

אָתוֹן *Athon*, *Asina* ab אֵתָן robore, quia majori par est oneri, quam ullum Animal ejusdem molis. Unde Jacobus Gen. XLIX. 14. *Isaschar est Asinus robustus, asinus osseus.* Arabibus Asinus & Asina siluestris est *etan*, *etanet*. Pl. irreg. *meetuna*. *Atün*. Pl. τȣ̃ etan. *Meninzk.* Lex 5659. 5661.

עַיִר *air chald.* עַיִל *ail* est *Asellus*, *ladisio ein junger Esel*; Accedunt Arabica nomina *æir*, fœm. *æiret* Pl. *æ-jar*, *u-juret*, *yjarat*, *mæ-jura*, quibus domesticus & silvestris asinus indigitantur, ut & *ujeir*, *æyr*, malè *uweir* Asellus. Meninzk. Lex. p. 3361. 3368. A *lalisio* & forte ab ipso עַיִל est nostrum *lali*, quo stupidum, bardum denotamus hominem, rebus agendis haud intentum.

TAB. XCVII.

Geneſ. Cap. XXXII. verſ. 24. 25. 31. 32.

Et manſit Jacob ſolus, deſcenditque cum eo vir in harenam, donec aurora oriretur.

Qui videns, quod non poſſet ei præualere, tetigit volam fœmoris ejus, & vola femoris Jacob luxata eſt, dum ille luctaretur cum eo.

Ortusque eſt ei Sol, cum pertranſiiſſet Pniel, & ipſe claudus erat fœmore ſuo.

Ob id filii Iſrael etiamnum hodie non comedunt neruum obſtupefactum in concauitate fœmoris, eo quod tetigerit concauitatem fœmoris Jacob neruo obſtupefacto.

Manſit ſolus; & ecce vir luctabatur cum eo usque mane.

Qui cum videret, quod eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum femoris ejus, & ſtatim emarcuit.

Ortusque eſt ei ſtatim Sol, poſtquam transgreſſus eſt Phanuel: ipſe vero claudicabat pede.

Quam ob cauſam non comedunt neruum filii Iſrael, qui emarcuit in femore Jacob usque in præſentem diem: eo quod tetigerit neruum femoris ejus & obſtupuerit.

MOnomachiæ Jacobi cum DEO Θεανθρώπῳ, qua de egregiam ſcripſit Diſſertationem ὁ πάνυ *Heideggerus* noſter, conſiderabimus inprimis effectum, quem inde reportauit Patriarcha, *claudicationem*, quæ ipſa indicio eſt manifeſto, certamen hoc non factum in ſomno, vel viſione, quod voluere *R. Leui Ben Gerſon* & *Theodoretus*, ſed fuiſſe conflictationem corporalem. Inſomnii ſane vel phantaſiæ vires non eo tendunt usque, ut vel luxetur Femur, vel claudus quis é ſomno exſurgens euadat, qui erecto antea inceſſit corpore. Præualuit in lucta Iſrael DEO. Sed τὸ ἀδύνατον heic eſt τὸ ἀβέλητον. Senſit nihilominus antagoniſtæ robur victor, ut victoriam non ſuis, ſed ipſius victi viribus acceptam ferret. *Tetigit* hic volam femoris ejus, & vola femoris Jacobo luxata eſt, dum ille luctaretur cum eo.

Conſideranda propius pars læſa כַּף Caph, quæ vox proprie notat concauum ſiue volam manus, & Plantam Pedis. Hinc reddit noſtra *volam femoris*, vernacula exprimit articulationem ipſam, *das gelenke ſeiner huft*. Sed quid eſt *vola femoris?* terminus Anatomicorum nemini, quod ſciam, uſitatus. Quærenda cauitas quædam ſeu curuatura, quam πλάτος τε μηρὸς vertunt Græci, & vel in articulatione cum tibia parte poſtica quærenda eſt, quæ luxationem effeciſſet Tibiæ, non Femoris: vel potius in articulatione Femoris cum Oſſe Ischio, ubi cauitas eſt profunda. Acetabulum dicta, κοτύλη Græcis, cui inſeritur caput oſſis femoris, mediante imprimis ligamento rotundo, quo relaxato, & capitulo elabente, vera fit *Femoris*, uti vocamus, luxatio. Hæc autem majorem vim, quam quæ à colluctatione pendet, poſcit, & ſane à ſolo attactu fieri Naturæ viribus nequit. Senſus igitur eſt, virum illum fortem, imo τὸν אַבִּיר κατ' ἐξοχὴν fortem, fortiſſimum, tetigiſſe coxam ſiue coxendicem Jacobi, multis ligamentis & muſculis, horumque tendinibus munitum, & vi verè Diuina Luxationem factam eſſe in femore Jacobi, hocque non *emarcuiſſe* duntaxat, quod vulgata vult, Græcaue exprimit per vocem ἐνάρκησε. Sed talis contigit luxatio, qualem ſubinde offendimus in Praxi, qua Acetabulo exit laxatum femur, relaxato ligamento, rurſumque leui opera, claudicatione comite poteſt reſtitui: vel ſanatus fuit à victore recedente Jacobus remanente nihilominus doloris ſenſu in parte affecta, qui claudicationem effecerit, eamque non diu duraturam. Nullum quippe adeſt veſtigium, claudum acceſſiſſe ad Eſauum.

Majores mouet difficultates גִּיד הַנָּשֶׁה *neruus obſtupefactus* nobis, mutuatus, luxatus aliis. Judæorum in hunc usque diem μνημόσυνον

v. 32.

GENESIS Cap. XXXII. v. 24. 25. 31. 32.

Lucta cum Angelo.

I. Buch Mosis Cap. XXXII. v. 24. 25. 31. 32.

Der Englische Zweykampf.

G. D. Hauman sculp.

GENESIS Cap. XXXIII. v. 4.
Amplexus Fraterni.

I. Buch Mosis Cap. XXXIII. v. 4.
Die vereinigte Brüder.

G. D. Heuman. sculp.

v. 32. Interprete Arabe hic neruus eſt *neruus muliebris*, ſic & Hebræi nonnulli intelligunt *membrum generationis*, quos merito exſibilat *AbenEzra* veluti mente deſtitutos. Plerique Hebræi vocant *neruum oblivionis* & ita deſcribunt, quod ſit *neruus oblongus, cujus caput conjunctum oſſi quod caudæ adhæret, & deſcendens exporrigitur ſuper coxendicem, vocaturque in Talmud Hizon, eo quod plane exteriorem partem Femoris occupat, nec inuenitur in aue.* Qui vocem נָשָׁה deducunt à נָשַׁת diſſipatum eſt, *periit, emarcuit*, legunt *neruum marceſcentem, diſſipatum*, græci νεῦρον ὁ ἐνάρκησε. Ita & *Thargum Onkeloſi* & *Kimchi.* Plerique reddunt *neruum contractionis*, qui ſe contraxit, & dimouit de loco ſuo, *neruum oblivionis*, qui potius, ſi vera fuerit femoris luxatio, dici deberet *neruus elongationis.* Sed quis nunc ille quomodocunque nominatus neruus? quæ corporis humani pars? an proprie ita dictus neruus? an Ligamentum? an Tendo, vel Muſculus? audi *Heideggerum Diſſ. cit.* Th. 18. *Eſt neruus primus è quatuor neruis in Femur progredientibus, qui in externam femoris cutem per ramos diſſeminatus abſumitur in Muſculis illis, qui exterius femoris latus occupant. Quem, quia deprehendere difficile eſt, Judæi totam illam carnem muſculoſam non comedunt.* Videntur mihi, quod pace aliorum dixerim, omnes erraſſe, qui vel ſtrictè dicto neruo inhæſerunt, vel Ligamento. Quærenda pars, quam ante comederant Hebræi, poſtea non, & quam comedunt Gentes aliæ. Lucem mihi fœneratur deſcriptio, quam dant Hebræi, ſupra allata, ut perſuaſus ſim, omnino intelligendum eſſe inprimis *Muſculum* illum triplicem, qui extenſioni femoris inſeruit, & *Glutæi* nomine venit, ac optimo jure dici poteſt *neruus contractionis*, quia ex amplo initio ſeſe in anguſtum contrahit, & contractione ſui femur mouet, qui in hac Jacobi cum DEO lucta vel fuit nimium contractus vel relaxatus nimium: utroque enim caſu induci poterat claudicatio. Inclinaui ſupra ad laxationem, quæ comitem haberet relaxationem ligamenti lati atque teretis in Femoris capite: neque tamen in re adeo obſcura ferram contentionis reciprocare vellem cum iis, qui inhærent Græcorum ἐνάρκησε, emarcuit. Dum enim tangebatur τὸ πλάτος τῦ μηρῦ, femoris ſeu coxæ latus, potuit, vi rurſus diuina contigiſſe contractio Muſculorum dictorum (de quibus ἐν παρέργῳ notandum in auibus vel deeſſe, vel eſſe admodum tenues) qua cum ſæpe jungitur ἀτροφία, emarceſcentia, & ſimul claudicatio.

In ornamentis pro faciliori Commentarii hujusexplicatione ſiſtit A. B. os Femoris, a. femoris Capitulum. C. Oſſa tria innominata, Ilium, Iſchium, Pubis. d. Acetabulum in Oſſe Iſchio. D. Articulationem Femoris cum Iſchio. f. Caput Femoris, quod Acetabulo inſeritur. g. Ligamentum latum & circulare, h. ligamentum teres, caput femoris fundo Acetabuli connectens.

Fig. I. exhibet muſculos Glutæos. E. majorem extra ſitum. F. medium, ſub quo latet minimus.

TAB. XCVIII.

Geneſ. Cap. XXXIII. verſ. 4.

Eſau autem obuiam illi currens amplexatus eſt eum, ruitque in collum ejus, & oſculatus eſt eum, fleueruntque.

Currens itaque Eſau obuiam fratri ſuo, amplexatus eſt eum, ſtringensque collum ejus, & oſculans fleuit.

COrda flectente DEO, Eſaui erga Jacobum fratrem internecinum odium vertitur in tenerrimos amoris motus. Occurrunt inuicem Cadmæi antea fratres longa annorum ſerie ab inuicem ſejuncti, in amplexus ruunt mutuos, reciproca oſcula figunt, & *flent.* Tanguntur corda, lacrymæ exprimuntur oculis. Tanguntur chordæ, & in dulciſonos mouentur concentus. Hoc eſt, quod experientia docet quotidiana. Sed Phænomeni ratio petenda ex Neurologia, Neruorum ophtalmicorum & Intercoſtalium, qui Cardiaci ſimul ſunt, conſenſu. Conſtat nempe *Intercoſtalis neruus* ex ramificatione neruorum quinti & ſexti paris, & ramus ſecundus quinti paris *ophtalmicus* dictus in 4. vel 5. ſurculos diuiſus, qui omnes ſupra Muſculos oculi pergentes, perque glandulas ejus aliquatenus trajecti ferè toti in palpebras abſumuntur. Impreſſione in cerebrum facta, commoto animo, transmittitur cerebelli ductu paſſio ad cor, Cardiacis neruis notis

tanguntur intercostales, & ex horum consensu Ophtalmici modo memorati, qui *in oculorum glandulas ac palbebras distributi, illarum partium actionibus, potissimum inaoluntariis & patheticis, inseruiunt, cujusmodi inprimis sunt oculorum languidi mœrentesque inter fiendum aspectus, ac inuita lachrymarum profusio: cum enim inferior quinti paris ramificatio, neruus scilicet intercostalis, præcordiis in Homine prospiciat, facilé accidit, ut à tristi horum affectione istius nerui ramis cardiacis in spasmum actis & corrugatis, etiam prædicti rami ophtalmici ita correspondeant, ac palpebras corrugando, comprimendoque glandulas, ejusmodi oculorum intuitus tristitiæ ac dolorum indices producant, Willis Anat. Cerebr. c. 22.*

Commentario huic illustrando quadrat Fig. adjecta in qua

A. Paris sexti neruus, é cujus Trunco duo surculi 1. 1. in binos oculi Musculos feruntur.

2. Surculus à Neruo sexti paris pro radice Nerui intercostalis reflexus.

B. Paris Quinti truncus statim in duos ramos majores diuisus.

3. Duo surculi ab hoc ramo pro nerui Intercostalis radice reflexi.

C. Diuisio Caudicis superioris in 4. minores ramos, quorum superior ophtalmicus oculi orbitam ingressus 4. surculos emittit, ad Nares, Musculos Frontis, Palpebras & glandulas oculi interiores.

D. Ramus secundus etiam Ophtalmicus, qui in Palpebras ac glandulas exteriores distribuitur.

TAB. XCIX.

Genes. Cap. XXXIII. vers. 19. XXXIV. vers. 25.

Emit quoque partem agri, ubi tenderet Tabernaculum suum de manu filiorum Hemor, Patris Sichem, centum probatis Nummis.

Tertio itaque die, quum essent in dolore ciues, duo filii Jacob, Simeon & Leui, fratres Dinæ, arreptis gladiis suis, urbem introierunt confidenter, interfeceruntque omnem marem.

Emitque partem agri, in qua fixerat tabernacula, à filiis Hemor Patris Sichem, centum agnis.

Et ecce, die tertio, quando grauissimus vulnerum dolor est, arreptis, duo filii Jacob, Simeon & Leui, fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter, interfectisque omnibus masculis - -

INtentio non est mea, ponderare vel numorum pretium, vel sceleris in agri hujus coëmti tractu admissi grauitatem; Sed quod ad prius refert, juuabit obseruare Vocem קשיטה *Kesita* recurrere Jos. XXIV. 32. *Sed & ossa Joseph, quæ tulerant filii Israel ex Ægypto, Sepelierunt in Sechem in parte agri, quem emerat Jacob à filiis Hemor patris Sechem centum nummis (centum nouellis ouibus)* קְשִׂיטָה & Job. XLII. 11. *conuenerunt ad Jobum omnes fratres ejus, & omnes sorores ejus, & omnes, qui prius eum nouerant -- nec non singuli ei dederunt Numum* קשיטה *& inaurem auream. Et dederunt ei unusquisque ouem unam, & inaurem auream unam.* Binis prioribus locis latina nostra קְשִׂיטָה explicat per *Nummum, Nummos*, Vernacula in nostro textu per *Grossum, Groschen* in Jobo per ouem, *ein Schaff*, uti quoque interpretatus fuit Hieronymus, LXX ubique habent ἀμνάς, quæ vox *ouem* sonat. Hoc sensu sumunt & Onkelosus, & Versiones, Syriaca, Arabica, Vulgata. Alii vero ex hac Voce *Nummum* cudunt, Rabbini excepto *AbenEzra* omnes. R. *Salomo Jarchi obolum argenteum*, מעה qui denarii Sexta sit pars. Ita R. *Aquiba* in *Ros Hassana: Cum per Africam peregrinarer, obolum vocabant Kesitham. Quænam inde est utilitas? ut centum Kesithæ, de quibus agitur in Lege Mosis explicentur centum ἀμνάκες.* Interpretem agit Proto-Martyr *Stephanus* Act. VII. 16. μετετέθησαν, *Jacobus & Patres* εἰς Συχὲμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ Μνήματι ὃ ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ Συχέμ. Unde id saltem constat venditum emtumque fuisse agrum pecuniâ, ἀργύριον, non acquisitum permutatione, quæ in primis Seculis locum obtinuit. Emerat Abrahamus quod suo loco vidimus agrum Ephron 400. Siclorum pretio.

Cui

GENESIS Cap. XXXIII. v. 19. XXXIV. v. 25.
Kesita et Vulnera Sechem

I. B. Mosis Cap. XXXIII. v. 19. XXXIV. 25.
Kauff u. Beschneidung-Schmerzen zu Sichem.

M. Tyroff sculp.

GENESIS Cap. XXXV. v. 4. 8.
Sepulchrum Deboræ.

I. Buch Mosis Cap. XXXV. v. 4. 8.
Deborä Begräbnüs.

M. Tyroff sculp.

Cui ipſi contractus adſcribitur in loco Actorum citato, Jacobo vero in noſtro Textu. Cur? diſpiciant alii. Jacobus ipſe filiis in Ægyptum profecturis dederat Argentum, ut Frumenta emerent. Jungunt *Ariæmontanus*, *Maſius*, *Serarius*, *Bonfrerius*, *Cajetanus*, alii, ideas pecuniæ ſiue Numi, & ouis, & ſtatuunt Numis iſtis impreſſam fuiſſe Ouis figuram, ut olim Romani *pecuniam* nominabant à *pecude*, & pecudum effigie ſignabant teſtibus *Plutarcho* in *Vita Publicolæ*, & *Plinio* L. XVIII. c. 3. qui ita: *Seruius Rex Ouium boumque effigie primus Æs ſignavit.* Et conſtat ex *Varrone* & *Gellio* Noct. Att. II. antiquiſſimis temporibus ipſam pecuniam *ouium* veniſſe titulo. Ita *Peloponneſii* in Numis cudebant *teſtudinem* χελώνην, *Athenienſes Bouem* in didrachmis, alias *Nottuam*. Alia exempla ſilentio prætereo. Quicquid horum ſit, ut ſane difficile eſt, Iſraelitis Numos tribuere ovium effigie ſignatos, nullus modernorum ſcriptorum pretium τῆ קְשִׂיטָה determinare ſibi præſumit.

Jam quod ad facinus his in oris patratum, agedum paucis agamus de temporis circumſtantia, quo hæc Συχεμιτοκτονία fuit commiſſa, idque ex principiis modernæ Medicinæ Mechanicis. Docet nos Experientia, dolores ex vulneribus exacui tertio quartoue die. Hæc obſeruatio latere haud poterat Jacobigenas, quorum ſerui alienigenæ circumcidi debebant, & proin exacerbationem illam dolorum pati. Primus ex vulneratione dolor ſequitur immediatè continui ſolutionem, fibrarum neruearum & vaſorum ſanguiferorum diſſectionem ac reſilitionem, quæ comitem mox habet Anomaliam in fluidorum, ſanguinis & fluidi neruei, motu: ille namque partim effluit per vaſorum oſcula aperta, partim vero ſtagnare incipit in labiis vulneris, hinc tumor & fluidi neruei retropulſio verſus Cerebrum, ubi Menti ſiſtitur idea Tenſionis, id eſt, Doloris. Quo magis proin tenſæ ſunt fibræ in loco vulnerato, eò eſt & dolor intenſior, & intenſior tantò, ſi eo concurrant plures nerui, ita enim retroacti plures ſpiritus reflectendo ex ſede mentis tanto majori impetu influunt in partes, imò irruunt. Irruunt inquam, noua enim & ſanguini & Spiritibus aperienda eſt via, quam non inveniunt hæc fluida niſi vi: Sanguis autem extrauaſatus, initio dulcis & mitis, acrimoniam ſenſim induit, auolantibus particulis balſamicis volatilioribus, & remanentibus quæ ſalinæ magis ſunt, & terreſtres, & tertio die putreſcendo pus formant, quod acrimonia ſua fibrillas nudas nerueas arrodit, afficit, lancinat, per conſequens dolorem excitat, eumque valdé ſenſibilem. Et hæ ipſæ particulæ acres ſalſæ, ſanguini per oſcula venarum refluo commixtæ in tota maſſa laticis vitalis anomalos, febriles fermentatorios cauſantur motus, unde Febres vulnerariæ. Ex hisce principiis judicare nunc eſt facile, unde vulneribus accedant Tumor, Inflammatio, Rubor, Dolor, Febris, imo aliquando Conuulſiones atque Deliria. Hinc eſt, quod Chirurgi in Arte ſua experti tertio quartoue die vulneratas partes haud irritent, ſed leniter tractent; Auream en *Hippocratis* regulam Lib. de *Fracturis* §. 33. ἧκιςα γὰρ χρὴ τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ ξυφελίζειν πάντα τὰ τρώματα. Ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰρῆσθαι, καὶ μηλώσιας δὲ πάσας φυλάττεσθαι χρὴ ἐν τούτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσι, καὶ ὁκόσοισιν ἄλλοισι τρώμασιν ἠρέθισαι. Addita ratione: Τὸ ἐπίπαν γὰρ ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη ἡμέρη ἐπὶ τοῖσι πλείοσισιν τῶν τρωμάτων τίκτει τὰς παλιγκοτησίας, καὶ ὅσα ἐς φλεγμονὴν καὶ ἀκαθαρσίην ὁρμᾷ, καὶ ὅσα ἂν ἐς πυρετὸς ἴοι. *Minime enim tertia ac quarta die omnia vulnera mouere oportet: & ut in ſumma dicam, etiam omnes ſpicillorum admotiones vitare conuenit in his diebus, & alia quoque, quibus vulnera irritantur. In totum enim tertia ac quarta dies in plerisque vulneribus recrudeſcentias pariunt, & quæ ad inflammationem ac immunditiem procedunt, & quæ ad febres deueniunt.* Confirmat id ex communi Judæorum experientia *Aben Eſra*, eſſe tertium à circumciſione diem omnium maxime dolorificum. *Tertius dies perpetuo grauis eſt, quia is dimidius eſt quadrantis, puta lunaris.* Quæ ætiologia hallucinatur.

TAB. XCIX. B.

Geneſ. Cap. XXXV. verſ. 2. 4. 8.

Tum dixit Jacob ad domum ſuam, & ad omnes, qui ſecum erant; Abjicite Deos alienos, qui ſunt inter vos, mundamini & immutate veſtimenta veſtra.

Jacob vero convocatâ omni domo ſua, ait; Abjicite Deos alienos, qui in medio veſtri ſunt & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.

— Et defodit eos Jacob subter Quercum, quæ erat juxta Sichem.
Mortua vero est Debora nutrix Rebeccæ, & sepulta est sub Bethel sub quercu, & vocatum est nomen loci illius, Quercus fletus.

— At ille infodit eas subter Terebinthum, quæ est post urbem Sichem.
Eodem tempore mortua est Debora, nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad Radices Bethel subter Quercum, vocatumque est nomen loci illius, Quercus fletus.

DUplici nomine considerandа nobis venit Arborum pene robustissima *Quercus;* Monumentum fit sepultæ sub ea Deboræ, & Terræ reconditorum Idolorum gentilium. Nota Arbor toti Europæ, frequens & Asiæ. Caudice recto, crassissimo, vasto, materie firma, compacta, graui: cortice crasso, intus rufo, rimoso, scabro, qui in surculis & ramis minoribus læuis est & nigricans, aut cinereus, brachiis longe lateque luxuriantibus, magnam innoxiamque umbram loco inducentibus: foliis longis summa parte obtusis, ad latera profundis anfractibus, & crebris sinuatis, præsertim in vetustiore Arbore, glabris, nitidis, obscuré virentibus, pediculis breuibus nixis, costa media utrinque elata & eminente, singulatim nascentibus. Juli seu nucamenta in quadrantalibus tenuibus pediculis ex certis interuallis muscosi, ex apicibus sessilibus herbidis eodem puncto pluribus exortis compositi, sic ut interdum verticillatim ligulam, cui adhærent, coronent. Obseruantur quoque & Glandium rudimenta tanquam globuli minimi purpurantes & hirsuti. Glandes in calycibus suis seu cupulis sessiles, vel surculo proximé adhærent, vel longis tenuibusque pediculis appenduntur, unciam communiter longæ, corticosa membranâ tectæ punicea vel leucophæa, nucleo calloso, acerbo & austero, quemadmodum & cupula exterius asperiuscula, intus læuis, prædicto cortice multo densior, vix tertiam glandis partem capiens. Aculeus in summo glandis fastigio eminet breuior, & minus pungens. Pertinet hæc Arbor ad eas Juliferas, quarum Juli separati sunt à fructibus, & semina inuolucrum habent veluti coriaceum. Viden' characteres distincté expressos ad marginem, juxta *Tournefortii* mentem.

Quercus ut frequens in Sacris mentio, ita & honorifica apud Gentes varias memoria, religiosus ad superstitionem usque, & ultra, usus, vel potius abusus. Ansam dedere materiæ firmitas, Roboris (quod ipsum est Quercus Synonymon) robur, Amplitudo, varia sub hac arbore patrata; Firmitas forte veterum opinioni, quod omnium prima ex Terra fuerit nata, ut Arcades Hominum primi, propterea Quercui cognati. Hinc sane est, quod Socrates in Deorum sui temporis & sui populi, contumeliam per Quercum dejerauerit, DEUM nempe unum, interprete *Tertulliano.* Mundi Cœlique Rectorem colens, Quercu ipsa priorem, posteriores vero hac arbore DEOS Athenienſium aliorumue Græcorum æstimans, quæ hæresis & odii, quod sibi contraxit vir magnus meliori fato, feliciorique Seculo dignus, causa fuit & supplicii. Proceritas in causa fuit, quod arbor hæc Joui fuerit sacra, & sacra, quia vitæ causa hominibus data, utpote qui primum vescebantur glandibus. *Ouidius*

Et quæ deciderant patulæ Jouis arbore glandes,

ut fuerint, qui per Διὸς βάλανον, Jouis glandem intellexerint non tam Castaneas, quam quernas Glandes, in Adagio, πολλῶν πανηγυρέων Διὸς βάλανον ἔφαγεν, *multorum Festorum Jouis glandes comedit*, de sene multarum rerum usu docto & experto. Sacra dehinc Quercus, ex qua dari solebat ciuica corona Romanis, imposita quoque inferis Diis & Parcis. *Catullus:*

His corpus tremulum complectens undique Quercus
Candida purpureis ramis induxerat ora.

Hinc Quercus ipsa *ciuilis* dicta, Virgil. *Æneid.* VII.

At qui umbrata gerunt ciuili tempora quercu.

Cum nostra autem Qercu funebri conferri commodé potest illa juxta Prienem Joniæ urbem, apud quam Samii mille à Prienensibus mutuo Prælio commisso fuere occisi, & septennio exacto à Milesiis optimi quique Prienæciues & magnates, unde mos Prienensibus mulieribus fuit in rebus maximi momenti jurejurando testari *per Tenebras ad Quercum*, quod eo in loco & Patres & maritos ac filios amisissent. Quo Adagio usi fuêre occasione ingentis & fatalis calamitatis. Hæc de Prienensibus *Plutarchus Quæst. Græc.* p. 295. Edit. Paris. Σάμιοι καὶ πριηνεῖς πολεμοῦντες ἀλλήλοις τὰ μὲν ἄλλα μετρίως ἐβλάπτοντο καὶ ἔβλαπτον, μάχης δὲ μεγάλης γενομένης χιλίους Σαμίων οἱ Πριηνεῖς ἀπέκτειναν. Ἑβδόμῳ δὲ ὕστερον ἔτει Μιλησίοις συμβάλλοντες παρὰ τὴν καλαμένην δρῦν, τοὺς ἀρίστους ὁμοῦ καὶ πρώτους ἀπέβαλον τῶν πολιτῶν — ταῖς δὲ Πριηνέων γυναιξὶν ὁμοῦ τὰ πάθος τοῦτο καὶ τῆς συμφορᾶς ἐλεεινῆς γενομένης ἄρα κατέσχε καὶ ὄρκος ὁ περὶ τῶν μεγίστων, Ο παρὰ δρυὶ σκότος, διὰ τὸ παῖδας αὐτῶν καὶ πατέρας καὶ ἄνδρας ἐκεῖ φονευθῆναι. Ne quis autem miretur rerum inanimatarum & obviarum ἱερομεταμόρφωσιν ad sacrum ordinem transitum. Poterat sufficere vel solus, ubi

res

res ſacræ peragebantur, locus. Ut ſane frequenter non lucos duntaxat amabant Idololatræ, ſed ſub Quercuum umbra adolere, Teſtimonium en illuſtre Hos. IV. 13. *In verticibus montium ſacrificarunt, in collibus ſuffitum adoleuerunt, ſub Quercu, Populo & Tilia, quod amœna eſſet ejus umbra. Super capita montium ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thymama: ſubtus quercum & populum & terebinthum, quia bona erat umbra ejus.* Imo vero fuere Quercus Templorum vice Jeſ. LVII. 5. *Incalescitis*, ſcortatione Deaſtros ſequuti, *apud Quercus ſub omni Ligno frondoſo, jugulantes liberos in vallibus* ſubtus *in cauernis petrarum: Qui conſolamini in Diis ſubter omne lignum frondoſum, immolantes paruulos in torrentibus, ſubter eminentes petras:* Et Cap. I. 29. *Pudefient ab Idolis* (מֵאֵילִים al. ab Ulmis vel Quercubus) *quibus vos delectati eſtis, & erubeſcetis propter hortos, quos elegiſtis.* Quis proin mirabitur dediſſe Quercus Idolis materiam? Audi iterum Jeſ. XLIV. 14. *Accingit ſe* (faber lignarius) *ad incidendum Cedros, ut aduehat Ilicem & Quercum, & corroboret ſe in Lignis ſaltus — accipit enim ex his* (Lignis) & *calefit, quin & incenſo* (furno) *panem coquit, deinde & Deum* (ex his) *facit, & adorat: Succidit cedros, tulit ilicem & quercum, quæ ſteterat inter ligna ſaltûs, — ſumſit ex eis, & calefactus eſt, & ſuccendit, & coxit panes &c.*

Nil ſane non poterat ſufficere corruptæ Hominum Naturæ, nil non Idola facere, & commendare; locus, duratio, ſpecioſa proceritas, rerum actarum memoria, & quid non? ſane heic ſolum Deboræ ſepultæ ſub Quercu monumentum, & arbori huic inditum nomen אַלּוֹן בָּכוּת *allon bacuth:* cur non magis defoſſi hîc Deaſtri Labanis *Teraphim*, quæ furtim abſtulerat Rachel? De his autem varia eſt diuerſis Autoribus mens, varia item de cauſſa Furti motiua. Sunt ex Judæis, qui exiſtimant, ſurripuiſſe filiam Patri Idola, ne is Idola hæc conſulendo, vel inſpiciendo cognoſceret Iter, per quod abiiſſet Jacobus maritus. Ita *R. Elieſer in Capitulis* c. 36. *Aben Eſra, Albilda in Olat Tamid* p. 99. quibus accedunt *Toſtatus*, & *Bonfrerius. Flauius* autem *Joſephus Ant.* L. I. c. 19. ut ad Idola aduerſus Patris iram confugere poſſet. Alii, ut ipſa coleret, præuio *Chryſoſtomo* Hom. 57. *in Genes. Pererius* & *Oſiander* ſumſiſſe pro mercede marito, & pro dote ſibi & ſorori Idola hæc aurea argenteave. Fauentiores tandem Racheli *Baſilius in Prouerb. Nazianzen. Orat. II. de Paſch. Theodoretus Quæſt. 86. in Gen. Calovius Diſp. Anti Grot. in Gen. VI. Auguſt. Pfeiffer. Exerc. de Teraphim §. 31.* fuiſſe hoc furtum pium, quo voluerit Rachel Patrem ab Idololatria revocare; de materia, forma & uſu horum Idolorum iterum miré variant interpretes varii. *R. Elieſer* l. c. & cum eo alii γεγωδέων μύθων fabri, fuiſſe mactati primogeniti caput ſale & oleo conditum, ſub cujus lingua poſuerint laminam auream, inſcripto nomine Spiritus cujusdam immundi, procubuiſſe coram hoc capite, & loquutum fuiſſe ſimulacrum cum ipſis. Rabbini plerique à tanta Labanis impietate remoti, fuiſſe Inſtrumenta quædam certo artificio ad ſtellarum poſitum fabricata, ex quibus loquentibus futura cognoſci poſſent. Alii ex recutitorum Doctorum numero, nominatim *R. Moſes Nachmanides* fuiſſe Horologia vel Aſtrolabia. *Pfeifferus* fuiſſe Idola, eaque domeſtica ſeu Lares quod vel ex Hiſtoria Michalis I. Sam. XIX. 13. pateſcat, quoad materiam varia, argentea, ænea, lignea, & per Teraphim Diabolum dediſſe reſponſa. *Spencer. Lib. de Legg. Hebr.* originem ab Ægyptiis arceſſens; ſubſtituiſſe reuera DEVM pro Ægyptiorum Teraphim Iſraelitis Urim ejusdem muneris & figuræ, ſimulacra nempe paruula, tanquam Oracula, ut peruicaci gratificaretur populo, quam opinionem, ſane duram amplé refutat *Herm. Witſius* in Ægyptiacis, oſtendens, Teraphim Idola fuiſſe domeſtica, quorum uſus DEO diſplicuerit, Inſtrumenta ſuperſtitionis, quæ inſeruierint Diuinationi, Idololatriæ & Magiæ; Magicis præſtigiis loquelam illis conciliatam: DEVM longe diuerſum à Teraphim Oraculi conceſſiſſe Inſtrumentum. *Jurieu dans l'hiſtoire critique des Dogmes* P. III. c. I. ſeqq. fuiſſe Teraphim ſimulacra figuræ humanæ, Inſtrumenta Diuinatoria, ſed antiquiora illa Labanis objecta duntaxat adorationis, DEI inviſibilis repræſentatoria, Majorum quorundam Imagines, DEOS tutelares in memoriam Patrumfamilias fabricatos, ſucceſſu tamen temporis tractos ad abuſus magicos & necromanticos; De quibus omnibus nec volo, nec audeo meum interponere judicium, quod lubens linquo verſatioribus in Antiquitatibus ſacris. Ad id ſaltem facit hæc qualiscunque mea ad & extra Quercum (oleam dicit Prouerbium) diuagatio, ut introſpicere detur originem & progreſſum *Idololatriæ* gentilium, & quam hæc à tenuiſſimis ſæpe initiis orta alte ſurrexerit, & ampla per Orientem imprimis expanderit ſua brachia, ſed & per Occidentem. Innatæ ſunt mortalium mentibus Diuini Numinis ideæ, & prolucet Exiſtentia DEI ex omnibus operibus, ſed fingit Deaſtros corrupta Natura, & abominanda metamorphoſi conuertit Creaturas ipſas in Creatorem. Quot in Veteri hodiernoque Mundo ſunt Idola, ut ſunt ὡς μύρμακες ἀνήριθμα καὶ ἄμετρα, tot ſunt turpium ἀποθεωσέων exempla; ad hanc ſupremam dignitatem euectos videas non ſolos Angelos, Mentes illas noſtra ſubſtantia ſuperiores, puras & impuras, ſed Patres, Auos, Majores, Heroes, viros & ſanctitate, vel ſcientia, vel inventis, aliisue meritis claros, Aſtra tum fixa tum errantia, Animalia, Vegetabilia, Lapides, Ligna, & quid non? Ubicun-

que videbant digitum DEI in operibus DEI, ut videbant ubique, DEVM videbant, ſed in Creaturas transformatum, throno ſuo ſpirituali & glorioſo dejectum ſubjiciebant oculis, aliisue ſenſibus, vel ſaltem ſaniores ex iis adminiſtros omnipotentiſſimi Regis adorarunt, ut propitium ſibi facerent ſupremum Numen. Hinc ἀξεολατρεία, ἀγγελολατρεία, ζωολατρεία, & quis enumeraret omnes turpiſſimæ apoſtaſiæ ſpecies? καὶ ταῦτα μὲν περὶ ταῦτα.

TAB. C.

Geneſ. Cap. XXXVI. verſ. 24.

Iſti ſunt filii Zibeon & Ajah, atque Ana. Hic eſt Ana, qui inuenit mulos in deſerto, quum paſceret Aſinos patris ſui Zibeon.

Et hi filii Sebeon: Aja & Ana: iſte eſt Ana, qui inuenit aquas calidas in ſolitudine, cum paſceret aſinas Sebeon patris ſui.

EST hic locus unus ex S. Scripturæ vexatiſſimis, cujus elucidatio præſtolanda potius a Philologis, quam à Naturæ ruſpatoribus. Redit namque huc omnis Quæſtio, quid intelligi debeat per יְמִם *Jemin*, quod vocabulum reddimus per *Mulos*, & nobiscum *Jonathan* in Paraphraſi *Bereſchith Rabba* Sect. 82. *Iſidor. Orig.* L. XII. c. 1. & tot Verſiones atque Interpretes ut

Defendat numerus, Junctæque umbone Phalanges.

Sed militant argumenta in contrarium validiſſima. 1. Mulus Ebræis eſt פֶּרֶד *Pered*. Nec reperias ex populis Orientis, qui hoc Animalium genus appellarint יְמִים 2. Qui mulos procreandi rationem excogitaſſet, non diceretur a Moſe eos inveniſſe, מצא *maza* in Scriptura ſignificat inuenire rem jam extantem. Licet aliquando Græcorum ἐξευρίσκειν & Latinum *inuenire* ſumatur pro excogitare. Ita *Homeri Scholiaſt.* ad *Iliad.* β. *v.* 852. de Henetis, ὅπερ τὸ τῶν ἡμιόνων γένος ἐπενοήθη πρῶτον καὶ ἐξευρέθη. *Ubi mulorum genus primo excogitatum atque inuentum eſt.* 3. Ana pauiſſe legitur aſinos Sibonis patris ſui: ex ſolis autem Aſinis non procreantur muli, ſed ex Aſino & Equa, vel ex Equo & Aſina, vel Onagri cum Equa aut Aſina concubitu. Equorum autem hic nulla fit mentio. 4. Judæos mulis uſos fuiſſe non legimus ante tempora Dauidis, qui poſterior Ana fuit Annis ferè 700. Ante ea tempora inter greges Patriarcharum & Gentium nullibi recenſentur Muli v. *Bochart. Hieroz.* P. I. L. I. c. 21.

Hinc eſt, quod alii יְמִים interpretentur *ſtagna*, *fontes*, *Maria*, *Aquas calidas*, videatur *Hieronymus*. *Vulgata* habet *Aquas calidas*. Syrus *Aquas in Deſerto*. *Diodorus* Tarſenſis πηγὴν ἐν ἐρήμῳ. Huic Sententiæ obſtat, quod iisdem quidem Literis ſcribantur יְמִים *Jemim*, & יַמִּים *jammim*, maria ſed diuerſiſſimis vocalibus. 2. יַמִּים Hebræis non dicuntur quæuis aquarum congregationes, ſed Maria vel magni lacus, qui nemini non patent. 3. Aquæ Ebræis non ſunt יְמִים *Jemim* ſed מַיִם *Maim*.

In tanta Interpretationis difficultate maluerunt LXX. & Græci poſteriores *Aquila*, *Symmachus*, *Theodotion*, ſeruare originale *Jemim* יְמִים & exponere per ἰαμεῖν, qui ipſi nos ducunt ad aliam, & forte optimam conjecturam. Habet ex Chaldæis *Onkelos* גבריא *Gigantes*, Samaritanus *Emæos*, qui ipſi erant *excelſi*, *uti Anacæi* & *gigantes reputabantur* ut *Anacæi*. Deut. II. 10. 11. His igitur יְמִים *Jemim iidem ſunt qui* אֵימִים vel אֵמִים *Emim*.

Hic ſenſus planus, *Anam* Sibonis filium, Eſaui Socerum, inueniſſe *Emæos* in deſerto. Inveniſſe autem Hoſtes Ebræa phraſi dicitur, qui incidit vel irruit in illos ex improuiſo. Exempla talismodi inuentionis vel occurſus habemus Jud. I. 5. 1. Sam. XXXI. 3. 1. Reg. XIII. 24. alibi.

Pontus dat huic interpretationi, quod *Horæi*, quibus Anæ pater Sibon imperabat, *Emæis* vicini erant. *Emæi* enim *Ar* tenuerunt, & campum *Kriiathaim*, & *Horæi* montem *Seir*, donec illi à Moabitis, hi ab *Idumæis* pellerentur. Unde *Emæorum* regio *Moabitis*, & *Horæorum* regio *Idumæa* dicta. Stabiliunt hanc viciniam, quæ legimus Gen. XIV. 5. 6. Deut. II. 9 - 12. Placet hæc Sententia *Bocharto*, *Heideggero Exerc. de Eſauo* Th. 17.

Mulorum proin origo, Anæ hactenus tributa, eſt admodum incerta. Excidit Eſaui Socer inuentionis gloria. Antiquiſſimum Poetarum *Homerum* ſi audiamus, Iliad. β. v. 852. ſunt Heneti populi Mulorum inuentores

Ἐξ ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων
Ex Heneta urbe genus mulis agreſtibus unde eſt.

Sed in eundem noſtrum *Anam* rediret inuentionis gloria, ſi quod *Ludov. de Dieu* autumat, ab ipſo ἐναν LXX. deſcenderunt ἐνετοὶ *Eneti* populi Paphlagonibus, Cappadocibus, Galatis vicini, apud quos alii Græci, *Theophraſtus*, *Strabo*, *Plutarchus* primum natos volunt. Arabibus ſi credimus, *Karon*, qui videtur eſſe *Core* primus omnium Aſinum Equæ, aut Equum Aſinæ admiſit. Videatur porro in hunc noſtrum textum *Fortun. Scacchi Myroth.* III. cap. 25. ubi *Vulgatam* & congregationem aquarum fuſe defendit.

TAB.

GENESIS Cap. XXXVI. v. 24.
Mulorum inventio.

I. Buch Mosis Cap. XXXVI. v. 24.
Die erfundene Maulthiere.

I. A. Fridrich sculp.

GENESIS Cap. XXXVII. v. 25.

Necoth, Styrax.

I. Buch Mosis Cap. XXXVII. v. 25.

Necoth und Storax.

M. Tyroff sculp.

GENESIS Cap. XXXVII. v. 25.
Ileri Balsamum, Terebinthus

I. Buch Mosis Cap. XXXVII. v. 25.
Balsam, Terpentin-Baum, Myrrhen.

M. Tyroff sculp.

GENESIS Cap. XXXVII. v. 25.
Lotus Ægyptia in Numis et Antiqq.

I. Buch Mosis Cap. XXXVII. v. 25.
Egyptischer Lotus-Baum.

A. Delsenbach. sculp.

TAB. CI. CII. CIII.

Genes. Cap. XXXVII. vers. 25.

Ipsi vero considunt ad edendum cibum: & cum attollerent oculos, viderunt in via Israelitas venientes é Gilead, quorum Cameli ferebant aromata, resinam & (a) stacten: ibant autem, ut deportarent hæc in Ægptum.

Et sedentes, ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum portantes aromata, & resinam & stacten in Ægyptum.

(a) Forte Lotum fuit.

EXponendæ nobis veniunt merces, quas ὁδοιπόροι Ἰσμαηλῖται, turma Ismaelitarum seu Midianitarum, siue, ut hodie loqui amant, Carauana Arabum, ex Galaaditica Regione deportant in Ægyptum.

Primum quod memorat Moses sunt נְכֹאת, quæ Vox occurrit quoque Gen. XLIII. 11. Sed incertæ est significationis. Ionathan שעוא & Arabs Erpenianus סמעא *ceram* exponunt, uti & *Bereschith Rabba Sect.* 91. apud *Onkelosum* putant idem esse quod שְׁעֹף. LXX. reddunt Θυμιάματα, Aquila ςύρακα, *Hieronymus* priore loco *Aromata*, posteriore *Storacem*. Sic & nos utrobique *Aromata*, Gevvürze, Syrus רהטנא *resinam*. *Kimchius rem desiderabilem*, *Jarchius*, *collectionem plurium aromatum*. Ex modernis seligit, quod vult quilibet. *Junius* exponit *Myxaria*, quæ Arabicé ait dici *Nukeda*, voce ad Hebraicum *Necoth* accedente, testibus *Ægineta*, *Aetio*, *Psello Actuario*. Constat autem hanc vocem Arabibus designare *dentifricia*, quæ in quotidiano sunt usu apud Arabes, & non solum dentes mundant, sed & fragrantiam halitui oris conciliant. Sed obstat, quod Arabes talis modi myxaria vocent מכיט. Placet *Bocharto Storax* & ex rationibus haud contemnendis, 1. abunde crescit in Syria Plin. L. XII. c. 25. unde & hodié defertur Massiliam & in reliquam Europam; Phœniciam memorat *Artemidorus* apud *Stephanum* in voce κάρνη. *Josephus* L. XV. c. 23. Galileam. 2. Inter laudatissima est θυμιάματα. 3. ut heic apud Mosen, ita & apud *Plinium* L. XII. c. 17. *Arabes ex Syria reuehunt Styracem acri odore ejus in focis abigentes suorum fastidium.* 4. Moses cum Necoth jungit Resinam, mel & myrrhæ stacten, ad quorum naturam accedit storax, ῥητινώδης & ipse apud *Dioscoridem*, 5. convenit Radix Arabica נכת, quæ notat hasta Terram ita vibrare, ut nota impressa maneat, sed &, hastâ confossum aliquem in caput dejicere. Fiunt autem ex Styrace arbore, *Strabone* teste, τὰ ςυράκινα ἀκοντίσματα ἐοικότα τοῖς κρανάινοις *styracina hastilia iis, quæ corno fiunt simillima.* L. XII. Et apud *Hesychium* ςύραξ non tantum arborem, sed & *lanceam* notat, & hastæ partem seu superiorem seu inferiorem. Eidem ςυρακίζειν est pungere tanquam hastâ, vel hastæ cuspide. 6. *Hieronymus* quoque Genes. XLIII. *Storacem* habet, & in Libro Nominum *nechota Styracem* vel *Aromata*. Idem senserunt *Syri*, qui *Resinam*, & Arabes, qui Gummi explicarunt, nomine generico usi pro speciali, *Heidegg. Exerc. de Hist. Josephi* 1. Th. II. vi. Fig. 1. *Bocharto* posterior *Hillerus Hierophyt.* P. I. p. 211. rejectis aliis sententiis נְכוֹת & נְכֹאת eadem vult quæ נְכֹתוֹת *tusa*, litera ת repetenda, ut frequenter fieri solet, in א mutata, & quidem intelligit *olea tusa*. Nam 1. ex cognata voce oleum purius & pretiosius, lucernis in templo & oblationibus sacris impensum, vocatur כָּתִית שֶׁמֶן זַיִת, *tusum oleum oliuæ*, Exod. XXVII. 20. Leuit. XXIV. 2. Exod. XXIX. 4. Num. XXVIII. 5. 2. Utilissima laudatissimaque oleo tundendo conficiebatur, ut hodie sit *flos olei*, oleum ex recentibus oliuis in molis oleariis expressum, eleganter flauum, dulce & flagrans. 3. Notio hæc omnibus, qui de בְּכוֹת & נְכוֹאת agunt, locis quadrat ut præsenti, quia Ægyptii tuso oleo ad unguenta laudatissima indigebant oleo optimo & purissimo. Hujusmodi autem præstantissimis oleis abundasse Gileaditicam Regionem. Porro Gen. XLIII. 11, Deut. VIII. 8. Jes. XXXIV. 12. 2. Reg. XX. 13. Nec poterat munus hoc, quod Jacobus Ægypti Præsidi misit, vile censeri, quum & Reges munificentiam suam testaturi, olei dono alios honorarint 1. Reg. V. 11. 2. Paral. II. 10.

Sequitur צְרִי vel צֳרִי *Resina*, ῥητίνη per metathesin ץ mutato in ת. Hujus Resinæ mentio quoque fit, Jer. VIII. 22. & Jer. XLVI. 11. Resinam quoque habet *Targum Onkelosi*, Vulgata & Latina nostra. Sed generica est hæc Vox, omnibus Arboribus Resiniferis, & inde fluenti Resinæ communis. Si quæras specialius quid, ut quærere fas est, exhibent multi noui interpretes post *Kimchium* Balsamum & Opobalsamum, ita & Vernacula nostra Balsam. Arbusculam exhibet Fig. II. Tab. CII. Sed obstat, quod Balsamum creuerit cis Jordanem prope *Engadi* & *Hierichuntem*, non in Terra Galaad, trans Jordanem; & in Judæa notum non fuerit Balsamum ante Salomonis tempora, quibus eò translatum est ex Arabia Felici â Regina Sabæorum, *Josepho* teste Antiqq. L. VIII. c. 2. Dabitur de hoc Frutice & Balsamo alibi commodior differendi occasio. Arabs habet *Theriacam*, ut & Judæorum Versio Hebræo-Germanica. Sic fluctuamus in incerto, ut fluctuamus sæpe, ubi de Plantis Scripturæ inquirimus. Placet *Josepho* Antiq. l. c. *Terebinthus* τερέβινθος, ut & *Hillero Hierophyt.* p. 417. 423. cujus vocis, uti supra theriacæ, prima Syllaba τὸ Zeri ostentant. Fig. III. Tab. CII.

Idem ferè fatum subit *Lot* לוֹט, quod *Græci*, *Onkelos*, Latina nostra vertunt *Stacten*, Germanica nostra Myrrhen. Est autem σακτὴ, stacte, myrrha nobilissima & selectissima πρόσφατε σμύρνης τὸ λιπαρὸν κεκομμένης μετὰ ὕδατος ὀλίγε ἀποτεθλιμμένε τε δι' ὀργάνε. Εὐώδης τε λίαν καὶ πολυτελὴς. Καὶ καθ' ἑαυτὴν ἔσκν μύρον τὸ καλούμενον σακτὴ. *Pinguitudo recentis Myrrhæ cum exigua aqua tusæ, & organo expressæ, perquam oderata ac pretiosa, atque unguentum per se facit, quod Stacte nominatur.* Dioscor. L. I. c. 74. Et *Plin.* L. XII. c. 15. *Sudant myrrhæ arbores sponte priusquam incidantur* Stacten *dictam, cui nulla præfertur.* Est vera Stacte hodie ignota, sed sunt, qui adulterinam parant, dissolvendo myrrham in oleo, quam *Stacten unguentariam* vocant, vel *artificialem*, si inspissent. Pomet Hist. de Drog. L. VII. c. 21. Arborem ipsam Myrrhiferam ita scité describit *Plinius* l. c. *Altitudo ad quinque cubita, nec sine spina, caudice duro & intorto, crassiore quam Thuris, & ab radice etiam, quam reliqua sui parte. Corticem læuem, similemque Vnedoni: scabrum alii spinosumque dixere. Folium oliuæ verum crispius, & aculeatum. Juba Olusatri. Aliqui similem Junipero, scabriorem tantum spinisque horridum, folio rotundiore, sed sapore Juniperi.* Sunt bene multi, qui Arabum autoritate suffulti, *styracem liquidam* pro *Stacte* habent, quos refutat *Joh. Bauhin.* Hist. Plant. L. IX. p. 315. vi. Fig. IV. Tab. CII.

Placet *Heideggero Exerc.* de *Histor. Joseph.* Th. 11. ut & *Hillero Hierophyt.* P. I. p. 448. propter affinitatem לאן *Ladanum*, substantia odorata, resinosa, subviridis, facilè molliscens, pinguis, ἐυώδες, ὑπόχλωρον, ἐυμάλακτον, λιπαρὸν. *Dioscor.* L. I. c. 129. quam cum Cisti frondes depascuntur Capræ hircique, conspicue barba carpunt, & suo lentore villosis cruribus adhærescentes reportant, quam depectentes incolæ, colantesque cogunt in offas, & ita recondunt: alii vero attractis funiculis insidentem funiculis lentorem abstergunt, conglomerantque in Ladanum. Eodem teste & *Plinio* L. XII. c. 17. qui Herbam, ex qua *Ledanum* fiat, *Ledum* appellari dicit; pluraque allegat de vero & adulterino Ladano. Est & hodié cognitum *Ladanum*, idque duplex, *liquidum* seu *balsamum*, *nigrum*, *Beaume noir*, quod liquefactum & percolatum vesicis indunt, alterum solidum, in pastillos ex residuo prioris redactum, *Ladanum en tortis.* Pomet Hist. des Drog. P. II. p. 36. utrumque suffumigiis adhiberi solitum. In Creta hoc Ladanum colligunt inprimis Monachi Græci, *Bellonio* teste: colligi autem potest, ubi crescit, cumque *cistus Ledon*, cujus variæ sunt species, ordine descriptæ â *Joh. Bauhino Hist. Plant.* L. XIII. c. 6. 7. sistit Fig. V. *Cistum. Ledon latifolium Creticum* Tab. CII.

Affinitatem Literariam si spectes, propius adhuc ad τὸ לוֹט *Lot* accedit, *Lotus* arbor, λωτὸς, *vastæ magnitudinis, ferens baccam, pipere majorem, dulcem, cibis gratam, stomacho facilem* φυτὸν εὐμέγεθες, καρπὸν δὲ φέρει μείζονα πεπέρεως γλυκὺν, βρώσιμον, εὐστόμαχον. Dioscor. L. I. c. 172. cujus fructus dulcedine allecti Ulyssis exploratores tres ad nauem redire noluerunt, nisi verberibus compulsi, tutius esse rati, apud Lothophagos subsistere, quam tot erroribus atque periculis in mari quotidie cum Vlysse jactari. Est & veteribus celebrata in Numis ipsis passim obuia *Lothus Ægyptia* descripta *Dioscor.* L. IV. c. 114. *Plin.* L. XIII. c. 17. quam prætereo, quia planè non est credibile, intulisse Gileaditas mercatores Ægypto plantam huicRegioni familiarem, in fluminibus obuiam, imo Ægypto propriam. Multo minus huc pertinent *Loti* aliæ in scriptis Botanicorum obuiæ. Ut tandem quid te *Lot* sentiendum sit, plane hæream, primam omnium de *Stacte* sententiam reliquis præferens, donec certiora fuerim edoctus, licet & hujus vix aliam videam rationem, quam quæ nititur veterum interpretum autoritate. Placet certe magis quam נתמא *Terebinthus*, quam habet Syrus & שאהלוט *Castaneæ*, quas Arabs. Interim Fig. VI. exhibet *Lotum*, & Fig. VII. Sacerdotem *Ægyptum* seu Isiacum cum Loto in capite, subligaculo Sacerdotibus illis familiari, *candido nempe linteamine cincto pectorali ad usque vestigia strictim injecto.* Apulej. L. XI. *Metam.* cum florum aut fructuum primitiis, & Anseribus Isidi sacris, quam ex *Bellonio* Diss. IV. *de Præstantia & Vsu Numism.* pag. 266. inseruit Illustris *Spanhemius.* Ad marginem quoque visuntur Numismata quæ-

GENESIS Cap. XLI. v. 5-7. 22-27.
Pharaonis Somnium.

I. Buch Mosis Cap. XLI. v. 5-7. 22-27.
Pharaons Traum.

M. Tyroff. sculpsit.

quædam Ægyptiaca Loti Florem exhibentia. Nempe a. ab uno latere ſiſtit Harpocratem digitum ori admoventem, & Flori Loti inſidentem, ab altera Iſidem Oro admouentem ubera b. Iſidis Caput Hydriæ impoſitum cum Loti ornamento. c. Duos Dracones aut Serpentes, quorum alter mammoſus Iſidem, alter Oſiridem adumbrat cum fructu & flore Loti in capite.

TAB. CIV.

Geneſ. Cap. XLI. verſ. 5. 6. 7. 22. 23. 24. 26. 27.

Rurſum vero dormiens ſomniauit ſecundo, ſeptem ſpicæ pullulabant in culmo uno, plenæ quidem & bonæ.

Et rurſus ſeptem ſpicæ tenues, & Euro exhauſtæ germinabant poſt illas.

Deuorabantque ſpicæ tenuiores ſeptem ſpicas craſſas & plenas. Euigilauitque Pharao, & ecce ſomnium erat.

Et euigilans rurſus vidi per ſomnium meum ſpicas pullulantes, ex uno culmo plenas & pulchras.

Fuerunt rurſus aliæ ſeptem ſpicæ exiccatæ, tenues & Euro exhauſtæ, quæ pullularunt poſt priores.

Deuoraueruntque ſpicæ illæ tenues ſeptem ſpicas bonas —

Septem vaccæ elegantes ſunt ſeptem anni & ſeptem ſpicæ bonæ itidem ſeptem anni ſunt: unum idemque eſt ſomnium.

Septem ergo vaccæ macilentæ & tenues, quæ poſt priores aſcenderunt, ſeptem ſunt anni, & ſeptem ſpicæ vacuæ & Euro exhauſtæ etiam ſeptem anni ſunt famis.

Rurſum dormiuit, & vidit alterum ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo uno, plenæ atque formoſæ.

Aliæ quoque totidem ſpicæ tenues, & percuſſæ uredine oriebantur.

Deuorantes omnem priorum pulchritudinem: Euigilans Pharao poſt quietem.

Euigilans rurſus ſopore depreſſus. Vidi ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ.

Aliæ quoque ſeptem tenues & percuſſæ uredine oriebantur é ſtipula.

Quæ priorum pulchritudinem devorauerunt.

Septem boues pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt, eandemque vim ſomnii comprehendunt.

Septem quoque boues tenues atque macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues & vento urente percuſſæ: ſeptem anni venturæ ſunt famis.

EX eodem grano Terræ dato plurimos ſurgere, imo ad 50. 100. culmos, quorum ſinguli ſpicam geſtent, nil hodie noui. Non opus niſi profundiori ſeminis ſub Terra ſitu. Oſtendunt hoc artificium, & rationes detegunt, qui hodie Frumenti multiplicationi ſeſe applicant. Sed rarum id, & pene monſtroſum ex uno culmo prodire ſeptem ſpicas. Occurrunt nihilominus & hujus luxuriationis exempla, ſed rariora. Talem *Auenæ* culmum vidimus A. 1692. Leimbaci in Agro Tigurino luxuriantem 220. locuſtis onuſtum. Fig. I. ſiſtit ſpicam *Tritici* 15. ariſtarum ex *Hermanni Maſlographia* p. 246. quod diſtingui debet à peculiari ſpecie *Triticum* dicta *multipliciſpica*. C. B.

Spicæ tenues & *Euro arefactæ* meo quidem judicio optime poſſunt per *Uſtilaginem* explicari, in ſpecie in *ſecali* obuiam, quod ita degenerans, ſi in grana tumidiora excreſcat, nuncupatur *Secale luxurians* C. B. Pin. 23. aliis *Secale temulentum, claui ſiliginis* Lonicero, Gallis *blé cornu, Ergot.* Talem Spicam luxuriantem ſiſtit Fig. II. Hujusmodi Uſtilago ſeu ſimplex granis vacua, pulverulenta ſeu in grana tumidiora excreſcens, vel ſola ſpecie externa colore ſcilicet atro mortis terribilem quandam ideam exhibet, ſed & interno uſu ſanioribus granis mixta venenatos, gangræna præeunte, effectus. Tribuitur autem degener hoc ſecale conſtitutioni aeris nebuloſæ, humidæ nimis, vel etiam inſidenti ſpicis melleo rori, & inſecuto æſtui; heic ſi ſpicæ tenues Uſtilago fuerint, Euro in Orientalibus Regionibus, inprimis Ægypto ex Arabia ſpiranti, arefacienti, & veluti adurenti. Vocantur hæ ſpicæ Græcis uno verbo ἀνεμόφθορει, a vento corruptæ.

Attentionem ſingularem meretur Ventus קדים *Kadim*, qui urentem vim exſeruit in ſpicas a Pharaone in ſomnio viſas. *Eurum* nos vertimus cum Interpretibus tantum non omnibus. Multus eſt *Bochartus Hieroz.* P. II. L. I. c. 15. in Hiſtoria Coturnicum Moſis, ut oſtendat, ventum hunc eſſe potius *auſtralem*, quam vere Orientalem, ſed quidem ſub ſe comprehendere orientalem. Sane antiqui Philoſophi ac Medici, præcipué *Ariſtoteles* & *Theophraſtus* τὰ βόρεια ſolum & τὰ νότια nominant, ubi ventos deſcribunt, nusquam τὰ ἑσπέρια aut τὰ ἑῶα. Ille Lib. II. Meteor. c. 6. octo quidem principales Ventos nominat, ſed *univerſaliter borum alios eſſe boreales, alios vocari Auſtrales.* Ventos occidentales tanquam frigidiores Boreæ apponi, & Auſtro orientales, utpote calidiores. Huic Vento קדים Scriptura Sacra paſſim vim tribuit exiccantem & urentem Exod. XIV. 21. XVII. 10. XIX. 12. Hoſ. XIII. 15. Hinc eſt quod Græci nuspiam ἔυρον vocent, ſed Νότον vel Καύσωνα, *Auſtrum & Ventum urentem. Theodoretus* quoque *Quæſt.* VIII. *in Gen.* Eurum & Auſtrum confert ut ventos ſimiles, quoad effectum. Situm Ægypti ſi ſpectemus, calidus eſt uterque ventus, Orientalis ex Arabia, & Auſter, ſeu Africus, ex Afria ſpirans, licet ille humidior in tranſitu ſuo per Mare rubrum Ægypto vaporum ingentem ſatis copiam aduehens.

Quodſi conjectare liceat (& cur non liceret, ſi licet & aliis) eſſe hos ipſos Ventos *Kadim*, mutata media litera *Campſim* hodieque Ægyptiis cognitos, & toti Regioni funeſtos, imo fere peſtiferos. De origine hujus vocis variant conjecturæ: Ægyptiis hoc nomen numerum ſignat quinguagenarium, hinc aliqui Ventos illos Campſim vocant, quia interrupte diebus 50. ſpirare ſolent à Feſto Reſurrectionis feré usque ad feſtum Aſcenſionis: alii ex morte *Campſi* multarum copiarum Ducis, quem immodica arenarum copia, ventis aſportata, cum toto Exercitu in Africæ deſerto ſuffocauerat, quod in Vita Alexandri M. legitur. De ventis ipſis Campſim, ut horum conuenientia cum noſtris Kadim innoteſcat, hæc legi apud Alpin. Medic. Ægypt. L. I. c. 7. *Euri Auſtrique Venti* Campſim *à meridie loca arenoſa, ſummoque calore inflammata, tranſeuntes, atque in Ægyptum ſpirantes, tantum caloris, æſtus, pulverumque & inflammatarum arenarum euehunt, ut ignitas flammas, nec non pulveribus obſcuriſſimas nubes eò aſportaſſe videantur. Puluis ille vel arena copioſa ventis tum aſportata, tum ex ſolo Ægypti ventis arrepta atque per Aerem agitata, non minus quam Aer ſuo calore corpora lædit atque offendit, oculosque maxime, quos mordet & inflammat — Hi venti interrupté ac inconſtanter quandoque tribus, quandoque quinque, aliquando etiam ſeptem ac novem diebus ſpirant. Ipſosque Charonios vocare poſſe, quod quaſi à Charonte procedant, ſemper plurimos lethales morbos ipſis aſportantes. Quo tempore multas peſtiferas febres atque phrenitides, homines non diebus ſed horis paucis perdentes, ſæuiſſimasque quamplurimas ophtalmias ibi vagari obſeruaui. Corpora omnia ab his languida reduntur, ut feré cibos abhorrere videantur, inextinguibilique ſiti continue ardeant.*

In ſomniis ordinariis ut plurimum ſiſtunt ſe ideæ rerum, quas ante verſauimus, vel redeunt, quæ cogitavimus interdiu, aut vidimus, aut peregimus, juxta illud:

Nauita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, paſtor oves.

Heic vero, in Pharaonis ſomniis occurrunt de quibus nemo cogitaſſet unquam. Eſt bouis, Nili, ſpicæ idea paſſim obvia, ſed bouem à boue, pinguem à macro deuorari, ſpicam à tenui & exuſta, abſorberi, nemini facile veniet in mentem. Naturalius longe eſt ex duplici *Pharaonis* conflatum *Archelai* Regis ſomnium, qui *Joſepho* teſte ſub finem Lib. XVII. vidit decem ſpicas maturas & tritico plenas à bobus abſumi. Quod Simon Eſſæus ὀνειρομάντης explicuit de Archelai morte poſt decennium ſecutura, & rerum mutatione, quia bos terram ſubvertit.

GENESIS Cap. XLIII. v. 10.

Batnim et Schekedim, Terebinthus.

I Buch Mosis Cap. XLIII. v. 10.

Terpentin- und Mandel-Baum.

I. A. Delembach excudit.

TAB. CV.

Geneſ. Cap. XLIII. verſ. 10. al. 11.

Et dixit ad eos Iſrael Pater eorum, ſiquidem omnino ita fieri oportet, facite hoc & accipite de nobiliſſimis (fructibus) terræ in vaſa veſtra, & deferte Viro illi munus, paullulum reſinæ, aromata & (a) Stacten, (b) juglandes & amygdala.

Iſrael Pater eorum dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite quod vultis: ſumite de optimis terræ (fructibus) in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicum reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes & terebinthi, & amygdalarum.

(a) Quidam pro ſtacte balſamum legunt, quidam lotum.
(b) Batnim quidam nuces, quidam pineas interpretantur, quidam poma palmarum.

ALtera hæc eſt *Jacobi*, fame preſſi filiorum, & omnium quidem, ex Canaane ad *Joſephum* miſſio, qui ne ἀσύμβολοι venirent, Proregi afferre debebant מִזִּמְרַת הָאָרֶץ de *cantatione*, de *laudatione terræ*, Græci: ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, de *fructibus Terræ*, Onkelos *de optimis Terræ*, Syrus de *bonitate Terræ*, nobis, *de nobiliſſimis (fructibus) Terræ*. Mos nimirum & olim erat in oriente, & nunc eſt, ad magnates & Reges non accedere niſi donariis, quæ debebant eſſe patria, non Ægyptia, optima ex Canaanitide quæque, non exotica.

Enumerantur ordine munera. De צרי *Zari*, נכאת *Necoth*, & לוט *Lot* egimus ſupra ad Gen. XXXVII. 25. ſequitur דְּבַשׁ *Mel:* ſed cur hoc? viliſſima hodie merces? quod hodie Sacchарum, id olim Mel, appoſitum inter Regum & Magnatum dapes. Sic Regi Dauidi, cum eſſet in Mahanaim oppido, Mel obtulere vicini Nobiles 2. Sam. XVII. 29. Salomon. Cant. V. 1. *Comedi fauos cum melle meo. Hecamedes Neſtori & Patroclo* in Conuiuio appoſuit μέλι χλωρὸν, *mel flauum, mel recens. Homer.* Iliad. λ. V. 630. *Suetonius de Nerone* c. 27. *Indicebat & familiaribus cœnas, quarum uni mellita quadrageſies ſeſtertium conſtiterunt*, id eſt 100000. aureorum, ex Budæi ſupputatione. Laudatiſſimam autem fuiſſe Canaanem ex melle quis ignorat? Apud Joſephum L. V. de Bello c. 4. Hierichuntini agri laudum hæc una, quod eſt μελιττοτρόφος ἡ χώρα, *apibus alendis apta regio.* Deferebatur mel é Judæa in alias regiones, ad Tyriorum nundinas Ezech. XXVII. 17. hinc in Ægyptum, quamuis & ipſa Ægyptus melle abundaſſe legatur Num. XVI. 13. quod vel fuit agreſte, vel mali ſaporis. Ita in Europa præ aliis celebratur Mel ex *Prouincia* Galliæ & *Linguedocia*, inprimis *Narbonnenſe*, le *Miel de Corbiere*, in Heluetia Abbatis cellarum. Eſt autem Mel pretioſiſſimus liquor, veluti omnium florum quinta Eſſentia, ab Apibus ſumma induſtria ex floribus Plantarum collecta, & in aluearia deportata. Eſtque triplicis feré generis Mel venale in Europa. 1. album ſine igne extractum, ſponte fluens ex aluearibus, Virgineum aliis. 2. etiam album, ſed ope Torcularis expreſſum. 3. flauum, ignis ope excoctum, dehinc expreſſum, de quibus vi. Pomet. Hiſt. des Drog. L. I. c. 24.

Sequuntur בָּטְנִים *Batnim*, de quibus dubii admodum ſunt Interpretes: Græci reddunt τερέβινθον *Terebinthum; Onkelos, Syrus & Arabs*, quia ſenſum ignorabant, retinent vocem; alii intelligunt *Perſica*, alii *Nuces:* nos *Juglandes*, in Gloſſis marginalibus, *pineas & poma palmarum: Pineas* habent plerique Rabbini, alii *Auellanas. Terebinthus* ſi eſt, quod Græci volunt, Vulgata, *Salmaſius* in *Hyle Jatrica*, *Heidegger. in Hiſtor. Joſephi Exerc.* Sect. IV. Th. 18. erit ex ejus ſpeciebus *Terebinthus Indica major fructu rotundo* J. *Bauhin. Hiſt. Plant.* L. III. c. 19. cujus nuculæ in oriente Piſtaciis præferuntur, hodieque Arabibus vocantur *Bodin*, Perſis *Terbaik*, *Botinquibir.* Arbor juxta *Theopraſtum* IV. Hiſt. 5. alteri Terebintho ſimilis, cujus folia, rami, & reliqua omnia Terebintho ſimilia, fructus autem diuerſus, ſimilis Amygdalis præſtantior. *Piſtacia peregrina fructu majore Piſtaciis ſimili eduli C. B. Pin. 400.* Poſſet & huc trahi *Terebinthus* vulgaris C. B. cui noſtrum בטנים & Arabum *Botin* quoque tribuit *Joh. Bauhin: Arbor maxima ex parte fruticans, ramis longis, raris, cinereo cortice tectis, nec frondis ſuæ per hyemem tenax. Flores è ramorum tuberculis copioſos in longo racemo producit, meris ſta-*

mineis fibris, purpuraſcentibus contextos. Folia in alam ſe explicant, quanquam non ſemper æquali ſitu, Laurinis ſimilia, ſed magis obtuſa, conjugatim ut in ſorbo naſcentia, ſubrubentia, quæ crebris obliquis neruulis percurruntur. Fructus parui ex rotundo oblongi, rubentes, Carpobalſamo Officinarum penè ſimilis, reſinoſo lentore viſcidi, nucleum continentes. Hujus Reſinam pro צרי hujusdem Textus habet *Lonicerus*. Pro Terebintho militat porro præter edulitatem fructus, veteribus cognitum etymon Vocis בטן venter, Arab. *beten*, ſunt enim Terebinthi grana in rotunditate quadantenus concaua. Addit *Bochart. Geogr.* S. L. I. c. 10. pro *Piſtaciis*, quæ eadem ſunt cum Terebintho, eſſe fructus laudatiſſimos, nuces ſtomacho gratas & amicas, contra venena & ſerpentum ictus validas, ſapore Amygdalis præferendas, Perſis regias, nam his βιζαξ (βιζάκια enim ſcribunt *Poſidonius*, Athenæus, Suidas) Rex fructus Judææ & Syriæ peculiares; à quibus denominatæ duæ urbes, una in tribu Gad. Joſ. XIII. 26. altera in Aſer Joſ. XIX. 25. Quæ tamen argumenta diluit *Hiller Hierophyt.* P. I. p. 225. Interim in gratiam Τερεβινθοφίλων ſiſto Terebinthi illius Orientalis, quam ſupra nominaui, Iconem Fig. I. Laudatus modo *Hillerus* fauet *Auellanis*, ſed majoribus illis, nempe *Coryli ſatiuæ fructu rotundo maximo* C. B. item *Coryli ſatiuæ fructu oblongo rubente C. B.* à quibus, non à Piſtaciis, urbes illæ Judææ denominatæ, & aſſentientes habet *Aben Eſram*, R. *Nathanem*, *Dauidem de Pomis*, *Mercerum*, *Munſterum*, *Pagninum*, *Ariam Montanum*.

שקדים ſunt ex omnium Interpretum conſenſu *Amygdalæ*, quæ ex Canaanitide omnibus Orientalibus aliis præſtant, ut optimas in Europa dat Comitatus Viſcantinus Galliæ, περίχωρος Avenionenſis, Prouincia item & Linguedocia Fig. II.

TAB. CVI.

Geneſ. Cap. XLIII. 29. al. 30.

Feſtinauitque Joſeph (incaluerunt enim viſcera ejus erga fratrem ſuum) & quæſiuit, ut fleret, ingreſſusque penetrale, fleuit ibi.

Feſtinauitque in domum, quia commota fuerant viſcera ejus ſuper fratre ſuo, & erumpebant lacrymæ, & introiens cubiculum fleuit.

Geneſ. Cap. XLV. verſ. 2. 3. 14. 15.

Emittebatque vocem ſuam cum fletu, & audierunt hoc Ægyptii, audiit quoque domus Pharaonis.

Et dixit Joſeph ad fratres ſuos: Ego ſum Joſeph, viuitque adhuc Pater veſter? Et non poterant fratres ſui ei reſpondere, adeo terrore erant obſtupefacti coram illo.

Et ruit in collum Benjamin, fleuitque ſuper collum ejus: ſed & Benjamin fleuit ſuper collum illius.

Et oſculans omnes fratres ſuos, fleuit ſuper eos, & poſtea loquuti ſunt fratres ejus cum eo.

Eleuauitque vocem cum fletu: quam audierunt Ægyptii, omnisque domus Pharaonis.

Et dixit fratribus ſuis: Ego ſum Joſeph, adhuc Pater meus viuit? (Nec) poterant reſpondere fratres, nimio terrore perterriti.

Cumque amplexatus cecidiſſet in collum Ben-jamin fratris ſui fleuit: illo quoque ſimiliter flente ſuper collum ejus.

Oſculatusque eſt Joſeph omnes fratres ſuos, & plorauit ſuper ſingulos: poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum.

GENESIS Cap. XLIII. v. 29. Cap. XLV. v. 2. 3. 14. 15.
Iosephus fratribus manifestatus.

1. Buch Mos. Cap. XLIII. v. 29. Cap. XLV. v. 2. 3. 14. 15.
Der seinen Brüdern offenbahrte Joseph.

H. Sperling sculp.

LAchrymas videmus effusas ex gaudio & tenerâ Animi commotione, quas exprimit aliàs mœror. En Passionum oppositarum eundem effectum! Flet Pro-Rex imprimis ex conspectu fratris unici Benjaminis. Admiratur Diuini Numinis optimam & sapientissimam Prouidentiam, & flet; flet memor ante secum actorum. Animo sistunt sese simul & semel Pater optimus, absens, adhuc in viuis, fratres, nullo excepto, omnes, somnia quæ puer habuit, misera captiuitas terminata in Regium splendorem. Incalescunt viscera, irruunt Spiritus in Cor: Expellitur cordis thalamo sanguis solito majori impetu in Arterias, erubescit inde facies, promouentur omnes secretiones; Glandulis, tum Innominata, tum Lachrymali exprimitur veluti é spongia Lympha lachrymalis, & oculos inundat, quæ, quia per puncta lachrymalia non deferri potest omnis, per genas defluit. Imo vero fluunt ante Lachrymæ, quam ad Cor delatus est nuntius, commotis neruis oculorum motui destinatis, Pathetico inprimis, in transitu ipso ex Cerebro in Cerebellum. En proin duplicem Lachrymarum fontem, unum in Confiniis Cerebri & Cerebelli, alterum in corde.

Diu, quod ex serie integra Historiæ patet, continuerat se Pro-Rex, ut non compareret Josephus in oculis fratrum. Dissimulatio erat coacta, in Aulis frequentissime obuia, ut heic in malum sæpe, ibi in optimum finem. Diutius autem sese continere non poterat, nec volebat. Ex abundantia cordis os loquitur, & iterum flent oculi, *emittebat vocem suam cum fletu*, dum sese cognoscendum dedit fratribus, flet Pro-Rex Josephus, ruens in collum Benjaminis, flet osculans omnes fratres suos, sed flet quoque Benjamin super collum fratris sui, tenero præ aliis gaudens Neruorum Systemate.

Sed quid Fratres? qui non fleuisse leguntur, nec flere forsan poterant. Sane *non poterant ei respondere, adeo terrore erant obstupefacti coram illo*; Hactenus quidem *Terrore* fere continuo erant obsessi eorum animi, ut ne passum quidem in Ægypto progressi fuerint absque metu. Iratum videbant ProRegem, in cujus manibus vita eorum periclitabatur: videbant sese accusatos furti, & excusationi locus haud erat, nedum purgationi: mentibus inhæserat optimo Patri facta stipulatio, Judæ inprimis, de dilectissimi Benjaminis saluo certoque reditu, quo promisso stare non poterant. Nunc derepente nouum aperitur Theatrum. Quem existimabant dudum mortuum, turpissimé olim venditum, Fratrem, nunc vident Proregem: inexorabilem Judicem vident subitò mutatum in optimum Fratrem, seueriſſimum Dominum in Protectorem. Admiratio nunc subit, imo consternatio Advenarum mentes; sistuntur attonitæ & conglaciatæ veluti, ideæ, Patris domi suæ anxii, Poregis, Josephi, criminis atri olim commissi, & nuper imputati, pœnæ indictæ, inexpectatæ prorsus liberationis: stant inter terrorem & gaudium medii prorsus. Obstupefacti respondere non poterant, quin ne quidem cogitare.

In margine viuam en! imaginem gaudentis simul & flentis, admirantis, obstupefacti, Terrore compulsi! Sed quoque

Fig. I. oculum sinistrum, in quo A. glandula Innominata. de. de vasa lachrymalia, prout ab extra conspici possunt.

bb. Bina puncta lachrymalia, quæ lymphamlacrymalem per ductum c f. ad Nares deuehunt.

Fig. II. A. interiorem palpebræ superficiem, per quam sese exonerant b e d. b e d. vasa lachrymalia.

TAB. CVII.

Geneſ. Cap. XLVI. verſ. 8-27.

Hæc ſunt autem nomina filiorum Iſrael, qui venerunt in Ægyptum, Jacob cum filiis ſuis, primogenitus Jacob, Ruben.

Filii vero Ruben, Hanoch, Phallu, Hezron & Charmi.

Filii Simeon, Jemuel, Jamin, Ohad, Jachin atque Zohar, & Saul, filius Chanaanitidis.

Filii Leui, Gerſon, Kahat & Merari.

Filii Jehuda, Er, Onan, Sela, Perez atque Zerah. Mortuus vero eſt Er & Onan in Terra Chanaan. Filii Perez fuerunt Hezron atque Hamul.

Porro Filii Iſaschar Thola, Phua, Job & Simron.

Filii vero Zebulon, Sered, Elon, & Jachleel.

Hi filii Leæ, quos genuit ipſi Jacob in Padan Aram, una cum Dina filia ſua, omnes animæ filiorum ejus & filiarum ejus triginta tres.

Filii autem Gad, Ziphion, Haggi, Suni & Ebzon, Eri & Arodi atque Areli.

Filii Aſer, Jimna, Jiſua, Jiſui & Bria, atque Sera ſoror eorum. Filii autem Bria, Heber & Malkiel.

Iſti filii Zilpa, quam dedit Laban Leæ filiæ ſuæ, peperitque iſtos ipſi Jacob, ſedecim nempe animæ.

Filii Rahel, uxoris Jacob erant, Joſeph & Benjamin.

Natique ſunt ipſi Joſeph in Terra Ægypti Manaſſes & Ephraim, quos peperit ei Aſnath filia Potipharis Sacerdotis in On.

Filii Benjamin, Bela, Becher, Asbel, Gera, Naaman, Eri & Roſch, Muppim, Huppim & Ard.

Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum, ipſe cum liberis ſuis. Primogenitus Ruben.

Filii Ruben: Henoch & Phallu & Heſron & Charmi.

Filii Simeon: Jamuel & Jamin, & Ahod & Jachin & Sohar, & Saul, filius Chanaanitidis.

Filii Leui: Gerſon, & Cahat, & Merari.

Filii Juda: Her & Onan & Sela, & Phares & Zarah: mortui ſunt autem Her & Onan in terra Canaan: natique ſunt filii Phares, Heſron & Hamul.

Filii Iſſachar: Thola & Phua & Job & Simeron.

Filii Zabulon: Sared & Elon & Jahehel.

Hi filii Liæ, quos genuit in Meſopotamia Syriæ, cum Dina filia ſua: omnes animæ filiorum ejus & filiarum triginta tres.

Filii Gad: Sephon & Aggi, & Eſebon & Suni, & Heri, & Arodi, & Areli.

Filii Aſer: Jamna & Jeſua & Jeſſui & Beria. Sara quoque ſoror eorum. Filii Beria Heber & Melchiel.

Hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ ſuæ: & hos genuit Jacob, ſedecim animas.

Filii Rachel, uxoris Jacob: Joſeph & Benjamin.

Natique ſunt Joſeph filii in terra Ægypti, quos genuit ei Aſeneth, filia Phutipharis, Sacerdotis Heliopoleos: Manaſſes & Ephraim.

Filii Benjamin, Bela & Bechor & Aſbel & Gera & Naaman & Echi, & Mophim, & Ophim & Ared.

Hi

Filÿ Iacobi ex Lea . 33
Silpa . 16
Rahel . 14
Bilha . 7
v. 27. 70.

66.
Iacob. Ioseph cum 2. Fil. 4.
Exod. I. 5. 70.

70.
Er. Onan. Ioseph cum 2. Fil. 5.
65.
Dina 1.
v. 26. 66.
70.
Er. Onan. Ioseph cum 2. Fil. 5.
65.
Patriarcharum Uxores. 10.
Act. VII. 14. - - - - 75.

GENESIS cap. XLVI. v. 8. 27.
Genealogia Iacobi.

I. Buch Mosis Cap. XLVI. v. 8. 27.
Jacobs Geschlecht Register.

M. Terwesten sculp.

Hi filii Rahel, quos peperit ipſi Jacob, omnes animæ quatuordecim.
Filii Dan, Huſim.
Filii Naphtali, Jachzeel, Guni, Jezer & Sillem.
Hi filii Bilha, quam dedit Laban Raheli filiæ ſuæ, peperitque iſtos Jacob, omnes animæ ſeptem.
Itaque omnes animæ, quæ venerunt cum Jacob in Ægyptum, egreſſæ de fœmore ejus (præter uxores filiorum Jacob) omnes inquam Animæ ſunt ſexaginta ſex.
Filii vero Joſeph, qui nati ſunt ei in Ægypto, duæ animæ. Omnes itaque animæ domus Jacob, quæ venerunt in Ægyptum ſunt ſeptuaginta.

Hi filii Rachel, quos genuit Jacob, omnes animæ quatuordecim.
Filii Dan: Huſim.
Filii Nephtali: Jaſiel & Guni & Jeſer & Sallem.
Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ ſuæ, & hos genuit Jacob: omnes animæ ſeptem.
Cunctæque animæ, quæ ingreſſæ ſunt cum Jacob in Ægyptum, & egreſſæ ſunt de femore illius, abſque uxoribus filiorum ejus: Sexaginta ſex.
Filii autem Joſeph, qui nati ſunt ei in terra Ægypti, animæ duæ: Omnes animæ domus Jacob, quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum, fuere ſeptuaginta.

Actor. Cap. 7. verſ. 14.

Ἀποστείλας δὲ Ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε.

Mittens autem Joſeph, accerſiuit Jacob patrem ſuum & omnem cognationem in animabus ſeptuaginta quinque.

OCcurrunt in Jacobi Patriarchæ Genealogia ἐναντιοφανίαι, quæ Arithmeticum poſtulant. v. 26. dicuntur *omnes animæ egreſſæ de fœmore Jacobi* 66. & v. 27. *omnes animæ domus Jacob, quæ venerunt in Ægyptum* 70. Ibi non memoratur *Jacobus*, qui ſane é fœmore proprio egreſſus non eſt. Illis 66. igitur ſi addas Jacobum, ſtemmatis principem, & Joſephum cum duobus filiis, prodibunt 70. Hi non quidem deſcenderunt unà cum Jacobo in Ægyptum, ſed pertinent tamen ad familiam Jacobi. Ita Deut. X. ult. *Cum ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum.* Et Exod. I. 5. *Erant omnes animæ egreſſæ é femore Jacobi ſeptuaginta animæ*, ubi connumeratur ipſe Jacobus, connumerantur & Joſephi duo filii, qui proprie non deſcenderunt, ingreſſi tamen dicuntur, & egreſſi, quia viuente Jacobo nati erant in Ægypto. Quod ipſum de filiis Benjaminis intelligunt nonnulli, credibile non putantes, 10. illos, v. 11. numeratos in Terra Canaan natos eſſe, cum Benjamin in Ægyptum deſcendens vix 23. annos impleuerit: Filii item duo Pharez, nepotes Judæ, nempe Heſron & Hamul, etſi nondum nati, cum Jacobus deſcenderet in Ægyptum, ſuppleturi locum Her & Onan, mortuorum in terra Canaan v. 12. Hæc *Heidegger de Jacobi* μετοικεσία *in Ægyptum* Th. 6.

Sed quomodo conciliandus Moſes cum Moſe? Hebraicus textus, qui 70. animas habet cum Græco τῶν LXX. qui habet 75? quomodo Moſes cum Stephano, qui etiam numerat animas 75. Act. VII. 14? LXX. quod attinet, adjecerunt hi poſt v. 20. nomina nepotum & pronepotum Joſephi, Machir, Galaad, Sutalaam, Taham & Edem ex 1. Chron. VII. 14. 20. Sed ſunt argumenta, quibus oſtendi poteſt, Græcos in hoc calculo ſibi parum conſtitiſſe, quibus ſuperſedemus. Majori nos premere difficultate videtur Stephanus & Lucas θεόπνευστος. Heic *Hieronymus Quæſt. Ebr. Eugubinus*, alii, dicunt, Lucam uſum vel abuſum fuiſſe LXX. virali, inter gentes, ad quas ſcribebat, recepta. Id quod virum utrumque θεόπνευστον non ſatis ab errore vindicaret. Apud *Bezam Cornelius Bertramus* vult, Librarios heic ex ἑβδομήκοντα πάντες feciſſe ἑβδομήκοντα πέντε, & *Jacob. Capellus* ἐκ πάντως. Quæ nodi ſectio, non ſolutio, haud arridet Codicis Sacri defenſoribus, deficiente Codicum teſtimonio. *Heidegge-*

deggerus noſter *Exerc. cit.* Th. 9. cum quibusdam aliis prætendit, Stephanum & Lucam totius συγγενείας ſeu cognationis Jacobi ſingula capita, prout in recenſione Moſis extant, unam in ſummam contrahere, comprehenſis etiam 4. Jacobi uxoribus, & 2. Judæ filiis, quos in terra Canaan DEVS extinxerat, expuncto interim ipſo Jacobo.

Placet conciliatio alia, quæ extat dans les *Memoires de Trevoux* A. 1715. p. 1173. ubi Autor triplicem habet numerationem Familiæ Jacobi.

I. Duodecim Filios Jacobi cum horum filiis & nepotibus

Ruben cum Filiis 4.	5
Simeon cum filiis 6.	7
Leui cum filiis 3.	4
Juda cum filiis & nepotibus 7.	8
Iſaschar cum filiis 4.	5
Sebulon cum filiis 3.	4
Summa filiorum ex Jacobo & Lea	33
Gad cum filiis 7.	8
Aſer cum filiis & nepotibus 7.	8
Summa filiorum ex Jacobo & Silpa	16
Joſeph cum filiis 2.	3
Benjamin cum 10. filiis	11
Summa filiorum Jacobi & Rahelis	14
Dan cum filio	2
Naphtali cum 4. filiis	5
Summa filiorum ex Jacobo & Bilha	7
SVMMA omnium	70.

Ubi notandum:

1. Jacobum Familiæ caput hoc numero non eſſe incluſum, id quod patet ex Phraſeologia Hiſtorici v. 15. 18. 22. 25. *Hi Filii Lea-Silpa-Rahel-Bilha.*

2. Er & Onan ex filiis Juda connumerari debere, nam absque his non obtinemus ſummam 33. filiorum ex Lea. Ad Genealogiam, quam memoriæ tradere volebat Moſes, pertinent æque, licet in Terra Canaan fuerint mortui, ac Joſephus cum ſuis filiis, qui etiam cum Jacobo non ſunt ingreſſi in Ægyptum.

3. Liberis 33. Leæ non adnumerari debet Dina filia, nam ſic prodirent Er & Onam excluſis duntaxat 32. incluſis 34. attamen numeranda inter perſonas cum Jacobo Ægyptum ingreſſas v. 33.

II. Connumeratio extat v. 26. ubi ponuntur animæ 66. cum Jacobo Ægyptum ingreſſæ. Heic à 70. ſubtrahendi veniunt Er & Onan, mortui in Canaan, Joſephus item cum binis filiis. His 5. à 70. ſubtractis habebimus 65. & Dina addita 66.

III. Connumeratio dat 70. & comprehendit familiam integram, prouti ea fuit, Jacobo Ægyptum ingreſſo: addi nempe prioribus 66. debent Jacobus, Joſephus cum duobus filiis. Ita explicanda Loca Exod. I. 5. Deut. X. 22.

IV. Quod attinet denique 75. animas Act. VII. 14. conſtat ex Textu ipſo, intelligi debere συγγένειαν τῷ Ἰωσὴφ & connumerari nec Jacobum, nominatum ante, nec Joſephum cum binis filiis, de quibus dici non poteſt, quod à Joſepho fuerint aduocati in Ægyptum, neque etiam Dinam, a qua certe non deſcenderant Judæi, quos Stephanus fuerat adlocutus. Ut autem obtineamus haſce 75. animas, à 70. animabus ſubtrahendi veniunt Er, Onan, Joſephus cum 2. filiis, ſic reſtant 65. His adde uxores 10. Patriarcharum (nam Judæ uxor mortua in terra Canaan Gen. XXXVIII. 12.) quæ à Moſe excluduntur numero τῶν 70. quod patet ex v. 26. Sic habebis 75.

GENESIS Cap. XLIX. v. 6.
Sichemitæ cæsi, Bovés subnervati.

I. Buch Mosis Cap. XLIX. v. 6.
Sichemiten-Mord u. Ochsen-Lähmung.

G. D. Heuman. sculp.

GENESIS Cap. XLIX. v. 9.

Leones Iudæ.

I. Buch Mosis Cap. XLIX. v. 9.

Die Löwen Juda.

G.D.Heiman sculp.

TAB. CVIII.

Geneſ. Cap. XLIX. verſ. 5.

— — In furore ſuo occiderunt virum, & pro libidine ſua ſuffoderunt (a) murum.

(a) Poteſt etiam legi: ſubneruarunt taurum.

— — In furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum.

NOn conuenimus nos Tigurini nobismet ipſis, niſi Latinæ Gloſſam marginalem ſelegeris pro Textu, qui pro שׁוֹר *Schor* murum habet, ſecuta *Vulgatum*, *Syrum*, *Arabes*, *Jonathanem*, *Onkelos*, *Aben-Ezram*, *Pomarium*, *Aquinatem*. Ita & é Græcis Autor veteris Scholii ad h. l. ἐξεφθίζωσαν τεῖχος. Sed שׁוֹר *Schor* eſt *Bos*, *Taurus*: *murus* שׁוּר *Schur*. Loquitur nempe Jacobus de deprædatione Urbis Sichem, facta per Simeonem & Leui Geneſ. XXXIV. 25. in qua etiam *Boues abacti* v. 28. Senſus igitur eſt, *ſubneruaſſe boues*, id eſt: ſuccidiſſe *chordam Achillis dictam*, qui tendo eſt, muſculis Gaſterocnemiis communis. Hinc Græci Seniores, ἐνευροκόπησαν ταῦρον. Liber fuerat filiis Jacobi aditus in urbem Sichem, ut mœniorum vel ſuffoſſione vel ſubuerſione haud fuerit opus. Omne, quod fecerant illi, fecerunt accincti gladiis. Conf. Joſ. XI. 9. ubi de *ſubneruatione Equorum*.

שׁוֹר *Schor*, quod dixi eſt *Bos*, isque cujusuis ætatis & ſexus. *Vitulus* Leuit. XXII. 27. Pſalm. CVI. 19. 20. *Bos* Jam *maturus* Exod. XXI. 28. Num. XVIII. 17. Deut. XXV. 4. Job. XXI. 10. *Vacca*. Exod. XXXIV. 19. Leuit. XXII. 28. Chaldæi & Syri frequenti mutatione ש in ת ex שׁוֹר fecere תּוֹר *thor*. Phœnicibus quoque *Thor*, *Bos*, Θὼρ οἱ Φοίνικες τὴν βοῦν καλοῦσι. *Plutarch.* in *Sylla*. Ægyptiis Ἀσὺρ apud *Heſychium*. Hinc Græcorum ταῦρος, Romanorum *Taurus*, Arabibus Thaur eſt mas in Boum genere. Utramque literam ש & ת aſſumſere Germani in voce Stier: Huc pertinet Turcarum & Arabum *Sewr*. Pl. *Siweret*, *Siran*, *Siret*, *Sijaret* in Meninzk. Lex. 930. 1536.

TAB. CIX.

Geneſ. Cap. XLIX. verſ. 9.

Catulus Leonis Jehuda, de præda fili mi aſcendiſti: demiſit ſe, & accubuit veluti Leo, & veluti Leæna, quis excitabit eum.

Catulus Leonis Juda: ad prædam fili mi aſcendiſti, requieſcens accubuiſti ut Leo, & quaſi Leæna, quis ſuſcitabit eum.

OCcurrunt heic primum *Leonis* diuerſa nomina, tum ætatis, tum ſexus diſtinctiua. גּוֹר eſt *Catulus Leonis*. Ita quoque Deut. XXXIII. 22. Jer. LI. 38. Ezech. XIX. 2. Nah. II. 13. Sumitur & hæc Vox de aliorum animantium, Urſi, Canis, & Thren. IV. 3. de *Cetorum* תַּנִּים *catulis*. Affinis quodammodo Perſarum *ghærende*, quæ vox rapaciſſimum Leonem ſignificat apud Meninzk. Lex. 3380. אֲרִי vel אַרְיֵה *Ari*, *Arieh* Leonem notat cujusuis ætatis. Synonyma אֲרִי affinia apud Arabes ſunt *yrs* Plur. *æras*, dual. *yrſan*, Leo mas & femina. Meninzk. Lex. 3243. *ærſam*, *ærhem*, *yrhemm*, *ærabem*; Idem 3240. 3255.

לָבִיא *Labi*, non eſt Leo annoſus, ut quidam volunt, ſed *Leæna*, ut recte nos. Copticè ⲗⲁⲃⲓ, Arabicè *laba*, *labua*, *labia*: extant quoque alia, quæ huc pertinent Arabum ſynonyma Leænæ, *lebuet*, *lebüet*, *lübet*, *lebat*, *lübuet*, *lebiet*. Pl. *lübüat*, *lebeat*; *lübu*, *lübüü*. Meninzk. 4147. Clara hæc ſignificatio ex Ezech. XIX. 2. 3. *Mater tua leæna* לביא *inter Leones accubuit*, & *in medio Leonum educauit catulos*. Ne quis autem miretur heic & alibi Num. XXIII. 24. XXIV. 9. Deut. XXXIII. 20. Job. IV. 11.

XXXIX. 1. Pſal. LVII 5. Jeſ. V. 29. XXX. 6. Hoſ. XIII. 8. Nah. II. 11. 12. cenſeri לביא inter Leones ferociſſimos. Leonem quippe æquat vel ſuperat Leæna robore, & feritate, Animal ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον Herodot. L. III. c. 108. ἀλκιμότατον καὶ δυσμαχότατον, robuſtiſſimum & invictiſſimum. *Ælian. Var. H.* L. XII. c. 39. ubi legitur Semiramidem non ſi Leonem, aut Pardalim, aut aliam ſimilem feram interfecerat, ſed ſi Leænam ceperat, magnopere ſe extuliſſe. Et in genere ex hujusmodi feris feminas maribus animo & robore haud quaquam cedere obſeruat *Plutarch. Tract. quod beſtiæ ratione utantur.*

Quod heic Jacobus de Juda, *accubuit veluti Leo, & veluti Leæna, quis excitabit eum?* idem ferè Balaam de populo Iſraelitico Num. XXIV. 9. *Inclinauit ſe, & dormiuit ut Leo, & ut Leæna, quis excitabit eum?* fortitudinem indicat Leonis Jud. XIV. 8. Præbet & hoc fiduciæ Leoninæ ſingulare argumentum, quod ad dormiendum non ſecedat Leo in loca remota & abdita, ſed ſomnium capiat ubiuis. *Oppian. Venat.* L. III.

Accubat vel recubat communiter, in antris vel luſtris ſuis, Leo, ibique prædam colligit, qua ipſe & catuli veſcantur, vel prædæ inſidiatur Jobi XXXVIII. 39. *An tu Leænæ venaberis prædam & paſtum ſufficientem exhibebis catulis Leoninis? Quum in cubilibus jacent, atque inſidiantur in luſtro?* Pſal. XVII. 12. *Ut Leo eſt, qui prædæ inhiat, & ſicut Leunculus, qui in luſtro latitat.* Pſal. CIV. 22. *In cubilia ſua* catuli Leonum *cubitum eunt.* Ezech. XIX. 2. *Mater tua Leæna inter Leones accubuit.*

Hieroglyphica *Leonis* peroptimè exprimitur generoſitas *Judæ.* Ex ea tribu Oriundi Reges. *Non recedet Sceptrum à tribu Juda* v. 10. Meſſias ὁ λέων, ὁ ὢν ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα Apoc. V. 5. *qui tanquam Leo rugiet, quando ipſe rugiet, tunc properabunt filii à mari* Hoſ. XI. 10. 11. Obſeruant Eruditi in hac Leonis & Judæ parabola gradus: *Catulus Leonis* refertur ad generoſum Judæ animum, qui apparuit Gen. XXXVII. 26. & in omni hiſtoria rerum in Ægypto actarum. *De præda fili mi aſcendiſti:* denotat incrementum Tribus Judæ, Dauidis maximè temporibus. Tertius excellentiæ gradus exprimitur his verbis: *demiſit ſe & accubuit veluti Leo, & veluti Leæna, quis excitabit eum?* Sunt qui tres hos gradus in Dauide demonſtrant, alii in ſenſu ἐμφατικοτέρῳ in CHRISTO, qui *catuli Leonis* inſtar mortem & Satanam vicit & profligauit, profligata morte *ex rapina ſua aſcendit* ἀναβὰς εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δώματα τοῖς ἀνθρώποις. Pſal. LXVIII. 19. Epheſ. IV. 8. tandem euectus in cœlum, conſedit ad dextram magnificentiæ ſuæ, ubi dominatur adhuc in medio inimicorum ſuorum, *donec hoſtes ſuos poſuerit ſcabellum pedum ſuorum, & ipſe* tanquam Leo denuo *è Sione* ad abolendum ultimum hoſtem, Mortem, *rugiat,* & *ex Hieroſolyma vocem ſuam edat.* Pſalm. CX. 12. 1. Cor. XV. 25.

Ne cui mira videatur Leonis in Frontiſpicio poſitura: eſt dormientis ad vivum delineata.

TAB. CX.

Geneſ. Cap. XLIX. verſ. 11. 12.

Ligans ad vitem pullum ſuum, & ad (a) Sorek filius meus Aſinam ſuam. Eluet in vino veſtimentum ſuum, & in ſanguine uuarum operimentum ſuum.

(a) Alii: vitem nobiliſſimi generis.

(b) Rubicundi oculi à vino, & dentes candidi a lacte.

(b) Alii: rubicundiores oculi vino, & dentes candidiores lacte.

Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem ô fili mi, aſinam ſuam. Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uuæ pallium ſuum.

Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.

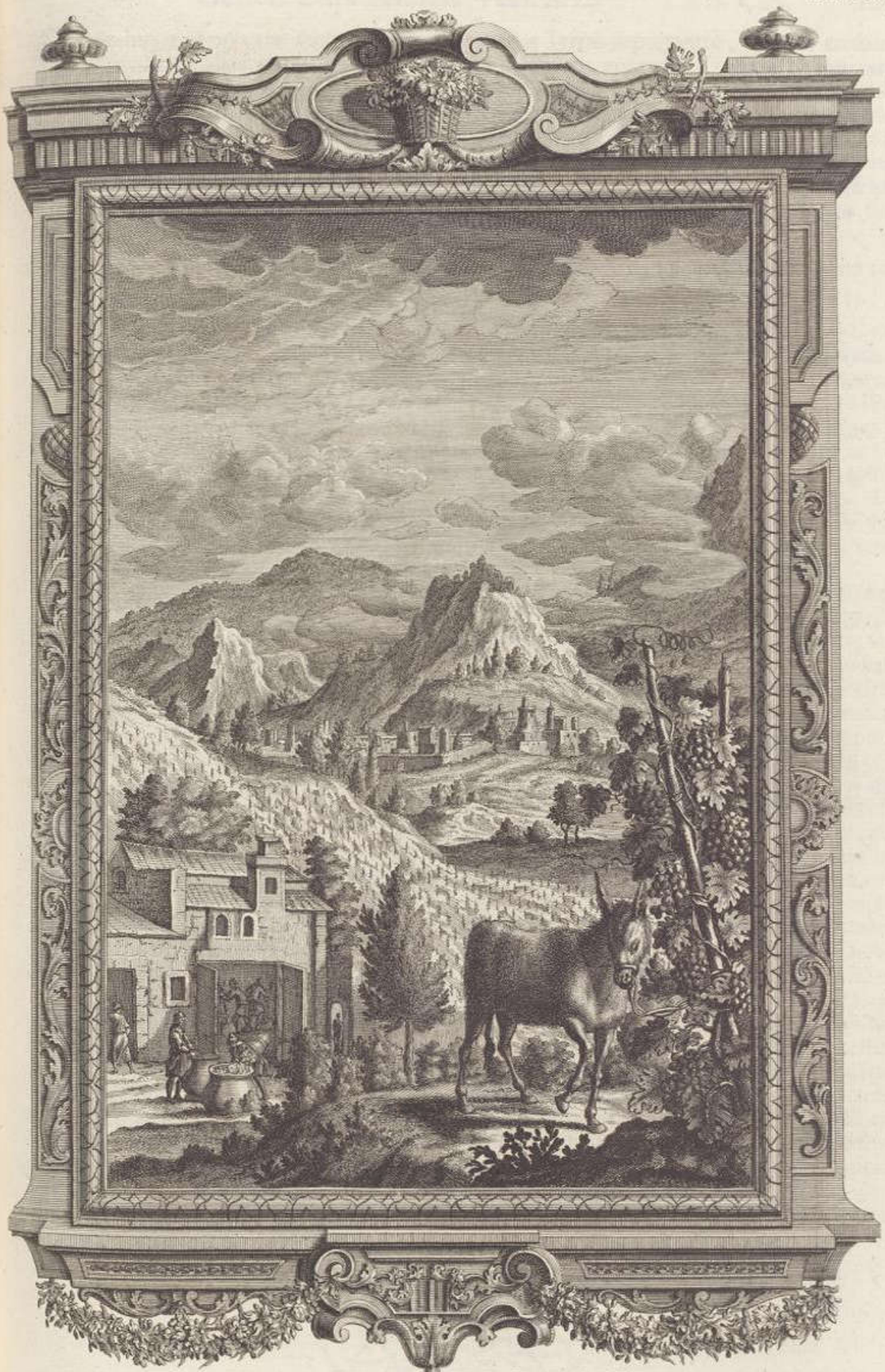

GENESIS Cap. XLIX. v. 11. 12.
Asina Viti ligata.

I. Buch Mosis Cap. XLIX. v. 11. 12.
Die Eselin am Weinstock.

M. Tyroff sculp.

EST hujus Prophetiæ ſenſus imprimis myſticus, alius potius, quam mei, fori. Non lites feram cum recutita natione, cui metaphorico plane & parabolico ſenſu *pullus* ſunt Juuenes; *Aſina* ſeniores, *Vitis* Lex, *Vinea* Synagoga, *Veſtes lotæ vino*, tribus Judæ Principes, veſtiendi purpura & coccino, quæ per vinum figurantur: *oculi vino rubicundiores*, excelſi montes vitibus & vino redundantes, *dentes lacte candidiores*, agri triticea meſſe candidi, vel greges & armenta lacte diſtenta; Et facile ſubſcribo Chriſtianis Theologis, qui omnia hæc, prælucentibus primitiuæ Eccleſiæ Patribus, *Theodoreto*, *Juſtino Martyre*, *Chryſoſtomo*, Meſſiæ CHRISTO aptant, de quo certe intelligendus eſt præcedens v. 10. *Non recedet Sceptrum de Jehuda, & legislator de pedibus ejus* (*dux de femore*) *donec veniat Schilo* (*qui mittendus eſt*) *& ad illum gentes confluent* (*erit expectatio gentium*) Cui Schilo tanquam ἀμπέλῳ ἀληθινῇ Joh. XV. 1. alligandus ſit *pullus* Eccleſia, imo pullus Aſinæ, ii, qui jugum Legis portarunt, *qui* Schilo *lauabit in vino veſtimentum ſuum, & in ſanguine uuarum operimentum ſuum, ſanguine proprio corpus ſuum proluit, inſtar calcantium in tortulari veniens de Edom, rubras veſtes habens de Bozra*, Jeſ. LXIII. 1. 2. *Cui rubicundiores oculi vino, & dentes candidiores lacte*, quorum verborum περίφρασις extat Apoc. I. 14. ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν ὡς χιών, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός.

Mei fori eſt magis ſenſus literalis & naturalis: occurrit autem primo *fertilitas*, ſpecialis illius Terræ, quæ tribui Juda erat aſſignanda. *Ligans ad vitem pullum ſuum, & ad Sorek filius meus Aſinam ſuam.* Hebraicum שֹׂרֵק *Sorek* Græcis eſt ὄλιξ, quæ vox notat vitium viticulos, ſeu capreolos, quibus ſeſe ipſos palis alligant vites. Mira autem fuerit hæc vitium craſſitudo, ſi & jumenta capreolis alligari potuerint, ſed tamen non hyperbolica Truncorum craſſities in viniferis terris paſſim obuia. Commendantur non heic ſolum palmites *Sorek* à loco *Sorek*, ita dicti, ſed & Jeſ. V. 2. Jer. II. 21. Sane Vallis *Eſcol* ſeu botri, unde eximiæ magnitudinis unam illam attulerunt exploratores à *Sorek* non diſtabat ſupra dimidium milliare. Conſueuimus & hodie denominare vites à loco, unde in alias Terras deportantur, vel ubi creſcunt. Ita nos vites vocamus *Tigurinas*, *Volturenas*, *Clauennenſes*, *Moſellanas*.

Vinum ipſum egregia phraſi metaphorica cognominatur *Sanguis Uuæ*. Ita quoque Deut. XXXII. 14. *Sanguinem uuæ bibiſti meracum*, Sirac. XXXIX. 26. L. 15. Ita legimus in *Achille Tatio*. L. II. αἷμα βοτρύων, *ſanguinem uuarum*. *Statius* Lib. II. *Theb.*

Deſerit & pingues Bacchæo ſanguine colles.

Denominationi originem dedit haud dubie ipſe vini rubri color ſanguini ſimilis, vel etiam effectus vini in Sanguinem, forte & transmutatio facilis credita Bacchæi liquoris in vitalem Sanguinis. Ut haud opus ſit cum Ægyptiis Sacerdotibus ſtatuere, natas eſſe vites ex Gigantum profuſo ſanguine, unde vinum ipſum animoſos reddat homines, imo furioſos. Legere id eſt in *Pierii Hieroglyphicis*. De vini ipſius colore rubro, undenam oriatur, commodior dabitur alibi differendi occaſio.

Verſ. 12. Vernacula noſtra ſecuta LXX. Arabes & binos Targumiſtas vocem חַכְלִילִי dat *Schön*, Græci habent χαροποιὸς, *gratificus*, vulgatus, *pulcher*, pro qua Latina habet *rubicundus*, *oculi rubicundi à vino*, Scholiaſtes Græcus θερμοὶ, διάπυροι, φοβεροὶ, feruentes, rubentes, formidabiles, ſenſus eſt: tantum optimi Vini bibiturum Judam, ut oculi inde rubrum ſint adepturi colorem. Et ſane docet nos ipſa Experientia, Helluonibus vini non tantum faciem eſſe roſaceam, ſed quoque oculos rubicundos, feruentes, inflammatos. Ratio hujus phænomeni non eſt una. Dilatantur nimio & continuato inprimis Vini uſu, propter Aerem in Vino compreſſum, ſeſe expandentem, arteriolæ extremæ, ut totius Capitis, Cerebri, ita & Oculorum, & Tunicæ ibi albugineæ, unde & deriuari debet dolor Capitis, ſomnolentia, ſæpeque ſubitanea Apoplexia. Obſeruandum inſuper Vini exceſſum cauſari obſtructiones, ex lympha incraſſata, unde in glandulis oculorum & palpebrarum impediuntur ſecretiones, tardius procedit circulatio, labefactantur fibræ, ſæpeque, qui parum lyæi liquoris guſtarunt, euadunt hydropici. *Dentium color candidior lacte* ex Interpp. conſenſu intelligi debet de abundantia ipſius Lactis.

TAB. CXI.

Geneſ. Cap. XLIX. verſ. 17.

Futurus eſt Dan ſerpens in via, & aſpis in ſemita, mordens calcaneos Equi, ceciditque Eques ejus retrorſum.

Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro.

CLarum ex textu, eſſe שְׁפִיפֹן *Schephiphon* non ἐγκαθήμενον, ut habent Græci, nec *inſidiantem* ut Samaritani, ſed *Serpentis* genus. Sed Interpretes, ubi ad Species deſcendunt, in diuerſa abeunt, nullam monſtrante viam Etymologiâ, quâ proin ſuperſedeo. Jonathan explicat *Serpentum præcipuos. Onkelos Aſpidem*, quem ſecuta Latina noſtra. Jeroſolymitanus & Syrus *Baſiliscum*, *Hieronymus Ceraſten*, *Junius Acontiam: Schindlerus viperam*, *Caſtalio*, Itali, Angli *Colubrum*. Manet vernacula noſtra in ſignificatu generali. Lucem fœnerantur Arabes, quibus *Sipphon* & *Sapphon* eſt Serpens albo & nigro diſtinctus. Hinc omnino conjectare licet, eſſe Sipphon *Hæmorrhoum* vel *Hæmorrhoidem*, quæ apud *Aetium* & *Auicennam* Arab. T. II. 138. Lat. IV. 6. 3. 36. colore eſt arenoſo, punctis vel notis nigris & albis aſperſo, & apud *Solinum* morſu ſanguinem elicit, ſeu quicquid eſt animæ per cruorem euocat. Arridet valde *Bocharto Hieroz.* P. II. L. III. c. 12. Vulgata, quæ *Ceraſten* habet, qui ſané ut heic *Sephiphon in Semita* ita apud *Nicandrum Ther.* v. 262. latere dicitur

— — — ἐν δ' ἀμάθοισιν
Ἢ καὶ ἁματροχιῇσι παρὰ ςίβον
— — — in arenis
Aut etiam in rotarum orbitis prope viam.

Ut viatoribus inſidietur. Quod porro addit Jacobus, *mordere calcaneos Equi, excidereque equitem ejus retrorſum*, equo ſcilicet labante, idem fere tradit *Nicander*, potiſſimam mali vim ſeſe exſerere in poplitibus atque inguine:

Διπλοῖς δ' ἐν βεβῶσι, καὶ ἰγνύσιν ἀσκελὲς αὐτὸς
Μόχθος ἐπιτρέφεται.

Mox grauis exercet labor inguina & acriter urget
Poplitem utrumque dolor.

Eſt hic morſus & hominibus & brutis lethifer apud *Ælian.* L. XVI. c. 28. Et ejus inſidiæ haud facile deuitari poſſunt, quia arenæ eſt concolor, & facile ab imprudentibus calcatur *Diodor.* L. III. c. 128. Dederunt autem Ceraſtæ nomen bina cornicula vel tubercula inſtar hordei granorum ſupra oculos, quorum meminit *Bellonius Obſ.* L. II. c. 54. quibus prætentat iter, cum oculorum uſu careat. *Plin.* l. IX c. 32. *Hæmorrhoi* ſequens extat deſcriptio in *Raii Synopſi Quadr.* 287. *corpore eſt puſillo, pedem longo, oculis igneo quodam fulgore micantibus, cute ſplendidiſſima, dorſo multis albis & nigris notis maculato, ceruice anguſta, cauda prætenui, cum corniculis ſupra oculos. Inuenitur in Ægypto.* Videtur autem *Bocharto Sephiphon* & *Ceraſtæ* & *Hæmorrhoo* communis. Nam uterque eſt viperæ ſpecies, arenoſus utrique color, ſed maculoſus Hæmorrhoo, eadem utrisque longitudo, utrique cornua. Adde hoc ſingulare, quod cum cæteri Serpentes recta proſerpant, hi duo dubio greſſu ferantur, in utrumque latus titubantes, veluti ebrii, aut claudicantes, quia dorſi ſpinæ non ſunt oſſeæ, ſed cartilagineæ in utramque partem, ita flexiles, unde forſan origo nominis à שָׁפַח *claudicare.* En interim *Ceraſtæ* varias effigies. A. eſt *Greuini Aldrouand.* B. ex Libya *Aldrouand.* C. Capitis Bonæ Spei ex *Kolbii Bon. Sp. Cap.* Tab. XI. fig. 5. D. Κεράστης διπήχεως ex *Codice Dioſcorideo* apud *Lambec. Biblioth. Vindobon.* L. VI. p. 294. 297. E. Hæmorrhous eſt *Parei* apud Jonſtonum.

Notum Hebræos communiter *Sephiphon in ſemita* applicare *Simſoni Danitæ*; Vetuſtos quosdam Patres Anti-Chriſto, ex Tribu Dan oriundo. Potiori jure intelligenda venit tota Tribus, quæ veluti *Aſpis in ſemita mordebat calcaneos Equi*, id eſt, aſtu potius, quam aperto Marte rem gerebat, id quod patet ex Jud. XVIII. 17. ubi Danitæ Laiſitas incautos adoriuntur. *Boulduc.* Th. 7. Prophetiam hanc Jacobi explicat de æneo ſerpente erecto á Bezeleele, quem é tribu Dan fuiſſe colligit ex Exod. XXXV. 34. nec non de crucifixione CHRISTI, cujus typus æneus ille ſerpens fuit.

TAB.

GENESIS Cap. XLIX. v. 17.
Serpens Aſpisque Danis.

I. Buch Moſis Cap. XLIX. v. 17.
Dans Schlange und Natter.

M. Terroff. sculp.

GENESIS Cap. XLIX. v. 21.

Celer Naphtali Cervus.

I. Buch Mosis Cap. XLIX. v. 21.

Naphthali schnelle Hindin.

M. Tyroff sculp.

TAB. CXII.

Geneſ. Cap. XLIX. verſ. 21.

Naphthali Cerua celeris, edens verba elegantia.

Nephthali ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.

אַיָּל *Ajal*, *Cerui* nomen Ebræis, Chaldæis, Syris notiſſimum, אַיָּלָה *Ajalah*, *Ceruæ*: Αιαλ in Διαλ mutaſſe videntur Græci. *Heſychius* Διαλ τὴν ἔλαφον Χαλδαῖοι. Facilis nempe A in Δ mutatio. Arabes ſcribunt *jial*, *igial*, *jiiel*, *uijel*, *ejiiil*, *we-yll*. Turcæ *jeleu*. *Meninzk. Lex.* 2960. 5889.

De Symbolico Prophetiæ ſenſu varii varia. Doctiſſimæ Ebræorum perſonæ ipſius *Naphthali* applicant, ejusque in currendo agilitati. Alii *Nephtalitis*, qui Judæis aliis fuerint diſertiores, quæ valde ſunt precaria, quum in ea tribu nullæ fuerint Scholæ celebres, nulla inſignis urbs, nulli inde orti Prophetæ, *Bochart. Hieroz.* L. III. c. 18. ἀπροσδιόνυσον vult, ceruæ tribui *verba elegantia*, proinde punctis Maſoretharum mutatis aliam dat Verſionem: *Nephthali eſt ut arbor ſurculoſa, edens ramos pulchritudinis*, id eſt, egregios & ſpecioſos. Arbor nempe dicitur אלה vel אילה Jod inſerto, ut in plurali אֵילִים Jeſ. I. 29. & אֵילֵי Jeſ. LXI. 3. & שְׁלוּחוֹת Jeſ. XVI. 8. ſunt *ſurculi*, *propagines*. Occurrit autem hæc fidelium cum arboribus & ramis ſpecioſis comparatio paſſim, Pſal. I. 3. XCII. 13. Jeſ. LXI. 3. & Jer. XVII. 8. & ipſe Jacobus v. 22. proximé ſequenti. *Joſeph filius fructum edens*: ſiue; *ramus fœcundus Joſeph ſecus fontem*. Fuiſſe Naphthali ramoſam valde & ſurculoſam fœcunditatem, vel inde patet, quod cum nonniſi 4. liberos in Ægyptum deduxiſſet, Gen. XLVI. 24. in exitu poſt annos 215. viri fuerint in ea tribu 20. annis majores plus 50000. Num. I. 41. 42. Imo ex iis orta creditur in ultimo Oriente *Nephthalitarum* magna Gens, *Euthalitæ* dicta, de qua *Agathias* L. IV. & alii. Fuit & ſolum Nephthalitis fertiliſſimum. Deut. XXXIII. 23. *Nephthali beneplacito ſatur erit, & plenus benedictione* DOMINI. Et de *Galilæa*, cujus magna pars Nephthalitis obtigerat, fœcunditate legatur *Joſeph. Bell. Jud.* L. III. c. 2. & *vitæ ſuæ* p. 1017. ubi in Galilæa numerat 214. urbes aut pagos. Nouam hanc Verſionem ſuffulciunt Græci Interpretes, qui ita habent: Νεφθαλὶ ϛέλεχος ἀνειμένων, ἐπιδιδὲς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος. *Nephthali virgultum reſolutum, dans in generatione pulchritudinem.*

Non arrident hæc, utut ſpecioſa, iis, qui authentiæ punctorum mordicus inhærent, ne vel Jod cadat; addunt, comparationem Nephthali cum arbore ſurculoſa nil peculiare tribuere rei: eſſe fœcunditatem communem Tribubus omnibus: Interpretes, Græcum, Arabem, Chaldæum ſenſum potius expoſuiſſe, quam verba: cohærere ſatis omnia, ſi *Nephthali* cum *cerua emiſſa* comparari, & Subjectum oſtendi poſſit, cui eloquia pulchritudinis tribui poſſint. Proin *Andr. Maſius* in Joſ. XIX. hunc oraculo ſenſum dat, Nephthalitas in tuta atque ubere collocatos Regione exultaturos ſuaui libertate, ſimiliter atque Ceruæ nullis indaginibus incluſæ, in amœnis herboſisque ſaltibus liberé paſcentes ac verſantes, præterea blandis appellationibus & humanitatis artibus gratiam ſibi conciliaturos apud omnes. Placet magno *Heideggero* noſtro *Exerc. de Teſtamento Jacobi* Sect. X. Th. 8. ἐξήγησις, quæ Prophetiam hanc applicat iis Nephthalitis, qui in Galilæa habitarunt, & CHRISTVM euangelizantem audiuerunt, & ita ille vertit: *Nephthali cerua dimiſſa ejus, qui dat dicta pulchritudinis vel decora*, CHRISTVS autem eſt, *in cujus labia diffuſa eſt gratia*, Pſal. XLV. 3. Et pertinent huc, quæ de Galilæis refert. Matth. IX. 36. Ἰδὼν δὲ τὰς ὄχλας ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐῤῥιμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

TAB. CXIII.

Geneſ. Cap. XLIX. verſ. 27.

Benjamin Lupus diripiens, mane comedet prædam, & ad veſperam dividet ſpolium.

Ben-jamin lupus rapax, mane comedet prædam, veſpere diuidet ſpolia.

זְאֵב *Zeeb* Hebraicum nomen primò forſan inditum illi *Luporum* generi, quod aureo eſt colore, nam aurum זָהָב, quodque graphice deſcribit *Oppianus Cyneg.* L. III.

Χρύσεον ἀςρέπτοντα περισσκόμοισιν ἐθείραις
Οὐ λύκος, ἀλλα λύκε προφερέςατος, ἀιπύτατος θὴρ
Χείλεσι χαλκείοισι τετυγμένος, ἀμετρος ἀλκὴν.

Aureum, quia fulget denſis pilis
Non Lupus eſt ſed Lupo præſtantior, perniciosiſſima fera
Labiis æneis armata, immenſi roboris.

Ex Hebræo זְאֵב deducta Chaldæorum זיבא *Deba*, Syrorum *Deba*, *Diba*, Turcarum *Zib*, Arabum *Dib*, *Sibd*, Pl. *Esbad*, *Sid*, Pl. *Sidan*, *Tibn*, *Zeib*, *Züb*, fœm. Pl. pauc. *ez-üb*, mult. *Ziab*, *Züab*, Meninzk. Lex. 2334. 2536. 2728. 5994. 6067. Forté & *Dauus*, Δάος Phrygum apud *Heſychium*. Eſt autem Lupus ille *aureus*. Anglis the *Jackhall*, Belgis *Jackhals*, Perſis *Siechaal*, Græcis modernis *ſquilachi* dictus, elegantis flaui coloris, Lupo minor, deſcriptus *Bellonio Obſ.* L. II. c. 108. quem ad vulpes potius, quam ad canes relegat, *Kolb. Cap. Bon. Spei.* p. 150.

Eſt Rex canini generis *Lupus*, Animal ſummé rapax, *Benjamin Lupus diripiens*, λύκος ἅρπαξ, Vulgatus: *Lupus rapax*, conf. Ezech. XXII. 27. Matth. VII. 15. Joh. X. 12. Hinc & *Lupus* Poetis, *Virgilio*, *Horatio*, *Ouidio*, *rapax*, *raptor*, *Oppiano* ἁρπακτὴς, *Philoſtrato* in *Apollonio*. L. II. c. 7. ἀεὶ προσκείμενος τῷ ἁρπάζειν, ad prædam ſemper intentus.

Deſignat ſacer Codex tempus, quo Lupus prædatum it. *Mané comedet prædam, & ad veſperam diuidet ſpolium.* Hinc Prophetæ vocant *Lupum veſperæ*, ſeu *veſperarum*, *veſpertinum*, Jer. V. 6. Habac. I. 8. Sophon. III. 3. In noſtro Textu ſignificant duo tempora non totum diem, ſed totam noctem, cujus pars una veſpertina eſt, altera matutina, initium veſpera, finis manè. Valet copula & idem quod *poſtquam*. Senſus igitur Prophetæ. *Tribus Benjamin erit inſtar Lupi rapacis, qui prædam usque ad matutinum tempus comedendam habet, poſtquam illam diuiſit ſub veſperam.* Notandum, Luporum alios prædam non diuidere, ſed ſolos vorare, ab aliis alios in prædæ communionem & raptus ſocietatem adſciri. Vocantur illi μονόπειραι, οἱ μὴ ἀθρόοι, ἀλλὰ καθ' ἕνα πειρατεύοντες, qui non confertim ſed ſinguli prædantur. *Heſychius* aliis μονόλυκοι, μονιοὶ, Gallis *Lougarous*. Venantur alii gemini, συνδυαζόντες. *Ælian.* L. XV. c. 3. *Statius Achilleid.* L. II. Alii turmatim eunt, de quibus *Xenophon* in *Hipparchico*. Sunt hi ipſi Benjaminis Symbolum, qui veſperè venatus tam multam prædam diuiſit, ut ad matutinum usque tempus habeat, unde veſcatur. Diuagantur quidem & alia Animalia, Leones, Pardi, Urſi, noctu, inprimis tamen Lupi, quia ut minus habent virium, ita & minus audaciæ. Et per totum diem fame vexati, fermento acri ventriculum voraciſſimi Animalis ſtimulante, ſæuiores tanto ſunt nocte vicina. Eſt enim extra famem mitis ſatis Lupus, nemini inſidioſus, v. *Bochart. Hieroz.* L. III. c. 10.

Sed cur *Benjamin Lupus diripiens, qui mane comedet prædam, & ad veſperam diuidet ſpolium?* Chaldæi tres Interpretes referunt id ad *Altare*, quod fuit in Tribu Benjamin, ubi Sacerdotes manè victimas obtulerunt, & veſperi oblata á populo inter ſe diuiſerunt. *Tract. Zebachim*, c. 5. f. 53. b. *Succha* c. 5. f. 56. b. Sed Benjaminitarum non fuere victimæ, verum Leuitarum. Hinc alii Hebræi referunt ad *Benjaminitas*, quibus permiſſum fuit uxores ſibi rapere ex Siluntinis puellis. Jud. XXI. 21. Alii ad Saulem, qui primis Iſraelitici Regni temporibus uberrimam de Amalekitis prædam retulit: alii ad *Mardochæum*, qui ſub veſperam, id eſt, poſt captiuitatis Babylonicæ tempora Hamanis & filiorum ejus ſpolia diuiſiſſe legitur in Libro Eſther. Patrum plurimi, *Tertullianus contra Marcionem* L. V. c. 1. *Ambroſius* c. 12. de *Bened. Patriarch.* *Hieronymus* L. IV. in Eſai. & L. II. in Hoſeam. *Auguſtinus* Serm. I. de *converſ. Pauli*, *Paulum* intelligunt ex eadem Tribu oriundum, qui primo manè, id eſt junior, tanquam lupus vaſtavit Eccleſiam, veſpere autem, id eſt ſenior, ſpolia gentium Diabolo detracta CHRISTO & Eccleſiæ diuiſit. *Barradius*

GENESIS Cap. XLIX. v. 27.
Benjamin Lupus rapiens.

I. Buch Mosis Cap. XLIX. v. 27.
Benjamins reissender Wolff.

M. Tyroff sculp.

GENESIS Cap. L. v. 2. 3.
Iacobus aromate conditus.

I. Buch Mosis Cap. L. v. 2. 3.
Der balsamirte Jacob.

G. D. Heüman sculp.

dius *Hierosolymam* Benjamitarum metropolim, in qua Judæi, ut lupus, mane prædam comederunt, id est, Messiam crucifigendum ad Pilatum adduxerunt, & vespere milites spolia diuiserunt, id est, CHRISTI vestes. *Bochart.* l. c. Benjaminum Lupo conferri putat propter fortitudinem. Fuere olim hi Marti dicati, Poetis *Martii*, *Martiales* dicti. *Horat.* L. V. od. 17. *Virgil. Æn.* L. IX. Hinc λυκοθρασὴς *audax*, *magnanimus*, Hesychio λυκοθρασὴς, θρασὺς λυκόφρων, *lupino animo præditus.* Nonnullæ quoque Gentes lupino ululatu tanquam incentiuo carmine ad pugnam se incitabant, ut *Abari* apud *Suidam*, *Cimbri Teutonique* apud *Plinium* L. XXVI. c. 4. Fortissimis quoque Viris *Luporum* nomen quandoque inditum, ut *Herculi* apud *Lycophron.* in *Cassandra* v. 871. Et eminuit Benjamitarum fortitudo maximè in Bello Gabaitarum causa susceptо, in quo illi soli reliquas undecim Tribus intrepide ad oriebantur, & 26000. audebant in acie stare contra 400000. duobus præliis victores, tertio tandem astu victi & profligati. Et in Benjamitarum copiis erant 700. funditores Gabaitæ jaculandi tam periti, ut ne a pilo quidem aberrarent, Jud. XX. 16. Adde gesta Saulis Regis é Tribu Benjamitica, qui potitus Regno Israelis omnes undique suos hostes debellauit, Moabitas, Ammonitas, Idumæos & Reges Sobæ, & Philistæos. I. Sam. XIV. 47. 48. Quin Saule rejecto & occiso, Davideque substituto Benjamitarum Regnum stetit adhuc per Septennium, quamuis à Dauidis partibus starent Benjamitarum fortissimi. Hæc omnia ex *Bocharto.*

A. est Lupus.

B. Lupus aureus.

TAB. CXIV.

Genes. Cap. L. vers. 2. 3.

Porro Joseph seruis suis Medicis mandauit, ut aromatibus condirent Patrem suum.

Et exacti sunt ei quadraginta dies (nam sic implentur dies eorum, qui condiuntur) & luxerunt eum Ægyptii septuaginta diebus.

Præcepitque seruis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem.

Quibus jussa explentibus transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadauerum conditorum: fleuitque eum Ægyptus septuaginta diebus.

EXcelluisse *Ægyptios*, ut in aliis, ita & in balsamandi arte, nullum est dubium. *Ægyptiis mos est cadauera adseruare medicata Plin.* XI. Lib. c. 37. *& mortuos ab Ægyptiis condiri, & domi seruari* Cic. *Tusc. Quæst.* L. Sed quid opus testimoniis, quæ ex *Herodoto*, *Diodoro Siculo*, *Platone*, *Dioscoride*, *Strabone*, aliis, corradi possent? Testem habemus in Textu *Mosen* de balsamatione Jacobi per Josephi filii, Pro-Regis Ægypti, Medicos diserte loquentem. Supersunt adhuc hodie, elapsis millenis aliquot annis, monumenta cadauerum ipsorum, quæ ex Pyramidibus, & arena in Europam tum integra, tum in fragmentis, transportari *Mumiarum* nomine solent.

De pollincturæ Ægyptiacæ causa finali varia conjectant varii. An Æternitatem quandam defunctis conciliare voluerint, & cum Stoicis crediderint, supereſſe tamdiu animam, & corpori suo adhærere, quamdiu id duraret? Ita sané *Seruius Schol.* ad *Æn.* L. III. An crediderint, animas post longissimos annos redire in sua corpora, ea tamen subintrare non posse, corruptione putrefacta, aut in cineres collapsa? Qui sane Animæ reditus in eadem corpora inter Christianæ Fidei Articulos reponitur, hoc quidem Religionis nostræ & Ægyptiæ discrimine, quod eadem omnipotenti vi, qua Homo fuit formatus, repertura sit Anima domicilium suum, licet vel Igne in cineres combustum, vel in Terra in puluerem collapsum, vel in Aquis à Piscibus discerptum, vel in Aere ab Auibus carniuoris dilaniatum? An balsamarint cadauera majorum suorum, ut eorum conspectu & prudentia diu gaudere possent? An ut conuiuas facerent & compotatores cadauera siccata? *Silius Italicus.*

— — Ægyptia Tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora, & à mensis exanguem haud separat umbram.

An ut præſeruarent defunctorum corpora ab ignis, Belluæ rapaciſſimæ, furore? An non tam vanitati litarint & ſuperſtitioni, quam neceſſitati, ſubtrahendo corpora à Nili exundantis voracitate, & propterea recondiderint in cellulis editioribus? Quidquid horum ſit, certum eſt, Pro-Regis Joſephi ſcopum circa Pollincturam adhibitum fuiſſe longe alium. In mandatis dederat optimo filio moribundus Pater, *ut ſi ad populum ſuum collectus fuerit, ſepeliretur ad patres ſuos in ſpelunca, quæ eſt in agro Ephronis Hithæi*, Gen. XLIX. 29. Effectui autem id mandatum in emortuali datum dari non poterat, niſi balſamatione, inprimis in Regionibus illis orientalibus, ubi æſtuans calor cadauera breui conſumit.

Et ex variis balſamandi methodis ſelegit haud dubie Joſephus optimam omnium, imo pretioſiſſimam, ex ſingulari, quo flagrabat erga optimum Patrem affectu. Et honori ſibi duxere Pollinctores, adhibere Aromata ſelectiſſima, & pretioſiſſima quæuis, teſtatam ſic reddere ſingularem & exquiſitam ſuam induſtriam. Exemplum illuſtris adhuc alius Joſephi, Senatoris Arimathæi, habemus in Nouo Teſtamento, qui unâ cum Nicodemo ſelectiſſima, quæ quidem habere poterat, conquiſiuit ad balſamandum corpus dulciſſimi Seruatoris aromata. Sané afferebat Nicodemus μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν· ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ΙΗΣΟΥ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν, Joh. XIX. 39. 40. Et conjectare licet, transtuliſſe Judæos pollingendi artem ex Ægypto in Terram Canaan. Non eadem quidem per omnia fuit Ægyptiorum & Judæorum condiendi ratio, ſed & non eadem inter Ægyptios ipſos.

Apud *Ægyptios* triplex potiſſimum fuit condituræ ratio pro defunctorum nobilitate, & ſumtuum impendendorum ratione. Audiamus diligentiſſimum *Herodotum Hiſt.* L. II. p. 190. *His actis mortuum demum ad condiendum portant, ſunt autem certi ad hoc ipſum conſtituti, qui hoc artificium factitant: qui, cum ad ipſos cadauer portatum eſt, oſtendunt his, qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo aſſimilata. Et eorum unum accuratiſſime fabrefactum eſſe ajunt. Alterum illo inferius, ac vilioris pretii, tertium viliſſimi. Ea dicentes, ſciſcitantur ab his, ad quod exemplum velint effingi mortuum ſuum. Iſti conuento de pretio illinc abeunt. At hi, qui relinquuntur in ædibus, hunc in modum diligentiſſime condiunt corpus. Ante omnia incuruo ferro Cerebrum per nares educunt, ut quamque partem educentes, ita locum ejus medicamentis explentes. Debinc acutiſſimo lapide Æthiopico circa Ilia conſcindunt, atque illac omnem aluum protrahunt, quam ubi repurgarunt, ac vino Phœnicio expleuerunt, rurſus aromatibus contuſis refarciunt: tum omentum complentes contuſa Myrrha pura & Caſſia, & cæteris, excepto Thure, odoribus iterum conſuunt. Ubi hæc fecere, ſaliunt intro abditum 70. dies, nam diutius ſalire non licet. Exactis 70. diebus cadauer, ubi abluerunt, ſindone byſſina totum inciſis loris inuoluunt, gummi illinentes, quo Ægyptii glutinis loco plerunque utuntur. Eo denique recepto, propinqui ligneam Hominis effigiem faciunt, in qua mox inſerunt mortuum, incluſumque ita theſaurizant, id eſt, reponunt. Hi autem, qui mediocria volunt, nimium fugientes ſumtum, ita comparant. Cyſterem unguine, quod é Cedro gignitur, complent. Deinde ex hac aluum mortui ipſam neque ſcindentes, neque extrahentes, ſed per ſeceſſum prehenſo viæ poſterioris hiatu infarciunt, & tot, quot dixi diebus ſale condiunt, quorum dierum ultimo cedrinum unguen, quod prius ingeſſerunt, ex aluo egerunt, quod tantam habet vim, ut una ſecum aluum & inteſtina tabefacta educat. Nitrum autem corpus tabefacit, mortuique tantum cutis & oſſa relinquuntur. Ubi iſta fecerunt, ex quo ſic tradidere mortuum, nîl amplius negotii ſuſcipiunt. Tertia conditura hæc eſt adornandi eorum mortuum. Qui tenuioris ſunt fortunæ, dilutionibus ventrem abſtergunt, arefaciuntque ſale 70. per dies, deinde trahunt reportandum.* Ad quem locum notat *Gabr. Clauder. method. balſamandi corpora.* c. 4. p. 57. vix fidem mereri, quod incuruo ferro cerebrum eduxerint per nares, & faciliorem fuiſſe eductionem cerebri per os magnum occipitis. Sic autem debuiſſet caput vel totum, vel magnam partem ad anterius usque collum abſcindi. Fidem ego habeo *Herodoto*, quod pertuſo oſſe cribroſo potuerit eductio fieri per ipſos nares. Sed quæ habet de ſola Salis vel Nitri adſperſione, & olei Cedrini in aluum immiſſione in ſecundi & tertii Generis Conditura, ignorantiam rei pharmaceuticæ arguunt, quum hac ratione conditura nulla fieri poſſit, & Mumiæ in Europam transferri ſolitæ nos claré doceant, nobiliora corpora referta fuiſſe aromatibus, & balſamicis pretioſioribus, Opobalſamo, oleo Cedri, Aloë, Myrrha, Caſſia; villora Aſphalto vel Piſſaſphalto, quo veluti picarentur & obducerentur, addo, & infarcirentur. Nobiliorum corporum pollincturam in eo conſtitiſſe vult citatus *Clauderus* p. 60. ut aromata memorata calore actuali liquarent, liquefacta in Balſami- aut unguentiformem maſſam cogerent, ventribus omnibus infunderent, partibus ſingulis largiſſimé illinerent, imo inuolucra exterius admota abunde iisdem humectarent, vel potius corpora in dictis mixturis bituminoſis aut balſamicis macerarent, & hoc plus vice ſimplici, usque dum Cadauera haſce ſufficienter imbibiſſe conjicerent.

Superſunt חַנְּטִים *pollinctores* ipſi, qui non tam fuere *Medici* proprié ita dicti, quam Pharmacopœi, ταριχευτὰς vocat *Diodorus*, ἐντα-

ἐντᾶφιαζὰς alii. Olim quidem, & illa, de qua nunc ſermo eſt ætate iidem fuere & Medici & Pollinctores, Medicina nondum in artem redactâ. Nunc vero ſunt munera Medentium & Pharmaca parantium, imo & Medicorum & Chirurgorum diſtincta.

TAB. CXV.

Exod. Cap. II. verſ. 3.

Et quum illum amplius abſcondere non poſſet, accepit ſibi arculam arundineam, quam bitumine atque Pice obleuit, & poſuit in eam infantem illum, expoſuitque in carecto ad littus Fluminis.

Cumque jam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice; poſuitque intus infantulum, & expoſuit eum in carecto ripæ fluminis.

EN! trimeſtrem infantulum, nondum *Moſen*, primum & naſcentis Mundi Hiſtoricum, natantem inter Papyros! & forte ſingulari fato, expoſitum in Arcula ex Papyro facta! Papyri omnis, imo Æris, æterna memoria digniſſimum & Hominem, & Factum! Ædiculam en paratam ex גֹּמֶא fluitantem בָּסוּף!

Occurrit hæc Vox גמא *Gomæ* & Job. VIII. 11. notatque in Moſis Hiſtoria *Arundinem*, apud Jobum *ſcirpum*: Scirpi vel Arundinis genus Niloticum, forté à גָּמָא *abſorpſit*, *exſorpſit*, quod Aquam ſorbeat. Quò alludit Jobus l.c. *Adoleſcitne ſcirpus absque Palude? creſcetne carex absque Aquis?*

סוף *Suph* ſignificare *Papyrum* certius adhuc conſtat. Sane Jeſ. XIX. 6. in Prophetia contra Ægyptum τὸ סוף Græci Papyrum, πάπυρον reddunt; conſentiunt Syrus, Arabs, Chaldæus. *Hieronymus* pro בָּסוּף in *Papyrione*, Arabs Erpenii in Papyro, Jonathan in *medio Papyrorum*. Et תֵּיבַת גֹּמֶא Græci vertunt θίβην πάπυρε, *Joſephus* πλέγμα βύβλινον, *Suidas* κιβώτιον ἐκ βίβλε λεπτὸν ὡς κοφινῶδες. *Clemens Stromat.* L. I. ἐκ βύβλε τῆς ἐπιχωρίε σκεῦος. *Origenes* Hom. II. *in Exod.* genus *tegminis ex Virgis, aut ex Papyro contextum.* Hinc nata fabula, quam præter *Plutarchum* etiam *Lucianus* refert *Lib.* de *Deâ Syria*, hanc Arcam ex Oſtio Tanitico in Byblum urbem per mare fuiſſe delatam, inibique ab Iſide inuentam. Cum reuerâ ἐν τῇ βύβλῳ, *in Papyro* poſita fuerit. Quod *Oſiris* à *Typhone* arcâ incluſus in Taniticum Nili oſtium conjectus, & ibi repertus fingatur, ſumptum eſt ex Hiſtoria *Moſis*, ſed mutatis perſonis, & Regis crimine in *Typhonem*, id eſt *Moſen* deriuato. De qua re plura vide in *Bochart. Hieroz.* P. I. L. II. c. 34. Ad Papyrum ego & Arcam ex ea confectam redeo; id, ne obliuiſcar, memorans, *Typhonis* etymon forte eſſe Τύφην, *Typham*, Plantam paluſtrem Papyro analogam. Papyrum, quoad vires equidem, non figuram deſcribit *Dioſcorides* L. I. c. 116. πάπυρος γνώριμός ἐϛι, πᾶσιν, ἀφ' ἧς ὁ χάρτης κατασκευάζεται. Exactior eſt *Plinius*. L. XIII. c. 11. *Papyrum naſcitur in paluſtribus Aegypti, aut quieſcentibus Nili Aquis, ubi euagatæ ſtagnant, duo cubita non excedente altitudine gurgitum, brachiali radicis obliquæ craſſitudine, in gracilitatem faſtigiatum, thyrſi modo cacumen includens, ſemine nullo, aut uſu ejus alio, quam floris ad DEOS coronandos.* Vis recentiorem deſcriptionem! En: quam dat *Alpinus Plant. Aegypt.* p. 110. *Papyrus, quam* Berd *Aegyptii nominant, eſt Planta Fluminis Nili binis aut pluribus caulibus rectiſſimis ſupra Aquam ſex ſeptemue cubitibus aſſurgens. Cauliumque in faſtigiis ſcapus innumeris capillamentis longis rectisque contextus cernitur: Foliis quoque conſtat multis, rectis, enſiformibus Typhæ, aliquatenus ſimilibus, triangularibus, ac mollibus.* Plura vide in *Joh. Bauhini Hiſt. Plant.* L. XVIII. c. 196. Tit. *Papyrus Nilotica*, & *Papyri Synonyma* in C. *Bauhini Pinace* v. Lit. A. Placet *Hillero Hierophyt.* P. II. c. 38. p. 215. pro סוף *Alga* vel *Fucus* marinus, Uluare in paludibus naſcens. Allegat is in ſui fauorem inprimis Jon. II. 6. Ubi סוף dicitur *alligatum* fuiſſe *capiti* Jonæ, vel *ſupra caput* ejus, id quod potius quadret fuco quam Papyro; Quum heic contra commodior ſit Papyri quam Fuci ſignificatus. Sane Fucum in Nilo creſcere, qui alligari poſſit, vel circumligari capiti, non liquet, & notum fucos qualescunque ſub Aquis naſci & manere, non ſupra Aquas, ut hic, extare. Eſt forſan hæc Vox, ut plures aliæ, πολύσημος.

En igitur Moſen in arcula é Papyri culmis contexta, expoſitum non Nili currentibus undis, ſed in ſtagnanti aqua, haud procul à Littore, inter medias Plantæ hujus Arundines, *in carecto* ad *Littus Fluminis*, ut nos verba Textus

EXODI Cap. II. v. 3.
Moses in Arcula.

II. Buch Mosis Cap. II. v. 3.
Mose im Rohr-Kästlein.

I. A. Fridrich sculps.

ἐντᾶφιαζὰς alii. Olim quidem, & illa, de qua nunc ſermo eſt ætate iidem fuere & Medici & Pollinctores, Medicina nondum in artem redactâ. Nunc vero ſunt munera Medentium & Pharmaca parantium, imo & Medicorum & Chirurgorum diſtincta.

TAB. CXV.

Exod. Cap. II. verſ. 3.

Et quum illum amplius abſcondere non poſſet, accepit ſibi arculam arundineam, quam bitumine atque Pice obleuit, & poſuit in eam infantem illum, expoſuitque in carecto ad littus Fluminis.

Cumque jam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice; poſuitque intus infantulum, & expoſuit eum in carecto ripæ fluminis.

EN! trimeſtrem infantulum, nondum *Moſen*, primum & naſcentis Mundi Hiſtoricum, natantem inter Papyros! & forte ſingulari fato, expoſitum in Arcula ex Papyro facta! Papyri omnis, imo Æris, æterna memoria digniſſimum & Hominem, & Factum! Ædiculam en paratam ex גֹּמֶא fluitantem בָּסוּף!

Occurrit hæc Vox גמא *Gomæ* & Job. VIII. 11. notatque in Moſis Hiſtoria *Arundinem*, apud Jobum *ſcirpum*: Scirpi vel Arundinis genus Niloticum, forté à גָּמָא *abſorpſit*, *exſorpſit*, quod Aquam ſorbeat. Quò alludit Jobus l.c. *Adoleſcitne ſcirpus absque Palude? creſcetne carex absque Aquis?*

סוף *Suph* ſignificare *Papyrum* certius adhuc conſtat. Sane Jeſ. XIX. 6. in Prophetia contra Ægyptum τὸ סוף Græci Papyrum, πάπυρον reddunt; conſentiunt Syrus, Arabs, Chaldæus. *Hieronymus* pro בָּסוּף in *Papyrione*, Arabs Erpenii in Papyro, Jonathan in *medio Papyrorum*. Et תֵּיבַת גֹּמֶא Græci vertunt θίβην πάπυρε, *Joſephus* πλέγμα βύβλινον, *Suidas* κιβώτιον ἐκ βίβλε λεπτὸν ὡς κοφινῶδες. *Clemens Stromat.* L. I. ἐκ βύβλε τῆς ἐπιχωρίε σκεῦος. *Origenes* Hom. II. *in Exod.* genus *tegminis ex Virgis, aut ex Papyro contextum.* Hinc nata fabula, quam præter *Plutarchum* etiam *Lucianus* refert *Lib.* de *Deâ Syria*, hanc Arcam ex Oſtio Tanitico in Byblum urbem per mare fuiſſe delatam, inibique ab Iſide inuentam. Cum reuerâ ἐν τῇ βύβλῳ, *in Papyro* poſita fuerit. Quod *Oſiris* à *Typhone* arcâ incluſus in Taniticum Nili oſtium conjectus, & ibi repertus fingatur, ſumptum eſt ex Hiſtoria *Moſis*, ſed mutatis perſonis, & Regis crimine in *Typhonem*, id eſt *Moſen* deriuato. De qua re plura vide in *Bochart. Hieroz.* P. I. L. II. c. 34. Ad Papyrum ego & Arcam ex ea confectam redeo; id, ne obliuiſcar, memorans, *Typhonis* etymon forte eſſe Τύφην, *Typham*, Plantam paluſtrem Papyro analogam. Papyrum, quoad vires equidem, non figuram deſcribit *Dioſcorides* L. I. c. 116. πάπυρος γνώριμός ἐϛι, πᾶσιν, ἀφ' ἧς ὁ χάρτης κατασκευάζεται. Exactior eſt *Plinius*. L. XIII. c. 11. *Papyrum naſcitur in paluſtribus Aegypti, aut quieſcentibus Nili Aquis, ubi euagatæ ſtagnant, duo cubita non excedente altitudine gurgitum, brachiali radicis obliquæ craſſitudine, in gracilitatem faſtigiatum, thyrſi modo cacumen includens, ſemine nullo, aut uſu ejus alio, quam floris ad DEOS coronandos.* Vis recentiorem deſcriptionem! En: quam dat *Alpinus Plant. Aegypt.* p. 110. *Papyrus, quam* Berd *Aegyptii nominant, eſt Planta Fluminis Nili binis aut pluribus caulibus rectiſſimis ſupra Aquam ſex ſeptemue cubitibus aſſurgens. Cauliumque in faſtigiis ſcapus innumeris capillamentis longis rectisque contextus cernitur: Foliis quoque conſtat multis, rectis, enſiformibus Typhæ, aliquatenus ſimilibus, triangularibus, ac mollibus.* Plura vide in *Joh. Bauhini Hiſt. Plant.* L. XVIII. c. 196. Tit. *Papyrus Nilotica*, & *Papyri Synonyma* in C. *Bauhini Pinace* v. Lit. A. Placet *Hillero Hierophyt.* P. II. c. 38. p. 215. pro סוף *Alga* vel *Fucus* marinus, Uluare in paludibus naſcens. Allegat is in ſui fauorem inprimis Jon. II. 6. Ubi סוף dicitur *alligatum* fuiſſe *capiti* Jonæ, vel *ſupra caput* ejus, id quod potius quadret fuco quam Papyro; Quum heic contra commodior ſit Papyri quam Fuci ſignificatus. Sane Fucum in Nilo creſcere, qui alligari poſſit, vel circumligari capiti, non liquet, & notum fucos qualescunque ſub Aquis naſci & manere, non ſupra Aquas, ut hic, extare. Eſt forſan hæc Vox, ut plures aliæ, πολύσημος.

En igitur Moſen in arcula é Papyri culmis contexta, expoſitum non Nili currentibus undis, ſed in ſtagnanti aqua, haud procul à Littore, inter medias Plantæ hujus Arundines, *in carecto* ad *Littus Fluminis*, ut nos verba Textus

vertimus. Debebat hæc arcula eſſe leuis, ut molli forſan lectulo illic decumbens infantulus Aquæ ſupernatare poſſet, nec ea rimas ſubintrare. Huic ſcopo aptiſſima fuit Papyrus Planta (non certe fucus) ut Arundinacea, fungoſa, imo Arundinaceis culmis, qui rotundi ſunt, ſeu teretes, longe aptior, quia triangularibus eſt culmis, ita inuicem aptandis, ut Aquæ non ullus pateat introitus. Sed ne fluidum hoc Elementum fungoſam ipſorum culmorum medullam ſubintrare, ſicque grauiorem reddere Arculam poſſet, prouidebat, quæ filiolum exponebat, optima Mater oblinitione Bituminis ac Picis. De חֵמָר, quod pro Aſphalto agnoſcimus, egi in Hiſtoria Turris Babylonicæ, & vero eſt ſimile, fuiſſe & heic bituminandæ Arculæ adhibitum, imo & balſamandis corporibus mortuis. Inſeruit adeo ferruminandæ Arculæ Regnum tum Minerale, tum Vegetabile, nam זֶפֶת eſt *Pix*, quæ vox etiam occurrit Jeſ. XXXIV. 9.

Fig. B. eſt *arundo*.

Fig. C. eſt *Papyri Thyrſus*, qualis conſpicitur in obeliſcis Ægyptiis ex *Kircheri Oedip.* T. III. p. 183.

Fig. D. Characteres ſunt *Arundinis*.

TAB. CXVI.

Exod. Cap. III. verſ. 1.

Paſcebat autem Moſes oues Jethro Soceri ſui, ſacerdotis Midian, duxitque oues poſt deſertum, & venit ad Horeb montem DEI.

Moyſes autem paſcebat oues Jethro Soceri ſui, Sacerdotis Madian, cumque minaſſet gregem ad interiora Deſerti, venit ad montem Dei Horeb.

QUi unquam vidit Alpicolas noſtros, Oues, Capras. Jumenta in paſcua Alpina ducentes, *wann ſie zu Alp fahren*, Moſen vidit paſtoris boni notas explentem, qui oues non ſibi relinquit ipſis, ſed blande & patienter ducit, imo per deſerta ducit, properans ad montem Horeb, lætioribus ibi paſcuis fruiturus. Quadrat in eum, quod legimus apud *Calpburnium*:

Te quoque non pudeat cum ſerus ouilia viſes,
Si qua jacebit ouis, partu reſoluta recenti,
Hunc humeris portare tuis, natosque tepenti
Ferre ſinu tremulos, & nondum ſtare paratos.

Hebræum יִנְהַג vel יִנְהַל *Hieronymus* reddit *minauit*, quæ vox *minare* de pecore & jumentis proprie dicitur. *Feſtus*: *Agaſones Equos agentes, i. e. minantes.* Idem: *Agere modo ſignificat ante ſe pellere, id eſt minare.* Pertinet huc noſtratium *mennen*, *männen*, cui forte τὸ *minare* originem dedit vel debet. Hæc de radice נָהַג vel נָהַל in Scripturis paſſim obuia.

Gaudent oues montibus, qui quo ſunt editiores, eo alimentum dant præſtantius. Norunt id Itali, ex Bergomatum inprimis ditione, qui quotannis Oues ſuas in Rhæticas Alpes ducunt, & paſcua jumentis vix acceſſibilia magno conducunt pretio. Pauit Moſes oues ſuas in Monte Horeb. *Adonis* in *Theocriti Idyll.* 3.

— — ἐν ἄρεσι μᾶλα νομεύει.
— — in montibus oues paſcit.

Hinc apud Poëtas ὀιοπόλια *montana loca*, quia in iis ὄιες πολέσι, oues degunt, *Homerus Odyſſ.* λ. v. 573.

Τὰς αὐτὰς κατέπεφνεν ἐν ὀιοπόλεσσιν ὄρεσσι.

Non defuit Moſi, quo viueret: cibum potumue ſubminiſtrabat ipſe Grex, Lac, Butyrum, Caſeum. Memoria mihi non excidet delicatiſſimum Caſei ouilli recentis ferculum, quod offendi aliquando in Alpibus extremis, iisque aſperrimis ſyluæ Rhenanæ, ad fontes Rheni poſterioris, quo nil ſuauius atque tenerius guſtaui unquam, alias à caſei eſu & uſu abſtinentiſſimus, ut ne micam tolerare poſſim. In montanis his locis, ἐν ἄρεσιν ὀιοπόλοισιν nemo non nouit creſcere plantas maximè aromaticas, de quibus fuſius ago in *Heſtoria Helvetiæ Naturali*. Ut hinc non mirum, carnes hujusmodi pecorum, præcellenti adeo nutrimento gaudentium, eſſe præſtantiores, τὰ κρέα χείρω, ὅπε ἐις ἑλώδη, χωρία νέμονται, ἢ ὅπε μετεωρότερα. *Carnes pejores ſunt, cum in locis paluſtribus paſcunt, quam cum in editioribus. Ariſt. Hiſt.* L. VIII. c. 10. vid. *Bochart. Hieroz.* P. I. L. II. c. 46.

TAB.

EXODI Cap. III. v. 1.
Moses ΜΤΛΩΤΗΣ.

II. Buch Mosis Cap. III. v. 1.
Mose ein Schafer.

M. Tyroff sculp.

EXODI Cap. III. v. 2. 3.
Rubus ardens.

II. Buch Mosis Cap. III. v. 2. 3.
Der brennende Busch.

I. A. Fridrich sculpt.

EXODI Cap. IV. v. 3. 4.
Baculus Serpens.

II. Buch Mosis Cap. IV. v. 3. 4.
Die Schlange aus dem Stabe.

G. D. Heuman. sculp.

TAB. CXVII.

Exod. Cap. III. verſ. 2. 3.

Viſusque eſt illi Angelus DOMINI in flamma Ignis de medio Rubi; Et reſpexit, & ecce Rubus ardebat Igne, nec tamen conſumebatur.

Dixit ergo Moſes: Concedam quæſo, & videbo viſionem iſtam magnam, quare Rubus non comburatur.

Apparuitque ei Dominus in flamma Ignis, de medio Rubi, & videbat, quod rubus arderet, & non combureretur.

Dixit ergo Moyſes: Vadam & videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus?

ILluſtris θαυθξώπτα typus סְנֶה *ardens* ἀμίαντος Rubus vel ſolus, vel *ſentibus* (quæ vox affinis Hebrææ סְנֶה) ſiue vepretis aliis inflexus, humi recuruatus ſerpens. Deriua, per me licet, סִינַי *Sinai* montis nomen à Rubi סְנֶה copia. Sed non confunde *Dendriten* ſeu *Sinaiticum lapidem*, *Pietra de Sinai*, & caue ne cum Rubo, vel cum illuſtri hac Viſione jungas, vel cum recutitis Doctoribus figuratum hunc lapidem, cujus Anatomen dedi in Herbario Diluuiano, habeas pro Μνημοσύνῳ. Non magis is refert rubum, quam Junonem Nubes. Siſtitur Lit. A. Non moueo litem, neque decido, Interpretum, qualisnam fuerit hic *Rubus* an *vulgaris ſiue fructu nigro* CB. Lit. B. An *Roſa* Lit. C. alterum genus Rubi, in quo Roſa naſcitur Plin. L. XXIV. c. 14. an eadem ſilueſtris κυνόσβατος, i. e. *rubus caninus*. An *Hauſegi* Arabum apud *Auicennam* L. II. Tr. 2. c. 579. ſeu *Rhamnus ſpinis oblongis, flore candicante* CB. Lit. D. *Inter genera Ruborum Rhamnus appellatur à Græcis. Plin.* l. c. Eſt conciliationi locus. *Hauſegi* ἄκανθα, βάτος, *Rubus, Rhamnus, Spina, Dorn*, voces ſunt Fruticibus Spinoſis communes.

Arſiſſe reuera Rubum, nec duntaxat viſum fuiſſe Moſi Chaſma vel Ignem pictum, patet ex Textu: quod vero Igni non fuerit conſumtus, id miraculo adſcribi debet, quo DEVS vocationem Liberatoris Iſraelitarum corroborare voluit, quod conferri poteſt cum illo Sociorum Danielis in Fornace ardenti.

TAB. CXVIII.

Exod. Cap. IV. verſ. 3. 4.

Et dixit: abjice eum ad Terram, & abjecit eum ad Terram, & factus eſt coluber. Et Moſes fugit à conſpectu ejus.

Et dixit DOMINVS ad Moſen: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus: Et extenſa manu ſua adprehendit eum, factusque eſt baculus in manu ejus.

Dixitque Dominus, Projice eam in Terram. Projecit & verſa eſt in colubrum, ita ut fugeret Moyſes.

Dixitque Dominus: extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit & tenuit, verſaque eſt in virgam.

SErpens idem, qui heîc dicitur נָחָשׁ *nachaſch*, Exod. VII. 9. vocatur תַּנִּין *Thannin*. Eſt utraque Vox ſignificationis non unius. Sumitur utraque & pro *Ceto* & pro *Dracone*, & pro *Serpente*. Hic denotat certé נָחָשׁ *Serpentem*, & talem quidem, qui ejusdem fuerit longitudinis cum ipſo, é quo per miraculum factus fuit, baculo. Affine eſt Arabum *nekkaz*. Pl. *nekkazat* & *nekakiz*, ſerpentis teterrima ſpecies, quæ naſo pungit, cum oris eſſe expers videatur, cujusque ob tenuitatem cauda á capite diſcerni vix poteſt *Meninz. Lex.* p. 5246.

נָחָשׁ deriuant á נָחַשׁ *nachaſch*, *conjectare*, *augurari*. Arabibus *nachaſa* infauſtum eſſe, mali ominis, ſignificat. Hinc *nachſani* vocatur Saturnus & Mars, infauſti Planetæ. Sane Serpentis occurſus primis Parentibus fuerat infelix, & á poſteris pro ominoſo habebatur, atque infauſto, unde illud *Terentianum*:

— — Monſtra euenerunt mihi
Anguis per impluuium decidit de tegula.

Sed boni ominis Moſi & Iſraelitis fuit primum hocce, quod juſſu DEI patrauit miraculum, infauſtum Pharaoni & Ægyptiis: & verum quidem miraculum, effectus Naturæ Vires infinitis ſuperans paraſangis, idque non ſimplex, ſed duplex: En enim baculum, Virgam, Plantæ cujusdam ſeu Truncum ſeu ramum exuccum, mortuum, mutatum, quoties libuit Moſi, in viuum ſerpentem, ſtructuram Plantæ in fabricam Animalem & Animatam: Non adducam heic Fabulam illam anilem, qua capilli mulieris pollutæ menſtruis ſub fimo ſepulti fiant Serpentes, riſu potius, quam refutatione dignam, Seculo hocce de Animalium Origine ſatis edocto, indignam. En Serpentem iterum atque iterum mutatum in baculum, ſola arreptum manu!

TAB. CXIX.

Exod. Cap. IV. verſ. 6. 7.

Rurſus dixit DOMINVS ad eum: Inſere quæſo manum tuam in ſinum tuum; & inſeruit manum ſuam in ſinum ſuum, & quum exſeruiſſet eam, ecce manus ejus leproſa erat veluti nix.

Et dixit: reduc manum tuam in ſinum tuum: & rurſus inſeruit manum ſuam in ſinum ſuum, proferensque eam é ſinu ſuo reſtituta erat, quemadmodum caro ejus.

Dixitque Dominus rurſum: mitte manum tuam in ſinum tuum. Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar niuis.

Retrahe, ait, manum tuam in ſinum tuum. Retraxit & protulit iterum, & erat ſimilis carni reliquæ.

DE *Lepra* dabitur alibi commodior diſſerendi locus. Heic ad momentum ſtabimus attoniti, admiraturi duplex rurſus Miraculum, quod confirmandæ vocationi extraordinariæ inſeruire debebat. Eſt lepra morbus contagioſus, quo, qui in infecti lecto decumbit, vel ejus veſtes induit, facile inficitur, nec tamen illa ſeſe manifeſtat illicò: non ſtatim ſanguis craſin induit ſalſam illam & corroſiuam, qua cutis erodatur & in cruſtas eleuetur: menſes requiruntur imo Anni, ut ad Ἀκμὴν deueniat morbus. Sed tranſit, quod heic Moſi contigit, omnem & Rationis conceptum & Experientiæ ſenſum. Sana manus inſeritur in ſinum Veſtis ſanæ, & en! producitur tota leproſa, alba *veluti nix*; eroditur oculi nictu tota cutis, quæ manum tegebat, ſubſtantia, eleuantur cruſtæ leproſæ, inſanabiles. DEI juſſu hæc eadem leproſa manus immittitur in ſinum, & ecce! redit vel retrahitur, reſtituta, ut ante fuit. Experimur utique ſæpe, quod Balnea dulcia cruſtas leproſas aliquando denſiſſimas tollant, iisque cadentibus poſt hebdomadarium Aquarum uſum reſtitui videatur æger; ſed redit mox malum, noua fit eroſio, & prolabitur miſer in priſtinum ſtatum. Sed heic leproſus fit Moſes, quoties miraculi neceſſitas poſtulat, rurſumque ſanus: æger miraculo, miraculo ſanus.

TAB.

EXODI Cap. IV. v. 6. 7.
Lepra immiſsa et amiſsa.

II Buch Moſis Cap. IV. v. 6. 7.
Der auſſätzige und geheilte Moſe.

G. D. Heiman sculp.

EXODI Cap. IV. v. 25.
Zipora circumcidens.

II. Buch Mosis Cap. IV. v. 25.
Die beschneidende Zipora.

G. D. Heiman sculp.

EXODI Cap. V. v. 7-12.
Stipulæ lectæ.

II. Buch Mosis Cap. V. v. 7-12.
Stroh Stoppelung.

M. Tyroff sculp.

TAB. CXX.

Exod. Cap. IV. verſ. 25.

Zipora autem arrepto acuto ſilice abſcidit præputium filii ſui, applicuitque pedibus ejus dicens, Quoniam Sponſus ſanguinis tu mihi.

Tulit ilicò Sephora acutiſſimam Petram & circumcidit præputium filii ſui, tetigitque pedes ejus, & ait: Sponſus ſanguinum tu mihi.

SIgnificat צור *Zor* proprie aciem, cultrum acutum, ſed & aciem Lapidis, hinc Chaldæus reddit טינרא *lapidem acutum;* quodſi *ſilex* fuerit, ut vult Latina noſtra, fuit non communis ſed Igniarius, vel & Achatinus. Sane ex Silice, ut alia Inſtrumenta, ita & cultellos ſepulchris ſuis intulere veteres Gothi. *Rudbek. Atlant.* P. II. p. 398. 399. Et de Silicis ipſius in circumciſione uſu *Heidegg. Hiſt. Patr. Exerc.* VII. 22. Pertinent huc *Ceraunіæ* ita dicti *Cunei formes* in ſpecie *vulgaris* & *ſicilex* ex *Silice*, *cuſpidis venabuli*, *aut Sagittæ forma. Mercat. Muſ. Metall.* p. 243. De his vix eſt dubium, adhibitos fuiſſe à Veteribus in Bello pro exaſperandis telis, inprimis etiam populis Septentrionalibus ad Sacrificia, hos cædendo, alios tundendo, quemadmodum videmus Americanas gentes ante Ferri uſum Lapides ad varios, œconomicos, bellicos, ſacros traxiſſe uſus. Plur. vide occaſione *Bætulorum* in Hiſtoria Inſomnii Jacobi. Interim heîc ad marginem ſiſtimus varias *Sicilicum* adhuc Superſtitum Icones.

TAB. CXXI.

Exod. Cap. V. verſ. 7. 12.

Poſthac non dabitis paleas populo, ad ducendos lateres, quemadmodum heri & nudius tertius, ipſi eant & colligant ſibi paleas.

Et diſperſus eſt populus per totam terram Ægypti, ut colligerent ſtipulas pro paleis.

Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, ſicut prius, ſed ipſi vadant, & colligant ſtipulas.

Diſperſusque eſt populus in omnem Terram Ægypti ad colligendas paleas.

AD dura cogit ſæpe Homines Neceſſitas, vel loci injuria conditio, heic Tyranni furor. Belgas relegat ſyluarum & Arborum defectus ad Ceſpites bituminoſos, Magdeburgenſis diſtrictus incolas ad ſtramen ſeu paleam, quam ſcite norunt adaptare in faſciculos, ne cito nimis deflagret; alias Nationes ad fimum, vel ouillum, vel vaccinum ſiccatum, ne deficiat ignis coquendis cibis neceſſarius. *Stipulæ tantæ in Labarino Campaniæ nobili campo craſſitudo, ut Ligni vice utantur. Plin.* L. XVII. c. 4. Heîc æuiternas Pyramidum moles extruere jubet non Neceſſitas, ſed vana Regis ambitio, parandus ad hunc finem innumerus laterum coctilium numerus, Ligni alias opus vel Ceſpitum, aut Lithanthracum. Sed ad ſtipulas Iſraelitarum mancipia cogit Pharao, imo eo aſſurgit dominationis furor, ut quæ hactenus porrigebantur illis ex Regio mandato, ab ipſis Iſraelitis conquiri debuerint in tota Ægypto, non detracto interim laterum numero. תֶּבֶן vertitur *palea*, קש *ſtipula.*

TAB. CXXII.

Exod. Cap. VII. verſ. 9-12.

Si locutus fuerit ad vos Pharao hiſce verbis, (a) Oſtendite portentum, dices ad Aharonem, Tolle baculum tuum & abjice coram Pharaone, ut fiat Serpens.

(a) Date pro vobis Ebr.

Venit itaque Moſes & Aharon ad Pharaonem, & fecerunt ita, ſicut juſſerat DOMINVS, abjecitque Aharon baculum ſuum coram Pharaone, & coram ſeruis ejus, & factus eſt coluber.

Vocauit autem Pharao etiam Sapientes & incantatores, & fecerunt quoque ſic ipſi Magi Ægypti incantationibus ſuis.

Projecerunt nempe ſinguli ſuas virgas, & factæ ſunt Dracones, & baculus Aharonis deuorauit virgas illorum.

Cum dixerit vobis Pharao: Oſtendite ſigna: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, ac vertatur in colubrum.

Ingreſſi itaque Moyſes & Aaron ad Pharaonem, fecerunt ſicut præceperat Dominus. Tulitque Aaron virgam coram Pharaone & ſeruis ejus, quæ verſa eſt in colubrum.

Vocauit autem Pharao Sapientes & maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam ſimiliter.

Projeceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones: ſed deuorauit virga Aaron virgas eorum.

THeatrum aperimus magnificum, quod ſui ſimile nunquam habuit, nec forte habebit unquam. Theatrum, in quo patrantur varii generis miracula vera, ſed & oſtentantur falſa. Pugnatur hinc inde de DEI Diabolique dominatu. Demonſtrat DEVS & per miracula quidem, ſe eſſe DEVM, *ſe edere ſigna & portenta in cœlo & terra.* Dan. VI. 27. *Se edere ingentia opera, eaque inueſtigabilia, & res mirandas, illasque innumeras.* Job. V. 9. *Se ſolum edere ingentia miracula.* Pſal. CXXXVI. 4. Sed adeſt quoque μιμιστέχνης Diabolus, pugnat pro ſe & ſuo imperio, exhibet & ille miracula. *Educturus eſt DOMINVS Iſraelitas de oneribus Ægypti, & eruturus de ſeruitute eorum, & aſſerturus brachio exſerto, & judiciis magnis.* Exod. VI. 6. Sed Satanæ intentio eſt, populum DEI Pharaonis & Ægyptiorum mancipia, premere magis & magis, imo opprimere. Alius itaque eſt ſcopus Ter Optimi, Ter Maximi, Angeli Apoſtatæ alius. Patrat uterque miracula, vera Ille per ſeruos ſuos Moſen & Aharonem, falſa hic per ſua mancipia, Magos Ægyptios, *Jannem* & *Jambrem*, ſic enim vocantur, 2. Tim. III. 8. Imo vero de eo diſceptatur, an DOMINVS ſit DEVS, vel præpondium habeant Pharao & Diabolus? an vera ſit Religio Judaica vel Ægyptiaca? Quo miraculorum Lydio lapide uſi ſunt quoque Elias in contradictorio cum Pſeudo-Prophetis, CHRISTVS cum Phariſæis, Apoſtoli cum Magis & Pſeudo Apoſtolis.

Tollenda heîc ante omnia ἀμφιβολογία circa vocem θαῦμα, *Miraculum.* Sunt omnia miracula mira, miranda, admiratione digna, ſed non eſt omne mirum miraculum. Mira perſæpe occurrunt in ipſa Natura, quorum cauſæ & modi nos latent. Stricto ſenſu & κατ' ἐξοχὴν, eſt Miraculum immediatum ſummi DEI opus, transcendens omnes Naturæ vires, quale nec Diabolus, neque potentiæ quæuis aliæ finitæ, adhibitis licet in ſubſidium omnibus Naturæ viribus, producere queunt. Ita vidimus & demonſtrauimus in Hiſtoria Creationis, eſſe Hominem, Animalia, Plantas, Miracula. Fatebantur ſane inuiti ipſi hi Magi, quorum ludibriis induratus fuerat Pharao, eſſe abjectiſſimorum aliàs pediculorum productionem *digitum* DEI. Exod. VIII. 19. Et docet nos moderna tum philoſophia, tum Theologia naturalis, Digitum DEI & dirigentis, & mouen-

EXODI Cap. VII. v. 9-12.
Baculi Serpentes.

II. Buch Mosis Cap. VII. v. 9-12.
Stäbe in Schlangen verwandelt.

I. A. Fridrich sculps.

uentis & creantis eſſe, quicquid in tota rerum Natura eſt & mouetur. Urget hoc ipſum argumentum maximus ipſe DEVS, in reuelato ſuo verbo, omnia ſibi, nil naturæ Idolo, adſcribens, pluuiam, Niuem, Grandinem. Sunt quidem & hæc opera DEI, ſed inſimul opera Naturæ, neque vocari ſolent miracula. Eſt Vinum opus, donum, DEI ſed Naturæ ex mandato, ſiue decreto DEI operantis productum; ſed Aquæ mutatio in Vinum, nullâ intercedente cauſa ſecunda, ut in Scholis loqui amant, absque naturali Viâ Vitium, Diuinum eſt fuitque in Nuptiis Canæ miraculum. Naturæ eſt conſonum, ut corui diſcerptas carnes transferant ex uno loco in alium; ſed Miraculum, ſi carniuora hæc Animalia cibos aſportant Eliæ. Planum inde, eum, qui circa Phænomena obuia quæuis judicare prætendit, num mira ſint, vel miracula? an Vires naturæ tranſcendant, nec ne? edoctum eſſe debere vires Naturæ, Motus Leges & effectus. Qui Naturæ plus tribuit, quam quidem ei debetur, tantundem demit gloriæ ſummi DEI.

Sint forſan μυριοτέχνη Diabolo vires Naturæ magis, quam Philoſophorum ulli cognitæ: pone eum actiua paſſiuis applicando, permittente DEO, mira præſtare poſſe, non tamen concedimus, patrare poſſe miracula. Jus hoc reſeruamus ſoli DEO. Pronum inde, Miracula Magorum in Ægypto non fuiſſe miracula. Sane vires Naturæ totius ſuperat productio ſerpentis ex baculo, ligno exucco, arundine, alioue quocunque vegetabili. Id haud ibit inficias, cui eſt ſtructura Plantarum & Animalium vel per tranſennam cognita. Eſt, haud diffiteor, analogia in multis inter Vegetabilia, & Animalia, ſed aliæ fibræ, venæ, ſuccus nutritius alius his, alius illis. Imo eſt reuiuificatio ſtipitis mortui, exucci, miraculum, id quod patebit exemplo amygdali Aharonicæ. Transcendit ſane vires & Naturæ & Rationis μεταμόρφωσις, de qua nunc, virgarum in Serpentes. Sed quomodo conciliandа hæc cum Verbis Textûs? *Fecerunt quoque ſic ipſi Magi incantationibus ſuis. Projecerunt nempe ſinguli virgas ſuas, & factæ ſunt Dracones.* Patrarunt ergo & Magi miracula? imo vero, ſed fictitia, mira, quibus oculos Regis faſcinare poterant. Annon poterant Ludiones iſti ſerpentes, quos in ſinu gerebant ſubſtituere virgis: annon Diabolus ipſe aerem ita mutare, ut & Pharao & adſtantes putauerint, imo jurauerint per Jouem lapidem, ſe videre Serpentes? Annon Pantomimi illi Chironomi tanta arte & figurare & mouere ſerpentes ligneos, ut ſpectatoribus viſi fuerint ſerpentes veri? quemadmodum nouimus Norimbergæ fabricari mures, Araneas, Bufones, Serpentes, viuorum & forma & coloribus & motu ipſo æmulos? quicquid horum ſit, vicit Leo ex Tribu Juda, victus fuit Draco infernalis, *baculus Aharonis deuorauit virgas ipſorum.* Opus Satanæ fuit deſtructum: Aer, ſi fuerat ante mutatus, reſtitutus in priſtinum ſtatum, ut viderint cum Pharaone Aulici, imo præſtigiatores ipſi, objecta quæuis in naturali forma & ſtatu. Vel, per miraculum verum, non fictum, fuere Agyrtarum virgæ, modo nobis incomprehenſibili, abſorptæ à Virga Aharonis, atque cum hac reunitæ.

De *Magia* plura paſſim extant Volumina, quibus tamen parum ſolidi ineſt; Maturum in caſibus obuiis requiritur judicium, Naturæ profunda Notitia. Utrumque ſæpe deficit & in Judice, & in Phyſico. Eſt altioris Indaginis Philoſophia ſpirituum, de qua pauciſſima nouimus, ignoramus plurima; occurrunt quæ Magiam redolent, & pro Magicis declarantur, & tamen mere ſunt naturalia. Sed & latet nos, quæ & quanta Diabolus in Natura, & per eam præſtare poſſit, quasnam & quantas vires in corpora Hominum aliaue exerceat, quomodo actiua paſſiuis applicet. Sunt, quæ in mera conſiſtunt Imaginatione peruerſa, & quot quæſo, olim cumprimis, Magorum & Sagarum titulo flammis ſunt traditi, Noſocomiis digniores quam rogo, compaſſione quam ſeueritate judicii?

Difficultates circa Serpentum magicam productionem in Ægypto obuias tollunt facile é medio, qui philoſophiæ ſcholaſticæ ſunt innutriti, & præjudiciis de æquiuoca generatione occœcati, & facilius longé, licet infelicius, quam phyſici ſaniores, moderni. Generantur illis Serpentes, tanquam animalia imperfecta, ex putredine; Juxta hunc conceptum haud adeò fuerit difficile Satanæ, virgas Magorum ex Ligno, putrido forte, factas mutare in Serpentes. Sic nodus ſecatur, non ſoluitur. Errori quaqua patet via, veritati innumeri obſtant obices. Error errorem veluti unda undam trudit.

Significat תַּנִּין *Thannin* alibi *Cetum*, heic *Serpentem*, ſiue נָחָשׁ *Nachaſch* ut explicat Moſes. Exod. IV. 3. Arabibus *Thannin* ſpeciatim eſt *Draco*, Serpens magnus, *Tinnin*, *Zenebi tinnin* Turcis Meninz. Lex. 1443. Dictat ratio, fuiſſe ſerpentes, de quibus heic, tum miraculoſos, tum miros, quoad formam ejusdem cum Virgis magnitudinis, proin ex minimis fere. Videatur fuſius *Bochart. Hier.* P. II. L. III. c 14.

Illuſtrando miraculo inſeruient ad marginem depictæ Icones, quibus naturalis ſerpentum generatio ob oculos ponitur.

Fig. I. Siſtit ouа Serpentis per tunicas unita.

Fig. II. Ouum cujus tunica exterior eſt ſemota.

Fig. III. Fœtus in tunicis latens, ubi a a. eſt tunica ſecunda, b. tertia fœtum immediate ſuccingens, c. fœtus ipſe.

Fig. IV. Fœtus explicatus, capite pendulus, ut vaſa umbilicalia in Chorio conſpicua exactus videri queant.

TAB. CXXIII.

Exod. Cap. VII. verſ. 19-22. 24.

Et dixit DOMINVS ad Moſen, Dic ad Aharonem, Tolle baculum tuum, & extende manum tuam, ſuper Aquas Ægypti, ſuper Flumina eorum, ſuper riuos eorum, & ſuper ſtagna eorum, & ſuper cunctas collectiones Aquarum, quas habent, ut fiat Sanguis, ſitque Sanguis per totam Regionem Ægypti tam in ligneis, quam lapideis (vaſis.)

Moſes & Aharon fecerunt, quemadmodum mandarat DOMINVS, & eleuato baculo percuſſit Aquas, quæ erant in riuo coram oculis Pharaonis, & coram oculis ſeruorum ejus, verſæque ſunt omnes Aquæ, quæ erant in riuo, in Sanguinem.

Piſces quoque, qui erant in riuo, mortui ſunt, & computruit riuus, ut non potuerint Ægyptii bibere de riuo, fuitque Sanguis per totam Terram Ægypti.

Et fecerunt quoque ſic Incantatores Ægypti ſuſurrationibus ſuis, & induruit cor Pharaonis, ut non audiret eos, quemadmodum loquutus fuerat DOMINVS.

Foderunt autem omnes Ægyptii circum Flumen aquas, ut biberent, quoniam non potuerunt bibere de aquis riui.

Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Dic ad Aaron: Tolle virgam tuam & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper fluuios eorum, & riuos ac paludes, & omnes lacus aquarum, ut vertantur in ſanguinem: & ſit cruor in omni terra Aegypti, tam in ligneis vaſis, quam in Saxeis.

Feceruntque Moyſes & Aaron, ſicut præceperat Dominus, & eleuans virgam, percuſſit aquam Fluminis coram Pharaone & ſeruis ejus, quæ verſa eſt in ſanguinem.

Et piſces, qui erant in flumine, mortui ſunt: computruitque fluuius, & non poterant Aegyptii bibere aquam fluminis, & fuit ſanguis in tota terra Ægypti.

Feceruntque ſimiliter malefici Ægyptiorum incantationibus ſuis, & induratum eſt cor Pharaonis, nec audiuit eos, ſicut præceperat Dominus.

Foderunt autem omnes Aegyptii per circuitum fluminis aquam, ut biberent, non enim poterant bibere aquam fluminis.

VIdimus veluti in Proſcenio præcedentis proximi Miraculi, competere vera miracula ſoli DEO, falſa & fictitia Diabolo: multa mira occœcatæ præjudiciis Rationi videri Miracula, & tamen non eſſe. Euenit ſane in Natura perſæpe non indocto vulgo duntaxat, ſed & Eruditis, quod ſpectatoribus illis Theatrorum Italicorum, qui ad motum alicujus Machinæ inſolitum pleno gutture clamant, *miracolo, miracolo!* Et quot forſan ſunt miracula arenoſo huic & inſtabili fundamento inædificata? quot ſuper incudem Ignorantiæ & Admirationis cuſa, fabricata?

Dici poteſt *Sanguis* prodigium uniuerſale, imò *color ſanguineus*, pluuia ſanguinea, quæ Papilionum debetur ouulis, ſudor ſanguineus crucis aliisque figuris induſium pingens, ſanguineus *Solis* vel orientis vel occidentis *color*; *Sanguinis Profluuium* é cada-

EXOD. Cap. VII. v. 19-24.
Sanguis ex Aqua.

II Buch Mosis Cap. VII. v. 19-24.
Wasser wird Blut.

I. G. Pintz sculp.

cadaueribus, imo & ſicciſſimis Sceletis, *Fontes rubri*, *Lacus Sanguinis* colorem ſiſtentes, licet res ſint meré naturales, inter oſtenta recenſentur & prodigia ab indoctis, vel ſuperſtitione captis, ſæpeque de cathedra proiiciuntur, ut habeat, quod admiretur vulgus. Exemplo fuit A. 1623. Lacus *Haarſee* dictus prope pagum *Henkart* ditionis Tigurinæ, cui menſe Aprili innatauit recrementum rubrum ſanguini ſimile, multis prodigioſum, ut etiam rumor fuerit ſparſus de Lacu in ſanguinem conuerſo. Maſſa prorſus ſimilis cruenta ſpumoſa innatans Piſcinæ in pago *Klein Liſſa* prope *Delitium* in Saxonia A. 1700. magnas mouit contentiones. *M. Georgio Sigismundo Ittigio* Paſtore Liſſenſi non quidem miraculis accenſente Phœnomenon, ſed tamen pro opere diuino venditante, quod ad pœnitentiam nos excitet, & veroſimiliter Saxonicis regionibus bellicas calamitates indicet: omnem pro Natura ſoluente ſcrupulum J. C. *Weſtphalo* in *Nouis Lit. Germ.* 1705. p. 103. Ex antiquitate Exemplum proferre poſſemus *Adonidis* fluuii, qui ex Libano monte per Bybliorum Terras in Mare defertur, & annua ſui cruentatione Bybliis tempus lugendi indicabat, perſuaſis, *Adonidem* illis diebus in Libano ſauciari. Quod prodigium falſe & jure derifit *Lucianus* de *Syria Dea*. T. II. Oper. cauſam adſcribens terræ flauæ Minio ſimillimæ. Sane res naturales inter prodigia recenſere, & é cathedra popello pro talibus venditare, eſt Religionem ſacerrimam profanare, & riſui Atheorum exponere.

Ne quis autem exiſtimet, vel digreſſionem hanc ἀπροσδιόνυσον, vel me δαδέχον ad eludendum, de quo nunc, Aquæ Ægyptiæ omnis in ſanguinem conuerſæ Miraculum. Patebit mox, inſeruire ipſam Prodigiorum illorum fictorum recenſionem illuſtrando vero huic miraculo, & exaltandæ Gloriæ ſummi DEI.

En aliud, quod Miraculorum deluſores urgent, obſtaculum! Nonne quotidiana nos docet Experientia, eſſe metamorphoſin Carnis, Aquæ, Vini, omnium eſculentorum & potulentorum in ſanguinem rem meré naturalem? Sed ſiſte gradum ἐμπαίκτης. Haud imus inficias, mutari in ſanguinem cibum, quem aſſumimus, ac potum, ſed nota bené, poſt tot artificioſiſſimas præcedaneas operationes, maſticationem, digeſtionem, reſolutionem, commiſtionem cum ſuccis variis, motus tam inteſtinos, quam progreſſiuos, ſecretiones, quæ operationes in ore incipiunt, in Ventriculo, Inteſtinis, vaſis lacteis & ſanguiferis continuant, tandemque in toto corpore perficiuntur. Ut hoc ipſum Sanguificationis opus ſit θαῦμα μέγα, omnibus chymicis, aliisque Naturæ ruſpatoribus inimitabile prorſus, imò ne perſcrutabile quidem, poſt tot anxios labores, operoſa Experimenta, profundas meditationes, in profundo adhuc latens. Multa forſan & magna loqueris, ſi dicas, pretioſo huic liquori vitali, imo ſingulis ejus guttulis ineſſe partes aqueas, ſalinas, oleoſas, volatiles, mucilaginoſas: ſed an inde naſcitur tibi genuinus de ſanguineo latice conceptus? an nota dictarum partium ad inuicem præciſa proportio, intima earum commixtio, cohæſio? Adi officinas chymicas, manum ipſe Experimentis admoue, actiua paſſiuis applica, tenta omnes ignis gradus, omnis generis operationes, & produc, ſi potes, purpureum verum laticem ex Vegetabilibus, vel Animalibus, quæ Homini Brutisue cedunt in cibum. Plura, dabo tibi, detegunt Microſcopia, globulos ruberrimos, in ſero aqueo natantes. Sed quid vel hinc elicimus certi? quis tornat globulos illos, vel ubi? num, quod vero eſt ſimile, in tranſitu per tubulos arterioſos extimos, cylindricos, conicosue? quomodo globuli chyli albiſſimi induunt purpuram? & rurſus globuli hi rubicundiſſimi noua mutatione tranſeunt in candidum lac? quænam eſt compoſitio ipſorum globulorum? quæ craſis? quæ eorum ad ſerum proportio? Nullibi ego quidem in infinitæ Sapientiæ artificio video dubiorum finem, Ratiocinii exitum. Speciem haberet objectio, ſi tota Ægyptus unicum fuiſſet Corpus humanum, ut multi fabulabantur olim, eſſe Mundum ingens Animal, alii in fundo Maris vaſtiſſimam eſſe Balænam, quæ inſpirando & exſpirando cauſetur Æſtum Maris. Sed hîc nil tale. Per totam Ægyptum vel ſtagnant, vel placidé fluunt Aquæ vel limpidæ, vel limoſæ: & ecce hæ non poſt longi temporis labores, circulationes, digeſtiones, extractiones, aliasue chymicas operationes, ſed ſubitò, commutantur in verum ſanguinem, nec in unico duntaxat vaſe, quod forté ante oculos fuerat Regis, ſed, teſte Textu, *eleuatione baculi & extenſione manus, in omnibus Aquis Ægypti, Fluminibus, Riuis, Stagnis, cunctis collectionibus, per totam Regionem Ægypti, tam in ligneis, quam lapideis vaſis.* Fungum habet pro cerebro, qui heic manum DEI non videt, non miraculum, non miraculum in tot Aquæ guttulis, quot fuere in Ægypto.

Et en tremendum Ægyptiis effectum! *Piſces, qui erant in riuo, mortui ſunt, & computruit riuus, ut non potuerint Ægyptii bibere de riuo.* Patrato miraculo contingebant hæc ex cauſis naturalibus. Non viuebant, nec viuere poterant Piſces in Elemento vitæ ſuæ & ſtructuræ inadæquato, tam ſubito in aliud prorſus fluidum mutato. Quam tenera ſit Piſcium vita, conſtat per Experientiam: Ut nec transferri ſe patiantur absque vitæ diſcrimine, ex Aqua in Aquam, ex marina in fluuiatilem, ex Fluuiis in Stagna. Fuit & computreſcentia effectus Naturæ. Quam cito putreſcit ſanguis vena emiſſus? quam putreſcendo, fermentatione præuia, fœtet? auolantibus in auras & Atmoſphæram replentibus partibus volatilibus, oleoſis atque ſalinis tota Ægyptus infici debebat fœtore enormi.

Vidimus miraculum verum, videamus & fictum: *Et fecerunt quoque ſic incantatores Ægypti ſuſurrationibus ſuis.* Sumebant & hi Aquam, ex viſceribus Terræ haud dubie fodiendo (nam v. 24. legitur: *fodiſſe omnes Ægyptios circum flumen Aquas, ut biberent*) vel ex Terra *Goſen*, cujus Aquæ ab hac plaga fuerunt immunes; Haud difficile fuit Magis illis obdurato Pharaoni obtrudere quid pro quo, Aquam vel tingere colore rubro, vel verum ſanguinem aſtuta celeritate ſubſtituere, fucum Regi facere, ut liquidum quodcunque rubrum pro vero ſanguine agnoverit.

Manſit & miraculi hactenus expoſiti memoria apud hodiernos Ægyptios, ſed & inſigne, prorſusque ſingulare præjudicium: Prætendunt illi, *Nili aquas*, quas vidimus maledictioni ſubjectas, in ſanguinem primo, dein putrilaginem redactas, adeo eſſe nutritiuas, ut totæ in Sanguinem vertantur, idque inde, ex quo Moſes Miraculum in Ægypto patrauit, huicque ipſi vi ſanguificatiuæ tribuunt plethoram Ægyptiis familiarem. *Omnes imo ore clamant, ipſam in noſtris corporibus non alium humorem quam ſanguinem generare, & hoc illi à DEO datum fuiſſe, ubi Moyſi præceperit, ut Aquæ in Sanguinem mutarentur. Ex quo tempore recreditur, hanc Aquam vim Sanguinis obtinuiſſe. Hanc diuites omnes epotant, tum ſimplicem, tum ſaccharo & ſucco limonum miſtam. Alpin. Medic. Ægypt.* L. I. c. 10. L. II. c. 1. Sed falluntur, ut quidem exiſtimo, vehiculum equidem præbet Aqua cibo & potui, & inde producto chylo, ſerumque in Sanguine reſarcit, ne lympham quidem nutritiam dare apta, niſi dixeris, particulas, quæ Aquæ inſunt omni, inprimis Niloticæ, limoſas in ſanguinem vel lympham poſſe mutari. Sane de aqua pura partibus viſcidioribus deſtituta probauit abunde modernorum experientia, ne Vegetabilia quidem eâ nutriri.

Et fuiſſe antiquiſſimis temporibus *Aquam Niloticam* potum Ægyptiis familiarem & ordinarium patet ex v. 24. Bonitatis cauſas tribuit citatus *Alpinus longiſſimo itineris tractui, quo feré à Sole percoquitur*, tum & *motui*, quo per tot præcipitia attenuetur, ac purgetur: tum *alueo pinguiſſimæ terræ* atque optimæ, hinc frigiditate ſua omnium minimé nocenti. Sed redolent ratiocinia hæc Philoſophiam, in qua optimus vixit *Alpinus*. Sunt autoritate *Hippocratis, Galeni* & Experientia ipſa teſte, Aquæ omnium optimæ, quæ ſunt puriſſimæ, clariſſimæ, leuiſſimæ, olfactu omni & guſtu deſtitutæ. In teſtimonia aduoco Aquas noſtræ Heluetiæ, omnibus Europæ præſtantiores, utpote puriores. Aquæ, quo fluunt longius, ut illæ Nili, eo grauiores euadunt, limoſæ magis & cœnoſæ, variis heterogeneis particulis fœtæ. Si dixeris limum ipſum vel Aquæ Niloticæ, vel aliuscunque conferre multum vi ſua abſorbente ad ſalubritatem, cur ergo tot & tantis moliminibus ipſi Ægyptii clarefaciunt Aquam ſuam Niloticam? & olim quidem colando per fictilia vaſa, teſte *Galeno ſimpl. Med.* L. I. hodie in fictilibus vaſis agitando cum Amygdalis contuſis, teſte *Alpino*, vel etiam ſimplici reſidentia.

TAB. CXXIV. CXXV.

Exod. Cap. VIII. verſ. 2-14.

Quod ſi tu dimittere renueris, en ego percutiam omnes terminos tuos Ranis.

Et ebulliet Fluuius Ranas, quæ aſcendent, & venient in domum tuam, & in conclaue cubilis tui, & ſuper ſtratum tuum, & in domum ſeruorum tuorum, & in populum tuum, in furnos tuos, & in (a) farinam tuam aquis conſperſam.

(a) Poteſt etiam legi, in reliqua, vel in receptacula reliquiarum tuarum.

Si autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis.

Et ebulliet fluuius ranas: quæ aſcendent & egredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in domos ſeruorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum.

Sed

EXOD. Cap. VIII. v. 2-7.

Plaga Ranarum.

II. Buch Mosis Cap. VIII. v. 2-7.

Frösch Plage.

J.G. Pinz sculp.

EXODI Cap. VIII. v. 2-14.
Ranarum Forma et Metamorphosis.

II. Buch Mosis Cap. VIII. v. 2-14.
Frösch-gestalt und Verwandlung.

I. G. Puz sculpsit.

Sed & in Te, atque in populum tuum, & in omnes ſeruos tuos aſcendent Ranæ.

Et dixit DOMINVS ad Moſen: Dic ad Aharonem, extende manum tuam, cum baculo tuo ſuper fluuios, riuos & ſtagna, ut adducas Ranas ſuper Terram Aegypti.

Et extendit Aharon manum ſuam ſuper Aquas Aegypti, & aſcenderunt Ranæ & operierunt Terram Aegypti.

Et fecerunt quoque ſic magi incantationibus ſuis, & adduxerunt Ranas ſuper Terram Aegypti.

Et vocans Pharao Moſen & Aharonem, ait, Orate ad DOMINVM ut auferat Ranas á me, & á populo meo, ut dimittam populum, & ſacrificent DOMINO.

Et dixit Moſes ad Pharaonem, (b) Gloriare de me, quando orabo? pro te, & pro ſeruis tuis, & pro populo tuo, ut exterminentur Ranæ á te, & á domibus tuis, & duntaxat in flumine ſuperſint.

(b) Poteſt etiam legi: ſis me præſtantior: vel: *du magſt dich des rühmen*, vel, *vertröſt dich des zu mir.*

Qui ait: cras. Et ille dixit: Juxta verbum tuum (fiat) ut cognoſcas, quod non eſt, niſi DOMINVS DEVS noſter.

Recedent itaque Ranæ á te, & á domibus tuis, & á ſeruis tuis, & á populo tuo, duntaxat in Flumine reliquæ erunt.

Et exiuit Moſes & Aharon á Pharaone, & clamauit Moſes ad DOMINVM propter Ranas, quas poſuerat Pharaoni.

Et fecit DOMINVS juxta verbum Moſis. Et mortuæ ſunt Ranæ de domibus, de (c) atriis, & de agris.

(c) Poteſt etiam legi, de villis.

Et collegerunt eas aceruatim, & (d) computruit Terra.

(d) Computruit pro fœtuit.

Et ad te, & ad populum tuum, & ad omnes ſeruos tuos intrabunt ranæ.

Dixitque Dominus ad Moyſen: Dic ad Aaron: Extende manum tuam ſuper fluuios, ac ſuper riuos & paludes, & educ ranas ſuper terram Ægypti.

Et extendit Aaron manum ſuper Aquas Ægypti & aſcenderunt ranæ, operueruntque terram Aegypti.

Fecerunt autem & malefici per incantationes ſuas ſimiliter: eduxeruntque ranas ſuper Terram Aegypti.

Vocauit autem Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis, Orate Dominum ut auferat ranas á me, & á populo meo: & dimittam populum, ut ſacrificet Domino.

Dixitque Moyſes ad Pharaonem: Conſtitue mihi, quando deprecer pro te, & pro ſeruis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ á te, & á domo tua, & á ſeruis tuis, & á populo tuo, & tantum in flumine remaneant.

Qui reſpondit: Cras. At ille: juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut ſcias, quoniam non eſt ſicut Dominus DEus noſter.

Et recedent ranæ á te, & á domo tua, & á ſeruis tuis, & á populo tuo, & tantum in flumine remanebunt.

Egreſſique ſunt Moyſes & Aaron á Pharaone: & clamauit Moyſes ad Dominum, pro ſponſione ranarum, quam condixerat Pharaoni.

Fecitque Dominus juxta verbum Moyſi, & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.

Congregaueruntque eas in immenſos aggeres, & computruit Terra.

SI verum, quod *Cicero* ſcribit ad *Atticum*. L. XV. Ep. 16. *Pluuias metuo, ſi vera ſunt noſtra prognoſtica, Ranæ enim* ῥητορεύσι, verum magis ῥητορεύειν heic Ranas, & coaxando per totam Ægyptum altiſſimi DEI deprædicare Gloriam, imò decantare, Pharaoni & Ægypto interitum vaticinari

Ranas intelligi debere per צְפַרְדְּעִים, non, ut quidam apud *Aben Eſram* voluere, *Crocodilos*, patet 1. ex conſenſu omnium Interpretum. 2. quia Hebrææ Vocis veſtigia ſeruant nomina Chaldaicæ, Syriacæ, Samaritanæ, Arabicæ Linguarum. In *Meninzk. Lex.* legimus p. 853. Ranam Arabibus nuncupari *Zæfdæ*, *Zyfdy*, *Zufdu*. & p. 3046. *Zæfady*, *Zæfadi*. Pl. *tæ Zæfdæ*; accedit & Polonorum *Zábá*, Arabicé *Diphda* legit. *Bochart. Hieroz.* P. II. L. V. c. 1. pro *diphardæ*, vel *diphrada* & ipſam Ebræam vocem צְפַרְדַּע Arabicæ vult originis. 3. in Ranas, & non in Crocodilos quadrat uniuerſa Hiſtoria, imo Aquaticas non terreſtres.

Circa productionem Animalium occurrunt bene multa, quæ mirandam DEI deprædicant tum Sapientiam, tum potentiam. Id inter alia, quod huc apprimé facit, quod generationes non ſint inſtantaneæ, ſed ſucceſſiuæ, & longam ſæpe menſium & hebdomadarum poſcant moram ad usque Inſectorum minimorum metamorphoſes, quia Lex hæc tardarum mutationum in naturam á Creatore ſummo eſt introducta, erunt per conſequens momentaneæ quæuis productiones miraculoſæ. Talem vidimus ſupra in ſerpentibus; talem nunc obſeruamus in Ranis, quarum generatio naturalis neceſſariò eſt præmittenda, ut tanto reddatur clarior ſupernaturalis, & in Iconibus ſiſtenda.

Primordium hujus Amphibii Fig. 1. eſt *ouum rotundum* & nigricans, alimento, quod ſperma Ranarum dicitur, circum fuſum.

Rumpitur hoc *ouum* Fig. 2. & *Gyrinus* incluſus caput per fiſſuram extrahit.

Fig. 3. ſeſe magis prodit idem.

Elapſo certo tempore ſeſe extricat prorſus vermiculus Ranæ, & in Aqua natare incipit Fig. 4. craſſo, obtuſoque capite. Tunc vocantur Ranunculi *Gyrini*, *Giryni*, γέρυνοι, γυρῖνοι, aliis *Ranulæ*, βατραχίδες, μολγίδες, nobis *Roſskköpfe*.

Fig. 5. exhibent ſe excreſcentiæ minutæ juxta caput, quæ ſenſim tamen euaneſcunt.

Fig. 6. apparent oculi ſub Microſcopio ſatis magni.

Fig. 7. rotundum oris veſtigium.

Fig. 8. Appendicula Inteſtinulo ſimilis, quæ Gyrinorum eſt excrementum.

Fig. 9. Maculæ per cutim ſparſæ, ſtriæque elegantes in cauda.

Fig. 10. Pedes poſteriores, quorum digiti adhuc tenui cute circumdati.

Fig. 11. Pedes quoque anteriores. Hoc tempore Rana cauda oblonga & quatuor pedibus inſtructa figura ſua mentitur lacertam.

Fig. 12. Exhibet caudam anguſtiorem.

Fig. 13. Ranam perfectam, cauda depoſita, membris omnibus exertis. vid. *Swammerdam Hiſt. Inſect.* p. 194. *Olig. Jacobæus obſerv. de Ran. & Lacert.* p. 6.

Aperit vel ſola hæc paulatina, menſtrua ſaltem, Ranarum Metamorphoſis oculos, ut productionem Exercitus illius Ranarum, quo DEVS contra Pharaonem uti voluit, habeamus pro miraculoſo. *Extendit Aharon* ad mandatum DEI *manum ſuam ſuper Aquas Ægypti, & aſcenderunt Ranæ, & operierunt Terram Ægypti.* Dictum factum: Non heic locum habuit ſucceſſiua illa euolutio; Creatio heic adeſt, non Generatio, Digitus DEI, non lentus ſiue tardigradus Naturæ motus.

Fuerunt Ranæ dubio procul in Ægypto, Aquis ſtagnantibus plena, frequentiſſimæ, ut non fuerit vel palus, vel ſtagnum in quo non fuerint obuia hæc amphibia, ſed ſunt nunc præter morem copioſiſſimæ, ut quemadmodum Gothi illi & Hunni olim inundarunt Europam, Ranæ fuerint, ubi Aqua cunque, etiam in Vaſis domeſticis. Judæorum ſi fides eſt traditionibus, ubicunque locorum erat puluis & Aquæ gutta, fiebat Rana, & cum in calice potum Aqua temperabant, ſtatim implebatur Ranis: Non enim hauſerant Ægyptii Aquam cum ſpermate, ſed puram vel colatam.

Miraculum, ut ſupra ſerpentum, ita heic Ranarum, multum minuit, & tantum non ſuffocat Philoſophia Scholaſtica *generatione ſua æquiuoca*, cui & patrocinatur incomparabilis aliàs *Bochartus*. Sane ſi non ex coitu duntaxat, ſed & ex limo & limoſis Aquis producuntur Ranæ, ſi, juxta *Ouidium Metam.* v. 375.

Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus, mox apta natando
Crura dat, atque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior ſuperat partes menſura priores.

Poterat adeo numeroſa progenies tribui naturalibus cauſis, fœcunditati ſingulari Limi Nilotici, forſan & concurrentibus ventis, influentibus ſideribus, diſpoſitioni Aeris productioni aptæ, calido-humidæ: Sane de limo Nili, ejusque fœcunditate multa prædicat citatus Poëta *Metam.* v. 422. ſeqq. Nec ad Ranas duntaxat ſed & ad *mures Nili* ubertatem extendit *Diodorus*. L. I. Sane Nilus πολύγονος dici poteſt, & ita cluet *Ariſtoteli*, *Straboni* L. XV. γόνιμος μᾶλλον ἑτέρων, etiam ſublata generatione æquiuoca, quam Experimentis indubiis & ratiociniis ſolidiſſimis ex omni Schola profligarunt moderni Scrutatores Naturæ, proin & miraculoſæ huic Ranarum productioni nouam afferunt lucem, ut non duntaxat, quod

quod *Bochartus* vult, in eo fuerit miraculum, quod 1. Ranas Nilus tanta copia produxit. 2. illas eo ipſo momento produxit, quo juſſus eſt. 3 Ranæ illæ naturali Elemento relicto ad hominum urbes & domos ſe contulerunt. 4. quod omnes die dicta funditus perierunt, ſed 5. in productione ipſa, quæ non fuit generatio, ſed Creatio.

Eſt res nec mira, nec noua, ſi Ranæ ex fluuiis & ſtagnis aſcendant in Terram, ſunt ἀμφίβια. Audi Ranam ipſam in βατραχομυομαχίᾳ

Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομὴν βατράχοισι Κρονίων,
Σιγῆσαι κατὰ γῆν, ἠὲ ἐφ' ὕδατι σῶμα καλύψαι.

Ancipitem enim ranis victum dedit Saturnius,
In terra ſalire, & in Aqua corpus tegere.

Sed aſcendere in domos, in cubicula, lectos, furnos, mactras, res eſt inſolita, & mira, ſi quæ. Ducitur Exercitus hic DEI, imo pellitur vi quadam θελάτῳ. Sed ridiculus R. *Juda* filius *Salom*, qui τὸ aſcendere de ſtatura intelligit non de ſitu. Urget alia difficultas, quomodo potuerint Hoſpites hi Amphibii ædium intima & arcana, clauſis oſtiis ac feneſtris, penetrare. Sed nodum mox, &, ſi ita tibi placet, feliciter ſoluit. R. *Ezechias* in *Semoth-Rabba*. *Si hac ratione id factum, non percuſſæ ſunt Magnatum domus, quæ ex Marmore & lapidibus cæſis conſtabant. Quin diſce Ranam ex Abyſſo aſcendentem marmori dixiſſe, da mihi locum, ut aſcendam, & Creatoris mei voluntatem exequar, & illo marmore diffiſſo aſcendebat.* Non minus ridiculi, qui ranas volunt irrepſiſſe per penetrationem dimenſionum, eſſentialem ſic materiæ proprietatem ſublatam prætendentes; illi item, qui Angelos, horumque miniſterium accerſunt, ſic autem miracula præter neceſſitatem multiplicant. Ranas vult *Bochartus*, vel *per parietum rimas, quomodo muros & colubros in ædes penetraſſe, vel etiam per oſtia, quæ ſemper clauſa eſſe non poſſunt.* Addo creatas fuiſſe in ipſis ædibus, & Ædium intimis, ubi fuit Aqua Nilotica in vaſis, quibuscunque. Pergunt, ut ſolent nugari Hebræi Doctores, & dicunt, non impetiiſſe duntaxat Ranas Ægyptiorum corpora, ſed in media horum viſcera ſubintraſſe. Quibus nollem contradicere, nî foret commentum. Nam æque poterat gutta aquæ Niloticæ in ipſo ventriculo mutari in Ranam, ac foris in quopiam Vaſe. Minus adhuc audiendi, qui unicam volunt Ranam exiiſſe é flumine, & poſt in tot, quot omnia ſtagna & riuos impleuerunt, examina eſſe diuiſam. Non minor forte hæc fuerit illa, de qua in *Bauâ Bathra*. c. 5. f. 73. b. quæ erat magna, ut pagus Hagaroniæ ſexaginta domorum deglutita mox á Dracone, Draco autem á Coruo. Nugarum nullus finis. Vult R. *Eliezer*, *Azariæ* filius, Ranam fuiſſe unicam, quæ ſibilo reliquas euocauit, ut venirent.

Quid ſi *Ranas pluiſſet?* Ceſſaret ſic omne miraculum, admiratio omnis. Sine nec exemplis caremus, nec authoritate. De denſiſſima ranarum pluuia circa *Pœoniam* & *Dardaniam* extat teſtimonium *Phœniæ*, qui *Ariſtotelis* fuit diſcipulus, apud *Euſtath.* in *Iliad.* L. I. p. 26. *Heraclidis Lembi* apud *Athenæum*. L. VIII. c. 2. imo &, ſi recentius deſideres teſtimonium *Plot. Nat. Hiſt. of Staffordshire* p. 23. Viri de Hiſtoria naturali Angliæ meritiſſimi, ut alios taceam. Exiſtimauerim ego latitare hic fallaciam non cauſæ ut cauſſæ. Concipi ſane nequit, quod ex ſpermate, licet ventorum vi in aëra ſublato, poſſint momento fieri illæ pro Ranarum generatione neceſſariæ Metamorphoſes, de quibus ſupra; vel ex halitibus Atmoſphæram replentibus formari oſſa, cutim, carnes, cor, hepar, viſcera omnia. Sudo cœlo, certa & adæquata Aeris conſtitutione, pluuia inſtante, vel lapſâ, multæ vias occupant Ranæ, ergo cœlo ſunt lapſæ. Bella conſequentia! Docent nos Naturæ obſeruationes, non Ranas ſolas, ſed quoque alia Animalia, Limaces, Vermes, Lacertas, illo tempore prodire é ſuis latebris.

Sunt *Ranæ* neque noxium Animal, neque venenatum. Dentibus carent, & aliis nocendi organis. Videtur id minuere plagæ grauitatem, imo vero quæruntur in cibum, & menſis etiam delicatulorum, inprimis Jejunii quadrageſimalis tempore, importantur. Sed propius Hiſtoriam inſpice, videbis, vix fuiſſe ſenſum, cui non moleſta fuerit Ranarum multitudo. *Vocans Pharao Moſen & Aharonem, dicit, Orate ad DOMINVM, ut auferat Ranas á me, & á populo meo, & dimittam populum, ut ſacrificent DOMINO* v. 8. *Horrendum*, verba ſunt *Bocharti, erat ſpectaculum, non ſolum agros, ſed & urbium plateas, atque ipſas domus videre, tam turpi agmine ſcatentes. Et aures fatigabat continua coaxatio; Nec palato ſapiebant cibi illarum contactu fœdati. Nocturnam quoque quietem interturbabant tam importunæ* σύγκοιτοι. *Teter denique mortuarum odor, ſæuam Mephitim exhalabat.* Graphicé hanc plagam deſcribunt Judæi *Philo Vit. Moſ.* L. I. *Joſeph. Ant.* L. II. c. 5. Et, quid quæſo fuiſſet mirum, ſi tanta calamitate preſſi Ægypto emigraſſent omnes inquilini, & alias Terras quæſiuiſſent. Ut ſane proſtant exempla Nationum â Ranis ſedibus ſuis pulſarum, *Ciuitatis* cujusdam *Gallicæ* apud *Plin.* L. VIII. c. 29. ex M. *Varrone*; *Abderitarum* in Thracia ap. *Juſtinum* L. XV. ex *Trogo*. *Pœoniorum* & *Dardaniorum* teſtibus ſupra citatis, *Aphthariatas* hos vocat *Agatharchides* L. V. c. 28. *Autoriatas Diodorus* L. III. *Ælian.* L. XVII. c. 41. Sed vix obſeſſis undique euadendi fuiſſet locus, hoſte omnes vias præcludente.

Sed quid de Ranis, quas produxere Incantatores? *Et fecerunt quoque ſic Magi incantationibus ſuis & adduxerunt Ranas ſuper Terram*

Ægypti. Fueruntne & hæ miraculosæ? Neutiquam meo judicio. Quid facilius fuit Pantomimis, quam Ranas aliunde allatas, quas forte in sinu gestabant, Pharaoni pro nouiter fabricatis offerre? Tribuerem id sane agilitati potius Magorum, quam Dæmonibus, quorum præstigiæ, quousque vires suas extendant non constat. Subueniret rursum præstigiatoribus Philosophia illa Scholarum, quæ ex putri limo ranas prouocat. Incertum, an Magos aduocauerit Rex in auxilium, ut plagam amolirentur, an ut experimenta eadem, quæ viri DEI facerent? Si prius, Dæmon non Medici sed carnificis vices gessit, nouis Ægyptum cumulans plagis. Sane Pharao á Magis suis delusus ad Mosen confugere fuit coactus v. 8. *Et vocans Pharao Mosen & Aharonem, Orate ad DOMINVM, ut auferat ranas a me, & a populo meo, & dimittam populum, ut sacrificent DOMINO.* DOMINO, de quo Idem Pyrgopolynices Exod. V. 2. *Quis est DOMINVS, ut audiam vocem ejus, & dimittam Israelem?*

Miraculo, id est potentissima DEI manu fuerunt Ranæ, ut Ægypto inductæ, ita sublatæ, ut videret Tyrannus, eundem esse, qui infligit & sanat. Et ut plenissimé de hoc persuasus esse posset Pharao, dat ei Moses temporis optionem, & præscribit ille diem, quo Ranæ amoueantur. Ostendere vult DEVS se esse, ut potentissimum agens, ita liberrimum. Ita condescendebat *Achazo* Regi Jes. VII. 11. *Ezechiæ* II. Reg. XX. 9. Petit Rex diem crastinum, ut is sit dies liberationis. Sed cur non præsentem? cur non momentum præsens? sunt enim & momenta pretiosa, & quo citiora, eo gratiora. Nugantur Judæi ex nimio erga Astrologiam judiciariam amore, sciuisse Pharaonem, quod stellarum constitutio Ranas in Ægyptum induxerit, & jam instare tempus amotionis, proinde ut tentaret Mosis vires, an Constellationibus sint superiores, procrastinasse illud tempus. Conjectat *Bochartus*, fortasse Mosen & Aharonem vocatos fuisse á Pharaone sub vesperam, nec ausum esse hanc liberationem petere instantaneam, quia rem tantam non credidit posse impetrari, nisi multis precibus. Alii alia. Quidquid sit, annuit petito. Moses, fide miraculorum pollens, spiritu DEI actus *clamat ad DEVM super Verbum Ranarum*, id est, ut vertimus, *propter Ranas*, propter Verbum, fidem, qua Moses se Pharaoni obstrinxerat, non certe propter importunas Ranarum locutulearum ὁλολυγόνας in medio Ægyptiorum corpore coaxantium, ut somniant Judæorum Magistri. Annuit precibus Mosis DEVS. *Et mortuæ sunt Ranæ de domibus de Atriis & de agris.* Vana de sublationis modo disquisitio, quemadmodum de modo inductionis. *Si spiritum his eripias, expirant, & reuertuntur in suum puluerem.* Ps. CIV. 29. Ranas fulmine subactas vult *Alcimus Auitus*, qui forte simile quid legit in *Batrachomyomachia.* Poterat DEVS Ranas annihilare, in Terram limumue resoluere, ad Nilum ejusque paludes relegare. Sed maluit has alieni criminis victimas interficere, ut mortuas ubique viderent Ægyptii, & digitum DEI agnoscerent. Tantus autem fuit numerus, *ut collegerint eas aceruatim, & computruerit terra.* Nugantur Judæi, unumquemque Ægyptiorum quatuor collegisse aceruos. Fœtore oppletum fuisse totam Atmosphæram Ægypti, quis dubitet? Ex innumeris in omni angulo Ægypti in putrilaginem redactis cadaueribus. Est, quem subiisset Admiratio, si subsecuta fuisset, ut familiaris ibi est pestifera lues, secuta sæpius locustarum examina mortua.

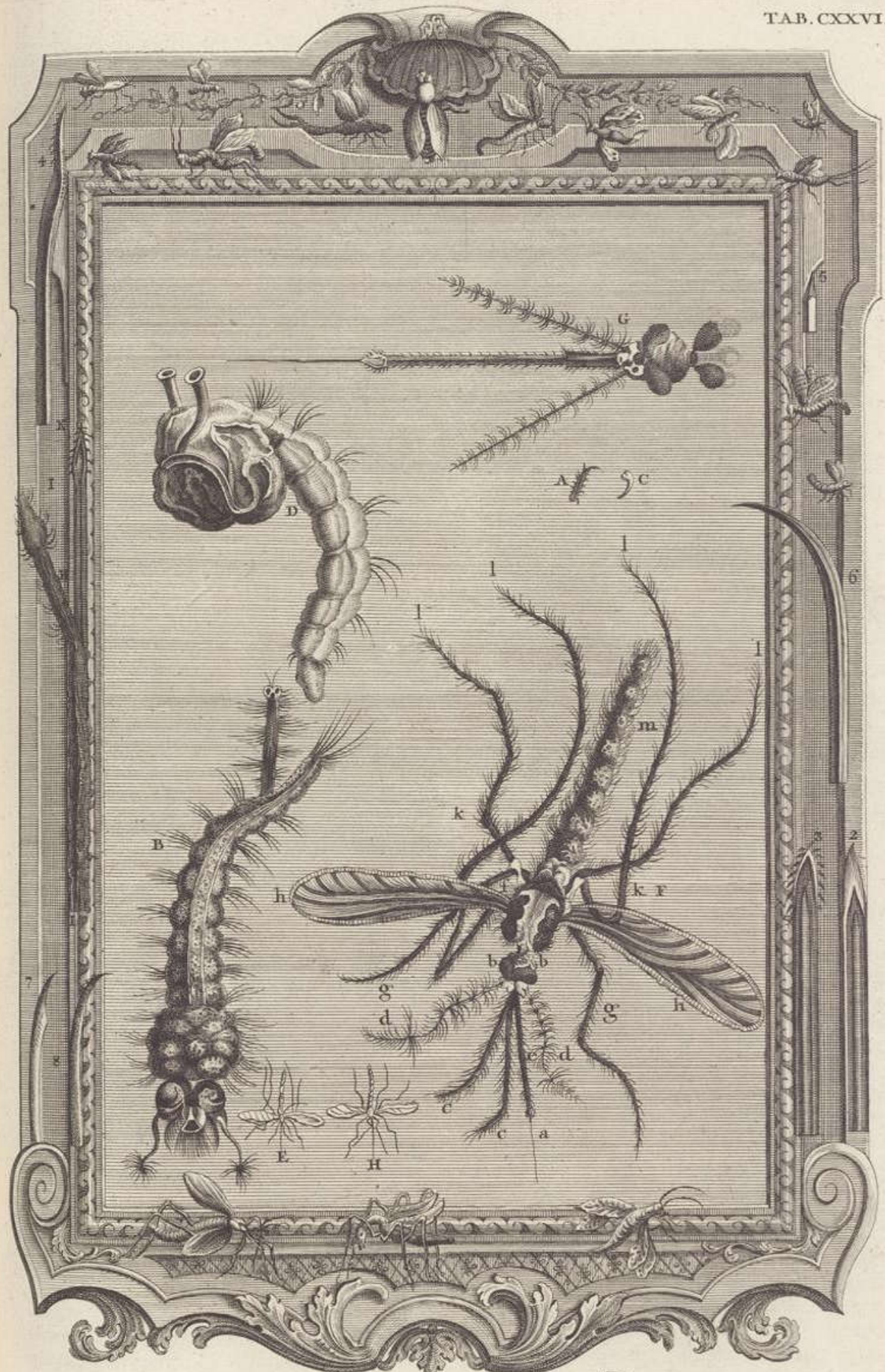

EXODI Cap. VIII. v. 16-19.
Cinnim, σκνικες Culices.

II. Buch Mosis Cap. VIII. v. 16-19.
Schnacken.

L.A. Fridrich sculp.

TAB. CXXVI.

Exod. Cap. VIII. verſ. 16-19.

Et dixit DOMINVS ad Moſen: dic ad Aharonem: Extende baculum tuum, & percute puluerem Terræ, ut vertatur in pediculos per totam Terram Ægypti.

Et fecit ſic & extendit Aharon manum ſuam cum baculo ſuo, feriitque puluerem Terræ, & redactus eſt in pediculos, tam in Hominibus, quam jumentis. Omnis puluis Terræ verſus eſt in Pediculos in tota Terra Ægypti.

Et fecerunt quoque ſic Magi incantationibus ſuis, ut producerent pediculos, ſed non potuerunt. Fuerunt itaque pediculi in Hominibus & jumentis.

Dixerunt ergo Magi ad Pharaonem: Digitus DEI hic eſt. Et induruit cor Pharaonis, & non audiuit eos, quemadmodum loquutus fuerat DOMINVS.

Dixitque Dominus ad Moyſen, loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute puluerem Terræ: & ſint ciniphes in uniuerſa terra Ægypti.

Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens, percuſſitque puluerem terræ, & facti ſunt ciniphes in hominibus & in jumentis: omnis puluis terræ verſus eſt in ciniphes per totam terram Ægypti.

Feceruntque ſimiliter malefici incantationibus ſuis, ut educerent ciniphes, & non potuerunt. Erantque ciniphes tam in hominibus, quam in jumentis.

Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic, induratumque eſt cor Pharaonis, & non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus.

OBuiæ ſunt magnæ ſæpe difficultates, ut de rebus maximis, ita & de minimis. Occurrunt heic parui puncti animalcula כִּנִּים *Cinnim* in textu dicta, ſed qualianam ſint, multum diſceptatur.

Græci in Moſe & Pſalmis Σκνῖπες reddunt, hinc Autor Libri Sapientiæ C. XIX. 10. ἐξήγαγεν ἡ γῆ σκνῖπα. *Origenes Homil. de Decem Plagis* habet *Scinipes*, *Hieronymus Sciniphes*, *Ciniphes*. Et ita Veteres omnes. Eſt autem σκνὶψ vel κνὶψ *Culex* ex Ulmo, Quercu & Ficu naſcens. Θηρίον vel θηρίδιον κωνωποειδὲς memoratum *Theophraſto Hiſt.* L. III. c. 14. L. IV. c. 17. Dioſc. L. I. Arabibus *bak* & *bakka*, item *bækk* & *bækkæt*. *Meninzk. Lex.* 2643. 5956. Eſt & Græcum σκνὶψ æquiuocum, & á *Galeno* aliquoties uſurpatur pro vermiculo, á quo vites infeſtantur. Sed hi ſunt proprié ἴπες non σκνῖπες. Sané ſi כִּנִּים ſunt σκνῖπες, intelligendi erunt Culices illi, circa paludoſa & aquoſa loca imprimis degentes, Hominibus Animantibusque infeſti, ſeu ἐμπίδες, quorum maxima alias in Ægypto copia, qui *Bellonium* cum comitibus ita circa Cairum vexauere, ut Exanthematibus correpti viderentur *Obſ.* L. II. c. 35. qui *Myuntem* urbem vaſtauere, *Acarnenſes* urbe ſua depulere, ut legitur apud *Pauſaniam in Achaicis*.

Nondum quidem euoluta plene integra *Culicum* Hiſtoria, interim ex *Jonſtono Inſect.* Tab. X. varias in margine ſiſto ſpecies, & ex *Swammerdam Hiſtor. Inſect.* p. 95. *culicem aquaticum*, ubi A. ſiſtit vermiculum, e quo culex naſcitur, naturali, B. aucta per Microſcopium magnitudine. C. Nympham ex vermiculo, naturali, D. aucta magnitudine cum ſingulis ſuis partibus, Capite, thorace, ventre infimo, oculis, aculeo, antennis, alis, pediculis. E. culicem maſculum, naturali, F. aucta magnitudine, ubi de capite prodit medias inter particulas prominulas aculeus a. Oculi præmagni b. Antennæ in 12. nigricantes globulos diuiſæ, lanugine quadam circumueſtitæ ſeu piloſæ. c. comites aculeo particulæ d. é fronte prominentes, triplici articulatione diuiſæ, itidem piloſæ.

piloſæ. e. eſt aculei vagina. f. Thorax, qui continet Pedes, g. alas. h. & binas appendices ſeu malleolos i. Pediculi k. 7. conſtant articulis, & deſinunt in duos uncinatos unguiculos, l. inueſtiti ſquammulis Lanuginoſis. Alæ membranoſæ cinguntur limbo lanuginoſo. Venter infimus m. in 8. articulos, uti quoque in Vermiculo & Nympha diuiſus, prorſus lanuginoſus. G. exhibet Culicem fæmellam auctâ, H. naturali magnitudine. Corrigit *aculeum* Swammerdamianum *Leeuwenhœk. Exper.* & *Contempl.* p. 148. Vultque culicem aculeum ſuum non euibrare, ſed thecam ſeu vaginam ex altero latere aperire, aculeumque non eſſe unicum, ſed veluti quadruplicem ex 4. partibus diſtinctis conſtantem. Siſtit l. thecam & aculeum in extremo hamatum & n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. partes ſeu organa, é quibus integer aculeus componitur, tum ſeparata ab inuicem, tum in vario ſitu exhibita: unde conſtat, culices profundius lædere, quam vel pediculos, vel pulices, & aculeis extractis, cuteque mox clauſa neceſſario ſequi tumorem, ſanguine é vaſculis læſis extrauaſato: Eſſe Culicem ζῶον ἀργαλεώτατον, κνησμὸς ἐπιποιῶν ἀηδεῖς καὶ βλαβερωτάτας, *Animal moleſtiſſimum, injucundos & valde noxios pruritus excitans.* Phil. L. I. Vit. Moſ.

TAB. CXXVII.

SEd non ſunt כִּנִּים *Culices* verum *Pediculi.* Rationes, quæ pro his militant ſunt apud *Bochartum* ſequentes, porro excutiendæ. Non in σκνίπας proprie dictos, neque in ἐμπίδας, paluſtres Culices, quadrant, quæ refert Moſes de ortu τῶν *Cinnim* é puluere Terræ; quod tamen Argumentum mihi non videtur ſtringere. A naturali generatione ad miraculoſam productionem non valet conſequentia; Sed æque naturalis productio eſt é puluere Terræ: quinimo poſſet inuerti in ſenſum prorſus contrarium, & dici, voluiſſe DEVM oſtendere, ſe non eſſe alligatum ad ordinarias Leges Naturæ, & ex puluere ſicciſſimo producere poſſe, quæ ſolitus Naturæ curſus profert ex limo, imo, quid dico? ex puluere? ex Nihilo. 2. Quod Cinnim legantur fuiſſe in *Hominibus* & *Jumentis*, quod Pediculis conuenit magis quam culicibus, qui licet & Hominibus & Jumentis ſint infeſti, iis tamen non conſtanter ut pediculi, adhæreſcunt; πάρεισι, καὶ ἀ πάρεισι, ὁμᾶ δὲ φέυγεσι καὶ μένεσι καὶ περιπτεύεσι τὸν ἄνθρωπον τῶ πτερῶ, *adſunt & abſunt, ſimulque fugiunt & manent, aliisque hominem obequitant*, ut ſcite *Achilles Tatius.* Sed nec hoc argumentum eſt demonſtratiuum. Plaga certe fuit magna, imo maxima, ſi integri adfuere culicum exercitus, ſi unicum hominem ambiit turma, ſi auolantibus poſt illatum ictum 50. adfuerunt illicò 100. alii, ſuis quique aculeis parati. 3. Pediculis fauet Etymologia כּוּן *Cun*, in Niphal נָכוֹן *nachon*, ſignificat *ſtabile* eſſe & *firmum.* Sunt proin כִּנִּים *firmum* & *ſtabile* Animalculum δυσαφαίρετον ἀπὸ τῦ σώματος *Ariſtot. Hiſt.* L. V. c. 31. Habet hoc Argumentum non majus pondus, quam alia ex Grammatica deſumta. 4. Talmudicis כִּנָּה *cinnah* eſt *pediculus.* 5. ab eodem verbo כּוּן vel Pihel כִּוֵּן ortum videtur Græcum κόνις pro *lende* ſeu *ouo pediculi.* Forte & ex כִּנִּים facta κικνία μικρὰ φθειρία pro κιννία vel κνία. Sed eſt & hoc Argumentum precarium. 6. ex כִּנִּים factum כִּנָּם *Cinnam* cum M. epenthetico pro pediculorum copia, Exod. VIII. 17. Addo ex permutatione Literarum N. & L. ortum eſſe Arabum *Kehle Meninzk.* Lex. 4105. forte & *kælez* apud eundem p. 3746. *kæmkam, kæmkamet, kæmlet* p. 3762. 7. Autoritas adeſt Joſephi, qui φθειρας habet, Chaldæorum, *Jonathanis* & *Onkeloſi, Syri, Samaritani, Arabum & Hebræorum* omnium Lexicographorum, *Mahommetanorum*, &c. quod ſtringit præ omnibus Argumentum.

In pediculorum genere non ſubſiſtit amiciſſimus quondam mihi, νῦν ἐν ἁγίοις *Mich. Frid. Lochner* in ſua de *phtiriaſi Cordis Plinii Valeriani Commentatione Miſcell. Curios.* Cent. VIII. Obſ. 1. ſed ſpeciem ipſam determinat, quod fuerint hi Ægyptiorum pediculi non vulgares Capitis, ſed ferales, Arabibus *Filiæ durouz* id eſt, ſuturarum aut commiſſurarum dictæ, & Zecca, quam vocem à fugendo deriuat *Ferrarius Orig. Ling. Ital.* p. 318. quaſi *fugica, Zicca. Piatulæ, Platulæ* Italis, Vaſconibus *Pezzoladæ*, Gallis *Morbions*, Germanis *Filzläuſe, Blattläuſe*, quod pediculorum genus non in Inguine tantum nidulatur, ſed in omnibus partibus capillaturâ conſeptis.

Imo vero conjectare licet, fuiſſe hos pediculos כִּנִּים non unius generis, ſed multiplicis & multiuarii *Hominibus* & *Jumentis.* Occaſionem huic conjecturæ dant modernorum Naturæ Scrutatorum obſeruationes, quæ certos nos reddunt, eſſe non hominibus duntaxat, ſed & ſingulis Animantibus, Bobus, Equis, Canibus, Ouibus, Capris, Piſcibus, Inſectis, Auibus ſuos pediculos. Ita ut Commentarii locum ſuppleret tota, qua late patet, pediculorum Hiſtoria. Hæc meditatio ſi locum habet, Brachium τῦ παντοκράτορος magis adhuc, quam ſi in una ſubſiſteremus ſpecie, manifeſtat. His cogitatis & ſubſcribit magnus *Bochart*

EXODI Cap. VIII. v. 16-19.
Cinnim, pediculi.

II. Buch Mosis Cap. VIII. v. 16-19.
Läuse.

I. G. Penz sculps.

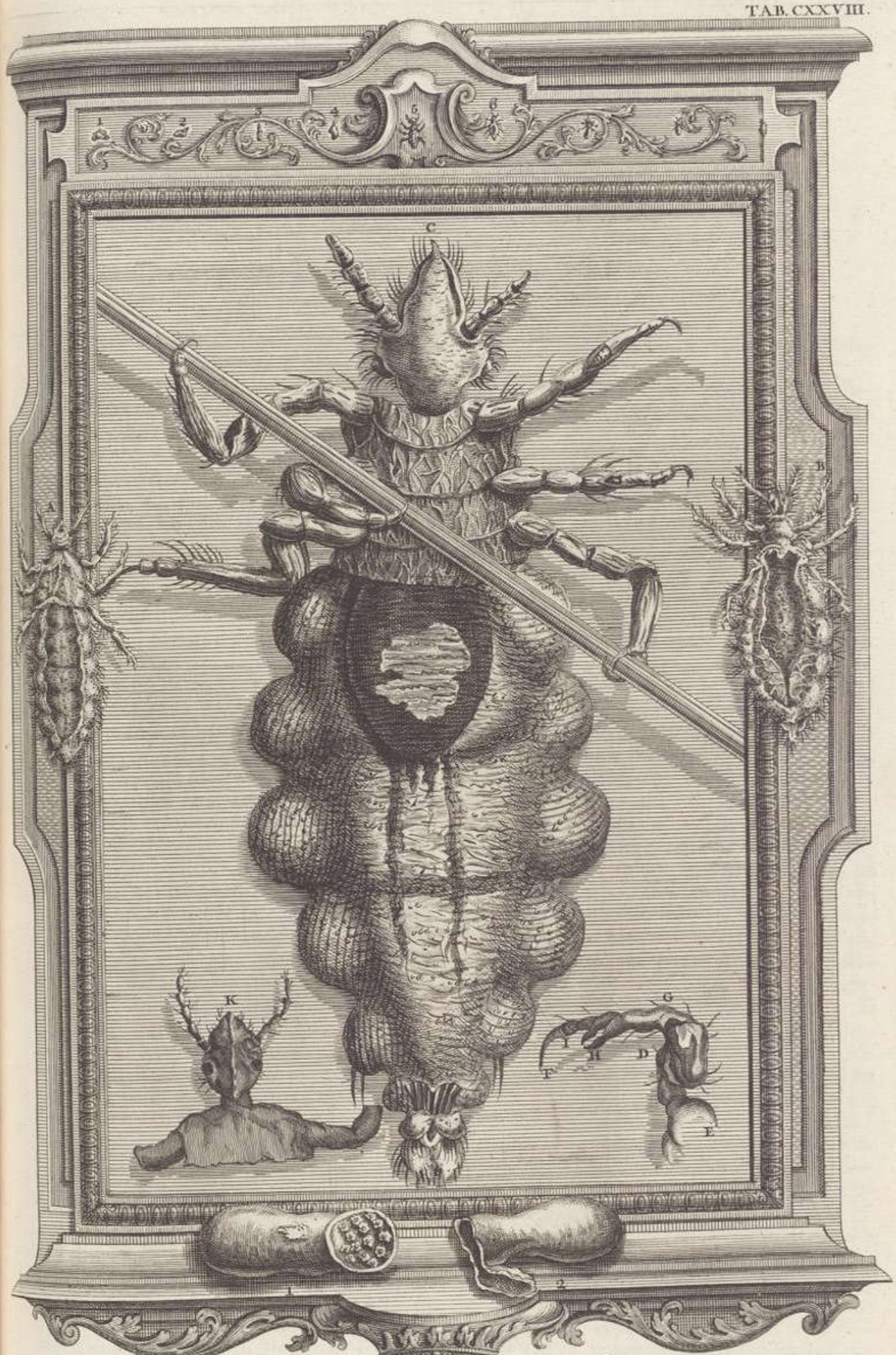

EXODI Cap. VIII. v. 16-19.
Pediculi Genesis.

II. Buch Mosis Cap. VIII. v. 16-19.
Natürliche Lauß-Zeugung.

I. A. Fridrich. sculp.

chart Hieroz. P. II. L. IV. c. 18. En interim ex *Redi Opere intorno agli Inſetti* Tav. 19. aliquot ſpecies aucta magnitudine deſignatas, quæ Ægyptios coronæ inſtar ambiunt.

A. Piatulam.
B. Pediculum Capreoli.
C. Cameli.
D. Aſini.
E. Arietis Africani.
F. Gallinæ Guineenſis.
G. Cerui.
H. Tigridis.

TAB. CXXVIII.

INterim é re erit præſenti, & illuſtrando miraculo ſeruiet mira *Pediculi* vel vulgatiſſimi ſtructura & generatio. Ortus animalculo huic ex *Lende*, Fig. I. qui illi pro ouo. Adeſt hoc magnitudine & naturali, & ſub microſcopio aucta, in ſuperficie externa veluti botryoidibus quibusdam particulis inæquale. Fig. 2. Lendem exhibet hoſpite ſuo, qui jam exiit vacuam. Unde ſtatim patet cita & generatio, & multiplicatio, quæ anſam dedit veriverbio, pediculum 24. horarum ſpatio abaui ac tritaui perſonam ſuſtinere. Fig. 3. ſiſtit pediculum ipſum, Nympham ouiformem. Fig. 4. eundem paulo majorem. Fig. 5. ſtatæ ætati proximum. Fig. 6. perfectæ ætatis, qui tralucens eſt prorſus, & conſpectui ſiſtit interanea quæque, etiam venas, arterias, Inteſtina contortuplicata. A. exhibet pediculum, prouti videtur á tergo. B. inuerſum. Pleniorem deſcriptionem ſi deſideres, adi *Swammerdam Hiſt. Inſect.* p. 64-169. Majoris formæ, vel maximæ pediculum ſiſtit Fig. C. ex *Hook. Microgr.* p. 211. Fig. D. unam e ſex ungulis pediculi ex *Leeuwenhœk Contin. Epiſt.* p. 70. ubi E F G. eſt magnus Unguis, quo pediculus neceſſe habet in corpore nullis crinibus obſito, ad apprehendendum ſupremam cuticulam, ut aculeum, quem in capite conſeruat, & mediante quo ſanguinem é cute extrahit, vi quadam corpori imprimat, & partibus H. ac I. crines veluti digitis prehendat. Unde patet, cur milites pluuia madidi magis á pediculis infeſtentur, quam tempeſtate ſicca? quando pediculus aculeum ſuum ex capite ſine ore in cutem deducit, tum á veſtibus in corpus non eſt comprimendus, ſed laxo illi opus eſt loco, ad anteriorem corporis ſui partem, quam incuruare non poteſt, multo minus, quod alias ſæpe fit, in capite conſiſtere, proinde cum alimentum hoc modo recipere nequeat, cuti ſæpe iſtum infigit aculeum, quem in poſteriore corporis parte gerit, & pruritum excitat. Ex ejusdem Lyncei Viri *Experim. & contempl.* p. 386. ſiſtitur Fig. K. pediculi caput, in quo videntur duo Oculi admodum nigri, duo perfecta cornua, articulata, pilis obſita, papilla item, quam Pediculus eſurus paulo longius educit, & ex qua aculeum ſuum profert. Fig. L. exhibet aculeum extra Papillam prolatum, Thecâ veluti incluſum, in extremo aliquantulum fiſſum.

Demit haud parum miraculo æquiuoca Scholarum generatio. Certiſſimi ſumus pediculum generari ex ouo, & in eo jam eſſe formatum actu, non ἐκ τῶν σαρκῶν, *é carnibus putrefactis*, ut voluit *Ariſtoteles Hiſt. Anim.* L. V. c. 31. non ἐξ αἵματος διαφθαρέντος, *ex ſanguine corrupto*, ut *Theophr. de cauſ.* L. II. c. 12. L. XXVI. c. 13. non ex ſudore & ſordibus, quod ſtatuêre *Galenus* L. I. de *compoſ. Med.* c. 7. *Auicenna Can.* L. IV. *Fen.* 7. *Tr.* 3. c. 26. Aliud eſt, naſci in his omnibus, ὅταν ὑγρασία πολλὴ ἐν τῷ σώματι ᾖ, *cum in corpore multa eſt humiditas*, ut *Ariſtoteles* ait, aliud ex, aliud dare locum & habitaculum Animalculis corpus exeſuris, aliud eſt materia ipſa, & cauſa formans. Diſtant hæc in immenſum. Creatio adeſt & in generatione ordinaria, relatiuè nempe ad primam pediculi productionem, adeſt & in immediata hac pediculorum, qui Ægyptios, eorumque jumenta infeſtarunt, productione, ergo Miraculum. Non permittit infiniti artificii ſtructura, quam hunc ipſum in finem exhibui, ut ſentiamus aliter. Valuit & hæc argumentandi ratio apud *Plinium.* L. XI. c. 2. ubi de *Culice.* Non erit textus ipſe extra rhombum, quia ſunt, qui per כנים *Culices* explicant. *In magnis ſiquidem corporibus, aut certe majoribus, facilis officina ſequaci materia fuit. In his tam paruis, atque tam nullis, quæ Ratio, quanta Vis, quam inextricabilis perfectio? ubi tot ſenſus collocauit in culice? & ſunt alia dictu minora. Sed ubi viſum in eo prætendit? ubi Guſtatum applicauit? ubi Odoratum inſeruit? Ubi vero truculentam illam & portione maximam vocem ingenerauit? qua ſubtilitate pennas adnexuit? prælongauit pedum crura? depoſuit jejunam caueam, uti aluum? auidam Sanguinis & potiſſimum humani ſitim accendit? Telum vero perfodiendo tergori, quo ſpiculauit ingenio? Atque ut in capaci, cum cerni non poſſit exilitas, ita reciproca geminauit arte, ut fodiendo acuminatum pariter, ſorbendoque fiſtuloſum eſſet.*

Uti DEVS voluit ad compeſcendos Ægyptios, & grauiter puniendos ἕτως ἀφανέσι, καὶ ἠμελημένοις ζώοις, tam vilibus & contemtis animalculis, ſeu culices fuerint, ſeu pediculi, non Urſis, Pardis, Leonibus, Aſpidibus, Crocodilis,

dilis, aliàs Nili incolis: eligere quod ſolet, media imbecillima, ſed ea viribus dotare ſummis; ut de Hoſtibus ſuis triumpharet eò glorioſius, eorumque ſuperbiam magis retunderet. Et forſitan afflicti præ aliis tum Sacerdotes, tum Magi Ægyptii. Forſan in plagæ hujus memoriam tertio quoque die corpus eradere ſolent Sacerdotes, ἵνα μήτε φθεὶρ μήτε τι ἄλλο μυσαρὸν ἐγγίνηται φι θεραπεύσι τὰς Θεὰς, *ne Deos colentibus pediculus aut quid aliud inſit immundum*, ut ſcribit *Herodotus*. L. II. c. 37. & eosdem lineis veſtibus indui tradit *Plutarchus in Iſide*, quia linum eſt ἥκιστα φθειροποιὸν minime pediculos gignit.

Manifeſtauit & in hoc DEVS potentiam ſuam, quod Magi cum omni ſua arte pantomimica ſuccubuerint, ingenuè profeſſi *digitum DEI hîc eſſe*. En quam proferunt Hebræi Doctores rationem! Quod Diabolus non dominatur ſuper creaturam, quæ Hordei grano ſit minor. Sed quam ridiculam! Nonne & Muſcæ ſæpe grano Hordei ſunt minores, & tamen ipſi Hebræi Diabolum *Beelzebub*, *Muſcæ Dominum*, appellitant? Non potuere producere magi pediculos, quia DEVS noluit, imo nec pantomimos agere, ut ante, quia ligauit eorum agiles manus. Hunc *digitum DEI* δάκτυλον ΘΕΟΥ. Luc. XI. 20. *Spiritum, Virtutem DEI* agnouiſſe dicitur in lethali morbo & proprio & fœdiſſimo Exercitus ſui *Antiochus Epiphanes*. Digitus autem DEI hic idem eſt ac *manus DEI, ut cognoſcant hanc eſſe manum tuam, te DOMINVM feciſſe hoc.* Pſal. CIX. 27. Teſtantur hac ipſa confeſſione Magi, Moſen eſſe DEI Prophetam, ſe vero Θεομαχεῖν. Et tamen veritatem in injuſtitia detinent, DEI ſeruis pro viribus obſiſtere pergunt, ut in eos quadret illud *Medeæ*:

— — Video meliora proboque
Deteriora ſequor.

TAB. CXXIX.

Exod. Cap. VIII. verſ. 21. 22. 24. 29. 30. 31.

Alioqui non dimiſeris populum meum, en ego mittam in te, in ſeruos tuos, in populum tuum, & in domos tuas varii generis Inſecta, & implebuntur domus Ægyptiorum varii generis Inſectis, deinde & terra ipſa, in qua ipſi ſunt.

22. Et ſeparabo in die illa Terram Goſen, in qua populus meus habitat, ut in ea nulla ſint inſecta, ut intelligas, quod ego ſum DOMINVS in medio Terræ.

24. Fecitque DOMINVS ſic, & venerunt varii generis Inſecta, atque ea grauia in domum Pharaonis & in domum ſeruorum ejus, & in omnem Terram Ægypti, & corrupta eſt Terra ab Inſectis illis.

29. Et dixit Moſes, Ecce ego egrediens á te, rogabo ad DOMINVM, ut recedant Inſecta hæc á Pharaone, á ſeruis ejus, & á populo ejus cras, modo Pharao ultra ne fallat, ac populum ſacrificatum DOMINO non dimittat.

Quodſi non dimiſeris eum, ecce ego immittam in te, & in ſeruos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne genus muſcarum: & implebuntur omnes domus Ægyptiorum muſcis diuerſi generis, & uniuerſa terra, in qua fuerint.

Faciamque mirabilem in die illa Terram Geſſen, in qua populus meus eſt, ut non ſint ibi muſcæ, & ſcias, quoniam ego Dominus in medio Terræ.

Fecitque Dominus ita: Et venit muſca grauiſſima in domos Pharaonis & ſeruorum ejus, & in omnem terram Ægypti: corruptaque eſt terra ab hujuscemodi muſcis.

Et ait Moyſes: Egreſſus á te, orabo Dominum, & recedet Muſca á Pharaone, & á ſeruis ſuis, & á populo ejus cras, veruntamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum ſacrificare Domino.

30. Et

EXODI Cap. VIII. v. 21-31.
ערוב Plaga Muscarum.

II. Buch Mosis Cap. VIII. v. 21-31.
Arob, die Mucken-Plage.

I. G. Pina sculpt.

30. Et exiit Moſes à Pharaone, & orauit ad DOMINVM.
31. Et fecit DOMINVS juxta Verbum Moſis, & abſtulit Inſecta illa à Pharaone, à ſeruis ejus, & à populo ejus, ut ne unum quidem ex eis ſupereſſet.

Egreſſusque Moyſes á Pharaone, orauit Dominum.
Qui fecit juxta verbum illius: & abſtulit muſcas á Pharaone, & á ſeruis ſuis & á populo ejus, non ſuperfuit ne una quidem.

VOcatur Inſectum, vel Inſecta, noua hæc Ægyptiorum plaga, in textu originali עָרֹב, Græcis κυνόμυια, quæ vox alias *impudentem* notat, eſt enim nihil impudentius *Muſcâ & Cane*. *Ælian.* L. VII. c. 19. *Heſychius* κυνόμυια ἀναιδὴς, καὶ ἰταμὴ καὶ θρασεῖα, τοσαῦτα γὰρ τὰ ζῶα ὁ κύων καὶ ἡ μυῖα. Sed hic κυνόμυια eſt muſcæ ſpecies, *Muſca canina*. Sic & Pſal. LXXVII. 45. Pſalm. CIV. 31. Non abſimilis *Tabano*, μύωπι, quod conſtat ex *Æliano Hiſt.* L. IV. c. 51. VI. c. 37. *Homeri Scholiaſte* in *Odyſſ.* χ'. Deſcribit hanc *Philo Vit. Moſ.* L. I. ut δεκτικὸν καὶ ἐπίβελον ζῶον, καὶ γὰρ πορρώθεν μετὰ ῥοίζε, καθάπερ βέλος εἰσακοντίζεται, καὶ ἐμπίπτουσα βιαίως, ἓν μάλα ἐγκείμπτεται, *mordax & inſidioſum animal, nam é longinquo in teli morem cum ſtridore fertur, magno impetu ruens (cuti) maximé hæret.* Exiſtimat *Bochartus Hieroz.* P. II. L. IV. c. 15. eſſe *Muſcas* illas majores, quas *militares*, στρατιώτιδας, & *canes*, κύνας vocari dicit *Lucianus*, quæ τραχύτατα τὸν βόμβον καὶ τὴν πτῆσιν ὠκύτατα, *ſonitu aſperrimæ & volatu velociſſimæ*. Apud *Euſtathium* nonnulli per ι ſcribunt κινόμυια. Mutat *Hieronymus* κυνόμυιαν in κοινόμυιαν, *Epiſt.* 35. ad *Suniam* & *Fretellam*, ut ſignificet Muſcarum omne genus. Sed κυνόμυιαν conſtanter legunt *Hieronymo* antiquiores. Vocem deriuat Philo non á canina impudentia, ſed quia canibus maximé infeſta. *Plin.* L. XI. c. 38. *Eſt & volucre canibus peculiare ſuum malum, aures maximé lancinans, quæ defendi morſu non queunt.* Has deſcribit *Mouſetus Inſect. Th.* c. 11. & *Aldrouand. Inſect.* L. III. c. 1. *Muſcæ caninæ*, inquit, *aluô ſunt tumida, & plurimo plenæ ſanguine, quem ex Animalium corpore flagrantiſſime exugunt, ut ex earum acutiſſimis, & dolorificis morſibus Homines etiam ſæpe percipiunt.* Muſca hæc Canum Anglis vocatur *a Dogge Fiye*, Germanis *Hundsfliege*, *Hundsmuk*, Polonis, *Pſia mucha*, & *à Mouſeto* deſcribitur, quod careat proboſcide, verum illius loco geminos dentes, ut Veſpæ, habeat, quos alté infigat cuti. Arabibus *Sadſa* vocatur, á nocendo & *Sira* quaſi hirſuta, diciturque Camelos, Aſinos & Canes inuadere. Turcis *Sezat Meninzk.* Lex. 2789.

Sufficit multis non una Muſcarum ſpecies, imo nec genus, עָרֹב *colluuiem* volunt Inſectorum. Aquila παμμυῖαν, *Hieronymus omne genus Muſcarum, Muſcas diuerſi generis, Muſcam omnimodam.* Arabes *mixturam ferarum, venenata Inſecta, & reptilia omnis generis.* R. *Selomo omnes venenatorum Animalium ſpecies, Serpentum puta & Scorpionum ſimul permiſtas: AbenEzra feras omnes maleficas permiſtas ut Leones, Lupos, Urſos & Pardos. Jonathan in paraphraſi mixturam beſtiarum agri.* Primus hujus Sententiæ Author *Joſephus* L. II. c. 5. θηρίων παντοίων καὶ πολυπρόπων, ὧν εἰς ὄψιν ἀδεὶς ἀπηντήκει πρότερον τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμισεν. *Regionem eorum feris omnis generis & multiformibus impleuit, in quorum conſpectum antea nullus inciderat.* Placent nobis Tigurinis generali titulo *Inſecta, Unzifer.* His omnibus multa opponi poſſent, aliis plus, aliis minus. Excludendæ ante omnia feræ majores, Leones, Pardi, Urſi, Lupi, quæ aut potuiſſent foribus occluſis urbibus ac domibus arceri, aut ſi irrupiſſent vi, horrendam edidiſſent ſtragem: nec agminatim irruunt, imo nec ſe inuicem tolerant, quod & contra ſerpentes & ſcorpiones objici poteſt. De mixtura ſiue colluuie nihil ſacer codex. Militat potius contra v. 31. *Et abſtulit Inſecta illa* עָרֹב *á Pharaone, á ſeruis ejus & á populo ejus, ut ne unum quidem* (ne unus quidem עָרֹב) *ex eis ſupereſſet.* Reſtringi proin debet ad certum Animalium genus ad κυνόμυιαν.

Immiſit DEVS Pharaoni עָרֹב כָּבֵד *Cynomyjam grauem* i. e. multam, numeroſam, muſcarum caninarum numeroſiſſimum exercitum. Idem grauitatis ſenſus occurrit. Geneſ. L. IX. Exod. IX. 1. X. 14. Hab. III. 3. I. Reg. III. 9. Coll. cum 2. Paral. I. v. 10. Eſt & Latinis *graue multum, valde.* A graui hoc Exercitu dicitur *Terra* Ægypti *corrupta*, deuaſtata, continens pro contento, Terra pro incolis. Ita explicat Pſaltes Pſal. LXXVIII. 45. *Immiſit in eos turbam Inſectorum, quæ vorarent illos.* Sap. XVI. 9. Ὅυς μὲν γὰρ ἀκρίδων καὶ μυιῶν ἀπέκτεινε δήγματα, Perditi autem Ægyptii, quia aculeis puncti undique, & ſanguine exſucti. Et quis ſcit annon creatis his à DEO Cynomyiis indita præter ordinem fuerit major, dolorifica valde & venenata vis? Videtur ita ſenſiſſe *Philo* memorans Θείαν πρόσβολὴν — Θείαν ἐπιφροσύνην, ἣ τὸ ζῶον ὥπλιζε *á DEO comitatum impetum — DEI impulſum, qui hoc animal armauerat.*

Sunt hæ Cynomyiæ immediatum Diuinæ potentiæ & juſtiſſimæ Nemeſis productum. De omni Muſca hoc ἐν παροδῷ notandum ex Naturæ Hiſtoria, non cito generari juxta Le-

ges Naturæ. Easdem ſubeunt & paulatinas Muſcæ mutationes, quas Apes, Veſpæ, Culices. Hæ autem non cooperante ſingulari Aeris & Anni temperie, ſed a Moſe prædictæ, & veluti ἀπὸ μηχανῆς vocatæ, *venerunt* turmatim *in domum Pharaonis, & in domum ſeruorum ejus, & in omnem Terram Ægypti.* Accedit ſingularis prorſus, & vires Naturæ altiſſimé ſuperans circumſtantia v. 22. *Separabo in die illa terram Goſen, in qua populus meus habitat, ut in ea nulla ſint inſecta, ut intelligas, quod ego ſum DOMINVS in medio terræ.* Et quemadmodum DEI juſſu venerunt ingrati hi Hoſpites, ita & abierunt. Egrediens à Pharaone Moſes *rogat ad DOMINVM ut recedant Inſecta hæc á Pharaone & ſeruis ejus, & á populo ejus cras*, & ecce ad preces Viri DEI DEVS *abſtulit Inſecta illa á Pharaone & ſeruis ejus, & á populo ejus, ut ne unum quidem ex eis ſupereſſet* v. 31. Eſt hæc circumſtantia attentione tanto majori digna, quia Ægyptus teſte *Bellonio.* Obſ. L. II. c. 47. Muſcarum eſt diues. Quorſum autem hæ deuenerint, an ab Angelo quodam, ventoue θυελλάτῳ in Mare fuerint præcipitatæ, an in Libyæ vicina deſerta pulſæ, determinare non licet.

In margine videre licet inter varias majoris moduli Muſcas:

Fig. I. Muſcam caninam.

Fig. II. Aculeum muſcæ equinæ, prouti ſub Microſcopio conſpicitur ex *Leeuwenhœk Experim. & contempl.* p. 152.

TAB. CXXX.

Exod. Cap. IX. verſ. 3-6.

Ecce manus mea erit ſuper pecora tua, quæ ſunt in agro; in Equis, in Aſinis, in armentis & gregibus Peſtilentia (erit) grauiſſima.

Et ſeparabit DOMINVS inter pecora Iſrael, & inter pecora Ægypti, ut non moriatur ex omnibus, quæ ſunt filiorum Iſrael, quidquam.

Et poſuit DOMINVS certum tempus, dicens, cras faciet DOMINVS rem hanc in terra.

Fecit igitur DOMINVS poſtero die rem hanc, & mortuum eſt omne pecus Ægypti: & de pecore filiorum Iſrael ne unum quidem mortuum eſt.

Ecce manus mea erit ſuper agros & ſuper equos, & aſinos & camelos, & oues & boues peſtis valde grauis.

Et faciet Dominus mirabile inter poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his, quæ pertinent ad filios Iſrael.

Conſtituitque Dominus tempus, dicens: cras faciet Dominus verbum iſtud in terra.

Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die, mortuaque ſunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus vero filiorum Iſrael nihil omnino periit.

TYrannum hactenus & Terram Ægypti afflixit DOMINVS Ranis, pediculis, Cynomyiis: debebant illæ terroris plus inferre, quam damni, & ἐκτοξευοντες Claſſicum canere; iſti aſpectu ſuo, numeroſa copia, & aculeis cuti infixis Ægyptiis fieri moleſti, hæ, illis & iſtis nil proficientibus aculeos profundius ad carnem uſque infligere, & majores excitare dolores. Sunt hæ viæ DEI admirandæ. Commonefacit TER OPTIMVS peccatores mortales per Prophetas ſuos & miniſtros, ut heic Pharaonem per Moſen: Verbis nil proficientibus pergit MAXIMVS ad Verbera, ſed & tum caſtigat punitque per gradus.

Poſtquam Ranæ, pediculi, Muſcæ caninæ inanes contra Cor Pharaonis fecere inſultus, mittit DEVS exercitum animalculorum infinite paruorum, quæ majores edere debebant ſtrages, quam Animalia & Animalcula iſta omnia. Ex Hypotheſi loquor illorum, qui peſtem & hominum & Pecorum verminio animato adſcribunt, lancinanti omnia & erodenti, partes fluidas & ſolidas deſtruenti, com-

EXODI Cap. IX. v. 3-6.
Lues pecuaria.

II. Buch Mosis Cap. IX. v. 3-6.
Die Vieh-Seuche.

J. G. Pintz sculp.

EXODI Cap. IX. v. 8. 9. 10. 11.
Bubones peſtilentiales.

II. Buch Moſis Cap. IX. v. 8. 9. 10. 11.
Peſt-Beülen.

I. A. Fridrich. sculpſ.

compagem corporis totius breui ſoluenti. Verminoſa hæc lues, ſi verminoſa eſt, de quo adhuc ſub judice lis, peruertit prorſus motum ſanguinis tum inteſtinum, tum circularem, deſtruit ſecretiones, lancinando partes neruoſas, ſpaſmos infert & conuulſiones, & erodendo Bubones, Carbunculos, cauſatur, citamque inducit Mortem. Formidanda inprimis eſt incredibilis horum Animalculorum multiplicatio, conueniens equidem Naturæ Legibus. Quo minora ſunt corpora animata, eo eſt generatio numeroſior, & citior; quó majora mole, eo & tardior & numero minor. Exemplum vidimus ſupra in pediculis, qui ſpatio 24. horarum fiunt Abaui. Seu Animalcula ſint cauſa Peſtis, ſeu Salia corroſiua, ipſa ſui paruitate veluti tot inuiſibiles é manu DEI vibratæ ſagittæ maximos & terrores inferunt & damna maxima. Curioſas, ſi quis, de hac lue obſeruationes habet *Carolus Franc. Cogroſſi nella ſua nuoua idea del male contagioſo de' Buoi* quæ prodiit A. 1704. inprimis vero hanc materiam exhauſit *D. Jo. Kanold* Medicus Uratislauienſis in *kurzer Jahr-Hiſtori von den Seuchen des Viehes*, Budiſſin, 1721. 8.

Sed Exercitus hi DEI, ſi ſunt animati, varii ſunt generis, non unius: dantur lues, quæ graſſantur tantum in bouino genere, aliæ in Equino, aliæ in ouillo. Sed heic aggrediuntur indiſcriminatim, quicquid ex Brutis carne conſtat, venis & Sanguine. *Manus* DOMINI fuit *ſuper pecora, quæ ſunt in Agris, in Aſinis, in Armentis* & *Gregibus.* Eſt lues adeo uniuerſalis extraordinarii quid, ſed fuit hæc inſuper miraculoſa. Patebit id ex circumſtantiis. Lues omnis peſtifera pecorum non transmittitur, niſi per contagium, nec hoc niſi per contactum, & ſic, uti & peſtis Hominum, tranſit ex Prouincia in Prouinciam, ex pago in alium, ex uno ſtabulo in aliud, hinc omne fere præcautionis momentum conſiſtit in interruptione commercii, in ſeparatione Animalium infectorum a mundis, proſcriptione Locorum á lue tactorum. Sed heic inficitur ſimul & ſemel, imo proſternitur, omne Ægyptiorum pecus, *& mortuum eſt omne pecus Ægypti.* Nec ſerpſit, ut ſolet malum pedetentim, contigit fatalis ille ſimul & uniuerſalis ictus præciſo & prædicto tempore. *Poſuit* DOMINVS *certum tempus dicens, cras faciet DOMINVS rem hanc in terra.* Nec opus habebant Iſraelitæ cuſtodibus limitaneis, non Commiſſariis, qui examinent Atteſtata tranſeuntium tum Hominum, tum Jumentorum, multo minus fuiſſet mancipiis illis licitum, vulgare Mandata, quæ juris ſunt Majeſtatici, & Ægyptiorum pecora á Terra Goſen prohibere. Aheneus murus fuit ipſe DEVS. *Separabit DOMINVS inter pecora Iſrael, & inter pecora Ægypti, ut non moriatur ex omnibus, quæ ſunt filiorum Iſrael, quidquam — Et ecce! de pecore filiorum Iſrael ne unum quidem mortuum eſt.*

TAB. CXXXI.

Exod. Cap. IX. verſ. 8. 9. 10. 11.

Et ait DOMINVS ad Moſen & Aharonem: Accipite vobis volas veſtras plenas fauilla fornacis calcariæ, & ſpargat eam Moſes cœlum verſus coram Pharaone.

Eritque puluis ſuper uniuerſam Terram Ægypti, ut fiat in Homine & jumento Apoſtema germinans ulcera in uniuerſa Terra Ægypti.

Et tulerat fauillam de fornace calcaria, ſteteruntque coram Pharaone, & ſparſit eam Moſes cœlum verſus, & facta ſunt Apoſtemata germinantia ulcera tam in Hominibus, quam jumentis.

Et dixit Dominus ad Moyſen & Aaron, tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cœlum coram Pharaone.

Sitque puluis ſuper omnem Terram Ægypti, erunt enim in hominibus ac jumentis ulcera & veſicæ turgentes in uniuerſa Terra Ægypti.

Tuleruntque cinerem de camino & ſteterunt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cœlum, factaque ſunt ulcera veſicarum turgentium in hominibus & jumentis.

Magi non poterant conſiſtere coram Pharaone, quoniam fuerunt Apoſtemata in Magis, & in omnibus Ægyptiis.

Nec poterant malefici ſtare coram Moyſe propter ulcera, quæ in illis erant, & in omni terra Ægypti.

ALtius rurſus in graduali pœnarum ſcala ſcandit juſtiſſimus DEVS, Ægyptios affligens *apoſtematibus & ulceribus* שְׁחִין פֹּרֵחַ אַבַעְבֻעוֹת *ulcere germinante inflationes.* Non videntur inflationes hæ ulceroſæ *Bubones* vel *carbunculi peſtilentiales*, ſed tumores inflammatorii cum veſicis vel puſtulis in cute eleuatis, fero acri urente plenis; Fuit hoc malum, quod in Peſte perrarum, commune Hominibus & jumentis, moleſtum potius quam lethale: nil legimus de ſtrage magnâ vel hominum vel pecorum: imo vero, quod rurſus in Peſte rarum, obambulare poterant Ægyptii; Magi ſtitiſſe quidem ſe videntur coram Pharaone, ſed non conſtiterunt, ſcilicet absque inſigni doloris ſenſu & ſigno.

Sed qualecunque fuerit malum, fuit miraculo inductum. *Accipere* quidem debebant DEI miniſtri *volas plenas fauilla fornacis calcariæ (cineris de camino) & ſpargere eam cœlum verſus coram Pharaone, ut eſſet puluis ſuper uniuerſam terram Ægypti.* Aſt nemo non videt, ſignum potius hoc fuiſſe Iræ diuinæ, quam medium inducendi mali. Nullus heic naturalis nexus inter cauſam & effectum, fuliginem ſparſam & Peſtem, vel malum Peſti analogum. Tantum abeſt, ut *Fuligo* ſit potius Antidotum. Sane *Spiritum Fuliginis* oleoſum in dira illa Gallica Peſte, quæ Maſſiliam primum inuaſit, adhibuere haud infelici ſucceſſu pro ſudorifero. Et carbunculis imponi ſolet fuligo, Sal & Albumen oui. Spiritum fuliginis in lue pecorum laudant vel ſolum, vel Nitro, Theriaca & Aceto mixtum *Achat. Valent. Romeiſen von der Viehſeuche* §. 10. p. 13. *Kanold Jahr-Hiſtori der Viehſeuchen*, p. 77. Adde, quod malum hocce infeſtauerit omnes Ægyptios nullo habito diſcrimine vel Ætatis, vel Sexus, vel Temperamenti, vel dignitatis, neminem autem Iſraelitarum. Adoranda heic, ut in omnibus Plagis, Manus Altiſſimi.

Commoda heic ſe offert occaſio explanandi ſpecialius diram, quæ *Peſtis* nomine venit, Luem.

Prima fit mentio morbi truculentiſſimi, *Peſtis* Exod. V. 3. *Et dixerunt: DEVS Ebræorum vocauit nos, licet nobis quæſo, ut eamus iter trium dierum in deſertum, & ſacrificemus* DOMINO DEO *noſtro, ne forte accidat nobis Peſtilentia, aut Gladius.* Morbi, cujus originem ex oriente per omnes Peſtis, quæ quidem Europam unquam deuaſtauit, Hiſtorias pulchré demonſtrarunt egregii Viri *Kanoldus* Uratislauienſis, & *Aſtruc* Monſpelienſis, uterque occaſione Peſtis diræ in Gallia Annis 1720. & 1721. furentis, ille quidem *in Sendſchreiben von der Peſt in Marſilien, mit einigen reflexionibus, ſonderlich von dem wahren urſprung der Peſtilenz aus und in Orient. Leipzig*, 1721. hic *dans ſa diſſertation ſur l'origine des Maladies epidemiques, & principalement ſur l'origine de la peſte. Montpelier*, 1721. Longum nimis foret heic & inſerere, quæ doctiſſimi illi viri, Amici mei optimi, hac de re in medium proferunt; Id imprimis urgeo argumentum, quod ex textu citato deſumi poteſt. Allegat Moſes in conſpectu infenſiſſimi Regis pro argumento dimiſſionis obtinendæ perſuaſorio Peſtem, morbum Ægyptiis certe haud incognitum, æque cognitum ac eſt bellum, malum mundo coæuum. Quis eſt quæſo, qui ſibi perſuadere poſſit, loqui Populi Iſraelitici procuratorem, imo DEI Oratorem extraordinarium, de re prorſus Regi & Ægyptiis ignotâ, quam certè riſu exploſiſſet Rex à veri DEI cultu, & populi Iſraelitici petito alieniſſimus? Imo vero ex propoſitione Oratoris inferre licet, Peſtem, quam in Proſcenium ducit, Morbum fuiſſe maximé notum, Ægypti endemium, & forte tunc vel in Ægypto, vel in vicinia jam graſſatum, quandoquidem profectionem populi proponit tanquam remedium abigendæ Peſti idoneum. Malum leue quodpiam nec curaſſet Rex, nec propoſuiſſet vel comminatus fuiſſet Moſes. Produci debebat argumentum, quo dari poſſet ſupplicationi pondus. Omnino inferre licet, tantæ fuiſſe violentiæ & obſtinationis hunc morbum, ut omnem Medicorum hactenus adhibitorum curam eluſerit, nec ſuperſtes ſit aliud, quam ſupremi DEI, ſumma deuotione colendi, auxilium, idque ὡς ἀπὸ μηχανῆς.

Diriſſimam luem tum inter Homines tum pecora, graſſantem fuiſſe Θεήλατον, tum Ægypto endemiam, conſtat ex ipſa plagarum Ægypto infligendarum & inflictarum Hiſtoria. Exod. IX. 3. *Ecce manus DOMINI erit ſuper pecora tua, quæ ſunt in agro, in Equis, in Aſinis, in Camelis, in armentis & gregibus, Peſtilentia (erit) grauiſſima*, quæ pœnâ mox effectui fuit data v. 6. *ut mortuum ſit omne pecus Ægypti:* pœnâ ordinariâ, quam quidem experti fuerint hactenus Ægyptii, longe major ac grauior. Clarius, quod volo, conſtat ex Deut. XXVIII. 21. *Adhæreſcere faciat tibi DOMINVS peſtem* Coll. cum v. 27. *Percutiet quoque te DOMINVS ulcere Ægyptiaco;* ad quem locum plura ſuo loco. Ex pluribus aliis locis pœnarum comminatoriis in Veteri

Veteri Codice reperiundis colligere facile eſt, fuiſſe Peſtem tum in Ægypto, tum vicinis Prouinciis, Morbum omnibus cognitum.

Confirmat hanc theſin omnis omnium Ætatum Mundi Hiſtoria, adeo quidem, ut ſint, qui pleno jure *Ægyptum* pro *patria Peſtis* agnoſcant. *Ægyptiorum loca ſæpiſſimé á Peſte atrociter deuaſtari, — imo illius Gentis Peſtem aliis omnibus ſæuiorem atrocioremque eſſe,* teſtis eſt *Proſper Alpinus*, qui per aliquot annos Medicum ibi egit, de *Medicina Ægypt.* L. I. c. 15. licet *ex proximis finitimisque locis ſæpe aſportari* (nempe Græcia, Syria, Barbaria) *& in Aegypto ſponte rariſſime naſci* contendat, & quæ ex Barbaria in Ægyptum veniat, omnium eſſe ſæuiſſimam. De *Peſte*, tanquam morbo Ægypti endemio plura habent Octauian. *Roboretus de Febre peticulari.* p. 151. 152. qui & ipſe fuit αὐτόπτης; *Chriſtoph Fürer von Haimensdorf Reiſe nach dem gelobten Lande; Mich. Angelus Andriollus*, qui & ipſe in Turcia degit, *de Febr. & morb. acut.* L. IV. c. 2. Cairi, ubi quotannis ſæuit malum A. 1580. *Sex ſeptemue Menſium ſpatio ſoooooo. Hominum peſte periiſſe*, ſcribit *Alpinus* l. c. & *Joh. Tucher Reiſe ins Heilige Lande* in populoſiſſima & ampliſſima hac duorum milliarium Germanicorum in diametro urbe quotidie 20000. ad 30000. Letho fuiſſe datos; conferri poſſunt *Joh. Helfreich Reiſe ins gelobte Land, von Walsdorff Turkiſch Landſtürzer.*

Quænam *cauſa* ſit primordialis Peſtis inde ab antiquiſſimis temporibus in *Aegypto*, vel etiam aliis vicinis, tum Orientalibus, tum Meridionalibus, Prouinciis graſſantis, Quæſtio eſt ſolutu difficillima. Quæſiuerit illam Theologus in particulari judicio quodam diuino, Ægyptiis plagam hancce bene meritam imponente, & in μνημόσυνον conſtans veritatis atque Juſtitiæ Diuinæ ad hos usque dies conſeruante: dixerit alius, eſſe hoc ſui generis venenum á Creatore alicubi, ut heic, in orbe Terrarum depoſitum, inde veluti ex Promtuario in alias Terras, Prouidentiæ ductu, transferendum. Sunt hæc Præſuppoſita, quæ ſuas patiuntur difficultates, & probam demonſtrationis vix ſuſtinent. Eſt venenum hocce peſtilentiale adeo ſubtile, ut ſenſus omnes fugiat, adeo occultum, ut ad hunc usque diem, quo hæc ſcribo, ne ex perniciosiſſimis effectis manifeſtari potuerit, & fortè Secula tranſitura ſint ante, quam vel cauſa, vel ſpecifica huic malo remedia fuerint detecta. Inter cauſas Ægypto applicabiles Phyſicas adduci equidem poteſt ardor Climatis ingens, quem ſuffere non poſſent Prouinciæ illius incolæ, niſi certis anni temporibus temperaretur tum ab inundante Nilo, tum á Ventis ſeptentrionalibus, qui Campſim illos meridionales ardentiſſimos Menſibus Martio, Aprili, Majo cuncta feré ad putredinoſam fracedinem diſponentes ſufflaminent: Venti proin ipſi ab Arabia deſerta & Arenoſa ſpirantes: Nili ipſius Aqua á Junio usque in Septembrem ſtagnans, limoſa, tandemque in putrilaginem abiens: modus Ægyptiorum viuendi, non, ut Europæi ſolemus, in ædificiis editioribus, ſed depreſſis admodum, ventilatione carentibus, imò cauernis ſubterraneis: Diæta praua in aqua ſtagnante, carnibus bubulis & Camelinis, Piſcibus fracidis, caſeo putri, aliisque id genus conſiſtentis, unde & præ nimia infarctione cachectici ſæpe euadunt, & leproſi, quæ omnia fuſé expoſita legas in laudati *Kanoldi Marſill. Peſt.* p. 67. Ex iis, quæ adduxi hactenus, certiſſimum hoc eſt, DEVM Ter Maximum cauſam eſſe juſtiſſimam flagelli hujus efficientem. Clarum id ex Exod. V. 3. IX. 15. Leuit. XXVI. 25. Num. XVI. 46. XXV. 9. Jer. XIV. 12. XXI. 6. XXIX. 17. 18. LI. 1. Ezech. V. 12. XIV. 19. 2. Reg. XXIV. 15. Habac. III. 15.

TAB. CXXXII.

Exod. Cap. IX. verſ. 18-26.

Ecce ego depluam cras hoc ipſo tempore grandinem grauiſſimam, qualis non fuit in Ægypto ab eo die, quo fundata eſt usque in præſens.

En pluam cras hac ipſa hora grandinem multam nimis: qualis non fuit in Ægypto, á die, qua fundata eſt usque in præſens tempus.

Mitte igitur & coge pecus tuum, & quicquid ruri habes, quicquid vel Hominum vel jumentorum inuentum ruri fuerit, nec in domo collectum, ſuper illos deſcendet grando & morientur.

Mitte ergo jam nunc, & congrega jumenta tua, & omnia quæ habes in agro: homines enim & jumenta, & uniuerſa, quæ inuenta fuerint foris, nec congregata de agris, ceciderítque ſuper ea grando, morientur.

Qui itaque é ſeruis Pharaonis Verbum DOMINI metuit, curauit, ut ſerui ſui, & pecus ſuum domum fugerent.

Qui timuit verbum Domini de ſeruis Pharaonis, fecit confugere ſeruos ſuos, & jumenta in domos.

Qui vero cor ſuum ad Verbum DOMINI non adcommodauit, reliquit ſeruos ſuos & pecora ſua in agro.

Qui autem neglexit ſermonem Domini, dimiſit Seruos ſuos & jumenta in agris.

Et ait DOMINVS ad Moſen: extende manum tuam verſus cœlum, ut ſit grando in tota terra Ægypti, ſuper Homines, ſuper jumenta, & ſuper uniuerſam Herbam agri in Terra Aegypti.

Et Dixit Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam in cœlum, ut fiat Grando in uniuerſa Terra-Aegypti ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem Herbam agri in Terra-Aegypti.

Et extendit Moſes baculum ſuum verſus cœlum, & DOMINVS, edidit tonitrua & Grandinem, diſcurritque Ignis per Terram, & depluit DOMINVS grandinem ſuper Terram Aegypti.

Extenditque Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua & grandinem ac diſcurrentia fulgura ſuper terram: pluitque Dominus grandinem ſuper Terram-Aegypti.

Et fuit Grando & Ignis ſeſe recipiens intra Grandinem, grauiſſima quidem, & qualis non fuerat per totam Terram Aegypti, ex eo tempore, quo facta eſt gens.

Et grando & ignis miſta pariter ferebantur: tantæque fuit magnitudinis, quanta ante nunquam apparuit in uniuerſa Terra-Aegypti, ex quo gens illa condita eſt.

Et percuſſit Grando illa in uniuerſa Terra Aegypti omne quod fuit in agro, tam Homines, quam jumenta, ſed & omnem Herbam

Et percuſſit grando in omni Terra-Aegypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine uſque ad jumentum: cunctamque herbam agri per-

EXODI Cap. IX. v. 18.-26.
Grando Ægyptiaca.

II. Buch Mosis Cap. IX. v. 18.-26.
Egyptischer Hagel.

I.A.Fridrich. sculps.

agri percuſſit grando, & omnia ligna campi confregit.

Duntaxat in Terra Goſen, in qua fuerunt filii Iſrael, non fuit grando.

percuſſit grando, & omne lignum regionis confregit.

Tantum in Terra-Geſſen, ubi erant filii Iſrael, grando non cecidit.

POterat Maximus & juſtiſſimus DEVS, quod v. 14. 15. minatur, *mittere omnes plagas ſuas in cor Pharaonis, & in ſeruos ejus, & in populum ejus, ut intelligeret, quod non ſit ſui ſimilis in univerſa terra — percutere Pharaonem & populum ejus Peſte, & exſcindere é Terra*, verbo, & Tyrannum & ſubditos funditus delere ſimul & ſemel, idque innumeris modis. Sed placuit ipſi Pharaonem *conſtituere, ut oſtenderet ei potentiam ſuam, & ut enarraretur nomen ſuum in uniuerſa Terra.* v. 16. Inſigni & demonſtratiuo Juſtitiæ, Longanimitatis, & prouidentiſſimæ Sapientiæ exemplo. Debebat Pharao ante tranſire per varios variarum pœnarum gradus, quam deleri, & hoc ipſo Potentia Summi Numinis eo magis glorificari. Ex plagarum Ægyptiis inflictarum ſerie occurrit nunc ſupra naturalis prorſus tempeſtas grandinoſa, Fulguribus & Fulminibus miſta.

Eſt *Grando* ordinarius Naturæ effectus, ſtillarum pluuialium in deſcenſu á Vento Boreali, vel alio frigidiori correptarum conglaciatio. Sed diſtingui debet Grando á Grandine. Eſt Ægyptus regio ubi raro, in Mediterraneis ſcilicet, Pluuia cadit, nunquam Grando. *Rariſſime glacies, neque nix, neque Grando ibi viſitur, cum Aer careat tanta frigiditate, qua hæc gigni queant. Alpin Medic. Aegypt.* L. I. c. 7. p. 11. b. Quid Climatum diuerſitas, imo vel ſitus locorum conferre poſſit ad Grandinis productionem, docent vel ipſæ Regiones Heluticæ, ut non neceſſe ſit transmigrare propterea in Ægyptum, Aſiamue aut Africam. Sunt ex noſtris Prouinciis eæ imprimis Meteoro huic vaſtatori obnoxiæ, quæ Boreæ liberum concedunt Acceſſum, ut ſunt Cantones Tigurinus, Bernenſis. Rarior eſt longe grando in vallibus, quæ Alpibus ſunt interjectæ. Eſt ratio Phænomeni haud obſcura. Eſt Aer in Vallibus profundioribus Alpinis compreſſior, & calidior, ut Grandinem, quæ ex altiori Atmoſphæra decidit, reſoluat in Pluuiam, prohibeatque guttas labentes, ne congelentur. Hæc ratio, cur in iis ſpeciatim Vallibus, quæ ab ortu protenduntur in Occaſum, Grando ſit admodum rara, uti in *Valleſia*. *Veſenæ* ad Riuerium lacum adeo rarum hoc Meteoron, ut teſtati ſæpe fuerint mihi incolæ, vix bis intra 40. annos lapſam fuiſſe Grandinem. Plura habeo hanc in rem in *Meteorologia Heluetica*. His in locis notabilis & repentinus Barometri lapſus non Grandinem prædicit, ſed denſam duntaxat Pluuiam, vel tempeſtatem pluuioſam, Auſtrique regimen. Heic autem nîl legitur prorſus de ullo naturali indicio, ex quo quidem Ægyptii potuiſſent inferre ſecuturam vel Granedulam, nedum adeò exorbitantis magnitudinis Grandinem. Sed DEVS ille etiam Gentilibus *nubicoga* dictus, *ecce ego depluam*, inquit, & quidem *cras hoc ipſo tempore*, hac ipſa diei hora, *Grandinem grauiſſimam, qualis non fuit in Aegypto ab eo die, quo fundata eſt, usque in præſens.* Duplex heic miraculi indicium, unum in præciſo tempore, alterum in reipſa. Tanta autem fuit DEI Optimi longanimitas, ut moneri juſſerit Tyrannum á fatali pernicie. *Mitte igitur & coge pecus tuum & quicquid ruri habes, quidquid vel hominum, vel jumentorum inuentum ruri fuerit, nec in domo collectum, ſuper illos deſcendet Grando, & morientur.* Et ecce prognoſtico, quod Moſes DEI juſſu fecit, præciſé reſpondit effectus!

Porro excuſſam legimus hanc Grandinem *ad extenſum á Moſe baculum verſus Cœlum.* Obmutescat heic omnis Philoſophus & Harpocratem agat. Nullus heic nexus inter cauſam & cauſatum, vel potius ſignum & ſignatum, & minor longé, quam in illo, *Baculus ſtat in angulo, ergo cras pluet.* Extenſo vix baculo DOMINVS *edidit Tonitrua & Grandinem.*

Præbet ſingularis prorſus tempeſtatis hujus grandinoſæ diſpoſitio nouum omnipotentiæ Diuinæ argumentum. Hiſtoricus noſter αὐτόπτης ſimul & tanti miraculi Inſtrumentum emphaticis valde triſte hoc emergens exprimit terminis. *DOMINVS edidit tonitrua & Grandinem, diſcurritque Ignis per terram, & depluit DOMINVS Grandinem ſuper Terram Ægypti. Et fuit Grando & Ignis ſeſe recipiens intra Grandinem, grauiſſima quidem, & qualis non fuerat per totam Terram Aegypti, ex eo tempore, quo facta eſt gens.* Fundatur Miraculi & Dignitas & Eſſentia in incongruitate rei ad Ægyptium Clima. Exceſſiuum poſcebat frigus Grando, in illa Regione nunquam expectandum, & tamen intermicat grandini frequentiſſimus Ignis. Quod Globi ſunt miſſiles Urbi obſeſſæ, id fuere Ægypto maſſæ ingentes Grandinis & fuminei Globi. Pyrotechnia fuit Diuina. In grandinoſa quidem tempeſtate intercurrunt, fateor, ſæpe glomeres fulminei, qui magnasquò vadunt, & ſtupendas edunt ſtrages; Sed eſt, obſerua probé, differentia ut inter Grandinem & Grandinem, ita & inter fulmina & fulmina, imo infinita tanta, qualis inter opera, ut vocamus Naturæ & miracula. Interim Phyſici eſt, & ſibi & aliis repræſentare, quo-

modo DEI juſſu armamentarium illud Diuinum, Atmoſphæra repleri ſubito debuerit particulis aqueis, nitroſis, ſulphureis, mineralibus aliis, colligi hæ in denſas atro colore ſubrubentes Nubes, confringi hæ & diſcerpi, frangi & reſolui à forti Zephyro in Aere rarefacto prius á Vento meridionali, inſequi autem mox frigidiſſimus Boreas, qui denſo agmine labentes guttas congelauerit in glaciales moles. Interea dum temporis colligi debuere ſulphureæ, nitroſæ particulæ, in glomeres ignitos, rapidiſſimo motu accendi; medias inter tenebras micare fulgura, vibrari fulmina, murmurare Tonitrua.

Non prætereunda eſt emphaſis vocis יָלַךְ *ambulauit, iuit, diſcurrit*, quam nos reddimus *ſchieſſen, euibrari*, motui celerrimo Fulminis adæquatæ, quem Experientia Fulminis approbat; videmus quippe, momento citius vibrari fulmineum ignem ex apice Turris Arborisue ad baſin, in ſegmenta dilacerari obuia Ligna, Tegulas Tecti ſummoueri, metalla denſiſſima liquari, ſaxa craſſiſſima forari, ut nihil ſit in hac Terra, quod tantæ vi reſiſtere queat.

Occupari debebat & terreri non *Viſus* duntaxat á fulmineis hinc inde vago motu diſcurrentibus Ignibus, ſed & *Auditus* ab innumeris Aeris tremefacti commotionibus & repercuſſionibus, & Mens ipſa tum á *Fulminibus*, tum á *Tonitrubus*, Pſal. XVIII. 14. 15. *Tonabat é cœlis DOMINVS, & Altiſſimus edebat vocem ſuam, Grandinem atque carbones ignitos. Sagittas ejaculabatur, disjiciebatque eos, fulgura multa, quibus conſternatos eos reddidit.* Fuit certe terrificum hoc Phænomenon non fortuitus Atomorum in Atmoſphæra concurſus, ſed, Regii Pſaltis eloquio ſimul & elogio ſepties repetito, *Vox* DOMINI. Pſalm. XXIX. 3.

Grandinis ordinariæ & naturalis eſt, certum quendam ferire tractum, ad quem venti vehiculo ſeu impetu fertur, & proſtant vel nulla, vel pauciſſima Grandinis integræ alicui Prouinciæ fatalis Exempla, minus adhuc Regno. Id eſt, quo Ægyptiaca hæc ſe diſtinguit. *Percuſſit grando illa in uniuerſa Terra Aegypti omne, quod fuit in agro, tam Homines, quam jumenta, ſed & omnem Herbam agri percuſſit Grando, & omnia ligna campi confregit.* Cœcus ſit oportet, qui non heic digitum DEI videt. Et ex effectibus judicare certo licet, aliquot librarum fuiſſe grandineas moles, imo pro auctæ magnitudinis ratione majori vi in Terram dejectas.

En aliud Diuini Miraculi indicium! *Duntaxat in Terra Goſen, in qua fuerunt filii Iſrael, non fuit Grando.* Heic, ut in reliquis quoque Plagis ſilet Philoſophia omnis attonita. Fuit DOMINVS Prouinciæ huic aheneus murus, intergerinus inter Ægyptum & Goſen, populum ſuum & Hoſtes, paries.

Attentione, imo & ſtupore digna ſunt & *duratio & ceſſatio.* Tranſire ſolent grandinoſæ Tempeſtates paucis minutis. Heic vero durauit hæc diu, tamdiu nempe, ut potuerit v. 27. *vocare Pharao Moſen & Aharonem*, obſtinationem ſuam confiteri, *orare* per viros DEI DOMINVM, *ut ſatis eſſet Grandinis & Tonitruum*, imò usquedum *egreſſus Moſes á Pharaone ex urbe*, & in ipſo hoc egreſſu, quod mirum, nîl paſſus, *expanderit manus ſuas ad DOMINVM.* Tunc enim *ceſſarunt* demum *Tonitrua & Grando, nec pluuia fuſa eſt in Terram.* v. 29. 33.

TAB. CXXXIII. & CXXXIII. A.

Exod. Cap. IX. verſ. 31. 32.

Et Linum & Hordeum percuſſa ſunt, Hordeum etiam maturuerat, & Linum calamos iuerat.

Linum ergo & hordeum læſum eſt, eo, quod Hordeum eſſet virens, & linum jam folliculos germinaret.

Triticum vero & Far non percuſſa ſunt, eo quod adhuc latuerant.

Triticum autem & far non ſunt læſa, quia ſerotina erant.

EXODI Cap. IX. v. 31. 32.
Linum et Hordeum.

II. Buch Mosis Cap. IX. v. 31. 32.
Flachs und Gerste.

I. A. Fridrich sculp.

EXODI Cap. IX. v. 32.
Zea et Triticum.

II. Buch Mosis Cap. IX. v. 32.
Dinckel und Waitzen.

M. Tyroff sculp.

IN conſpectum heic veniunt quatuor Plantarum uſui Hominum inprimis inſeruientium genera, á Grandine in Ægypto proſtrata. פִּשְׁתָּה *Linum*, quod ſcite ita deſcribit *Plinius* L. XIX. *Proœm. Dici neque inter fruges, neque inter Hortenſia poteſt. Sed in qua non occurret vitæ parte, quodue miraculum majus, herbam eſſe, quæ admoueat Ægyptum Italiæ: in tantum ut Galerius á freto Siciliæ Alexandriam ſeptimo die peruenerit, Babilius ſexta, ambo Præfecti: æſtate vero proxima Valerius Marianus ex Prætoriis Senatoribus á Puteolis nono die, leniſſimo flatu? Herbam eſſe, quæ Gadeis ad Herculis columnas ſeptimo die Oſtiam adferat, & citeriorem Hiſpaniam quarto, Prouinciam Narbonenſem tertio, Africam altero: quod etiam molliſſimo flatu contingit C. Flaccio Legato Vibii Criſpi Proconſulis? Audax Vita, ſcelerum plena aliquid ſeri, ut ventos procellasque recipiat: & parum eſſe fluctibus ſolis vehi. Jam vero nec vela ſatis eſſe majora nauigiis — Denique tam paruo ſemine naſci, quod orbem Terrarum ultro citroque portet, tam gracili auena, tam non altè á terra tolli: neque id viribus ſuis necti, ſed paſſum tuſumque, & in mollitiem Lanæ coactum, injuria naturæ, ac ſumma audacia, & quo peruenire nulla execratio ſufficit contra inuentorem — cui ſatis non fuit hominem in Terra mori, niſi periret & inſepultus &c.* Planta hæc, deſcribente *Joh. Bauhino Hiſt. Plant.* L. XXX. c. 74. tenui radicula nititur, caule tereti, plurimum ſimplici, inani, cubitum aut ſesqui cubitum altó, alis circa ſummum diuiſo. Folia acuminata, culmum lata, uncias duas plus minus longa alternatim cauli appoſita: flores cœrulei, quinque partiti, ſtriati, quos capitula excipiunt rotunda, in quibus ſemen fuſcum, lubricum, latum. De hac Planta notandum, applicatiué ad noſtrum Textum, in Europæis Regionibus ſeri Vere, & maturari vergente Æſtate, ſed in calidioribus, qualis eſt Ægyptus, ſeri etiam ante Hyemem, & verno tempore cum aliis hybernis fructibus maturari. *In Græcia & Aſia omnia Vergiliarum occaſu ſeruntur.* Plin. L. XVIII. c. 7. Unde & heic jam *iuerat in calamos*, גִּבְעוֹל igitur eſt *culmus, calamus.* Vertit *Hiller. Hierophyt.* P. II. p. 134. הַפִּשְׁתָּה גִּבְעוֹל *Linum orbiculatum erat*, h. e. Lini ſeminalis capſula erat orbiculata, quia גב proprie vexum ſonat, עָגוֹל rotundum. Fig. I. exhibet ipſum Linum, II. Ejus characteres.

שְׂעֹרָה *Hordeum, antiquiſſimum in cibis*, quod ex *Menandro* probat *Plinius* L. XVIII. c. 7. De hoc, qualecunque fuerit, *diſtichum* vel *polyſtichum*, certum, ante hyemem fuiſſe ſatum, nam & apud nos eſt *polyſtichum hybernum, Wintergerſte.* In Ægypto *ſexto à ſatu menſe meti* dicit *Plin.* l. c. *Caſſianus Agricult.* c. 12. ſationem inchoat ab Æquinoctio Autumnali, ceſſat Solſtitio Hyemali. De ſatione ita *Virgil. Georg.* L. I.

Libra die ſomnique pares ubi fecerit horas,
Et medium luci, atque umbris jam diuidet orbem
Exercete viri Tauros, ſerite Hordea campis,
Usque ſub extremum Brumæ intractabilis imbrem.

Sationem Hordei, ut Seges ad Feſtum Paſchatis matureſceret, poſt medium Menſis Marcheſuan, id eſt, circa ineuntem Nouembrem collocat *Babylon. Berach.* fol. 182. Clarum initio Menſis Niſan ſpicam fuiſſe mutilam. Unde forſan *Niſan Abib* dictus, quod ipſo hordeum ſpicaretur Exod. XIII. 4. *Hiller. Hierophyt.* P. II. p. 122. Ex multis Hordei generibus placet heic *polyſtichum*, idque *hybernum*, quod ita deſcribit *Caſp. Bauhinus Theatr. Botan.* L. I. p. 437. *Extremo pullulat ex altera grani parte deorſum germinante, radices fiunt tenues, numeroſæ veluti Tritici, ex altera vero ſurſum tendente herba, ſed unico folio ut cæterorum frumentorum arundinaceo, tempore miteſcente calami de medio mittuntur erecti, Tritico breuiores, fragilioresque, geniculis octonis articulati: circa quos folia binum cubitorum, Tritico latiora, ſcabriora, ſpicis in ordines & verſus nunc ternos, interdum 4. nunc 6. nunc. 8. digeſtis, longis, firmis, mordacibus & aſperis ariſtis é glumorum apicibus prodeuntibus, florem, qualis omnium ſpicam gerentium, tanquam valle quadruplici munitis, quæ ut Triticum florent, nam folliculo abſoluto quarto aut quinto die florere incipit, totidemque fere diebus floret: Poſtquam defloruit, craſſatur, conficiturque quamprimum intra dies 40. granum ſimplici tenuiſſimo glumo ſeu palea, tunicaue pertinaci hæſu id ſepiente includitur, & in area exteritur.* Producta ex Hordeo, Panem Hordeaceum, Ptiſanam, Polentam, Mazam, Crimnon, Maltum ſiue βυνὸν, Potionem ex Hordeo, aliis examinanda linquo, ne nimium digrediar, quam par eſt.

Fig. III. exhibet Hordeum Polyſtichum, Fig. IV. characteres Hordei.

Triticum חִטָּה & חִנְטָה generali ſignificatu notat omne *Frumentum*, & ſpicis tritum, ac trituratione repurgatum, quod ex *Varrone* colligere licet & JC. *Dig. de Verborum obligation.* Heic tamen nullum dubium, quin ſpecies notetur peculiaris Frumenti, & forſan eſt, quod heic appinxi, *Triticum hybernum ariſtis carens* C. B. cujus hæc eſt deſcriptio ex *Theatr. Botan.* p. 352. *Ex radicibus multis tenuibus culmi plures geniculati aſſurgunt: quorum tertio aut quarto articulo ſpica ariſtis carens inſidet, nonnunquam breuibus cincta, circa feſtum S. Johannis florens: ubi defloruit grana ſubrotunda ſuccedunt, per quorum longitudo rimula diſcurrit, quæ aliis candida, aliis ſubrufa: alia rotundiora, alia oblongiora, grandiora quoque vel minora, craſſiora vel tenuiora, lutea, ſexaginta aut ſeptuaginta, interdum pauciora, ſæpe frequentiora, & ex ordine poſita, glumis ſeu folliculis incluſa, ex quibus facile excidunt, & facile in area inſtar ſecalis exteruntur, ſed nec decorticatione ut Zea opus habent.* Hoc, quod cæteris præfertur,

Septembri vel octobri ſeritur, & nouem menſibus in noſtris quidem agris moratur.

Fig. V. exhibet ſupra nominatum Triticum.

Fig. VI. Generales Tritici notas.

Sequitur aliud Frumenti genus כֻּסֶּמֶת quod *Zeam* vertunt. Eſt autem hæc Germanorum *Spelz*, *Dinkel*, *Dinkelkorn*, *Zweykorn*, *Veeſen*; noſtratibus *Korn*, nempe *Zea Dicoccos*, vel *Zea major*. C. B. non *Roggen* ut noſtra habet Verſio. Eſt enim *Roggen*, *Roken Secale hybernum*, *ſeu majus* CB. Palmam vernaculæ præripit Latina noſtra, quæ *Far* habet; *Zeam* enim dicoccon Veteres *Far* vocauere, ut *Aſclepiades* apud *Galenum 9. ſecund. loca* 3. affirmat Φάῤῥους ὁ καλοῦσι ζέαν *Farris quod appellant Zeam.* Hinc apud *Dionyſium Halicarnaſſeum* Romanorum antiquiſſimorum nuptiæ vocatæ Φαῤῥακία, quod Conjuges veſcerentur Φαῤῥῷ. Sed quidem apud *Cæſalpin.* L. IV. c. 43. *Far* etiam nuncupatur quodcunque ſemen, quod à cortice mundatum & confractum in cibum elixatur. Ut adeo & Farris nomen ſit dubium & æquiuocum.

Fig. VII. eſt Zeæ ſupra nominatæ dicoccæ ſeu majoris.

Indicium præbet Textus noſter duplicis in Ægypto *meſſis*: Una nempe *Hordeacea* fuit & prior, altera *Triticea*, & poſterior Plin. L. XVIII. c. 7. *In Ægypto Hordeum ſexto à ſatu menſe, frumenta ſeptimo metuntur.* Et *Clemens Alex. Strom.* L. VI. προπετεστέρα εἰς ὥραν θέρους τοῦ πυροῦ μᾶλλον ἡ κριθὴ *Meſſis tempore Hordeum Frumento citius matureſcit.* Sic mentio fit primæ Meſſis Hordeaceæ 2 Sam. XXI. 9. Hinc determinari poteſt tempus, quo Grando hæc Ægyptios afflixit. *Nam Hordeum erat* אָבִיב *ſpicatum, in ſpicis jam maturuerat, ſed triticum & far adhuc latuerant, erant* אפילות *ſerotina.* Metebatur autem Hordeum Martio, Triticum Aprili, vi. *Bochart. Hieroz.* P. I. L. III. c. 13.

TAB. CXXXIV.

Exod. Cap. X. verſ. 4. 5. 6. 12. 13. 14. 15. 19.

4. Alioqui, ſi recuſas dimittere popolum meum, ecce adducam cras Locuſtas in fines tuos.

Sin autem reſiſtis & non vis dimittere eum, ecce ego inducam cras locuſtam in fines tuos:

5. Et operient ſuperficiem Terræ, ut Terra videri non poſſit, depaſcentque reſiduum, quod ſeruatum eſt, quodque relictum eſt vobis à grandine, comedent etiam omnem Arborem germinantem vobis in agro.

Quæ operiet ſuperficiem Terræ, ne quicquam ejus appareat, ſed comedatur, quod reſiduum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris.

6. Inſuper domos tuas implebunt, & domos omnium ſeruorum tuorum, & domos omnium Ægyptiorum, quales non viderunt Patres, aut aui tui, a die, quo ipſi fuerunt ſuper Terram.

Et implebunt domos tuas, & ſeruorum tuorum & omnium Ægyptiorum, quantam non viderunt Patres tui & aui, ex quo orti ſunt ſuper terram usque in præſentem diem.

12. Ait ergo DOMINVS ad Moſen: extende manum tuam ſuper Terram Ægypti pro Locuſta, ut aſcendat ſuper Terram Ægypti, & depaſcat omnem Herbam Terræ, & omne, quod Grando reliquum fecit.

Dixit autem Dominus ad Moyſen: extende manum tuam ſuper Terram Ægypti ad locuſtam, ut aſcendat ſuper terram, & deuoret omnem herbam, quæ reſidua fuerit grandini.

13. Extendit itaque Moſes baculum ſuum ſuper Terram Ægypti, ad-

Et extendit Moyſes virgam ſuper Terram-Agypti, & Dominus induxit-

EXODI Cap. X. v. 4. *etc.*
Plaga Locuſtarum.

II. Buch Moſis Cap. X. v. 4. *etc.*
Heuſchrecken-Plage.

M. Tyroff sculp.

duxitque DOMINVS ventum Orientalem ſuper Terram toto illo die, & tota nocte. Mane facto attulit Eurus locuſtam.

14. Aſcenditque locuſta ſuper totam Terram Ægypti, & demiſit ſe in omnibus finibus Ægypti, eaque vehementer grauis : ante illam non fuit talis Locuſta, nec talis poſt illam ventura eſt.

15. Operuit enim ſuperficiem totius Terræ, ut Terra obſcuraretur, & comedit omnem Herbam Terræ, atque omnem fructum Arborum, quem reliquum fecerat Grando : non relictum eſt aliquid viroris tam in Arboribus, quam in reliqua herba agri per totam Terram Aegypti.

19. Et vertit DOMINVS Ventum occidentalem fortiſſimum, & ſuſtulit Locuſtas, defixitque eas in mare carectoſum, ut in omnibus finibus Aegypti ne una quidem ſupereſſet.

duxit ventum urentem tota die illa & nocte, & mane facto Ventus urens leuauit locuſtas.

Quæ aſcenderunt uniuerſam Terram Aegypti, & ſederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec poſtea futuræ ſunt.

Operueruntque uniuerſam ſuperficiem Terræ, vaſtantes omnia. Deuorata eſt igitur Herba terræ, & quicquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiſerat, nihil quoque omnino virens relictum eſt, in lignis & in herbis terræ, in cuncta Aegypto.

Qui flare fecit ventum ab Occidente vehementiſſimum, & arreptam locuſtam projecit in Mare Rubrum ; non remanſit ne una quidem cunctis finibus Aegypti.

TErrori ſunt *Locuſtæ* inprimis Climatibus calidioribus Orientalibus, & Meridionalibus, imo damno terribili. Formidabiles magis ſunt hi DEI Exercitus Æthiopiæ, Palæſtinæ, Ægypto, Arabiæ, Tartariæ, Chinæ, toti Aſiæ & Africæ quam Europæ. Hanc ſi inuadant, hoſpites magis ſunt dicendi, quam inquilini, ut Peſtis. Perrare Heluetias noſtras ſalutant Terras. Annos 1338. & 1364. fatales memorant Annales Patrii. Tranſitum ut Hominibus, ita locuſtis difficilem reddunt Alpes. Sunt é contra Regiones noſtræ obnoxiæ magis damnis á frigore, Grandine. Ita, quod ἐν παρέργῳ obſeruamus, ſapientiſſimus DEVS per uniuerſam Terram diſtribuit & dona, & juſtiſſimas Plagas. Præter rem foret, ſuffulcire, quæ ſcribo, teſtimoniis, vel chartas haſce infarcire locuſtarum integris Prouinciis fatalium Hiſtoriis. Qui legere eas cupit, adeat *Plinium* L. XII. c. 29. *Franc. Aluarez Itinerar. Æthiop.* c. 32. *Ludolf. Comment. ad Hiſt. Æthiop.* P. I. n. 96. *Nic. Clenard. Hiſt.* L. I. p. 73. *Joh. Neuhof. deſcr. Regn. Sinar.* p. 152. 177. *Dapper. Afric.* p. 317. b. *Joſeph. de S. Ang. Gazoph. Perſic.* voce *Locuſta*. *Hotting. Hiſt. Eccl.* T. II. 7. 231. III. 657. IV. 109. V. 20. *Kirchmeyer. Diſſ. de Locuſtis inſolitis. Chardin Voyage de Perſe* T. IX. 227. Quæ prolaturus ſum inſeruient enodando textui.

Locuſtarum in Sacris 10. diuerſa occurrunt nomina, hinc inde excutienda. Heic obuium eſt אַרְבֶּה *Arbe*, quod deducunt Lexicographi á רָבָה *multum eſſe, multiplicari*. Nec male, vix enim eſt animal Locuſta fœcundius. Videantur hanc in rem loca Jud. VI. 5. VII. 12. Pſal. CV. 34. Jer. XLVI. 23. LI. 14. Joel. I. 6. Nah. III. 15. Judith. II. 11. ubi paſſim numeroſiſſimi Exercitus comparantur cum Locuſtis. Pro certo habet *Leeuwenhœk Experim. & contempl.* p. 384. ex vermibus oriri locuſtas, viditque fœmellam ſupra 80. ponere oua.

Conſiderabimus octauam hanc Ægyptiorum plagam in omnibus ſuis, prouti ordine memorantur, circumſtantiis, & ante omnia ex v. 4. Prognoſticon, *ecce adducam cras locuſtas in fines tuos*, veri Miraculi, quod hactenus iteratò innuimus, κριτήριον. Hodie nihil comparet horum animalium, ſed craſtino die inundabunt Ægyptum. Phænomenon omnibus Naturæ viribus, & Naturali Philoſophiæ ſuperius.

Non ſufficiebat ſola Aduentus indictio. Recenſentur ſpecificé damna Regno inferenda. *Operient ſuperficiem Terræ, ut Terra videri non poſſit.* Debebat hic magnus DEI *exercitus*

Joel II. 25. Nubis ad inſtar denſæ obſcurare primo Aerem, proin *Terram*, quod legitur v. 15. Sed mox ſeſe demittere in *Terram*, eamque operire. Neceſſe eſt heic, de Locuſtarum generatione quædam præmonere. Non gignuntur hæcce Inſecta momento, non paucis horis vel diebus. Refert *Swammerdam Hiſt. Inſect.* p. 81. Locuſtas ad ſecundum mutationis ordinem, quo *Vermiculus priori Nymphæ forma, qua in ouo absque alimento conſpiciebatur, relicta, paulatim aſſumtis alimentis per epigeneſin in membra euidentiora excreſcit; donec dein iterum in alteram Nympham abeat, non tamen motus expertem, ex quo ceu Inſectum alatum in lucem prodit, & tanquam nubili ætate ad generationem ſuæque ſpeciei propagationem pro ratione ſexus ſui inſeruit.* Nemo non videt, breue nimis extitiſſe tempus ab hodierno die ad craſtinum pro tanti Exercitus productione, licet vel ouula jam adfuiſſent, vel Nymphæ vermiculi. Longiorem moram poſcit Natura. Dices, jam fuiſſe actu generatas Locuſtas in vicina quadam Ægypto prouincia, nec opus fuiſſe niſi Euro v. 13. memorato, qui Animalia hæc adduceret. Non nego rem ita contingere potuiſſe. Sed quis eſt, qui præfixo & prædicto tempore ventum hunc concitauit? Nonne, qui & aliis omnibus Creaturis, ita & ventis imperat? Naturalis eſt numeroſiſſimæ prolis in Regionibus Orientalibus productio. Dum in Europa noſtra á frigore, aliisue Tempeſtatum injuriis magna vel maxima ouulorum pars perit, ibi plerisque vel omnibus ad ultimum perfectionis gradum felici Aeris temperie elatis.

Depaſcent Locuſtæ, ita pergunt minando & vaticinando DEI altiſſimi Miniſtri & Legati, *reſiduum, quod ſeruatum eſt, quodque relictum eſt vobis á Grandine, comedent etiam omnem arborem germinantem vobis in agro* v. 5. & en Prophetiam impletam v. 15. *Comedit Locuſta omnem Herbam Terræ, & omnem fructum Arborum, quem reliquum fecerat Grando, non relictum eſt aliquid viroris tam in Arboribus, quam in reliqua Herba agri per totam Terram Ægypti.* Neque id mirum. Ubi ſeſe demittunt cunque hujusmodi Exercitus, ibi nihil manet reliqui, paucis horis abſumitur totius Anni labor & prouentus: quicquid in agris viret, vorant Animalcula hæc, excorticant, radunt, deglabrant. Imo voracia ſunt adeo, ut ubi nihil manet reliqui, ſeſe deuorent ipſa, in mutua ſæuiant viſcera, Experientia teſte. Neque ſolo morſu dicuntur nocere Locuſtæ, ſed & contactu adurere. *Saliua earum virus eſt herbis & Arboribus tam noxium, ut in quodcunque incidat, id deperdat. Ita Bochart. Hieroz.* P. II. L. IV. c. 3. *ex Damire.*

Sed quid poterat eſſe reliquum ex prægreſſa Grandine? quæ *percuſſit in Uniuerſa Terra Ægypti omne, quod fuit in agro — & omnem herbam agri percuſſit & omnia Ligna campi confregit.* Exod. IX. 25. Soluit hunc nodum ipſe Scriptor Sacer. Exod. IX. 31. 32. *Linum & Hordeum percuſſa ſunt, Hordeum etiam maturuerat, & Linum in calamos iuerat. Triticum vero & Far non percuſſa ſunt eo, quod adhuc latuerant.* Vide quæ commentatus ſum in hunc locum. Et notum, Grandinem nunquam ita percutere, ut nil maneat reliqui. Solemus dicere, omnia Grandine eſſe deleta, ſed intelligendum id ſemper eſt ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ: Obſeruat *Fuller. Miſcell.* L. III. c. 11. quod triticum & Far adhuc tenera, lenta, flexilique ſua mollitie ingruentes Grandinis ictus euitarint & ſubterfugerint. His adde ipſa Frumenta, ſi nondum in ſpicas iuerint, poſſe, proſtrata licet, reſurgere, imo & mox regerminare, haud proin neceſſe, fingere hiatum Menſium aut Annorum inter Plagam Grandinis & illam Locuſtarum, quo ſpatio ſuccreuerint noua Gramina, nouæ ſegetes, noui Arborum fructus. Non congruunt hæc Textui. Non potuiſſet ſcribere Moſes, Locuſtas abſumſiſſe, *quod ſeruatum eſt á Grandine.* Id ſane non potuit relinqui, quod nondum erat & é Terra progerminarat. Deſtruit quoque hoc figmentum Chronologia. Non potuit annum integrum triuiſſe Moſes in patrandis Miraculis. Agebat Vir DEI annum 80. cum conuenit Pharaonem. Exod. VII. 7. Et anno Ætatis 120. mortuus eſt in ora Terræ Canaan Deut. XXXIV. 1. 5. Interceſſerunt itaque 40. anni ab acceſſu Moſis ad Pharaonem ad deceſſum ejus é Vita. Dicuntur autem Iſraelitæ per 40. Annos iter feciſſe per Deſertum. *Neque ſpatium adeo longum conuenit ſatis cum DEI bonitate, ut populo ſuo jam ad incitas redacto tam lente ſubueniſſet & tot moris interpoſitis. Sed & Juſtitia ejus requirebat, ut in tam grauem Pharaonis σκληροκαρδίαν continuis plagis animaduerteret, nec ullo ei dato reſpirandi ſpatio. Proin iis accedimus, qui decem Plagas Ægyptiis inflictas intra breue tempus contrahunt, puta menſtruum aut circiter. Bochart.* l. c.

Imo vero pernicioſæ adeo ſunt locuſtæ, ut mortuæ ſæpe plus noceant quam viuæ, nempe viroſa, quam exhalant, mephiti particularum acrium, volatilium, Salinarum inducendo peſtem. Luem hanc ortam A. 804. ex Locuſtarum agminibus ex Gallia in Angliam tendentibus, media via in Mare præcipitatis, & ad Anglica littora ejectis, quæ tertiam Brittannorum partem letho tradiderit, teſtis eſt *Sigebert. Gemblacenſis:* & ſub M. *Plautio*, & M. *Fuluio Flacco* Coſſ. numeroſi Locuſtarum Exercitus in Africano Mari demerſi fœtore ſuo viroſo in ſola Numidia dederunt peſſum 800000. in ora Carthaginis & Uticæ 200000. Uticæ 30000. milites, teſte *Oroſio Hiſt.* L. V. c. 11.

Pergimus. Pergit & Scriptor Sacer minando. *Inſuper locuſtæ domos tuas implebunt, & domos omnium ſeruorum tuorum, & domos omnium Ægyptiorum, quales non viderunt Patres*

tres aut aui tui á die, quo ipſi fuerunt ſuper Terram, usque in hunc diem. Et en minas datas effectui! v. 14. *Aſcendit locuſta ſuper Terram Ægypti, & demiſit ſe in omnibus finibus Aegypti, eaque vehementer grauis: ante illam non fuit talis locuſta, nec talis poſt illam ventura eſt.* Non contenti impudentes hi & ingratiſſimi hoſpites viuere agri, cui abſumendo aliàs ſunt & deſtinati, & parati, implent Pharaonis palatia, & Ægyptiorum ædes, ut aggrederentur, quæ quorundam eſt explicatio, Homines ipſos, imo & venenatis ſuis morſibus enecarent. Huc volunt pertinere illud Sap. XVI. 9. ἓς μὲν γὰρ ἀκρίδων καὶ μυιῶν ἀπεκτάνθη δήγματα, καὶ οὐχ εὑρέθη ἴαμα τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ὅτι ἄξιοι ἦσαν ὑπὸ τοιούτων κολασθῆναι. *Quos quidem Locuſtarum & Muſcarum morſus occiderunt, neque inuentum eſt remedium animæ* (i.e. vitæ) *ipſorum, quia digni erant, qui ab hujusmodi rebus punirentur.* Ubi libri autor niti videtur verbis Exod. X. 17. *Rogate* DOMINVM *veſtrum, ut auferat á me mortem iſtam.* Sed inde neutiquam inferri poteſt mors hominum. Eſt & Mors agrorum, Herbarum, Arborum. Ægyptii Joſepho dicunt. Gen. XLVII. 19. *Cur morimur, te id cernente? non ſolum autem nos ſed & agri noſtri.* De Arbore Jobus XIV. 8. *Quum Radix ejus conſenuerit in Terra, & ſtirps ejus in humo emortuus fuerit.* Paulus I. Cor. XV. 36. σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. Imo.

Mors etiam Saxis lapidibusque venit.

Præterea Mors fuere Locuſtæ Ægyptiis, quia hos Subſidiis Vitæ, Regem reditibus ſuis priuarunt. Verba tandem illa, quæ locuſtas deſignant inſolitas, *quales non viderunt Patres aut Aui — & quales non ſunt venturæ*, intelligi poſſunt de Locuſtis extraordinariæ magnitudinis, quales ſunt illæ Indicæ apud *Plinium* L. IX. c. 3. *quaternum cubitorum* & L. X. c. 19. ternum pedum longitudinis, cruribus & feminibus ferrarum uſum præbentes, cum inaruerint: vel quod credendum potius de numero exceſſiuo, vel noxa ex Hiſtoria ipſa colligendis *Boch.* l. c.

Reſtat Exercitus hujus Aduentus & diſceſſus. De illo ita Moſes, qui baculo extenſo debebat dare ſignum v. 13. *adduxit* DOMINVS *ventum orientalem ſuper Terram toto illo die, & tota nocte: mane facto attulit Eurus locuſtam.* Locuſtas gregatim volare, imo ventis vehi, conſtans fama eſt. *Plinius* l. c. *Gregatim ſublatæ vento in Maria aut ſtagna decidunt. Hieronymus* in Joel. II. Cap. *Etiam noſtris temporibus vidimus agmina Locuſtarum Terram texiſſe Judæam: quæ poſtea miſericordia* DOMINI ... *vento ſurgente in mare primum & nouiſſimum præcipitatæ ſunt: Oroſius* L. IV. c. II. de locuſtis Africanis. *Repentino arreptæ vento, atque in globos coactæ, portatæque diu per Aerem, Africano pelago immerſæ ſunt.* Ventum קָדִים *Kadim*, cujus vehiculo fuere aduectæ, vertunt communiter per *Orientalem* ſeu *Eurum.* Sed & notat, quod alibi docebitur, *Auſtrum.* Hinc Græci Νότον καὶ λίβα, *Notum* & *Africum* vertunt, & καύσωνα, *ventum urentem.* Et placet hæc interpretatio *Bocharto* præ illa, quum Eurus nonniſi ex Arabia Locuſtas potuerit in Ægyptum aduehere, ſed Auſter ex Æthiopia, quæ hac Locuſtarum Peſte multo eſt fœcundior. Sunt namque in Æthiopia nonnullæ gentes, quæ ſolis vixerunt Locuſtis, quas maximâ copia advehebant venti partim occidentales, partim meridionales, idque circa æquinoctium vernum, quo Anni tempore & in Ægyptum adductæ ſunt. *Agatharchides*, ubi de Acridophagis. ὑπὸ δὲ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ὅτε λίβες παρ' αὐτοῖς καὶ ζέφυροι πνέουσι παμμεγέθεις, ἀκρίδων πλῆθος ἀμύθητον ἐκ τῆς ἀνισοχήτε μετὰ τῶν ἀνέμων παραγίνεται χώρας. Confer *Diodorum* L. III. *Strabonem* L. XVI. Eſt ſane vero ſimilius, aduectas fuiſſe ex Æthiopia potius, quam ex Arabia. Licet non diffitendum, potuiſſe DEVM æque facile aduocare agmina illa ex Arabia, quam ex Æthiopia, imo & creare in Ægypto. Aduocatas autem fuiſſe & vento *tota die & tota nocte* flante aduectas, aliunde clarum eſt ex textu. Nil decedit Miraculo, quod non conſtitit in mero aduentu Locuſtarum, ſic enim & hodie patrarentur miracula, quoties ex una Regione migrant in aliam Locuſtarum agmina: ſed in eo, quod prædefinito tempore, immenſa copia, forté & inſolita magnitudine & ſpecie fuerint nutu Diuino Ægypto illata, quæ forſan ſolius Naturæ ductu non ſalutaſſent Ægyptum.

Imo & in eo, quod ejusdem ſupremi DOMINI juſſu, quo aduenerant, fuerint abductæ v. 19. *Et vertit DOMINVS ventum occidentalem & ſuſtulit locuſtas, defixitque eas in mare carectoſum (Rubrum) ut in omnibus finibus Aegypti ne una quidem ſupereſſet*, & quidem ad Moſis á Pharaone rogati ſollicitationem v. 18. *Exiuit á Pharaone, & orauit DOMINVM.* Ventus ille abductor vocatur רוּחַ יָם *Ventus maris* nempe Mediterranei, qui proin locuſtas præcipitauit in *Mare Rubrum.* Locuſtas à Ventis ſublatas & Maria ſuperuolitantes in eadem præcipitari conſtat ex diuerſis Hiſtoriis ſupra recenſitis. Neque heic quærendum vel fingendum miraculum: laſſari vento, inprimis remittente, Locuſtas longo tractu, quem trajicere deberent, neceſſum eſt.

In Tabulæ frontiſpicio videre licet Locuſtam ex majoribus, mutuo petitam ex *Merian Surinaamsch. Inſect.* p. 28.

TAB. CXXXV.

Exod. Cap. X. verſ. 21. 22. 23.

Dixitque DOMINVS ad Moſen, Extende manum tuam verſus cœlum, ut ſint Tenebræ ſuper Terram Ægypti, & tenebræ quidem, quas palpet aliquis.

Et extendit Moſes manum ſuam verſus cœlum, factæque ſunt Tenebræ obſcuriſſimæ in uniuerſa Terra Ægypti tribus diebus.

Non vidit quispiam proximum ſuum, nec ſurrexit quis de loco ſuo tribus diebus, omnibus filiis Iſrael autem lux fuit in ſuis habitationibus.

Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam in cœlum, & ſint tenebræ ſuper Terram-Ægypti tam denſæ, ut palpari queant.

Extenditque Moyſes manum in cœlum: & factæ ſunt tenebræ horribiles in uniuerſa Terra-Ægypti tribus diebus.

Nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de loco, in quo erat: ubicunque autem habitabant filii Iſrael, lux erat.

DIci poſſunt *triduanæ* hæ Ægypti *tenebræ* typus *trihoriarum*, quæ contigerunt patiente & mox expirante CHRISTO. Binæ occurrunt nationes occœcatæ prorſus & obduratæ, ibi Ægypti, heic Judæi. Ibi DEI gratia illuxit Judæis, heic gentilibus. Tot inuoluimur tenebris, quot transigimus noctes. Sunt hæ *tenebræ naturales*, ut & Eclipſes illæ Solis & Lunæ. Sed Ægyptias has extraordinarias fuiſſe prorſus, & miraculoſas, patebit ex variis τεκμηρίοις ἀναμφισβητήτοις. Sed non eo aſcendet unquam Philoſophia, ut determinare queat, quænam corpora Naturalia fuerint immutata, & quomodo? Manebit hæc Quæſtio licet non intacta, ſaltem indeciſa.

Extendit Moſes ad DEI mandatum *manum ſuam verſus Cœlum, factæque ſunt tenebræ obſcuriſſimæ in uniuerſa terra Ægypti.* Quis, dic quæſo, nexus inter extenſionem baculi, & Tenebras iſtas plusquam Cimmerias? inter Cauſam & cauſatum, vel potius inter Signum & productum? motum inter Brachii & Naturæ curſum ab altiori cauſa interruptum? Attamen Naturam non præteribimus intactam, viſuri, quid illa temporis circumſtantia contigerit, licet quod viſuri ſumus, meræ ſint haud dubie tenebræ, tales manſuræ, donec Cauſæ primæ Efficienti placuerit, reuelare tum modum, tum rem ipſam. Conſideremus primo lucis fontem inexhauſtum *Solem*, absque quo Terra omnis continuis, iisque denſiſſimis inuoluta eſſet Tenebris, vita nulla, calor nullus in toto vortice hujus ſyderis. Paſſum hunc eſſe in trihoriis illis tenebris paſſionalibus extra omne eſt dubium, quia πᾶσα ἡ γῆ, totum illud Hemiſphærium Terræ, cui Sol illucere debebat, obtenebrata fuit. Sed huic ratiocinio heic nullus eſt locus. Soli Ægypto, non vicinis ullis ſeu Aſiæ, ſeu Africæ Regionibus, imo nec Terræ Goſen, quæ Monarchiæ Ægyptiacæ erat pars, Plaga hæc fuit inflicta. Patet ex hac Phænomeni inſoliti circumſtantia, Solem triduano illo tempore nihil perdidiſſe de ſuo ſplendore, nec immutatum fuiſſe quidpiam circa centralem Terræ gyrationem. Deſcendenda itaque eſt ſcala 20640000. Milliarium Germanicorum a Sole ad Terram, & circumfuſam huic *Atmoſphæram*, ſpeciatim vero Ægyptiacam, quæ ſi conjecturæ locus, ut eſt, extraordinario prorſus modo ita fuit condenſata, ut radii Solares neque directi à Sole, neque à vicinis regionibus reflexi eam penetrare potuerint, ſeruata nihilominus fluiditate, aliisue ad vitam Hominum & Animantium neceſſariis Qualitatibus. Non enim Ægyptiorum ullum in denſiſſimis his Tenebris legimus ſuffocatum. *Sint Tenebræ*, ita DEVS enuntiat ſententiam juſto judicio latam, *quas palpet aliquis.* Vix locum heic habet literalis ſenſus ex allegatis modo rationibus. Metaphorica eſt locutio, qualis & illa Germanorum, *es iſt ſo finſter, das man einen Finger darinn könte abbrechen*, niſi dixeris, congelato veluti Aere vitam Creaturarum viuentium ſaluaſſe Miraculo. Poteſt & in Contemplationis Theatro iſti ſingularis

EXODI Cap. X. v. 21-24.
Tenebræ, Ægypti.

II. Buch Mosis Cap. X. v. 21-24.
Dicke Finsterniß.

G. D. Heiman sculpsit

gularis quædam in *Hominum oculis & Mentibus* mutatio, de qua plura dicturus ſum infra.

Singulare prorſus eſt & inauditum, *non vidiſſe quempiam proximum ſuum, nec ſurrexiſſe quem de loco tribus diebus*, altera Miraculi nota characteriſtica. Inferre hinc licet, nec arſiſſe lampades aut faces, quas accendere volebant Ægyptii, interruptum prorſus quoduis cujusuis cum proximo commercium.

Tertia Miraculi nota hæc eſt, *omnibus filiis Iſrael lucem fuiſſe in ſuis habitationibus*, illuxiſſe iis Solem, radios ſideris hujus per Atmoſphæram libere fuiſſe transmiſſos, & objecta oculis impreſſa hinc transiiſſe ad Mentem.

Exponuntur Ægyptiorum hæ tenebræ ab Authore *Libri Sapientiæ* amplo veluti commentario, e quo ea duntaxat productus ſum, quæ propoſiti mei, & ſphæræ limites haud excedunt Cap. XVII. 1. 2. μεγάλαι γὰρ &c. *Magna enim tua judicia & inenarrabilia, propter hoc indiſciplinatæ Animæ errauerunt, opinantes enim dominari nationi ſanctæ iniqui, vincti tenebrarum, & longæ compediti noctis, incluſi tectis, fugitiui perpetuæ prouidentiæ jacuerunt.* Ubi emphatica expreſſio: δέσμιοι σκότες καὶ μακρᾶς πεδηταὶ νυκτὸς, κατακλειωθέντες ὀρόφοις, ſimilis ferè illi Judæ v. 6. δεσμοῖς ἀιδίοις ὑπὸ ζόφον. Eſt quidem Nox quæque δεσμωτήριον, quo ſenſus externi veluti compedibus ligantur, ſpiritus Animales in interiora cerebri ab Organis externis ſeſe recipiunt, valedicturi ad tempus ſuis officiis. Quantò magis Nox hæc triduana, qua Ægyptii omnes & ſinguli vincti ſuo quisque jacebant loco, ut *non viderit quispiam proximum ſuum, nec ſurrexerit quis de loco ſuo?*

Pergo ad v. 3. λανθάνειν &c. *Latere enim putantes occultis peccatis, tenebroſo obliuionis velamento diſperſi ſunt, pauentes horrendè, & ſimulachris perturbati.* v. 4. ἐδὲ &c. *Neque enim, quæ continebat illos ſpelunca intrepidos cuſtodiebat: ſonitus autem perturbantes eos circumſtrepebant, & viſiones triſtibus mœſtæ vultibus apparebant.* In teſtes voco pientiſſimos etiam & ſaniſſimos cœtera, Noctem eſſe Terrorum, ſæpe haud fundatorum, matrem: Muſcam aſſurgere in Elephantum: ſonum quemuis vocare ad arma, ad Incendii, nullibi extantis niſi in Imaginatione, ignem extinguendum. Commodiſſime heic corpus noſtrum, quod circumferimus, comparare licet exercitui. Huic, ſi bene eſt diſpoſitus, excubitores in Extremis caſtrorum angulis, ſuis quisque locis parati, irruptio hoſtilis haud adeo magno eſt terrori, nec tam alte ad interiora Caſtrorum penetrat: diſponuntur maturé omnia ad repellendos hoſtes. Nouit officialium quiuis & Militum, quid ſibi ſit agendum. Eſt hic caſus *vigilantium.* Pone nunc Excubias non expoſitas, omnem Exercitum tumultuarié in Caſtris interioribus vel vagantem, vel ſecuré dormientem, videbis minimum quemque motum, etiam falſos rumores, metu & conſternatione replere omnia, imo vero numeroſum Exercitum parua manu ſuperari & fugari. Eſt hic caſus *dormientium.* Adde his conſcientiam prauam, ſcelerum præteritorum repræſentatricem, patebit, noctem verum eſſe carnificem, cujus vel ſolus aſpectus horrendum incutit tremorem: premit ab extra miſerum aucta aeris grauitas atque Denſitas, ab intra conſcientia tot flagitiis aggrauata. Exuitur Ratio dominio in ſpiritus hinc inde tumultuantes, qui mira & varia, & horrenda phantasmata ſiſtunt: heic videt auditque ſpectra, quæ reuerâ haud exiſtunt, niſi in proprio ſuo cerebro. Occaſionem huic digreſſioni dat Autor noſter, cujus relatio ſi fida, docet, DEVM non obſcuraſſe duntaxat Ægyptiorum Aera, ſed & obtenebraſſe mentes, imò terruiſſe eos variis ἐνδάλμασι, ἤχοις καὶ φάσμασι ἀμειδήτοις. Ut omnibus præ metu ſteterint comæ, voxque faucibus hæſerit, quod poſterius proprium eſt eorum, qui *Incubo* vexantur, Cerebello à Cerebri mole incumbente preſſo. Plerorumque haud dubie fuit Votum. πέσετε (ὄρη καὶ πέτραι) ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς Apoc. VI. 16.

v. 5. Καὶ πυρὸς &c. *Et ignis quidem nulla vis poterat lucere, neque ſtellarum nitidæ flammæ illuminare ſuſtinebant triſtem illam noctem.* Nimirum ſplendente licet, quod ſupra vidimus, Sole, fulgente noctu Luna, lucentibus ſtellis in Horizonte Ægyptio, adeo erat Atmoſphæra illa denſata, ut nullus radiis conceſſus fuerit tranſitus.

v. 6. διεφαίνετο &c. *apparebat autem illis ſolum ſpontanea pyra timore plena, interim autem á non viſa illa viſione æſtimabant deteriora, quæ videbantur.* Deficiebant Lux & Ignis ab extra, ſed terrebant ignea mentes Phantasmata.

v. 7. Μαγικῆς δὲ &c. *Magicæ autem appoſita erant ludibria artis, & in prudentia jactantiæ correptio contumelioſa.* Omnis Philoſophia & Magica & Naturalis ad Digiti DEI nutum in ludibrium verſa, ut nulla omnino ratione, nulla arte, ſuſcitare potuerint ignem.

v. 8. οἱ γὰρ ὑπισχνέμενοι &c. *Nam qui ſe promittebant* (magno promiſſores oris hiatu) *timores & perturbationes animæ ægroto depulſuros, iidem ridicula formidine laborabant.* v. 9. καὶ γὰρ &c. *Quod etiamſi nullum eos monſtrum territaſſet, beſtiarum tamen tranſitu, ſerpentiumque ſibilis exagitati periiſſent tremebundi, ineuitabilem etiam Aerem intueri ſe negantes.* Commune id impiorum fatum, ut qui á tremendi DEI timore ſunt alieni, percellantur ad λειποψυχίαν usque á minimo Muris ſerpentisque ſibilo.

v. 11. δεινὸν γὰρ &c. *Frequenter enim peſſima occupant, conſcientia redarguente. Etenim formidoloſa res eſt, malitia proprio teſte conuicta, & in conſcientia deliteſcens mala ſemper præſagit.* v. 12. ἐδὲν γὰρ &c. *Nihil enim eſt metus niſi temeritatis adjumentum, & auxiliorum á ra-*

tione proficiſcentium defectio v. 14. 15. ὁι δὲ &c. *Ergo illi per impotentem vere noctem ab impotentis orci receſſu profectam, eodem ſomno ſopiti, partim monſtroſis exagitabantur viſis, partim animi defectione exolvebantur.* Dormiebant illi nocte illa τερυχθημερινῇ oppreſſi triplici ſomno, naturali, ſtupore obdurati cordis, & Lethargo timore pleno á DOMINO iis immiſſo.

v. 16. ἔιθ' ἕτως &c. *Et hoc deinde modo, quicunque tandem fuiſſet illic collapſus, in anguſtias citra ferrum concluſus cuſtodiebatur.* Eſt reuera denſa nox verus Carcer, & conſcientia praua vinculum arctiſſimum. v. 17. 18. ἔιτε &c. *Nam ſiue quis Agricola, ſiue paſtor erat, ſiue quis laborioſus in deſerto operarius, ineuitabilem quisque neceſſitatem ſuſtinebat. Siquidem omnes una tenebrarum catena conſtricti erant.* v. 19. ἔιτε πνεῦμα &c. *Siue flatus ſibilans, ſiue denſos inter ramos canora vox auium, ſiue ſonitus aquarum impetu currentium, ſiue immanis ruentium ſaxorum fragor, ſiue viſum effugiens ſaltantium Animalium curſus, ſiue rugientium ſæuiſſimarum ferarum fremitus, ſiue Echo montium cauernis repercuſſa territando illos percellebant.* v. 20. 21. ὅλος γὰρ &c. *Totus enim Mundus clara luce reſplendebat, & expeditis frequens erat operibus, ſolis illis grauis nox incumbebat, imago tenebrarum, quæ ipſos in poſterum exceptura erant. Ipſi denique ſibi tenebris erant grauiores.* Scilicet totus reliquus mundus, cui Sol tum illuxit, imo & Terra Goſen, Ægypti portio, luce gaudebant.

TAB. CXXXVI.

Exod. Cap. XI. verſ. 7.

Apud cunctos autem filios Iſrael non (a) mutiet canis lingua ſua, neque in hominibus neque in jumentis.

(a) Al. non exeret linguam canis.

Apud omnes autem filios Iſrael non mutiet canis, ab hominibus usque ad pecus.

Canis Ebræum nomen eſt כֶּלֶב *Celeb*, quod alii *quaſi cor* explicant כֶּלֶב, alii *totum cor* כֹּל לֵב, alii *ſicut Leo* כְּלָבִיא, frigidis nominis ſimplicis alluſionibus. Placet *Bocharto Hieroz.* P. I. L. II. c. 55. potius deriuatio à כָּלוּב quod *caueam* notat, ſed & *forcipem*, *uncinum*, quia ea eſt dentium caninorum firmitas, ea morſus tenacitas, ob muſculos Temporales & Maſtoideos fortiſſimos, ut cum Forcipibus comparare commode poſſis: niſi Forcipem á Cane deriuare velis. Adhuc hodie Arabibus & Turcis canis dicitur *Kelb*, *Meninzk.* Lex. 36. 4050. fœmella *Kelbet* Id. 3599. *eklüb.* plur. *tæ Kelb.* Id. 5803. Seruant & Æthiopes vocem *Kelb. Ludolf. Com. Hiſt. Æth.* 149.

Quod nos reddimus, *non mutiet canis Lingua ſua*, vel, *non exeret Linguam canis*, Græci vertunt, ἀ γρύξει κύων τῇ γλώσσῃ αὐτᾶ: Sed γρύζειν Suum potius eſt, idem quod *grunnire*. *Pollux* de *Vocibus Animalium* L. V. c. 13. Συῶν δὲ γρυλλισμὸς, γρυλλίζειν, γρυλλίζοντες, καὶ γρύζειν καὶ γρύζοντες Sed ῥύζειν eſt Canum, quod & ῥόζειν ſcribitur, & ῥοίζειν & ἀραιρίζειν. *Pollux* l. c. εἴποις ἂν καὶ ἀραίζειν, καὶ ἀραίζοντας, καὶ ῥύζειν, καὶ ῥύζαντας. *Suidas.* ῥόζειν, ῥέγχειν, ὑλακτεῖν, κυρίως μὲν ἐπὶ τῶν κυνῶν, μεταφορικῶς δὲ ἐπὶ ἀνθρώπων. *Euſtathius* habet ῥοίζειν, & *Ammonius* ἀραιρίζειν. Videtur ex hactenus dictis legendum eſſe, ἀ ῥύζει, vel ἀ ῥόζει, pro ἀ γρύξει κύων. Et tamen præfert *Bochartus* τὸ ἀ γρύξει, quia & legitur in Libro Judith XI. 19. ἀ γρύξει κύων τῇ γλώσσῃ αὐτᾶ ἀπεναντί σε & Joſ. X. 21. οὐκ ἔγκρυξεν. *Heſychius.* γρύξαι, ῥῆμα κραξαι, ῥῆμα φθέγξασθαι, ἢ ὑλακτῆσαι. *Leniter clamare, leniter loqui aut latrare.* Quo ſenſu τῷ γρύξαι Græcorum reſpondet Germanicum noſtrum *grochſen*, quod fortean ex Græco deriuatur: potuiſſemus ita Textum in Vernacula reddere, *es ſol nicht ein Hund grochſen.* Reſpondet in textu Hebræorum חָרַץ, quod proprie non eſt *mouere*, ut voluit Kimchius, ſed *acuere, acrem eſſe, acriter agere.* Senſus igitur foret, *canis non exacuet, in acumen* non exeret linguam ſuam, Linguam inter dentes vibrando non producet, ut canes hirrientes ſolent.

Canis, quod notum omnibus, eſt, ignotos quoslibet morſu, ſaltem latratu laceſſere. Hinc fingitur *Hecuba* in *Canem mutata*, quia Græcorum Proceribus perpetuis conuitiis quaſi oblatrabat. *Plautus* in *Menæchmis Act.* V. *Scen.* I.

ME. Non tu ſcis mulier Hecubam quapropter Canem
Graii eſſe prædicabant? Mv. Non equidem ſcio.
ME. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.
Omnia mala ingerebat, quenquam aſperexerat.
Itaque adeo jure cœpta eſt appellari canis.

Proin

EXODI cap. XI. v. 7.
Canis exeuntibus mutus.

II. Buch Mosis Cap. XI. v. 7.
Kein Hund mucket.

G.D. Heiman. sculp.

EXODI Cap. X. v. 3. 4. 5.
Agnus Paschalis selectus.

II. Buch Mosis Cap. X. v. 3. 4. 5.
Ausgesondertes Osterlam.

G. D. Heuman sculp.

Proin, quod heic de Canum ſilentio legitur, vel mere hyperbolicum eſt, vel inſigne, quod credo, miraculum, nullum canem hirriuiſſe in tot Iſraelitarum millia Ægypto excedentia, & DEVS teſtatum voluit, ſe huic populo ſpecialius inuigilare & proſpicere. *Bochart.*

TAB. CXXXVII.

Exod. Cap. XII. verſ. 3. 4. 5.

Loquimini ad omnem cœtum Iſrael, dicentes, Decimo hujus menſis, tollant ſinguli ſibi pecudem juxta (a) domos patrum, pecudem pro domo.

(a) Domus pro familia.

Si vero domus minor fuerit, quam ut edendo agno (ſufficiat) ſumat is & vicinus ejus, propinquus ſcilicet domui ejus, pro numero animarum, numerabitis ad pecudem, quantum ſinguli edant.

Pecus ſit (b) integra, maſcula, annicula, quam ex ouibus aut capris accipietis.

(b) Integra, quæ omni vitio caret.

Loquimini ad uniuerſum cœtum filiorum Iſrael, & dicite eis: Decima die menſis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos ſuas.

Sin autem minor eſt numerus, ut ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum, qui conjunctus eſt domui ſuæ, juxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni.

Erit autem agnus absque macula, maſculus, anniculus, juxta quem ritum tolletis & hœdum.

INgredimur amplam & utilem *Agni Paſchalis* Hiſtoriam. Sequemur autem Textum κατὰ πόδα, ut cuique verſiculo ſua adſit interpretatio. De vocabulo שֶׂה *Seh*, quod *agnum* notat, imo & *Capræ* eſt commune, vide ad Gen. XXX. 32. Addimus, *Homerum* μήλων nomine utrumque Pecus complecti, σκὲς eſſe tam Caprarum, quam ouium caulas, pellem utramque νάκος, & μηλωτὴν, Excrementa σκυβάλας, vocem βλήχημα ſeu balatum, á qua eſt Germanorum *bläken*. Commune eſſe Vocem שֶׂה clariſſime patet ex v. 5. Ubi ſpecialiter exprimitur, & veluti explicatur ſignificatus. *Ex ouibus aut capris eam accipietis.* Ἀδιάφορον proin fuit, ſeligere pecudem alterutram. Haud tamen eſt dubium, prælatam fuiſſe ouem, utpote manſuetam magis & docilem, victimam DEI gratiorem. Fuit quoque *Ouis* apud Ethnicos maxima Hoſtia. *Paulus* ex *Feſto*, *Maximam hoſtiam ouilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis, ſed ab anima pacatiore.* Et Græci Interpretes τὸ שֶׂה ἀμνὸν, ϗριὸν, πρόβατον, agnum, arietem, ouem reddunt 40. locis, χίμαρον, hœdum ſemel tantùm. Imo CHRISTVS Matth. XXV. 32. 33. ſeparat *Oues* ab *Hœdis*, electos á reprobis. Hœdus non mactatus, niſi ubi Agnus deerat. Theodoret. in Exod. Quæſt. 24. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ שֶׂה.

Jubentur Conuiuæ Agni conuenire *juxta domos Patrum, pecudem* (Agnum) *accipere pro domo.* Habent alii minus rectè pro *domo familias.* Familia latius patet, & diuiditur in plures domos. Joſ. VII. 14. Proin ſi minor fuerit domus, quam ut Agno comedendo par eſſet, jubebat Lex aduocare vicinos. Non autem debebat conuiuarum numerus eſſe denario minor, neque vicinario major. Contubernia, in quibus comedebatur Agnus, *Joſephus* φρατρίας vocat. Nec excludebantur Infantes; modo ne eſſent ἀρτιγέννητα βρέφη, modo geniti, quos *lacte egere* dicit Paulus Hebr. V. 12.

Debebat Agnus ſeponi *die decimo*, pro quo *Joſephus Ant.* L. II. c. 5. mira ἀβλεψίᾳ ſubſtituit τρισκαιδεκάτην τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς, *decimum tertium Xanthici menſis:* mactandus autem erat die decimo quarto: fuitque per quatriduum á caula ſegregatus, imo tradentibus Judæis Lectorum ſpondæ alligatus. Si Prophetarum more Ezech. IV. 6. dies ſumantur pro annis, idem videbimus in Antitypo. CHRISTVS è materna domo tanquam ex caula, anno ætatis trigeſimo ſeceſſit, quarto poſt anno cruci affixus. Et notatu dignum, CHRISTVM ipſa die decima menſis Niſan, qua Agnus in Ægypto ſeponi debebat, veniſſe Hieroſolymam. Joh. XII. 1. 12.

Debebat porro eſſe *Agnus integer*, *maſculus* & *anniculus* 1. τέλειος *perfectus*, omnis vitii & labis expers, ut quæuis alia victima, conf. Leuit. XXII. 19. 20. 21. Mal. I. 8. 2. *Maſculus*, quia mas præſtat fœmina, præſtantiora autem DEO ſunt immolanda. Sic & in Holocauſtis ſoli mares offerebantur, Leuit. I. 3. 10. Ægyptii quoque *Herodoto* teſte L. II. c. 41. Diis ſuis mactabant τὰς καθαρὰς ἄρσενας τῶν βόων, καὶ τὰς μόσχας *Boues & vitulos mundos, eosque mares.* 3. *Anniculus*, qui ſcilicet primum Annum nondum ſuperauit, Nam jam inde ab octauo die ſacrificio erat purus. Exod. XXII. 30. Leuit. XXII. 27. Non poterat proin eſſe die octauo minor, ante quem vix in cenſu Animantium æſtimari poterat, ſpurcitiesque plerumque ex partu adhæreſcit, neque Anno major. Secundo enim Anno agnorum libido accendi ſolet, qua in coitum feruntur, rarò primo, hœdorum potius. Ariſt. L. V. c. 14. Quoniam autem pecora fuere in Regionibus illis bifera, & fœturæ unius tempus incidit in menſem *Niſan*, alterius in menſem *Tisri*, Agni anniculi erant triplicis generis. 1. nati jam ante annum menſe Niſan, *vernales*, *Aquilæ* πρωΐμα, *Symmacho* πρωτόγονα. 2. nati ante ſex menſes, menſe Tisri, *autumnales*, *Aquilæ* ὄψιμα, Symmacho δευτερόγονα. 3. illo ipſo menſe Niſan nati, nondum menſtrui. Omnes has Agni Paſchalis conditiones impletas habemus in CHRISTO. Fuit is τέλειος, ἀμνὸς ἄμωμος καὶ ἄσπιλος 1. Petr. I. 19. à Peccato immunis, ut poſſet ſatisfacere pro nobis; maſculus, ut eſſet DEI Filius, Regisque & Sacerdotis & Prophetæ in Eccleſia munus cum dignitate obiret: maſculus non tam ſexus quam virtutis ratione, ὑπὸς ἄρρην, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Apoc. XII. 5. v. *Boch.*

TAB. CXXXVIII.

Exod. Cap. XII. verſ. 8. 9. 10.

Et comedent carnem illam eadem nocte, aſſam igni, & placentas infermentatas, cum amaris (Herbis) comedent eam.

Non comedetis ex ea crudum, aut quod coctione coctum ſit Aqua, ſed igni aſſum, caput ejus cum cruribus, atque interioribus.

Ne reſeruetis ex ea quidquam usque mane: quod vero ex ea usque mane relictum fuerit, igni comburetis.

Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes, cum lactucis agreſtibus.

Non comedetis ex eo crude quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantum igni, caput cum pedibus ejus, & inteſtinis vorabitis.

Nec remanebit quicquam ex eo usque mane: ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis.

MActationem *Agni* ſequitur *aſſatio*, aſſationem ſequetur *manducatio*: videbimus ſingula eodem, quo præcipiuntur, ordine. De modo aſſationis nil habet ſacer textus. Deſcribitur autem á *Maimonide Lib. de Paſch.* c. 8. *Cum eum aſſant, á medio ore usque ad pudenda transfigunt cum veru ligneo, & ſubjecto Igne in medio furno ſuſpendunt.* Non proin quod nos ſolemus, verſabant in veru ferreo, ſed veru ligneo transfixum ſuſpendebant, quæ ſane figura CHRISTVM in cruce pendentem utcunque referebat. Inprimis ſi perpendamus illa *Juſtini*, rerum Judaicarum peritiſſimi, Sichemis nati ex Patre Samaritano, *Dial. cum Tryphone Judæo.* τὸ γὰρ &c. *Agnus enim aſſus in figuram cruci ſimilem conformatus ad ignem torretur. Nam veru unum ab infimis partibus ad caput usque adactum perfigitur; & aliud rurſus ad interſcapilium, cui appenduntur Agni manus* ſeu pedes anteriores. *Boch. Hieroz.* P. I. L. II. c. 50.

Præcipiuntur cum Agno מצות *Azyma infermentata* & מרורים *amaræ* herbæ. Sunt מצות proprie panes puri & ſinceri, ab omni fermento expurgati. Nam Fermentum pro corruptionis genere agnouere Veteres. Hinc *Hieronymus.* 1. Cor. V. 6. & Gal. V. 9. pro ζυμοῖ habet *corrumpit.* Modicum fermentum totam *maſſam corrumpit.* Refert. *Plutarch. Rom. Quæſt.* fermenti uſum *Flamini Diali* fuiſſe interdictum, quia ἡ ζύμη καὶ γέγονεν ἐκ φθορᾶς αὐτὴ, καὶ

EXODI Cap. XII. v. 8. 9. 10.
Agnus Asatus.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 8. 9. 10.
Bratendes Osterlamm.

H. Sperling sculp.

EXODI Cap. XII. v. 8. II. Buch Mosis Cap. XII. v. 8.

Herbæ amaræ, Endivium et Cichorium. Weisser Andorn Syrisch Körfel-Kraut.

G.D. Heüman. zculpt.

καὶ φθείρει τὸ φύραμα μιγνυμένη, *fermentum cum ipſum ſit ex corruptione natum, maſſæ admixtum illam corrumpit.* Et mox: καὶ ὅλως ἔοικε σῆψις ἢ ζύμωσις εἶναι *atque omnino fermentatio videtur eſſe putrefactio.* Et eſt ſane Fermentatio gradus, via, ad corruptionem. Quæ putreſcunt, per fermentationem tranſeunt. Eſt fermentatio incipiens partium diſſolutio, Putrefactio totalis. Illud proin Apoſtoli monitum, ut Feſtum celebremus in ἀζύμοις εἰλικρινείας. 1. Cor. V. 8. eſt ita intelligendum, ut unitis & veluti compactis animi & corporis, Intellectus & Voluntatis viribus reſiſtamus cuicunque malo, & diſſolui nos non patiamur á voluptatum aliorumue vitiorum illecebris. Ita quidem phyſicé de fermentatione ratiocinari licet, ſed aliter Medice. Eſt hic fermentatus panis præſtantior infermentato, leuior, magis εὔπεπτος, hic compactus nimis & δύσπεπτος. Propterea non, quod *Tacitus* voluit, perpetua lege & pro quotidiano uſu Judæis fuit panis azymus præſcriptus, ſed duntaxat, myſtico ſenſu, Azymorum illo feſto, imo ne quidem omnibus ſeptem diebus; primo namque fuit neceſſarium, ſex reliquis liberum: & tunc pro Azymis edere licuit *Oryzam, Panicum, fruges toſtas*, aut *fructus*, quod ex Salomone & *Maimonide* probat *Petauius* in *Epiphanium ad Audianorum hæreſin* p. 293. Attamen vetitum fuit per illos dies non ſolum fermentum comedere, ſed & domi habere, idque ſub graui pœna excisionis ex Iſraele. *Boch.* l. c.

Pergo ad מְרוֹרִים *merorim*. Plantas amaras, LXX. πικρίδες, de quibus dicere poſſumus, laborare nos & copia & inopia: copia ſi catalogum legamus, quæ ſacro huic uſui fuerunt juxta Judæorum traditionem adhibitæ; inopiâ, ſi perpendamus nomen illud eſſe generale, imo inopia, ſi conuenire debeant ſequentes notæ. 1. oportuit eſſe amaras, id vult etymon מרר *amarum eſſe*, מְרִירִי *amarum*, מְרוֹרָה *fel*. 2. edules. 3. vernas, quia edebantur menſibus vernis. Exod. XII. 8. Num. IX. 11. 4. reperibiles in Ægypto, Judæa & vicino deſerto, ubi Paſcha celebratum eſt. 5. obuias, & in promiſcuo uſu, nam rariores nec occurriſſent facile, nec ſufficere potuiſſent tantæ multitudini.

Misnæ Autor in *Peſachim* c. 2. f. 39. & ex eo *Maimonides* Lib. *de ferm.* c. 7. §. 13. has quinque numerant חזרת *Chazareth*, עולשין *Ulſin*, תמכה *thamca*, חרחבינא *charchabina*, & מרור *meror*. *Chazareth* lactucam eſſe in confeſſo ponit *Bochart.* p. 603. eamque *capitatam*, quam Germani nos *Häuptlein-Salat* nuncupamus. In Gemara explicatur per חסא *chaſſa*, quæ Arabica eſt, & Lactucam notat. Utrumque & חזרת & חסא deriuant Gemariſtæ à חום *miſereri*, quod ejus uſus ſit in veſpera Paſchatis, in Cœna, quæ inſtituitur in memoriam Agni Paſchalis, qui Symbolum fuit Miſericordiæ diuinæ. *Quid eſt chaſereth? idem quod chaſa? quia miſertus eſt DEVS noſtri. Bartenora in Peſach* c. 2. f. 39. & monet *Buxtorff. Lex. Rabbin.* p. 722. לְטִיחָ notare Rabbinis ipſam *Lactucam Lattich*. Speciatim autem huc pertinet *Lactuca Picris* dicta apud *Plinium* L. XIX. c. 8. *peſſimum* (Lactucæ) *genus cum exprobratione amaritudinis appellauere picrida.* Sed eſt, ut mox videbimus, *picris* etiam *Cichorii* Synonymum, & ipſius *Lactucæ ſatiuæ* C. B. folia caulescente Planta amareſcunt. *Lactucam capitatam* exhibet Fig. I.

TAB. CXXXIX.

VArie עולשין *Ulſin* redditur, *Intybus, chærophyllum, cicerbita, Sonchus, Troximum*, plerique tamen *Intuba*, de quibus Poëta:

— — & amaris intuba fibris.

Pro *Intybo* ſtat *Gemara Hieroſolymitani Talmudis* in *Peſachim*, ubi עולשין interpretatur טרוקסימון *Troximum*, Τρώξιμον, quod ipſum eſt *Intybum*, σέρις, *Didymus Geopon.* L. XII. c. 28. Σέρις, τέτ' ἐστι τρώξιμα. *Trallianus* paſſim, ἔντυβον καὶ τρώξιμον. Hinc quia *Intybum* edule, & in Acetariis crudum comeditur, *Gloſſæ* á *Stephano* editæ p. 12. *Acetaria* τρώξιμα, nempe á τρώγω. Sed in *Gemara* ſunt עולשין duarum ſpecierum, *Ulſin agri* & *ulſin horti*, & additur, *Ulſin horti* eſſe *Lactucam*, quia nempe Lactucæ ſimilis. *Dioſcoridi* Σέρις, *Intubum ſatiuum Lactucæ ſimilius eſt & latifolium.* Nam diſtinguit & ille Σέριν ἀγρίαν ab ἡμέρω, addit, ἀγρίαν σέριν Πικρίδα vocari. Erit igitur *Ulſin horti* Endiuia, Endiuien Fig. II. *Ulſin agri Cichorium* Fig. III. de quo plura infra.

TAB. CXL. CXLI. CXLII.

SEquitur תמכה *Thamca.* Hoc R. *Salomo* exponit מרוביא *marrubium*, *Baal Aruc* קרדו *Carduum*, *Gemariſtæ Hieroſolymitani* גנגיד *Gingidium*, alii *muſcum* creſcentem circa Palmam, Judæi recentiores *Raphanum majorem Bochart* p. 607. *Parthenium* τῇ γεύσει πικρίζον *Dioſcoridi*, quod & Afri vocant *Thamacath. Auctarium Dioſcoridis.* παρθένων, Ἄφροι θαμακάθ. Apud *Plinium* legitur & *Tamnacum* L. XXI. c. 30. Et quædam *Parthenii* ſpecies hodieque vocatur *Tanacetum*, unde Gallorum *Tanaſie.* Hujus ſemen adhuc hodie ſaccharo conditur. Sapor ejus licet eſt amarus, non tamen eſt injucundus v. *Bochart. Phaleg* L. II. c. 15. Cocq. *Phytol.* S. c. 20. Sect. I. §. 2. p. 255. Poſſumus proin pro *Thamca* agnoſcere vel *marrubium album vulgare* C. B. Fig. IV. vel *Gingidium folio Fœniculi* C. B. Fig. V. vel *Gingidium foliis chærefolii.* C. B. Fig. VI. vel *Tanacetum vulgare luteum* C. B. Fig. VII. vel *Matricariam vulgarem ſeu ſatiuam* C. B. Fig. VIII. omnes has Plantas potius, quam Chærophyllum ſatiuum C. B. quod pro *Gingidio Dioſcoridis* agnoſcit *Ruellius.* Eſt enim hoc dulcis ſaporis non amari.

Minus conſtat, quid ſit חרחבינין *Charahabinin* vel *Charchobinin. Maimonides* & *Bartenora* poſt *Iſaacum* exponunt per Arabicum קרצינא vel קרצינה *Kirſenna*, *Eryngium.* Conſtat id ex *Auicenna* qui ad *Kirſennam* refert, quod de *Eryngio* habent Dioſcorides & *Galenus. Dioſcoridi* herba eſt τῶν ἀκανθωδῶν, *é ſpinoſarum genere*, *cujus initio* (hoc eſt, primum naſcentia) *folia ſale condita olerum modo comeduntur.* Legit *Hiller. Hieroph.* P. II. p. 57. *Kerratzina*, *Chamæmelum.* Gemariſtis חרחבין *Charchabin* idem videtur cum חרחלין, ſed eſt utrumque æque ignotum. Suſpicabatur aliquando *Bochart. Hieroz.* p. 607. pro חרחבין ſcribendum eſſe חרהכין *Charchacin*, *Urtica.* Hebræis ſane חרך eſt *urere* & חרול pro *Urtica* occurrit Job. XXX. 7. Soph. II. 9. Urticam autem in cibis adhiberi non ſolum in extrema fame, ut apud *Procop. Goth.* L. III. & in morborum remedia, ſed quoque in quotidianum uſum, patet ex *Chryſippo* apud *Athenæum* L. IV. μηποτ' ἔλαίω ἔσθι ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρα. *Ne comede unquam oliuam* (id eſt, optima quæque) *ſi urticam habeas Hyemis tempore.* Tandem *Urticæ* tribuitur *amaritudo mordax* apud *Plinium* L. XXI. c. 13. Damus nos prærogatiuam *Chamæmelo* ſiſtentes Fig. IX. *Chamæmelum vulgare*, *Leucanthemum Dioſcoridis* C. B. pro *Eryngio*, ſpeciatim *marino* ſtat. quod radices ſaccharo conditæ principem inter dulciaria locum obtineant, teſte *Rajo Hiſt. Plant.* p. 384.

TAB. CXLIII.

GEnerale nomen eſt מְרוֹרִים omnibus Herbis amaris, quarum in Paſchate uſus fuit, ſed & ſpeciale מרור *meror* ut *Græcum* πικρὶς. *Lactucæ* ſpecies ceteris amarior *Plin.* L. XIX. c. 8. *Peſſimum autem Lactucæ genus cum exprobratione amaritudinis appellauere Picrida.* Et L. VIII. c. 27. *Picrida ſilueſtrem lactucam* vocat. *Titulus in Apuleii Herbario* c. 30. de *Lactuca ſylueſtri Græcis* τρίδαξ ἀγρία *dicitur*, *aliquibus* πικρὶς. Hinc *Hieronymus* in *Exodo* & *Numeris* Græcum ἐπὶ πικρίδων reddidit cum *Lactucis agreſtibus.* Eſt & πικρὶς *ſylueſtre Intubum. Dioſcorides* loco ſupra allegato, *Aetius*, *Suidas* & *Theophraſtus* πικρίδα ponunt inter τὰ κιχωριώδη. *Plin.* L. XXI. c. 17. *Amara aphace*, & *quæ picris nominatur*, & *ipſa toto anno florens: nomen ei amaritudo impoſuit.* Illuſtrandis his facit, quod *Abenbitari Meruria* ſit *Intubi ſylueſtris ſpecies maximé amari.* Et *Serapioni* in Libro *Albaui* ſeu *Aggregatore Lactucæ ſpecies*, *in qua eſt amaritudo* & *unde fluit Lac.* Erit itaque מרור *Cichorium* vel *Sonchus*, nam huic conuenit magis nota à Lacte deſumta, quam & Lactucæ ſylueſtri dat *Dioſcorides* & *Theophraſtus Hiſt.* L. VII. c. 4. cui hoc Lactucæ genus dicitur ὀπώδες σφόδρα, *lactiferum valde*, confer *Bochart.* p. 606. placeret *Sonchus lævis laciniatus latifolius* C. B. Fig. X. cui jungo *Sonchum lævem anguſtifolium* C. B. Fig. XI.

Numerant quoque Gemariſtæ inter Paſchales Herbas הרדופנן *Hirdophnin*, quæ non tam Herba, quam Arbuſtum eſt, & quidem *Rhododaphne* ſeu *Rhododendron.* In *Schemoth Rabba* c. 5. dicitur ad *Aquas creſcere*, *floresque habere Roſis ſimiles*, & *folia*, *quæ Beſtiis ſint venenum.* Ita & *Dioſcorides* τὴν ῥοδοδάφνην dicit creſcere τόποις παραποταμίοις, ſecus amnes, & habere τὸ ἄνθος ῥοδοειδὲς. De vi Rhododaphnes Aſinis, Mulis, Equis, & aliis pecoribus

EXODI Cap. XII. v. 8.
Marrubium album, Gingidium.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 8.
Judisten, Wegwarten.

G. D. Heuman sculp.

EXODI Cap. XII. v. 8.
Gingidium, Tanacetum.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 8.
Fremd Körfel-Kraut, Reinfaren.

G. D. Heiman sculp.

EXODI Cap. XII. v. 8.
Matricaria, Chamæmelum.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 8.
Mutter-Kraut, Chamillen.

M. Teuscher sculps.

EXODI Cap. XII. v. 8.
Meror, πικρις, Sonchus.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 8.
Sonchen-Kraut.

Catharina Sperlingen sculp.

bus lethifera plura legi poſſunt apud *Lucianum* in *Lucio*, *Strabonem* L. XV. *Dioſcoridem*, *Plinium*, alios. Merentur autem inprimis legi, quæ de vi venenata *Chamærhododendri Ponticæ maximæ Meſpili folio flore luteo*, & mellis inde ab apibus collecti obſeruat *Tournefort Voyage*. T. II. p. 221. *Hirdophnen eſſe Rhododendron* teſtatur quoque *Cohen de Lara* Tr. *de conuenientia Vocabulorum Rabbinicorum cum Græcis*. Lit. ה p. 35. *Hirdophne*, ῥοδοδάφνη, *Rhododendrum Hiſpanorum Adelfa mata conccida*.

In generali מְרוֹרִים *Plantarum amararum* inſinuatione ſubſiſtit DEI mandatum, ut maneret Judæis ſeligendi inter oleraceas vel lactucaceas libertas: nam non omnis fert omnia tellus. Hodierni Judæi utuntur *Raphano majori*, *Armoracia*, *Chærefolio*, *Petroſelino*, *Hederæ foliis* & ſimilibus, pro Regionum diuerſitate, *Lochner Nerium* p. 71.

Non fuerunt hæ *Herbæ amaræ* absque Myſterio. Significabatur *vita amara*, quam viuebant in *ſeruitute illa* graui ac dura, nempe *luto & lateribus omnique ſeruitio ruris*. Exod. I. 14. Ut exclamare omnino potuerint, quod poſteri in captiuitate illa Babylonica. Thren. III. 15. *Satiauit me amaritudinibus, inebriauit me Abſinthio*. Dicuntur quippe Hebræis *amara*, quæcunque animum grauiter angunt. Eodem fine comedebatur & Panis azymus, utpote Palato parum gratus, *panis miſeriæ*. Deut. XVI. 3. Azyma hæc fruſtulatim apponuntur, quia pauperibus diſtribuuntur κλάσματα, non panes integri conf. Boch. p 611.

Pergimus ad reliqua Præcepti v. 9. *Non comedetis ex ea, crudum, aut quod coctione coctum ſit aqua, ſed igni aſſum* Crudum eſt Hebræorum נא *na*, vox ἐκ τῶν ἅπαξ λεγομένων, proprie non plane *crudum* ſed *imperfectè coctum*. Sic exponunt Doctores recutiti, *Maimonides*, *Selomo*, *Kimchi*, *Pomarius*. Idem vult *naa* Arabum. Verbo: non debebat eſſe caro ἡμιόπτη, *ſemiaſſa* vel ſolum *uſtulata*, qualis illa apud *Alexim* in *Pannychide*, ubi quidam coquum ita objurgat:

\- - - ἡμιόπτα μὲν
τὰ κρεαδ' ἐστὶ, τὸ πεκομμ' ἀπόλυται
\- - - ſemicoctæ ſunt
Hæ carnes, corruptum eſt minutal.

Qualis ſæpe comedi ſolet ab Anglis, imo plenè aſſatæ præferri. Reddidit *Oleaſtrius* hoc נא *fractum*, *diſſectum* à נוא *frangere*, *diſſecare*, & vult agnum debere aſſari integrum, non diſſectum per partes, ut fit in iis, quæ elixari ſolent, imò & ſæpe aſſari. Sed eſt hæc interpretatio ἀπροσδιόνυσος. Aſſari quidem poteſt agnus integer, ſed non comedi niſi diuiſus aut diſſectus. Quis igitur animo concipiat, DEVM Moſi dixiſſe non *comedetis agnum diſſectum?* Præſcriptus eſt & coctionis modus, *aſſatio*. Notabilis heic diſtinctio inter agnum Paſchalem, & reliqua Sacrificia. Illum aſſare, hæc elixare oportuit. *Ita illi coxerunt Paſa Igne juxta morem, quæ vero ſanctificata fuerunt, coxerunt in ollis, ahenis & caldariis* 2. Paral. XXXV. 13. ubi aperte diſtinguitur *coctio ad ignem*, id eſt, aſſatio á *coctione in ollis*, elixatione. Et aſſandum quidem erat *caput* Agni cum *cruribus atque interioribus*. Sed quomodo id intelligendum? Num viſcera manebant intra Agnum non exenteratum? Sic, parum abeſt, Hottentottorum cœnam egiſſent, fœdam ſatis & ſpurcam, quod manſiſſent inteſtina cum Excrementis, imo horum fœtor integrum Agnum conſpurcaſſet. Placet, quod commentantur Judæi, alias circa hujusmodi ritus nimium ſuperſtitioſi, viſcera debuiſſe ſeponi á corpore, & ſeparatim in furno ſuſpendi, nec in Agni ventrem retrudi: fuiſſet quippe hæc, retruſione facta, inſtituta aſſatio elixationis ſpecies, & agni corpus inſtar ollæ. Ex cauſis, cur aſſari debuerit Agnus, placent quæ cum feſtinatione Iſraelitarum conueniunt. Eſt hic coquendi modus ſimpliciſſimus & citiſſimus. Non opus olla, non Aqua, non alieni ſaporis condimento, ſed ſolo Igne. Hinc *aſſa caro ſola* dicitur Latinis, & *aſſa voce cantare* idem quod *ſola voce*, nullo organo adhibito. Huc facit, quod legimus apud *Homerum* Iliad ξ. Ubi *Eumæus* bubulcus:

Ὀπτήσας δ' ἄρα πάντα φέρων, παρέθηκ' Ὀδυσῆι.
Omnia aſſata afferens appoſuit Ulyſſi.

Ad quem locum *Euſtathius*. *Nota hîc, diligentem Eumæum, aſſas carnes Ulyſſi apponere, cum eas tumultuariè paraſſet præ feſtinatione*. His quidem excluſum nolo myſterium: Iræ diuinæ in Peccatores accenſæ ardorem exprimit commodé aſſatio. Huc faciunt graues illæ querelæ. Pſal. XXII. 15. 16. *Factum eſt cor meum ſicut cera liquefactum intra viſcera mea, exaruit ut teſta virtus mea, Lingua mea adhæreſcit faucibus*.

Supereſt Lex illa v. 10. *Ne reſeruetis ex ea quidquam uſque mane, quod vero ex ea usque mane relictum fuerit, Igni comburetis*. Obſeruatum id in omnibus ſacris conuiuiis, *Manna*. Exod. XVI. 19. *Sacrificio Euchariſtico* Leuit. VII. 15. XXII. 30. Tale quid habuere & Romani, teſte *Macrobio Saturn.* L. II. c. 2. *Sacrificium apud Veteres fuit, quod vocabatur* Proteruia. *In eo mos erat, ut ſi quid ex epulis ſuperfuiſſet, igne conſumeretur. Hinc Catonis jocus eſt. Namque* Albidium *quendam, qui ſua bona comediſſet, & nouiſſimè domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidiſſet*, Proteruiam *feciſſe dicebat, quod comeſſe non potuerit, id combuſſiſſe*. Imo & in priuatis aſpernabantur pridianas dapes. Unde ἐώλον, id eſt, τὸ εἰς τὴν ἕω λειπόμενον, *quod in Auroram usque relinquitur*, *Suidæ* idem quod ψυχρὸν, μάταιον ἀνωφελὲς, ἀνίσχυρον *frigidum*, *vanum*, *inutile*, *inualidum*. Et cautum fuit hac Lege, ne ſacri cibi conſume-

rentur, vel in profanos cederent uſus. Sane Agni λείψανα vel oneraſſent diſceſſuros Iſraelitas, vel Ægyptiis fuiſſent ludibrio, canibusue prædæ, ſi relinquerentur. Imo forte hæ reliquiæ Iſraelitis ipſis ſeruatæ ceſſiſſent in objectum Idololatriæ uti ſerpens æneus.

TAB. CXLIV.

Exod. Cap. XII. verſ. II.

Sic autem comedetis illam, Lumbi veſtri ſint accincti, calceamenta veſtra in pedibus veſtris, & baculus veſter in manu veſtra, & comedetis eam cum feſtinatione, Pæſa hoc DOMINI.

Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinantes, eſt enim Phaſe (id eſt tranſitus) Domini.

NE quis miretur hunc Judæorum habitum: Viatorum eſt mox iter aggreſſurorum, per arenoſa deſerta, rudes ſcopulos inceſſurorum. In Ægypto videntur degiſſe diſcalceati, tum quia Pharaonis mancipia, tum quia Orientalium is mos vetuſtiſſimus. Occurrunt paſſim ἀνυποδησίας exempla. In *Lycophrone Baleares.*

Ἄχλαινον ἀμπεύσασι, νήλιπον βίον.

Sine tunica trahunt diſcalceatam vitam.

Ex *Xenophontis Libro* de *Lacedæmonum politia* diſcimus, noluiſſe Lycurgum ut calceis emollirentur horum pedes, ſed eorum priuatione obdurarentur. De Cretenſium pueris venationi incumbentibus, imo puellis Veris tempore flores in montibus quærentibus idem legimus apud *Oppianum*, L. I. & IV. *Cyneg.* de Cyrenaicis Virginibus in *Callimachi Hymno in Cererem*; Quin Virgo Regii Sanguinis *Antigone* in *Sophoclis Oedypo Colonæo* deſcribitur:

- - - πολλὰ μὲν κατ' ἀγρίαν
Ὕλην ἄσιτος νηλίπης τ' ἀλωμένη

- - - ſæpe in horridis
Syluis jejuna & nudipes oberrans.

Diſcalceatos vel ſemper vel ſæpe offendimus *Phocionem* apud *Plutarchum*, *Lycurgum* Rhetorem, *Catonem* apud eundem in horum Vita, *Neronem* apud Suetonium c. 51. *Cottam* apud *Martialem.* L. XII. Imo *Clementis* Judicio *Pædagog.* L. II. c. 11. viro maximè conuenit, ut ſit diſcalceatus, niſi ad militiam proficiſcatur; *Guido Panciroll.* L. I. *Rer. perd.* p. 318. ait: *Dio refert: Senatores olim diſcalceatos fuiſſe, præterquam ſi publice conueniſſent; Catoniani* moris mentionem facit *Horatius.* L. I. Ep. XIX.

Quod ſi quis vultu toruo ferus, ac pede nudo,
Exiguæque togæ ſimulet textore Catonem,
Virtutemque repræſentet, moresque Catonis.

Videtur ἡ ὑποδησία fuiſſe moleſta, τὸ ὑποδέδεσθαι idem quod τὸ δέδεσθαι *vinciri*, ac ſi *caligatum* dixeris *Ligatum.* Apud ipſos Judæos proſtant excalceationis exempla, *Dauidis* 2. Sam. XV. 30. *Jeſajæ* XX. 2. *Ezechielis* XXIV. 17. *Berenices* Regis Agrippæ Sororis, quæ pro Judæis γυμνόπες πρὸ τοῦ βήματος ἱκέτευσε τὸν Φλῶρον, *nudipes coram tribunali Florum* Judææ Gubernatorem *deprecata eſt*, teſte *Joſepho Bell. Jud.* L. II. c. 15. *Hegeſippo* L. II. c. 8. Et diſtinguenda ſunt Climata. In Septentrionalibus noſtris ἡ ἀνυποδησία minus eſt & familiaris & ſalutaris, ſed in feruidis plagis, qualis eſt Ægyptus, facile ſuſtinenda. Et hodie Afros, in eodem cum Ægypto parallelo magna anni parte nudis incedere pedibus nemo neſcit. Sed quod ſupra innui, calceatio jam erat neceſſaria pro Itinere longo, aſpero, ſenticoſo, imo 40. annorum, quorum decurſu per miraculum calcei non fuere detriti. Deut. XXIX. 5. Huc facit monitum illud in *Theocriti Paſtoribus.*

Εἰς ὄρος οἰχ' ἕρπεις, μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο, βάττε,
Ἐν γὰρ ὄρει βάμνοι τε, καὶ ἀσπάλαθοι νομέωντι.

In monte cum ambulas, ne diſcalceatus eas, Batte,
In illo enim Rubi & Aſpalathi frondent.

Ut manus rudi labore, ita pedes nudo inceſſu redduntur calloſi. Videntur autem noſtri Paſcha comediſſe non ſedentes ſed ſtantes, ἀκλινῶς καὶ παγίως ἑστῶσι τοῖς ποσὶ, *pedibus immobiliter & firmiter ſtantibus*, ut legimus apud *Philonem Lib.* de *Sacrificio Abelis & Caini.* Ad hunc ritum alludit Apoſtolus. Eph. VI. 14. 15. Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ὑποδησάμενοι τὰς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίε τῆς εἰρήνης.

EXODI Cap. XII. v. 11.
Coena Paschalis.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 11.
Verzehrung des Osterlamms.

M. Tyroff sculp.

EXODI Cap. XII. v. 22.
Hyſsopus Origanumque intincta.

II. Buch Moſis Cap. XII. v. 22.
Eingetauchte Hſop und Doſten.

I. G. Pinz sculps.

EXODI Cap. XII. v. 22.

Postes sanguine sparsi.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 22.

Blut-besprengte Thür-Pfosten.

M. Tiroff sculp.

TAB. CXLV. CXLVI.

Exod. Cap. XII. verſ. 22.

(a) Accipite quoque faſciculum Hyſſopi, & tingite in ſanguine, qui fuerit in pelui, & contingite ſupera limina & duos poſtes ſanguine, qui eſt in pelui, nullusque ex vobis domus ſuæ fores egrediatur uſque mane.

Faſciculumque Hyſſopi tingite in ſanguine, qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & utrumque poſtem, nullus veſtrum egrediatur hoſtium domus ſuæ usque mane.

(a) Ebr. trahite & accipite, ut Germanus dicit: *Ziehend hin.*

OCcurrit heic ante omnia אגדת אזוב *faſciculus Hyſſopi*, qua debebant aſpergi Ædium poſtes & ſuperliminaria. Aliud Aſpergillum ex Cedro, Coccino & Hyſſopo invenimus. Leuit. XIV. 6. 7. 49. 51. Num. XIX. 6. 18. Quo alludens Dauid á peccatis ſuis purgari petit Hyſſopo. Pſ. LI. 9. Id propter ὕσσωπος *Heſychio* dicitur βοτάνη σμηκτικὴ, herba *abſtergens, purgans.* Hebræum אזוב etiam per ὕσσωπον reddit Apoſtolus Hebr. IX. 19. 21. Vocum adeſt ſimilitudo Hebraicæ, Græcæ, Chaldaicæ אזובא *ezoba*, Æthiopicè, *Ezob.* Taceo Linguas Europæas plerasque, Italicam *Hiſſopo*, Hiſpanicam *Iſopo*, Gallicam & Anglicam *Hyſſope Iſope*, Germanicam *Iſop, Yſop*, Belgicam *Yſope*, Danicam & Hungaricam *Iſop*, Bohemicam *Hyſop*, Polonicam *Iſopie*, Lithuanicam *Izapas.* Et ſane non potuerunt falli Græci Interpretes, qui ὕσσωπον conſtanter reddunt, quia tunc, cum ſacros libros ſunt interpretati, ſtetit adhuc Judæorum Respublica, in qua τὸ *Ezob* quotidianus erat uſus aſperſorius, ut nullum Sacerdotum latere potuerit, quid eſſet *Ezob*, quos inter fuit & *Joſephus*, imo unus é primis, qui & Græcos fuit ſequutus. Affine inſuper eſt Syriacum *Zupha*, pro quo male nonnulli legerunt *lupha* ἀείζωον. Arabes quidem exponunt צעתר i. e. *Origanum.* Sunt *Origanum* & *Hyſſopus* plantæ affines, imo Succedaneæ, in eadem apud optimos Botanicos claſſe, & Hyſſopus veterum Origano haud abſimilis, Ὀρίγανος Ἡρακλεωτικὴ Φύλλον ἔχει ἐμφερὲς ὑσσώπῳ & *Origanum Onidis* λευκοτέρα τοῖς Φύλλοις καὶ μᾶλλον ἐοικυῖα ὑσσώπῳ. *Dioſc.* L. III. c. 32. 33. hinc & Talmudici ציתרי *Tſithri Origanum* numerant inter Hyſſopi genera. Imo & ſunt Herbæ congeneres, *Marum, Sampſuchum, Majorana.* Et pro *Majorana* inclinat *Bochart Hieroz.* P. I. L. II. c. 50. Tolerari poſſunt hi omnes, ut Judæis licitum fuiſſe autumem, pro Regionis diverſitate vel hac vel illa congenere Planta uti: Nam non omnis fert omnia Tellus. Sunt & ipſius *Hyſſopi* variæ ſpecies. In *Tractatu* Talmudico *de Sabbatho* פאה *Peah*, סיאה *Seah*, ציתרי *Tſithri*, קורנית. Ignota jam omnibus Botanicis nomina. Facilius forte cum Botanica moderna conciliari poſſent, quæ á regione in qua creſcunt, denominationem habent, videlicet אזוב יון *Hyſſopus Græca.* אזוב כוחלי *Hyſſopus Cochalienſis*, אזוב רומי *Hyſſopus Romana*, אזוב מדברי *Hyſſopus ſylueſtris* vel ex *deſerto*, quæ leguntur in *Cholin* c. 3. f. 62. b. Ex quibus haud dubié liberum fuit Judæis, eam eligere ſpeciem, quæ erat ad manus; ſed miror, quo fundamento *Tremellius* אזוב exponat per *Muſcum, Leu. Lemnius* & *Schindlerus* per *Adianthum.* Haud dubie hi pro baſi ponunt 1. Reg. IV. 33. ubi *Salomon* dicitur *diſſeruiſſe de Plantis á Cedro, quæ eſt in Libano, usque ad ezob, qui naſcitur ex pariete*, id eſt, à maximis ad minimas, quales ſunt *muſci, Adiantha, ruta muraria, Trichomanes*, quæ vero Paſchatos noſtræ Hiſtoriæ & aſpergillo haud quadrant. Quadraret potius *Piſcatoris* & *Ochimi Libanotis* ſeu *Rosmarinus.* Manebimus in *Hyſſopo.*

Hyſſopi Officinarum cœruleæ ſeu ſpicatæ C. B. *Hyſſopi vulgaris ſpicati anguſtifolii flore cœruleo rubro & purpureo* J. B. cujus & adjicimus Iconem Fig. I. & Characteres Fig. II. hæc eſt apud J. B. deſcriptio. Ex radice lignoſa, gunt plures, quadratæ, ſubhirſutæ, geniculatæ, dodrantem longæ, ramoſæ, ad quarum nodos folia oriuntur verticillatim poſita, foliis Lauendulæ ſimilia, ſed duplo breviora, ſapore acriusculo, odore non ingrato: flores in ſpicam longam digeſti ſunt ad ramorum articulos, in unam partem fere ſpectantes, monopetali, labiati, quorum labium ſuperius ſurrectum eſt, ſubrotundum, bifidum, in tres par-

tes diuiſum, mediâ cochlearis inſtar excauata bicuſpide, & quodammodo alatâ. Ex calyce ſurgit piſtillum 4. veluti Embryonibus ſtipatum, qui abeunt in totidem ſemina oblonga, in capſula, quæ floris calyx fuit, recondita. Ex J. B. & *Tournefortio.*

Eſt *Hyſſopus*, quem non dimittimus absque myſtico uſu Planta aromatica, quæ ratione volatilium ſuarum & oleoſo-ſalinarum particularum reſoluit ſanguinem viſcidum, majorem in corpore motum caloremque excitans, hinc & á veteribus Plantis calidis adnumeratus. Ita ſane Sanguis & omnis paſſio CHRISTI rigida noſtra & frigida corda excitat, mortuos nos in peccatis reſuſcitat, cupiditates nobis natura viſcoſitatis aut glutinis adinſtar adhærentes abſtergit, reſoluit, diſſipat, vitales, ſpirituales, reddit. Ἐυωδία Hyſſopi, & amaricans ſapor repræſentat ſacrificium unicum & fragrantiſſimum CHRISTI, nosque ipſos diſponit, ut opera bona in fragrantem odorem & gratitudinis teſtimonium DEO offeramus deuotiſſima mente. Reſiſtit Hyſſopus vi amaroris ſui putredini, & lumbricos viſcera noſtra lancinantes enecat. Ita & nos ſanguine dulciſſimi Seruatoris aſperſi, nec alio medio, rodentem conſcientiæ Vermem ſubigimus, & tranquillas reddimus animas. Abſtergens eſt Planta Hyſſopus, & viſcoſitates parietibus ventriculi ac inteſtinorum affixas veluti defricans, uſualis proin in balneis & clysmatibus, externa forma cum vino cocta in Epithematibus adhibetur ad diſſipandos tumores varios, etiam inflammatorios. Ita & nos ſanguine CHRISTI fermentum veteris Adami abſtergimus, paſſionibus deprauatis quibuscunque nos liberamus, inde á Planta Pedis usque ad capitis verticem, tumoribus ulceribusue obſitos. Specificum porro perhibetur Hyſſopus in Epilepſia, teſtibus vetuſtiſſimis Arabum & Græcorum Medicis, *Hippocrate* de *Morbo Sacro*, *Tralliano* L. I. c. 15. *Meſſue de Simpl.* c. 18. *Jan. Damaſcen.* L. III. *art. curand.* c. 23. Tali morbo caduco conferri queunt percommodè variæ Tentationes, anxietates, conſcientiæ terrores & angores, quibuscum ſi conflictandum nobis eſt, præſtantius non ſuppetit remedium, quam pretioſiſſimus Seruatoris Sanguis. Silentio prætereo, ne euagari nimis videar, alias Hyſſopi proprietates, ſtaturam non alté ſurgentem, Humilitatis indicem, vires pectorales, cephalicas, Cosmeticas, relegans Lectorem ad *Wedelii Diſputationes de Hyſſopo in genere*, *de Hyſſopo Herba Sacra*, *de Hyſſopo myſtica*, quæ extant in *Exerc. Medic. Philol*, Dec. VII.

Vas, quo Agni ſanguis excipitur סַף *Saph* vocatur, Plurale סִפּוֹת סִפִּים vel סִפּוֹת occurrit, Jer. LII. 19. 1. Reg. VII. 50. 2. Reg. XII. 13. ubi de Vaſis Sanctuarii. Hinc forte *ſimpuuium*, *ſimpulum* dictum vaſis lignei genus in ſacris adhibitum apud *Nonium* ex Varrone. *Bochart. Hieroz.* p. 586. cujus diuerſas ſiſto formas ex veterum Romanorum Monumentis. Eſt & *Sipho* Hydracontiſterium, machina reſtinguendis incendiis idonea. *Heſychius.* Σίφων ὀργανόν τι εἰς ἄφεσιν ὑδάτων ἐν τοῖς ἐμπρησμοῖς. Quocum percommode comparatur cor, infiniti artificii Hæmacontiſterium, & naturali, & myſtico ſenſu huc quadrans, quod fuſius diducere nunc haud vacat.

Præcepit DEVS, *ut nullus* Iſraelitarum *domus ſuæ fores egrederetur usque mane*, ut nempe ſe viderent ſub cuſtodia agni Sanguinis cuſtoditos, neque in manus Angeli percuſſoris inciderent. Sic Noacho & Noachidis nulla fuit ſalus, niſi in Arca, familiæ Raab in Jerichuntis excidio nulla niſi in domo, ex qua pendebat funiculus coccineus, cui quoad colorem reſpondebat Sanguis Agni. Huc videtur alludi Jeſ. XXVI. 20. Ita fidelibus Noui Teſtamenti nulla Salus niſi in Domo DEI in Sanguine Agni immaculati.

Quia *Origanum* & *Majorana* Plantæ ſunt *Hyſſopo* congeneres, ſiſtere volui Tab. CXLV. Fig. III. *Origanum ſylueſtre*, quod *Cunila bubula Plinii* C. B. ſiue *Origanum vulgare ſpontaneum* I. B. & Fig. IV. ejus characteres; nec non Fig. V. *Majoranam vulgarem* C. B. ſiue *Majoranam majori folio ex ſemine natam* I. B. ejusque characteres. Fig. VI.

EXODI Cap. XII. v. 29. 30.
Cædes Primogenitorum.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 29. 30.
Erschlagene Erstgeburth.

I. A. Fridrich sculpt.

TAB. CXLVII.

Exod. Cap. XII. verſ. 29. 30.

Et factum eſt media nocte, quod DOMINVS cæderet omne primogenitum in Terra Ægypti, á primogenito Pharaonis ſedentis ſuper ſolium ejus, uſque ad primogenitum captiui, qui eſt in (a) carcere, & omne primogenitum jumentorum.

(a) In domo putei vel foueæ.

Et ſurrexit Pharao noctu, ipſe & omnes ſerui ejus, atque cuncti Ægyptii, & factus eſt clamor magnus in Ægypto, quoniam non erat domus, in qua non erat mortuum aliquid.

Factum eſt autem in noctis medio, percuſſit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in ſolio ejus ſedebat, uſque ad primogenitum captiuæ, quæ erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum.

Surrexitque Pharao nocte, & omnes ſerui ejus, cunctaque Ægyptus: & ortus eſt clamor magnus in Ægypto, neque enim erat domus, in qua non jaceret mortuus.

ELucet, ſi ullibi in prægreſſis Ægypti plagis, in ultima certe hac τὸ Θεῖον. Præcedunt comminationes Propheticæ. *Adhuc unam Plagam adducam ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, tum tandem vos dimittet.* Exod. XI. 11. *Circa medium noctis ego exibo in ipſam Ægyptum, morieturque omne primogenitum in Terra Ægypti, á primogenito Pharaonis, qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogenitum ancillæ, quæ eſt poſt molam, atque omne primogenitum jumentorum. Et erit clamor magnus per totam Terram Ægypti, qualis nunquam fuit, & qualis nunquam futurus eſt. Apud cunctos autem filios Iſrael non mutiet canis lingua ſua, neque in Hominibus, neque jumentis.* Exod. XI. 4. 5. 6. 7. *Tranſibit DOMINVS ut cædat Ægyptios.* Exod. XII. 23. Et en! ad literam nunc impletur, quod DEVS fuerat interminatus, imo ad apicem literulæ. Quis autem inſolita hujusmodi, imo monadica, prædicet, niſi qui omniſapiens? Quis comminationes dabit effectui, niſi qui omnipotens?

Inſolita dico, imo monadica, quæ nec ante contigerunt, nec poſt. *Peſtis*, ſeu alius morbi acutiſſimi genus, graſſans per uniuerſam Ægyptum, unicam tantum in una familia tollens, & repentina quidem morte, quæ non, ut communiter, é medio aufert imam populi fæcem, colluctantem cum Fame & omni miſeria, ſed omnem Filium Primogenitum, nullo habito diſcrimine Temperamenti, Ætatis, vigoris, Nobilitatis, imo quæ ad pecus uſque deſcendit, ejusque primogenita. Quod ſi tetigiſſet Plaga hæc primogenitum ſolum Pharaonis, variæ potuiſſent excogitari atque produci cauſæ naturales, ut diuites ſunt Medicorum filii hujusmodi conjecturis. Nam Mors æquo pede pulſat pauperum tabernas Regumque turres. Neque fuiſſet alicujus in oculis Ægyptiorum momenti plaga, ſi affeciſſet decades aliquot, vel centurias Mancipiorum. Videre debebant & palpare Ægyptii Digitum DEI, tanto quidem magis, quia á Lue hac immunes fuere omnes Iſraelitæ: perſuaſi eſſe DEVM parietem intergerinum inter Ægyptios & Hebræos. Et ad Miracula pertinet ipſa, quam DEVS dictauit, prophylaxis, *qua Sanguine agni contingi* debebant *ſupera Limina, & duo poſtes.* Exod. XII. 22. ſicque Percuſſoris euadere iram.

TAB. CXLVIII.

Exod. Cap. XII. verſ. 37.

Profecti ſunt itaque filii Iſrael de Raemſes in Suchoth circiter ſexcenta millia peditum fortium virorum præter pubem.

Profectique ſunt filii Iſrael de Rameſſe in Socoth, ſexcenta fere millia peditum virorum absque paruulis & mulieribus.

PLus habet hîc *Iſraelitarum* Ægypto egredientium *numerus* in receſſu, quam quidem prima fronte videtur: conferendus probe cum illo, qui expreſſo DEI mandato inſtitutus fuerat, calculo primo die ſecundi Menſis & Anni ab exitu ex Ægypto, quo ſoluere debebant *dimidium ſicli juxta Siclum Sanctuarii* omnes *nati viginti annos & ſupra*, nempe 603550. Leuitis excluſis, quod conſtat ex Exod. XXXVIII. 26. Num. I. 46. 47. II. 32. 33. Ubi notandum, jam ante numerationem hanc in deſerto primam periiſſe 3000. occaſione μοχολατρίας. Noſtro, quem nunc examinandum ſumimus, numero accedit propius Iſraelitarum, Canaan itidem mox ingreſſurorum 601730. Num. XXVI. 51. Quod ſi inſuper addere deſideres Infantes, Uxores, Senes, ſurges facile ad 3000000. Hominum, qui Numerus ſane enormis, ſi conferatur cum 70. illis Animabus, maſculini nempe Sexus, quæ cum Jacobo deſcenderant in Ægyptum, quarumue mentio fit reiterata Gen. XVI. 26. 27. Exod. I. 5. Deut. X. 22. Act. VII. 14. in diuerſos nos rapiunt ſenſus.

Nempe á *Jacobi* ingreſſu in Ægyptum ad exitum usque Iſraelitarum ex Ægypto defluxerunt Anni 205. Qui piâ nec ſcrupuloſa deuotione magnalia hæc DEI aſpicit, adimpletas videt ad unguem DEI promiſſiones Patribus iterato factas, Abrahamo Gen. XXII. 17. *Certiſſime benedicam tibi, & multiplicabo vehementer ſemen tuum, quemadmodum ſtellas cœli, & arenam, quæ eſt in littore maris.* Imò vero miram hanc DEI benedictionem populo in exemplum ſiſtit, conuicturus eum de veritate rei. Deut. X. 22. *Cum ſeptuaginta animabus deſcenderunt Patres tui in Ægyptum, & nunc poſuit te DOMINVS DEVS tuus, & multiplicauit te veluti ſtellas Cœli.*

Sunt ex Atheorum ordine, quibus multiplicatio hæc tam cita 70. Hominum ad 600000. mera eſt Fabula, explodenda ſibilo, ſed ſunt quoque, qui φαινόμενον hocce inter Miracula referunt. Et his & illis ſubſidio veniunt graues & duræ, quas in Ægypto ſuſtinuit populus Iſraeliticus longa ſeruitute preſſus, calamitates, ingens infantum maſculorum juſſu Principis forte occiſorum numerus. Sed nebulam diſcutiet utrisque inprimis Arithmetica & ſingularis DEI prouidentia, qua idipſum, quod ad Gentis deſcriptionem viam parare debebat, inſeruiit ejusdem multiplicationi: nec deſunt cauſæ naturales. Erant Iſraelitæ ut Bumulgi, ita & γαλακτόφαγοι, viuebant Lacticiniis & Carne, ad morem ferè Heluetiorum, qui duram quidem, ſed ſanam viuunt vitam; Haud deerant illis, quod ex Hiſtoria conſtat pretioſæ illæ & ſapidæ cæpæ Ægyptiacæ, quibus coagulum illud Lactis forte in ventriculo congeſtum reſoluebatur, imo & ſtimulus fuit additus ad opus illud, propagationi generis Humani deſtinatum. His accedit Labor durus, ſed digerendis cibis crudioribus & Sanitati proficuus. Excœcatam videmus & heic Pharaoni & Conſiliariis Regiis ἀφιλοσόφοις mentem. Horum intentio erat, graui Labore & multo ſudore diminuere hunc populum. En, ita ſtolidus Tyrannus: *populus filiorum Iſrael major eſt & fortior nobis, agite, callide circumueniamus eum, ne augeſcat: fieret enim, ſi nobis bellum ingruat, ut junctis hoſtibus contra nos pugnaret, atque ex Terra emigraret. Exod.* I. 9. 10. En Rationem Status, quæ obtinuit in aula Ægypti! ſed & en medium in ſapientiſſimo illo Status diuini conſilio formatum! *Conſtituerunt ſuper* (populum Iſrael) *Præfectos, qui tributa exigerent, adſtigerentque eum oneribus ſuis, extruxeruntque Urbes Pharaoni, quæ eſſent Repoſitoria, nempe Pithom & Raemſes.* Sed percipite mox conſilii acutiſſimi effectum: *Quo vero magis eum afflixerunt, hoc magis augeſcebat, & erumpebat.* v. 11. 12. Ineunt horum Seculorum Tyranni, quorum enumeratione ſuperſedeo, aliam longe ab illa viam. Exequendis hujusmodi truculentis conſiliis præſto ſunt violentiora remedia, Rotæ, Patibula, Ignis, Exilia, Triremes, Gladius, tenebricoſi & putridi Carceres, violentæ conuerſiones. Non quidem latuerant Pharaonem & hujus generis violenta remedia, tale certe fuit mandatum illud Regium ad obſtetrices Hebræas: *Quando in partu adſueritis Hebræis mulieribus, videri-*

EXODI Cap. XII. v. 37.
Exitus Israelitarum.

II. Buch Mosis Cap. XII. v. 37.
Israelitischer Auszug.

M. Tyroff sculp.

videritisque eas in partu filium parturire, interficite eum, ſi filia fuerit, viuat v. 16. breuiſſima utique ad intercipiendam Humani generis propagationem via. Sed quonam id, quod omni & Diuinæ & Humanæ Legi contrariatur Præceptum ſucceſſu fuit effectui datum? *Timuerunt obſtetrices DEVM, & non fecerunt, quod præceperat eis Rex Ægypti, ſeruaruntque filios viuos* v. 17. Maximi Principis injuſtiſſima juſſa vilipenſa mirare, & Conſilia Status peſſima euerſa á duabus feminis, quarum nomina *Siphra* & *Pua* æternæ memoriæ ſunt ſacra v. 15.

Explicationi eorum, quæ modo protuli, inſeruit, quod Medicina nos docet, Laboribus duris, & parco ſimul victu, vel fame, delicatulis cibis, vel minus ſolidis, melonibus, Cucumeribus, Lactuca, Hominis vires atteri: roborari e contra laboribus duris licet, ſed cibis ſimul ſolidis; conuenire videmus caſeum etiam peſſimæ notæ, & panem δύσπεπτον Ruſtico vel Lignicidæ, non item delicatulo: & ſuppetit Ratio: dant ſolidi cibi nutrimentum ſolidum, fibras & carnes ſolidas: forti membrorum corporis actione promouentur omnes corporis ſecretiones, à quibus dependet & Vita noſtra, & Sanitas. Hinc ſoluendum Miraculum illud, quo ad duriſſimos triremium labores damnati, omnibusque Aeris injuriis expoſiti, imo & Officialium furori, miſerrimam hanc vitam, vel potius quotidianam mortem ad 20. 30. annos protrahunt, & ultra. Docet præterea nos experientia quotidiana, abjectiſſimæ fæcis Homines, qui pauperrimam vitam multo ſudore trahunt & labore, ditiores eſſe prolibus, quam Ventres illos craſſos, otioſos opulentorum. Extat hanc in rem obſeruatio apud *Hippocratem de Aere, Aquis & Locis*, Libello illo aureo. Sect. III. p. 75. de *Scythis*, qui ob corporis mollitiem, humiditatem & frigiditatem generandæ proli inidonei ſæpe macilenta ſuarum ſeruarum, duro labore enutritarum corpora in ſubſidium vocare opus habent, familias propagaturi. Et de *Tartaris* atque *Chinenſibus*, Nationibus ratione Vitæ generis oppoſitis, obſeruant Hiſtorici, generare illos, expeditionibus bellicis adſuetos filios plures quam filias, hos vero delicatulos plures fœmineas proles, quam maſculas.

Sed pergimus ad accrementum illud prodigioſum Iſraelitarum à 70. perſonis ad 600000. Heic ſubſidio venit ex Matheſi *Progreſſio Geometrica*, quæ ſcalæ inſtar breui ab exiguo nos ducit ad maximum numerum. Pone cum *Auguſtino Torniello*, ſpatio 30. Annorum parere unicam conjugem marito ſuo proles 14. Filias nempe 7. & totidem Filios, obtinebis annis ſepties triginta ſiue 210. poſteros 117649. virilis ſexus omnes, & á 7. Viris eadem ſeruata proportione 823543. Si 7. Prolium hæc eſt multiplicatio, qualis erit quæſo 70? *Capello* placet progreſſio decimalis, dat hæc Patri 40. annos nato filios 10. & 200. annorum decurſu 1000000. Propius ad ſcopum noſtrum ferit hæc tabula

Cum Jacobo venerunt in Ægyptum -	54.
Generatio I. - - -	540.
II. - - -	5400.
III. - - -	54000.
IV. - - -	540000.
III. & IV. - - -	594000.

Ubi nomen Rationis ſemper eſt 10.

Si cui ſcrupulum mouet Iſraelitarum Ægypto egredientium numerus exceſſiuus (nam ſunt &, quibus videtur paruus nimis) ei perpendendam damus inſignem Ægyptiacæ terræ fœcunditatem ſane Veteribus celebratam. En teſtimonia: *Ariſtotelis Hiſt. Anim.* L. VII. c. 4. πολλάκις καὶ πολλαχῶ &c. *pariunt mulieres ſæpe & plerisque in locis geminos, quemadmodum in Ægypto. Pariunt etiam tres aut quatuor, & quidem nonnullis in locis frequenter id fit — ſed quinque ſummum naſcuntur, jam enim pluribus id euenisſe viſum.* Et mox μία δέ τις &c. *quædam quatuor partibus peperit 20. liberos, quinos enim ſimul peperit, eorumque multi ſunt educati. Plinii* L. VII. c. 3. *Trigeminos naſci certum eſt, Horatiorum, Curiatiorumque exemplo: ſupra inter oſtenta ducitur, præterquam in Ægypto, ubi fetifer potu Nilus — in Ægypto ſeptenos uno partu ſimul gigni autor eſt Trogus.* Plura teſtimonia ſi deſideras, lege *Senecam* L. III. *Quæſt. Natur.* c. 25. *Paulum* JC. in *Leg.* III. *Digeſt. Columellam de re Ruſt.* L. III. c. 8. Si hæc non ſufficiant, conſidera multos ex Iſraelitis, pro more Gentium orientalium, imo & Patrum fuiſſe πολυγάμους, plurimos in prima Adoleſcentia maritatos. Πολυτέκνων paſſim proſtant Exempla. Haud opus adducere profana. *Gedeonem* in Sacris Pandectis legimus patrem 70 filiorum Jud. VIII. 30. *Jairum* XXX. *Jud.* X. 4. *Ibzanem* patrem 30. filiorum & totidem filiarum. Jud. XII. 9. Abdonem 40. filiorum & 30. Nepotum auum v. 14.

Ne quis autem miracula hæc quærat Naturæ in remota illa, & vegetiori magis mundi ætate. Accedam propius ad noſtra tempora. Obſeruant Phyſici moderni, Anglicæ imprimis Nationis, ex emortuorum Catalogis, e quibus hebdomadatim & annuatim conſpicere licet, & ad calculum redigere, proportionem mutuam *natorum*, & *denatorum*, viuere in circa $\frac{34}{1000}$. in ætate media inter 16. & 65. annos, quæ ipſa eſt ætas virorum bello idoneorum, & proportio eorum, qui maſculini ſunt generis ad ſummam omnium. Computa ex hoc fundamento ſummam totalem Iſraelitici populi, obtinebis, quod ſupra indigitaui generatim 3454765. nempe 1764706. ſexus maſculini, pro ſexu fœmineo $\frac{1}{18}$. in circa minore 1647059. additis Leuitis, non numeratis juxta Num. I. 47. 43000. Calculum proſequenti patebit, Iſraelitas ſeſe in circa ſingulis 14. annis duplaſſe, id

quod hodie faciunt ſubinde Familiæ ſpatio annorum 20. Nationes integræ 360. aliquando etiam citius, quæ multiplicatio reſpondet & illi Iſraelitarum, quod patebit Exemplo Dauidicæ illius numerationis conferendæ cum Iſraelitarum, qui Ægypto egreſſi fuere, numero. Sed obſeruandum, quod mox ſequitur.

Non nempe eſt unquam ex oculis remouenda *Prouidentia* DEI circa regimen Generis Humani, ejusque multiplicationem, quæ non ſemper fuit eadem. Inde à Creatione ad Diluuium, imo & à Diluuiana Inundatione ad exitum hunc Iſraelitarum, magna fuit Hominum multiplicatio: ſuppeditabat ad hunc finem DEVS ſubſidia omnia huic fini adſequendo neceſſaria, ætatem prouectam magis, ſanitatem minus interruptam, annos omni ex parte fertiles: debebat Terra habitari & impleri. Aſt repartitione per orbem habitabilem facta numeroſæ adeo multiplicationi haud amplius eſt locus. Ubi, & unde, viuerent mortales? Quorſum colonias mitterent? Nonne Regiones omnes, de Europæis in ſpecie loquar, infarctæ? Quid, putas, contingeret, ſi loco 350000000. quot quidem viuos nunc computant in orbe habitato nonnulli eruditi, viuerent 11055000000. qui prodirent juxta *Cluueri* computum, ſi multiplicatio illa Patriarchalis adhucdum locum haberet? Quid, ſi vel Canto Tigurinus vel Heluetia foret 31. vel 32. vicibus numeroſior, quam nunc eſt? nonne ad nutriendam tantam mortalium viuorum copiam opus eſſet Mannæ cœleſtis delapſu, Coturnicibus vel Locuſtis aliunde advolantibus?

Eſt eadem prope propagationis numeroſioris proportio, quæ vitæ longioris Patriarchalis. Fiebant tunc temporis generationes multæ ſimultaneæ, quæ nunc ſunt ſucceſſiuæ. Non generabat duntaxat Pater, ubi exceſſit ephebis, ſed pergebat ita ad 60. 70. imo centenos aliquot annos, & videre poterat integras, quæ ex Lumbis ſuis prodiere, Nationes. Omnia hæc fieri nunc debent ſucceſſiuè, ſenſim ac ſenſim, & effectui dari non per Patres, ſed per filios, nepotes, abnepotes. Poſita vitæ periodo media Patrum 450. noſtra 22. annorum, prodibit proportio illius ad hanc ut 20. ad 1. Generatio ſic ante Diluuium vigecupla, quæ nunc eſt ſimpla.

Illuſtrari poſſent, quæ hactenus dixi, exemplis ſingularum ſeu Tribuum ſeu Familiarum Iſraeliticarum. Sed commodius haſce reſeruo in Commentarium ad Num. I.

TAB. CXLIX. CL. CLI.

Exod. Cap. XIII. verſ. 21. 22.

Et præcedebat eos DOMINVS interdiu per columnam Nubis, ut deduceret eos per viam; noctu vero per columnam Ignis, ut luceret eis, quo incederent diu noctuque.

Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux eſſet itineris in utroque tempore.

Interdiu columna Nubis non receſſit à conſpectu populi, nec Ignis columna noctu.

Nunquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem coram populo.

SUnt in pulcherrimo illo Meteororum Theatro, Atmoſphæra, Mira & miracula, mira multa pro miraculis agnita. Heic tot ſæpe conſpicias Philoſophos. quot ſpectatores, imo tot fere Prophetas, qui ex raris quibusuis Phænomenis de rebus etiam futuris judicare & prognoſticari norunt. Heic quiuis etiam ignorantiſſimus Phyſicum agit, pictorem, Vatem, ex quouis figurare, fingere ſciens quiduis. Imo ſunt, quod mireris, in ſchola hac meteorologica doctiſſimi quique Idiotæ maximi. In Officina verſamur, ſeu Theatro, ubi vel ſolæ radiorum per Nubem denſam, Atmoſphæram, Refractiones repræſentant virgas, Haſtas, Enſes, Exercitus integros, Sarcophagos, & id genus alia, quæ mox atque comparent per uniuerſum ſparguntur Terræ habitatæ orbem, Nouellarum explent paginas, intrant vel irrepunt potius in ſecretiſſima Principum cubicula, & Templorum conſcendunt Cathedras. Exemplum ſiſtit, ne longius diſcedamus à Columna

EXODI Cap. XIII. v. 21. 22.
Aurora Borealis.

II. Buch Mosis Cap. XIII. v. 21. 22.
Nordschein.

B. S. Sedlezky sculps.